

קובץ גליונות

פרשת וישב-חנוכה

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

**מאמרים להנחה
בעניני אגדה הלכה
מרבתינו מנהילי התורה
חברי מועצת גדולי התורה**

**הגאון הצדיק
רבי אהרן דוד הלוי חדש צוק"ל**
זקן המשגיחים ומשיגיה דשיבת מיר שדלה והשקה מתורת
אביו מרן המשגיח הגה"צ רבי מאיר חדש צוק"ל
גלב"ע י"ז כסלו תשפ"א תנצב"ה

מצורף:

בטאון רמת אלחנן

קול ברמה

בס"ד, תוכנית משפחה
הקו 350 - שנת 41
לקבל ממילוי: 03-994-9944

מורהב

לראות את גדולי ישראל
לראות את גדולי ישראל

זמני השבת

בחסות:

גינות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על המאקד!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	4:01	5:16	5:53
בני ברק	4:15	5:17	5:49
קרית ספר	4:09	5:16	5:52
בית שמש	4:00	5:17	5:52
אופקים	4:10	5:19	5:52
חיפה	4:06	5:15	5:48

שבת מברכין: המולד יהיה בליל שלישי בשעה 4, 51 דקות ו-2 חלקים
ראש חודש טבת יהיה ביום רביעי הבעל"ט

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדרים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

דעת ישדעה

רשכבה"ג שר התורה
מזן הגר"ח קניבסקי שליט"א
מעביר שנה שעברה
בעת הרצון של הדלקת נר חנוכה
על תודמי ועד הרבנים לברכה וישועה

אלף תפילות אלפי ישועות

מחנוכה תשפ"א ועד חנוכה תשפ"ב

הסגולה הנראת שאלפים זכו לראות ישועות בזכותה
גדולי הדור ושלוחי ועד הרבנים במקומות הקדושים
זכירו אלף פעם את שמכם ואת הבקשה הפרטית

1-800-22-36-36

ועד הרבנים
לעניי צדקה בארה"ק

ניתן לתרום לוועד הרבנים בכל עמדות נדרים פלוס / קהילות ברחבי הארץ

גיליון מס' 409 פרשת וישב - חנוכה
תשפ"א שנה תשיעית

גליון זה מוקדש לידידינו היקר
שיראה ברכה והצלחה
בכל הענינים

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

פנינים על הפרשה

ויקחוהו וישליכו אותו הבור והבור ריק אין בו מים (לו, כז)
יש כאן דבר פלא, שתבת "הברה" חסרה ו', ותבת "והבור" מלאה, הלא דבר הוא.
ויש לומר: איתא בגמרא (שבת כב, א) מה תלמוד לומר "אין בו מים", מים אין בו אבל נחשים ועקרבין יש בו, אמנם, מובא במדרש (ספר הישר) שברגע שיוסף נכנס לבור, ברחו כל הנחשים והעקרבין.
נמצא, שכשהם השליכו אותו, היה הבור מלא נחשים ועקרבין, ולכן כתב "הברה" חסר, כי לא השליכו אותו לבור ריק אלא לבור שיש בו נחשים, אבל אחרי שהושלך פנימה וברחו כל הנחשים, אז 'והבור ריק אין בו מים' - בור מלא ו', כי כולו בור, שהיה ריק משאר בעלי חיים.

ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה (לס, ו)

כיון שראה עצמו מושל, התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשער, אמר הקב"ה, אביך מתאבל ואתה מסלסל בשערך, אני מגרה בך את הדוב (רש"י).
ומדוע באמת יוסף סלסל בשערך?
באר בזה רבינו שליט"א: כתוב בגמרא (שבת ק"ד א') שתלמיד חכם צריך ללכת במלבוש נקי, ואם יש רבב על בגדו חייב מיתה, כי גורם חילול ה', ויוסף סבר שצריך להראות נאה שיהיה קידוש ה', אבל כנראה שהפריז בדבר, ועל זה הייתה עליו תביעה.
וסיפר:

פעם הגיע אחד למרן בעל החזון איש ז"ע וראה שביתו בית דל ופשוט, עלוב וישן, הוא העיר על כך לחזון איש, שלא מתאים שיתן של רב כה גדול, שרבים משחרים לפתחו, יראה כל כך מוזנח ועלוב, אלא צריך להראות נאה.
נענה החזון איש: אדרבה, אני סבור להיפך, בית של רב תלמיד חכם הנראה מפואר, אין זה מראה טוב, כי רב לא צריך להשקיע כסף בקירות וחפצים, רק בלימוד התורה. (שבוענו מסובין)

לע"נ אלדד בן משה, וצילה בת משה ע"ה.

הגה"צ רבי
משה טורק
זצ"ל (מימין)
לצידם של
גדולי הדור
בשמחה
משפחתית

לע"נ הרב יצחק בן הגה"ק רבי
אברהם גרודזינסקי זצ"ל. נלב"ע
ד' טבת ה'תש"פ.

יפה מראה
ותאמר חתמך ופתילך ומטך (ל"ח י"ח)

בשנים האחרונות אין מי שאינו מכיר את חתימתו של רבינו. כמעט בכל כרוז, ציבורי או בקשת צדקה מופיע חתימת שמו הק' בין המצטרפים או המברכים, אכן בשנים הקודמות היה מאוד ממעט לחתום, כי חשש מאחריות שבדבר.
מענין לציין, כי רבינו אינו עושה 'ענין' מעצם כתיבת שמו בחתימה, כי בדרך כלל הוא חותם רק שם אחד מתוך שלושת שמותיו, ופעמים בודדות אף חותם 'שי"ח קניבסקי', ופעמים נדירות חותם בכל שלושת שמותיו, אך אין בזה לא כלל ולא פרט אלא על פי הפנאי באותו הרגע.

חגי בן שמואל וחנה
לזיווג הגון במהרה

בתמונה: רבינו שקוע בלימוד הרמב"ם פ"ג מהלכות תפילה, ובעוד ידו האחת אוזרת ב'סימניה', בידו השניה הוא חותם את שמו לצורך ענין של צדקה להחזקת אברכי כולל.

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

ההפתעה

בשבוע שעבר הופיע סט 'משנה ברורה' ששה כרכים מהודרים, בהוצאת הספרים הידועה 'יפה נוף', כשבשולי דפי הספר מופיעים לראשונה גליונות מכתב יד רבינו שליט"א, עם ציונים שרשם בספרי המשנה ברורה האישי שלו, בתוספת כארבעת אלפים ציונים שמפוזרים בספריו שונה הלכות.

העבודה, פרי עמל של שש שנות עבודה בפיקוחו של ידידנו שכבר איתמחי גברא ואיתמחי קמיעא, הרה"ג ר' יעקב חלופסקי שליט"א שזכה וזיכה את הרבים בלמעלה משנים עשר ספרים מרבינו שליט"א.

דומה, כי מעייני ההלכה בכלל, והוגי משנה ברורה בפרט, יופתעו לראות כי עדיין יש מה לחדש בציונים והוספות סביב לחיבורו של הכהן הגדול מאחיו רבינו המשנה ברורה זיע"א.

בבירור קצר והסטורי שערכנו מתברר, כי בין הראשונים שהורשו להעתיק לפני קרוב לחמש עשרה שנה, את גליונות המשנה ברורה הפרטי של רבינו, היה מיועדנו הנ"ל, שאף הוציא לאור כבר בזמנו את סט המשנה ברורה במהדורת צילום, כשבשולי הדף מופיעים הערות שרשם רבינו.

ועתה, הוא הוסיף תוספת מרובה על העיקר, שצירף למלאכה הגדולה מספר תלמידי חכמים מובחרים שליט"א שיעסקו בליקוט ובירור של כל ההגהות בתוספת הציונים שבלולים בתוך ספרי שונה הלכות, ויהי למלאכת אומן של ממש.

לא נותר לנו אלא לברך את הג"ר יעקב שליט"א, שיזכה להמשיך להגדיל תורה ולהאדיר.

ויהי ביום השלישי יום הולדת את פרעה ויעש משתה לכל עבדיו (מ', כ')

מכאן לומד רבינו שליט"א, כי ענין של מסיבה ביום ההולדת, הוא מנהג גויים ולקוח מפרעה... אמנם, כשהגיע לגיל שישים שמח מאד ואף שתה מעט יין 'לחיים', והראה כי בגמרא (מ"ק דף כ"ח) כתוב על רב יוסף שעשה משתה כשהגיע לגיל זה הואיל ויצא מכת, וכשהגיע רבינו לגיל שבעים וכן לגיל שמונים, אמר תפילה מיוחדת מתוך ספר קטן ונדיר שנמצא תחת ידו.

תצלום מתוך הספר הנדיר 'ברית עולם' (בהוצאת צאלח מנצור, ירושלים תשכ"ח) מתוכו אמר רבינו את התחינה לגיל שבעים וגיל שמונים.

הגאון הצדיק רבי אהרן דוד הלוי חדש זצוק"ל זקן המשגיחים ומשגיח דישיבת מיר

הדרת זקנה ושיבה

סדר הלימוד סדר הרה"ג חיים פלאג'י ולה"ה בספרו קול החיים בהגיד אדם לגיל שבעים שנה, ולגיל שמונים שנה. ביום מלאת לו שבעים שנה, ילבש בגד חדש ויברך שהחיינו ויכין גם על שזכה השי"ת להשלים שבעים שנה, ויעשה סעודה יומא טבא לרבנן, ויתן שבת יהודית לקינו אשר זכה ונתן לו אריכות ימים. וככה יעשה גם בהגיעו לגיל שמונים שנה.

ויאמר תפלה זו

רבוץ העולם ואדוני האדונים, אלהי אשר אלהי, אל תרפה את ידי לעת זקנתי מצטוק בתורה ומצטוקים המצוות. אל תשליכני לעת זקנה, ככלות כחי אל תצוקני, ואל תפקה את שני ברגי ויבגותי ויבגותי ויבגותי. שאל ימותי שום אדם אחד מהם בחי. ותמיד אלהי מיושב בדעמי ושכלי לעבדך באמת ולא יהיה פסול בנרצי עד סוף כל הידורות. ותן בי כח ובריאות ואמץ וחזק בקל אברי וגיד. ויחזמו נא רחמיך עלי לעת בי כח בקל אברי שאל יזובו ולא ידאבו. ותצרב שניתי על משכבי ותציגני מקל רוחות רעות. ויהיה לי שובה טובה שאל יכה ציני ולא ימצרו קרסולי ולא יחלשו אברי. ותתחדש בנשר נעורי ומחלימי ותסני. ולא יתבסלו מזונתי ולא ינוסו לחי. עד אשר אריכות ימים ושנים. קמיתם נשיקה בכלל עלי קבר. פצלות גדיש פצחו שבע ימים. רפאני יי וארפא הושיעני ואנשעה פי תהייתי אמה. כי אמה שומע תפלת כל פה. ברוך שומע תפלה. אמן ואמן. ויצן סיים תאנה בזה:

דמי חנוכה

רבינו מקדיש מזמנו כל שנה לחלק לילדים דמי חנוכה. ותמיד בנר חמישי. והסביר שמקור הדבר מפני שמובא בפוסקים לתת צדקה בחנוכה לעניים, והעניים היו מתביישים, לכך שלחו ילדיהם, וכדי שלא לביישם, חילקו לכל הילדים, וגם אבא חילק לילדים, והטעם שבנר חמישי, מפני שיום זה אף פעם לא יוצא בשבת.

אמר רבינו [חנוכה תשע"א] לנכדיו תביא היום את הילדים לדמי חנוכה. וסיפר שהוא עוד קיבל מסבתא שלו אמו של החזו"א. חילק לכולם בסבר פנים יפות והתייחס לכל אחד. [בנו העיר שעשר אגורות כבר פחות מפרטה, אמר, לדמי חנוכה זה טוב].

נשאל פעם מדוע מקדיש זמן רב כל כך לדמי חנוכה אמר כדי לקרב את המשפחה, והוסיף שגם אבא היה מבקר את הילדים מידי פעם מטעם זה. [אחר שגמר לחלק דמי חנוכה אמר בצחות להרבנית-התרוששנו מחלוקת המטבעות לנכדים].

אמר רבינו (כמדומה מהחזו"א זצ"ל) על אותם אלה שעושין פלפולין משונים משל למה הדבר דומה, לאחד ששאל, למה כתוב בפרשת בהעלותך את המילה בהעלותך עם ח' ולא עם כ' עונה לו חבירו הרי כתוב עם כ' ולא עם ח' אמר לו ההוא זה תירוץ אחד לי יש עוד תירוץ כנגד ח' ימי חנוכה.

מעמד תפילה היסטורי ומיוחד בזאת חנוכה
לדיווג הגון, זשי"ק, לרפ"ש ולישועה

רשת הכוללים 'תורת חסד'
בראשות חתנא דבי נשיאה הגאון הצדיק
רבי יצחק קולדצקי שליט"א

1-700-555-013
התרומות מוצרות לפי סעיף 46 לחוקר ממש הכנסה

בזאת אני בוטח!
ישועה בזאת השנה

ליצירת קשר: ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

053-3145900 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי 'קהילות' ו'נדרים פלוס' בבתי הכנסת,
יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח' או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

רוצה להקדיש
את יקיריך ולהיות
שותף בהפצת דברי
התורה של רבינו?

כאן המקום:
053-3145900

דברי עשי"ה

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

גליון מיוחד
חנוכה תשפ"א
עורך:

יצחק גולדשטוף

ig0533145900@gmail.com

המהפכות (ב)

החשמל הכשר לציבור בני התורה

גל התגובות האדיר שהגיעו אחרי פרסום המאמר המקיף (בגליון בין הזמנים, אב תש"פ), שסקר את המהפיכה והשנוי המבורך שנעשה בשנים האחרונות, עם ריבוי מניני ומתפללי שחרית כ' ותיקין' בכל אתר ואתר, כתוצאה ישירה מהשתדלות רבה ומקיפה שנגמרה על ידי רבינו, הביאה אותנו להמשיך בסדרת שבע המהפכות שהגיעו בעולם התורה, ובקרב ציבור בני הישיבות, בהוראתו והכוונתו הישירה של רבינו מרן שליט"א.

ההסטוריה

עם ראשית הקמת מדינת 'ישראל', לפני כשמונים שנה, קברניטי המדינה, שהיו ברובם תינוקות יהודיים שנשבו ולא שמרו תורה ומצוות, שלטו והחזיקו בתפקידים בכל תחומי החיים, מכלכלה תרבות וצריכת המחיה, ועד לצרכי בטחון ואחריות למים וחשמל. כתשתית למקום מגורים הכינו וייסדו את 'חברת החשמל', זו שאחראית על הספקת החשמל לכלל תושבי הארץ.

מטבע הדברים, עם הגידול הטבעי של התושבים בארץ, ועם התקדמות המערכות החכמות, הצורך בחשמל נהיה בסיסי ומוכרח בכל מקום ובכל דבר. 'חברת החשמל' פתחה איפה תחנות כוח בכמה מקומות בארץ, שתפקידם היה לספק כוח לכל מקום ברחבי הארץ.

הבעיה ההלכתית נוצרה בשבת, היות והפועלים האחראים על מערך הפעלת והספקת החשמל, הינם יהודים. במסגרת תפקידם - דרוש מעקב רצוף ועקבי בכל רגע ורגע משעות היממה, כל הזמן עליהם לעקוב ולראות שאכן תחנות הכוח מספקות את הנצרך, שאין חלילה תקלות. על החשמל כידוע האחריות גדולה, כי מפעלי חירום, בתי חולים, תעשיות ומוסדות רבים נשענים אך ורק על צריכת חשמל, אם חלילה לפתע יהיה הפסקת חשמל ארצית, האסונות בגוף ובממון - חלילה - עלולים להיות גדולים מאוד.

מובן מאליו כי גם בשבת הפועלים היהודיים מוכרחים לפקח כל שניה ושניה על צריכת החשמל, ולדאוג במעשה ממש שהכל יפעל בלי שום תקלות. מבחינה הלכתית, יהודי שעובר בשבת, במזיד, על איסורי תורה, אסור ליהנות ממלאכתו. נמצא איפה, כי חל איסור שימוש בחשמל בשבת כל פי ההלכה משום הנאה ממעשה שבת.

החולקים

אלא שאמנם ממבט ראשון נראה כי הדבר אסור בהחלט, אבל הרבה מגדולי התורה של הדור הקודם שנדרשו לסוגיא, לא רצו לאסור, מכל מיני סיבות שונות, אם משום שסברו שאין בכך איסור גמור כי החשמל נצרך בין השאר גם לחולים ופיקוח נפש, או משום שהפועלים מחללי שבת בלאו הכי וגם אם לא נשתמש בחשמל הם ימשיכו את העבודה, כך שאינם עובדים עבורנו - יראי ה', ועוד הסברים שונים.

מהראשונים שהקדישו חיבור מיוחד לנושא החשמל בכלל, והחשמל בשבת והקיף את הנושא באופן יסודי היה הגאון המפורסם רבי שלמה זלמן אוירבעך זצוק"ל, שאף התכתב בנושא עם מרן החזון איש זצ"ל, מלבדו היו גם תלמידי חכמים נוספים, תקצר היריעה מלפרט.

לזכרון עולם ולעילוי נשמות

איש יקר רוח, דורף צדקה וחסד, מוקיר דורות רבני בנש"ק
דחת"ח ר' **משה הגר** ז"ל ב"ר יוסף **דוד** דה"ר
נלב"ע ביום כ"ז סיון תשס"ז

ורעייתו אשת החיל, עדינת הנפש מנוח היום
מרת **מלכה מוחל** ע"ה
בת הרב **מרדכי זיסקינד** מגיל לנרא זצ"ל
נלב"ע ביום ג' אייר תשס"ז

לזכרון עולם ולעילוי נשמות

של טייב לב שעסק בצרכי ציבור באמונה
איש המרץ ובעל המעשים שפירז מורנו לנצרכים
ר' **דוד הלוי וואסנער** ז"ל ב"ר **אברהם** ז"ל
נלב"ע ביום א' ט' אייר תשס"ב

ורעייתו אשת החיל
מרת **מאלי** ע"ה בת ר' **יהודה לייב** ז"ל
נלב"ע שבת ר"ח שבט תשס"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

הנצחה לע"נ הוריהם ע"י
הר"ר **מרדכי זיסקינד ופעמא לאה הגר**
ומשפחתם שיהיו
בני ירוק

מתחם גנטור ענק בלב ליבה של העיר בני ברק. תשפ"א.

אחד החיבורים אודות נושא החשמל

מרן החזון איש זצ"ל משתתף בברית מילה. לצידו הגאון רבי דניאל מופשוביץ

ישיבת לומז'א בפתח תקוה, כיום

גנרטור גם בבית חולים. רבינו בבית הרפואה 'מעייני הישועה' לפני מספר שנים.

מעניין להוסיף, כי בניגוד למה שיש החושבים, כי בימינו כל מערכת החשמל פועלת על ידי אוטומט ללא צורך במגע יד אדם, ההיפך הוא הנכון. בספר מיוחד 'החשמל בשבת', שהתחבר על הנושא, ונכתב על ידי הגאון ר"מ מורגנשטרן שליט"א, הוא מקיף את הנושא לאורכו ולרחבו, ומביא בין השאר את דברי רבינו שליט"א, הוא מאריך שם להוכיח כי דווקא כיום הנושא חמור הרבה יותר מפעם, כי אין האיסור רק מצד חילול השם, אלא חילול שבת אמיתי, היות והשתמשות בחשמל בשבת גורמת לכך שפועל יהודי יחלל את השבת ממש עבור המשתמש. טענה זה שומטת את הקרקע מתחת כל ידי אלו שהתירו עד היום. (ואין כאן המקום להאריך).

חילול השם

רשכה"ג מרן החזון איש זצוק"ל, בתוקף יראתו, נדרש לסוגיא בשנתיה הראשונות של קום המדינה, והוא התייחס בחומרא רבה מאוד לשימוש החשמל המיוצר על ידי יהודים, אבל מהיבט שונה לגמרי: חילול השם. מרן זצוק"ל סבר (עי' חזו"א או"ח סימן ל"ח סק"ד) כי גם באופן שיש היתר להשתמש בחשמל מצד הדין, מכל מקום יש כאן איסור של חילול ה', היות והוא שימוש ציבורי, והפועלים העובדים בשבת הם עושים במרד רח"ל, והנהנה ממעשיו מעיד ח"ו שאין ליבו כואב על חילול השבת, את דבריו הנחרצים הוא מסיים בתפילה "ויהא רעוא שישובו בתשובה שלימה במהרה".

"הדבר דומה" הגדיר פעם רבינו שליט"א בשמו (מובא במעשה איש ח"א עמוד ק"ו) למי שרואה ספר תורה בוערת באש רח"ל, וניגש בשווין נפש להצית ממנה את הסיגריה בפיו --- כלום עבר כאן על איסור הלכתי? לא בטוח. אבל כל בר דעת מבין כי הדבר לא יתכן ולא יעשה כן!

לדידו של החזון איש, על היהודי ירא שמים לא להשתמש בשבת כלל בחשמל, הפתרון החילופי הוא, או שיאיר את ביתו וירבה בנרות השבת, או שימוש חשמל המופעל על ידי 'מצבר', או בחשמל שאינו מופעל ישירות על ידי החברה אלא מוכן מראש, מה שנקרא בימינו 'גנרטור'. דהיינו, חשמל חילופי שאינו מחובר כעת לחברת החשמל ומגיע במלאכה האסורה, אלא הוא חשמל זרבי שיש לו אפשרות לפעול באופן עצמאי יום-יומים על בסיס פרטי.

מנורה פרטית

כמי שאמון על קיום הלכה למעשה של הוראות החזון איש, הקפיד רבינו בעצמו במשך כל חייו עמו"ש, שלא ליהנות או להשתמש מחשמל שאינו כשר, גם במצבים שלא היו נוחים.

כך למשל, בשנות לימודו בישיבה שבה למד, כנהוג כמעט בכל המקומות בימים ההם, גם שם היה המאור מחשמל רגיל שאינו כשר. ברוב השבתות היה רבינו נוהג לחזור לביתו לשהות במחיצת מרן החזון איש, אבל בפעמים הבודדות שנשאר, הנה לנו עדות מרתקת כיצד נהג, מפי חבריו לספסל הלימודים אז:

"אני זוכר את חברי לספסל הלימודים, חיים קניבסקי, כבחור הוא היה מתמיד גדול, היה שקט ולא מעורה בחברה.

היה סיפור מעניין שאני זוכר ממנו, שפעם אחת הוא נשאר בישיבה לשבת, וכיון שלא רצה ליהנות מהאור של הישיבה, הוא הביא לעצמו מנורת נפט מערב שבת והניח אותה על החלון, ועל ידה ישב בליל השבת ולאורה למד. שלא ליהנות מחשמל רגיל.

הדבר היותר מעניין היה, שבדיוק אותה שבת היה תקלה והחשמל נפל ובאולם הישיבה שרר חושך מוחלט, כל הבחורים ניגשו איפה להסתופף בצילו ליהנות מהאור - - - אכן, כבר אז הסתופפו כולם בצילו...

(מפי מר נא. שיח' חבריו לספסל הלימודים דאז, בראיון מיוחד שהעניק למערכת 'דברי שיח', שיפורסם א"ה בהזדמנות).

גם בפעמים הבודדות בהם הוצרך רבינו לשהות פה ושם במהלך השנים בבית חולים בשבת (כמו בשנים תשנ"ח, תשס"ב) הוא ביקש במידת האפשר לסדר מאור כשר. אחד ממקורביו ירא שמים, העביר אז חוט ארוך של עשרות מטרים, שהתחיל ממיטתו בבית החולים עד לדירת מגורים בקירבת מקום, שם היה חשמל כשר... 'אורה' זו 'תורה'!...

ואגב, זו גם אחד הסיבות שלא רצה מעולם לשהות בשבת חוץ לעיר, מחששות כאלו ועוד.

הלכה שנדחק שעתה

אמנם, אף שהרבה יגיעות יגע בזה החזון איש זצ"ל, אבל בשנים ההם כמעט שלא נקבעה בקרב הציבור הלכה כמותו.

על כגון דא ניתן להמליץ את מאמר חז"ל 'הכל תלוי במזל אפילו ספר תורה שבהיכל', אותו הגאון בעל החזון איש שפסקיו בכל מקצועות התורה נתקבלו בדחילו ורחימו בכל העולם כולו, אבל לנושא זה של החשמל לא היו 'קונים'. ברובו של הציבור החרדי, זה לא התקבל למעשה. גם בקהילות החסידים, מסיבות שונות לא ראו צורך לנהוג כן, וגם קהילות אחרות כמעט שלא 'שמעו' על הלכה זו.

זהירות: חשמל אסור

אמנם, בחוג תלמידי החזון איש הקפידו על כך מאוד מאוד, בעיקר ביראי ה' שדרו בבני ברק, כל ההולכים לאורו של החזון איש נזהרו לא להשתמש לאור החשמל שאינו כשר, הכל ידעו כי לכל מקום בו הולכים בשבת, צריכים לבדוק שהמאור הוא אכן כשר,

המצב היה כזה, שכמעט ולא היה בית כנסת ראוי ללמוד בו בלילות השבת, תיאור קצר על הימים ההם, שמענו מתלמידי מרן הגאון רבי שרגא שטינמן שליט"א ראש ישיבות אורחות תורה, בנו של רשכבה"ג מרן הגראי"ל שטינמן זצ"ל, גם הוא ממקורבי החזון איש, שסיפר:

"בשנות ילדותי כמובן הקפדנו לא להשתמש בשבת בחשמל, היות ולא רצינו ליהנות מהאור של חברת החשמל, בלילות השבת הבית כולו היה חשוך, מלבד נרות השבת שהאירו בשולחן, לא היה שום אור נוסף.

חדר המדרגות, השביל המוביל לבנין, וחלק מבתי השכנים גם היו חשוכים. כשרצינו ללמוד בלילות השבת לא היה איפה, כי המצב אז היה שכמעט כל בתי הכנסת המעטים שהיו אז, היו ללא מאור כשר, גם באלו שהיה אור כשר לתפילת ערבית, אחרי כך גם זה כבה, נהיה שם חושך מוחלט, היינו צריכים ללמוד בעל פה.

"אבי מרן זצוק"ל, היה הולך במיוחד לבית כנסת רחוק יותר, ששם דלק אור כשר כל הלילה ולמד שם בהתמדה גדולה, ובשנים המאוחרות כבר היו הרבה בתי כנסת עם אור כשר, וכבר קל היה למצוא מקום ללמוד.

אני זוכר עוד, כי בשנים המאוחרות יותר, היה תקופה שהיה לנו לוקס שהאיר, אבל הרגישו היטב את חסרון החשמל, כיום הדבר נראה מוזר כי ב"ה מצוי בתי כנסת עם אור ואפילו מזגן הפועלים על גנרטור, אבל באותם ימים זה היה רחוק מאוד..."

גם לגבי השתמשות במים בשבת, הקדיש מרן החזון איש מאמצים רבים כדי למנוע שימוש מהם בשבת, היות ונודע כי פועלים יהודים מפקחים על פעילות המים, והפעילות מגיעה על ידי חשמל, הוא אף כתב מכתב מיוחד לחברה הציבורית שסיפקה את המים, במכתב (קובץ אגרות ח"ב סימן ס"ח) הוא מבקש שיגדילו מלפני שבת את בריכת המים באופן שיוכלו להפסיק את השימוש במים בשבת מהספקת המים הרגילים המנוהל על ידי פועלים יהודים.

חזון איש - למעשה

אחרי פטירת אביו מרן בעל הקהילות יעקב זי"ע, החל רבינו שליט"א ליישם לציבור את הוראת החזון איש זצ"ל, הלכה למעשה. וב"ה עלתה בידו.

במסעותיו לשמש כסנדק בבריתות ברחבי הארץ, לרבות האנשים שבאו לפתחו לשאול ולהתייעץ, הוא היה מחזיר בכל הזדמנות את הדבר. את קוני הדירות החדשות היה שואל אם החשמל כשר, ולשואלים היה ממליץ בחום אפילו ליטול חובות לצורך קניית מערך חשמל כשר, תוך הבטחה שהשבת תשיב את כל ההוצאות.

גם באלפי מכתבים שהשיב הוא בולט בקו האמיץ שיצוק בניחוח החזון איש, הוא פוסק למעשה לעשות כל מאמץ כדי שלא ליהנות מאור שאינו כשר, הוא

המשיך את מה שהחזון איש התחיל. רבינו שליט"א בקבר רבו מרן החזון איש

פי אשכנזי פחשק' ה' אור לי: תמונה נדירה של רשכבה"ג הגראי"ל שטינמן זצוק"ל לוגם מכוס המשקה ביום חול, כשלפתע כבה החשמל, ונורת החירום שמאחוריו נדלקה, הוא סירב להמשיך לשתות עד שיאיר החדר, מחשש שיש במשקה חרק וכדו' שאינו מבחין בו.

דירות השכרה ב"ב

4, דרום, מיירי, 052-523706 \$600 (76043)

2, באבן-שפרוט, מרוהטת קומפלט + גנרטור + טלפון. \$470 (76567) 03-5706997

דירת 3 לזוג צעיר לתקופה ממושכת + ריהוט חלקי + כהרשה

תוצאות המהפיכה. מודעה פירסומית על דירה לשבת עם גנרטור כשר

תושבי "מאה שערים" החלו בהקמת תשתית לגנרטור בשכונה

י. בן פורת

בשכונת מאה שערים החלו להניח השבוע תשתית להקמת גנרטור שיספק בשבת חשמל לשכונה. הרעיון להקמה צץ בראשו של אחד התושבים, שהגיע למסכנה שעלות גנרטור אחד לכל השכונה יעלה בסיכומו של דבר פחות ממעברי השבת הביתיים, המתקנים בכל דירה ודירה. כפי שנודע, החלו תושבי שכונת "עזרת תורה" אף הם להתארגן בצורה דומה וכבר באו בדברים עם אנשי מקצוע להקמת גנרטור דומה בשכונה. לפי החשבון שנעשה, יעלה שימוש לכל משפחה 2 עד 3 דולר לשבת. רבים מהתושבים הביעו תקוותם, ששאר השכונות החרדיות בעיר יילכו בעיקבותיהם, ויזכו לשמירת שבת עם שימוש בחשמל ללא הצורך להשתמש בהיתרים בעניין זה.

'מקומים ששאר השכונות ילכו בעקבותיהם'...
כסלו שנת תשמ"ו.

רבינו ברחובות פתח תקוה לצד המרא דאתרא הגר"ש
סלומון זצ"ל

צדדי מ"מ שליל דבריהם וא"ל חזק
ו"ל כדמי זמנא דהיינוקא אגלי חרבה
מ"מ ק"ל עסקי

וכל הזהיר בעניני שבת יתברך ממקור הברכות

הכריע למעשה גם בחמורות ממש, והכל כדי שלא לחלל את שמו ית' בהנאה מחשמל המופעל בחילול שבת קדשנו.

בספרי השו"ת הרבים שיצאו מתחת ידו, נמצאות תשובות מגוונות לרוב, כיצד ינהג מי שנמצא במקום בו יש חשמל שאינו כשר, להתפלל לאורו, ללמוד לאורו, לקיים מצוות, להתארח, כיבוד הורים, חסד, הפסד ממון, שכנים, חתן וכלה, מפעלי קירור על חשמל, ישיבות, תינוקות, ועוד מגוון שאלות, לכולם תשובה יסודית אחת: השימוש בחשמל רגיל = אסור! הפרטים מסביב, משתנים בהתאם לתשובה. אבל היסוד הוא אחד לכולם!

גם לתושבי הערים שבהם שלט רוב מוחלט של תושבים חילונים, הוא לא ויתר ודירבן ועודד להפעיל מערכת חשמל כשירה. הדברים היו נראים אז כמו חלום רחוק, אך הנה, אחרי עמל ויזע, הוא התגשם.

כיום בעשרות ערים ברחבי הארץ, בכל ריכוז חרדי יש מערכת גנרטור מסודרת שהתושבים יכולים להצטרף אליה, אבל בעבר זה היה נראה רחוק מהמציאות. גם קבלני בנינים בעשרים שנה האחרונות, יודעים היטב כי כאשר בונים דירות לציבור החרדי יש לדאוג ולהכין תשתית מוכנה לחשמל כשר, זה כבר חלק מהשינויים של דירה עבור אדם חרדי, סוכה, מרפסת סגורה, שני כיורים במטבח, והכנה לגנרטור...

חדשות חריגות ומשמחות

עלעול בעיתוני התקופה (עיתוני יג. באדיבות 'הארכיון היהודי') מלמד אנו עד כמה הנושא היה חריג אז. אחד לתקופה הופיע בחדשות העיתונים 'חדשות חריגות' ובו פרסום על 'ידיעה משמחת על שכונה חדשה שתושביה מתכננים להקים שם גנרטור כשר לשבת'.

"גנרטור מרכזי לאספקת החשמל בשבת יותקן ב'רמת אהרן' בישרה כותרת אחרת בחודש חשון תשמ"ו, ובידיעה אחרת באותו שנה מדווח על 'גנרטור חדש שיותקן לישיבת פונבז', ובמקום נוסף 'ההרשמה לגנרטור של שכונת 'עזרת תורה' בעיצומה'. בחודש טבת תשס"ב 'גנרטור מכני חדש החל לפעול בעיר אלעד', וכך עשרות רבים של כותרות עיתונים מהשלושים שנים האחרונות.

המפריעים

כשהחל הביקוש לחשמל כשר ברחבי ארץ ישראל, צצו שני מפריעים גדולים, הראשון: כסף. כי העלות היא אדירה, התקנת תשתית חשמל חדשה, מציאת שטח מתאים ועלות התקנה ועובדים שיתחזקו את זה, והבעיה השניה, היו ארגונים או תושבים שונים שהתנגדו נחרצות לדבר, בטענות שונות של רעש או לכלוך וזיהום שמביאים מיכלי הגנרטור, הם גרמו לעיכוב או מניעה מוחלטת של הקמת מערכת גנרטור חדשה.

על שני הבעיות התגבר רבינו ובכוח התורה עמד לימין המערכה, הוא הדף את המפריעים ועמד מאחורי כל בעיה, הוא הבטיח ישועות למסייעים, וברכות לתומכים.

כך לדוגמא, בעיר פתח תקוה היתה מערכה גדולה סביב הנושא (בשנת תשס"ד). מספר עסקני המקום להביא גנרטור שיספק חשמל כשר לתושבי המקום, אבל התנגדות מספר תושבים, בטענות שונות, הניאה אותם, רבינו כתב מכתב חריף בו הוא יוצא מגדרו, כשהוא כותב "כל המפריעים והמשטינים, השבת יפרע מהם". מיותר לציין כי חיש מהר נעלמו כל המפריעים (המכתב המקורי - שמור במערכת).

גם בעיר חיפה ביקש המרא דאתרא שם הגר"י במברגר לעורר את הציבור לישא בעול הכספי של העלות העצומה של הנגטור החדש שהותקן אז (שנת תש"ס) וכששלח לרבינו הוא תיכף הוציא את העט ורשם בחמימות "אמרו חז"ל כל הוצאותיו של אדם קצובין לו מראש השנה חוץ מהוצאת שבת ויום טוב, ואינו לנו הוצאות שבת ויום טוב גדולה מזו לסדר מאור כשר על פי דין"... בירושלים, על מגוון שכנותיה הישנות והחדשות, מצוי בידינו מכתב נפרד כמעט לכל שכונה. עסקני השכונה היו יוצאים במגבית או בפרסום לעורר את הקהל להימנות על משתמשי הגנרטור, ורבינו היה מוסיף באהבה מילים חמימות ומברך את המסייעים לשבת בבני חיי ומזוני. עשרות אם לא מאות

מכתבים כאלו יש, כשבכל אחד הוא מברך בארוכה.

לא נוכל לפרט את המאמצים הרבים שנעשו מאחורי כל קהילה וקהילה. בחלק מהמקומות רבינו היה כותב לבדו את המכתב ובחלק הוא הצטרף, כך למשל, שכונת רמות בירושלים שהחלה בשנת תש"ע בגיוס כספים רחב לטובת חשמל כשר שיפעיל גם את המזגנים ולא את התאורה, זכתה, די בקלות, למכתב נלהב שהצטרף רבינו לדבריו של חמוי מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל.

רבינו סוקר את לוח החשמל המעביר את המים של בני ברק באופן אוטומטי לחשמל כשר בערב שבת, ובתמונה השניה על יד ראש העיר דאז ר' יעקב אשר, שמראה כיצד הוא מאשר ומתחיל במחשב את הפעולה.

**סיון תשע"ב. מכתב מרבינו לר' יעקב אשר לסדר חשמל
כשר במקוואות העיר**

כשהמחותנים גרו בירושלים. מימין: הגר"ש שטינמן (מכובד בברכות), רבינו, החתן הגר"ז זליג ברוורמן, המחותן הגר"ר יהודה זצ"ל.

החזון שהתגשם

תקופה אחרי ששימש כראש העיר, הגיע ראש העיר החדש ר' יעקב אשר לבשר על השלמת המלאכה והזמין את רבינו 'לחנוך' את הפעם הראשונה בה תשתמש בני ברק במים המגיעים מחשמל כשר. היה זה יום שישי בצהרims, ואף שרבינו אינו יוצא אז לנסיעות, הוא הסכים בשמחה לבוא, וקרני אור בקעו פניו משמחה של מצוה.

אם הולך קשה זה סימן שזה דבר טוב' התבטא רבינו לא פעם על הגנרטור בקרית ספר. מסיבות משונות בכל פעם עמד שם עיכוב אחד, פעם היה צו מניעה מחברת החשמל, ובפעם אחרת מחברת התקני בטיחות, במקרה אחר העלויות של המליונים שלא אושרו על ידי ועדת התקציב, ובשנה האחרת כמות התושבים שהתרבתה גרמה לשנוי בתוכנית המקורית, כך בכל פעם יש התקלות שם משתנות, אבל נקוה להי"ת שבקרוב יזכו לראות את הסוף הטוב.

בין אדם לחבירו

בפעמים הבודדות בהם שהה רבינו בירושלים (לעיתים נדירות, ובשנים המאוחרות בשבתות העליה לתורה לשלושת חתניו שגרו בירושלים) היה מתארח בשבת אצל חמיו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל. את תפילת ערבית של ליל שבת הוא התפלל ב' שטיבלאך מאה שערים', שם לא היה חשמל כשר, ורבינו לא 'עשה ענין' מהדבר, אלא עם כניסתו לבית הכנסת פנה לשבת בצד סמוך לחלון, כדי ליהנות כמה שפחות מהאור, והתפלל על פה את התפילה (מפי עד ראיה - בנו הגר"ש).

כך גם היה בשנת תשס"ד, מספר בחורים משיבת חרון בירושלים פנו אליו במכתב שאלה, שהיות ואין להם (בתקופה ההיא) חשמל כשר, האם הם יכולים ללמוד ולהתפלל לאור החשמל הקיים.

רבינו לא השיב להם ישירות על השאלה, רק ענה להם שיבקשו מההנהלה שיסדרו גנרטור. והסביר: הרי ההלכה היא שאסור להם ללמוד ולהתפלל לאור החשמל הזה, אבל אם הייתי כותב להם את זה, היה בזה משום בזיון לראש הישיבה, לכן השבתי להם כך...

התזכורת בלדרמן

רבינו לומד בביתו בכניסת השבת, כשהוא בחדר הוא מתאורת 'לוקס' ולא מחשמל.

האדמו"ר מוויזניץ במעונו של רבינו שליט"א

הסוד שגם הרחוקים משמירת מצוות ידעו. למצלומים אין כל קשר לכתבה.

גם בבית רבינו שליט"א, מסיבה זו אין חשמל רגיל בתאורה לשבת, רק מנורות לוקסים שמפיצים אור וחום, (ולאחרונה הוסיפו מעט אור צהוב).

סבי, רבי יוסף גולדשטוף, ממפלגת הוותיקים של בית הכנסת, ביקש פעם להנות את מתפללי בית הכנסת וקנה מכספו 'מצבר' לטובת מתפללי בית הכנסת, כדי שיהיה אור ראוי לתפילה וללימוד, הגבאי פנה איפה בשאלה למרן הסטייפלר, מה לעשות עם המצבר, ומרן זצוק"ל השיב לו כי אמנם יפה עשה שתנם אבל מכל מקום לא כדאי שיהיה תאורת חשמל בבית הכנסת, וראוי למכור את זה ולהשתמש בכסף זה לצורך דבר אחר בבית הכנסת. ואכן כך עשו וקנו מזה ארון לטובת ספרי בית הכנסת...

בשנים האחרונות התקינו גבאי בית הכנסת מזגנים לימות הקיץ, על חשמל כשר מגנטור, אך תלו שלט בולט בכניסה לבית הכנסת כי 'החשמל בבית הכנסת הינו מחשמל כשר שאינו מיוצר בחילול שבת ח"ו'.

שיכון ויזניץ

משלל קהילות החסידים בלטה בהנהגת חסידות ויזניץ, שמאז עברו להתגורר בבני ברק, בראשות האדמו"ר הקודם רח"מ הגר זצוק"ל בעל "אמרי חיים", הוא קבע לחסידיו כי 'פה בבני ברק החזון איש הוא מרא דאתרא, ויש לנהוג לפי הוראותיו' ולכן בהתחלה המאור היה על ידי פנסי נפט וגז ואח"כ התקינו חשמל כשר על גנטור, עבור בית המדרש ובית האדמו"ר, כהוראת החזון איש זצ"ל.

בתולדותיו של מרן החזון איש זצוק"ל מסופר כי פעם הוא הלך לטייל ברחובה של עיר בשבת, עם אחד הרבנים, כששמע אותו את הרעש הבוקע מהגנטור אמר כי לדעתו יש בזה משום חילול כבוד השבת, נענה החזון איש ואמר לו, אדרבה, הגנטור צועק ואומר שבת קודש, שבת קודש, ושידעו הכל כי אסור להשתמש היום בחשמל הכללי...

הנהגתו זו של קהילת ויזניץ, הביאה אותם לקבל יחס מיוחד מרבינו. הדבר התבטא בין השאר במגבית גדולה שערכו בקהילה (חודש אייר תשע"ט). לטובת בניית היכל בית המדרש המרכזי בשיכון בבני ברק, האדמו"ר עלה אל מעונו של רבינו (לטובת מגבית צדקה אחרת) להתברך לקראת התחלת הבניה ובתוך הדברים הדגישו לפני רבינו שאי"ה הם יתקינו גנטור מיוחד שממנו ישתמשו לכל התאורה האדירה, רבינו שמח מאוד והעניק להם את ברכתו.

ואכן, ברכת צדיק עושה רושם, באופן פלאי קהילת ויזניץ הצליחו לבנות במהירות אדירה היכל ענק של אלפי מקומות בזמן קצר, לרווחת כל מבקשי ה' ויראי ההלכה (מנכד רבינו המשב"ק המסור רי"י קניבסקי).

וראו כל עמי הארץ

את סוד הדאגה הגדולה לחשמל כשר ברחבי הארץ, ידעו גם לא מעט 'אנשי פוליטיקה' שהשתמשו בזה לקידום צרכיהם האישיים...

בניגוד למנהיגי קהילות שונות, שדורשים מראשי עיר ובעלי עמדות מפתח המגיעים לפתחם, טובות הנאה שונות ודואגים לטובת בני הקהילה שלהם, רבינו מעולם לא ביקש דבר. אם שאלו - ענה, אבל לא מעבר לכך.

אבל כנראה היה מי שדאג לידע את המועמדים השונים לראשות העיר או בעלי תפקיד אחר, שכאשר באים לרבינו כדאי לומר שהם יעשו מאמץ גדול כדי שיהיה חשמל כשר בעיר... עיצה זו היתה חכמה, כי אכן כשהיה בא אליו מועמד לתפקיד כזה ומבשר לו כי הוא ידאג לחשמל כשר, היו עולות על פניו של רבינו שביעות רצון, והוא היה זוכה לברכה לבבית ומעין הבטחה להצלחתו מעכשיו... בהרבה מקרים זה היה נשאר 'הבטחת בחירות' אבל מכל מקום זה הועיל שהוא לא יקלקל... באופן הזה נסללה הדרך בערים רבים שגרים בהם גם יהודים שאינם חרדים, שיוכלו להניח שם חשמל כשר.

ישועות ומופתים

על סיפורי ניסים, מופתי פלא של אנשים שזכו לדברים לא טבעיים בזכות ובעבור טירחתם למען השבת, ניתן לכתוב ובשפע, אך אין מקום ביריעה זו כדי להכיל את הכל, אבל ברכת השבת התקימה תמיד, המלוה לשבת - היא פורעת לו בכפל כפלים. **מְעַנְיָה לְעוֹלָם כְּבוֹד יִנְחָלוּ. טוֹעֲמִיָה חַיִּים זָכוּ.**

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (כרכות לב): – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רבינו מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

כנגד ארבע מאות פעמים, או שכל בני דורו יזכו לעולם הבא, והיינו שבזכותו, מן השמים יתנו סייעתא דשמיא לכל הדור שיעשו מעשים טובים ויזכו לעולם הבא, ויבחר מה הוא מבקש, האם ארבע מאות שנה בשבילו, או עולם הבא בשביל הדור.

ובחר רבי פרידא באפשרות השנייה, שיזכו כל בני דורו לעולם הבא, כי אינו מבקש בשביל עצמו, אלא בשביל הדור! ואף על פי שאם הוא יחיה עוד ארבע מאות שנה, יוכל בהם לזכות את הרבים גם כן, ויהיה בזה תועלת גם בשביל הדור, שמא הוא לא היה בטוח בזה, וביקש עולם הבא לכל בני דורו, לא בשבילו, אלא בשביל הדור.

ואמרו לו מן השמים כי מאחר שהוא מוותר על טובת עצמו בשביל טובת בני דורו, ואינו מבקש בשבילו אלא בשביל אחרים, מגיע לו גם זה וגם זה, תשלומי כפל, כמו שיש קנס תשלומי כפל יש שכר תשלומי כפל, ויקבל את שניהם, גם שיאריך ימים ויחיה ארבע מאות שנה, וגם שיוזכו כל בני דורו לחיי העולם הבא.

והלמוד לנו מזה הוא, שמי שאינו חושב על עצמו אלא חושב על אחרים, זוהי זכות גם בשבילו, והוא בעצמו מרוויח מזה הרבה.

התפילות בלשון רבים על כלל ישראל

ואכן בתפילת שמונה עשרה יש הרבה בקשות שכולם בלשון רבים, כגון השיבנו, סלח לנו, חננו, והם כולם בקשות בשביל הציבור ולא בשביל עצמו, ורק אחר כך בסוף התפילה מבקשים בלשון יחיד אלוקי נצור לשוני מרע וכו', שזו כבר בקשה פרטית, אבל כל התפילות הם בשביל אחרים ולא רק בשביל עצמו, ואמנם הוא עצמו גם כן כלול בזה, כי לשון רבים כולל את כולם, אבל הבקשה היא בלשון רבים, על כלל הציבור, והוא עצמו אינו העיקר!

שלמה המלך ביקש חכמה לטובת הכלל

ומצינו ענין זה גם בשלמה המלך, שהיה לו מראה נבואה בחלום (מלכים א' פ"ג) "בגבעון נראה השם אל שלמה בחלום הלילה ויאמר אלוקים שאל מה אתן לך", היינו שהקב"ה שאל אותו מה הוא מבקש, ומה שיבקש יתנו לו מן השמים.

ואמר שלמה כי הוא רוצה רק לב שומע לטובת אחרים, לטובת העם, "ונתת לעבדך לב שומע לשפוט את עמך להבין בין טוב לרע", והיינו שביקש לב שומע כדי שיוכל לעשות לטובת עם ישראל, ולא ביקש בשבילו אלא בשביל כלל ישראל, חכמה והבנה איך להשפיע על כלל ישראל, איך לנהל את העם וכיצד להנהיג את העם.

והשיבו הקב"ה "יען אשר שאלת את הדבר הזה ולא שאלת לך ימים רבים ולא שאלת לך עושר ולא שאלת נפש אויבך ושאלת לך הבין לשמוע משפטי", כיון שאתה ביקשת רק בשביל העם, ולא ביקשת בשביל עצמך אריכות ימים או עשירות או נפש אויבך, רק ביקשת בשביל העם, לכן "הנה נתתי לך לב חכם ונבון אשר כמוך לא היה לפניך ואחריו לא יקום כמוך", ובזכות זה זכה לחכמתו הגדולה, חכמת שלמה, החכם מכל האדם, שלא היה ולא יהיה עוד חכם כמוהו.

ועוד הוסיף הקב"ה ואמר לו "וגם אשר לא שאלת נתתי לך גם עושר גם כבוד אשר לא היה כמוך איש במלכים כל ימך", והיינו שבנוסף לחכמה הוא גם קיבל עשירות, והיה עשיר כזה שלא היה עוד עשיר כמוהו, וגם קיבל כבוד, והיה מכובד מכל העם ומכל העולם, שלא היה עוד אדם כמוהו עם כל כך הרבה כבוד, וכל זה זכה מפני שלא ביקש בשבילו, אלא ביקש בשביל העם.

כך היא ההנהגה מן השמים, שכל מה שאדם עושה לטובת אחרים, אם זהו הרצון שלו, שאינו חושב על עצמו, אלא חושב על אחרים, הרי הוא זוכה בשכר זה לזכויות עצומות.

ושמעתי שמרן הגאון רבי ברוך בער זצ"ל אמר פעם לתלמידים 'הקרבתני בשבילכם את התורה שלי', שכן כידוע הוא היה אומר הרבה שיעורים לתלמידים, לכל אחד ואחד, כל מי שרצה, ובאותו הזמן הוא היה יכול ללמוד את כל הש"ס ולחדש הרבה חידושים, אבל הוא עסק

הבא ליטהר מסייעין אותו

אמרו חז"ל (יומא לח, ב) הבא ליטהר מסייעין אותו, היינו שאם אדם רוצה להיטהר ולהתעלות ברוחניות, מן השמים מסייעים לו, ליטהר, טהרה היא מדרגה, וכפי שביאר המסילת ישרים בפרק ט"ז מה היא מידת הטהרה, ואם רוצים יש סייעתא דשמיא.

אם כן זוהי עצה טובה מאד, שרק צריכים 'לרצות' טהרה, ואזי כבר מן השמים נותנים סייעתא דשמיא.

והטהרה היא משל לכל ענייני רוחניות, וכגון מי שרוצה תורה, מן השמים מסייעין אותו להצלחה בתורה.

אבל בא ליטהר פירושו לא רק שהוא רוצה, אלא הוא גם 'בא' ועושה משהו, עושה מעשה ומשתדל, וכגון בתורה, הוא לומד לפי כוחו כמה שהוא יכול, ואזי, אם הוא בא ליטהר ועושה את המעשה הזה, את ההתחלה ליטהר בעסק התורה כפי כוחו, מן השמים מסייעין אותו להצלחה עוד יותר, וזוכה לסייעתא דשמיא יותר ממה שבכוחו.

וענין הבא ליטהר בתורה, יכול להיות גם שהוא מלמד תורה לאחרים, וזה שייך, אם מבקשים אותו ללמד והוא מלמד.

ואמנם בא ליטהר הוא רק כשאדם עושה כמה שהוא יכול, וכגון ללמוד, אם הוא לומד כמה שהוא יכול לפי כוחו, אזי הוא נקרא בא ליטהר ומסייעין אותו, אבל אם הוא יכול ללמוד יותר ולומד פחות, אין זה בא ליטהר, ואין מסייעין אותו.

וגם ללמד, בא ליטהר נקרא רק אם הוא מלמד כמו שצריך ללמד, עם כל האפשרויות שיש לו, עם כל הכוחות ועם כל ההבנה שיש לו, ואז מסייעין אותו בסייעתא דשמיא ללמד עוד יותר.

הזכות לסייעתא דשמיא למעלה מהטבע

ועוד אמרו חז"ל (נדרים נה, א) מאי דכתיב וממדבר מתנה וגו', כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל, תורה ניתנה לו במתנה שטאמר וממדבר מתנה, ופירש רש"י שם: כמדבר שהוא מופקר לכל – מלמד תורה בחינם לכל, ע"כ.

והיינו שאם אדם עושה עצמו 'הפקר', שכל מי שמבקש ללמוד הוא מלמד אותו ולא מסרב, כל מי שמבקש, לא משנה מי הוא ובאיזו רמה הוא, זהו 'כמדבר', שהוא הפקר, שכל אחד יכול לזכות בו ולצלל אותו, ללמוד תורה ממנו, ובזכות זה הוא זוכה 'למתנה', שמן השמים נותנים לו הצלחה גדולה בתורה למעלה מן הטבע, וכענין מתנה, שיש מי שנותן, ואין זה בא מכוח הטבע שלו, אלא מן השמים נותנים לו, יותר מהכוח שלו, בזכות שמפקיר עצמו לאחרים.

וכן מובא בגמרא (עירובין נד, ב) על רבי פרידא, שהיה לו תלמיד קשה הבנה, שכדי להבין דבר אחד היה צריך ללמוד ארבע מאות פעמים, כזה תלמיד חלש בכישרון, שרק אחרי ארבע מאות פעמים שמסבירים לו עוד קצת ועוד קצת אזי הוא קולט דבר אחד, ורבי פרידא עשה כן ולימד אותו כל דבר ארבע מאות פעמים, 'כמדבר', שהוא הפקר, ללמד ארבע מאות פעמים לתלמיד כזה, הרי זה לוקח זמן רב מאד.

לחשוב על אחרים ולא על עצמו

והסוף היה כפי שמובא בגמרא שם, שפעם אחת הוא למד איתו כהרגלו ארבע מאות פעמים ועדיין לא הבין, גם לאחר ארבע מאות פעמים, ושאל אותו רבי פרידא מה קרה ומדוע לא הבנת, וענה התלמיד, אני יודע שהרבי צריך ללכת לדבר מצוה, ובכל רגע חשבתי שעכשיו הוא ילך, ולא היה לי ישוב הדעת להתרכז להבין, ואמר לו רבי פרידא, אם כך, תדע לך שאני נשאר איתך, ואינני הולך עד שאתה תלמד ותבין, וחזר ולימד איתו עוד ארבע מאות פעמים עד שהבין.

ולאחר מעשה זה, יצאה בת קול מן השמים ושאלו את רבי פרידא מה הוא רוצה ומבקש בשכרו, ויש לו זכות לבחור באחד משני הדברים: או שהוא יזכה לאריכות ימים ויחיה עוד ארבע מאות שנה, על כל פעם שחזר ולימד את התלמיד הוא יחיה עוד שנה, ארבע מאות שנות חיים

בעיקר במסכתות שלומדים בישיבה, והקריב זאת בשביל התלמידים, והיינו כדי ללמד, לטובת הציבור!

ובאמת רבי ברוך בער זכה שהתורה שלו היא תורה עמוקה כל כך, וכפי שרואים בדברי התורה מה שהוא כתב, ומה שכתבו בשמו, שהם דברי תורה עמוקים מאד.

תפילה על הכלל מעומק הלב

ועוד רואים בשלמה המלך, שבתחילה כפי שהזכרנו הקב"ה בא אליו בחלום ואמר לו שיקבש מה שירצה, ואז הוא ביקש בשביל כלל ישראל, וגם מאוחר יותר כשגמר לבנות את בית המקדש, רואים שוב (במל"א פ"ח) שהוא התפלל, תפילה ארוכה מאד, עם הרבה בקשות, ועל מה היו בקשותיו? על כלל ישראל! ואילו על עצמו ביקש רק משהו, שמלכות בית דוד תימשך, והזכיר זאת בקיצור, בכמה מילים, אך עיקר בקשתו וכל אריכות תפילתו הייתה עבור כלל ישראל, וכפי שמוזכר שם בפסוקים כל מיני בקשות שביקש, שכלל ישראל יינצלו מדבר וממגפה וכל מיני צרות שלא יהיו, ושיחיו רק חיים טובים.

כך הדרך וזו ההנהגה הראויה, להתפלל ולבקש עבור כלל ישראל. ואמנם צריכים שזה יהיה באמת, בקשה אמיתית מעומק הלב, ולא רק שבפה יהיה כך, אלא גם בלב, שבלב יהיה אכפת לו מאד וזה מה שהוא ירצה, את טובת הציבור, טובת הכלל, ואז זו הזכות.

והנה בגמרא (ברכות נ, א) הובא הפסוק "הרחב פיד ואמלאהו" לענין תפילה ובקשה על תורה, ולכאורה 'הרחב פיד' משמע בשבילך, בשביל עצמך? ובאמת אין הכי נמי, וצריך לבקש גם בשביל עצמו, אבל על אחרים צריך לבקש עוד יותר! וגם זה נכלל ב'הרחב פיד ואמלאהו' – לבקש לא רק על עצמו, אלא גם על אחרים.

זכות החסד למען הכלל

ומצינו בגמרא שיש מידה כנגד מידה (ב"ק נ, א) לגבי נחונא חופר שיחין, שהיה חופר בורות כדי שיהיה מים לציבור, ופעם בתו נפלה לבור והייתה בסכנה, ובאו והודיעו על כך לרבי חנינא בן דוסא, ואמר שהיא תינצל ותישאר בחיים, וכך הוה, כי לא יתכן שדבר שהצטער בו אותו צדיק ייכשל בו ורעו, וכיון שהוא מסר נפשו על זה לטובת הכלל, לא יכול להיות שבתו תסבול מדבר דומה לזה, וניצלה בזכותו!

אלו הם הזכויות של מזכה הרבים, ושל מי שמשתדל ופועל לטובת הרבים, אם בתורה, או בחסד, או בתפילה, ואם מתפללים ומבקשים עבור אחרים אזי כבר אמרו חז"ל (שם צב, א) כל המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה.

מתי מבטלים תורה בשביל חסד

ואמנם בענין חסד כבר הזכרנו לאחרונה את מה שמובא בגמרא (ר"ה יח, א) על בית עלי, שהיו כהנים, ונגזר עליהם שימותו צעירים, כמו שכתוב "וכל מרבית ביתך ימותו אנשים", היינו שכל המשפחה ימותו צעירים, 'אנשים', בגיל שמונה עשרה, וכתוב "ולכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עוון בית עלי בזבח ובמנחה עד עולם", היינו שגם קרבנות לא יעזרו לבטל את הגזירה מעליהם. ואמרו על זה בגמרא, בזבח ומנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר בתורה ובגמילות חסדים, ואם יעסקו בתורה ובמעשים טובים תתבטל הגזירה ויאריכו ימים.

ומביאה הגמרא שרבה ואביי היו מבית עלי, ורבה עסק בתורה וחי ארבעים שנה, כלומר שהאריך ימים וחי עוד עשרים ושתיים שנה לאחר גיל שמונה עשרה, בזכות התורה שלמד, ואילו אביי עסק בתורה וגם בגמילות חסדים ובזכות זה חי ששים שנה, עוד עשרים שנה יותר מרבה. וצריך להבין אם כן למה רבה לא עסק גם הוא בגמילות חסדים, ועל ידי זה היה זוכה ליותר אריכות ימים כמו אביי.

התירוץ הוא שמצות חסד היא רק אם זה מזדמן לאדם ואין מי שיעשה במקומו, אבל אם יש מי שיעשה וזו מצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים, אזי יש איסור ביטול תורה, שכך הדין (מו"ק דף ט' וברמב"ם פ"ג מת"ת) שאם אין מי שיעשה את החסד אזי האדם חייב לעשותו ואין זה ביטול תורה, אבל אם יש מי שיעשה במקומו הרי זה ביטול תורה, ואסור לעשות את החסד, אלא צריך ללמוד.

ואם כן יש לבאר, כי אביי שעסק גם בגמילות חסדים, זהו מפני שהיה צורך בכך ולא היה מי שיעשה את החסד במקומו, ולכן הוא עסק

בגמילות חסדים, ומן השמים היה כן, שנזדמן לו חסד שאי אפשר לעשותו על ידי אחרים, ובזכות זה חי עוד עשרים שנה, אבל רבה שעסק רק בתורה, זהו מפני שאצלו לא היה צורך בגמילות חסדים, כי היו אחרים שעשו את החסד, ולא נזדמנו לו חסדים שאי אפשר לעשותם על ידי אחרים, ואם יבטל מלימודו לחפש גמילות חסדים – זה יותר גרוע! כך הכל תלוי לפי המצב והמציאות.

הודאה על הגשמיות ועל הרוחניות

ויש עוד ענין של חיוב הודאה, להודות על חסדי השם, וכפי שאנו מודים בתפילה, מודים אנחנו לך וכו' על חיינו המסורים בידך ועל נשמותינו הפקודות לך, והנה זוהי הודאה על גשמיות, על חיי העולם הזה, אך לא מסתבר שרק על זה ההודאה, ובדאי צריכים להודות גם על רוחניות, על חיי העולם הבא! ואכן אחר כך ממשכים ומודים על נסיד שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת, ופה כבר לא כתוב איזה נסים ואיזה נפלאות וטובות, וזה כולל גם את הרוחניות, ומודים בזה על גשמיות וגם על הרוחניות.

וכך בהמשך, הטוב כי לא כלו רחמך והמרחם כי לא תמו חסדיך, לא מפורש איזה רחמך וחסדיך, וזה כולל הודאה גם על הרוחניות, ועל תורה ומעשים טובים שיש לנו, וגם על זיכוי הרבים, מי שהוא מזכה הרבים, הרי זה בסייעתא דשמיא, ויש חיוב הודאה על זה.

להודות מתוך הכרת האמונה

ולא די בהודאה בפה, אלא צריכה להיות הודאה אמיתית, שבאמת הוא מאמין באמונה שלמה שכל מה שיש לו זה מן השמים ולא בדרך הטבע, ולכן הוא מבין שהוא חייב להודות, **וזה תלוי בהכרת האמונה, להאמין באמונה שלמה שאין זה בדרך הטבע אלא הכל בידי שמים, וכל הצלחה היא בידי שמים, חיינו המסורים בידך – זה 'בידך'! ונשמותינו הפקודות לך – זה 'לך'! ונסיך – זה 'נסיך', שהקב"ה עושה את זה, ורק הוא, ואין עוד מלבדו!**

ואין זה פשוט לחיות עם האמונה הזו שהכל בידי שמים ולא בדרך הטבע כלל, אבל זהו החיוב, וזוהי הדיברה הראשונה מעשרת הדיברות (שמות כ, ב) "אנכי השם אלוהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" להאמין באמונה שלמה שהכל בידי שמים, ואם חיים עם האמונה הזו אזי החיים הם מאושרים, חיים אחרים לגמרי.

הכל בידי שמים, כל האדם, עם כל כוח הבחירה וכל כוח המחשבה וההבנה שלו, וכן כוח הדיבור, והראייה, והשמיעה, וכל נשימה ונשימה, הכל בידי שמים, וצריך להודות להקב"ה על זה, כמו שאמרו חז"ל (בראשית רבה יד, ט) "כל הנשמה תהלל קה" על כל נשימה ונשימה שאדם נושם צריך להודות ולקלס לבורא.

וענין זה של האמונה והכרת האמת שהכל בידי שמים, הוא באמת מדרגה שאינה פשוטה, אבל זוהי הזכות, אם מתחזקים בזה.

התקדמות קבועה על ידי ספרי מוסר

והדרך להתקדם ולהתחזק בזה היא על ידי לימוד ספרי המוסר, יש הרבה ספרי מוסר, ובפרט המסילת ישרים, שנותן דרך לפי סדר הברייתא של רבי פינחס בן יאיר, איך מתקדמים ומתקדמים במדרגות, ואפשר להגיע למדרגות גבוהות מאד.

אבל צריכים לזה התמדה יום יומית, בכל יום קצת, ואם זה בכל יום אזי אין היסח הדעת, וכל התעוררות מוסיפה השפעה, והאדם לא מושפע בבת אחת אלא לאט-לאט, שכן טבע האדם, שמקבל השפעה לאט-לאט, וכך במשך הזמן אפשר להתקדם ולהתקדם, עם סייעתא דשמיא כמובן, וכמאמרו הבא ליטהר מסייעין אותו.

והנוגע למעשה כאמור הוא הענין של קביעות יום יומית בספרי המוסר, מה שמעניין ולא משעמם, כי לימוד שמעמם אינו משפיע, רק ספר שמעניין או פרק שמעניין, ואם זה בקביעות אזי זה משפיע מאד ומוסיף מדרגה בכל ענייני האמונה, ומתקדמים ומתעלים בכל המעלות, כגון זהירות, וזריזות, ונקיות, וטהרה, וכל המדרגות, כל דבר קטן משפיע ומחזק את המדרגה.

בעזרת השם זה בידינו! ויהי רצון שנוכה כולנו להיות מאלו שבאים ליטהר ונוכה לסייעתא דשמיא.

פנייה לקוראי הגיליונות בכל אתר ואתר! עקב ריבוי ההוצאות אנו זקוקים לעזרתכם להמשך הדפסת הגיליונות. ניתן לתרום בעמדות קהילות ונדרים פלוס שבכל רחבי הארץ תחת השם 'דרכי החינוך' (קוד מוסד 710) ותתברכו בכל הברכות המובטחות למזכי הרבים!

לזכות החתן **יחזקאל בן אהרן** שיחי' והכלה **שרה בת רפאל** שתחי' הנישאים בשבוע זה, שיעלה הזיווג יפה ויזכו לדורות ישרים מבורכים!

גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת האשה החשובה מרת **בלומה חיה רחל** ע"ה בת הרב **ישכר בעריש** ה"ד נלב"ע נר א' דחנוכה כ"ה כסלו תשנ"ו - תנצב"ה **נודב על ידי בני המשפחה שיחי'**

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו הגדול
מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

'פיקודי' ה' ישרים משמחי לב' –
אימתי הן ישרים כשיוצאין מפי ישר
(מדברי מרן שליט"א ע"פ חז"ל
בילקוט תהלים)

וישב חנוכה תשפ"א לפ"ק * גליון 43 * עיה"ק ירושת"ו * כתבי תלמידים

פרשת וישב

'יוסיפו עוד שנא אותו כו'

החילוק בתגובות השבטים על שני החלומות

הנה החלום הראשון שסיפר יוסף לאחיו, הוא (בראשית לז, ז) **"והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה והנה קמה אלומתי וגם ניצבה והנה תסובינה אלומתיכם ותשתחוין לאלומתי"**, ומיד אחר כך כתוב (שם ח) **"ויאמרו לו אחיו המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו"**, וידוע שביאר הגר"א כי מלוכה היא מרצון העם, וממשלה היא בעל כורחם, ולכן כתוב (תהלים כב, ט) **"כי לה' המלוכה ומושל בגויים"**, כי ישראל מקבלים עול מלכות שמים ברצון, ואילו בגויים הקב"ה מושל בעל כורחם, והשבטים חשדו ביוסף שהוא רוצה למלוך עליהם ולמשול בהם.

ולכאורה מדוע חשדוהו בכך, הרי בא רק לספר להם את מה שחלם, ומנין להם שהוא רוצה למלוך עליהם? **וכפי הנראה** זהו מפני שאדם חולם את מה שהוא חושב ביום, וכמו שאמרו (ברכות נה, ב) שאין מראים לאדם בחלומו אלא מהרהורי לבו, ופירש"י, מה שהוא מהרהר ביום, ומטעם זה נפסק להלכה (הובא **במ"ב** רפח, ז **בשם הט"ז**) כי אף שמתענים תענית חלום בשבת, אם הרהר ביום וחלם בלילה מעניין ההרהור, לא יתענה בשבת, כי ההרהור גרם לזה ולא הראוהו מן השמים, **לכן חשדו השבטים ביוסף שהוא רוצה לשלוט עליהם, ומהרהר בזה ביום, וממילא הוא חולם על כך בלילה.**

וכיון שחשבו כי הוא חולם מהרהורי לבו, לא התייחסו לחלום כנבואה שתתקיים פעם, אלא כהרהורים שבלב שהוא רוצה לשלוט עליהם, ולכן כתוב (שם ח) **"יוסיפו עוד שנא אותו"**.

עניני חנוכה

הדלקת נר חנוכה ע"י קטן שהגיע לחינוך

כתב הר"ן בשבת בשם **בעל העיטור**, והביאו השו"ע (או"ח סי' תרע"ה ס"ג) דיש מי שאומר **שקטן שהגיע לחינוך יכול להדליק נר חנוכה ולפטור אחרים.**

מבואר מדבריו דהא דאמרין מצות נר חנוכה נר איש וביתו ומהניא הדלקת אחד מבני הבית לכולן, **אין זה מדין שליחות, דא"כ הרי קטן לאו בר שליחות הוא, אלא דהדלקת נר חנוכה הויא חיוב כללי על כל בני הבית** ובהדלקת אחד מהן קיימו כולן את חיובן, ולכן סגי לזה גם בקטן שהגיע לחינוך שהרי גם הוא מחוייב במצוה.

ובמג"א הקשה ע"ד השו"ע שבהלכות חנוכה הביא דברי בהע"ט ואילו בהלכות מגילה סתם כדעת האומרים שקטן אינו מוציא גדול כלל, ומאי שנא.

ולכאורה יש ליישב, דאף שנתבאר שר איש וביתו היינו שהחיוב

אמנם לאחר מכן כשחלם עוד חלום וסיפר להם שהשמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לו, שם לא כתוב שהוסיפו לשנוא אותו אלא (שם יא) **"ויקנאו בו אחיו ואביו שמר את הדבר"**, ונראה ביאורו, שהבינו כי חלום זה בוודאי אינו מהרהורי לבו אלא נבואה, שהרי השמש והירח שבחלומו הם אביו ואמו, ולא יתכן שחשב ביום כי אביו יבוא להשתחוות אליו, **ועל כרחק שקיבל נבואה שיהיה מלך וגם אביו יצטרך להשתחוות אליו**, וכיון שראו כי החלום הוא נבואה מן השמים, שוב לא היה בזה סיבה לשנאה כי אם לקנאה בלבד.

(משיחות רבינו שליט"א)

'ויקנאו בו אחיו'

קנאת אחי יוסף - קנאה הכשרה

יש לבאר כי הקנאה הזאת היא כמו הקנאה הכתובה אצל רחל (שם ל, א) **"ותקנא רחל באחותה"**, ופירש"י שקינאה במעשיה הטובים.

והיינו כמו שביאר **המסילת ישרים** פרק ד' כי יש קנאה אסורה ויש קנאה כשרה, הקנאה האסורה היא שאינו רוצה שיהיה לחברו, **והקנאה הכשרה היא ששמח במה שיש לחברו, אך יש לו צער מדוע לא זכה גם הוא לזה**, וכתב שם כי זהו מה שאמרו (ב"ב עה, א) מלמד שכל אחד נכווה מחופתו של חברו, שמצטער מדוע לא זכה גם הוא למעלותיו של חברו, וכך גם רחל שקינאה באחותה והשבטים שקינאו ביוסף, זה היה קנאה כשרה, שגם הם רצו לזכות למעלותיו.

(משיחות רבינו שליט"א)

של כל אחד מבני הבית מתקיים בהדלקת אחד מהם, יש להוסיף ולפרש דאין הביאור שכולן מקיימים המצוה במעשה ההדלקה דחד מינייהו, אלא **שקיום המצוה הוא במה שדולק הנר בבית, ולא בהמעשה בפועל**, וע"י שאחד הדליק את הנר שוב מתקיימת המצוה ע"י כל אחד במה שיש נר דלוק בביתו, והא דלא מהני הדלקה ע"י חרש שוטה וקטן, יל"ב משום **דבעינן הדלקה דבר חיובא שע"י זה יהיה 'נר חנוכה' בבית ולא נר בעלמא**, אבל לעולם קיום המצוה אינו במעשה ההדלקה עצמה כי אם במה שהנר דולק בבית.

ולפ"ז יתבאר שהמחבר שפיר חילק בין מגילה לחנוכה, דנר חנוכה כיון שא"צ שיוציא האחרים במצוה, רק שיהיה לו שם הדלקה דבר חיובא, א"כ מאחר **והדלקת הקטן מחוייבת מצד דין חינוך, ה"ז שפיר הדלקה דנר חנוכה**, וכיון שדולק נר חנוכה בבית שפיר מתקיימת המצוה אצל כל בני הבית, ומשא"כ במגילה שצריך להוציא אחרים יד"ח בקריאתו, הרי הקטן הוי תרי דרבנן ומש"ה חשיב כאינו מחוייב כלל לגבי הגדול שחיובו חד דרבנן, ולכן סתם המחבר כהסוברים

שאינו מוציא אחרים.

ובאמת דאפשר שגם אם נאמר כהצד הראשון, דמצות נר חנוכה מתקיימת במעשה ההדלקה, אלא שחייב אחד לכולן ובהדלקת אחד מהן נפטרין, י"ל ג"כ **דסגי לזה בהדלקת הקטן שהגיע לחינוך, כיון שבני הבית אינם יוצאין י"ח בהדלקת אחד מהן, אלא נפטרין מאליהן ע"י הדלקתו**, דשוב אחר שהדליק הקטן ויש מצוה בהדלקתו שפיר נפטרין השאר כיון שנתקיים כאן החיוב.

ואמנם דבעל העיטור גופיה תלה דינו בנר חנוכה במ"ש בהלכות מגילה דקטן מוציא אחרים, וכשיטת רבי יהודה במתניתין דמגילה (יט:): דתרי דרבנן מוציא חד דרבנן, י"ל דהמחבר פסק כותיה בנר חנוכה ולא מטעמיה אלא כמשנ"ת.

ומש"כ המ"א 'ודוחק לחלק בין מגילה לנר חנוכה וגם בר"ן שם

משמע דדמו להדדי, כונתו דהר"ן כתב ע"ד בהע"ט בנר חנוכה- **'כדאמרין בירושלמי דמגילה מכאן ואילך התקינו שיהו קטנים קורין לרבים'**, מבואר שלמד דין נר חנוכה מדין מגילה.

אכן יש להוכיח מדברי הר"ן גופיה להפך, דהא במסכת מגילה לא הביא הר"ן לדברי בהע"ט שהלכה כר"י, משמע שפסק כר"ק, וע"כ מה שהביא בשבת את דברי הירושלמי הוא משום שהעתיק לשון הבהע"ט, אבל לעולם לא ס"ל כוותיה אלא בנר חנוכה ולא מטעמיה.

אכן בביהגר"א בהל' חנוכה כתב על דברי 'יש מי שאומר' שהביא השו"ע שהוא כדעת ר"י במגילה, ולדבריו אכתי צ"ע.

(אסיפת שמועות חנוכה)

נסי החנוכה - בזכות מסירות נפש

וחזרו בתשובה על החטא, מה שנהנו מסעודתו של אחשוורוש והשתחוו לצלם, והיו אלו חטאים קטנים מאד [כמו שאמרו במגילה דף י"ב הם לא עשו אלא לפנים], ועשו תשובה על זה והתחזקו יותר באמונה, וגם למדו תורה עם הילדים תינוקות של בית רבן, **וכל זה היה התחזקות בלי "מסירות נפש", ולכן לא זכו לניסים גלויים כמו בחנוכה**, ואמנם כן זכו לקבלת התורה מאהבה כדאייתא בשבת פ"ח.

ואפשר שבאמת לא היו צריכים אז ניסים גלויים, כי הם היו קרובים יותר לבית המקדש, בית הראשון, והיו עדיין בתוך שבעים שנה לחורבן הבית (עיין מגילה יא), ולא היה צורך אז בניסים גלויים כאלה, **אבל חנוכה היה הרבה שנים מאוחר יותר, ואז כבר היה צורך בניסים גלויים, ולזה היו צריכים זכויות של מסירות נפש, ורק כך היתה תשובה שלמה**, כי החטא של התרשלות בעבודה היה חטא יותר חמור כנראה, וצריכים על זה תשובה יותר גדולה, עם מסירות נפש, מסירות נפש ממש של יהרג ואל יעבור, ועל ידי זה זכו לניסים הגלויים.

(משיחות רבינו שליט"א)

יש להתבונן, ויתכן שמדברים מזה בספרים אך לא ראיתי כעת, כי הנה יש הבדל בין נס חנוכה לפורים, שבפורים היה הנס בצורה נסתרת, וכן אמרו (חולין קלט, ב) אסתר מן התורה מנין שנאמר ואנכי הסתר אסתיר, היינו שהיו ניסים נסתרים שנראה כאילו שזה דרך הטבע, ולא ניסים גלויים, ואילו בחנוכה שהיה בתקופה מאוחרת יותר, כמה מאות שנים אחרי נס פורים, זכו לניסים גלויים.

ויש להבין מדוע אצל מרדכי ואסתר בפורים לא זכו לניסים גלויים, רק ניסים נסתרים שבהתבוננות ושימת לב רואים את צירוף המקרים, ואילו בחנוכה זכו לניסים גלויים של גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים, וניסים גלויים הרי זו דרגה יותר גדולה, שזוכים לראות את הנס, ורואים את יד השם, כמו שכתוב בקריעת ים סוף (שמות יד, לא) 'וירא ישראל את היד הגדולה וגו'', שראו כזו התגלות של השגחה, ומדוע רק בחנוכה זכו לניסים גלויים כאלה ובפורים לא?

ויתכן שהענין בזה, **כי בפורים לא מצינו שהיתה מסירות נפש**, אלא היתה גזירה, ולא היה מה לעשות כנגדה, רק צמו שלושת ימים,

ביום כ"ח באדר התשנ"ח, בשלהי שנותיו של מרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי זצ"ל, מסר מרן רבינו שליט"א שיחת מוסר לראשונה בשיבת פוניבז', בה העמיד יסודות עמוקים בעבודת ה' בכלל, ובדרכו של בן תורה בפרט, ומאן דנפח מדליה נפת.

דעת מרן שליט"א נחרצת היא, כי מלבד מה שיש לדקדק במהותם של דברי המוסר הנאמרים, גם יש לדקדק במהותו של האומנם, וכשם שאם הרב המוסר דברי תורה דומה למלאך ה' יבקשו תורה מפיהו, כך ועוד יותר, נצרך שהרב האומר דברי מוסר יהיה דומה למלאך ה'.

והעוקב בעין כותנת אחר דברי מרן שליט"א בשיחותיו, ישים לבו כי הדברים עליהם מעורר מרן, אינם דברי מוסר לפי סדר כזה או אחר, אלא הנם דברים היוצאים מלבן, ומי יעמוד בסוד קדושים להבין מערכי לב צדיק ותהלוכותיו.

לרגל ימי החנוכה, ימים שהשפעתם מסירות נפש לכל דבר שבקדושה, הבאנו כאן את משנתו של מרן שליט"א בענין זה כפי שהרחיב בו באותה שיחה היסטורית, שיחתו הראשונה בשיבת פוניבז', בה העמיד את מהותה של 'מסירות נפש' ועמד על כך שעניינה נוגע לכל מהות העבודה, וכדלהלן (השיחה הובאה כמעט בשלמות, מלבד קטע מסוים שנזכר דרך אגב ואינו נוגע לגוף העניין):

מסירות נפש - דרגת האדם בעבודת ה'

הזכות של מסירות נפש - 'נקרא על שמו'

"ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן" (במדבר ז, א) רש"י הביא דברי המדרש והלא בצלאל ואהליאב וכל חכם לב עשו את המשכן, ותלאו הכתוב במשה לפי שמסר נפשו עליו לראות תבנית כל דבר ודבר וכו'. היינו שכיין שמסר נפשו על המשכן שיעשה בשלמות נקרא על שמו,

ומסירות נפש פירושו שכל כוחותיו של האדם מסורים להצלחת הדבר בשלמות הטובה ביותר, וכמו כן בהקמת המשכן הייתה נפשו של משה מסורה להקמת המשכן, ולפיכך נקרא על שמו.

ויש לבאר ענין נקרא על שמו, שאין זה כמו הנצחה, שנותנים לו את הכבוד שהמשכן נקרא על שמו, אלא הענין בזה הוא **שבזכות מסירות נפשו של משה רבינו להקמת המשכן, שהוא מקום השראת השכינה**, בזכותו זכו כלל ישראל להקמת המשכן, וכלל ישראל בעצמם לא היו להם זכויות לזכות להשראת השכינה, רק בזכותו של משה שמסר נפשו על כבוד שמים, ונפשו הייתה מסורה לזה, בזכותו זכו כלל ישראל למשכן, ונקרא על שמו היינו שכל מה שיש לכלל ישראל משכן עם השראת השכינה זהו מכוח זכותו של משה.

ובאמת שהקמת המשכן לא נעשתה על ידי משה ממש, וכמו שכתוב (שמות מ, יז) "הוקם המשכן", ורש"י (לט, לג) הביא מדברי המדרש שמשה רבינו אמר לפני הקב"ה איך אפשר הקמתו על ידי אדם, אמר לו עסוק אתה בידך נראה כמקימו והוא נזקף וקם מאליו, וזהו שנאמר הוקם המשכן, שקם מאליו בדרך נס, אלא שזכו לזה בזכות מסירות נפשו של משה רבינו, להקמת המשכן ולהשראת השכינה.

וכן מצינו ענין זה אצל בצלאל, שנאמר (שם לו, א) **"ויעש בצלאל את הארון"**, והביא רש"י מהמדרש - 'לפי שנתן נפשו על המלאכה יותר משאר חכמים נקראת על שמו', והפירוש בזה הוא כמו שנתבאר, שבזכות מסירות נפשו של בצלאל זכו כלל ישראל לארון, כל המשכן כולו היה בזכותו של משה, ולאaron זכו בזכותו של בצלאל.

וזהו שאמרו במדרש על הפסוק בקהלת (ב, כא) **"כי יש אדם שעמלו בחכמה ובדעת ובכישרון לאדם שלא עמל בו יתנו חלקו"** ובילקוט שם איתא **"כי יש אדם זה בצלאל שעשה את המשכן בחכמה ובדעת וכו' ולאדם שלא עמל בו יתנו חלקו** זה משה רבינו שלא עמל במשכן ונקרא על שמו', עיין שם. והיינו דאף שגם בצלאל מסר נפשו על הקמת המשכן, מכל מקום **יש דרגות במסירות נפש, והוא ענין של פנימיות הנפש, עד כמה הנפש מסורה לקידוש שם שמים, ומשה רבינו היה לו דרגה גבוהה במסירות נפש יותר מאשר בצלאל, ונפשו היתה מסורה יותר להקמת המשכן, ולפיכך נקרא על שמו.**

ובילקוט סוף מלאכי איתא על הפסוק **"זכרו תורת משה עבדי"** - 'והלא תורת השם היא שנאמר תורת השם תמימה, אלא לפי שנתן נפשו עליה נקראת על שמו, והיכן מצינו שנתן נפשו על התורה שנאמר ויהי שם עם השם ארבעים יום וגו' ואשב בהר ארבעים יום, הא לפי שנתן נפשו עליה נקראת על שמו', עיין שם. **היינו שמשה רבינו מסר נפשו על התורה בזה שעלה להר סיני לקבל את התורה ולא אכל ולא שתה ארבעים יום, ומפני שמסר נפשו על התורה נקראת על שמו.**

ובאמת מצינו שאמרו חז"ל (שמות רבה מז, ה) **"לחם לא אכל אבל לחמה של תורה אכל, ומים לא שתה אבל מימיה של תורה שתה"**, והיינו שתורה היא המזון לנפש, ומשה רבינו כשעלה למרום ארבעים יום היה גופו מזוכך כל כך, שנעשה כמו מלאך שמציאותו רוחנית, ומזונו היה מזון רוחני ולחמו הוא תורה, ואם כן מדוע זה נקרא שמסר נפשו. ויש לפרש **כי עצם הענין שנפשו הייתה מסורה לרוחניות עד כדי כך שהגוף נעשה רוחני, זה נקרא שמסר את נפשו**, ולפי שמסר נפשו על התורה נקראת על שמו, היינו שבזכותו זכו כלל ישראל לתורה, לא בזכות עצמם, אלא בזכות משה רבינו שמסר נפשו עליה.

ורש"י במדבר שם הביא עוד **"וכן מצינו בדוד לפי שמסר נפשו על בנין בית המקדש שנאמר זכור ה' לדוד את כל ענותו אשר נשבע לה' וגו' לפיכך נקרא על שמו שנאמר ראה ביתך דוד"**, והיינו **שבית המקדש נקרא על שמו של דוד המלך, אף על פי ששלמה בנה את בית המקדש, מכל מקום דוד מסר נפשו ללמוד את כל ההלכות לדעת היכן מקום המקדש**, וכמו שאמרו (זבחים נד, ב) **"מאי דכתיב וילך דוד ושמאל וישבו בנויות ברמה וכי מה ענין נזירות אצל רמה אלא שהיו יושבים ברמה ועוסקים בנויו של עולם, ומפני שעסק בזה בכל נפשו נקרא על שמו, שבזכות דוד זכו ישראל לבניין בית המקדש.**

מסירות נפש אמיתית - מפנימיות הלב

ומצינו בגמרא ברכות (כ, א) שרב פפא שאל את אב"י **מדוע דורות הראשונים זכו שנעשו להם ניסים יותר מאיתנו**, וכגון רב יהודה כשהיה גוזר תענית בשעת עצירת גשמים, היה מוריד נעל אחת להתחיל לנהוג בתענית ומיד היו יורדים גשמים, ואילו אנחנו מצטערים ומתענים בכל העינויים ומתפללים ואין אנו נענים, ומה הסיבה לזה, אם מפני שאנו לומדים תורה פחות מהם, הרי להיפך בדורו של רב יהודה למדו רק סדר נזיקין, ואילו אנו יש לנו שלוש עשרה ישיבות שלומדים אפילו מסכת עוקצין, שהיא המסכת הקשה שבסדר טהרות, ואם כן אנו עוסקים בתורה לא פחות מהם, ומדוע איננו נענים?

והשיב לו אב"י כי בדורו של רב יהודה היו בדרגה גבוהה **שמסרו את נפשם על קידוש השם**, וכפי שהיה מעשה עם רב אדא בר אבהה שהלך בשוק וראה אשה לבושה בבגד אדום שאינו צנוע, ומרוב קנאתו לכבוד שמים קרע ממנה את הבגד, ולבסוף התברר שאותה אשה לא הייתה בת ישראל וקנסוהו לשלם על כך, **ובזה רואים את מסירות הנפש שהייתה בדור ההוא, שכשראה חוסר צניעות וחילול השם היה אכפת לו כל כך, שלא חשב אולי היא גויה, וקינא לכבוד השם ית'.**

ואמנם גם בזמננו יש שמוכנים לעשות קנאות כזאת, ובמשך כל הדורות היו יהודים רבים שמסרו נפשם ממש על קידוש השם, אך המעלה בדורו של רב יהודה היא בפנימיות הלב, שהרגישו בלבם צער וכאב גדול על חילול השם וחסרון כבוד שמים, עד שהיו מוכנים למסור הנפש על זה, וצריכים לזה דרגה גבוהה באהבת השם שיהא אכפת כל כך מחילול השם, ודרגה זו חסרה בדורות האחרונים.

ואף שבדורות הראשונים היו לומדים רק בסדר נזיקין, ומשמע שהיו פחות גדולים בתורה, מכל מקום כבר כתב **המהרש"א** שם כי מה שלמדו רק נזיקין הוא משום ששנינו (בבא קמא ל, א) **האי מאן דבעי למיהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין, ומפני שרצו לקיים מילי דנזיקין בשלמות לכן מסרו נפשם ללמוד סדר נזיקין, לא מפני שהיו פחות גדולים בתורה אלא מצד מידת חסידות.** ואדרבה, ככל שעוברים הדורות יש ירידת הדורות בגדלות בתורה, וכמו שמובא בגמרא (עירובין נג, א) שאב"י אמר על עצמו ביחס לדור הקודם **"אנן כי סיכתא בגודא לגמרא"** עיין שם, והיינו

שהדורות האחרונים היו פחות גדולים בתורה.

ומצינו עוד בסנהדרין (קו, ב) שאמרו על דואג ואחיתופל שהיו גדולים מאד בתורה ואף על פי כן נכשלו, ואמר רבא שם כי הסיבה לזה משום שלא מספיק גדלות בתורה אלא העיקר תלוי בדרגת פנימיות הלב, והביא שם את המעשה הנ"ל שבדורו של רב יהודה שלף נעל אחת ומיד ירדו גשמים, ואילו בדורנו אינו כן, וההבדל בין הדורות הוא משום שהקב"ה ליבא בעי שנאמר וה' יראה ללבב, והיינו למרות שהדורות האחרונים היו גדולים בתורה, מכל מקום העיקר תלוי בגדלות הלב, ובזה היו גדולים יותר הדורות הראשונים שמסרו נפשם על קידוש השם, וזה נבע מתוך שלמות פנימיות הלב כמבואר.

[ומהרש"א בסנהדרין שם כתב שהפסוק "וה' יראה ללבב" נאמר על דוד המלך, ששמואל הנביא ביקש למשוך למלך את אחד מאחי דוד שהיה נראה ראוי יותר, והקב"ה אמר לו "האדם יראה לעיניים וה' יראה ללבב", היינו שבפנימיות הלב דוד המלך היה גדול יותר מהם, וכמו שמצינו שמסר את נפשו עבור בניין בית המקדש, והוא ענין אחד, שמסירות הנפש באה מתוך גדלות הלב.

וכתב מהרש"א שהגמרא באה לבאר מה ההבדל בין דוד המלך לדואג ואחיתופל, שעל דואג ואחיתופל אמרו שם בגמרא שאף שהיו גדולים מאד בתורה מכל מקום "לא הוה סלקא להו שמעתא אליבא דהלכתא", והיינו שלא היתה הלכה כמותם, ואילו בדוד המלך אמרו (שם צג, ב) 'וה' עמו' שהלכה כמותו בכל מקום, וההבדל הוא משום שדואג ואחיתופל היו חסרים בפנימיות הלב, ואילו דוד היה בשלמות הלב ביראת שמים כמו שכתוב וה' יראה ללבב, ועל ידי שלמות הלב זוכים לכון לאמיתתה של תורה, ולכן הלכה כמותו].

מסירות נפש משנה את מהות הנפש

והנה כל זה הוא בנוגע לדורות הראשונים, אבל מה איתנו?

אכן שם בילקוט סוף מלאכי ממשיך המדרש ואומר- "אם חפצת בתורה סופך שתקרא על שמך, אמר רבי יודן 'בתורת ה' אין כתוב כאן אלא 'ובתורתו' יהגה - שתהא נקראת על שמו", והוא על פי הכתוב בתחילת תהלים "כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה", שבתחילה התורה נקראת 'תורת השם', אבל לאחר שזהו 'חפצו', זה כבר נקרא 'תורתו' של הלומד, ונעשה 'תורה דיליה' על ידי מה שהוא חפץ ורוצה בתורה.

ואמנם הרי כולנו חפצים בתורה, וכי יש מי שאינו רוצה ללמוד תורה? אלא שהילקוט ממשיך שם- "כגון משנתו של רבי חייא ושל בר קפרא ושל רב אושעיא וכיוצא בהם, למה? שיגעו בהם", והיינו כי כל הש"ס מלא בברייתות של רבי חייא ורבי אושעיא, ונקראו הברייתות על שמם מפני שנתייגעו בהם.

מבואר שלא מספיק החפץ והרצון בתורה לבד, אלא צריך גם עמל ויגיעה, שהגיעה באה מתוך החפץ והרצון, וכפי חפצו ורצונו של האדם בדבר מסוים כך יגיעתו בו עצומה יותר, וכמו שאם אדם רוצה להרוויח כסף הרי הוא מתאמץ עבור זה, כך גם מי שבתורת ה' חפצו, ממילא הוא מתאמץ ויגע בתורה, ועל ידי זה זוכה שנעשה תורה דיליה, [וענין זה מצינו גם בגמרא (קידושין לב, א) שתלמיד חכם שמחל על כבודו כבודו מחול, מפני שתורה דיליה היא].

והענין בזה שמי שנפשו מסורה לתורה, הנפש היא נפש של תורה, ומהות הנפש היא אחרת, ורואים גם על פניו של האדם, מי שלא למד תורה ומתחיל ללמוד הרי פניו משתנים, והיינו מפני שהפנימיות משתנה, והנפש נעשית אחרת, וזה משפיע גם על מראה הפנים.

ושמעתי מעשה שהיה אצל מרן הגרי"ז זצ"ל, ששאל על אחד שהיה מתפלל בביתו, שניכר עליו שהפסיק ללמוד, והתפלוא, כי אותו אדם היה לומד כרגיל, אך לבסוף נתברר שכבר שבועיים שהוא עסוק לעבור דירה, ומחמת זה אינו שקוע ומונח בלימוד כהרגלו, ואף שהיה לומד, אבל הנפש לא היתה מסורה כל כך לתורה, ומרן הגרי"ז הכיר שינוי זה על מראה פניו. זהו הענין שנתבאר שמי שנפשו מסורה לתורה אזי מהות הנפש משתנית ונעשית נפש אחרת.

ימי החנוכה – זמן הודאה על התורה וחיזוק בתורה

(מתוך דברי מרן רבינו שליט"א בכנס להורי התלמידים בישיבת משך חכמה)

ימי החנוכה מתאימים מאד לכינוס הזה, שהרי גזירות היוונים היו "להשכיחם תורתך", ובימי החנוכה נעשו ניסים שיוכלו לעסוק בתורה, אם כן כל השמחה וההודאה וההלל הם על מה שיש לנו תורה ומצוות, ולולא הניסים ח"ו מה היה איתנו, אם הגזירות היו נמשכות לא היה לנו תורה, ועל זה אנו צריכים להודות ולהלל.

וזהו ענין ימי החנוכה שנקבעו להודות ולהלל על מה שיש לנו תורה, ובעל הניסים אנו מזכירים להודות ולהלל לשמך הגדול, ואין אומרים לשמך הגדול והקדוש כמו במקומות אחרים, רק לשמך "הגדול", ויש לפרש שהרי ההודאה היא על החסד שקיבלנו, וגדולה היא מידת החסד, כמו שפירש רש"י (דברים ג, כד) גדלך זו מידת טובך, ומודים אנו על החסד שהיה בימים ההם, שגם אנחנו נהנים מזה, והחסד נמשך עד עכשיו שיש לנו תורה.

מאמר מיוחד ממרן ראש ישיבת 'יד אהרן' הגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א

בני הישיבות – שבט לוי 'לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן'

א

לימוד התורה בעומק העיון מתאפשר רק כשלא טרודים בענייני העולם

בפרשת תולדות מסופר על ברכות יצחק אבינו לבניו, יצחק מבקש לברך את עשו, ורבקה דואגת לכך שיעקב יהיה זה שיתברך, ויש להתבונן בדברים מדוע יצחק רצה לברך דווקא את עשו, האם לא ידע שהוא איש שדה ויעקב איש תם יושב אהלים, ומה סברה רבקה כשרצתה שעשו לא יתברך. ובמלבי"ם מצאנו שעמד על הענין, ונבאר את הדברים:

קודם חטאו של אדם הראשון, היה האדם כולו קודש לה' והרע היה מחוץ לאדם, כידוע. ומצינו בדברי חז"ל שלא היה צריך לדאוג כלל לפרנסתו ולא היה טרוד בענייני העולם, וכדאי' בגמ' סנהדרין נט, ב 'אדם הראשון מיסב בגן עדן היה והיו מלאכי השרת צולין לו בשר ומסננין לו יין'. אולם לאחר שחטא נגזרה עליו הגזרה "בזעת אפיך תאכל לחם", שיצטרך לעבוד ולהיות טרוד בענייני פרנסתו. כך הייתה אמורה להיות הצורה האמיתית של יעקב. יעקב אבינו הלא הוא "איש תם יושב אהלים", והוא היה אמור להיות כולו קודש לה' בלא שום עסק בענייני העולם, כמו שהיה אדם הראשון קודם החטא. ואולם אם לא יהיה מי שידאג ליעקב אבינו לפרנסו, הוא יהיה מוכרח לעסוק גם בענייני העולם וזה יפריע לו מלהיות דבוק בה' בכל כוחו.

זאת הסיבה שיצחק רצה לתת את הברכות לעשו. הברכות הם הרי ברכות העולם הזה, ויצחק מצד אחד דאג ליעקב שיוכל לעבוד את ה' בלי שום טרדות, ומצד שני ידע יצחק שעשו אינו ראוי להיות מובדל ומופרש לעבודת ה', ופחד שיהיה כמו משפחות האדמה. ולכן יצחק אבינו בדאגתו לשני בניו יחד, רצה לתת את ברכות העולם הזה לעשו ולהפוך בזה את יעקב ועשו לעם אחד, שיעקב עוסק בעבודת ה' בלבד ועשו מפרנס אותו, ובאופן זה שניהם ילכו בדרך הראויה.

אולם רבקה ידעה שעשו יצא לתרבות רעה, ולא בלבד שלא ידאג ליעקב אלא אף ישתמש עם כל הברכות לרעתו של יעקב, ולכן דאגה שיעקב יקבל את ברכות העולם הזה, באופן שביעקב עצמו יהיו שני החלקים, שיש את אלו שיושבים ועוסקים בתורה ומנותקים ממה שקורה בעולם, ויש את אלו שדואגים לפרנס אותם, כדוגמת יששכר וזבולון, ויעזי' בדברי המלבי"ם שהאריך בזה.

בנפש החיים בשער א' (ח - ט) מבאר, שכאשר שני הכרובים היו פונים זה אל זה, היה זה סימן שכלל ישראל דבוקים בהקב"ה בלבד בלא שום עסק אחר. וכך היה בדור המדבר שלא היתה לכלל ישראל שום טרדה של פרנסה, שאכלו לחם מן השמים ובגדיהם לא בלו, והיתה להם את האפשרות להידבק בה' באופן מוחלט. ואז העמידו את הכרובים זה מול זה, להראות על הדבקות הגמורה של כלל ישראל בהקב"ה שהתאפשרה בדור המדבר.

אולם לאחמ"כ בימי שלמה שהיו מוכרחים לפנות מעט אל עסק הפרנסה, העמידו את הכרובים מעט הצידה ולא זה מול זה ממש, הכל כפי דרגת הדבקות בה', יעזי"ש בדבריו באריכות.

ומבואר מזה שדווקא כאשר לא עוסקים בשום דבר אחר כגון פרנסה, ניתן להידבק בהקב"ה באופן מוחלט, כך היה אצל אדם הראשון קודם החטא, כך גם היה בדור המדבר, וזה מה שהיה צריך להיות אצל יעקב אבינו, מה שנתקיים לבסוף אצל שבט לוי, כפי שיתבאר. אולם אם עוסקים וטרודים בעניינים אחרים מלבד עבודת ה', הטרדה הזאת מפריעה ברמה מסוימת לדבקות בה'.

יסוד זה מתבאר מדברי המכילתא בפרשת בשלח 'מכאן היה רבי שמעון בן יוחאי אומר לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן הא כיצד היה יושב ודורש ולא היה יודע מהיכן אוכל ושותה ומהיכן היה לובש ומכסה לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן, ושניים להם אוכלי תרומה'. ובנצי"ב (שם) כתב לבאר 'והטעם בזה, שעמל תורה בעומק העיון אי אפשר אלא בדעתא צלולתא מפשטת מכל טרדת פרנסה. והדבר הזה נמצא ביותר באוכלי המן שהיו בטוחים במזונותיהם ולא נצטרכו לשום אדם אפילו לאיזה טובת הנאה. שניים להם אוכלי תרומה, שהיו גם המה בטוחים בבעליהם שיתנו לכהנים יותר מן הלויים במעשרות...'.¹

דוקא באופן שהאדם שקוע כל כולו בעמל התורה ניתן להבין אותה באמת בעומק העיון אולם אם עסוקים וטרודים בשאר דברים כבר לא ניתן להגיע לשלמות בהבנת עומק התורה, ולכן לימוד התורה בצורה המעולה ביותר נמצא אצל אוכלי המן שלא היו טרודים בשום דבר, כפי שכתב הנה"ח, וכן הכהנים שאינם טרודים כ"כ בפרנסתם יכולים להיות שקועים בעמל התורה, הכל תלוי עד כמה לא טרודים בענייני העולם.

ב

מי מובדל לעבודת ה' ומה נדרש ממנו

על מנת שהשכינה תוכל לשרות בעולם, צריך שיהיה מקום קדוש, מופרש ומובדל מן הטומאה ומחיי החולין. הספורנו לומד שקודם חטאו של אדם הראשון, העולם כולו היה ראוי להשראת השכינה, והשכינה שרתה בכל מקום. אולם לאחר החטא, השכינה כבר אינה ראויה לשרות בכל העולם וצריך לכך מקום מיוחד. ולמטרה זו הקימו את המשכן שהוא מקום מיועד, מוכשר ומוכן להשראת השכינה בכלל ישראל, וכפי שמבאר הרמב"ן בתחילת פרשת תרומה (בנוסף למה שכותב הרמב"ם שהמשכן עניינו מקום לעבודת ה').²

כאשר בית המקדש היה קיים, היה הוא המקום להשראת השכינה. ומצינו שבית המקדש היה מובדל במחיצות ע"ג מחיצות מן העולם החיצוני, כפי שמובא במשנה במסכת כלים (פרק א') שיש בעולם עשרה דרגות של קדושה, ארץ ישראל, עיירות מוקפות חומה, לפנים מן החומה, הר הבית וכו' עד לקדש הקדשים שהוא המקום המקודש ביותר.

ובתנחומא בתחילת פרשת פקודי מבואר, שהמשכן היה דוגמא של בריאת העולם, שכל מה שנברא בעולם בששת ימי בראשית, נברא כע"ז גם במשכן. וכותב המדרש 'בשישי נברא אדם שנא' ויברא אלקים את האדם בצלמו, בכבוד יוצרו, ובמשכן כתיב אדם שהוא כהן גדול שנמשך לעבוד ולשמש לפני ה'...'. והיינו שבנוסף לכך שהמקדש עצמו הוא מקום מופרש ומובדל מן העולם החיצון ומיועד להשראת השכינה, יש גם את ה'אדם' של המקדש שהוא הכהן הגדול, וגם הוא נצטווה בדינים המרחיקים ומבדילים אותו משאר העם.

והנה חז"ל אומרים 'מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד' (ברכות ח, א). והיינו שמקום המקדש אחר החורבן הוא המקום שלומדים בו תורה. והמקום בו ממשיכים את מסורת התורה שבע"פ בצורתה האמיתית היא בישיבות. כך מבואר במדרש תנחומא בפרשת נח שהקב"ה כרת ברית על התורה שבע"פ שלא תשתכח מישראל, ולצורך קיום הבטחה זו קבע הקב"ה שתי ישיבות בכל דור שימשיכו את מסורת התורה שבע"פ. ובישיבות הללו הוגים בתורה יומם ולילה ועמלים בכל הכוחות להעמיד דבר על בוריו, כמבואר במדרש באריכות, עיי"ש.

ונמצא שהישיבות הם המקום שבו שורה השכינה אחרי החורבן. וה'אדם' של המקדש הזה הם

אלו שהוגים בתורה יומם ולילה וממיתים עצמם עליה. וכשם שבית המקדש ואלו שעובדים בו, מובדלים מכל מה שקורה בעולם ולא עוסקים בשום דבר מלבד התורה, כך גם הישיבות צריכות להיות מובדלות מכל ענייני העולם, ואלו שמשתייכים לשבט לוי אין להם לעסוק בשום דבר מלבד עסק התורה יומם ולילה.

וברמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל כותב ששבט לוי לא זכה בנחלת ארץ ישראל וביזתה יחד עם כולם משום שהובדל לעבוד את ה', ולשם כך הובדלו מדרכי העולם שאינם משתתפים במלחמות וכו'. ואח"כ כותב הרמב"ם שלא רק שבט לוי אלא 'כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו לדעה את ה' והלך ישר כמו שעשהו האלקים ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש קדשים...'.¹

ומבואר ששבט לוי הם אלו שזכו להיות מובדלים לעבודת ה' והם אינם שייכים לשום דבר מענייני העולם, אלא מוטל על כלל ישראל לפרנסם ולדאוג לכל צרכיהם, והם אלו שזוכים להבין את עומק התורה אחרי שאין להם שום טרדה. וכן כל אחד שרוצה להיות מופרש לעבוד את ה' נהיה כמו שבט לוי.

והרמב"ם בלשונו כותב 'והלך ישר כמו שעשהו האלקים ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם'. וכוונת הדברים היא ע"ש הפסוק "האלקים עשה את האדם ישר והם ביקשו חשבונות רבים", וזה מתייחס לאדם הראשון קודם החטא, שהקב"ה ברא אותו 'ישר', והחשבונות הרבים הגיעו אחרי החטא. ועל זה אומר הרמב"ם שמי שמפריש את עצמו לעבודת ה' צריך לפרוש מכל החשבונות הרבים של פרנסה וכדו' ולהיות שקוע אך ורק בעבודת ה'. וזהו כפשט"ת בתחילת הדברים שאדה"ר קודם חטאו היה מובדל לגמרי לעבודת ה', ורק לאחר החטא נגזר עליו לעסוק בפרנסתו, ומי שרוצה להיות מובדל לעבודת ה' עליו לנהוג במובן מסוים כמו שהיה אצל אדם הראשון קודם החטא.

והעולה מן הדברים, שבכדי להיות שקועים בלימוד התורה חייבים שלא להיות טרודים בענייני העולם, שהטרדות הללו מוציאות את האדם מהשקיעות המוחלטת בעומק הלימוד - התורה נמצאת בשלמות דווקא אצל אוכלי המן. ולכן גם כאשר יש טרדות של פרנסה ושאר עניינים שמוכרחים לעסוק בהם, לכה"פ יש להקפיד עד כמה שניתן, שלא להיות טרודים בהם אלא לעשות את מה שצריך בלי להיות טרודים יותר מכדי הצורך.

אולם כאשר מתעסקים עם 'חשבונות רבים' לא ניתן להיות שקועים כראוי בתורה. בכדי להיות שקועים בעומק העיון יש להתנתק מן החשבונות הרבים. בחורי ישיבות באופן כללי אינם טרודים בפרנסה, אך מה מפריע להם להיות שקועים בלימוד? טרדות החברה! בחורים עוסקים ב'חשבונות רבים' הנוגעים לחיי החברה, חשבונות של 'מה יאמרו עלי', וזה מפריע מאוד ללימוד. האווירה החברתית טובה כאשר הבחור מצייד רוצה לעשות את הדבר הנכון והחברה אף מעודדת ומדרבנת את זה (ומתוך שלא לשמה בא לשמה), אך החשבונות הרבים שבחור חי תמיד לפי מה שיחשבו עליו ולא עושה את מה שמבין שראוי לעשות באמת זה פוגע מאוד.

עלינו להתעלות מעל החשבונות הקטנוניים הללו ולחיות בצורה ישרה כמו שעשה הקב"ה את אדם הראשון לפני שבאו החשבונות הרבים, ורק באופן זה ניתן להתעלות בתורה כראוי ולזכות להיות מבני שבט לוי.

ג

בניית האישיות של האדם חייבת להתבסס על ערכים נכונים

אולם יש לדעת, שגם מי שאינו שייך לשבט לוי, מכ"מ חובה עליו להשתית את הבנין האישי שלו על התורה הקדושה ללא עירוב של שום דבר חיצוני, ונבאר:

החזו"א באיגרת (ב, נ) כותב בענין שקידת התורה בימי הנעורים בזה"ל, 'מנויה וגמורה בסודם של רבותנו גדולי הדורות שלא להרשות לימודי חיצוניות לבני הישיבה בזמן שקידתם בתורה בהתלהבות נעורים, וראו את זה למפסיד בטוח, ורובם נתקלקלו אם במידה גדושה או מחוקה, או במקצתם, וקבעו למשפט ללחום בזה מלחמת מצוה'. החזו"א כותב שבתהליך צמיחת האדם ישנו שלב של 'התלהבות נעורים', ובזמן זה אין לערב לימודים חיצוניים עם השקידה בתורה, אלא לעסוק בתורה הקדושה בלבד.

ובביאור הענין יש להקדים מה שכותב המלבי"ם, שהלשון 'נער' הוא על שם שבתקופה הזו של החיים, מתחילים כוחות הנפש של האדם להתנער ולצאת מן הכח אל הפועל, וזהו הזמן בו צריך לחנך את הכוחות הללו לצד הטוב על מנת שלא יוקבעו לדברים רעים.

וכן ברש"י בפרשתנו על הפסוק "ויגדלו הנערים" כותב "כל זמן שהיו קטנים, לא היו ניכרים במעשיהם ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם. כיון שנעשו בני שלש עשרה שנה זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לעבודה זרה". ולכן הזמן המתאים לחנך את כוחות הנפש הוא דווקא בשנות הנערות.

והנה בברכת שמואל (קידושין סי' כ"ז) כותב בשם רבו הגר"ח דברים חריפים אודות אלו ששולחים את בניהם למקומות לא ראויים עפ"י התורה ובתורה"ד כותב 'אולם אם הוא מקמץ התורה מבנו ואמר שם מו"ר דאם לא למד מאין יזהר בה ונעשה דל, וממילא אם לא נזהר הבן האם ילמד הוא לבן הבן, ונמצא ממילא סריס הדורות מן התורה והאמונה הטהורה והקדושה'. ומוסיף שם עוד 'וכתב עוד ואם תשאל ע"ז הלא יש כמה אנשים בעלי אומנות שאינן גדולים בתורה ובכ"ז אנשים יקרים ומאמינים המה בהשי"ת, והשיב ע"ז דהדבר הוא דהוא הכין את עצמו להיות גדול בתורה מפני שלמד בהחדר בתמימות ואולם כשרונותיו לא השיגו לזה וע"כ בזה לבד ע"י שהכין את עצמו לתורה נשאר צדיק ומאמין, עיי"ש בהרחבה.

ויסוד הענין הוא ששנות הנערות הם השנים בהם האדם מעצב ובונה את כוחות הנפש שלו ומשתית את בניינו האישי. ולכן בשנים הללו חובה לעסוק אך ורק בתורה ולפתח את הערכים של האדם בצורה הנכונה. אם בשנות הנערות שולחים את הבחור ללמוד דברים אחרים מלבד התורה והוא לוקח זאת בתור מטרה נוספת, הוא מפתח בזה את האישיות שלו ומבסס את כוחותיו על דברים נוספים מלבד התורה (אך גם מי שהתחיל בצורה כזאת יכול לתקן את זה לאחמ"כ בהמשך שנות הנערות).

מה שהיה בכל הדורות, שכולם גדלו עם הערכים הנכונים לתורה, ובאופן זה גם מי שבסופו של דבר לא נעשה גדול בתורה ועוסק במלאכה אך הוא הוציא את כוחות הנעירות שלו על התורה ומעריך את התורה בערכה הנכון, ובזה הוא באמת שייך לתורה, וכפי שכותב רבינו יונה עה"פ "איש לפי מהללו" שהפנימיות של האדם היא מה שהוא מהלל ומעריך.

בדורות קודמים כולם גדלו כך וכולם ידעו שהכבוד האמיתי הוא "אין כבוד אלא תורה" ובאופן זה, את בניו ודאי ישלח ללמוד תורה וכן הלאה, אולם אם מלכתחילה במקום לשלוח את הבן ללמוד ולפתח את כוחותיו על התורה, גורמים לו להשתמש בכוחות שלו לדברים אחרים, זה חורבן לדורות משום שהאישיות של הבן מתפתחת בצורה לא נכונה.

ולכן בשנים הללו חייבים לקנות את סולם הערכים הנכון, לדעת מה חשוב באמת, ולהשקיע את הכוחות בלימוד התורה הקדושה וכפי שאומר החזו"א שלא לערב שום דבר חיצוני בהתלהבות הנעורים.

מערכי תורה

חנוכה

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

נרות חנוכה - 'להראות ולגלות הנס'

הנה בחנוכה תיקנו חז"ל הדלקת הנרות בעבור פרסומי ניסא. ופרסום היינו כדי להודיע הדבר לרבים, שכולם ידעו את הנס שנעשה לישראל בימי החנוכה.

אמנם הרמב"ם בתחילת הלכות חנוכה כתב ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור וכו' ומדליקין בהן הנרות בערב על פתח הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות כדי להראות ולגלות הנס. הנה מבואר בדבריו שענין הדלקת נר חנוכה ופרסומי ניסא הוא 'לגלות הנס'. וגילוי משמעותו שיש דבר נסתר ומכוסה, דבר שהוא סוד, וצריך גילוי כדי להראותו, ומבואר שבענין הנס של נרות החנוכה היה דבר נסתר ומכוסה, ומכלל המצוה של הדלקת הנרות הוא לגלות הדבר ולהוציאו מהסתרו. וצריך להבין מהו אותו דבר נסתר שהיה בנס הנרות חנוכה.

נס פך השמן - נס בסתר

ונראה לבאר הענין, דבאמת נס פך השמן הוא נס שנעשה בהסתר, שהרי הנס נתרחש ואירע בתוך ההיכל בהדלקת המנורה, וההיכל הוא מקום שרק כהנים נכנסים לתוכו, וגם הכהנים נכנסים רק בשעת עבודה, ואם כן נמצא שהנס אכן נעשה בהסתר ואינו מגולה ולא היה נראה לרבים כלל, ונעשה בצנעא ולא היה לנס שום פרהסיא וגילוי לרבים, והרי הוא נס שנעשה בהסתר והוא נס מכוסה. וזהו ביאור דברי הרמב"ם שהדלקת הנרות הוא גילוי על הנס, שע"י הדלקת הנרות מתגלה ויוצא לאור ידיעת הדבר הנסתר שנעשה נס בצנעא בתוך ההיכל.

אור המנורה - אור התורה

ועצם הדבר שנס זה נעשה בהסתר ולא בגילוי ובפרהסיא, יש לבאר בזה דהנה המנורה היא כנגד התורה, וענין המנורה ואור הנרות הוא להאיר את אור התורה, שעצם התורה נמצאת בתוך הארון בבית קדשי הקדשים, והמנורה היא מאירה את אור התורה הנמצא בתוך ארון ברית ה', ומוציאה את אור התורה הגנוז בלוחות בבית קדשי קדשים ומאירה את אור התורה.

והנה בבנין הבית שבנה שלמה המלך כתוב בנביא מלכים (מ"א, ו) 'ויעש לבית חלוני שקופים אטומים', ומבואר בגמרא במנחות דף פ"ו ע"ב שהחלונות היו שקופין מבחוץ ואטומין מבפנים, כלומר שהיו עשויין באופן שנפתחין כלפי חוץ, ולא כמו שאר חלונות שנפתחין כלפי פנים כדי להכניס האור אל הבית. הנה מבואר ענין מחודש שעשו החלונות באופן שנפתחים כלפי חוץ, והיינו שהם באים להוציא האור מבפנים אל החוץ, היפך משאר החלונות שנעשים להכניס האור מבחוץ אל תוך הבית. ומבואר דבבית המקדש נעשו החלונות כדי להוציא את האור המאיר בבית המקדש אל החוץ. והנה איזה אור האיר במקדש, הלא הוא אור המנורה, והחלונות באו להוציא את אור המנורה אל החוץ. וביאור הענין הוא, כי אור המנורה הוא אור התורה, ואור התורה צריך שיאיר לכל העולם, ולכן נעשו החלונות להוציא את אור התורה המאיר בבית המקדש להאיר את העולם באור התורה.

מקום התורה - בסתר

והנה המקום של תורה הוא בסתר, וכמו שדרשו חז"ל בגמ' בסוכה דף מ"ט ע"ב על הפסוק בשיר השירים 'חמוקי ירכיך', שנמשלה תורה לירך, לומר לך מה ירך בסתר, אף דברי תורה בסתר. ובגמ' במועד קטן דף ט"ז ע"א איתא שמכח דרשא זו שדברי תורה בסתר כירך, גזר רבי שלא ישנו לתלמידים בשוק, וברש"י בסוכה שם כתב שכבוד התורה בצנעא ולא להיות יושב ושונה בגובה של עיר.

ובמדרש תנחומא בריש פרשת בחוקותי איתא על הפסוק במשלי 'חכמות בחוץ תרונה ברחובות תתן קולה', שאל רבי שמואל בר נחמני את רבי יונתן ברבי אליעזר שהיה עומד בשוק אמר לו שנה לי פרק אחד, אמר לו לך לבית הלמוד ואני אשנה לך שם, אמר לו רבינו לא כך למדתנו חכמות בחוץ תרונה, אמר לו יודע אתה לקרות ואין אתה יודע לשנות מהו חכמות בחוץ תרונה בחוצה של תורה, אמר לו המרגלית היכן נמכרת היא לא בחוץ, אבנים טובות ומרגליות היכן הן נמכרות לא במקום הידוע, אין מוליכין אותן לא לבעלי ירקות ובצלים ושומים, אלא במקום סוחרים, אלא לא בחוץ, כך התורה בחוץ היא נאמרת שנאמר חכמות בחוץ תרונה, ברחובות, מהו ברחובות במקום שמרחיבין והיכן מרחיבין לה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות.

הרי דתורה מקומה אינה בחוץ ברחובות ובשווקים, לא במקום גלוי ונראה לרבים, אלא מקומה בסתר ובצנעא.

ולפי זה כיון דאור המנורה הוא אור התורה, על כן הנס של המנורה, שיכלו להדליק הנר, שעניינו הוא שיכלו להמשיך בהשפעת וגילוי אור התורה ע"י נרות המנורה, נעשה בהסתר ובצנעא, כי מקום דברי תורה ומקום השפעת וגילוי אור התורה הוא בסתר ובצנעא ברחובות של תורה.

***

להראות הנס

הרמב"ם שהבאנו לעיל כתב שהדלקת נרות חנוכה הם 'להראות ולגלות הנס', ומבואר שבראיית נרות חנוכה רואין את הנס, וצריך להבין איך רואין את הנס על ידי ראיית הנרות, והרי לכאורה הנרות הם רק זכרון לנס, אבל אין בזה את ראיית הנס. והנה לזכר ולפרסום הנס תיקנו את הדלקת נרות חנוכה, ובפשוטו הפרסום והזכרון באים כי על ידי שמדליקים את הנרות מתעורר זכרון נרות המנורה והנס שנעשה להם.

אכן באמת ענין הזכרון הוא בעצם הנרות הדולקין, דהנה כתב הרמב"ם בפרשת בהעלותך על דברי חז"ל שראה אהרן את חנוכת הנשיאים חלשה דעתו שלא היה עמהם בחנוכת המזבח, אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם, וכתב הרמב"ם דנכלל בזה חנוכת הנרות שהיתה בבית שני על ידי חשמונאי כהן גדול ובניו שהם בני אהרן. והביא ממגילת סתרים לרבנו נסים שכתב ז"ל יש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות ואני עושה בה לישראל על ידי בניך נסים ותשועה וחנוכה שקרויה על שמם ויהא חנוכת בני חשמונאי ולפיכך הסמיך פרשה זו לפרשת חנוכת המזבח.

ועוד הביא הרמב"ם דברי המדרש שאמר הקב"ה למשה לך אמור לאהרן אל תתירא לגדולה מזאת אתה מוכן, הקרבנות כל זמן שבית המקדש קיים הן נוהגין, אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו וכו', והנה דבר ידוע שכשאין בית המקדש קיים והקרבנות בטלין מפני חורבנו אף הנרות בטלות, אבל לא רמזו אלא לנרות חנוכת בית חשמונאי שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותנו.

הנה מבואר שהדלקת נר חנוכה הוא מענין הדלקת נרות המנורה בבית המקדש, ועל ידי שמדליקין נרות חנוכה, נחשב שהמנורה דולקת לעולם, ומבואר דהדלקת נרות חנוכה הרי הם כהדלקת המנורה בבית המקדש, שיש בנרות חנוכה את ענין הדלקת נרות המנורה במקדש, והמדליק נר חנוכה כמדליק את המנורה במקדש הוא.

ולפי מה שנתבאר שנרות חנוכה הם כנרות המנורה, יש להוסיף עוד ולומר דלא רק שהם כנרות המנורה, אלא הם כאותן נרות שדלקו בשעת הנס, וכשרואין את נרות החנוכה נחשב שרואין את הנרות שדלקו בשעת הנס, ולכן נחשב שבהדלקת הנרות מראין את הנס, וזהו שכתב הרמב"ם שההדלקה היא בשביל 'להראות' את הנס.

ונמצא שזכרון הנס בהדלקת הנרות אינו רק היכי תימצא שגורם להתעוררות זכרון הנס, אלא בהדלקת הנרות נחשב שמדליק את אותן הנרות שדלקו בשעת הנס, ובראיית הנרות רואה את הנס שנעשה בנרות שדלקו במנורה.

אור התורה אינו תלוי בדבר

והנה נמצא שנשתנית המנורה משאר כלי המקדש, שכל כלי המקדש מעת חורבן הבית בטלו ואינם, וישנם רק עם בית המקדש בנוי, זולת המנורה, שהיא מתקיימת וקיימת גם בלא שבית המקדש קיים, ע"י שישראל מדליקים את נרות החנוכה.

ונראה ביאור הענין, כי מפני שהמנורה באה להאיר את אור התורה, והיא כנגד התורה, ממילא אינה תלויה רק בבנין בית המקדש, כי קיום התורה וגילוי אור התורה אינו דבר התלוי בזמן או במקום או בבנין בית המקדש, אלא הוא דבר קיים בכל עת ובכל מקום ובכל מצב ללא שום גבול ותנאי, ועל כן המנורה שבאה להאיר ולגלות את אור התורה קיימת גם בלא שיהא בית המקדש קיים, כי התורה קיימת גם בלא שיהא בית המקדש קיים.

רשימות תלמידים

משיעורי מרן הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א

פרשת וישב תשפ"א

ראש ישיבת בית יהודא

ל'עֲרֶקְעֶר', והיינו דאין זה לשון קבלת דברים, וגם לא לשון שמיעת האוזן גרידא, אלא לשון הבנת הלב, כמו 'לב שומע' (מלכים א' ג'), ובאמת מצינו בתרגום לשון 'שמיעה' גם על הבנת הלב, כמו 'דלא ישמעון אנש לישן חברה' (לעיל י"א, ז'), 'את שמע חלמא למפשר יתה' (להלן מ"א, ט"ו), 'ואנון לא ידעון ארי שמיע יוסף' (להלן מ"ב, כ"ג), ואולי גם שמיעה זו כלולה ב'שמיעת האוזן'. [ועיין ב'בית הלוי' בפרשת כי תשא שכתב בשם המפרשים ד'שמע ישראל' האמור בקריאת שמע, הוא הבנת וקבלת הדברים בכל לבו, ע"כ].

ויבא אליה ותהר לו, ותקם ותלך וגו' [ל"ח, י"ח-י"ט]

מלשון הכתוב כאן משמע, שתיכף משבא יהודה אל תמר הרתה לו, ומיד אחר כך קמה והלכה, וזה כדברי הגמ' ביבמות דף ל"ד ע"ב דתמר בביתא ראשונה איעברא, ולא בעלה יהודה ושנה.

ויאמר יהודה תקח לה, פן נהיה לבוץ, הנה שלחתי הגדי הזה, ואתה לא תפאקתה [ל"ח, כ"ג]

ופירש רש"י, וזה לשונו – 'תקח לה', יהיה שלה מה שבידה. 'פן נהיה לבוץ', אם תבקשנה עוד יתפרסם הדבר ויהיה גנאי, כי מה עלי לעשות עוד לאמת דברי, עכ"ל.

והביאור בזה, שאילו היה יהודה מחויב לעשות עוד לאמת דבריו, לא היה רשאי להמנע מכך מחמת החשש 'פן נהיה לבוץ', וכדאיתא בגמ' ברכות דף י"ט ע"ב דהמוצא כלאים בבגדו פושטן אפילו בשוק, מאי טעמא, 'אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לגדל השם' (משלי כ"א), כל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב, אמנם אחר שעשה מה שמוטל עליו לפי הדין, ששלח לבקשה ולא מצאה, שוב היה רשאי להתחשב עם החשש 'פן נהיה לבוץ', ולהמנע מחמת זה מלבקשה עוד.

ותאמר מה פרצת עליך פרץ וגו' [ל"ח, כ"ט]

בתרגום יונתן בן עוזיאל כאן איתא, ואמרת מה תקוף סגי תקיפתא, ועלך אית למתקוף, דאנת עתיד למחסן מלכוותא, ע"כ. כלומר, באיזה חזקת נתחזקת, ולך ראוי להתחזק, שאתה עתיד לרשת מלכויות.

ובפירוש הרמב"ן כאן הביא מדרשו של רבי נחוניא בן הקנה, שנקרא 'פרץ' על שם הלבנה הנפרצת לעיתים ונבנית לעיתים, ופירש הרמב"ן, וזה לשונו – והנה לדעתם היה שם הלבנה לפרץ, מפני מלכות בית דוד, עכ"ל. ומבואר דשם 'פרץ' מורה על זה שממנו תצא מלכות בית דוד.

וכן הוא בגמ' יבמות דף ע"ו ע"ב על הפסוק 'וכראות שאול את דוד וגו' אמר אל אבנר שר הצבא בן מי זה הנער' וגו' (שמואל א' י"ז) – הכי קאמר, זיל שאול, אי מפרץ אתי, אי מזרח אתי. אי מפרץ אתי, מלכא הוי, שהמלך פורץ לעשות לו דרך ואין ממחין בידו, ע"כ. והיינו דשם 'פרץ' מורה על מלוכה, ונקרא כן משום שבו היה כבר התהוות ענין 'מלכות בית דוד'.

ולפי זה יתבאר היטב הא דאיתא בסוטה דף י' ע"ב על מה שנאמר לעיל 'היא מוצאת' – 'היא מיתוצאת' מיבעי ליה, אמר רבי אלעזר, לאחר שנמצאו סימניה, בא סמאל וריחקן, בא גבריאל וקירבן. ופירש רש"י שם, דדריש מדכתיב 'מוצאת', דמשמע לשון מציאה, שמצאה סימניה, והיינו מפני שבא סמאל – שהוא שר של אדום – וריחקן, כדי שתשרף, ולא יצא דוד ממנה, הנפקה את אדום קגיא מלח (שמואל ב' ח'), עכ"ל. והיינו דמכיון דמעשה זה היה מיצירתה של 'מלכות בית דוד', על כן בא סמאל וריחקן סימניה, כדי שישרפוה, ותעקר בכך 'מלכות בית דוד' כבר בהתהוותה.

ויהי ה' את יוסף וגו' [ל"ט, ב']

הנה בפשוטו יש לפרש ד'ויהי השם את יוסף' היינו שהיה השם בעזרו להצליחו במעשיו, כמו 'ויהי אלקים את הנער' (בראשית כ"א), 'ויהי השם את יהושע' (יהושע ו'). ולפי זה מובן מאי דכתיב להלן – 'וירא אדוניו כי השם אתו, וכל אשר הוא עושה השם מצליח בידו', 'וימצא יוסף חן בעיניו וישרת אותו, ויפקידהו על ביתו, וכל יש לו נתן בידו', והיינו, דמכיון שראה אדוניו כי השם אתו (כנגד 'ויהי

ישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו וגו' [ל"ז, ג'] עיין בפירוש רש"י, וזה לשונו – ואונקלוס תירגם 'בר חכים הוא ליה', כל מה שלמד משם ועבר מסר לו, עכ"ל.

והנה הרמב"ם פ"א מהלכות עבודה זרה כתב, שנתקבצו אל אברהם אלפים ורבבות והם אנשי בית אברהם, ושתל בלבם העיקר הגדול הזה, שיש אלוה אחד לכל העולם ולא ראוי לעבוד, וחבר בו ספרים והודיעו ליצחק בנו, וישב יצחק מלמד ומבחר, ויצחק הודיע ליעקב ומינהו ללמד, וישב ללמד וכו', ויעקב אבינו לימד בניו כולם והבדיל לוי ומינהו ראש והושיבו בישיבה ללמד דרך ה' ולשמור מצות אברהם, וציוה את בניו שלא יפסיקו מבני לוי ממונה אחר ממונה כדי שלא תשכח הלימוד, ע"כ.

ומתבאר דמסירת התורה שקבל מיצחק שקיבלה מאברהם זה מסר ללוי, וציוה שימשך כן על ידי בני לוי, והיה עוד מסירה על תורה של שם ועבר שזה מסר ליוסף.

ויאמרו לו אחיו המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו וגו' [ל"ז, ח']
בכתבי אא"ז הגר"ז זצ"ל הובא, דבברכות דף נ"ה ע"ב איתא משום רבי בנאה, עשרים וארבעה פותרי חלומות היו בירושלם, פעם אחת חלמתי חלום, והלכתי אצל כולם, ומה שפטר לי זה, לא פתר לי זה, וכולם נתקיימו בי, לקיים מה שנאמר 'ויהי כאשר פתר לנו כן היה' (בראשית מ"א), ע"ש. והכא נמי מכיון שפתרו אחי יוסף את חלומי על שני דברים, על 'מלוכה' ועל 'משלה', נתקיימו בו שני הדברים, ד'משול' הוא מי ששולט עליהם בחזקה ובתקיפות, וזה נתקיים כשירדו אחי יוסף בתחילה לשבוע בר ממצרים, וכדכתיב 'ויוסף הוא השליט על הארץ וגו' ויבוא אחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה' (בראשית מ"ב), והיינו דמכיון שהוא היה השליט הוכרחו להשתחוות לו אפים ארצה, ו'מלך' הוא מי שנתמנה ברצון העם ובהסכמתם, וזה נתקיים אחר מיתת יעקב, וכדכתיב 'וילכו גם אחיו ויפלו לפניו ויאמרו הננו לך לעבדים' (בראשית נ'), והיינו שקיבלו מלכותו עליהם מרצון, עכ"ד. (עיקר החילוק בין 'מלוך תמלוך' שהוא ברצון, לבין 'משול תמשול' שהוא בחזקה, מבואר בדברי האבן עזרא כאן, ובביאור הגר"א משלי כ"ז, כ"ז).

והנה כשהלכו האחים אל יוסף אחר מיתת אביהם לפייסו על הרעה שגמלוהו, לא היה בנימין עמם, שהרי בנימין לא השתתף במכירתו כלל, וכן הוא מפורש בגמ' מגילה דף ט"ז ע"ב, שאמר להם יוסף דברים שמתקבלין על הלב, 'ומה עשרה נרות לא יכלו לכבות נר אחד, נר אחד היאך יכול לכבות עשרה נרות', כלומר, מכיון שאני איני אלא 'נר אחד' היאך אוכל לכבות אתכם שאתם 'עשרה נרות', הרי להדיא שלא דיבר אלא עם עשרה מאחיו, דהיינו שאר האחים מלבד בנימין, ואם כן הרי בעל כרחך דהא דכתיב 'וילכו גם אחיו ויפלו לפניו ויאמרו הננו לך לעבדים', מיירי רק בשאר האחים מלבד בנימין, ואשר לפי זה לכאורה תיקשי היאך נתקיים פתרון החלום ד'המלוך תמלוך עלינו' לגבי בנימין.

אכן יש לומר דכל הך פרשה ד'ויראו אחיו כי אותו אהב אביהם מכל אחיו וישנאו אותו' וגו', 'ויסיפו עוד שנאו אותו' וגו', לא מיירי אלא בשאר האחים, דהיינו בני לאה ובני השפחות, אבל בנימין לא היה בכלל שנאה זו כלל, וממילא לא היה גם בכלל פתרון החלום ד'המלוך תמלוך עלינו', ועל כן לא הוצרך שיתקיים בו פתרון זה.

ויאמר יהודה אל אחיו וגו' לכו ונמכרנו לישמעאלים וגו' וישמעו אחיו [ל"ז, כ"ו-כ"ז]

עיין בפירוש רש"י, וזה לשונו – 'וישמעו', וקבילו מנה. וכל שמיעה שהיא קבלת דברים, כגון זה, וכגון 'וישמע יעקב אל אביו', 'נעשה ונשמע', מתרגם 'נקבל', וכל שהוא 'שמיעת האוזן', כגון 'וישמעו את קול השם אלהים מתהלך בגן', 'ורבקה שומעת' וכו', כולן מתרגם 'ושמעו' 'ושמעת' וכו', עכ"ל.

ולפי כלל זה נמצא, דפירוש המילות 'שמע ישראל' שבקריאת שמע, הוא לשון 'שמיעת האוזן', שהרי בתרגום בפרשת ואתחנן איתא – 'שמע ישראל השם אלהנא השם חד'. אמנם כמדומה ששמעתי בשם הגר"ח שפירש תיבת 'שמע' –

השם את יוסף), וכל אשר הוא עושה השם מצליח בידו (כנגד 'ויהי איש מצליח').
על כן 'וימצא יוסף חן בעיניו ויפקידהו על ביתו, וכל ישר לו נתן בידו'.

אמנם במדרש בראשית רבה כאן איתא, 'ויהי השם את יוסף', הא עם שאר שבטים לא, אמר רבי יודן, לבהמי שהיו לפניו שתיים עשרה בהמות טעונות יין, נכנסה אחת מהן לחנותו של עובד כוכבים, הניח י"א והלך אחריה. אמרו לו, מה אתה מניח י"א, והולך לך אחר האחת. אמר להם, אלו ברשות הרבים הם, ואיני חושש להן שמא יעשו יין נסך, וזו נכנסה לחנותו של גוי, ומתירא אני שמא יעשה יין נסך. כך אלו גדולים וברשות אביהם, אבל זה שהוא קטן וברשות עצמו, לפיכך 'ויהי השם את יוסף', ע"כ. ומבואר מדברי המדרש דמפרש ד'ויהי השם את יוסף' היינו שהיה אִתּוֹ לשומרו ולהצילו מן העבירה. ואשר לפי זה לכאורה צ"ב המשך הכתוב הנ"ל ד'וירא אדוניו כי השם אִתּוֹ' וגו', 'וימצא יוסף חן בעיניו' וגו', 'ויפקידהו על ביתו' וגו', דמה נתינת טעם היא זו לומר, דמכיון שראה אדוניו כי השם אִתּוֹ לשומרו ולהצילו מן העבירה, על כן מצא יוסף חן בעיניו להפקידו על ביתו וליתן כל אשר יש לו בידו.

והנה אאמו"ר הגאון זצ"ל היה מביא דברי הרמב"ם ב'מורה נבוכים', שהשגחת השם ושמירתו על האבות היתה יתירה מהשגחתו ושמירתו על שאר בני אדם, לפי מעלת קרבתם אליו, וזהו שנאמר להם 'אנכי מגן לך', 'ואהיה עמך ואברכך', 'והנה אנכי עמך ושמרתיו', וכן נאמר למשה רבנו 'כי אהיה עמך', ונאמר ליהושע 'כאשר הייתי עם משה אהיה עמך', ע"ש. ואמר שמדברי הרמב"ם אלו מבואר, דהכתוב 'אהיה עמך' מורה על השגחה מיוחדת של השם, והיינו דעצם הדבר שהשם עמו הוי סיבה להצלחה.

ולפי זה יש לומר, דבאמת הטעם שהיה השם את יוסף היה כדי לשומרו ולהצילו מן העבירה, אמנם מכיון שהיה השם אִתּוֹ, ממילא היו כל מעשיו מוצלחים, דעצם הדבר שהשם עמו הוי סיבה להצלחה.

ויהי מֵאָז הִפְקִיד אֹתוֹ בְּבֵיתוֹ וְעַל כָּל אֲשֶׁר לוֹ, וַיְבָרֶךְ ה' אֶת בֵּית הַמִּצְרִי בַגִּלְגַּל יוֹסֵף וְגו' [ל"ט, ה']

הנה בפשוטו היה נראה, דברכת בית המצרי היתה בשביל התועלת שתצא ליוסף מזה, שעל ידי זה ימצא חן בעיני אדונו, ויטיב לו על כך.

אמנם בגמ' ברכות דף מ"ב ע"א יליף מהך קרא ד'ויברך השם את בית המצרי בגלל יוסף' שתיכף לתלמידי חכמים ברכה. וכן איתא במדרש בראשית רבה פ"ג סימן ח' – 'ויברך השם אותך לרגל', כל מקום שהצדיקים הולכים, ברכה משתלחת. ירד יצחק לגרר, באת ברכה לרגלו, שנאמר 'וירוע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים' וגו' (בראשית כ"ו). ירד יעקב אצל לבן, ובאת ברכה לרגלו, שנאמר 'ויברך השם אותך לרגל' (בראשית ל'). יוסף ירד אצל פוטיפר, באת ברכה לרגלו, שנאמר 'ויברך השם את בית המצרי', ע"כ. ומבואר מזה, שלא היתה ברכת בית המצרי ברכה מיוחדת לתועלת יוסף, אלא הנהגה כללית היא שזכות התלמידי חכמים והצדיקים מועלת לברך את המקום שהם שרויים בו, ומכיון שהיה יוסף בבית המצרי, ממילא נתברך הבית בגללו.

והנה מדברי המדרש הנ"ל משמע דעצם מציאות הצדיקים במקום מועלת שתשתלח ברכה בו, אמנם עיין בפירוש רש"י בברכות שם שכתב, וזה לשונו – 'תכף לתלמיד חכם', המקריבו אליו ומארחו בביתו. 'ברכה', בביתו, עכ"ל. ומשמע דהברכה שבאה לבית שהתלמיד חכם מתארח בו, הינה בתורת 'שכר' לבעל הבית על קירובו של התלמיד חכם ואירוחו בביתו, וזה כדברי הגמ' בברכות דף ס"ג ע"ב – פתח רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי בכבוד אכסניא ודרש 'ויברך השם את עובד אדום בעבור ארון האלהים', והלא דברים קל וחומר, ומה ארון שלא אכל ושתה, אלא כבד ורביץ לפניו כך, המארח תלמיד חכם בתוך ביתו, ומאכילו ומשקהו ומהנהו מנכסיו, על אחת כמה וכמה, ע"כ. הרי דהברכה שנתברך עובד אדום היה בתורת שכר על כיבודו וריבוצו לפני ארון האלקים, והכי נמי זוכה המארח את התלמיד חכם בתוך ביתו לברכה, בתורת שכר על מה שמאכילו ומשקהו ומהנהו מנכסיו. [אמנם בספרי' פרשת עקב (פיסקא ל"ח) איתא – שכל זמן שהצדיקים בעולם ברכה בעולם וכו', וכן אתה מוצא בארון האלהים שירד לבית עובד אדום הגת' ונתברך בשבילו וכו', ע"כ. הרי דמפרש דברכת עובד אדום היתה גם כן מחמת עצם מציאות ארון האלקים בביתו, ולא בתורת 'שכר' על שכיבד וריביץ לפניו, וזה כמו שנתבאר בדברי המדרש הנ"ל].

ויהי מֵאָז הִפְקִיד אֹתוֹ בְּבֵיתוֹ וְעַל כָּל אֲשֶׁר לוֹ, וַיְבָרֶךְ ה' אֶת בֵּית הַמִּצְרִי בַגִּלְגַּל יוֹסֵף וְגו' [ל"ט, ה']

יש לומר הביאור בזה, דמתחילה הצליח השם ביד יוסף רק את מעשי ידי עצמו, כדכתיב לעיל 'וכל אשר הוא עושה השם מצליח בידו', והיתה זו הצלחה פרטית

של יוסף, שהיה 'איש מצליח', אמנם אחר שהפקיד פוטיפר את יוסף בביתו ועל כל אשר לו, שרתה ברכת השם על בית המצרי, וכדאיתא בגמ' בברכות הנ"ל 'ותיכף לתלמיד חכם ברכה', ונתברך בכל אשר היה לו בבית ובשדה, אף בדברים שלא נעשו על ידי יוסף עצמו.

ויעזוב כל אשר לו ביד יוסף ולא ידע אִתּוֹ מאומה וְגו' [ל"ט, ו']
והנה בפשוטו הכוונה, שהיה לבו של פוטיפר סמוך ובטוח על יוסף ועל מעשיו, עד שלא הוצרך לבדוק אחריו כלל, אלא עזב כל אשר לו בידו, ולא היה נותן לבו לכולם. וזה מה שנוסף בפסוק זה יותר ממה שכתוב לעיל בפסוק ד' – 'ויפקידהו על ביתו וכל ישר לו נתן בידו', והיינו דמתחילה רק 'נתן בידו' את כל מה שהיה לו, אולם אחר שראה את הברכה שהיתה לו בכל אשר לו בגלל יוסף, שוב 'עזב בידו' את כל אשר לו, ולא היה נותן לבו לכולם, וזהו דכתיב להלן פסוק כ"ג – 'אין שר בית הסוהר רואה את כל מאומה בידו', והיינו שעזב הכל בידו, ולא בדק אחריו כלל.

ובדרך דרש יתכן לומר עוד כוונה שניה בזה, דהנה בערכין דף י' ע"ב תנו רבנן, אבוב היה במקדש, חלק היה, דק היה, של קנה היה, ומימות משה היה, וקולו ערב, צוה המלך וציפוהו זהב, ולא היה קולו ערב, נטלו את צפוי והיה קולו ערב כמות שהיה. צלצל היה במקדש, של נחושת היה, ומימות משה היה, והיה קולו ערב, ונפגם, ושלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים ותקנוהו, ולא היה קולו ערב, נטלו את תיקונו והיה קולו ערב כמות שהיה. מכתשת היתה במקדש, של נחושת היתה, ומימות משה היתה, והיתה מפטמת את הבשמים, נפגמה, ושלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים ותקנוהו, ולא היתה מפטמת כמו שהיתה, נטלו את תיקונה והיתה מפטמת כמו שהיתה. לקיים מה שנאמר 'אל יתהלל חכם בחכמתו' וגו' (ירמיה ט'). ופירש רש"י שם, וזה לשונו – 'אל יתהלל חכם', שחכמתו אינה אלא מקלקלת, לפי שכלי מקדש ראשון על פי הגבורה נעשו, דכתיב 'הכל בכתב מיד השם עלי השכיל' וגו' (דברי הימים א' כ"ח), עכ"ל. ונמצינו למידים, שבמעשים הנעשים על פי השם, אין חכמת החכם מהוללת, שחכמתו אינה אלא מקלקלת.

ואם כן יש לומר על דרך זה, שכאשר ראה אדוני יוסף כי השם אִתּוֹ, וכל אשר הוא עושה השם מצליח בידו, חשש מלערב דעתו וחכמתו במעשיו של יוסף, שחכמתו אינה אלא מקלקלת, ועל כן עזב כל אשר לו בידו, ולא רצה לדעת אִתּוֹ מאומה.

ולא זָכַר שַׂר הַמִּשְׁקִים אֶת יוֹסֵף וַיִּשְׁכַּחְהוּ [מ', כ"ג]
עיין בתרגום יונתן בן עוזיאל כאן, וזה לשונו – 'ובגין דשבק יוסף חסדא דלעיל, ואתרחיץ ברב מזוגיא, בבשר עביר, בגין כן לא איזכר רב מזוגיא ית יוסף ואנשייה, עד זמן די מטא קיצא מן קדם השם למתפרקא'. ומבואר דלא נענש יוסף על ד'אתרחיץ בבשר עביר' גרידא, אלא 'בגין דשבק חסדא דלעיל'.

ויש לומר הביאור בזה, על פי מה שכתב רבנו אברהם בן הרמב"ם בספר 'המספיק לעובדי השם' (בענין הבטחון) בשם אביו הרמב"ם, על הכתוב בירמיה י"ז – 'ארור הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר זרועו ומן השם יסור לבו', כי לולא שנאמר 'ומן השם יסור לבו', היו כלולים בקללה זו רוב בני האדם, וכמעט כולם, כי הבן בוטח על אביו, והאשה על בעלה, והשותף על שותפו, וכיוצא בזה, אמנם כיון שנאמר – 'ומן השם יסור לבו', לא נכלל בקללה זו אלא מי ששם כל מבטחו רק באדם, ומן השם יסור לבו, אבל מי שבוטח בהשם, אלא שנסמך גם על האדם, אינו בכלל קללה זו, ע"כ.

וזהו שתירגם יונתן בן עוזיאל כאן – 'ובגין דשבק יוסף חסדא דלעיל, ואתרחיץ ברב מזוגיא, בבשר עביר, בגין כן לא איזכר רב מזוגיא ית יוסף ואנשייה', והיינו שאם היה יוסף בוטח בהשם, אלא שהיה נסמך גם על רב מזוגיא, לא היה נענש על כך, ורק 'בגין דשבק יוסף חסדא דלעיל, ואתרחיץ ברב מזוגיא', והיינו ששם כל מבטחו רק באדם, ומן השם הסיר לבו, 'בגין כן לא איזכר רב מזוגיא ית יוסף ואנשייה'. [עיקר דברים אלו שמעתים מאאמו"ר הגאון זצ"ל, אלא שכתבנו הביאור בדברי התרגום יונתן באופן אחר קצת].

***

ולפי זה יש לכאר מה שנאמר בנבואת ירמיה שם – 'ברוך הגבר אשר יבטח בהשם והיה השם מבטחו', דלענין הברכה המיועדת לבעל הבטחון, לא סגי בזה שעיקר מבטחו הוא בהשם, אלא בעינן שכל מבטחו לא יהא אלא בהשם, ולא יסמוך על זולתו כלל, אבל אם נסמך גם על האדם, אף על פי שיצא מכלל 'ארור', לכלל 'ברוך' לא בא. וזהו שאמר 'ברוך הגבר אשר יבטח בהשם' – והיה השם מבטחו, כלומר, ברכת הבוטח בהשם לא תבא אלא על מי ששם כל מבטחו בהשם, ולא יסמוך על אחר זולתו כלל.

רשימות תלמידים

משיעורי מרן הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת בית יהודה

חנוכה תשפ"א

בגדר הדין ד'כבתה זקוק לה'

בשבת דף כ"א ע"א אמר רב הונא, פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת, אין מדליקין בהן בחנוכה, בין בשבת בין בחול. אמר רבא, מאי טעמא דרב הונא, קסבר כבתה זקוק לה, ומותר להשתמש לאורה. ורב חסדא אמר, מדליקין בהן בחול, אבל לא בשבת, קסבר כבתה אין זקוק לה, ומותר להשתמש לאורה.

והנה בשו"ע או"ח סימן תרע"ג סעיף ב' כתב, וזה לשונו - הדלקה עושה מצוה, לפיכך אם כבתה קודם שעבר זמנה, אינו זקוק לה, עכ"ל. ובט"ז שם תמה, היאך תלוי זה בזה, דאפילו אם תאמר 'הנחה עושה מצוה' הוה הדין כן. ועיין שם שכתב, דלא בא המחבר לאפוקי ממאן דאמר 'הנחה עושה מצוה', אלא הכי קאמר, כיון שהדליק קיים המצוה, על כן אם כבתה אין זקוק לה, ע"ש. וכן הוא בבאור הגר"א שם, וזה לשונו - הוא לשון שו"ע בעצמו, וצ"ע. ועיין ט"ז שכתב, דרצה לומר, כיון שהדליק קיים כבר המצוה, ואין צריך יותר, עכ"ל. ובפשוטו יש לומר הביאור בזה, דלמאן דאמר 'כבתה אין זקוק לה', עיקר המצוה דהדלקת נר חנוכה היא בעצם ההדלקה, ולהכי כיון שכבתה שוב אין זקוק לה, דכיון שהדליק קיים כבר המצוה ואין צריך יותר, ולמאן דאמר 'כבתה זקוק לה', עיקר מצות הדלקת נר חנוכה הוא שיהיו הנרות דולקים משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, ועל כן אף שכבר הדליק פעם אחת, אכתי מצווה הוא ועומד על הדלקתו בכל אותו הזמן, וממילא כשכבו הרי הוא זקוק לחזור ולהדליק.

אמנם עיין בתוס' בשבת שם שהקשו, וזה לשונם - ואם תאמר, מנא ליה לרבא דסבר רב הונא דמותר להשתמש לאורה, דילמא הא דאמר אין מדליקין בשבת, משום דסבר כבתה זקוק לה, ואין יכול להדליק בשבת, ע"ש. ובחדושי הרמב"ן כתב על זה, וזה לשונו - ואיכא למימר, דסבירא ליה לתלמודא, כיון דבשבת אי אפשר להזקק לה, לא חיישינן, ומדליקין בכל השמינים, דכיון שאפשר שלא יכבו, אף על פי שפעמים שכבין, לא איכפת לן, ושבת למאן דאמר 'כבתה זקוק לה', דינו שווה לחול למאן דאמר 'כבתה אין זקוק לה', כשם שבחול מותר להדליק בשמינים הללו, ואם כבו אין זקוק לה, אף בשבת כן לדברי הכל, אין מחזירין להדליק בפתילות ושמינים אחרים, שבשבת לדברי הכל כבתה אין זקוק לה, ואין לך בה אלא מצות הדלקה בלבד, עכ"ל. ולכאורה יש לתמוה במה שכתב הרמב"ן דכיון דבשבת אי אפשר להזקק לה לא חיישינן, הא אדרבה כיון שבשבת אי אפשר להזדקק לה, יותר יש לנו לחוש פן תכבה הנר ותבטל המצוה. ואשר יראה מבואר מדברי הרמב"ן, דאף למאן דאמר 'כבתה זקוק לה', עיקר המצוה דהדלקת נר חנוכה הוא בעצם ההדלקה, וכיון שהדליק קיים המצוה, אלא דסבירא ליה דאיכא דין נוסף שאם כבתה הרי הוא זקוק להדליקה פעם אחרת, והיינו דחייל עליה דין הדלקה מחדש. וזהו שכתב הרמב"ן, דכיון דבשבת אי אפשר להזקק לה, וליכא להדין הנוסף של הדלקה לאחר שכבתה, תו לא איכפת לן במה שפעמים כבין, דכיון דעל כל פנים אפשר שלא יכבו, הרי כבר קיים מצות הדלקה, וכן הוא להדיא בסיום דברי הרמב"ן - 'שבשבת לדברי הכל כבתה אין זקוק לה, ואין לך בה אלא מצות הדלקה בלבד'. אמנם בדעת התוס' יש לומר, דסבירא להו, דלמאן דאמר 'כבתה זקוק לה', עיקר מצות הדלקת נר חנוכה הוא שיהיו הנרות דולקים משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, וזהו שהקשו, דילמא הא דאמר אין מדליקין בשבת היינו משום דסבירא ליה 'כבתה זקוק לה', ואם תכבה בשבת לא יוכל להדליקה ותבטל המצוה.

והנה להלן בגמ' פריך, וכבתה אין זקוק לה, ורמינהי, מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, מאי לאו, דאי כבתה הדר מדליק לה. לא, דאי לא אדליק, מדליק. ואי נמי, לשיעורה. ופירש רש"י, 'לשיעורה', שיהא בה שמן כשיעור הזה, ומיהו אם כבתה אין זקוק לה, ע"כ. והנה יש לעיין, אי הא דבעינן שיהא בה בשעת ההדלקה שמן כשיעור הזה, משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, הוא רק למאן דאמר 'כבתה אין זקוק לה', או דגם למאן דאמר 'כבתה זקוק לה', בעינן שבשעת ההדלקה יהא בה שמן כשיעור הזה לעיכובא.

ולפי מה שנתבאר יש לומר, דהך מילתא תליא בפלוגתא דהתוס' והרמב"ן, דלהתוס' דסברי דאליבא דמאן דאמר 'כבתה זקוק לה' הרי הוא זקוק לה מעיקר הדין, אם כן המצוה מתקיימת בצירוף ההדלקה הראשונה עם ההדלקה שהדליק לאחר שכבתה, ואם כן יש לומר, דאף כשלא היה בה בשעת ההדלקה שמן כשיעור הראוי לדלוק בכל זמן המצוה, שפיר דמי, דהמצוה מתקיימת בצירוף שתי ההדלקות, וכמו שמתקיימת בכבתה, ורק למאן דאמר 'כבתה אין זקוק לה', דעיקר המצוה היא בההדלקה, בעינן שיעורא בשעת ההדלקה, דידליק בתחילה נר שידלוק עד שתכלה רגל מן השוק. אבל לפי הרמב"ן דסבירא ליה דגם אליבא דמאן דאמר 'כבתה זקוק לה', עיקר המצוה היא בעצם ההדלקה, אם כן גם לדידיה בעי הדלקה של נר הראוי לדלוק עד שתכלה רגל מן השוק, וכמו למאן דאמר אין זקוק לה, וליכא פלוגתא ביניהם בזה, ופלוגתתם היא רק בכבתה אי מתחדש דין חדש ד'זקוק לה'.

והנה באמת צ"ב בעיקר דברי הגמ' כאן, דקנסיב טעמא דרב הונא דאין מדליקין בפתילות שהאור מסכסכת בהן, ובשמנים שאין נמשכין אחר הפתילה, משום דקסבר 'כבתה זקוק לה', דלכאורה הוה לה להגמ' למימר בפשטות, דאין מדליקין בהן משום דחיישינן שמא לא ידלק הנר בכל משך זמן המצוה, וממילא הוה שמעינן מינה, שאם כבה הנר בתוך שיעור זמן זה, צריך לחזור ולהדליקו, כדי שתתקיים המצוה כתיקונה.

ואשר לכאורה מבואר מזה כשיטת הרמב"ן הנ"ל, דבאמת גם למאן דאמר 'כבתה זקוק לה', כבר קיים עיקר המצוה בהדלקה גרידא, ורק דנאמר בזה דין נוסף, שאם כבה הנר בתוך שיעור זמן המצוה, צריך לחזור ולהדליקו, ולפיכך צריך לכתחילה לעשות את הנר יפה, משום דחיישינן שמא יכבה הנר, ויתרשל מלקיים חובתו אז לחזור ולהדליקה.

ולפי זה מדוקדק היטב הא דנקט רש"י טעמא דצריך לכתחילה לעשות את הנר יפה, משום דחיישינן דילמא פשע ולא מתקן לה, ולא קאמר דחיישינן שמא יאָנס מלתקנה, דהא באמת כבר קיים המצוה המוטלת עליו עכשיו בעצם הדלקת הנר, ורק אם יכבה הנר יחול עליו חיוב חדש לחזור ולהדליק, וממילא לא שייך לגזור שמא יבָטל מלקיים חיובו זה באונס, דהא קיימא לן אונס רחמנא פטריה, ורק איכא למיחש דילמא פשע ויבָטל בזדון את חיובו לחזור ולהדליק את הנר, אמנם אם נאמר דהמצוה המוטלת עליו עכשיו היא שיהא הנר דלוק בכל משך זמן קיום המצוה, ואם כבה הנר במשך זמן זה, נתבטל בכך עיקר קיום מצות ההדלקה, הרי פשוט דבכלל חובתו הוא לדאוג שלא יכָבֵה הנר, שהרי אם יכָבֵה, וימָנע מלהדליקה אפילו באונס, הרי נמצא שלא קיים את מצות ההדלקה המוטלת עליו עכשיו כל עיקר.

והנה מדברי השו"ע הנ"ל ד'הדלקה עושה מצוה לפיכך אם כבתה קודם שעבר זמנה אינו זקוק לה', והיינו, כמו שביאר הט"ז, דכיון שהדליק תיכף קיים המצוה, ועל כן לא איכפת לן במה דכבתה קודם שעבר זמנה, הרי מבואר דאזיל בשיטת התוספות הנ"ל, דפלוגתא דרב הונא ורב חסדא אם כבתה זקוק לה מיתלא תליא בגדר מצות ההדלקה, דרב הונא סבירא ליה דהמצוה היא שיהא הנר דלוק בכל משך זמנה, ומשום הכי אית ליה שאם כבתה הרי הוא זקוק לה לתקנה, דבלאו הכי לא יקיים עיקר המצוה, אולם רב חסדא סבר דהמצוה מתקיימת בהדלקה גרידא, ומשום הכי אית ליה שאם כבתה אין זקוק לה, אמנם לפי מה שנתבאר בדעת הרמב"ן, יש לומר דלכולי עלמא מתקיימת המצוה בהדלקה גרידא, ורק דנחלקו רב הונא ורב חסדא אם אחר שכבתה חייל עליה חיוב חדש של הדלקה, דרב הונא סבירא ליה דאחר שכבתה חייל עליה חיוב חדש של הדלקה, ולפיכך זקוק לה לתקנה, ורב חסדא סבירא ליה דאף על פי שכבתה אין זקוק לה.

בדברי הרמב"ם דימי החנוכה נקבעו להיות 'ימי שמחה והלל'

בשבת דף כ"א ע"ב, מאי חנוכה, דתנו רבנן, בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון, שכשנכנסו יוונים להיכל, טמאו כל השמנים שבהיכל וכו', נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים, לשנה אחרת קבעום ועשאו ימים טובים בהלל והודאה.

והנה בטור או"ח סימן תר"ע כתב, שהר"מ מרוטנבורג ז"ל היה אומר, שריבוי הסעודות שמרבים בהם בימי החנוכה, הן סעודות הרשות, שלא קבעום אלא להלל ולהודות, ולא למשתה ושמחה, ע"כ.

אמנם הרמב"ם בפ"ג מחנוכה ה"ג כתב, וזה לשונו – ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור, שיהיו שמונת הימים האלו שתחילתן מליל חמשה ועשרים בכסלו, ימי שמחה והלל וכו', עכ"ל. ומבואר דנקט דקבעו ימים אלו להיות גם 'ימי שמחה'. ועיין בב"ח שם שהביא בשם מהרש"ל ומהר"ש מאוסטרייך שעמדו בזה.

והנה בפירוש המשניות להרמב"ם ראש השנה פ"ד מ"ז כתב, שלא היו קורין הלל, לא בראש השנה, ולא ביום הכיפורים, לפי שהם ימי עבודה והכנעה ופחד ומורא מהשם, ויראה ממנו ומברך מנוס אליו, ותשובה ותחנונים ובקשת כפרה וסליחה, ובכל אלו הענינים אין ראוי השחוק והשמחה, ע"כ.

וכן הוא לשון הרמב"ם בפ"ג מחנוכה ה"ו – ושמונה עשר יום בשנה מצוה לגמור בהן את ההלל, ואלו הן, שמונת ימי החג, ושמונת ימי חנוכה, וראשון של פסח, ויום עצרת. אבל ראש השנה ויום הכיפורים אין בהן הלל, לפי שהן ימי תשובה ויראה ופחד, לא ימי שמחה יתירה, ע"כ. (ומקורו בגמ' ערכין דף י' ע"ב, וכמו שכתב ב'מגיד משנה' שם).

ואפשר לפרש, דלענין קביעת היום לקריאת ההלל בעינן שיהא היום 'יום שמחה', ולפי זה יהיה מוכח מהא דקבעום ועשאו ימים טובים בהלל, דקבעום נמי להיות 'ימי שמחה', דהא מתנאי קביעת הימים לקריאת ההלל הוא שיהיו 'ימי שמחה', ויש לומר דזהו מקור דברי הרמב"ם הנ"ל שהתקינו חכמים שבאותו דור שיהיו שמונת הימים האלו ימי שמחה והלל.

אמנם יתכן לפרש, דמה שכתב הרמב"ם דימי ראש השנה ויום הכיפורים אינן ימי שמחה, ולפיכך אין בהן הלל, היינו דמכיון שימים אלו הינם ימי תשובה ויראה ופחד, לא שייך בהו הקיום של קריאת ההלל, דקריאת ההלל צריכה להיות בשמחה, ובימי ראש השנה ויום הכיפורים, שהם ימים של תשובה ויראה ופחד, אי אפשר לקרא את ההלל מתוך שמחה, אבל שאר ימים שאינם ימי יראה ופחד, שפיר

ראויים הם לקריאת ההלל, אף על פי שאינן 'ימי שמחה'. וכן משמע קצת מלשון הרמב"ם שם, דימי ראש השנה ויום הכיפורים אינם ימי שמחה 'יתירה', והיינו דקריאת ההלל היא ענין של 'שמחה יתירה', ואין שמחה יתירה זו ראויה בימי ראש השנה ויום הכיפורים, שהם ימי תשובה ויראה ופחד (ועוררני קצת בכל ענין זה).

בדינא ד'הנחה עושה מצוה'

בשבת דף כ"ב ע"ב איבעיא להו, הדלקה עושה מצוה, או הנחה עושה מצוה. תא שמע, דאמר רבי יהושע בן לוי, עשית שהיתה דולקת והולכת כל היום כולו, למוצאי שבת מכבה ומדליקה. אי אמרת בשלמא 'הדלקה עושה מצוה' שפיר, אלא אי אמרת 'הנחה עושה מצוה', האי 'מכבה ומדליקה', 'מכבה ומגביהה ומניחה וחוזר ומדליקה' מיבעי ליה. שמע מינה הדלקה עושה מצוה.

ועיין בחדושי הרמב"ן שכתב, וזה לשונו – למאן דאמר 'הנחה עושה מצוה', צריך להדליק ולהניח הנר דלוק במקומו, ולברך בשעת הנחה 'להניח נר של חנוכה'. ולפום הכי גרסינן לקמן 'מכבה ומגביהה ומדליקה וחוזר ומניחה מיבעי ליה', ולא גרסינן 'ומגביהה ומניחה וחוזר ומדליקה', עכ"ל.

ובחדושי הריטב"א כתב, וזה לשונו – ואי אמרת 'הנחה עושה מצוה', האי 'מכבה ומדליקה', מכבה ומגביהה ומדליקה וחוזר ומניחה' מיבעי ליה. פירוש, ומדליקה מתחילה סמוך למקומה, כדי שתהא הנחה חשובה בנר דולק. ויש גורסים, 'מכבה [ומגביהה] ומניחה וחוזר ומדליקה', דלאחר הנחה בעי לאדלוקה, כדי שתהא ההדלקה מוכחת לצורכה, וכן גירסת התוספות, עכ"ל.

והיינו, דלכולי עלמא לא סגי בהנחת האור גרידא, אלא צריך שיניח גם את הנר עצמו, ולכן אחר שכיבה את העשית, אינו חוזר ומדליקה בעודה במקומה, אלא צריך להגביהה תחילה ולחזור ולהניחה במקומה, ורק דנחלקו התוספות והרמב"ן, אם צריך שיהיה הנר דלוק בשעת הנחתו, כדי שתהא הנחה חשובה בנר דולק, או דצריך שיניח את הנר תחילה, ואחר כך להדליק, כדי שתהא ההדלקה מוכחת לצורכה.

וצ"ע טובא בשיטת התוספות בזה, דהא לכאורה לא שייך כלל קיום מצוה של הנחה רק אחר שהעשית דולקת, אבל בעודה כבויה, ליכא שום קיום בהנחתה, דהא אכתי לאו 'נר חנוכה' היא, ומהו שכתבו דאחר שכיבה את העשית, מגביהה ומניחה, ואחר כך מדליקה. (ובאמת מדברי הריטב"א משמע דגם לפי גירסת הרמב"ן, מן הדין היה אפשר להניחה תחילה ואחר כך להדליקה, ורק דנכון יותר להדליקה תחילה, כדי שתהא 'הנחה חשובה' בנר דולק, וזה צ"ע כנ"ל, דתיפוק ליה דליכא שום קיום בהנחת הנר בעודו כבוי, וצ"ע).

בענין ברכת הרואה נר חנוכה

בסוכה דף מ"ו ע"א אמר רב ירמיה, הרואה נר של חנוכה צריך לברך. ופירש רש"י שם, וזה לשונו – 'הרואה נר חנוכה', קאי על שלא הדליק בביתו, ועובר ברשות הרבים ורואה אותה בפתחי ישראל, שמצוה להניח בפתח, צריך לברך על הראיה הראשונה, עכ"ל.

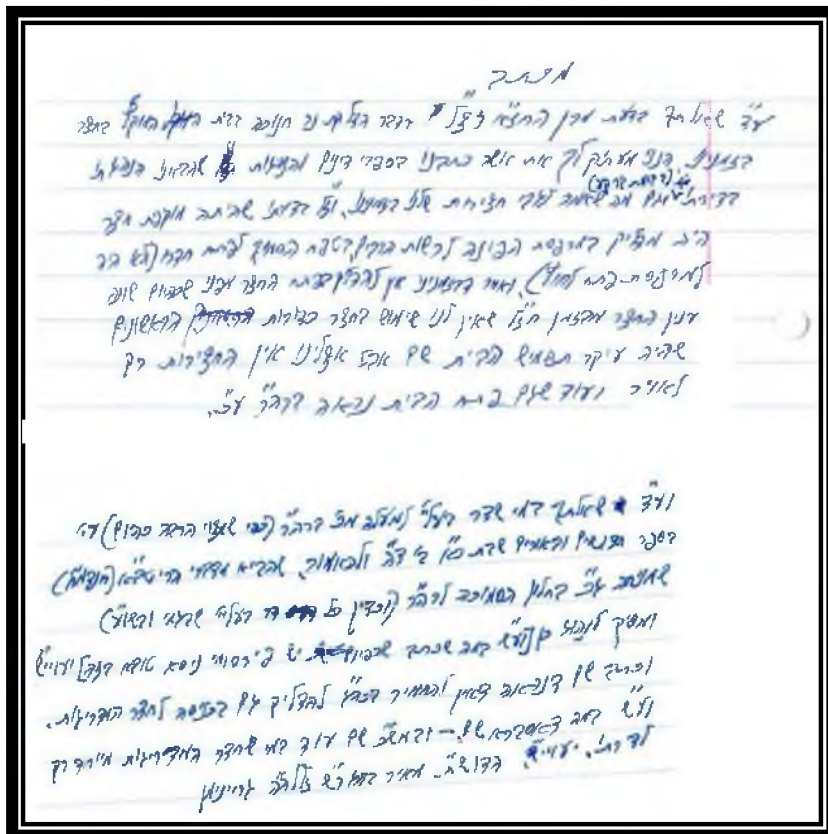
ומכבר הוקשה לי, למה הוצרך רש"י לכל אריכות זו, דהציור של 'רואה' נר חנוכה, הוא באופן שעובר ברשות הרבים, ורואה את הנר בפתחי ישראל, לפי שמצוה להניחה בפתח. וכאשר שאלתי את אאמ"ר הגאון זצ"ל על כך, אמר הביאור בזה על פי דברי אא"ז הגר"ז זצ"ל, דהא דבשעת הסכנה מניחה על שולחנו ודיו, אינו דינא דבדיעבד מתקיימת מצות הדלקת נר חנוכה גם על שולחנו, אלא תקנה מיוחדת היא של הדלקה בשעת הסכנה, ושלא בשעת הסכנה אינו יוצא ידי חובתו בהדלקת הנר בתוך ביתו מבפנים, ויש לומר הביאור בזה, דחלוקות הן שתי תקנות אלו ביסודן, דבתקנת הדלקת נר חנוכה על פתח ביתו מבחוץ, עיקר התקנה הוא להראות ולגלות את הנס לבני רשות הרבים, מה שאין כן בתקנת נר חנוכה המונח על שולחנו בשעת הסכנה, אין תכלית ההדלקה כדי להראות ולגלות את הנס לאחרים, אלא קיום בפני עצמו הוא של הדלקה לעצמו, ועל כן שלא בשעת הסכנה אינו יוצא ידי חובתו בהדלקה שבתוך ביתו, כיון דליכא בהדלקה זו גילוי הנס לבני רשות הרבים. ואשר לפי זה יש לומר, דברכת 'הרואה' נתקנה רק על ראיית נר החנוכה המונח על פתח הבית מבחוץ, דכיון דניתן נר זה לראייה, שפיר איכא איזה קיום בראייתו, ואיכא דין על הרואה לברך על זה, מה שאין כן בנר חנוכה המונח על שולחנו בשעת הסכנה, שלא נועד להראות ולגלות את הנס לאחרים, ליכא שום קיום בראייתו, וממילא לא שייך לברך על ראייתו, וזהו שהאריך רש"י לפרש, דהציור של 'רואה' נר חנוכה, הוא באופן שעובר ברשות הרבים, ורואה את הנר בפתחי ישראל, לפי שמצוה להניחה בפתח, והיינו דדוקא בכהאי גוונא שראה את הנר על פתח ביתו של ישראל מבחוץ איכא דין על הרואה לברך, מה שאין כן אם ראה נר חנוכה המונח על השולחן, כדין שעת הסכנה, אינו מברך על ראייתה, כיון דלא ניתן נר זה לראייה.

ע"ד שאלתך בדעת מרן החזו"א וצ"ל בדבר הדלקת נר חנוכה בבית המוקף בחצר בזמנינו, הנני מעתיק לך את אשר כתבנו בספרי דינים והנהגות שהבאנו הנהגתו בדירתו (בקומת קרקע) וגם מה שאמר לגבי חצירות שלנו בזמנינו, וז"ל בדירתו שהיתה מוקפת חצר היה מדליק במרפסת הפונה לרשות הרבים, בטפח הסמוך לפתח חדרו (ולא היה למרפסת פתח לחוץ), ואמר דבזמנינו

אין להדליק בפתח החצר מפני שכהיום שונה ענין החצר מזמן חזו"ל שאין לנו שימוש בחצר כדורות הראשונים שהיה עיקר תשמיש הבית שם אבל אצלינו אין החצירות רק לאויר ועוד שגם פתח הבית נראה ברה"ר, ע"כ.

וע"ד שאלתך במי שדר בעליה למעלה מכ' ברה"ר (כפי שמצוי הרבה כהיום) עי' בספר חדושים ובאורים שבת כ"א ב' ד"ה ולהאמור, שהביא מדברי הריטב"א (הנדמ"ח) שמניחה ג"כ

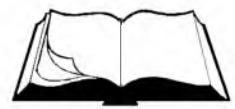

בחלון הסמוכה לרה"ר (וכדין כל דר בעליה שבגמ' ובשו"ע) ומסיק לנהוג כן [ועיי"ש במה שכתב שכהיום יש פרסומי ניסא טובא בזה] יעויי"ש, וכתב שם דנראה דאין להתמיר בכה"ג להדליק גם בכניסה לחדר המדריות, וע"ש במה דאסברא שם, - ובמש"כ שם עוד במי שחדר המדריות מיוחד רק לדירתו, יעויי"ש,

חדוש"ת מאיר בהגר"ש זללה"ה גריינימן

מִי יֵרֵם הָיִים

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 419

שאלות המצוות בימי הקורונה, ושאלות המצוות כסלו תשפ"א

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

כהן שנושא כפיו בשתי חצרות

שאלה: לא בכל המנינים המתקיימים בחצרות יש כהנים, ומבקשים מכהן המתפלל במנין בחצר אחת ללכת לחצר שניה לישא שם כפיו, אבל כשהוא מגיע לשם הם כבר בסוף "מודים", נמצא שכאשר עקר רגליו לכיוון החצר השניה כבר היו אחרי "מודים", (ומבואר בשו"ע, סי' קכ"ח סעיף ח', שאם לא עקר רגליו ב"רצה" לא יעלה לדוכן, והוסיף המשנ"ב, סי' קכ"ח סעיף ב'), שאפילו היה זה מחמת אונס, ע"י שם) האם מותר לו לישא כפיו בחצר השניה?

תשובה: כיון שעקר רגליו מתחילה ע"מ לישא כפיו בשתי החצרות ממילא עקירה ראשונה מתייחסת לשניהם, ויכול לישא כפיו גם בחצר השניה (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

נר הבדלה דרך קפסולות

שאלה: בהרבה ישיבות יש קפסולות, העשויות מניילונים שקופים כדי להבדיל בין השורות, האם בחורי הישיבה יכולים לברך על נר הבדלה כשרואים אותו דרך הניילונים?

תשובה: כתב בשו"ע (סי' רח"צ סעיף ט"ו) נר בתוך אספקלריא אין מברכים עליו בנר הבדלה, ומפרש המשנ"ב (סי' ק"א) אפילו רואה את הנר דרך אספקלריא מ"מ לא מיקרי מגולה ולא יברך עליו. אולם ה"מגן אברהם" ושאר אחרונים סוברים שאם זו זכוכית מיקרי רואה את השלכת ויכול לברך עליה כשהוא סמוך לה. ב"ביאור הלכה" כתב היות שיש פוסקים הסוברים כמו השו"ע לכתחילה יש להחמיר שירים את הזכוכית למעלה היות שלשיטת אלו יש חשש לברכה לבטלה, ע"י שם.

ויש שהעירו לפ"ז שלכתחילה יש להוריד משקפיים בשעת ברכת "מאורי האש" ולא שמענו מי שמעורר על זה ("קצות השולחן" סי' צ"ב בדה"ש סי' ק"ו, והגר"ש אויערבך זצ"ל), אולם ביאר הגר"נ קרליץ זצ"ל כיון שהמשקפיים בטלים כלפי האדם אין זה נחשב כחיסרון בגילוי הנר, ורק בעשית שמכסה את הנר יש חיסרון ("חוט שני" ח"ד פרק פ"ו סי' ב').

ולפ"ז בישיבות שיש בהם קפסולות ורואים את הנר דרך הניילונים לכתחילה יש להזהר בזה, ורק אלו שעומדים סמוך לנר יצאו בברכת הש"ץ, אבל אלו שעומדים מאחורי הניילונים יברכו על הנר אח"כ כשיראו אותו בגלוי (ולא דמי לקידוש לבנה שמעיקר הדין מותר לברך אפילו אם רואים את הלבנה דרך חלון זכוכית, וע"י "שערי תשובה" סי' תכ"ו, ושע"צ שם סי' ק"ד).

תשלום קנס על עריכת סעודת אירוסין

שאלה: עקב המצב נערכה סעודת אירוסין בחצר, ובאמצע הסעודה הגיעה המשטרה ונתנה קנס לבעל השמחה, האם גם אבי החתן חייב להשתתף בתשלום הקנס?

תשובה: נהוג צד הכלה עושה את סעודת האירוסין, וצד החתן הם אורחים אצל צד הכלה, והקנס הוא על בעל הסעודה ולא על האורח, ולכן רק אבי הכלה צריך לשלמו.

שאלות המצוות

טלטול מכסה שע"ג טלפון בשבת

שאלה: מכסה שע"ג טלפון שנפל בשבת על הרצפה, האם מותר להרימו ולהחזירו ע"ג הטלפון?

תשובה: אם כוונתו לכסות את הטלפון כדי לשמור עליו שלא ינוק מבחוץ (ע"י ילדים וכדומה), נחשב כבסיס לדבר איסור שמשמש את הטלפון, ונחשב למוקצה, אבל אם כוונתו רק לכסותו לכבוד קדושת השבת, כדי שאנשים לא יראו את הטלפון, הרי"ז משמש בני אדם, והוא מלאכתו לחיתור ואינו מוקצה כלל (הגר"ש אלישיב זצ"ל, וכן מבוארת סברה זו בהדיא בתוספות פסחים ו'. בתוד"ה כופה, וב"קובץ שיעורים" שם אות כ"ד).

והנה באופן שהוא מוקצה, יש לו דין של כלי שמלאכתו לאיסור, שלצורך גופו ומקומו מותר לטלטלו, אבל לצורך הפסד אסור, ויל"ע האם מותר להשתמש בו לצורך הפסד של הטלפון שהוא גם כלי שמלאכתו לאיסור, היות שזה נחשב לצורך גופו של המכסה, או שמא כיון שאסור לטלטל את המכסה לצורך הפסד, על כן אסור לטלטלו

לצורך הפסד של כלי אחר שמלאכתו לאיסור, והדעת נוטה שאסור לטלטלו לצורך כך (הגר"ש אויערבך זצ"ל תיקונים ומילואים לשש"כ פרק כ' סי' ק"ו וחזר בו ממש"כ בפנים, וע"ע ספר "נחלת ישראל" עמ' קנ"ב).

זהירות בהחזרת סיר ע"ג האש בשבת

שאלה: בליל שבת שכן הביא סיר כדי להניחו ע"ג הפח לאחר שנכבה אצלו הגז, לאחר השבת סיפר בעל הסיר שהאוכל לא היה מבושל לגמרי אלא שאצלם נוהגים חזרה אפילו אם האוכל לא מבושל לגמרי, אבל בבית של בעל הגז נוהגים שיש בזה איסור תורה (כמבואר בשו"ע סי' ש"ח סעיף ד', ומשנ"ב סי' ק"ו, וע"י בביה"ל ד"ה אפילו), האם צריך לזה כפרה כמו שוגג או שמא נחשב לאונס היות שהשכן הביאו, וחשב שמתוך לסמוך עליו?

תשובה: מסתבר שזה כמו שוגג, שהרי אע"פ שנוהגים לעזור לשכנים, לכתחילה יש לשאול האם יש בו את התנאים המותרים לחזרה (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

עמידה בברכת החודש

שאלה: האם יש מקור לכך שעומדים בשעת תפילת ברכת החודש?

תשובה: כתב ה"מגן אברהם" (סי' תי"ז סי' ק"א) שנהגו לעמוד בשעת אמירת "ראש חודש פלוני ביום פלוני" דוגמת קידוש החודש שהיה מעומד (מובא במשנ"ב שם סי' ק"א). ותמה הגר"ע (שם) מה המקור שצריך עמידה, אדרבה במשנה (ראש השנה פ"ג מ"ה) מבואר שב"ד היו יושבים, ע"י שם.

בספר "דעת תורה" (למהרש"ם שם) כתב עפ"י ספר "האשכול" שכל מצוה שכתוב בה "לכם" נעשית בעמידה, כמו ספירת העומר, שנאמר: "וספרתם לכם", וכן בלולב, שנאמר "ולקחתם לכם", ומה"ט כתב המשנ"ב (סי' ח' סי' ב') בשעה שלובשים ציצית צריכים לעמוד, שכתוב "והיה לכם לציצית", ולכן בקידוש החודש שכתוב "החדש הזה לכם", יש ענין לעמוד, ומכאן המקור לכך שאנו עומדים בברכת החודש (ובנוגע למשנה בראש השנה, ע"י שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"א תשי"ב קמ"ב משי"כ ליישב קושיית הגר"ע"א מהמשנה הנ"ל).

קידוש לבנה לפני תפילת מעריב

שאלה: השמים היו מכוסים עננים, והמתפללים חששו שעד שיסיימו תפילת מעריב הלבנה תתכסה בעננים, האם אפשר לברך ברכת הלבנה לפני תפילת מעריב?

תשובה: בעצם אין קשר בין קידוש לבנה למעריב, ומה שמברכים לאחר מעריב הוא משום שתדיר קודם, ועוד שמעריב מקודש שיש בו קריאת שמע מן התורה, וכל זה כשאפשר לקיים את שניהם, אבל אם ע"י הקדמת ה'תדיר' יש חשש שיפסיד את ה'אינו תדיר' יש להקדימו, ולכן בודאי שיש להקדים קידוש הלבנה לפני תפילת מעריב.

אמירת "עלינו לשבח" פעמיים

שאלה: כשאומרים ברכת קידוש לבנה לפני תפילת מעריב, האם יש לומר "עלינו לשבח" לאחריה עוד לפני תפילת מעריב?

תשובה: מה שאומרים "עלינו" לאחר קידוש לבנה זה כדי להראות שאנו לא מתפללים ללבנה אלא רק להקב"ה ("ביאור הלכה" סי' תכ"ו סי"ב ד"ה ומברך), ולכן אם עושים קידוש לבנה בחצר בית הכנסת יש לומר שם "עלינו לשבח" ואח"כ יעלו לבית הכנסת לתפילת מעריב ושוב יאמרו "עלינו".

אבל אלו המתפללים בחצר בגלל המצב, ומיד לאחר קידוש הלבנה מתחילים להתפלל באותו המקום, לא צריכים לומר "עלינו", אלא אותו "עלינו" שאומרים בסוף התפילה יעלה גם לקידוש לבנה וגם למעריב (וכעין מש"כ המשנ"ב סי' קל"ב סי' ק"ו שאלו שמתפללים מנחה ומעריב ביחד אין אומרים "עלינו" לאחר מנחה משום ד"עלינו" של מעריב קאי גם למנחה).

מעשר כספים על חשבון החודש הבא

שאלה: הרבה פעמים מבקשים לתת צדקה מאדם שכבר נתן את שיעור ה'מעשר' באותו החודש, האם אפשר להפריש מעשר כספים

על חשבון החדש הבא, או שמא כמו במעשר פירות שחייב להפריש דוקא מאותם הפירות?
תשובה: אם נותן יותר מחיוב מעשר יכול להתנות שכסף הצדקה שהוא נותן עכשיו הוא על סמך כסף מעשר שיזדמן אח"כ לידו, דהיינו שנותנו על חשבון הכסף שירוויח בחודש הבא (ספר "אהבת חסד" פ' י"ח אות ב', "ארחות רבינו" ח"א עמ' ש"ג).

יוסף ויוסי

שאלה: אם לסבא קוראים יוסף, האם יכולים לקרוא לנכד יוסי?
תשובה: מעשה באחד שנוולד לו בן ולשני הסבים קראו יוסף, והורה מרן הגר"י זצ"ל שאפשר לקרוא לתינוק יוסי, שזה שם אחר.

הנחת מחשב על הרצפה

שאלה: בתוך המחשב יש לו תוכנות של כל הש"ס בבלי, ירושלמי ועוד אלפי ספרים, האם יש בו איזה קדושה שאסור להניחו על הרצפה?
תשובה: אין בזה שום קדושה שלא כתוב בו אותיות, רק קווי חשמל, ומותר להניחו על הרצפה.

פגועו בבחור ואושפז בבית חולים

שאלה: בחורים פגועו בבחור ובעקבות כך נגרמו לו בעיות נפשיות והעבירו אותו למוסד ר"ל, הוא נמצא במצב שאי אפשר לבקש ממנו מחילה, האם אפשר שעשרה בחורים ילכו לשם לבקש ממנו מחילה על אף שהוא לא מבין כלום?
תשובה:

א. כל זמן שאדם חי והנשמה נמצאת בתוך הגוף לא שייכת מחילה בלי דעת האדם, ולכן דוקא לאחר שנל"ע והנשמה נמצאת ללא הגוף מועילה בקשת המחילה מהנשמה ע"י עשרה אנשים (הגר"י זצ"ל).

ב. ויש עצה לזכות לו ברוחניות, כגון ללמוד משניות לטובתו, שע"י שמזכים לו רוחניות זה תיקון ויהיה במקום מחילה (הגר"י זצ"ל).

ג. וכן יש אפשרות להתפלל עבורו שיחזור להיות בריא כמו כל אדם וזכות התפילות יהיו התיקון במקום מחילה (הגר"י זצ"ל).

ולכן למעשה כדאי שילמדו כל יום משנה אחת, ויאמרו פרק תהילים אחד לתיקונו, ונקוה שזה יהיה במקום מחילה.

שידוכי הקטנה לפני הגדולה

שאלה: שתי אחיות, האחת בת 25 והשנייה בת 21, ושתיהן רוצות להתארס, האם הקטנה מותרת להתארס לפני הגדולה או יש לגדולה זכות לעכבה?

תשובה: אין שום זכות לעכב את הקטנה, והיא יכולה להתארס אם מגיעה הצעה טובה בעבורה (הגר"י זצ"ל). ויש לומר לגדולה שבזכות שמוותרת לקטנה להתארס לפנייה, זו סגולה שהיא תתארס בקרוב (הגר"י זצ"ל). ויש לומר בשם "הקהלות יעקב" זצ"ל, וע"ע שו"ת "אגרות משה" אה"ע ח"ב תש"א.

כתב בצוואה לא להתחתן עם כהן

שאלה: אבא שנפטר לפני זמן רב כתב בצוואתו שמעדיף שבנותיו לא יתחתנו עם כהן, והגיעה הצעה טובה לאחת הבנות שהבחור המדובר הוא כהן, מה יעשו?

תשובה: היות שהאב כתב לא להתחתן עם כהן, לכתחילה אין לגשת לשידוך זה, ובס"ד יהיה לה שידוך יותר טוב בכל המובנים (הגר"י זצ"ל).

ויש לבאר, שאף שבגמרא מבואר שיש קפידא רק על איש עם הארץ שלא יתחתן עם בת כהן, ולא על בת ישראל עם כהן, ע"י שם, בכל זאת אם האב כתב זאת לבתו, לכתחילה יש לקיים דברי המת.

כובע המונח על ספרים

שאלה: ראה כובע מונח בבית המדרש על ספרים ותלה אותו על מתלה, האם התחייב באחריות על הכובע?

תשובה: אם הכובע היה אבוד מן הבעלים ויש לו דין אבידה, ע"י שמגבירו התחייב באחריות עד שמחזירו, משא"כ בזה שלא נחשב אבידה כלל, שהרי נמצא במקומו מדעת בעלים, ובה שמעבירו ממקום למקום לא התחייב בשום אחריות על הכובע.

קנה בשר והיה מקולקל

שאלה: קנה בשר ואכלו אותו בסעודה, ולמחרת התברר שהיה מקולקל, וגרמו לאוכלים ממנו כאבים, המוכר טוען שבשעת האכילה לא הרגישו שהיה מקולקל ונהנו מאכילתו, האם צריך לשלם עבור הבשר או לא?

תשובה: אכן סהדי שלא רוצים לקנות ולאכול בשר כזה, ולא חייב לשלם עליו, ועוד שאין זה נחשב להנאה כלל.

דמי שדכנות לפי השדכן או לפי הזוג המשוך

שאלה: שדכן בן אשכנז עשה שידוך לבני ספרד, האם דמי

השדכנות הם לפי מנהג אשכנז או מנהג ספרד?
תשובה: היות שהשדכן נחשב לפועל של המחותנים, והם המעבידים, לכן תלוי תשלום השכר לפי המעביד, ובה יש להם לשלם לפי מנהג בני ספרד.

התלככה החולצה בגן הילדים

שאלה: לכבוד ראש חודש באים הילדים לגן לבושים בחולצה לבנה, הילדים קיבלו 'לורד' לכתוב בו ואחד הילדים פתח אותו ולכלכך עצמו בדיו והחולצה התקלקלה, האם הגננת חייבת על הפסד החולצה?

תשובה: אם הילדים הגיעו לגיל שיכולים לעבוד בו לבד, אין הגננת חייב לחשוש על אחד מהם, אבל אם הילדים קטנים ועדיין לא יודעים לשמור, זה נחשב למוזיק כשהגננת נותנת לקטן דבר שלא יודע לשמור עליו, וחייבת לשלם.

מלחיה מכסף נזרקה בטעות

שאלה: היה בשבת בדירת חברו, ובטעות כשאספו את שאריות הארוחה בתוך הניילון החד פעמי נאספה לשם גם המלחיה מכסף של בעה"ב, ונזרקה עם הניילון לפח. האם צריך להשתתף בקניית מלחיה חדשה?

תשובה: כיון שהשאלו את הדירה וכל מה שבתוכה, יש לו דין שואל על כל המטלטלין שמשמש בהם, ולכן חייב לשלם דמי המלחיה. אמנם היות שהיא היתה משומשת בודאי שווה פחות, ולכן יש לשלם רק כשני שליש מערך מלחיה חדשה, וכל אחד ימחל לחברו אם יש איזה הפרש בתשלום.

נעילת דלת החצר שתגרום לנזק בחצר אחרת

שאלה: בעת שיוזג הרבה גשם החצר מוצפת מים, האם מותר להתקין שם דלת או לסגור דלת קיימת כאשר יודעים שע"י הגשם יציף חצר אחרת?

תשובה: כתב הרמ"א (ח"מ סי' שפ"ח סעיף ב') היה רואה נזק בא עליו מותר להציל עצמו אע"פ שע"י בא הנזק לאחר. וכתב שם בהגה"ת הגר"א (סי' כ"ט) ראה אמת המים שוטפת ובאה לתוך שדהו, עד שלא נכנסו המים לתוך שדהו מותר לפנותו למקום אחר, משנכנסו אין רשאי לפנותו למקום אחר, ע"י שם.

ולפי' נבד"ד המים שכבר נכנסו לחצר אסור לו לגרום שיצאו ויכנסו לחצר אחרת (אפילו אם אמר בפירוש שלא רוצה לזכות בהם מדין קנין חצר), אבל לנעול דלת כדי שהמים ימשיכו לזרום ברחוב למקום אחר, מותר.

וכן אם רואה משטרה מגיעה למקום לתת קנס ואם יברח אחרים יקבלו את הקנס מותר לו לברוח כל זמן שלא חייבוהו כבר בקנס.

הלכתא למשיחא בקרוב

לבישת מסכה כשיבוא משיח

שאלה: האם שיבוא משיח במהרה בימינו נמשך ללכת עם מסכה על הפנים?

תשובה: בביאת המשיח בקרוב, ינהיגו זהירות בהלכות טומאה וטהרה, כי הולכים לבית המקדש להביא קרבנות עולה או תודה (נקה) שלא יצטרכו להביא קרבן חטאת), והכהנים מקריבים קרבנות ואוכלים קדשים, וחייבים להיות בטהרה מוחלטת, ואם יפגש או ידבר עם הארץ ויעברו כמה טיפות של רוק מן הפה, כבר אסור לאכול בטהרה או לאכול קדשים, ולכן טוב שכבר מתרגלים לעטות מסכה כל הזמן, כך יוכלו אח"כ להמשיך וללכת עם המסכה ולהיזהר מרוק טמא.

(וכמבואר בגמרא נדה ל"ג: שצדוקי אחד דיבר עם כהן גדול ונפל רוק מפיו של הצדוקי על בגדי כהן גדול והוריקו פניו של כהן גדול, ע"י שם, וכן בגמרא יומא מ"ז. מעשה ברבי ישמעאל בן קמחית שהיה כהן גדול, ודיבר עם עם הארץ ביום הכיפורים, וניתן רוק על בגדיו ולא יכול היה לעבוד עבודת יום הכיפורים, ונכנס רבי ישבב אחיו תחתיו).

לבישת מסכה בשבת בביאת משיח

שאלה: האם מותר יהיה לעטות את המסכה בשבת ברה"ר?
תשובה: בזה"ל שלובשים את המסכה כהגנה בפני נגיף הקורונה זה נחשב דרך 'מלבוש' כיון ששומר על הגוף, אבל כשיבוא משיח לא יהיה נגיף, וכל סיבת לבישת המסכה היא כדי לא לטמא את השני, אין זה נחשב ל'מלבוש' ואסור לצאת בו בשבת למקום שאין עירוב.

הלך ללוויה ונגע בתפילין

שאלה: היה בלוויה ר"ל ולמחרת לבש תפילין, האם צריך לטבול את התפילין?

תשובה: היות שהוא אב הטומאה, וע"י נגיעה מטמא כלים שנעשו ראשון לטומאה, והתפילין נחשבים לכלי, חייבים לטבול (כלים) פרק י"ח משנה ח', ומקואות פרק י' משנה ב'), ואם התפילין נגעו במאכלים נטמאו, וכשטובל את התפילין לא צריך שהמים יכנסו לתוכם, שזהו בית הסתרים (ע"י רע"ב ותפארת ישראל, כלים שם) ולכן יכול לטבול עם הפרשיות בפנים ומיד אח"כ להוציאם שלא יכנסו המים ויפסלו את הפרשיות.

מתיקות ההלכה

הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונפת צופים (תהלים י"ט – י"א)

ממורינו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

רצ ציהכ"נ "דצרי שיר" ואזור מרכז צ"צ

ניתן לקבל במייל d036194741@gmail.com

להודות ולהלל

וגם כחנוכה רואים אותו יסוד, מי ששומר תורה ומצוות הוא עושה נגד הטבע, כל הטבע משועבד לו. וזה העבודה שלנו, יהודי צריך לדעת שע"י שהוא משעבד את עצמו לתורה, הכל מתבטל.

.....

לעשות את רצון ה'

"פה-להם, ולא ידברו; עיניים להם, ולא יראו. אוזניים להם, ולא ישמעו; אף להם, ולא יריחון. ידיהם, ולא ימשון; רגליהם, ולא יהלכו".

הכוונה כאן על עבודה זרה.

שואלים, וכי לעבודה זרה יש פה? יש עיניים? יש אוזניים? יש אף? וכו' הרי הכל דמות, אין כלום!

התשובה היא, וכי לנו יש פה? יש לנו עיניים? אוזניים וכו'? כל מה שיש לנו זה חתיכת בשר, כל זה שנדמה לנו שאפשר לראות ולשמוע ולדבר זה מרבנו של עולם, אז לפחות שנשמור את מה שהקב"ה נתן לנו ולעשות רק רצונו.

מן החפץ חיים זצ"ל היה מספר משל על אדם שפתאום נהיה חרש אילם, ומרוב דאגה הלכו להרבה רופאים בכל העולם ולא היה להם שום עצה, לאחר זמן רב אמר אחד מהרופאים הבכירים שידוע לו על איזה מומחה בתחום הזה ואולי תהיה לו איזה תרופה עבודה. מיד הלך למומחה ונתן לו רשימה של דברים לעשות ורשימה של תרופות לקחת במשך שבע ימים רצופים וכך הכל יעבור, וכשרצה לשלם לו על העצות והתרופות התעקש המומחה לא לקבל תשלום על כך. לאחר שבוע ימים חזר הדיבור ועשה סעודת הודיה עם חבריו והתחיל לדבר על המומחה "אתם יודעים איזה משוגע טיפל בי? אתם יודעים איך הוא נראה? ראיתם איך הוא מתלבש?" וכו' הרי כל אחד יודע שאותו אדם הוא כפוי טובה כי בלעדיו הוא היה חרש אילם עד סוף חייו, אז למה הוא עכשיו מדבר נגדו? והוסיף החפץ חיים, הקב"ה נתן לנו את החיים, את כל הגוף ואת הפה, ועם זה אנחנו משתמשים נגד רצונו?!

.....

חייב להיות עבודה עצמית כדי להגיע ל"ראי ר"

"ה' זכרנו יברך, יברך את בית ישראל, יברך את בית אהרן, יברך יראי ה'..." וכן (בפרק קל"ה) "בית ישראל ברכו את ה', בית אהרן ברכו את ה', בית הלוי ברכו את ה', יראי ה' ברכו את ה'..."

שואלים, כתוב **בית** בישראל ובאהרן ובלוי, למה לא כתוב **בית ביראי ה'?**

שמעתי בשם הגאון רבי אליהו משקובסקי זצ"ל **ראש ישיבת נפר חסידים, שבית** זה הסמל של קביעות, מי גר בבית? אבא

על הניסים

אנו אומרים **על הניסים** בכרכת המזון **בנודה לך**, ובשמונה עשרה אנו אומרים **במודים**. הענין בזה הוא שיסוד של חנוכה הוא להודות ולהלל לשמך הגדול. כל זה ללמדנו שעל האדם להודות לה' על הכל.

.....

להיות בדרגה של 'רקדו כאילים'

"הים ראה וינס, הירדן יסב לאחור".

שמעתי להסביר בשם **רבי משה שניידר** זצ"ל **מלונדון**, הים [-דהיינו הים הגדול] ראה וינס, הירדן [-הקטן] יסב לאחור [-לא ברח], החרים [-הגדולים] רקדו כאילים [-פחדו מרבנו של עולם] גבעות [-הקטנים] כבני צאן [-לא כל כך פחדו].

בדרך כלל מי שיותר חזק, אמור לפחד פחות, א"כ היה אמור להיות בדיוק הפוך ממה שכתוב בתהילים. וזה מה ששואל דוד המלך, 'מה לך הים כי תנוס הירדן תסוב לאחור?'

ודוד המלך עצמו אומר את התשובה, "מלפני אדון חולי ארץ", יש הבדל בין פחד גשמי לפחד רוחני, כאן מגיע הקב"ה שהוא האדון, מי שקטן ואינו מבין כל כך אז ממילא הוא חושב שהוא מסודר, אבל מי שיותר גדול ומבין יותר הוא יותר מפחד. ולכן בפחד גשמי מי שיותר גדול וחזק הוא מפחד פחות, מה שאין כן בפחד רוחני מי שגדול יותר הוא מפחד יותר.

ולכן כשמגיע חודש אלול, הצדיקים מפחדים כי הם מבינים את חומרת ימים אלו. אבל אנשים פשוטים אינם מבינים כל כך ולכן אינם מפחדים כי חושבים שהם מסודרים, וצריך להיות בדיוק הפוך.

.....

הטבע משועבד לתורה

"הים ראה וינס", מסביר **המדרש** מה ראה הים שינס? ראה ארוננו של יוסף, שנאמר (**וישב** ל"ט - י"ג) "וינס החוצה".

נשאלת השאלה, יוצא לפי דברי המדרש שבגלל ארוננו של יוסף הוא ברח, ודוד המלך רמז את זה בתיבת "וינס", גזירה שוה "וינס וינס", וכי דוד המלך לא מצא מילה אחרת אצל יוסף יותר מתאימה לגזירה שוה, חוץ מאיזה סיפור עם "וינס"?

התשובה היא "וינס החוצה", מדובר באשת פוטיפר, היא רצתה לעשות אתו עבירה, ויוסף כבש את עצמו, יוסף עבד נגד הטבע, היצר הרע שלו הוא לעשות עבירה, ויוסף כבש את יצרו, כתוב **בהז"ל** שהשר של הים אמר למה אני צריך להיבקע נגד הטבע שלי, השם ברא אותי כדי להיות פה, מה פתאום שאני ינוס, למה לשנות מסלול, אמרו לו כמו שיוסף עשה נגד הטבע, אתה גם כן תעשה נגד הטבע.

שלו, וחיכו לראות איך הוא נופל לבור, עד שלבסוף, רגע לפני שהגיע למכשול, חזר העיוור לביתו. הוא נזכר ששכח את התפילין שלו בבית. והשונאים סילקו מיד את המכשול מהדרך, כי ידעו שעוד מעט יעברו שם אנשים, העיוור הזה לא יודע איזה חסד הקב"ה עשה איתו, אבל השונאים שתכננו להפיל אותו הם יודעים ממה הוא ניצל. והנמשל לזה הוא שהגויים יודעים מה הם מתכננים עלינו להרוג ולאבד אותנו, כל מיני תוכניות רח"ל, והקב"ה מבטל את התוכניות שלהם, ואין לנו ידיעה על כל זה, ולכן הגויים הם אלו שצריכים להלל.

.....

לבקש לפי המושגים של הקב"ה

מן המצר קראתי י-ה פירושו אני מבקש בדרגה בו אני נמצא שהיא דרגה קטנה וזה לפי השגתי, **עניי במרחב י-ה** ה' נתן לי ברחבות שזה המושגים של ה' יתברך.

.....

להודות לה' בשלימות

בתחילת פרק ק"ז **בתהילים** כתוב **הו לה כי טוב כי לעולם חסדו** וזו הפעם היחידה בכל התהילים שכתוב **הו** בלי וא"ו. ושמעתי להסביר שבפרק זה כתוב את כל המחויבים תודה שצריכים להודות לה', והיות שזה לא הודאה שמגיעה מאתנו, אלא שדוד המלך כתב לנו מה להגיד בהודאה, **יודו לה' חסדו...** לכן חסר בהודאה, ורמז לנו זאת וכתב **הו** בלי האות וא"ו, דיסוד הודאה שלימה הוא שאדם מרגיש מעצמו להודות.

מספרים על אישה שאיבדה את כל משפחתה במלחמת עולם השנייה, הוריה אחים ואחיות, וגם היא עצמה היתה במחנות, וכשנגמרה המלחמה היא הגיעה לארץ ישראל והקימה משפחה לתפארת. היא קיבלה על עצמה שכל פעם שאחד מילדיה ונכדיה יגיעו לגיל שמונה עשרה היא תלך איתם להתפלל בכותל המערבי. באחד הפעמים לאחר שהלכה עם אחת מנכדתה, בדרך חזר מכותל המערבי שאלה את הנכדה "מה התפללת?" והנכדה ענתה לה "שבועז"ה אתחתן ואזכה לבנות בית נאמן בישראל..." ועל מה הסבתא התפללה? אמרה הסבתא "לא התפללתי, לא הגעתי לזה, היה לי כל כך הרבה להודות על כל החסד שה' עשה איתי שעדיין לא הגעתי לבקשות".

.....

זאת חנוכה

ראש ישיבת פוניבז' לצעירים הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל היה אומר שמבואר בספרים שכל התפילות מתקבלות **בזאת חנוכה**, והסביר שהסיבה היא כי לאחר שבע ימים רצופים שאמרנו הלל שלם ועי"ז היינו מלאים בהודאה לה' אז ביום השמיני ה' שומע את התפילות כי ה' רוצה לתת לנו עוד ועוד אבל בתנאי שנודה לו על מה שיש.

בן ונכד, זה סמל של המשך, לכהונה יש המשך כי יש בית, אם האבא כהן, הבן כהן והנכד כהן [כמובן כשאין פסולים מן הצד], לוי גם כן אם האבא לוי זה ממשיך אצל הבן והנכד כי יש בית, אבל אצל יראי השם אין ירושה, צריך לעמול כדי להגיע ליראת שמים, יכול להיות אבא מחלל שבת רח"ל והבן ירא שמים גדול, וכן להיפך חס ושלום, ולכן ביראי השם לא כתוב **בית**.

לפי זה יש לפרש גם אצלנו, במלכות הרי גם כתוב "לא יסור שבט מיהודה", א"כ בכהונה יש בתים, בלויה יש בתים, וגם במלכות יש בתים, אבל בתורה אין בית, תורה צריך עבודה עצמית, מי שעובד זוכה, אם לא עובד הוא לא זוכה.

.....

זוכות לגדלות

השפת אמת אמר שאם מתחזקים ב**אנא ה'** מרגישים עי"ז מאוד קירבת ה' וזה ישועה להכלל.

שאלו אותו, באיזה **אנא ה'** האם **באנא ה' הושיעה נא** או **באנא ה' הצליחה נא**?

אמר להם, לא זה ולא זה התכוונתי! אם מתחזקים ב**אנא ה' כי אני עבדך** שאנחנו עבדים שלו אז אפשר להגיע לגדלות.

.....

אני עבדך בן אמתך

שואלים, למה מוסיפים **בן אמתך**. וכי **אני עבדך** לא מספיק? שמעתי להסביר שיש שני סוגי עבדים, יש עבד שהוא עבד 'מקנת כסף' ויש עבד שהוא 'יליד בית', שניהם עבדים לעולם, וההבדל ביניהם הוא עצום, עבד שקונים אותו בשוק הוא מחכה לרגע שיוכל לצאת כי הוא לא עבד בעצם, הוא היה בן חורין, אבל עבד שהוא יליד בית הוא אינו מחכה לצאת כי אינו יודע מה זה להיות כבן חורין כי הוא נולד עבד, הוא לא מכיר משהו אחר.

עם ישראל אומר להקב"ה "אנחנו עבדים בני עבדים" כי אנחנו בגדר יליד בית, נולדנו בבית האדון ואין אנו מצפים לצאת, וזה הפשט **פתחת למוסרי** שהשם יכול לפתוח את הקשירה ולא נברח.

.....

אנחנו לא ידועים עד כמה צריך להודות

"הללו את ה' כל גויים שבחוהו כל האומים כי גבר עלינו חסדו". שואל **רבי אליהו לופיאן** זצ"ל, מה זה **כי גבר עלינו**, כלומר בגלל שה' עושה לנו חסד? למה הגויים צריכים להודות על החסד שעושה לנו? אנחנו צריכים להודות! ותירץ ע"י משל, על אדם עיוור שהיו לו שונאים, והם הכינו לו מכשול כדי שיפול וכך ישמחו, העיוור היה הולך כל בוקר מוקדם לבית הכנסת, כשהעיוור יצא בבוקר הם חפרו בור באמצע הדרך שרגיל ללכת שם, הסתכלו על כל פסיעה ופסיעה

לעילוי נשמות

רבן של ישראל

מורינו ורבינו הגאון הגדול והקדוש **רבי אהרן יהודה לייב** ב"ר נח צבי שטיינמן זצוקלה"ה
נלב"ע כ"ד כסלו תשע"ח

ראש ישיבת פוניבז'

מרן הגאון **רבי מרדכי שלמה** בן רבי יהודה יצחק ברמן זצוק"ל
נלב"ע א' טבת תשס"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

שו"ת הלכה למעשה

משולחן ראש בית ההוראה

במשנת מורן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

כמות המשתתפים לצירוף בהדלקה אחת

שאלה האם ישנה הגבלה במספר המשתתפים שיכולים להצטרף להדלקת נר חנוכה, כאשר כל אחד נותן שווה פרוטה לבעל השמן.

תשובה אכן לכתחילה ישנה הגבלה, ויש לדאוג שיהיה לכל אחד לפחות שווי של פרוטה בתוך השמן. אך אם הצטרפו עשרות בחורים להדלקה אחת בכוסית שמן העולה שקלים בודדים אין זה מועיל לכתחילה.

כמבואר בר"ן (פסחים ד, א) שנוסח ברכת ההדלקה אינו 'על' הדלקת נר חנוכה, אלא 'להדליק' נר חנוכה, למרות שבכללי הברכות במצווה שניתן לקיימה על ידי שליח יש לברך 'על', והרי ניתן להדליק נר חנוכה על ידי שליח, משום שצריך להשתתף בנתינת פרוטה ולא סתם לשולחו לבצע המצווה תחתיו, כעין השתתפות בעירוב שמספיק שיערב השליח ולא צריך שדווקא הוא או ממנו יעשו זאת. "ובין שאינו יוצא אלא בשל עצמו, הרי שאין מצוה זו יכולה להתקיים על ידי אחר". ומחמת שרש"י (סוכה כו, ב) סובר שבמזמון השותפין, אם אין לכל אחד שווה פרוטה לא חשוב 'שלכם', יש להקפיד בנר חנוכה שיהיה לכל אחד מהשותפין שווה פרוטה. אכן אין הדברים אמורים כלפי בני הבית היוצאים בנר של בעל הבית אף אם רבים הם.

אך מדברי המאירי (ה"ד בבואר הלכה תרעו) "ייתן פרוטה לזכות חלק בכל הלילות" לכאורה משמע שמספיקה פרוטה אחת לכל הלילות כולם, ואין צורך בפרוטה לכל לילה ולילה. אכן אין זה מוכח שחולק על הר"ן שאינו יוצא אם אין השמן שלו, אלא רק על רש"י שאף אם אין לו שווה פרוטה

אילו ידענו כמה חביב כל מעשה בעיני בורא עולם

אילו היינו באמת מעמידים ומשיבים אל ליבנו כי בשעה שאנו יושבים ועוסקים בתורה, משתבחים הקב"ה ואומר לפמליא דיליה "חזו בני חביבי דעסקין בתורה דילי", בוודאי היינו משקיעים כוחות ומשאבים עילאיים בעמל התורה. אילו ידענו כמה חביב בעיני הקב"ה כל מעשה טוב או כל התגברות – ואף הקטנה ביותר – מצדנו, ודאי שהיינו מתמידים בהם עוד ועוד.

מכונת הכסף

נער צעיר שלא מצא טעם בלימוד נכנס לרבי זונדל קרויזר זצ"ל, מצדיקי ירושלים, ובקש לשמוע דברי חיזוק לזכות בעריבות זו התורה.

פנה ר' זונדל לבחור ואמר לו בנועם: אתה חושב שאין לך טעם בלימוד, זה לא נכון. אין לך הערכה ראויה ללימוד. אתה לא צריך חיזוק בטעם הלימוד, אתה צריך חיזוק באמונה.

אילו היתה ברשותך מכונה שבלחיצה קלה על כפתור מוציאה שקל בכל רגע, האם היית צריך חיזוק כדי להוציא ממנה שקלים? הרי היית עומד לידה כל היום וכל הלילה ולוחץ בשתי ידך כדי לא לפספס כל שקל נוסף שיכול לצאת ממנה.

עליך להתבונן כמה שאתה אומר מדי בוקר "ותלמוד תורה כנגד כולם" שפירשו הגר"א (פאה א, א) כי בכל דיבור ודיבור שאדם לומד, מקיים בזה מצות תלמוד תורה, אשר היא שקולה כנגד כל התרי"ג מצוות, ומקיים בזה שש מאות ושלוש עשרה מצוות. וחשוב החפץ חיים ומצא כי בדקה תמימה, אדם יכול להוציא מפיו מאתיים מילים (תורת הבית כ"א).

הרי שלא בכל רגע אתה מרוויח, אלא בכל דיבור ודיבור. ולא רק שקל בודד, אלא מצוה השקולה כתר"ג מצוות.

כיבוד אב בשבת כ-613 כיבוד אב בחול

אומר החפץ חיים (לב אליהו א' 68) שדברי הירושלמי (נדרים ג, ט) ששקולה שבת כנגד כל התרי"ג מצוות, אין פירושו שרק שמירת השבת שקולה כנגד תרי"ג מצוות, אלא כל מצוה ומצוה שאדם מקיים בשבת, שקולה כתר"ג מצוות.

ברכת 'אשר יצר' בשבת שקולה כשש מאות ושלוש עשרה פעמים ברכת 'אשר יצר' ביום חול. כיבוד הורים בשבת, שקול כאילו כיבדם ביום חול שש מאות ושלוש עשרה פעמים.

מעתה עלינו לחשב כמה זוכה האדם בלימוד התורה בשבת: מצות תלמוד תורה שקולה כתר"ג, בדקה ניתן לקיים מאתיים מילים של לימוד תורה, ובשבת כל החשבון הזה נכפל בתרי"ג 613*200*613 יוצא שבדקה מרוויח שבעים וחמשה מיליון מאה חמישים

כאשר בא יוסף לקראת אחיו, "אמרו לכו ונהרגו ונשליכוהו לאחד הבורות, ואמר אליהם ראובן אל תשפכו דם... למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו" (בראשית ל"ג, כ"ב). אומרים חז"ל (ולקוט שמעוני קמ"א) "אילו ידע ראובן שהקב"ה כותב אחריו 'וישמע ראובן ויצילהו מידם' בכתפיו היה טוענו ומוליכו אצל אביו. ממשך המדרש: אילו ידע אהרן בשעה שיצא לקבל את משה בבואו ממדבר ההושע את ישראל, שהקב"ה כותב עליו 'וראך ושמח בליבך' בתופים ובמחולות, היה יוצא לקראתו.

אילו ידע בועז בשעה ששלח את רות לנעמי שהכתוב מעיד עליו 'ויצבט לה קל', עגלים פטומות היה מאכילה.

ויש להבין: וכי ראובן, הגדול בשבטי ק-ה, וכן אהרן כהנא קדישא ובעז הצדיק, שוחררי כבוד הם, שרק פרסום מעשיהם בתורה ממריץ אותם לעשייה ומכוון את פעולותיהם? אילו אכן חשב ראובן שיש להוליכו עד אביו ממש ולא רק להשליכו לבור, מדוע לא נהג כן? אילו חשב אהרן שיש לצאת לקראת משה ולקבלו בתופים ובמחולות, מדוע לא עשה כן? מדוע בועז לא הכין לה עגלים פטומות אם אכן ראו לעשות כן?

מבאר רבי יצחק מלאצן בסידור הגר"א יסוד חשוב: פעמים רבות נמנע האדם ממעשים טובים ופעולות חיוביות שונות, מאחר ואינו יודע להעריכם אל נכון. הוא לא יודע כי אכן מעשה זה, גדול הוא עד מאד בעיני הקב"ה. אילו אכן ידע את גדול המעשה אשר לפניו, היה עושהו בשלמות ובשמחה רבה.

ומה שהעיד הכתוב על מעשי ראובן, אהרן ובעז ופרסמם לעיני כל בתורה, מראה כי אלו מעשים גדולים הנחשבים עד מאד בעיני הקב"ה.

על כך נאמר כי אילו ידע ראובן שהצלת יוסף מעשה גדול הוא, היה משתדל ביותר להצילו ואף מוליכו על כתפיו לאביו, ולא היה עושה זאת רק מתוך מחשבה "אני הבכור וגדול שבכולן, לא יתלה הסירחון אלא בי" (רש"י שם). אהרן שיצא לקבל את פני אחיו, לא ידע אל נכון כי מעשה גדול הוא, עד כדי שהתורה תפרסמו ותפרטו. אילו ידע כן, היה יוצא לקבלו בתופים ובמחולות. בועז שהכין קליות לרות, לא ידע כי מעשה חסד זה בגיורת זו, נחשב מעשה גדול בעיני הקב"ה. אילו היה מכיר בכך, היה מאכילה עגלים פטומות.

לצערנו, אף אנו לעיתים לא יודעים להעריך מראוי את גדול מעשינו וחשיבותם בעיני הקב"ה, כיון שהיצר משתדל להסתיר מאתנו את חשיבות המעשים. הוא יושב על מפתח הלב ומיד כשרואה את האדם מבקש להתחזק, מבקש להפילו בהרגשת שפלות: מי אתה, מה בכלל שווה הלימוד שלך, והעבודת ה' שלך, ומה יצא ממך, וכן על זה הדרך.

גיליון זה מוקדש לעילוי נשמות
הגאון רבי שלמה ב"ר רפאל הכהן קוק זצ"ל
הרב הראשי ואב"ד רחובות
הרבנית יהודית ב"ר רב קוק ע"ה
וילדיהם מנחם דן ונחמן נתן ע"ה
ארבעת הנרות כבו בנר רביעי של חנוכה תשל"ב
ויבכו כל בית ישראל את השריפה הגדולה אשר
שרף ה'
ת. נ. צ. ב. ה.

שׁו"ת הלכה למעשה

משותף. ובמקום שאין אפשרות אחרת, כגון בישיבה בחו"ל כאשר הרשויות לא אישרו יותר מהדלקה אחת, ניתן לסמוך על המאירי כאשר כולם ישתתפו בהדלקה אחת בפתח הישיבה הפונה לרשות הרבים (פניני חנוכה טז).

אישה שלא יוצאת בהדלקת בעלה

שאלה יולדת הנמצאת בבית חולים, האם יוצאת ידי חובה בהדלקת בעלה כשלא מדליק בביתם, אלא בבית הוריו.

תשובה כיון שלא מדליק בביתם אין האשה יוצאת בזה ידי חובה. משום שאין הדלקת הבעל פוטרת את אשתו, אלא הדלקת בעל הבית פוטרת בני הבית (תרע"א). וכשלא דרים באותו הבית, אלא היא בבית החולים והוא בבית הוריו לא יוצאת בזה ידי חובה. כמבואר בלקט יושר (251) "פעמים שאיש ואשתו חייבים בנר חנוכה, כגון שאין להם בית מיוחד ואין שניהם יחד" (פניני חנוכה קח).

נר חנוכה לבחור ישיבה ספרדי

שאלה בן ישיבה ההולך בדרך מרחק השולחן ערוך, האם יוצא ידי חובה בהדלקת אביו בביתו, או שצריך להדליק בפני עצמו בישיבה.

תשובה אין בזה הבדל בין אשכנזים לספרדים והכל חייבים בהדלקה בישיבה שהיא מקום ביתם. רק בני הבית חולקים כדעת השולחן ערוך (תרע"א ב) שמצד "נר איש וביתו" בעל הבית פוטר את כולם. אך בן ישיבה הרי לא גר בבית, ומה שהאב מדליק בירושלים לא פוטרו מלהדליק בפתח הישיבה בבני ברק, כיון שזהו ביתו ולא בבית ההורים. ומה שבבין הזמנים או כשהולך וכיו"ב נוסע לביתו, אין זה עוקר ממה שבמושך כל השנה מתגורר בישיבה. וזאת ועוד אינו נקרא "סמוך על שולחן אביו" כיון שהנהגת הישיבה דואגת לכל מחסורו, ומה שהאב משלם לישיבה, זהו רק כהשתתפות בחלק מן ההוצאות. ואף אם משלם לישיבה את כל ההוצאות כולן, בכל זאת אם בהיעדר תשלום לא ייזקק מן הישיבה, מוכח בזה שהוא רק מעין תרומה, ולא כתשלום שמחמתו נידון כסמוך על שולחן. ומחמת כן הורה מרח"ש שאף הנהגים כדעת השולחן ערוך ידליקו בברכה ללא ספק כלל (פניני חנוכה קטז).

קבלת תענית לחתן ביום החופה

שאלה האם חתן וכלה צריכים לקבל התענית במנחה קודם יום החופה.

תשובה לכתחילה בודאי רצוי לעשות 'קבלת תענית' ומה שכתב המשנה ברורה (תקס"ב, י"א) "אין רגילות לקבל במנחה שלפניו" דבריו אמורים כשהחופה מבעוד יום כפי שהיה נהוג בימיהם, שאין התענית שלמה אלא רק עד החופה, שבכ"ז עדיף שלא יקבלו מראש כדי שיוכלו לאכול ולשתות עוד קודם השקיעה אחר החופה. אך אם החופה לאחר השקיעה שמשלים התענית, כדאי שיחא עליה שם תענית בקבלתה מבעוד יום קודם. חתן שקיבל על עצמו התענית, בלא להתנות שיוכל להפסיקה מבעוד יום ונכנס לחופה קודם השקיעה. האם יכול לאכול לאחר החופה עוד קודם השקיעה. יכול להקל ולאכול, כיון שנחשב כאילו קיבל התענית כמנהג החתנים, והחתן הרי טועם בדרך כלל מהכוס בחופה, ולכן יכול לאחר החופה לאכול כרצונו.

לעולם הבא.

הרי שלהלכה בדרך התורה יש עולם הבא ואף עולם הזה מושלמים בתכלית הטוב והעונג, ואל לנו להתבלבל מחכמת יון המשקיעה וסוגדת לתענוגות הגוף, אשר למעשה קיימים אף הם אצל עובדי ה' יתברך.

מתעורר כוח הניצחון ביוון

בכל שנה בימי החנוכה, זמן ניצחוננו על מלכות יוון והשכלתה, חוזר ומתעורר אותו כוח לנצחם. כדברי הרמח"ל המאירים (דרך ה' ד, י) "סדרה החכמה העליונה, שכל תיקון שנתקן ואור גדול שהאיר בזמן מהומנים. בשבוע תקופת הזמן ההוא, אייר עלינו אור מעין האור הראשון. ותחודש בו תולדת התיקון ההוא". ממילא בימים אלו יש בכוחנו לנצח במלחמתנו הגדולה מול חכמת יון, להשריש ולהפנים בקרבנו שעיקר ייעוד והנאת האדם הוא בחיי הנצח, וההולך בדרך ה' זוכה אף בחיי אושר שמחים ומרוממים כבר כאן בעולם הזה.

ושלש אלף ושמונה מאות מצוות.

ואם עושה זאת מתוך שמחה על הזכות הגדולה שנפלה בחלקו להיות מעובדי ה', נכפל הסכום העצום באלף. כפי שכותב הארחות צדיקים (ט) ששכר "העושה מצוה בשמחה, גדול אלף ידות יותר מהמקיימה שלא בשמחה" 75,153,800*1000 הרי שבעים וחמשה מיליארד, מאה חמישים ושלושה מיליון, ושמונה מאות אלף מצוות, מקיים הלומד דקה אחת בלבד בשבת מתוך שמחה.

זהו חשבון פשוט אשר כל אחד יכול להגיע אליו, ואף כל אחד ואחד יכול לקיימו ולהשיגו ברגע אחד בלבד.

אם רק נחשב ונפנים זאת, לא יהיה לנו צד שלא לעסוק ולעמול עוד ועוד בתורה. ובודאי שעל אותן מצוות רבות אף ניתן שכר רב ועצום, וכפי שאנו אומרים באותה משנה "אוכל פירותיהם בעולם הזה והקין קיימת לו

"כל הצרות באות מהגאווה"

דברים שנאמרו לקראת יום השנה להסתלקות מרח"ל שטיינמן זצוק"ל

לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי" פירש רבי שמחה בונים מפשיסחא (מובא בשפ"א עה"ת. 'גניעו' לשון נגיעה והתחברות כלשהי למעשיהם. אך אם לא ייגע, אין לו שייכות אליה כלל.

כיון שאינו בדרגה של פרישות זו, קשה לדעת בדיק מה היתה מטרתו בפרישות הנוראה אך שבירת התאוות מועילה להתגברות השכל, ובפרישות מתגבר השכל. כדברי רבינו יונה (א, ל"א) על הכתוב (משלי י"ג) "תאווה נהיה תערב לנפש - נהיה כמו נשברה. אמר כי כאשר ישבר אדם תאוותו גם בדברים המותרים. בזה תצליח הנפש, והמידה הזאת תערב לה, כי ירים השכל ידו וגבר".

בתחילת הפרשה כתוב (בראשית ל"ז, יב) "וילכו אחיו לרעות את צאן אביהם - נקוד על את, שלא הלכו אלא לרעות את עצמן (בראשית רבה פד, י"א). השפתי חכמים מביא גור אריה שכתב "וא"ת מה בא זה ללמדנו ומה נפקא מינה מזה. י"ל דבא ללמדנו שלא באו לחטוא אלא מתוך אכילה ושתיה, כי האדם כאשר הוא נוטה אל דברים אלה היצר מגרה וסופו לחטא. ודבר ידוע הוא זה". כלומר, דבר בדוק ומנוסה בשעה שאדם שקוע בתענוגים, מאבד את השכל ובידי חטא.

רדיפת התענוגים פירושה אהבת עצמו במידה מופרזת. גם בזה וגם בכבוד צריך תבונה, שהרי הכרח לאדם לאהוב את עצמו ולהיות לו כבוד עצמי ומתוך כך לדאוג לעצמו, שאל"כ לא יתחתן ולא יפרנס את עצמו ואת משפחתו, ולא ידאג לרפא את עצמו, אך רדיפה מופרזת אחר עניני העוה"ז מביאה את עצמו לשכוח שיש אחרים חוץ ממנו. יהי רצון שנלמד מאורחותיו ונלך בדרכי וזכותו תגן בעדנו.

כמעט כל שהתייעץ עמו, שמע את גערות: גאווה! כבוד! בדידי הוה עובדא: בקשתי שהראש ישיבה יצרף חתימתו למכתב לספר שכתבתי משיעורי מרח"ש אלישיב על מסכת ברכות. השיב בלשונו הזהב: "אם תלחץ אני אצטרף, אבל בשביל מה? את הספר יקנו הרי בגלל החתימה של הרב אלישיב, אלא מה? כבוד. שיראו שגם אני חתמתי. כבוד זה חזיר!" הוסיף ואמר: "אסור לאכול חזיר..."

הוא התנור מכבוד וגאווה מפני שראה את נוקם העצום. כפי שהוא עצמו אמר: "כל הצרות באות מהגאווה". ובאמת הן דבריו המפורשים של הארחות צדיקים בתחילת שער הגאווה "היא פתח לרעות רבות, ולא ראוי כזאת לרעה בכל המידות" ולכאורה יש לעיין דלהלן בפרק זה כתב המחבר: "התאווה היא המידה הרעה שבכל המידות".

וא"כ צריך עיון מהי המידה הרעה ביותר, הגאווה או התאווה. ונראה שיש בזה ב' דברים: א] המידה שהיא בעצמה המידה הרעה ביותר מכל המידות, זו התאווה. ב] המידה שהיא הפתח הגדול ביותר להביא את האדם לרעות רבות, זו הגאווה.

הרבה מספרים על פרישותו ומתאוות ומענייני העולם הזה. התנורות עד בחינת "לית דין בר נש" (נדה י"ג, ב) כלומר אין זה בכוח אנוש. האמת שאצל כל גדולי ישראל ראינו פרישות מענייני העולם הזה, אם כי לא באופן מיוחד כמותו. צריך לדעת כששומעים סיפורים על גדולים אסור לחקות אותם. בישיבות המוסר תמיד הזהירו 'נישט נאך מאכען' [לא לחקות]. אך עלינו לגעת במעשיהם כמאמר חז"ל (תנא דבי אליהו רבא פכ"ה) "לפיכך הייתי אומר חייב אדם

מוקד ההלכה שע"י בית התורה

0722-133-466

Beithorah.co.il

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

יֵאֵיר בְּזֵרֵי

מאת מורנו הגאון רבי ניסן גולדברג שליט"א מראשי ישיבות אור ישראל וראשון לציון

גליון 34 – ויטב – חנוכה תשפ"א

ימי חנוכה המזבח

ואי"כ צ"ב דכמה פעמים מצאנו דהמזבח נפגם ותיקוהו וכמבואר במש' בסוכה (מח, ב) שזרקו את אתרוגיהם ונפגם המזבח ולא עבדינו זכר לזה. ואולי י"ל דהכא הוי רק רמז לנצחון דיכלו לחנוך את המזבח אחר הנצחון במלחמה וצ"ב. [והא דמצינו במש' (מדות פ"ב מ"ו) שפרצו היונים י"ג פרצות בעזרה ומשמע דהוי הפקעה לקדושת המקדש, י"ל דלא נפקע הקדושה מכך דהא לא מצינו דחינכו ד"ז].

מה המעלה שלך גדול משלהם

הנה במדרש איתא (הובא ברמב"ן ריש פר' בהעלותך) כשראה אהרן את חנוכת הנשיאים חלשה דעתו של אהרן שלא היה באותו מעמד אמר לו הקב"ה שלך גדול משלהם שיבואו בניך בימי החשמונאים ויחנכו את המקדש ושלחם לשעה ושלך לדורות, וצ"ע מהו הכונה שלחם לשעה, ושלך לדורות הא גם אצל החשמונאים היה רק עד חורבן הבית, [ואולי ס"ל למדרש דקידש את המקדש לשעתה וקידשה לדורות, אכן כבר נתבאר דחנוכה חנכו רק את המזבח והא כל מאי דקידשה לעת"ל הוי רק לגבי המקדש, ושוב אי"ז חינוך לדורות], וכן צ"ב אמאי הוצרך לפיוס שיחנוך את המקדש הרי כל הקרבנות הקריב אהרן וצ"ב.

והנה הב"ח (סי' תר"ע) כתב דהנה הנשיאים עשו כ"א ביום הקרבנות יו"ט כמבואר במדרש (נשא פר' י"ג או' ב), ואי"כ כיון דחנוכה הנשיאים היה בחנוכה עושים יו"ט זכר לזה, וצ"ב הרי הנשיאים הקריבו בניסן ומאי שייך לחנוכה.

מהות הזמן של חנוכה

ואשר נראה בזה, דהנה ידועים דברי הרמח"ל (דרך ה' ח"ד פ"ח) דבכל מועד ורגל בכל שנה חוזר וניעור אותה הארה שהיתה בזמנים אלו, והיינו דבפסח איכא הארת השימור מן המזיקים והיציאה מהגלות כך בכל שנה בלילה זה הוי כליל שימורים, וכן בשבועות שהוא חג על מת"ת אי"כ בכל שנה איכא הארה של קבלת התורה וכמבואר במדרש (פסיקתא דר"כ וילקוט שמעוני פר' יתרו רמז רע"א), ובסוכות הוי זמן שמחה וכו'.

והנה יש חג וזמן של מועד על חנוכה בית המקדש והמזבח והעבודת הקרבנות והקשר של הקב"ה עם ישראל בעבודת המקדש וכליו וכמבואר ברש"י (במדבר ז, א) שבהקמת המשכן היו ישראל ככלה הנכסת לחופה, ומעתה נראה דהימים שיש בהם אותה אורה של חנוכה המזבח הם מכ"ה כסלו שבהם סיימו את עבודת המשכן, זה הזמן שיש בהם את אותה אורה וחיוב של חינוך המקדש והמשכן, ואף שבזמן המדבר נדחה החינוך לא' ניסן, הוי נדחה כעין פסח שני, אבל עצם הארת הימים הם בימי החנוכה.

ומצאתי כע"ז בפמ"ג (סי' תר"ע באש"א סק"ג) דהק' ע"ד הב"ח דהקריבו בחנוכה הנשיאים, והק' הפמ"ג הא הקריבו בניסן, ותי' דכונתם ומחשבתם היה בכסלו אי"כ נחשב כאלו באותו יום היה חנוכה הנשיאים. ונראה יותר שגם אהרן חשב באותו היום על

על שם מה נקרא חנוכה

כתב השו"ע (סי' תר"ע סעי' א) בכ"ה כסלו [מתחילין] ח' ימי החנוכה וכו', והנה השם של הימים הללו הוא חנוכה, ורבותינו הראשונים והאחרונים הרבו לבאר טעם קריאת שם חנוכה לימים אלו.

המהרש"א (שבת כא, ב) הביא בשם הר"ן דהוא על הנצחון שהיה ביום זה ומלשון חנו בכ"ה, [ויש להתבונן דאין אנו מכנים את הנצחון במלחמה נצחו בכ"ה, כיון דאין אנו חפצים בנצחון אלא במנוחה שאח"כ נחו בכ"ה].

הב"ח (סי' תר"ע) כתב דהכונה חנו ממלאכה שאסור לעשות מלאכה בחנוכה, וע"ש זה נקרא היום שראוי לאיסור מלאכה, ולדבריו ימי החנוכה הוי רמז לעצם הימים ודינם. אכן צ"ב שהשם יקבע ע"פ דין של איסור מלאכה דאי"ז עיקר היום, וביותר דהוי רק מנהג וכיצד ע"ז יקרא כל שם החג.

אכן באו"ז (ה' חנוכה סי' שכ"א) ובמהרש"א (שם) כתבו שנקראים ימי החנוכה על שם שהיה חנוכה המזבח באותו הזמן (וכמ"ש רש"י במגילה ל, א), או חנוכה המשכן שהיה בזמן הקמת המשכן וכמבואר במדרש (פסיקתא רבתי ו, א) דנגמרה מלאכת המשכן בכ"ה כסלו והמתין הקב"ה עד ניסן שבו נולד יצחק להקים את המשכן, ואי"כ עבור זה נקראו הימים חנוכה.

אכן לדרך זה של הראשונים צ"ע שעיקר המאורעות של ימים אלו הוא מציאת פך השמן והנצחון במלחמה, ואמאי קוראים לימים אלו חנוכה ע"ש חנוכה המזבח, שלכאוי אינו עיקר הענין בימים אלו.

עוד צ"ב דאם הוי על חנוכה המשכן שהיה בזמן המדבר, צ"ב שלכאוי אינו שייך לימי החנוכה, דהא החינוך היה בניסן ואי"כ מאי שייך לחוג מחמת מאי דנגמרה מלאכת המשכן בימי החנוכה.

והנה במש' במגילה (ל, ב) איתא בדיני קריאת התורה של המועדים "ובחנוכה בנשיאים", ורש"י (שם) פירש שהיה בימי החשמונאים חנוכה המזבח, ובתוס' יו"ט (במש' שם) הביא מס' מכבי שהכונה למזבח ששקצו מלכי יון, ואחר שניצחו החשמונאים חנכו את המזבח בימי החנוכה, וע"כ קוראים פרשת חנוכה המשכן בימי החנוכה, והטור (סי' תרפ"ד) ביאר דהטעם שקוראים בפרשת הנשיאים הוא ע"פ דברי המדרש (פסיקתא רבתי ו, א) דגמרו בני"י את מלאכת המשכן בכ"ה כסלו, [ואמר הקב"ה שצריך לשלם לחודש כסלו, ושילם להם בזמן חשמונאי]. וצ"ע בטעם הטור דלכאוי נמצא דהקריאה אינה בענינו של יום רק בענין חנוכה המשכן ולא ע"ז הוי ימי החנוכה. וכן בטעם רש"י צ"ב דמהו שיכות דוקא לחנוכה המזבח חנוכה הנשיאים, דהיה צריך לקרוא פר' שמיני דהוא יום א' דניסן דבו התחילו להקריב את הקרבנות וצ"ע.

עוד יש לעיין דהא בזמן היונים לא נפקע קדושת המקדש, רק קדושת הכלים, כמבואר בגמ' בע"ז (נב, ב) דבאו פריצים וחללו, ולכאוי הוי רק על הכלים, שלא מצינו שעשו קידוש המקדש שוב, וכן אם נימא דהוי כבניה מחודשת של המקדש נמצא אי"כ הוי ג' מקדשות ולא ב' מקדשות, דאיכא מקדש קודם הנצחון של החשמונאים, ואיכא מקדש אח"כ. וע"כ דרך הכלים נתקדשו שוב,

חנוכת המקדש, ונתקיים מחשבתו אשר חשב באותו היום, ולדורות זכו בניו אחריו לחנוכת בית חשמונאי שהיה באותו היום. והראני בני הרב ישראל נ"י לדברי השבלי הלקט (ס' קע"ד הובא בב"י ס' תרפ"ג) דביאר דבחנוכה אומרים כל יום הלל, שהרי קוראים בנשיאים ובכל יום נשיא שלו חלוק משל חבירו וא"כ כל נשיא צריך לגמור את הלל על קרבנותיו ואין ראוי לחדש קריאה בלא קריאת הלל עכ"ד, והיינו דמכח הקריאה הוי כיו"ט שנהג בעת החנוכה המשכן, וצריכים לומר מחמת זה כל יום הלל.

ועי' ביסוד ושורש העבודה (שער י"ב פ"א) שחנוכה הוא ע"ש השראת השכינה כמו שהיה במשכן. ולפ"ז נראה דזה הוי ע"י הדלקת הנרות חנוכה וכמ"ש החת"ס (פר' תרומה) דגדול יהיה הבית האחרון מהבית הראשון, היינו שבבית ראשון היה השארת השכינה במקדש ע"י הארון, אבל בבית שני היה שורה השכינה מחמת הבית בעצמו דהא לא היה הארון, וא"כ נמצא דבזה"י המקדש הוי ע"י שנמצא בלב כ"א ואחד ע"י אור התורה שרה בלב כאו"א וזה ע"י המנורה.

דהנה האלשיך (ריש פר' בהעלותך) כתב וז"ל "ובזה אחשוב לבוא ע"ד תכונת כוונת רז"ל אמר לו הקב"ה למשה, לך אמור אל אהרן אל תירא, לגדולה מזו אתה מתוקן לכך נאמר דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות, הקרבנות כל זמן שבת המקדש קיים הם נוהגים, אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו, וקשה כי הנה אמרו שהנרות הם לעולם כי הלא גם המנורה בטלה בחורבן, אמנם הנה כשהוקם משכן למטה הוקם משכן למעלה וכשהקריבו קרבנות למטה הקריבו נפשות למעלה והנה אין ספק כי הנרות של מעלה אין צריך להדליק יום יום כ"א שמהיום ההוא שהדליקו אהרן למטה הודלקו למעלה ונשארו דולקים לעד לעולם מחמת אותה הדלקה, נמצא שרושם ההדלקה ההיא עומד אפילו לאחר החורבן שאם נחרב של מטה לא נחרב של מעלה, אך קרבנות של חנוכה המזבח אין הרשום שעשו נשאר לעד מאז כמו הנרות, וכאשר למדו מאומרו יאירו שבעת הנרות, שודאי כי לעולם לא תמוש הארת הנרות ההם אשר האירו בהעלות אהרן את הנרות" עכ"ד, והיינו דאהרן רצה שיהיה לדורות זמן של חינוך של חיוב מיוחד שיש בין ה' לישראל וזה הובטח לו לדורות בימי החנוכה.

ע"י הדלקת המנורה ביעור הדלקת המקדש

ונראה דע"י הדלקת נרות החנוכה חוזר וניעור כח הדלקת המנורה ונחשב דכמנורה קיימת. ובאמת מצאנו בכמה ענינים דדין הדלקת הנרות חנוכה דומה לנרות בית המקדש.

א. בבעל המאור והר"ן (שבת י, א) כתבו דאסור להשתמש לאורה, כיון דעשאהו כמנורה שאין משתמשים בהם כלל. ב. בראב"ד (הלכות ברכות פ"א ה"ו) כתב דנוסח ברכת הדלקה עשאהו כמו נוסח הדלקת המנורה ע"ש. ג. בטור (ס' תרע"א) כתב דמניח את המנורה בבית הכנסת בדרום כמו במקדש. ד. בשע"ת (תרע"ט סק"א) כתב בשם מהר"ש אבוהב דהתפלל בער"ש מנחה ואח"כ ידליק נ"ח, דהא הדלקת המנורה היתה אחר תמיד של בין ערבים, ומנחה היא כנגד תמיד, והדלקת הנרות הם כנגד הדלקת המנורה.

והיינו דבכל שנה ושנה חוזר וניעור מעשה הדלקה של מקדש, שהוא מעשה חיבה וחינוך המקדש וכמ"ש.

וא"כ כיון דלעולם אנו זוכים לאותה חיבור של הקב"ה בימי החנוכה שחוזר וניעור אותה אורה שהיתה בזמן המשכן בכל שנה ושנה ע"י הדלקת נרות חנוכה שנשתייר לנו חנוכת המקדש לענין זה, ועל כן קוראים לימים הללו חנוכה שהם הימים שבהם מתחנך בכל שנה הקשר שלנו עם הקב"ה בעבודת המשכן והקרבנות.

וא"כ מה שהיה בימים הללו חנוכת המזבח הוי מענין היום, דזה מהות הזמן שהוא זמן של חינוך עבודת הקרבנות לה' ושפיר שייך לקרוא ע"ש זה חנוכה.

ולפ"ז מבואר מאוד שקוראים בימי החנוכה קריאה של הנשיאים דהוי ממש מענינו של יום. וביותר נראה דהנה ברמ"א (ס' תר"ע סעי' ב) כתב דמרבית בסעודה בימי החנוכה מפני שהיה ביום זה חנוכה המזבח, ולא הזכיר בגלל הנסים שהיו במלחמה או בגלל נס המנורה.

ומבואר דמחמת ימי חנוכת המזבח חל בימים דין מועד ויו"ט וחיוב הדלקת הנ"ח הוי חיוב בפני"ע וא"י שייך לעצם היום, וא"כ מבואר דקוראים ליום זה חנוכה, דמחמת החנוכה הוי ימי יו"ט ומועד, וע"כ אכילה ושתייה דהוא מחמת היום טוב שבו, הוא רק משום חנוכת המזבח דמחמת זה נקבע ליו"ט וזהו הימים שבהם נקבעו לאכילה ושתייה מחמת זה.

הנעם לפי"ז שנקרא חנוכה

ומעתה אפשר דזהו כונת הגמ' (שבת כא, ב) בקושיא מאי חנוכה דפרש"י על איזה נס נקבע. אבל לדרכינו י"ל דהקושיא מפני מה נקראו ימים הללו חנוכה, וע"ז תירצו דנכנסו להיכל והדליקו את הנרות וע"י חל חנוכת הבית.

ויתכן עוד עפ"ד בס' נזר התורה (ח"א סמ"ה וח"ב סכ"ד) דהנה מצינו בנדבת המשכן ב"י מיני תרומות שזכרו בתחילת פרשת תרומה, וזהב כסף וכו', והוזכר גם שמן למאור, ובשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים. והקשו החזקוני ובדעת זקנים מבעה"ת (שמות כה, ז) הרי ב"י תרומות הוזכר רק התרומה לבנין המשכן, ולא הוזכרו התרומות לעבודת הקרבנות לא לחם הפנים ולא כל הקרבנות, וא"כ מדוע הוזכרו השמן והקטורת שהם שייכים לדין עבודת הקרבנות, ולא לעשיית המשכן, ותירצו שההדלקה והקטורת הם מכבוד הבית, וא"כ שייכים הם לבנין הבית והם מ"י תרומות של בנין הבית. ונתבאר שהדלקת הנרות הוי כחלק מבניית הבית, א"כ שייך הדלקה לבנין הבית, וא"כ כיון דהדליקו את הנרות א"כ הוי כאילו חנכו עתה את כל הבית.

[עוד ראיתי דביארו דכיון דנכנסו בסוף היום א"כ לא יכלו לחנוך את הבית רק בהדלקת המנורה, דהא אין מחכים את המקדש בקטורת של בין הערבים, והיינו דבהדלקה זו נעשה מעשה החינוך].

ועפ"ז נראה לבאר את המדרש דהקב"ה נחם את אהרן בחינוך שהיה לדורות, דהא מכח החינוך היה לזה קדושת מקדש לגמרי, והא האי קדושה נשאר לתמיד, וא"כ שפיר ע"י הדלקת הנרות נעשה החינוך לכל המקדש ואפשר לקרוא ע"ש זה ימי החנוכה.

יוסף בן הזקונים

כי בן זקנים הוא לו ועשה לו כתנת פסים (וישב ל"ז, ג')

ובפרש"י ואונקלוס תרגם בר חכים הוא ליה, כל מה שלמד משם ועבר מסר לו.

ובפשטות לפי התרגום הביאור של זקונים היינו זקן שקנה חכמה, וא"כ אוהבו שהוא בן ת"ח, אכן קצ"ע שא"כ היה צריך לומר בן זקן דהרי זקונים פשטות מתיחס ליעקב. וכמו שפרש"י שנוולד לעת זקנתו. ועוד צ"ב שמבאר רש"י שמסר לו כל אשר למד משם ועבר, והנה הא גופא צ"ב שמסר רק לו את תורת שם ועבר ומדוע לא לאחרים.

ובאמת איתא ברש"י כל שלמד משם ועבר והיינו ר"ל מה שלמד בארבע עשרה שנה הספיק יוסף ללמוד בהיותו בן שבע עשרה שנה, וא"כ שני הביאורים אחד הם כיון שבר חכים הוא לכן מסר לו את תורת שם ועבר.

הנה שתי מצוות חייב אבי האב לנכדו, ת"ת וספור יצ"מ. ומוסיף הבעל הטורים שרק אבי האב ולא לנין, שעד כאן רחמי האב על הבן, מבואר מדברי הבעה"ט שהדרך ללמד תורה ואמונה היא ע"י אהבה וע"י הקשר המיוחד והרגש של אב, כך מעבירין למוד התורה ואמונה כדי שיהיו מובלעים בדמו של התלמיד, ואם מלמד את בן חבירו תורה נחשב כאילו ילדו, והביאור כמשנ"ב שאם זכה ללמוד תורה אם כן נקשרה נפשו בנפשו וע"ז נחשב כקשר רוחני כאב לבן, וכן בתורה אומר הח"ח מצות ת"ת לתלמידים נכתב בקרא דושנתם לבניך אלו התלמידים וא"כ המלמד את בן חבירו וזכה להיות רבו זכה לקשר של קיימא ביניהם שע"י קשר אהבה מעבירים את תורתנו הק'. וא"כ יוסף שלומד תורה מאביו הוא נבחר מרוב אהבתו אליו שהרי כמה שקשור אליו יותר כך הקשר הוא ע"י התורה, וא"כ בר חכים וכן אהוב שניהם אחד הם, אהוב ע"י שלמדו, ומלמדו כיון שאהוב וא"כ כתונת הפסים היא סימן לדבוק בתורה בגדי ת"ח.

הרדעה משמחת ניתן להשיג במייל המערכת את הקובץ 'נזר המועדים' על חנוכה מתורת מורנו הרב שליט"א

האדם השלם - על מרן הגר"א זצ"ל - בישיבת ראשון לציון

מצויים אנו בתוך השלושים לפטירתו של רשכבה"ג מרן הגר"א זצ"ל, ואיננו ראוים כלל להספידו, אלא שהעולם נוהג לומר ש'הספד' הוא מלשון 'הפסד', ואף בזה אין אנו מבינים כלל מה הפסדנו, שכאשר אשתו הרבנית ע"ה נפטרה אמרה שכל מה שידועים על בעלה זהו אפס קצהו ממה שבאמת היה, ובעוה"ז היא נשמרת שלא לספר מה שהיה, אך בעוה"ז ידעו הכל.

וכתלו של מרן זצ"ל סיפרה אשר בכל בוקר היתה מכינה לו ארוחת בוקר, והיתה חותכת פרוסת לחם, ושוקלת במשקל שישקול בדיוק שלושים גרם, שאם היה שוקל מעט פחות היה נשאר רעה ואם היה שוקל מעט יותר היתה כואבת לו הבטן, וכך היתה הנאתו מעוה"ז, והיה יושן שעותיים בלילה ושעותיים ביום, והכל מתוך שמחה, שבכל עת היו רואים את השמחה שרויה על פניו.

ואמנם מי אנו אשר נבוא לפני המלך לדבר בבושה וחרפה, אשר אין לנו כלל מושגים בעמל התורה שלו, וכפי שאמר מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א כי בהספד על הגר"א אין לספר סיפורי מופתים שהתרחשו אצלו, אלא צריך לומר דבר אחד, שהוא ישב ולמד ולמד עשרות שנים יומם ולילה בלא להניד עפעף, וזהו הדבר המאפיין אותו.

אמנם בכל דבר השקיע מרן זצ"ל מחשבה של תורה, וכפי שאמר הגר"ר יגאל רוזן שליט"א ר"י אור ישראל, כי אדם אשר חי רק עם בורא עולם, אצלו כל שנה היה סיפור, שהרי בכל רגע ורגע מחשבתו היתה רק על בורא עולם, וכפי שסופר שכאשר נסעו רבני "קופת העיר" לווילנא לקבר הגר"א והח"ח, שאלו את הגר"ח שליט"א מה יתפללו עליו, והשיב שיתפללו עליו שידע ללמוד, והגר"א זצ"ל השיב שיתפללו עליו שיהיה לקדש את שמו יתברך ולהפיץ תורה ברבים, וזו היתה כל מגמתו, אשר היה נוסע למקומות נידחים בעולם בלא כל כוחות, שגרם הדבר לקידוש ה' עצום, ובמשך כל זמן זה היה ממשיך בלימודו הרצוף.

וכל מעשיו היו מתוך מחשבה, וכפי שבכל יום ששי היו באים אליו הביתה, והיה נותן בקבוק מיץ ענבים לישיבת פוניבז' לצעירים ולעוד כמה ישיבות, בכדי שיעשו נבדלה, והסיבה שהיה נותן היא משום שרצה ברכה, שהרי בכל שבת קודם תפילת מוסף מברכים ואומרים "מי שברך וכו' ומי שנותנים נר למאור ויין לקידוש ולהבדלה", והיינו שכל עם ישראל מברך את הנותן יין להבדלה, ולכך נתן את המיץ ענבים בכדי שיברכו אותו.

וב"ה כיום עולם הישיבות פורח בצורה שאין כדוגמתה, ובישיבות שהוא עצמו הקים יש קרוב לאלפיים בחורים, וכמו"כ כיום ישנם רבבות אברכים בכוללים, אשר הוא היה אביהם של כל האברכים, ובשנה האחרונה כאשר היה מרן זצ"ל בלא הכרה, ראו אותו מסמן באצבעותיו את האותיות ה' ו' ה' ו' והיה זה בראש חודש, ומיד כאשר התעורר שאל אם הרב סורוצקין כבר שילם לאברכים החודש.

ובכל ראש חודש היה מונחות על שולחנו כמאה מעטפות של סכומי כסף שניתנו כמעשרות, אשר סכומם המצטבר היה מיליוני שקלים, והיה נותן אותם לכוללים אשר היו עומדים להתמטוט מחמת חובות גדולים, ופעם אחת נכנסתי עם אחי לבקש עבור כמה כוללים, ואמר לנו הגר"ח מישקובסקי שליט"א שכבר אינו יכול לעזור, והתפללנו שהרי יכול הוא לדבר עם גביר נוסף ולהשפיע עליו שיתן, והסביר לנו הגר"ח מישקובסקי שצורת הדברים היא שכאשר מגיע אליו גביר שרוצה לתרום סכום גדול, אומר לו הגר"א זצ"ל שיתרום עבור כולל שעומד לקרוס, ובתמורת זה שעותיים במשך יום מסויים שלומד יהיה השכר לאותו גביר, וכך עשה הסכם עם למעלה ממאה גבירים, ונתן את העולם הזה שלו למען האחרים, ואז הבנו מה שאמר שאינו יכול עוד.

וכמו"כ היה דואג שתהא פרנסה לנשות האברכים, וכפי שדאג ודחף את החברי כנסת שישפיעו ויקימו סניף של חברת 'מטריקס' של תכנות במודיעין עילית, ועובדות שם שש מאות נשות אברכים מתכנות, שהוא היה אביהם של כל כלל ישראל.

ומרן זצ"ל היה איש האמת, וכל מי שהיה מדבר עמו היה יודע שצריך לזהר בכל מילה שאומרים לו, שהוא בודק מניין יודע את הדבר והאם הוא בטוח בדבריו, ופעם היה אצלו אחד שאמר שהיום כל ראשי הישיבות כוונתם לכסף או לכבוד או למשרות לילדים, וקם אדם אחר ואמר בפני מרן הגר"א שהוא מכיר אחד שאינו כזה, והוא מרן ראש הישיבה, ואמר הגר"א זצ"ל שאין הדבר נכון, שאף הוא אין כוונתו לשם שמים, שאף הוא דואג לבנים שלו, ושאלוהו מי הם הבנים שדואג להם, והשיב שכל אברך וכן תורה הוא הבן שלו.

ושמעתי מאדם שנסע עמו אחד ללוייה וסיפר לו שהוא חייב את נפשו למרן הגר"א זצ"ל, שהוא מברזיל והוא כעשר שנים בעל תשובה, ופרסמו שם בכל המקומות והעיתונים פרסומים גדולים על כך שמלך היהודים מגיע, ולא האמינו תושבי המקום שם כמה יהודים יש שם, שהגיעו מכל קצוות המדינה אלפים אלפים של יהודים, ומנהגו של הגר"א זצ"ל היה שבכל מקום בעולם אשר היה מגיע אליו חצי שעה לאחר שהיה נוחת המטוס היה מגיע לדבר, ואף כאשר הגיע אז לברזיל נחת אמרו לו שאלפי אנשים מחכים לו שידבר במקום שהכינו עבורו, ושאל אם יש שם במקום ישיבה, והשיבו לו שישנה ישיבה עם עשרים בחורים, וישיבה עם עשרים בחורים בברזיל אינה הישיבה הכי טובה, אך מרן ראש הישיבה התעקש שברצונו תחילה לילך לישיבה, ובכל הציבור חיכה במשך חצי שעה עד שימסור שיחה לעשרים תלמידי הישיבה, והודיעו ברמקול במקום שחיכו ההמונים שהגר"א זצ"ל מתעכב כיון שהלך למסור שיחה לתלמידי הישיבה, וסיפר אותו אחד שהגיע ללוייה בדמעות שהוא היה אז במצב שבקושי ידע שהוא יהודי, אך כאשר שמע שמלך היהודים בא הגיע לאותו מקום שהגיעו כולם לקבל את מרן ראש הישיבה, בכדי לראות מי הוא ומה הוא, וכאשר שמע שהגר"א זצ"ל מתעכב כיון שהוא מוסר שיחה בישיבה, ומוותר על כל האלפים שמחכים והולך לישיבה, התעניין מה היא ישיבה, והלך לראות מה היא ישיבה, וכיום הוא מתגורר בירושלים והוא אברך למחדרין מן המהדרין.

ושאלו פעם את מרן הגר"א זצ"ל מדוע זכה הבית הלוי אשר היה לו בן גדול כהגר"ח ונכד כהגר"ז, והיתה המשכיות לאנשים ענקי הרוח, דבר שלא מצינו ביתר גדולי הדורות, אשר המשכיה לזרעם ולזרע זרעם, והשיב הגר"א זצ"ל שהבית הלוי עבר בזיונות רבות במשך ימי חייו, ודרכו אותו הרבה בחייו כידון, וע"כ זכה לבנים ונכדים גדולים כ"כ, וכמו"כ ממש מרן הגר"א זצ"ל אשר כפי שמעם התבטא שמרן הרב שך זצ"ל ביקש שכאשר יקברו אותו יקברו עמו את כל מה שכתבו נגדו, ואמר הגר"א זצ"ל שאצלו אף כל בית הקברות לא יספיק לכל מה שכתבו נגדו, וזכה מרן זצ"ל לבן אשר הכתירוהו לראש ישיבה של הישיבות של הגר"א זצ"ל, וממשיך את דרכו של אביו בצדקות וביראת שמים והוא מסתפק במועט כאביו הגדול.

ואחיו של זאב ברלין סיפר שהגיע בתענית מירושלים לבני ברק, ונכנס אל מרן הגר"א זצ"ל, ואמר לו הגר"א זצ"ל שכיון שהיום תענית, יבוא אליו לאחר התענית ויאכל קימעה, ולאחר התענית אכל מרן זצ"ל פרוסת לחם מרוחה במרגרינה וכוס מים, ואמר הגר"א זצ"ל לרבנית שכיון שהגיע אליהם אורח הוא יום טוב, וצריך להכין אוכל מיוחד לכבודו, וע"כ מרחו על המרגרינה אף ריבה, וזו היתה סעודתו בסיום הצום, וזה היה העוה"ז שלו.

עוד אמרו עליו שלא אדם כמוהו אשר הכיר את אורחות הדור ואת המאווים של בחורים צעירים ובעיותיהם ודרישותיהם, וידע והכיר הכל, ואמר פעם שבדור שלנו השאלה של בחורים היא אם לאכול לחמניה עם שומשום או עם פרג, וכמה שהיה מלאך עליון, מ"מ היה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, שידע והכיר בדיוק מה הוא הדור.

ופעם אחת נכנסתי אל מרן זצ"ל להתייעץ בענין מסויים, והיה זה בסוכות, וישבתי עמו בסוכה, וירדו גשמים, והגיעו השכנים ואמרו שיורד גשם חזק וסוגרים את הסוכה, ומתוך כל השמחה שרוי בה אז קרא בקול קריאת צער עמוקה, על כך שסוגרים את הסוכה, וראו ממש על פניו את הפחד ואת הצער שמצטער על שצריך לצאת מן הסוכה ולהפסיד את המצוה.

והנה בראש השנה האחרון כאשר עמדנו בד"ץ ודן אותו הקב"ה האיד תהיה השנה וכמה מלחמות וצרות ומחלות יהיו בשנה זו, היה עמנו מרן ראש הישיבה זצ"ל, והיינו שבמשפט של עם ישראל היה בתוכם מרן ראש הישיבה, אשר עומדות לזכותו כוללים רבים ואלפי אברכים ויושבים ועמלים בתורה, ואלפי שעות של תורה אשר אין לנו כל מושג בה, והכל נזקף לזכות עם ישראל, אשר הוא שומר ומגין על עם ישראל, ואף שבזמן האחרון היה חלש וחולה, אף על שמעון הצדיק אמרו הרבה על ההפסד הגדול שהיה במיתתו, ואף שמבואר במדרש שבתקופת חייו האחרונה היה חולה, וכן ר' נחום פרצוביץ זצ"ל היה חולה בשנתיים האחרונות, אך אמרו עליו שכאשר מת הפסדנו הפסד גדול, משום שכאשר הוא איתנו אף שהוא חולה יש לנו זכויות מחמת עצם זה שהוא נמצא עמנו, והגר"י אברמסקי זצ"ל אמר על מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, אשר היא תופעה של ידיעת התורה ובקיאות שלה ביקש בטהרה שלא היתה מאז הגר"א מילא, ואף על מרן הגר"א אפסר לומר שתופעה כזו ג"כ לא היתה במשך מאות שנים, אשר הוא אדם שחי עמנו אך התנהג ממש כמלאך.

ומעשה בעו"ז וינרוט, אשר הוא עו"ז גדול חרדי, ובנו היה תלמיד בישיבה קטנה אשר ביקש להתקבל לישיבה גדולה, ולא קיבלוהו משום שאביו עו"ז וכו', והלך העו"ז למרן ראש הישיבה וטען באזניו כי בכל בעיה משפטית שישנה לישיבות הוא מיד עוזר ומסייע, וכל פגישה איתו יכולה לעלות עשרות אלפי שקלים, ואעפ"כ אינו נמנע מלסייע, וביקש בטהרה שלא היתה מאז הגר"א מילא, ואף על מרן הגר"א אפסר לישיבה גדולה, ואמר לו הגר"א זצ"ל שיברר עליו ואם הוא בחור טוב יקבלו לישיבה שלו, וביירר עליו ואכן נמצא שהוא בחור טוב, וקיבלו לישיבתו, וכאשר הגיע למבחן שאל העו"ז מה ישלם לראש הישיבה ע"כ, והוציא את פנקס הציקים בכדי לשלם, ואמר לו שהתשלום שלו יהיה בכך שיעמוד ויאמר בפה מלא שמוחל לכל ראשי הישיבות שלא קיבלו את בנו לישיבתם וימשיך לעזור ולסייע להם כפי שהיה עד היום.

יה"ר שנלך בדרכו של רבנו הגדול זצ"ל, אשר כל חייו היו תורה, מידות, עבודת ה' ואמונה.

יצחק ירנן

מדברי חמי רב יצחק אלחנן גיברלטר זצ"ל נלב"ע ב' תשרי תשפ"א

עקב היותנו בשנת האבל לפטירתו של היקר באדם – חמי זצ"ל נביא אי"ה מידי שבוע דברים ועובדות הקשורות לפרשה לזכרו

חנוכה

רבת את ריבם דנת את דינם

נראה דבא לומר כאן את סיבת הצלתם של ישראל מיד היונים, דהא היונים גזרו על התורה והמצוות, ובעצם הוא גזירות על מצוות ה', אך בני ישראל הרגישו שנלחמים במצוות ובתורה, זה מלחמה בהם, ולכך מודגש דה' הציל אותם כי היה "רבת את ריבם דנת את דינם", כיון שהרגישו שזה מלחמה שלהם, שהרוחניות זה חלק מהם זכו לינצל.

מיהו חבר האמיתי

וישלח יהודה את גדי העצים ביד רעהו העדלמי לקחת הערבון מיד האשה ולא מצאה. (וישב לח, כ)
צ"ע אמאי דוקא כאן נכתב על "חבר" לשון רעהו.

ואמר חמי רבי ישראל זכריה שטרן זצ"ל שהתורה מביאה לנו כאן דוגמא מיהו החבר האמיתי זה אותו אחד שמגלים לו הכל גם את העונות של האדם, גם את הנפילות שלו כמו שסיפר יהודה כאן, וע"כ נקרא רע דוקא כאן שהוא שומע גם את הרעות שלו ויודע לעזור לו לצאת מהם זה רע אמיתי, זה חבר שעוזר ומסייע באמת.

עניני חלום

עוד סיפר לי דודי, הצדיק רבי אברהם מרדכי, שפעם שאל את אביו, רבי יוסלה, האם ראה בחייו אירועים מחוץ לגדרי הטבע. רבי יוסלה השיב, שראה שני דברים: האחד – באמצע הלימוד הוא נרדם (רבי יוסלה היה לומד יום ולילה בבית המדרש והיה נרדם לרגעים ספורים, שנתנו לו כוח להמשיך), והנה ראה פתאום את אביו בחלום. אביו העירו בזה הלשון: "רבי יוסלה, תלמד!" הסבא ר' יוסלה ראה את אביו לאחר שהתעורר על ידו כמו בהקיץ.

החלום של סבתא שפרה

כאשר גרו הסבא והסבתא בקובנה כשהיה רבה של הר הירוק, היה הסבא רבי יוסלה חזר לביתו רק לשבתות ולחגים. במשך כל השבוע ישב בבית המדרש ולמד, ואם אנשי קהילתו היו צריכים לשאול שאלה בהלכה, היו הולכים לבית המדרש. בשבת אחת לאחר הסעודה, למד הסבא רבי יוסלה בבית. בדירה היה חדר אחד, ששם ישנו כל בני הבית, ולו היה שולחן קטן בצד, ושם למד. הסבתא הרבנית הצדקנית שפרה הלכה לנוח. היא נרדמה וחלמה חלום נורא. היא הרגישה שהיא נמצאת במקום חם מאוד, וככל שהיא רוצה ומנסה לצאת מהמקום, לא נותנים לה לצאת. החום היה כבד ונורא, חום של גיהנום. פתאום היא הבחינה באדם לא מוכר, שנראה במצב קשה מאוד. האיש החל לדבר אליה ואמר לה, שהוא נמצא בגיהנום ומצבו איום ונורא. גילו לו בשמיים, שרק צדיק אחד יכול להצילו מהגיהנום ולתקן את נשמתו, והוא הגאון והצדיק רבי יוסלה מ"ההר הירוק" בקובנה. הוא התחנן אליה וביקש שתחוס עליו, ושתבקש מבעלה הגאון שיתקן את נשמתו.

הסבתא רצתה בכל מאודה לצאת מהחום הנורא, לכן הבטיחה שתבקש מבעלה הגאון שיעשה זאת בעבורו. אך הנשמה לא נתנה לה לצאת מהחום הנורא, ואמרה לה: "בודאי תשכחי את שהבטחתי לי". היא הבטיחה שלא תשכח. הוא מסר לה את שמו ונתן לה מכה על היד בתור סימן. הסבתא התעוררה משנתה, כשהיא אחוזת בהלה, ומרוב אימה היא החלה לצעוק. מייד ניגש אליה הסבא רבי יוסלה ושאל לסיבת הצעקות. היא סיפרה לו את הסיפור ומסרה את שם האיש ובקשתו. הסבא רבי יוסלה אמר לה, שהוא מכיר את האיש, אבל אינו יודע מה הקשר שיש לו דווקא אליו. הסבא הבטיח שילמד בעבורו ויתקן את נשמתו. על ידה של הסבתא הצדקנית, מרת שפרה, נותר סימן שחור במקום בו קיבלה את המכה. סיפור זה שמעתי מבנה, דודי רבי אברהם מרדכי זצ"ל.

החלום שהציל

אבא היה זוכה בימים הקשים של המלחמה לראות חלום. ובחלום ראה את העתיד לקרות. בכל פעם לפני אקציה או לפני כל גזירה רעה ידע אבא קודם לכן את העתיד וסיפר לנו, והיה צם ביום שלמחרת, וכל אותו היום היה מרבה בתפילה ובצדקה וכך מעביר גזירה רעה בזכויותיו הגדולים, חיינו בצל ידו, תבונתו ורוממותו של אבא.

מולנו, בצד השני של משטח השניה, ישב יהודי אחד שמאד חיבב את אבא. האיש ישב על קרשי העץ שבור ורצוף וביכה את השעות האחרונות של חייו. אבא הכיר אותו היטב, וכדי לנחמו מעט הוא קרא לו ואמר: "רצוני לספר לך חלום שחלמתי ממש עכשיו בשעות אלה". מיד הטיתי אוזן קשבת לכל מילה של אבא. ידעתי שאבא, מלבד גאוניותו בתורה, הוא אחד מצדיקי הדור. לפני כל אקציה וכל צרה בגטו התגלה לו הכל בחלום, והוא היה נוהג למחרת לצום כל היום, לעמוד בתפילה ולחלק צדקה פדיון נפש לכל אחד מבני המשפחה. כשאמא ראתה שאבא לא נוגע באוכל – היא כבר ידעה שאבא חלם חלום, ובקשה שייספר לה את החלום כדי להשתתף עימו בתפילתו. שמתו אוזניו כאפרכסת לשמוע את סיפור החלום של אבא. ידעתי שגילו לו מן השמים את אשר עומד לקרות לנו. לאיש שישן סמוך אלינו לא היתה סבלנות לשמוע את החלום מפני שלא הכיר את צידקותו של אבא. הוא רק ישב ובכה על השעות הספורות שנותרו לו.

אבא התחיל לספר לו את חלומו כדי להרגיע אותו. וכה היו דבריו מילה במילה: "בחלומי עקרו לי שן בעלת שלושה שורשים ממקומה, אך לא הוציאו אותה החוצה והיא נותרה בחלל הפה". פתרונו לחלום היה כך: השן בעלת שלושת השורשים מסמלת אותו ואת שני בניו, ועקרו אותה מן החניכיים, כלומר – לוקחים את כולנו להריגה. אולם, לא הוציאו את השן מהפה, זאת אומרת – אנו נישאר בחיים אך נהיה תלויים בין חיים למוות. ואבא המשיך ואמר: "ריבם יפלו בדרכים, אך מן השמים גילו לי שאני ושני בני נישאר בחיים". השכן, מנהל הבנק, חשב בליבו: 'מה הוא מספר לי עכשיו חלומות, המצב כרגע הוא שתיכף מוציאים אותנו להורג'. הוא הקשיב רק מפני כבודו של אבא. אבל אני שמרתי בליבי כל מילה וכל הגה שאבא הוציא מפיו. ידעתי שמן השמים גילו לאבא את העתיד, ואנחנו – למרות המצב הקשה שיהיה – נישאר בחיים בזכותו הגדולה של אבא.

חנוכה תשפ"א

דיני חנוכה

מקום ההדלקה

א. נר חנוכה מניחו על פתח הסמוך לרה"ר מבחוץ, אם הבית פתוח לרשות הרבים מניחו על פתחו, ואם יש חצר לפני הבית מניחו על פתח החצר, ואם הוא דר בקומה שניה או שאין לו פתח לרה"ר מניחו בחלון הסמוך לרה"ר (שו"ע סי' תרע"א ס"ה).

ב. חצרות שבזמנינו י"א שאין להם דין חצר משום שאין משתמשים בהם תשמישים צנועים כמו בדורות קודמים שהיו מכבסים ומסתובבים שם בבגדי שינה, ולכן בזמנינו אין להדליק בפתח החצר ולא בכניסה לחדר מדרגות אלא ידליק בפתח הבית הפונה לרה"ר כגון אם גר בקומת קרקע ופתח ביתו נראה לרה"ר, ואם אינו פונה לרה"ר ידליק בחלון (מ"מ החזו"א זצ"ל ע"י שו"ת הלכות סי"א דינים והנהגות פכ"ב אות א), ואולם י"א שגם החצרות וחדרי המדרגות שבזמנינו יש להם דין חצר, ויש להדליק בפתח החצר וחדרי המדרגות, ובמקום שאין פתח לחצר עושים צורת הפתח (מ"מ הגרי"ז זצ"ל ע"י שו"ת יצחק הל' חנוכה).

ג. מצוה להניחו משמאל לפתח כדי שתהא מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל, ויהא מסובב במצוות (שו"ע שם סעי' ז'), ובצירוף טלית קטן שלובש בבגדיו הרי הם ג' מצוות שראשי תיבות שלהם צמ"ח מצוה חנוכה (תשובות מהרי"ל סי' מ'), ואפילו כשיש כבר נרות אחרים משאר בני הבית, מ"מ יניח כל אחד שלו כדי שיהא מסובב במצוות שלו (חוט שני חנוכה פ"ט).

ד. צריך להניחו בטפח הסמוך לפתח בדוקא כדי שיהיה ניכר שבעל הבית הניחו שם (מ"ב שם סק"א), ואם הניחו רחוק יותר י"א דהרי זה כמי שהדליקו ברה"ר ואינו יוצא יד"ח (הגרי"ש אלישיב זצ"ל), וי"א שאין זה אלא דין לכתחילה אבל אין זה מעכב ובלבד שניכר שההדלקה משתייכת לבית (מעדני שלמה עמ' ק"ו, אילת השחר שבת כ"א, ובחוט שני שם מסתפק בזה), אמנם אם רבים מדליקים בפתח אחד כמו שמצוי בישיבות, רשאים להניח הנרות זה בצד זה אף שרק נרותיו של הראשון הם בטפח הסמוך לפתח, הואיל וניכר דכולם שייכים לפתח זה (חוט שני שם).

ה. מצוה להניחו למעלה משלושה טפחים סמוך לקרקע [שהוא 29 ס"מ למ"מ החזו"א ו-24 ס"מ להגר"ח נאה] ועד גובה עשרה טפחים [שהוא 96 ס"מ למ"מ החזו"א ו-80 ס"מ להגר"ח נאה], ואם דר בקומה שניה מניחו בחלון אפילו אם החלון גבוה יותר מ"י טפחים (מ"ב שם סק"ז), ובדיעבד יוצא יד"ח גם בפחות מג' טפחים וביותר מ"י טפחים עד כ' אמה (שו"ע שם סעי' ו').

ו. המדליק נרות במרפסת ידליק על פתח המרפסת ולא על המעקה, ואף אם יצטרך להגביה את החנוכיה כדי שתראה היטב ויפסיד את המעלה של למטה מעשרה טפחים, מ"מ מעלת הפתח עדיפה שזה נחשב ג"כ כפתח הבית הפונה לרה"ר שהוא עיקר מקום ההדלקה, וגם יש בו את מעלת מזוזה בימין וני"ח משמאל (הגרי"ש אלישיב זצ"ל), ומ"מ אם אין רואים את הנרות מרשות הרבים יכול להדליק על המעקה של המרפסת אפי' אם המרפסת אינה מקורה (חוט שני שם בשם מ"מ הסתייפלר זצ"ל).

ז. חלון שיש בו סורגים הבולטים אפשר להניח עליהם את הנרות כשיש פרסומי ניסא גדול יותר כשמניחם על הסורגים, אבל צריך שיהיה ניכר גם לבני הבית, ואולם אין להניח ע"ג מזגן שאינו ניכר לבני הבית אלא לבני רשות הרבים (חוט שני שם).

ח. נרות חנוכה שהניחם למעלה מכ' אמה מרה"ר (11.76 מטר לדעת מ"מ החזו"א ו-9.80 מטר לדעת הגר"ח נאה) לא יצא (שו"ע שם ס"ו), ולכן מי שגר בקומה רביעית שהוא למעלה מעשרים אמה ידליק בפתח הבית כדי שהדיירים בקומתו יראו הנרות, ואפילו אם יש בניינים גבוהים ממול אפילו הכי עדיף שידליק בפתח הבית שהוא פרסומי ניסא לעוברים בחדר מדרגות שנחשב כרשות הרבים מאשר להדליק בחלון הפונה לבתים שממול שהוא פרסומי ניסא לרבים **ברשות היחיד** (הגרי"ש אלישיב זצ"ל), ואם אין עוברים ושבים בקומה שגר בה, ידליק בחלון ויקיים פרסומי ניסא לדיירים הגרים בבתיים ממול, ובכל אופן עדיף שידליק גם בפתח הבנין ויברך למעלה ולא יפסיק בדיבור עד אחרי ההדלקה בפתח הבנין (הגרי"ש אלישיב זצ"ל), וי"א שיעשה גם "אמלתרא" דהיינו מנורות זוהרות שהעין שולטת בהם גם למעלה מכ' אמה (הגר"י זילברשטיין שליט"א).

ט. נר חנוכה שהוא למעלה מכ' אמה לדעת הגר"ח נאה, ולמטה מכ' אמה לדעת החזו"א יש להקל כהחזו"א דספק דרבנן לקולא (והגר"ש דבילצקי זצ"ל אמר דבב"ב שהחזו"א הוא המרא דאתרא השלטא ביה עינא תלוי לפי העינים של החזו"א).

י. בתים הנמוכים מכ' אמה מרשות הרבים כמו בתים הנמצאים מתחת לכביש יוצאים ידי חובה, שלמטה העין שולטת גם ביותר מכ' אמה (אילת השחר שבת כ"ב ע"א).

יא. הגר בקומה שהיא למעלה מכ' אמה לרחוב הצמוד, אך ביחס לרחוב הרחוק היא פחות מכ' אמה, אם העוברים ושבים ברחוב הרחוק רואים הנרות בהסתכלות רגילה הרי זה כמדליק למטה מכ' אמה (ע"י שו"ת שבה"ל ח"ד ס"ה ואילת השחר שם).

יב. מי שנמצא יחידי בין הגויים אין צריך להדליק בחוץ דפרסומי ניסא הוא רק לישראל ולא לגויים (שעה"צ סי' תרע"ב סק"י בשם שלטי גיבורים ושו"ת אגרות משה או"ח ח"ד סי' ק"ה אות ז'), אבל ליהודים הרחוקים מתורה ומצוות קיים ענין של פרסומי ניסא, ואדרבה בזה גורם שגם אלו שלא מדליקים לכל הפחות יקיימו ענין של רואה (הגרי"ש אלישיב זצ"ל בשם מ"מ הגרי"ז זצ"ל).

הדלקה מפני החשד

יג. חצר שיש לה שני פתחים לשני צדדים שונים כגון מזרח ומערב או צפון ודרום, צריך להדליק בשניהם מפני החשד שלא יאמרו העוברים באחת כמו שלא הדליק בזה לא הדליק בזה (שו"ע סי' תרע"א סי"ח), אבל אם יש לו שני חלונות משתי רוחות אין צריך להדליק אלא בחלון אחד שהכל יודעים שיש לבית כמה חלונות ולא יבואו לחושדו שלא הדליק (חוט שני שם).

יד. בזמנינו שיש מנהגים שונים על מקום וזמן ההדלקה י"א שאין חיוב להדליק מפני החשד (הליכות שלמה חנוכה פ"ג), ואולם י"א שגם בזמנינו יש חיוב הדלקה מפני החשד ואף שיש מדליקים בפנים אין זה מסיר את החשד דמ"מ רבים מדליקין בחוץ ויבואו לחושדו (הגרי"ש אלישיב זצ"ל וכן נוהג הגר"ר יעקב פרידמן שליט"א בביתו בתפוח להדליק בשלושה פתחים), ויש שחילקו בזה דבזמנינו אין חוששים לחשד בבי' פתחים אבל אם לא מדליק בבית כלל צריך להדליק מפני החשד (הגר"נ קרליץ זצ"ל וכן הורה החזו"א זצ"ל להגר"ח קניבסקי שליט"א כשנסע לשבת לחמיו הגרי"ש אלישיב זצ"ל שימנה שליח שידליק גם בביתו בבי"ב מפני החשד), ויש עצה לסגור את התריסים בבית שיהיה ניכר שאין שום אדם בבית (מרן החזו"א זצ"ל).

במה מדליקין

טו. כל השמנים כשרים לנר חנוכה (שו"ע סי' תרע"ג סי"א), ומצוה מן המובחר להדליק בשמן זית (רמ"א שם), ואין לערב מעט שמן קנולה עם רוב שמן זית זך (הגר"ש אלישיב עפ"י העונג יו"ט סי' ד' דביטול ברוב מבטל דינים ולא נותן דינים, ובשעורי ליל שבת הוכחנו עוד דלא מועיל בזה ביטול ברוב כלל דבעינן שמן זית זך שאורו יפה וזך כמבואר בשבת כ"ג ע"א), ויש מהדרים בשמן זית הראוי לאכילה שבו הדליקו במקדש (הגר"ש אלישיב זצ"ל, אילת השחר שבת כ"ג ע"א).

טז. פתיל צף ופתילה המצופה בשעוה אף שברגע הראשון נדלקת הפתילה מכח השעוה והדלקת הפתילה מכח השמן נעשית רק בהמשך לא הפסיד את ההידור להדליק בשמן (הגר"נ קרליץ זצ"ל), ואמנם י"א שיש להחמיר בזה דהדלקה עושה מצוה וא"כ ההדלקה היתה בשעוה ולא בשמן, ולכן ישתמש בפתילות של צמר גפן בלבד (הגרא"ל שטיינמן זצ"ל), ויש עצה להטביל הפתילה בשמן או לשורפה קודם הדלקה (ולפי מש"כ בשו"ת דברי יציב או"ח סי' רפ"ד שאם הדליק נר של שעוה שהשלהבת שלה היא ביותר מכי' אמה ולאחר איזה רגעים הגיע למטה מכי' אמה יצא משום דאשו משום חציו וכל מה שנדלק אח"כ נעשה ע"י מעשיו עכשיו, א"כ נמצא דהדלקה בפתיל צף נחשבת ג"כ כהדליק מתחילה בשמן דהדלקת השמן אח"כ נעשית על ידו).

יז. אם הניח השמן תחת המיטה לא ידליקו בו נר חנוכה משום שמאכל שהיה תחת המיטה שורה עליו רוח רעה, וכיון דנמאס לאכילה נמאס למצוה, אבל אם השמן הוא מר דאינו בר אכילה אין שורה עליו רוח רעה ומותר (בן איש חי פר' וישב), ולפי"ז אם הניח תחת המיטה שמן זית הראוי לאכילה לא ידליק בזה, אבל אם הניח שמן למאור שאין ראוי לאכילה ידליק בזה.

מנין הנרות

יח. מצות נר חנוכה נר איש וביתו, והיינו נר אחד בכל בית, ולהידור מוסיף בעה"ב נר בכל לילה כמנין הימים עד שבלילה האחרון יהיו שמונה, ודעת המחבר שאע"פ שבני הבית מרובים לא ידליקו יותר, וכן מנהג בני ספרד (שו"ע סי' תרע"א סי"ב), ודעת הרמ"א דכל אחד מבני הבית מדליק ומוסיף והולך, וכן מנהג בני אשכנז (רמ"א שם), ואפילו קטן שהגיע לחינוך (רמ"א סי' תרע"ה סי"ג), והגיע לחינוך לענין הדלקת נרות חנוכה הוא מגיל שידוע להדליק נר בעצמו ומבין ענין הנס (תשובות והנהגות ח"ג סי' רט"ו אות ט"ו) וקטן מבני ספרד שרוצה להדליק אין למנוע ממנו (שו"ת אור לציון ח"ד סי' מ"ב אות ב).

יט. למנהג אשכנז דכ"א מבני הבית מדליק י"א שיכוונו בני הבית שלא לצאת בהדלקת אביהם כדי שיוכלו לברך על הדלקתם דאל"כ אין מברכים על הידור (שו"ת רע"א תנינא סי' י"ג), וי"א דיוצאים בהדלקת אביהם בכל ענין ואין מועיל כוונתם שלא לצאת, ומ"מ מברכים דההידור הוא שיקיים כ"א את המצוה בפ"ע ונחשב נר מצוה (הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, ועי' חי' מרן רי"ז הלוי ח"י חנוכה ואבי עזרי שם ואשר לשלמה תנינא בהקדמה, ואצל הגר"ח גריינמן זצ"ל נוהגים שבני הבית יוצאים בברכת בעה"ב ואין מברכים בעצמם).

זמן הדלקת הנרות

כ. זמן הדלקת הנרות לדעת המחבר הוא **בצאת הכוכבים** (סי' תרע"ב סי"א), וכן מנהג החסידים ועדות המזרח, ומתפללים מעריב ואח"כ מדליקים (ועי' בבא"ה ל'), ויסדר החנוכה לפני שיתפלל כדי שיוכל להדליק מיד אחר מעריב, ואולם לדעת הגר"א (מובא במ"ב שם סק"א) זמן ההדלקה הוא **בשקיעה** וכן מנהג אשכנז, (ומרן הגר"י זצ"ל הקפיד שתהיה ההדלקה בשקיעה בדיוק, וכן מנהג האר"י"ל להדליק בשקיעה ממש דהדלקה עושה מצוה ואז יכול לזכות באור הגנוז מששת ימי בראשית שקיים בנ"ח), ומ"מ אף הנוהג להדליק בשקיעה ישים שמן שיהא דולק חצי שעה לאחר צאת הכוכבים (מ"ב שם), ומרן החזו"א זצ"ל נהג להדליק עשרים דקות לאחר השקיעה (בערך בשעה 4:55) כדי להרויח את שתי השיטות (וכן נהג האדמו"ר בעל ה"בית ישראל" מגור זצ"ל).

כא. אם עבר הזמן ולא הדליק, יכול בדיעבד להדליק כל הלילה עד עלות השחר **בברכה**, ומ"מ ידליק במקום ההדלקה בפתח הבית או בחלון ולא בתוך הבית (עי' שו"ע שם סי"ב, ומ"א סק"ו ופר"ח סק"ב ומ"ב סק"א, ונראה דאף שמדליק בסוף הלילה לא ידליק בביתו אלא במקום ההדלקה בפתח הבית או בחלון דהא איכא תירוצ' בגמ' שבת כ"א ע"ב 'מצוותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מהשוק' לשעורה, והיינו שצריך שמן כשיעור זמן זה אבל אין זמן להדלקה ויכול להדליק כל הלילה אף שלכא פרסומי ניסא וכמוש"כ התוס' שם, וזה פלא שהרי מפורש בברייתא שם דנ"ח מדליקו על פתח ביתו מבחוץ לפרסומי ניסא, ועי' דיש להדליק במקום שיש אפשרות לראות את הנרות מבחוץ אף כשמדליק בסוף הלילה), ואפי' אם הגיע לביתו פחות מחצי שעה סמוך לעלות השחר באופן שחלק מהחצי שעה יהיה כבר אחר עלות השחר ידליק בברכה (שו"ת שבט הלוי ח"ח סי' קנ"ו וכן משמע בלשון המ"ב שם סק"א), ובלבד שבני ביתו ערים אבל אם בני ביתו ישנים יקיץ שניים מבני ביתו כדי שיוכל להדליק בברכה (שעה"צ שם סק"ז), ויכול להעיר ג"כ קטנים שיש בהם דעת להבין מה זה נ"ח (הגרא"ל שטיינמן זצ"ל), אבל אסור להעיר את **אביו ואמו** דמחויב בכבודם, וכל זה כשכבר הדליקו באותו בית אבל אם לא הדליקו מעולם דהוא ג"כ לצורך מצוה שלהם כיון שאינו יכול להדליק בלא פרסומי ניסא (הגר"י זילברשטיין שליט"א).

כב. יש אומרים שמי שטרוד בשעת ההדלקה (שנוסע מביתו ובשעת ההדלקה יהיה בדרך) יכול להדליק נר חנוכה מפלג המנחה ואילך, ויכול לברך על הדלקה זו ובלבד שיתן בה שמן שידלק עד כחצי שעה לאחר צאת הכוכבים (שו"ע סי' תרע"ב סי"א ומ"ב שם), ומכל מקום עדיף לכתחילה שישלח שליח או ידליק בעצמו מאוחר בלילה (שו"ת שבט הלוי ח"ד סי' ל"ו, חוט שני חנוכה עמ' שי"ז).

כג. אשה החוזרת מאוחר בלילה ימתין לה בעלה להדליק משום שלום בית כל עוד שלא כלתה רגל מן השוק (הגרש"ה ואזנר זצ"ל וידוע המעשה עם רבי נחומקא זצ"ל רבו של הח"ח שהמתין להדליק נרות חנוכה עד שאשתו תחזור הביתה משום שלום בית, ואמנם כל זה בחו"ל שמדליקין בפנים אבל באר"י יכול להמתין רק כל עוד שלא כלתה רגל מן השוק עי' פניני חנוכה עמ' קע"ב), ואין צריך לומר שאם הבעל חוזר מאוחר לביתו לא תדליק אשתו עבורו כיון שהוא עיקר הבית אלא א"כ כלתה רגל מן השוק (עי' ביאוריה"ל סי' תרע"ה סי"ג שהביא את דברי חז"ל "תבא מארה לאדם שאשתו ובניו מברכין לו"), ולמנהג החסידים שמדליקים בפנים תמתין לו כל הלילה (מבית לוי מועדים).

כד. כשמדליקים עליו בביתו יוצא ידי חובת הדלקה, ומ"מ צריך לראות נ"ח ולשמוע הברכות מאחר משום ד"א שגם אם מדליקים עליו בביתו צריך לברך על הראיה להודות על הנס (עי' מ"ב סי' תרע"ו סק"ו ושו"ע סי' תרע"ז סי"ג, ועי' בס' נר חנוכה פ"ד אות כ"ט, ואמנם הורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א דכיון שברכת הרואה היא רק אחרי שרואה נר דלוק, ואילו המדליק עצמו מברך קודם ההדלקה א"כ אין הרואה יכול לצאת בברכת המדליק אלא יראה תחילה נר חנוכה שכבר דלוק ע"י אחרים ואז יכול לצאת ידי חובת ברכה מפי המדליק שמברך אחריו, עי' בס' נר חנוכה שם הערה ס"ט, ואולם מהגרא"ל שטיינמן זצ"ל שמעתי דכיון שהמדליק מברך עובר לעשייתו להדלקה נחשב כמי שרואה ההדלקה ויכול לצאת מהמדליק אף שלא רואה נרות אחרים).

כה. אם מדליקים עליו בביתו **ורוצה** לברך ברכות הראיה בעצמו יש עצה שיכוין שלא לצאת בברכת שעשה ניסים ושהיינו שמדליקין בביתו דאז אין מתייחסים ברכות אלו אליו ושפיר יכול לברך בעצמו (כדעת שו"ת רעק"א מהדו"ת סי' י"ג שפי' דטעם הסברים דכשהדליקו עליו בביתו אינו מברך משום שמוציאים אותו גם בברכות אע"פ שלא שמע אותם, אבל אם טעמם **דלמדליק** אין דין "רואה" והיינו דתקנת רואה נתקנה רק למי שלא מדליק אבל המדליק אין יכול להפריד בין ההדלקה לראיה א"כ לא יועיל עצה זו דכיון שמדליקין עליו בביתו אין לו דין רואה, ואולם כבר פסק המ"ב כדעת רעק"א בס"י תרע"ו סק"ד ובס"י תרע"ט סק"א ובשעה"צ שם).

סדר ההדלקה

כו. ביום הראשון מתחיל להדליק בצד ימין של החנוכיה, ויניח את הנר הראשון בקנה הימני שבחנוכיה ובכל יום מוסיף נר סמוך לו ועליו מברך וממנו ממשיך לימינו (שו"ע סי' תרע"ו סעי' ה'), ואין חילוק בין מניח מימין הפתח ובין שמניח משמאל הפתח תמיד יתחיל הברכה בנר הנוסף (מ"ב שם סק"ט בשם הבי"י), ולכן יש לעמוד בצד שמאל של החנוכיה שכשיתחיל להדליק בנר השמאלי לא יהא כמעביר על המצוות (מ"ב שם), וי"א שאין לברך על הנר הנוסף שהוא הידור מצוה אלא לעולם יברך על הנר שהדליק ביום הראשון, וסדר ההדלקה משתנה לפי מקום הנחת החנוכיה, שכאשר יש מזוזה בפתח ומניח החנוכיה משמאל לפתח **מבחוץ** מדליק מימין לשמאל כדי להדליק בטפח הסמוך לפתח, ואם אין מזוזה מימין ומעמיד החנוכיה מימין לפתח **מבחוץ** מדליק משמאל לימין דאז הטפח הסמוך לפתח הוא בהדלקת הנר השמאלי, ואם מדליק בחלל הפתח שאין בזה טפח הסמוך לפתח או מדליק בחלון מתחיל משמאל לימין משום כל פניות יהיו לימין (הגר"א עי' מ"ב ושעה"צ שם).

כז. טעה והדליק פחות **נרות** ממנין הימים, כגון שהדליק ב' נרות ביום ג' צריך להוסיף נר נוסף אבל לא יברך (ח"א כלל קנ"ד סכ"ט), ואם הדליק וראה מיד שחסרו נרות מההידור לא ישיח עד שיביאו לו השאר (בן איש חי פרשת וישב י').

כח. טעה והדליק יותר ממספר הנרות כגון שביום ג' הדליק ד' נרות יצא ידי חובתו (חכמת שלמה על השו"ע), ואולם צריך לכבות את הנר הנוסף שהוסיף בטעות כדי שלא יפסיד ההיכר של אותו היום (חוט שני פ"ט עמ' ש"ג) ויכבה את הנר הראשון מימין שהוא הנר האחרון שהדליק, ואף אם ביום הראשון הדליק שנים צריך לכבות אחד כדי שלא יתבטל ההיכר ביום השני (הגר"י קרליץ זצ"ל ויבלח"ט הגר"ח קנייבסקי), ועוד שלא יאמרו לצרכו הוא מדליק (הגרא"ל שטיינמן זצ"ל).

כט. אם יש לו שתי נרות ביום השלישי לא ידליק אלא אחד (מ"ב סי' תרע"א סק"ה), ואולם אם התחיל להדליק ביום השלישי את הנרות ולא הצליח להדליק את השלישי לא יכבה את הנר השני אף שאין היכר לימים באופן זה (הגרא"ל שטיינמן זצ"ל), וי"א דאם יש לו ב' נרות ביום השלישי ידליק שנים משום ריבוי נרות (מ"ן הגרא"מ שך זצ"ל באבי עזרי ה' חנוכה, ונפק"מ במי שהדליק נרות כנגד חלון וזוכית שאינה שקופה שניכר בחוץ שיש שם נרות אבל אין ניכר מספר הנרות דהורה הגר"י"ש אלישיב זצ"ל דלא יוצא אלא ידי עיקר הדין של נר איש וביתו אבל לא ידי מהדרין ולדעת הגרא"מ שך יוצא בזה ידי ריבוי נרות).

ל. טעה והדליק בחנוכיה של חברו (טעות זו מצויה מאד בישיבות או בבתי מלון, שמדליקים כולם בחדר האוכל) יחזור וידליק בלא ברכה, וישמע ברכה מחברו (עי' מ"ב סי' תרע"ג סק"ב "שמן גזול צ"ע אם כשר לנר חנוכה שואל ומשיב חלק א' מהדורא תליתאה סי' שמ"ט"ו ועיי"ש טעמו דקנאו להשמן ע"י שאסרו באיסור הנאה וכמבואר בתוס' שבת דף נ"ח ע"א דע"י שנאסר בהנאה חשוב שינוי מעשה, והיה מעשה בבעל חנוכיה שבא ומצא את חנוכיתו דולקת וכיבה אותה והדליקה מחדש, ולא טוב עשה דכיון שקנה הראשון את השמן בשינוי מעשה ע"י שאסרו בהנאה, א"כ נמצא שהדליק בשמן של חברו, ואצלו אין שינוי מעשה שהרי כבר נאסר בהנאה).

לא. יקבץ אשתו ובני ביתו בעת ההדלקה והברכות לפרסם הנס (חיי אדם כלל קנ"ד אות כ' בן איש חי וישב אות א').

לב. ראוי שלא לצאת מביתו בתוך חצי שעה להדלקת הנרות שמצוה לראותם דולקים והוא פרסום הנס וחיוב מצוה (מקור חיים לבעל החוות יאיר תרע"ב סק"ב וז"ל "נ"ל שעיקר המצוה היא שיהיה המדליק אצל הנרות חצי שעה לראותם ולשמוח בהם ולא סגי שידליק וילך לו"), ויש להאריך בשירים ופיוטים חצי שעה לכל הפחות (יסוד ושו"ר העבודה שער י"ב פ"א), ובכח הראיה של הנרות לטהר כל מה שפגם בראיית העיניים שהאור הגנוז לצדיקים לעתיד לבא טמון בנר חנוכה (המגיד מקו"ניץ זצ"ל).

לג. בליל ראשון מברך ג' ברכות: להדליק, שעשה נסים, ושהחיינו, ובשאר ימים להדליק ושעשה נסים, ואם לא בירך שהחיינו ביום א' יברך ביום אחר בשעת ההדלקה (שו"ע תרע"ו ס"א), ואם לא בירך עד יום השמיני אפשר שיברך על עצם הזמן של חנוכה אפילו בלא הדלקה (שעה"צ שם סק"ג שמסתפק בזה ומניח בצ"ע).

לד. הדליק נר חנוכה ושכח לברך, אם נזכר קודם שהדליק את כל נרות ההידור יכול לברך את כל הברכות, ואם נזכר לאחר שהדליק את כולם מברך רק שעשה נסים וביום א' גם שהחיינו, וכדן רואה שמברך ב' ברכות (מ"ב ס"י תרע"ו סק"ד).

לה. אין להפסיק בדיבור בין הברכות להדלקה ואם הפסיק צריך לחזור ולברך (עפ"י שו"ע קס"ז ס"ו), ואולם אם הפסיק בדיבור אחרי שהדליק נר אחד אינו צריך לחזור ולברך (שו"ת מנחת יצחק ח"ד ס"י קט"ו וח"י ס"י ס"ד), ואומרים הנרות הללו אחר שהדליק הנר הראשון, ויש שנוהגים לאומרו אחר שסיים את כל ההדלקה קודם שהדליק השמש (מ"ב ס"י תרע"ו סק"ח).

הדלקה עושה מצוה

לו. הדלקה עושה מצוה ולפיכך אם כבתה אין זקוק לה, ואפילו בערב שבת אם כבתה קודם קבלת שבת שעדיין הוא מבעוד יום אין זקוק לה (שו"ע ס"י תרע"ג ס"ב), ומ"מ ראוי להחמיר לחזור ולהדליקה ובפרט בערב שבת ואינו מברך (רמ"א שם ומ"ב סק"ז), אבל אם הדליקה ולא נתן בה שמן כשיעור או הדליקה במקום הרוח אפילו אם דלקה כשיעור לא יצא וצריך לחזור ולהדליק בלא ברכה (שו"ע ס"י תרע"ה ס"ב ומ"ב סק"ח וס"י תרע"ג סק"ה), ואם הדליק על דעת לכבות, דעת הגר"ח קניבסקי שליט"א בטעמא דקרא דנחשב כהדליק במקום הרוח ולא יצא, ולכן בערב שבת כשיש לו רק נר אחד נר שבת קודם לנר חנוכה ולא אומרים שידליק נ"ח ויכבה ואח"כ ידליק נר שבת, ואמנם דעת הגר"א"ל שטיינמן זצ"ל דאין המחשבה מגרעת את מעשה ההדלקה ויצא).

לז. אם נכבה אחד מהנרות ואפי' הנר הראשון קודם שהשלים את כולם צריך לחזור ולהדליק, כיון שצריך דבעת ההדלקה יהיו כל הנרות כחשבון הימים (ביאור"ל ס"י תרע"ג ס"ב, ונמצא דשייך הדלקה שכולה הדלקה של הידור שהלא בנכבה הנר הראשון כבר נתקיימה המצוה ומדליק את הנר הראשון רק כדי שיהיה לו נרות כחשבון הימים, ויתכן דלפי"ז שיש אפשרות שכל הנרות של הידור, א"כ באופן שלא יכול להדליק בפתח הבית רק נר אחד ידליק נר אחד בפתח הבית ואת נרות המהדרין דמוסיף והולך בחלון, וכגון ביום ג' ידליק נר אחד בפתח ביתו ושלושה נרות בחלון ונמצא שידליק ארבעה נרות חוץ מהשמש בנר שלישי של חנוכה, וצ"ע).

לח. טוב שכל אחד ישתדל להשיג חנוכיה יפה לפי כחו, וכן הנרות יעשה יפה (מ"ב תרע"ג סק"ח), ועל זה אחז"ל הרגיל בנר שמקיימה בהידור זוכה לבנים ת"ח, ואמנם אם חושש להדליק בחנוכיה של כסף בחוץ שמא תגנב עדיף שידליק בחוץ בחנוכיה פשוטה משידליק בפנים בחנוכיה של כסף (פוסקים, ועי' באר היטב ס"י תרע"ג סק"ג שמביא שהמהרש"ל קנה חנוכיה של כסף ובליל ב' הדליק בה ובירך שהחיינו משום השמחה שהיתה לו בחנוכיה של כסף, והטעם שחיכה עם החנוכיה ליום השני שרצה לברך גם על ההידור שהחיינו, ואין הברכה הפסק כיון דמברך שהחיינו על השימוש של החנוכיה שהיא ההדלקה והרי זה כמו שמברך שהחיינו קודם עטיפת טלית חדשה, ומ"מ צ"ב מדוע בירך שהחיינו על החנוכיה ולא הטוב והמטיב הלא היא שמחה משותפת גם לאשתו שיוצאת בהדלקתו).

איסור הנאה מנרות חנוכה והדלקת שמש

לט. אסור להשתמש לאור נרות חנוכה כגון למנות מעות או לראות תוית של תרופה, ואפי' ללמוד לאורה אסור (עי' שו"ע ס"י תרע"ג ס"א), וי"א דמותר לעיין בספר בדרך עראי (באה"ט שם סק"ד), ולעיין בספר לצורך איזה ספק שמסתפק בדין הנרות ודאי מותר (שע"ת שם סק"ד), וכשיש הפסקת חשמל אין צריך לצאת מהבית כדי לא להנות מהנרות (שע"ת ס"י תרע"ג סק"ג).

מ. נוהגים להניח נר נוסף ליד נרות החנוכה ונקרא "שמש" כדי שלא יהנו מהנרות אלא מהנר הנוסף (שו"ע שם), ואמנם אין להשתמש לאור השמש תשמיש של גנאי כגון לגזוז צפרנים או להכנס עמו לבית הכסא בהפסקת חשמל (באה"ט שם סק"ז).

מא. שני בני"א המדליקים נרות חנוכה בסמוך, צריך כ"א להדליק שמש לעצמו ולא יסתמך על של חברו (הגר"א"ל שטיינמן זצ"ל).

מב. לאחר שעבר זמן הצריך להדלקה יכול להשתמש לאורה, ואולם ראוי להתנות לכתחילה שלא מקצה את השמן אלא לשיעור ההדלקה משום דיש הסוברים שאם נתן בסתם הקצה הכל למצותה (מ"ב ס"י תרע"ב סק"ז, וס"י תרע"ז סק"ח).

מג. יש להזהר שלא להשתמש לצורך ה"שמש" בכוסיות שהשתמשו בהם יום קודם לנרות המצוה, משום שנשאר שם שמן האסור בהנאה ונאסר השמן כולו משום תערובת, ואולם אם לא נשאר שמן בכוסיות אין לחשוש לבליעות משום שלא הקצה מתחילה אלא השמן שנדלק ולא השמן הבלוע, ובלא"ה כלי זכוכית להרבה פוסקים אינם בולעים (הגר"א"ל שטיינמן זצ"ל).

שבת חנוכה

מד. בערב שבת מדליקין נר חנוכה תחילה ואח"כ נר של שבת (שו"ע ס"י תרע"ט ס"א), ואם הדליק קודם נרות שבת ולא קיבל שבת במחשבתו יכול להדליק אח"כ נרות חנוכה, וכ"ז דוקא באיש, אבל אשה המדלקת כיון שבסתמא מקבלת שבת בהדלקתה לא תדליק אח"כ של חנוכה אלא תאמר לאחר להדליק והוא יברך ברכת להדליק בשבילה, אבל ברכת שעשה נסים ושהחיינו יכולה לברך בעצמה (מ"ב שם סק"א).

מה. יכול להדליק נר חנוכה בערב שבת ולברך בעוד היום גדול (רמ"א שם), ודוקא אחר פלג המנחה שהוא שעה ורביע קודם הלילה (מ"ב שם סק"ב), והשנה זמן זה הוא בשעה 3:43, ויש הנוהגים בערב שבת לומר רק "הנרות הללו" בשעת ההדלקה, אבל "מעוז צור" שרים בליל שבת בסעודה (לקט יושר עמ' 153 שכן נהג רבו בעל התורה"ד וכן נהג מרן הסתייפלר זצ"ל).

מו. צריך ליתן שיעור של שמן בערב שבת כדי שיספיק לדלוק עד חצי שעה אחר צאת הכוכבים (מ"ב שם סק"ב), ויש להקפיד שגם הקטנים שהגיעו לחינוך שידליקו נרות בשיעור זה ולא יתנו להם את הנרות הפשוטים הדולקים רק חצי שעה (פשוט), ולכן בירושלים שנוהגים להדליק נרות שבת 40 דקות קודם השקיעה, מאחרים את ההדלקה ומדליקים 25 דקות קודם השקיעה (לוח א"י, וכן נהג הגרש"א), אבל י"א שידליקו בזמן הרגיל שהרי יש היום בית קיבול לשמן הראוי לדלוק זמן רב (הגרש"א זצ"ל).

מז. נכון להתפלל מנחה בערב שבת קודם הדלקת הנרות שלא יהיה תרתי דסתרי (מ"ב שם ושעה"צ סק"י, וטעם זה שייך רק אם מדליק מבעוד היום גדול וסומך על ר"י דמפלג המנחה נחשב כמו לילה אבל אם מדליק קודם השקיעה שהוא הזמן לרבנן בערב שבת יכול להתפלל מנחה לאחר ההדלקה, ע"י שעה"צ בסוגריים שם), ועוד טעם שמנחה כנגד תמיד של בין הערביים והדלקת נרות היתה אחריו (שע"ת שם סק"א), וכן מטעם דתדיר ושאינו תדיר (פוסקים), ואם אין לו מניין לא יתפלל ביחידות אלא יתפלל במנין לאחר ההדלקה (א"ר סק"א).

מח. שבת חנוכה יש להרבות בסעודה יותר משאר שבתות השנה (בן איש חי שנה א פרשת וישב אות כ"ח).

מוצש"ק חנוכה

מט. יש נוהגים להקדים תפילת ערבית במוצש"ק כשלושים וחמש דקות אחר השקיעה, ויש שמקדימים מארבעים וחמש לארבעים דקות אחר השקיעה (ובלוח א"י כתב להתפלל 23 ד' אחר השקיעה, כדי להדליק שלושים וחמש ד' אחר השקיעה), ויש שאין מקדימין כלל ומתפללין כבכל מוצאי שבת (הגרא"ל שטיינמן זצ"ל), ואין אומרים ויתן לך בבית הכנסת (לוח א"י).

נ. במוצאי שבת מזדרזין להדליק נרות חנוכה מיד בגמר תפילת ערבית כדי שלא יעבור זמן ההדלקה, ולכן באם אפשר נכון להכין מערב שבת הפתילות והשמן להדלקה במוצ"ש כדי שיוכל למהר ולהדליק במוצ"ש, ואם רוצה בשבת לומר לבני ביתו שיכינו את הנרות והשמן מיד במוצ"ש יאמר להם ע"י רמז שיש מצוה להדליק נרות במוצ"ש בהקדם האפשרי (וידוע על הגה"צ רבי דוד בהרן זצ"ל שהזדוץ מאד להדלקת הנר במוצש"ק, וכשהאריכו בתפילה ולא יכל לצאת, קפץ דרך חלון ביהכ"נ ורץ לביתו להדלקת הנרות).

נא. מדליקים נרות בביהכ"נ קודם הבדלה (שו"ע סי' תרפ"א ס"ב), ובבית י"א שמדליק ואח"כ מבדיל (רמ"א שם), וי"א דמבדיל ואח"כ מדליק (ט"ז ע"י מ"ב שם סק"ג), ומרן החזו"א הדליק ואח"כ הבדיל ובסוף ימיו הבדיל ואח"כ הדליק, ודעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד (מ"ב שם), ומי שנכנס לביתו ופוגע בחנוכיה תחילה ידליק קודם משום אין מעבירין על המצוות (הנהגות ופוסקים הגרי"ח זוננפלד זצ"ל עמ' 100, והגר"י קרליץ זצ"ל כשהיה גר ב"ם והדליק את החנוכיה בחוץ היה מדליק ואח"כ מבדיל משום שפגע בחנוכיה תחילה אבל כשהגיע לב"ב והדליק בחלון הבדיל קודם משום שפגע תחילה בהבדלה שהכינה לו הרבנית ע"ה).

נב. מי שנוהג להדליק נר חנוכה ואח"כ להבדיל ושכח לומר אתה חוננתנו בתפילה ובא לביתו בזריזות ובירך להדליק נר של חנוכה ונזכר שלא הבדיל בתפילה ולא אמר ברוך המבדיל בין קודש לחול והרי אסור לעשות מלאכה קודם שיבדיל מה יעשה? העצה הטובה ביותר שאחד מבני הבית יוציאו בברוך המבדיל, ואם אי אפשר נראה שידליק נר אחד ואח"כ יאמר ברוך המבדיל בין קודש לחול וימשיך להדליק את שאר הנרות (ע"פ הרמ"א סי' רצ"ט ס"י דמלאכה קלה כמו הדלקת נר מותרת בלא הבדלה, ואף שהמ"ב מסיק שלא כדבריו, מ"מ כיון דנפק מפומיה דרמ"א ראוי הרמ"א לסמוך עליו כדי שלא תהא ברכתו לבטלה, והגר"ח קנייבסקי שליט"א אמר שיאמר הוא עצמו ברוך המבדיל ולא נחשב הפסק דהוא כמו שאומר תנו אוכל לשור דלא נחשב הפסק, ואולם הגרא"ל שטיינמן זצ"ל אמר דהוי הפסק ולא דמי לתנו אוכל לשור דהוי צורך האכילה משא"כ כאן דלא הוי צורך ההדלקה אלא צורך המלאכה).

דין אכסנאי (אורח) בחנוכה

נג. אורח שמתארח בעיר אחרת אפי' ליום אחד לאכילה ושינה ואין מדליקים עליו בביתו יתן פרוטה לבעל הבית להשתתף עמו בשמן ויוצא בזה ידי חובת הדלקה (שו"ע סי' תרע"ז ס"א), וי"א דצריך בעל הבית להוסיף אף מעט שמן בשביל האכסנאי חוץ משמן חצי שעה שנותן בשביל עצמו (מ"ב שם סק"ב), ואולם למנהג האשכנזים דכל אחד מבני הבית מדליק לעצמו נכון יותר שידליק האורח בעצמו (מ"ב שם ושעה"צ סק"י, ואולם ע"י בשלמי תודה חנוכה עמ' קט"ז שהוכיח מלשון השעה"צ סק"י דאכסנאי המשתתף בפרוטה מקיים בזה גם דינא דמהדרין לכל אחד, ומשי"כ המ"ב דטוב שהאכסנאי ידליק בעצמו הוא מפני החשד), וכן המנהג דהנשואים המתארחים אצל הוריהם נחשבים לאכסנאים ומדליקים בעצמם (הוראת גדולי הפוסקים הגרש"א והגרש"א זצ"ל).

נד. מי שמתארח וסועד אצל חברו באקראי ויש לו שם בית באותו העיר צריך לילך לביתו כדי להדליק נר חנוכה (מ"ב שם סק"ב).

נוסע חוץ לביתו

נה. מי שנוסע לשבת לעיר אחרת ואוכל במקום אחד וישן במקום אחר, מדליק במקום שאוכל, אבל אם אוכל באולם שמחות ידליק במקום שישן, ואמנם אם ישן בביתו והקבוע ואוכל אצל אחרים ידליק בביתו (ע"י שו"ע סי' תרע"ז ס"א).

נו. מי שנוסע מחוץ לעיר למשך השבת ימהר במוצ"ש לחזור לביתו בעוד שלא כלתה רגל מן השוק (בערך בשעה 10:00 וכל מקום לפי עניינו) וידליק בביתו ואם לא יספיק להגיע לביתו בזמן זה, ידליק במקום שנמצא שם וישאר שם כשיעור של חצי שעה (הוראת הגרש"ה ואזנר זצ"ל), ועדיף להשאר ללון שם במוצ"ש ולאכול מלוה מלכה, ובבוקר סעודה נוספת (הוראת מרן החזו"א זצ"ל).

יולדת השוהה בביה"ח בחנוכה

נז. יולדת השוהה בבית החולים בחנוכה, ובעלה מדליק בביתם יוצאת בהדלקת בעלה, וראוי שתראה נר חנוכה ותשמע ברכת שעשה נסים ושהחיינו, ואם בעלה בבית הוריו י"א שאין יוצאת בהדלקתו וצריכה להדליק בבית החולים, או לצאת בהדלקה של האחראי בביה"ח (הגר"ח זצ"ל), וי"א דאשה טפלה לבעלה יוצאת בהדלקתו בכל מקום שמדליק (הגרא"ל זצ"ל).

דין חתן בנר חנוכה

נח. חתן המתחתן בחנוכה וחופתו אחר צאת הכוכבים עליו להדליק בבית הוריו, אבל אם יוצא מבית הוריו לפני זמן ההדלקה, כגון שבת הוריו בירושלים ומתחתן בב"ב ויגור בה, אין יוצא בהדלקה שמדליקין בבית הוריו אפי' את עיקר הדין של נר איש וביתו, משום שברגע שיצא ממפתן בית הוריו לחופתו עקר דירתו ואינו סמוך שוב על שולחנם ועליו להדליק בלילה כשיגיע לביתו החדש, ויבקש מאחד מבני המשפחה להצטרף אליו כדי שיוכל לברך את ברכות ההדלקה בפני שניים, ויש שעושים את חדר היחוד בביתם החדש של החתן והכלה ומדליקים שם את נ"ח (הליכות שלמה פי"ד סי"ד), וי"א דלא נחשב שעוקר דירתו כשיצא מבית הוריו אלא רק לאחר הנישואין שהרי אם תברח הכלה קודם החופה יחזור לבית הוריו, ולכך יוצא הוא בהדלקה שמדליקין עליו בביתו ורק צריך להדליק בביתו החדש משום נר מהדרין של כ"א ואחד (הגרא"ל שטיינמן זצ"ל).

קטן שהגדיל בחנוכה

נט. מי שנעשה בר מצוה בחנוכה ומנהג אבותיו להדליק בשקיעה, י"א דידליק גם את הנר של ליל יום הבר מצוה בשקיעה ואינו צריך להמתין לצאת הכוכבים שאז יהיה בר חיובא מדינא (הליכות שלמה פט"ז סי"ד הגר"י קרליץ זצ"ל), ואולם י"א דיחכה וידליק בצאת הכוכבים (הגרא"ל שטיינמן והגר"ה וואזנר זצ"ל, ומ"מ ברכת שהחיינו מברך ביום הראשון אף שנעשה בר מצוה באמצע חנוכה ואינו חוזר ומברך כשיגדיל), ואם חל ליל הבר מצוה בשבת, ידליק בערב שבת ויברך רק ברכת להדליק, ובלי ל"ש ש"ק יברך שעשה נסים ושהחיינו על ראית נ"ח, וכמו מי ששכח לברך עד אחר ההדלקה דיכול לברך ש"ק שעשה נסים ושהחיינו דלא גרע מרואה (הגרא"ל שטיינמן זצ"ל), וכל זה בקטן שהגדיל אבל בקטנה שהגדילה אין צריך אביה להמתין מלהדליק עד צאת הכוכבים (עי' אשרי איש עמ' רס"א).

דיני יארצייט ואבל בחנוכה

ס. כל דיני אבילות נוהגים בחנוכה (מ"ב סי' תרפ"ג סק"א), ומנהג בני אשכנז ד"חיוב" תוך י"ב על אביו ואמו אין ניגש להיות ש"צ בשחרית שיש בו הלל אלא במנחה ומעריב, ויש אומרים שיתפלל שחרית ובאמירת הלל יחליפו אחר (מ"ב תר"ע סק"ב ותקפ"א סק"ז), ומנהג החסידים שאבל לא נגש כלל להיות ש"צ בחנוכה (וכן מורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א בביהכנ"ס לדרמן).

סא. אַבֵּל לא ידליק את נרות בית הכנסת ביום הראשון של חנוכה משום שאין ראוי שיברך שהחיינו לציבור, ואולם בביתו יכול לברך שהחיינו (מ"ב תרע"א סקמ"ד).

סב. אַבֵּל בתוך י"ב חודש לא ישתתף במסיבות חנוכה, ומ"מ בחור ישיבה שהוא אבל מותר לו להכנס לחדר האוכל במסיבת חנוכה משום שזהו ביתו ואינו חייב לצאת מביתו מפני זה, אך לא ישתתף בריקודים (הגר"ה אויערבך זצ"ל).

סג. נוהגים לומר הלל בחנוכה בבית האבל כיון שהוא חיוב מדינא, אבל האבל לא יאמר ויצא לחדר אחר (מ"ב תרע"ג סק"א).

סד. אין הולכים לבית הקברות בימי חנוכה ואפי' מי שיש לו יארצייט ילך קודם חנוכה (כף החיים סי' תר"ע סק"ג, בן איש חי פרשת וישב אות כב), אולם לקברות צדיקים מותר (וכן נהגו בבגדד לעלות לקבר יהושע כהן גדול בחנוכה בא"ח שם), ויש הנוהגים לעלות לבית הקברות ביארצייט אלא שאין אומרים תפילת אל מלא רחמים ודברי הספד רק תהילים וקדיש (הליכות שלמה פי"ז הע' 31).

איסור עשיית מלאכה לנשים

סה. נוהגים הנשים שלא לעשות מלאכה חצי שעה אחרי הדלקת נרות כיון שהנס נעשה על ידן (שו"ע סי' תר"ע ס"א ומ"ב סק"ג), ויש בזה ג"כ טעם ע"פ הסוד (בן איש חי וישב אות כ"ז), ואין להקל בזה (שו"ע שם), ואף אם כבו הנרות בתוך חצי שעה וכבתה אין זקוק לה מ"מ לא יעשו מלאכה (הגר"ח קנייבסקי שליט"א), ואסרו רק מלאכות כמו תפירה וסריגה כיבוס וגיהוץ אך שאר עניני הבית כהדחת כלים בישול ואפיה מותרים, ומנהג ירושלים שגם בישול ואפיה אסורים, וראוי להמנע משטיפת הרצפה (מבית לוי).

הדלקה בבית הכנסת

סו. מנהג ישראל להדליק נרות בביהכנ"ס ולברך עליהם משום פרסומי ניסא (שו"ע תרע"א ס"ז), והמנהג להדליק בין מנחה למעריב (רמ"א שם), והמדליק יחזור וידליק בברכה בביתו, ומ"מ לא יחזור על ברכת שהחיינו אם לא שמדליק להוציא אשתו ובני ביתו (מ"ב שם ס"ק מ"ה), ודעת הגר"י קרליץ זצ"ל דגם באופן הפוך דהיינו אם בירך שהחיינו בביתו אינו חוזר ומברך שהחיינו בביהכנ"ס (וכן המנהג בכולל חזו"א שמדליקים בכל יום מימי החנוכה נרות בשעה 8:00 לאחר שהדליקו בבית ואין מברכים ביום א' שהחיינו), ואולם דעת הגרא"ל שטיינמן זצ"ל שיכול לחזור ולברך שהחיינו בביהכנ"ס לצורך הציבור (וכן המנהג בכולל פוניבז' שמדליקין בשעה מאוחרת קודם מעריב ומברך הש"ץ ביום א' גם ברכת שהחיינו, עי' בזה בשע"ת שם סי' תרע"א סק"א).

סז. מדליקין בביהכנ"ס בצד דרום כמו במקדש, ומניחם ממזרח למערב, והמדליק עומד אחוריו לדרום ופניו לצפון ומדליק בנר הסמוך לארון הקודש ומוסיף והולך בכל יום נר לשמאלו ופונה משמאל לימין (מ"ב שם סקמ"ג).

סח. בית כנסת שיש בו כמה מניינים יכולים כל מנין להדליק פעם נוספת ולברך, ואולם אם הנרות דולקים עדיין מהדלקה ראשונה יוצאים בזה, ולכתחילה ראוי להניח שמן בכמות גדולה שידלק עד המנין האחרון, וכן אם יש חדרים לתפילה (שטיבלך) מלבד האולם המרכזי, יש להדליק בכל חדר שמתקיימת בו תפילת מעריב לפרסומי ניסא (הגר"י קרליץ זצ"ל).

סט. יש להקפיד שיהיה מניין בבית הכנסת בשעת ההדלקה דכל עיקר ההדלקה בבית הכנסת היא לפרסומי ניסא, ואם אין לו מניין אוב בערב שבת שהציבור מתאחר ידליק בלא מניין ויברך (מ"ב סי' תרע"א סקמ"ז ובביאור"ל ד"ה ויש ודלא כמוש"כ המו"ק דצריך שיהיו מנין אנשים בשעת ההדלקה בבית הכנסת לעיכובא ואם השעה דחוקה ידליק בלא ברכה).

ע. קטן יכול להדליק נרות חנוכה בבית הכנסת בברכה משום שעיקר ההדלקה בביהכ"ס היא לפרסומי ניסא ואין מוציאין בזה אחרים ידי חובה, אך אין לעשות כן מפני כבוד הציבור, אבל באופן שאין מניין בהדלקה כגון בערב שבת שעדיין לא הגיעו המתפללים לביהכ"ס יכול קטן להדליק (שו"ת מנחת יצחק ח"ו סי' ס"ה אות א').

עא. אין לברך על הדלקת נרות חנוכה שמדליקים במסיבות חנוכה שאין תקנת חז"ל להדליק אלא בביהכ"ס או בפתחי הבתים, ויש למנוע זאת והמברך בברכותיו לבטלה (שו"ת שבט הלוי ח"ד סי' ס"ה, ושו"ת ציץ אליעזר חט"ו).

ההדלקה בישיבות

עב. בני הישיבה האוכלים בבנין אחד וישנים בבנין אחר יכולים להדליק בחדר האוכל אף שהוא מקום אכילה משותף לכולם (הוראת החזו"א זצ"ל לבני ישיבת פוניבז' עפ"י הרמ"א סי' תרע"ז ס"א דמקום האכילה עיקר, ע"י שלמי תודה חנוכה), אבל עדיף שידליקו בחדר בו הם ישנים ויאכלו שם לפחות ארוחה אחת בכל יום, ובזה מרויח אף דעת השו"ע דמקום שינה עיקר, ובפרט שדעת הרבה מגדולי ההוראה שצריך להדליק בפנימיה משום שחדר האוכל אינו נחשב בית אלא כמסעדה (שו"ת אגרות משה או"ח סי' ע', ושו"ת שבה"ל ח"ג סי' פ"ג וע"י חוט שני עמ' ש"ט), ואם חדרי האוכל והפנימיה בבנין אחד אין הבדל אם ידליקו בחדר האוכל או בפנימיה כי כל הבנין הוא ביתם וכמו שבבית אין מדליקים בחדר שבו אוכלים דוקא אלא היכן שיש יותר פרסומי ניסא (שו"ת שבה"ל שם).

עג. בחור בישיבה גדולה שישן בבית הוריו בלילה אבל אוכל בישיבה וישן בה שנת צהריים, ידליק בבית הוריו, ואם יגרם בכך ביטול תורה ידליק בחדר האוכל של הישיבה (שו"ת מנח"י ח"ז סמ"ח, חוט שני חנוכה עמ' ש"ט).

עד. בחורי ישיבות קטנות הישנים בביתם ואוכלים שם ארוחת צהריים, ישובו לביתם בזמן ההדלקה (פשוט).

עה. רשאים הבחורים להדליק בפתחי הפנימיות אפילו לדעת החזו"א שהחצרות של היום לא נחשבים כבית, כיון שמסתובבים שם בבגדי שינה ואף בפתחי חצר הישיבה אפשר דמות, וכל מקום לפי המציאות הנהוגה בו (הגרא"ל שטיינמן זצ"ל).

עו. בחורי ישיבה בני עדות המזרח י"א שאינם יוצאים בהדלקת אביהם כיון שאינם נחשבים סמוכים על שולחנו וצריכים להדליק בישיבה (חוט שני חנוכה), וי"א דנחשבים סמוכים על שולחן אביהם ויוצאים בהדלקתו (שו"ת אור לציון) ולצאת ידי ספק טוב שישתתפו בפרוטה וישמעו הברכות מאחר (הגרא"ל שטיינמן זצ"ל).

עז. בחור שנתמנה להדליק נ"ח בהיכל הישיבה לא ידליק שוב בפנימיה או בחדר האוכל בברכה (ע"י שעה"צ סי' תרע"א סקנ"ב).

איסור אכילה ולימוד קודם הדלקה

עח. משהגיע זמן הדלקת נרות אסור לאכול או לישון ואם התחיל פוסק (מ"ב סי' תרע"ב סק"י), ויש להחמיר שלא לאכול חצי שעה קודם זמנה (שעה"צ סק"ד), ואמנם אין האיסור אלא לבעל הבית המדליק אבל היוצאים בהדלקתו מותרים באכילה.

עט. אסור להתחיל ללמוד תורה חצי שעה קודם זמן ההדלקה, ואמנם יכול להקל ללמוד חצי שעה לפני השקיעה ולסמוך על הפוסקים שזמן ההדלקה הוא מצאת הכוכבים (שעה"צ שם), ובכל אופן מותר ללמוד הלכות חנוכה חצי שעה לפני הזמן דכיון שעסוק באותו ענין לא חיישינן שישכח (חוט שני חנוכה פ"ט עמ' שי"ח).

פ. בחצי שעה קודם זמן ההדלקה מועיל שומר כדי שבינתיים יוכל ללמוד או לאכול אבל משהגיע זמן ההדלקה דהיינו שרוצה לאכול ומבקש מאחר שיזכירונו להדליק את הנרות לא מועיל שומר (הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, והטעם דכיון שהגיע זמן ההדלקה אף בלא אכילה אסור לאחר את הזמן, וע"י ביאור"ל סי' תל"א לענין בדיקת חמץ).

אמירת הלל ועל הנסים

פא. כל שמונת ימי חנוכה גומרים את ההלל, והוא חיוב מדינא להודות ולהלל (שו"ע סי' תרפ"ג ס"א), ויש שאומרים שאף נשים חייבות באמירת הלל (שו"ת שבט הלוי ח"א סי' ר"ה, וע"י שלמי תודה חנוכה סי' י"ח).

פב. בשמונת ימי חנוכה אומרים 'על הנסים' בברכת המזון ובתפילה בברכת מודים, ואם לא אמר אין מחזירין אותו (שו"ע סי' תרפ"ב ס"א), ומ"מ כששכח 'על הנסים' בברכת המזון כשמגיע ל'הרחמן' יאמר 'הרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות כמו וכו' (רמ"א שם), ויאמר כן מיד אחר לעולם אל יחסרנו (לוח א"י, אולם מדברי המ"ב סק"ה שכתב דבר"ח יאמר הרחמן זה אחר הרחמן שאומרים בר"ח, משמע שמקומו לפני הרחמן הוא יזכנו), וכן בתפילה יאמר כן אחר התפילה קודם 'יהיו לרצון' (מ"ב שם סק"ד).

פג. אמירת על הנסים בברכת המזון רשות (גמ' שבת כ"ד ע"א), ולכן י"א שאם הזכיר של חנוכה בשבת בברכת המזון ולא של שבת חוזר לראש ואינו מזכיר של חנוכה כיון שאינו חובה (מ"א סי' קפ"ח סק"ג ושו"ע הגר"ז סי"ד), ואולם להלכה יחזור ויאמר גם על הנסים (שעה"צ שם סק"א שהטעם שלא העתיק את דברי המ"א במ"ב משום דדבריו אינם מוכרחים).

קריאת התורה

פד. בכל יום משמונת ימי חנוכה קורין בפרשת הנשיאים ג' קרואים בכל יום (שו"ע סי' תרפ"ד ס"א), ואם טעו וקראו קריאה של יום אחר כגון שקראו ביום ג' את הנשיא של יום ב' יצאו דאין קפידא בימים (מ"ב שם סק"ג, ומצוי שהבעל קורא את הנשיא של אותו יום והעולה לתורה קורא בטעות נשיא של יום אחר ונמצא שקריאתו היתה ביחיד ואין על זה ברכת התורה וצריך הבעל קורא לחזור עוד פעם על קריאה זו, ואף שבדיעבד יכול לברך על קריאתו של הקורא אע"פ שלא קרא איתו, מ"מ כאן גרע שקרא קריאה אחרת).

פה. בר"ח טבת קוראים ד' אנשים לס"ת ומוציאים שני ספרים באחד מעלים ג' קוראים וקוראים בענין ר"ח, ובשני מעלים הרביעי וקוראים בענין חנוכה (שו"ע שם ס"ג), ואם טעה הש"ץ וקרא רביעי בשל ר"ח אין צריך לקרות יותר דאין משגיחין בשל חנוכה, ואם הוציאו ס"ת שני צריך לקרות חמישי בשל חנוכה משום פגמו של ס"ת (שו"ע שם ומ"ב סק"ד).

סופגניות

פו. נוהגים לאכול סופגניות המטוגנות בשמן זכר לנס שנעשה בשמן, ועוד טעם לפי שברכתן מעין ג' אשר מוזכר בה ענין המזבח להזכיר חנוכה המזבח שהיה בחנוכה ומוזכרת רק בברכת מעין שלוש ולא בבהמ"ז (הגרא"ז מלצר זצ"ל מובא בהליכות שלמה פרק י"ז, ורבינו מימון אבי הרמב"ם כתב "ופשט המנהג לעשות סופגנין בחנוכה והוא מנהג הקדמונים משום שהם קלויים בשמן זכר לנס").

פז. מברכין על סופגניות בורא מיני מזונות (שו"ע סי' קס"ח סי"ג ורמ"א שם), אפילו אם דעתו לקבוע עליהם סעודה (מ"ב שם סק"ע), וירא שמים לא יאכלנו אלא בתוך הסעודה (שו"ע שם), וכל זה אם אוכלם לשובע אבל אם אוכלם לקינוח בעלמא כמו בסופגניות הנמכרות בזמנינו צריך לברך עליהם מזונות גם אם אוכלם בסעודה, ולא מרויח כלום אם אוכלם בסעודה, ואדרבה מפסיד בכך שנכנס לספק ברכות לשיטת ר"ת שברכתו המוציא אלא א"כ מכיון במפורש בברכת המוציא גם על הסופגניה (עי' ביאור"ל ד"ה ויר"ש מה מרויח יר"ש שיאכלנו בתוך הסעודה הלא בא לקינוח והתירוצים לא שייכים בענייננו אלא אם יכוין בהמוציא, וחכ"א מורה לבני קהילות לעשות את עיסת הסופגניות עם מיץ פירות ומעט מים דאזי מברכים עליהם בודאי מזונות כדן פת הבאה בכיסנין רק שלא יקבעו על כך סעודה).

פח. סופגניה שהניחה בתנור כדי לחממה לא נחשב כאפיה וברכתה עדיין מזונות, וכן בשבת מותר להניח סופגניה המטוגנת בשמן על גבי המיחם לחממה ואין זה נחשב כצליה אחר בישול כיון שאין משתנה טעמה על ידי זה (חזו"א או"ח סי' ל"ז סק"ד).

דמי חנוכה

פט. נוהגים לחלק מעות חנוכה לילדים (מרן הסטייפלר זצ"ל היה מחלק דמי חנוכה בנר ה' שהוא היום היחיד בחנוכה שלא חל בשבת), והטעם הוא שהיונים אסרו ללמוד תורה וכשנצחום נתנו לילדים מעט כסף כדי להחזירם ללימוד התורה ולזכר זה נותנים דמי חנוכה לילדים (שפתי חיים בשם הרב מפונב"ז), ויש בזה גם טעם על פי קבלה (הגר"ח פלאגי' בס' מועד לכל חי סי' כ"ז).

זאת חנוכה

צ. יום שמיני דחנוכה הוא אחרון של חנוכה והוא הנקרא **זאת חנוכה** על שם שבקריאת התורה של יום זה קוראים "זאת חנוכה המזבח", ויום זה הוא גדול ומסוגל והוא גמר החתימה של יום הכיפורים (לקוטי מהרי"ל ומקורו על פי קבלה שיש בו מעין החתימה שמסיימים לשלוח הפתקים), ובספרים הק' כתבו עניינים נשגבים במעלת וגדולת היום (ועי' בס' בני יששכר שכתב דמה שאומרים הקדמונים שחנוכה הוא זמן לעורר פקידה של עקרות כמו ר"ה, עיקר הסגולה הוא ביום אחרון של חנוכה), והמנהג אצל הצדיקים לעשות סעודה גדולה ביום זאת חנוכה (וכן נוהגים בחצרות האדמו"רים לעשות טיש בזאת חנוכה).

שריפת הפתילות

צא. השמן הנותר בכוסיות של החנוכיה לאחר היום השמיני, וכן הפתילות, עושה להם מדורה ושורפם משום שהוקצו למצותם ואסור להנות מהם, ואין להשאיר שמן זה אפילו להדלקת נ"ח של שנה הבאה שמא ישכח וישתמש בו לחולין (שו"ע סי' תרע"ז ס"ד ומ"ב סק"ט), ואמנם יש מתירים להשתמש בהם לצורך הדלקת נרות שבת או ביהכנ"ס (ערוה"ש שם סק"ו והליכות שלמה).

צב. השמן שנותר בבקבוק שאותו ייחד כדי להשתמש ממנו לנ"ח מותר להשתמש בו לחולין ואין צריך לשורפו (ביאה"ל שם).

צג. כוסיות החנוכיה אין צריך לשורפם אלא רשאי לזורקם אף לאשפה אבל אם ניכר שהשתמשו בהם לצורך הדלקת נ"ח אין לזורקם דרך בזיון, וכן אין לזרוק את החנוכיה דרך בזיון אם ניכר שהשתמשו בה להדלקת נ"ח (אשרי האיש עמי ר"מ).

צד. יש הנוהגים שאת השמן הנותר מצניעין לסגולה להשתמש בו לרפואת חולי "שושנה" ברגל ורמז לזה "ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים" (שיח שרעפי קודש מהגה"ק רמ"מ מקאצק זצ"ל ורבינו הגר"ח קנייבסקי שליט"א מציע סגולה זו לחולי שושנה), ואמנם לזה יש להתנות שלא יאסר השמן רק כשיעור זמן ההדלקה (הוראת הגר"נ קרליץ זצ"ל), וי"א דאין צריך להתנות שהרי אפי' לצורך רפואה סגולית מותר לחולה שאין בו סכנה לעבור על איסור דרבנן (הגר"י זילברשטיין שליט"א ועי' באר היטב סי' שכ"ח סק"ג).

צה. מצוה ללמוד דיני חנוכה בחנוכה - כשם שיש מצוה ללמוד הלכות חג בחג (שלמת חיים בשם הגר"ח זוננפלד זצ"ל).

נר זכרון

לע"נ הטהורה של מו"ר עט"ר רבינו אור העולם
מרן ראש הישיבה הגאון רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן זי"ע
אשר האיר בתורתו ובקדושתו על הדור כולו ודור שלם של עמלי תורה זכים
וטהורים אברכים ובחורי חמד וצאן קדושים גדלו לאורו ומפארים את בית ישראל.
בעזונותינו נלקח מעמנו לפני ג' שנים בכ"ד כסלו ערב חנוכה תשע"ח
ומאז שנלקח ארון הקודש, החסר הוא נורא! אוי מי יתן לנו תמורתו!

וישב תשפ"א

מישביח התורה

הליכות חיים

בס"ד

הזמין מנות פשוטות וקיבל מנות יקרות

שאלה

אברך הזמין מנות לסעודת ברית מקייטרינג ידוע, וביקש את התפריט המקובל בעלות של חמישים ₪ למנה. אולם מלצרי הקייטרינג הביאו לו בטעות מנות יוקרתיות, שהוכנו לסעודת ברית של אדם עשיר שצריכה להיערך באולם סמוך, בעלות מאה ₪ למנה.

בתום סעודת הברית כשרצה האברך לשלם, נודע לו על הטעות שנעשתה.

בעל הקייטרינג טוען, שמכיון שהאורחים נהנו מסעודה יקרה יותר, לכן מגיע לו תשלום לפי מאה ₪ למנה, אולם בגלל הטעות, הוא מוכן להתפשר על שמונים ₪ למנה. אך האברך טוען: הזמנתי את המנות לפי היכולת הכספית שלי, ולכן רק אם אני חייב על פי הדין לשלם יותר, אקח הלואה לצורך זה מגמ"ח כדי לשלם את ההפרש.

מה הדין?

תשובה

א. מעיקר הדין פטור האברך מלשלם יותר מחמישים ₪ למנה, למרות שאורחיו נהנו מאוכל משובח ויקר יותר. כמו כן גם האורחים פטורים מלשלם לקטרינג עבור ההנאה הנוספת שקיבלו ממנו.

אולם עבור המנה שהאברך אכל ונהנה ממנה, חייב לשלם ששים ושבע ₪. כמו כן ראוי שישלם סכום זה עבור המנות שאכלו אשתו וילדיו הסמוכים על שולחנו.¹

ב. אם אחד מהאורחים [או יותר] אמר לאברך, שהוסיף לו סכום מסוים בשיק כמתנה לברית, מחמת שטרח לכבדם בסעודה יוקרתית, צריך האברך לשלם לקטרינג את כל התוספת שקיבל ממנו.²

מקורות

1. מבואר בגמ' ב"ק (ק"ב). ונפסק בשו"ע חו"מ (ס"ו שמו, ד) שאם אדם שאל בהמה מחבירו ונפטר באופן פתאומי, וילדיו היתומים חשבו שהבהמה היתה שייכת לאביהם, ושחטו ואכלו אותה, ולבסוף נודע להם שהיא היתה שאולה, הם צריכים לשלם לבעל הבהמה עבור הנאתם מהבשר שאכלו, עלות של שני שליש ממה שנמכר בשר כזה בחנויות. כי חז"ל אמדו בדעתם, שבסכום זה יכלו למצוא חנות שתמכור להם בשר כמו שאכלו, כמבואר שם בסמ"ע (ס"ק י'), או שסכום כזה מוכנים אנשים לשלם עבור הנאתם מאוכל שאכלוהו בטעות.

כמו כן מבואר בב"ק (כ.) ונפסק בשו"ע חו"מ (ס"ו שצא, ח) לגבי אופנים שבהמתו אכלה ברשות הרבים אוכל שהניח שם חבירו בפשיעה, שלמרות שבעל הבהמה פטור מלשלם לניזק עבור הנזק שבהמתו גרמה לו. אולם עדיין הוא חייב לשלם לניזק את השווי שנחסך לו מלתת אוכל לבהמתו. וגם באופן הזה ישלם לניזק רק שני שליש מעלות האוכל שאכלה הבהמה או מעלות האוכל שהוא רגיל להאכילה [נחלקו בדבר רבה ורבה בגמ' שם]. ולפי זה לכאורה היה צריך להיות שגם בנידון השאלה דנן, האברך ישלם שני שליש מעלות הסעודה שקיבל, דהיינו כ-ששים ושבע ₪ למנה. ואכן אם היה לו את האמצעים הכספיים לכך, היה מקום להמליץ לו שראוי להגיע לפשרה כזו עם בעל הקטרינג לפני משורת הדין.

הטעם למה פטור בעל השמחה לשלם עבור הנאת אורחיו

אמנם מאחר והאברך הנ"ל מחוסר באמצעים כספיים, ורצונו לשלם רק מה

שחייב ע"פ דין, לכן נלע"ד שאי אפשר לחייבו לשלם עבור הנאת אורחיו. וטעם החילוק בין האמור לעיל הינו, כי בנידון של היתומים שאכלו בשר, הם עצמם נהנו מהבשר שאכלו, ולכן חייבים לשלם לניזק עבור הנאת גופם. וחז"ל אמדו זאת בשווי של שני שליש ממה שאכלו. וכמו כן לגבי אכילת בהמתו, מאחר ובעל הבהמה נותן לה אוכל מידי יום כדי להשביח את ממונו, א"כ ע"י האוכל שאכלה הבהמה שהיה שייך לממון חבירו - נחסך לו עלות האוכל שהיה משלם מכספו, וכן ממונו הושבח מחמת ממון חבירו, לכן צריך לשלם לחבירו מה שנחסך לו מחמת חבירו. משא"כ באוכל היקר שאכלו האורחים - רק הם נהנו מכך, ולא נגרם לבעל השמחה כל תועלת מכך, מאחר ובשבילו היה מספיק לתת להם אוכל בשווי חמישים ₪ למנה וכפי שהזמין. א"כ לא נגרמה לו כל תועלת ממנוית בכך שאורחיו נהנו מאוכל משובח יותר, לכן הוא פטור מלשלם עבור זה.

החייב לגבי המנות שהוא ומשפחתו הגרעינית אכלו

אמנם עבור המנה שהוא אכל וגופו נהנה מאוכל משובח ויוקרתי יותר, ודאי שצריך לשלם שני שליש משווי כלומר - ששים ושבע ₪. כמו כן ראוי שישלם סכום זה גם עבור המנות שאכלו אשתו וילדיו הסמוכים על שולחנו. מאחר והוא מחוייב לתת לאשתו מזונות מחמת חיובי הכתובה שהתחייב לה, וכמו כן הוא מחוייב לזון את ילדיו הסמוכים על שולחנו מחמת תקנות חז"ל המבוארות בגמ' בכתובות, ובשו"ע אעה"ז (ס"ו ע-עא) וע"ש.

לפיכך אע"פ שיכול לטעון, שהיה נותן להם אוכל זול יותר, וכמו שנותן להם כל יום בביתו. וכמו כן הוא טוען, שאין הנידון דומה לאכילת בהמתו, כי כשבהמתו אוכלת אוכל משובח יותר - ממונו מושבח יותר, משא"כ באכילת אשתו וילדיו - ממונו לא מושבח, אלא נחסך ממנו מלתת להם אוכל זול שרגיל להאכילם בביתו מידי יום. אולם למרות כן, ואע"פ שלא ניתן לחייבו ע"פ הדין לשלם עבור אכילתם יותר מחמישים ₪ למנה, בכל זאת ראוי לו להתפשר ולשלם עבור המנות שאכלו אשתו וילדיו הסמוכים על שולחנו ששים ושבע ₪ למנה, שמכיון שהוא מחוייב להאכילם, אם הם אכלו ביום שמחת המשפחה אוכל משובח יותר, כדאי שישלם זאת.

סיבת הפטור של האורחים מלשלם עבור הנאתם

אמנם בעל הקייטרינג לא יוכל לתבוע את האורחים שישלמו לו עבור מה שנהנו מאוכל יוקרתי, כלומר, שכל אחד מהם יוסיף לו עוד שבע עשרה ₪ למנה שאכל. מאחר ודעתו של בעל הקייטרינג כשסיפק את האוכל היתה לגבות כסף רק מבעל השמחה שהזמין את האוכל ולא מהאורחים, ולכן אפילו אם מזמין הסעודה היה בורח ולא משלם מאומה - לא היה בדעתו לגבות מהאורחים עבור מה שאכלו, ומבואר ברמ"א חו"מ (ס"ו רסד, סוף סעיף ד', וכן בפ"ת שם בס"ק ג'), וכן בגמ' בבבא מציעא (ס"ב יב, ס"ק ה'), שכל הגורם הנאה ממנוית לחבירו ודעתו היתה שלא ישלם לו עבורה - לא יכול לאחר מכן לתבוע כסף ממקבל הנאה. ולפי זה הוא הדין בנידון דנן, האורחים פטורים מלשלם לבעל הקייטרינג עבור ההנאה הנוספת שקיבלו ממנו.

2. במקרה זה, מכיון שנותן המתנה אומר, שהכסף שהוסיף הוא רק בגלל הסעודה היוקרתית שהכין האברך לכבודם. נמצא שסכום הכסף שנוסף, נגרם רק מחמת ממונו של בעל הקייטרינג. ומאחר ובעל הקייטרינג תובע מהאברך את ההנאה הממונית שנגרמה לו מהכסף שהשקיע למענו, לפיכך - כל תוספת הכסף שיקבל האברך מחמת האוכל היוקרתי שהושקע בשמחתו עד הסכום של שמונים ₪ למנה שהסכים בעל הקטרינג להתפשר עמו - מגיע לבעל הקטרינג בלבד. כי רק ממונו גרם לרווח הזה.

גדרם של חלומות יוסף

"ויחלום יוסף חלום ויגד לאחיו" (ל, ה)

צריך להבין: א. למה יוסף סיפר את חלומותיו לאחיו, למרות שידע ששונאים אותו? ב. למה את החלום השני למרות שיוסף סיפר לאחיו הם לא פתרו לו, אלא אביו פתר לו אותו?

ג. כתב הרמב"ם פ' מקץ (מב, ט) על הפסוק "ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם" שלכאורה קשה, לאחר שיוסף נעשה מלך במצרים, למה לא שלח שליח להודיע לאביו יעקב שהוא חי ומלך במצרים, הרי בפחות משבוע ייקח לשליח להגיע ממצרים עד חברון, ובנתיים השאיר יוסף את אביו באבלו כשהוא מצטער עוד תשע שנים? ורואים שגם לחז"ל לא היתה טענה על יוסף למה התנהג כך, וצריך להבין למה צדק יוסף במעשיו?

כללים יסודיים לגבי חלומות ופתרונם

ונראה להקדים ולבאר בס"ד ע"פ דברי חז"ל, שישנם לפחות שלושה סוגי חלומות עיקריים השכיחים אצל בני אדם. סוג א - חלום שנובע מחמת גילוי מלאך ה'. ועל חלום מסוג זה אומרת הגמ' בברכות (יג): שהוא אחד מששים לנבואה. סוג ב - חלום שמתגלה לאדם ע"י שד. סוג ג - חלום שנובע מחמת שאדם חשב על דברים אלו ביום ולבסוף הוא חולם עליהם בלילה.

והנה אומר רב חסדא בברכות (נה). שחלום שלא פותרים אותו, דומה לאגרת שלא קוראים אותה. ופי' רש"י שם וז"ל: לא טוב ולא רע הוא, שכל החלומות הולכים אחר הפתרון, ע"כ. נמצא שכל חלום כדי שיתגשם בפועל - חייבים לפתור אותו כלומר, להוציא בפה את פתרון החלום. והנה מבואר שם בגמ' (נה): ובתוס' שם בד"ה פותר חלומות וכו' בשם הר"י, שכדי להיות בגדר "פותר חלומות" אין הדבר תלוי בחכמת האדם, אלא המזל של שעת הלידה הוא הגורם היחיד שנותן את הכח למי שמומחה לפתור חלומות.

נמצאנו למדים, שכדי שהחלום יתקיים חייבים לפתור אותו ולומר בפה מהו פתרונו. אמנם לרוב בני אדם ואפילו לגדולי התורה שבדור כמו: אביי, ורבא, לא הייתה היכולת לפתור את החלומות שחלמו כמבואר שם בגמ' (יג) ולכן גם אם הם יאמרו בפיהם את פתרונו - אין בדברים אלו ממש. ורק למי שנוולד במזל המתאים להיות פותר חלומות - לו בלבד יש את הכח, שמה שיאמר בפיו ביחס לחלום בין לטובה ובין לצד הפוך - כך יתקיים הדבר, כמו שמבואר שם בגמ' לגבי אדם רשע שנקרא - בר הדיה, שפתר לרבא את חלומותיו לרעה, ולבסוף כל מה שאמר התקיים וע"ש. אמנם מי שנוולד במזל מתאים - יכול לפתור את החלומות של עצמו ולא צריך שילך לפותר חלומות אחר, וכמו שמבואר שם בגמ' (נה): לגבי שמואל האמורא, שפתר לעצמו מה שחלם וע"ש.

מהי הסיבה שיוסף אמר את חלומותיו לאחיו ולאביו

לאור האמור ננסה בס"ד לבאר ולתרץ מה שהקשנו בתחילת דברינו. ליוסף הצדיק היה את הכח לפתור חלומות. וכמו שאמר לאסירי המלך שהיו עמו בבית הסוהר בפרשתנו (מ, ח) וכמו שאמר שר המשקים לפרעה בפ' מקץ (מא, יג) "ויהי כאשר פתר לנו - כן היה" והנה יוסף ידע בוודאות, ששני החלומות שחלם שייכים רק לסוג הראשון שציינו. כלומר - שהתגלו לו ע"י מלאך ה', וגדרם ומהותם הוא - כעין נבואה. כלומר, הם חייבים להתקיים כי כך הוא רצון הבורא ית"ש.

ואמנם יוסף יכל לפתור חלומות אלו בעצמו, שהיה אומר בפיו בינו לבין עצמו את פתרונו. באותו אופן שפתרו לו אותם אח"כ אחיו ואביו. וכמו שהתבאר לעיל מדברי שמואל, שמי שיש לו יכולת לפתור חלומות, יכול לפתורם לעצמו. אלא שמחמת צדקתו הרבה של יוסף, לא רצה להוציא בפיו שאחיו הגדולים ממנו, וכ"ש אביו הקדוש, יבואו וישתחוו לו, לכן נמנע יוסף מלפתור לעצמו את חלומותיו. וביקש מאחיו שידע שגם להם יש את היכולת לפתור חלומות שהם יפתרו לו אותם, כי כאמור לעיל, חלום שלא יפתרו אותו - לא יחול. ואע"פ שידע שהם שונאים אותו, אולם יוסף גם ידע, שאחיו הצדיקים הינם אמיתיים, ולא יאמרו דברים שאינם נכונים. וכפי' רש"י על הפסוק (ל, ד) "ולא

יכלו לדברו שלום" שמתוך גנותם באנו לשבחם, שהיו אמיתיים, אחד בפה ואחד בלב. ע"כ. לפיכך או שהם לא יאמרו לו מאומה או שהם יפתרו אותו לטובה. ואכן כך היה, הם פתרו לו את החלום לטובה. כלומר - שהוא יהיה מלך וכל אחיו יבואו להשתחוות לו. אלא שאח"כ מחמת שנאתם אליו, הם טענו לו, שאין לפתרון שלהם כל תוקף. מאחר ולדעתם חלומו שייך לסוג השלישי כלומר, שהוא חשב על כך ביום - לכן חלם על זה בלילה, וממילא אין לחלומו מהות של חלום שהינו בגדר נבואה, אלא הינו דברים בטלים שמדמיינ מעצמו, ולכן אין שום תוקף למה שהם פתרו לו. אבל יוסף שידע בעצמו את האמת, שקיבל גילוי ממלאך ה' ולא הררה על כך ביום, ידע שבפתרוןם הם הפכו את חלום - לנבואה שחייבת להתקיים בפועל.

כמו כן קרה ביחס לחלום השני, תחילה סיפר אותו יוסף לאחיו, כדי שע"י פתרונום הוא יתקיים, אולם אחיו שחששו לכך, נמנעו כעת לפתור. לעומת זאת אביו יעקב שרצה שהחלום יתקיים, והבין ברוח קודשו שחלום זה גדרו כעין נבואה ולא נובע מהרהורי לבו של יוסף, לכן הוא פתר לו אותו בדרך האמיתית.

שאכן הוא, ואמו [הכוונה לבלהה שגידלה את יוסף היתום כאמא] וכל אחיו יבואו להשתחוות לו. ואומרת שם התורה: "ואביו שמר את הדבר" ופי' רש"י: היה ממתין ומצפה מתי יבוא ע"כ. אלא שכדי שאחיו לא יקנאו בו, הוא תחילה גער ביוסף, ופתר לו את החלום בלשון תמיהה, ואע"פ שידע בוודאות שכמו שפתר בפועל - כך יהיה, ולכן ציפה מתי יתממש הדבר בפועל.

לאור האמור, מובן למה יוסף פעל בערמה שיביאו את בנימין, ולא סיפר לאביו שהוא חי ומלך במצרים, וחז"ל הצדיקו את מעשיו. מאחר וידע יוסף שחלומותיו הינם בגדר נבואה. לפיכך הם חייבים להתקיים, כי זהו רצון הקב"ה. וכמו כן הם חייבים להתקיים דווקא באופן ובסדר שהוא חלם, כי אין לסטות מאומה מנבואה שנמסרה ע"י המלאך. ומאחר והאופן היחיד ששייך שיבואו להשתחוות ליוסף יהיה כשיגיעו למצרים, כי רק שם הוא מלך ולא בארץ ישראל, לכן חיכה יוסף שהקב"ה יסובב את הדבר למצב שבו ייאלצו משפחתו להגיע למצרים. ומאחר ובפעם הראשונה כשהגיעו אחיו למצרים בנימין לא היה שם, לכן פעל יוסף בחכמתו רעיון להביא גם את בנימין, כדי שכולם ישתחוו לו, ואז יתקיים בפועל חלום הראשון כלומר - הנבואה הראשונה שקיבל מהמלאך. ולכן רק אח"כ התגלה להם, כדי שאביו, ובלהה יבואו גם כן להשתחוות לפניו, וע"כ כך תתקיים בפועל הנבואה השניה. שהקב"ה רצה שתחול.

מטרת התגשמות חלומות יוסף

והנה גזר הקב"ה בברית בין הבתרים, שזרעו של אברהם אבינו ישתעבד בגלות עד הזמן שייגאלם ויגיעו לארץ ישראל. וקבע הקב"ה, שגלות זו צריכה להיות דווקא במצרים. והטעם לכך מבואר בזוהר הקדוש ובכתבי הארז"ל, כי שם היו כל הנשמות הטמאות שנוצרו מחטאו של אדם הראשון, שהיה צריך לתקן. והנה מצרים היתה המקום הפרוץ ביותר בעריות, וכלשון הפסוק (מד, ט) "ערוות הארץ" ולכן כדי שיוכלו בני ישראל לשרוד בקדושתם במקום טמא כזה, היה צריך להכשיר את המקום ע"י הצדיקים שיעמדו בנסיון הקדושה.

לפיכך בתחילה סובב הקב"ה ששרה אמנו תלקח לבית פרעה, ושם היא עמדה בגבורה בנסיון, וע"כ היא גרמה שכל נשות ישראל יעמדו בגלות מצרים בנסיונות הקשורים לקדושה.

ואח"כ גרם הקב"ה ליוסף שייגלה למצרים ויעמוד בגבורה בנסיון של עריות, וכתוצאה מכך נגרם, שכל בני ישראל הגברים יעמדו בגלות מצרים בנסיונות הקשורים לקדושה. אמנם כדי שכוחו של יוסף הצעיר שבשבים יועיל לשבטים שגדולים ממנו, צריך שכולם יכנעו וישתחוו ליוסף, וע"י הכניעה וההתבטלות לפניו - זכו לקבל ממנו את הכח לעמוד במצרים בנסיונות הקדושה. וזאת היתה אחת המטרות של חלומות של יוסף.

אמנם כדי לחיות במקום טמא ולהיהפך לעם המאמין בקב"ה, לא מספיק רק "הסור מרע", אלא צריך גם את ה"עשה טוב". ולכן מיד כשהגיעו למצרים, שלח יעקב אבינו את יהודה לפתוח שם ישיבה ללמוד תורה, ובכח התורה, ובפרט ע"י לימוד התורה התמידי של שבט לוי זכו - שנוולדו משבט זה שלושת הנביאים: משה, אהרן ומרים, ובזכותם יצאו אח"כ ממצרים.

העלון יוצא לע"נ: הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצלה"ה

פרשת וישב • חנוכה • תשפ"א גליון ת"ז

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

שליח מצוה

וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ נָא רָאָה אֶת שְׁלוֹם אֶחִיד וְגו' (ל"ז י"ד)

הנה יוסף הלך לראות את שלום אחיו וניזוק. ותיקשי הרי שלוחי מצוה אינם ניזוקין. ובפרי מגדים (תיבת גמא וישב אות ב') מבאר דהיה שכיח היזיקא ובכהאי גוונא לא אמרינן דשלוחי מצוה אינם ניזוקין.

ויש לבאר עוד, שבפנים יפות מבואר דהא דאמרינן דשלוחי מצוה אינן ניזוקין, היינו דוקא אם יהיה כוונתו לשם מצוה בלבד ולא לשם הנאת עצמו, וכך דאמרינן בגמרא פסחים (ח' א') לענין בדיקת חמץ במקום שיש סכנת עקרב, דלא סמכינן על הא דשלוחי מצוה אינם ניזוקין, דחיישינן שמא תאבד לו מחט ואתי לעיוני בתרה ונמצא שאינו מכיון להמצוה. ואם כן נימא דיוסף התכוון לא רק לצורך מצוה.

[א"ה. הנה דברי הפנים יפות הם בפרשת תולדות (כ"ו כ"ח) שובקה חששה שמא יתכווין יעקב בשביל הנאת עצמו לקבל הברכות, ואם כן לא יהא בכלל שלוחי מצוה שאינן ניזוקין, לכך אמרה לו לאשר אני מצווה אותך שלא יכוון רק לקיום המצוה].

א. בשביל שיחיה בני

הנה אמרינן (פסחים ח' א', בבא בתרא י"ב ב') האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני או בשביל שאחיה בן העולם הבא, הרי זה צדיק גמור. ואמרינן בגמרא בבא בתרא (י"ב ב') דאיירי דוקא בישראל.

וביאר ביד רמה (שם) שההבדל בין ישראל לאומות העולם, שבישראל עיקר מילתא לשם שמים קא מכוון, וכי אמר בשביל שיחיו בני שיעסקו בתורה ובמצות הוא דקאמר, וכי אמר נמי בשביל שאזכר לחיי העולם הבא כדי שיוסיף לדעת את בוראו קאמר. אבל באומות העולם דכי קא מכווני להנאה דגופייהו קא מכווני ואם כן לאו מעליותא היא. נא"ה. אמנם עיין שם ברש"י שפירש באופן אחר.

ב. מחפש מחט מאי כוונה איכא

אך הרי אמרינן בגמרא פסחים הנ"ל דחיישינן שמא תאבד לו מחט בשעת הבדיקת חמץ ויכוון לחפש המחט ואז לא יחשב שליח מצוה וינזק מעקרב, ומקשינן מהך דעל מנת שיחיה בני, דחזינן דגם במכוון בעשיית המצוה לאיזה תועלת מכל מקום הוה שליח מצוה.

עניני חנוכה

המצוה, והרי זה כמו דחזינן דנשים מקבלות על עצמם מצות עשה שהזמן גרמא ומשום הכי יכולות לברך.

ג. אינו יכול לברך

אך לאידך גיסא יש לומר דאינו יכול לברך, דהרי פרוי שרוצה לקבל על עצמו חיובי מוקף, ודאי הוי ברכה לבטלה, שאין לו שייכות להנס דט"ו, ואם כן גם בעבד כנעני נימא הכי, דאין לו שייכות להנס חנוכה.

ג. לחלק

אלא אם כן יש לחלק דהתם לא דיינינן על חובת גברא, אלא דבמקום זה אין פורים, [אע"פ דהאי פרוי הגיע למוקף רק לאחר כניסת היום], משא"כ הכא דיינינן לענין החובת גברא, ובזה אמרינן דאע"פ דפטור מהחובה מכל מקום יכול לקבל על עצמו.

ונראה באמת כהצד הראשון, דאף להפוטרים עבד כנעני מנרות חנוכה ומקריאת המגילה מכל מקום יכול לברך.

נרות חנוכה בעבד כנעני

הנה קיימא לן (סי' תרע"ה סעי' ג') דנשים חייבות בנרות חנוכה, שאף הן היו באותו הנס, שהיתה גזירה על כל בתולה הנישואת, וגם התשועה נעשה על ידי אשה, שבת יוחנן כהן גדול חתכה ראשו של ראש הצוררים.

אבל לענין עבד כנעני לא הוזכר, אך הדבר מבואר בפרי חדש (שם) דעבד כנעני פטור, דאע"פ דעבד כנעני חייב במצוות כנשים, מכל מקום הרי כל הטעם שנשים חייבות היינו רק מחמת אף הן היו באותו הנס, והאי טעמא לא שייך בעבדים. [אך במגילה כתב דיש לומר דחייבים עי"ש].

מעתה יש לדון להפרי חדש דעבד כנעני פטור מנרות חנוכה, אם בכל זאת רוצה להדליק, דומיא דנשים בהזמן גרמא, האם יוכל לברך. [וכן הנידון לענין קריאת המגילה, אם נימא דעבדים פטורים].

א. יכול לברך

הנה לחד גיסא יש לדון דיוכל לברך, דהרי העבד מקבל על עצמו

לא יגמור ההלל לפני השקיעה

הנה יש לדון במי שצריך לומר הלל השלם, כגון בחנוכה ובסוכות ובשבועות ובפסח ביום טוב ראשון, ויודע שלא יגמור לקרוא ההלל עד השקיעה. האם יכול לברך על ההלל לפני השקיעה.

א. אינו מברך מחמת ספק

הנה בפשוטו לא יוכל לברך שהרי בין השמשות הוה ספיקא, והרי אף במצוה דאורייתא ועושה אותה בבין השמשות של סוף היום, אינו מברך, קל וחומר שאינו מברך במצוה דרבנן שמספק פטור מעיקר המצוה.

והא דבקיודש מקדש בבין השמשות של סוף היום, שאני התם דהוה חיוב דאורייתא ומחוייב לקדש מספק, והרי זה כמו בספק בירך ברכת המזון דאמרין ביה דחייב לברך מדין ספק דאורייתא לחומרא.

ב. חיישין לר' יוסי

הנה כתב במשנה ברורה (סי' שמי"ב סק"ב) דאע"פ שלא חלקין בין תחילת היום לסופו, וגם בבין השמשות במוצאי שבת מותר שבות לצורך מצוה, [ונדלא כהמגן אברהם אלא כמו דאשכחן ברשב"א], מכל מקום כל זה לא איתמר אלא בסוף הבין השמשות, דהרי יש לחוש לשיטת ר' יוסי דרך בסופו הוה בין השמשות.

[וכך כתב בביאור הלכה בהלכות שבת (סי' רס"א סעי' ב' ד"ה ושיעור) והביא דברי הרא"ש דיש להקל בתענית יחיד משתשקע חמה, והביא שהקרבן נתנאל והגר"א תמחו למה לא חייש לרבי יוסי, ולכן דן לא למיזל לקולא אף בדרבנן בבין השמשות של סוף היום משתשקע החמה].

אך אם נימא כן, לא יוכל להקל לברך על הלל במשך הבין השמשות.

ג. יהללך

הנה יש לעיין לענין ברכת יהללך, אם אמר כל הלל מבעוד יום, האם יאמר יהללך לאחר השקיעה, מי נימא דכיון דהלל כדינו, יוכל לברך, וכמו לענין ברכת המצות דלפניה, דאיכא דסברי (עיין בגליון מהרש"א יו"ד סי' י"ט סעי' ה' על השי"ך סק"ן, ובהגהות רד"ל סוטה ל"ט ב' סד"ה ואין) דיוכל לברך קודם עלות השחר אם יקיים המצוה בזמנה, או דילמא שאני הכא דהוי ברכת השבח.

והנה תליא בהרב את ריבנו לאחר מגילת אסתר, מהו אם קרא המגילה ביום ושקעה החמה, האם יברך הרב את ריבנו בלילה.

ראש חודש טבת

אך יש לעיין בחנוכה בראש חודש טבת, אם אינו יכול לגמור ההלל עד השקיעה, האם יוכל לברך על ההלל לפני השקיעה מחמת ההלל דראש חודש, או דילמא גם הכא לא יברך על ההלל וכמו בכל חנוכה.

א. צדדי הספק

צדדי הספק, מי נימא דרמי עליו ב' חיובים, חדא של ראש חודש וחדא של חנוכה, אלא שיוצא ידי שניהם בהלל אחד, ואם כן בנידון דידן נהי דמכח הלל דחנוכה לא יברך עליו, אבל מכל מקום לא גרע מכל ראש חודש, ובראש חודש כיון שאין גומרין ההלל, אף אם לא יגמור ההלל המדולג עד השקיעה אבל הרי יאמר משחו עד השקיעה, ושוב יוכל לברך לפניה.

אלא אם נימא לא כך, דבחנוכה הפקיעו דין הלל של ראש חודש, ואם כן בראש חודש טבת, ליכא חיוב הלל מחמת ראש חודש אלא רק מחמת חנוכה, ואם כן גם ביום זה של חנוכה אינו חייב אלא בהלל השלם, ואם לא יוכל לגמור עד השקיעה לא יברך על ההלל.

אך בפשוטו נראה כהצד הראשון, דלא גרע האי ראש חודש מכל ראש חודש אחר, ואף שהוא רק ממנהגא, מכל מקום נהגו בראש חודש ולא גרע האי ראש חודש.

ב. י"ב ראשי חדשים

הנה הראו לי לדברי הבית יוסף (סי' תכ"ב) בשם שבלי הלקט בשם הגאונים, דרמזו דוד בתהילים ליי"ב ראשי חדשים של הלל, דאיתא במזמור הללו אל בקדשו (תהילים קי"ט) יי"ב פעמים הללו. חזינן דאיכא יי"ב פעמים הלל דראש חודש, ועל כרחך שזה כולל גם ראש חודש טבת. [ועיין בפרי חדש ומאמר מרדכי שם שהקשה שבראש השנה לא קרינן הלל].

[ועיין בספר דרוש וחקר (סי' ק"ד) שהביא מדברי בעל זכר טוב במכתב בהאי נידון, וכן מה ששמע מהגאון רבי יחזקאל ברטלר זצ"ל].

ג. עבדים כנענים

הנה כתב המחבר (סי' תרפ"ט סעי' א') דעבדים משוחררים חייבים בקריאת המגילה, אבל כתב במשנה ברורה (שם סק"ב) בשם הגר"א דעבדים שאינם משוחררים, פטורים מקריאת המגילה, דלא שייך בהם אף הם היו באותו הנס. [אך מביא דדעת המגן אברהם (שם) דגם הם חייבים, והוכיח הכי מהטור].

ולפי דברי הגר"א, הכי נמי בהלל דחנוכה עבדים פטורים. [דהרי גם הלל בנשים הוא מחמת אף הן היו באותו הנס, ולדעת הגר"א לא אמרין הכי בעבדים].

אמנם בהלל דראש חודש עבדים חייבים, דהרי כתב בביאור הלכה (סי' תכ"ב סעי' ב') לענין נשים בהלל דראש חודש, דכיון דהוי ממנהגא אין לחלק בין אנשים לנשים, דהרי על האנשים הוא גם כן רק מצד מנהגא ואם במקום זה נהגו הנשים גם כן במצוה זו אם כן מאי נפקא מינה בין אלו לאלו. [א"ה]. ונימא דבפשוטו המנהג שכולם יקראו וכולל גם עבדים].

מעתה הרי לדעת הגר"א בהלל דחנוכה עבדים פטורים, אבל בהלל דראש חודש חייבים, והשתא אם עבד כנעני יכול לברך בראש חודש חנוכה, באופן כהנ"ל שלא יגמור ההלל לפני השקיעה, יש לומר דתליא בהנידון הנ"ל, דהרי אם רמי על כל אחד ב' חיובים, אם כן שפיר חייבים עכ"פ בהלל דראש חודש, אמנם אם בחנוכה הפקיעו דין הלל דראש חודש, אם כן עבדים אינם חייבים בהלל כלל, דליכא אלא חיוב הלל מחמת חנוכה ולדעת הגר"א פטורים מהאי חיובא.

ובאמת הנידון גם לדעת המגן אברהם דעבד כנעני רשאי לברך על הלל בחנוכה, דמכל מקום חיובא ליתא, ואנן דיינינן האם עכ"פ איכא חיוב מכח ראש חודש מפאת המנהג.

ד. נפקא מינה גם לדידן

הנה באמת נפקא מינה בהאמור גם לדידן, אם אינו יודע לקרוא הלל בעצמו, האם יכול לצאת ידי חובת הלל דראש חודש טבת על ידי שומע כעונה מהעבד, דהרי החיוב הלל דחנוכה אינו יכול לצאת מפאת העבד אינו בר חיובא, אמנם החיוב הלל דראש חודש יכול לצאת, למה שכתב במשנה ברורה (ביאור הלכה הנ"ל) דאשה יכולה להוציא איש בהלל דראש חודש מכיון דתרויהו שוים. ואם כן תליא בנידון הנ"ל האם בראש חודש טבת איכא חיוב הלל גם מחמת ראש חודש או דילמא רק מחמת חנוכה.

ה. פסקי הלכה

הנה שמעתי דשאלו להחוט שני על אחד שבראש חודש טבת שכח שהוא חנוכה וקרא בדילוג, מה יעשה, והשיב דברכה לבטלה ליתא, דקיים חיוב ראש חודש, ויחזור ויגמור הלל שנית בברכה כדי לצאת ידי חובת חנוכה.

וכן אמרו לי בשם חוט שני, דמי שאינו יודע בעל פה כל ההלל בראש חודש טבת, ואין לפניו סידור, יאמר מה שיודע ויברך, ואם יודמן לו סידור יאמר שנית. [כך שמעתי מהרב י"א דינר שליט"א].

אמנם בספר והיא תהלתך כתב בשם הגאון דרך אמונה שליט"א לענין הנידון שלא יספיק לגמור ההלל עד השקיעה, שלא יאמר כלל.

משקיעת החמה עד צאת הכוכבים

הנה קיימא לן בסוגיא בשבת (פ"א א') דשמנים ופתילות הגרועים שאין מדליקין בהם בשבת, מדליקין בחנוכה, בין בחול משום דכבתה אין זקוק לה, ובין בשבת משום דליכא חשש שמא יטה מפאת דאסור להשתמש לאורה.

ושאלו מקמי דהרשב"א (ח"א סי' ק"ע) הרי לאחר שתכלה רגל מן השוק הא מותר ליהנות לאורו, ואם כן היאך שרינן בשבת, הא אחר כך יבוא להטות, ותיירץ ברשב"א דבאמת איירי בנותן שיעור מצומצם של חצי שעה. וכן קיימא לן בשולחן ערוך (סי' תרע"ג סעי' א').

והנה בהא דאמרין דתחילת מצותה משתשקע החמה, דעת הרא"ש והטור דהוא סוף השקיעה, דהיינו צאת הכוכבים, ודעת הרשב"א והר"ן דהוא תחילת השקיעה, והוא בערך רבע שעה מקודם, כמבואר במשנה ברורה (סי' תרע"ב סק"א).

מעתה תיקשי להרא"ש והטור היאך מדליקין בחנוכה בשבת בשמנים שאין מדליקין בשבת, הא החצי שעה דהמצוה מתחלת רק

בצאת הכוכבים, ושבת חיילא מן השקיעה, מחמת הספק דילמא בין השמשות לילה וכמו דקיימא לן דהעושה מלאכה בין השמשות חייב אשם תלוי, ואם כן בזמן דמה שקיעה עד צאת הכוכבים יבוא להטות. ויש לדון ליישב בכמה דרכים:

א. האם תליא בדין בין השמשות

וכי תימא דאם בין השמשות ליליא, מודו הרא"ש והטור דהמצוה מתחילת שקיעת החמה.

אך צריך עיון, חדא, דאם כן ידליק בתחילת השקיעה, וכמו בספירת העומר דרבנן דיכול לספור לאחר השקיעה, ועוד, דאדרבה עדיף שידליק בשקיעה החמה ממש דילמא אז הזמן אבל אם מדליק בצאת הכוכבים דילמא איחר הזמן.

תו, דאם נימא דתליא בספק בין השמשות, אם כן שיעור ההדלקה יותר מחצי שעה שהרי תכלה רגל חצי שעה מצאת הכוכבים לדידהו. אלא על כרחך חזינן דלדעת הרא"ש והטור אפילו אם בין השמשות הוי כבר לילה, מכל מקום זמן הדלקת נר חנוכה הוי רק בצאת הכוכבים.

ב. מיתסר בהנאה בתחילת ההדלקה

אלא יש לתרץ, חדא, דנימא דאע"ג דקודם הזמן אכתי אין כאן קיום מצוה, מכל מקום מיתסר בהנאה אף כשהדליק קודם השקיעה מפלג המנחה ואילך.

וכך איתא במסכת סופרים (פרק כ"ה"ב) דאם הדליקו ביום אין נאותין ממנו. מבואר כהנ"ל.

וכך כתב בביתור הלכה (סי' תרע"ב סעי' א' ד"ה ובלבד) וזה לשונו, ובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה וכו', לכמה פוסקים הוא כחצי שעה אחר צאת הכוכבים שהוא בסך הכל שעה וג' רבע שעה מזמן הדלקה, נכונותו לרבינו תם דמשקיעה ראשונה ועד צאת הכוכבים שעה וחמישן, ואסור להשתמש לאורה כל אותו הזמן, [אף שהדליקה בעוד היום גדול].

עוד מצאנו במשנה ברורה (סי' רס"ג סעי' נ"ז) בשם פרי מגדים, דבהדליק נר שבת מבעוד יום ולא קיבל שבת אסור להשתמש תשמיש חול, כיון דהוקצה למצותו, חזינן מזה דהוא הדין לנר חנוכה דיהא אסור.

[והנה האי תשמיש חול בנרות שבת, צריך עיון מאי כוננו דהרי מותר להשתמש בנרות שבת לצורכן, ושמעתי דהוקצה להנאת שבת וכל שנהנה ממנו בחול, לא חשיבא שימוש למצותו, אך לפי זה מי שלא קיבל שבת יאסר ליה ליהנות מנר שבת, ולא שמענו, ויותר נראה כגון שמסתפק מהשמן או שימוש שאינו מכובד.

ג. אין חשש שמא יטה כשיש אור

תו, נימא דבין השמשות לפני צאת הכוכבים, כיון דאיכא אור אין חשש כולי האי שיטה הנר.

אך לפי זה יתחדש שאם הדליק נר קטן שיכבה בבין השמשות קודם שתשקע החמה, יהא מותר בפתילות ושמנים שאין מדליקין בהם בשבת. ולא שמענו זה.

גם לפי זה בבית אפל מאי איכא למימר, דהתם יש חשש שיטה, אם כן יהא אסור להדליק בשמנים הגרועים גם בשבת חנוכה.

ד. ספיקא דרבנן לקולא

תו, נימא דכיון דהוא גזירה שמא יטה, והרי השבת הוי רק מספק, לא גזרינן שמא יטה, דאמרין ספיקא דרבנן לקולא.

אך הא חזינן דדינא דכל דבר שהוא שבות לא גזרו בין השמשות [והתירו רק לדבר מצוה], משמע דאירי בין באיסורי דרבנן בעצם ובין בגזירות, כגון לענין גזירה שלא לשתות אלא אם כן הכניס ראשו ורובו דגם בבין השמשות יש לומר דמיתסר.

אך יש לומר דהרי הוה מצוה לקיים מצות נר חנוכה היכא דאין לו פתילות טובות, ואם כן מפאת המצוה דנר חנוכה מותר לעבור על השבות, דהרי התירו לעבור על שבות בבין השמשות לצורך מצוה, אך אינו כן, דמשמע דשרינן להדליק בשמנים ופתילות הגרועים אף ביש לו פתילות טובות, ורק מצד הידור לחודא צריך לקחת הטובים.

ה. עיקר הנר אסור בהנאה

תו נימא דכיון דעיקר הנר אסור בהנאה, בזמן פורתא דתחילתו דמותר לא גזרינן שמא יטה.

ולא דמי לנר שדולק רק עד השקיעה, דהתם כל הנר מותר בהנאה,

וכן לא דמי להא דתשובות הרשב"א דלאחר חצי שעה מותר בהנאה, דהרי בנידון דידן אע"ג דתחילתו מותרת בהנאה, מכל מקום כיון דעתיד להיות אסור נמצא דעיקר הנר אסור בהנאה ואם כן לא גזרינן.

ו. כל משך ההדלקה בכלל המצוה

הנה בדינא דכבתה אין זקוק לה, מקשינן בגמרא (כ"א ב') מברייטא דמצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, מאי לאו דאי כבתה מדליקו שנית, ודחינן דלעולם כבתה אין זקוק לה, אלא הזמן הוא דאם לא הדליק עדיין יכול להדליק, אי נמי לשיעוריה והיינו שיתן שיעור שמן שיכול להדליק לחצי שעה.

ודנו בפוסקים אם התירוץ קמא לית ליה דתירוצא בתרא ואין כלל דין של שיעור, והלכך כתב במשנה ברורה (ביאור הלכה סי' תרע"ב סעי' ב' בשם פרי מגדים) דאם יש לו שמן פחות מחצי שעה, מכל מקום ידליק בלא ברכה, וכן אם הדליק לראשונה בשמן פחות מכשיעור, ידליק שנית כשיעור ובלא ברכה.

והשתא תיקשי היאך שרינן להדליק בשבת נרות חנוכה בפתילות שאין מדליקין בהם בשבת, דאמרין דמכיון דאסור להשתמש לאורה אם כן אין חשש שמא יטה, אך הא להאי לישנא בגמרא, לאחר שיעור כל שהוא כבר אודא מצותו ויכול ליהנות, ודוחק לומר שמניח שמן שידליק כל שהוא.

וכתב בספר יד אליהו (לא"י הגאון רבי אליהו משה לעוין, אבד"ק זאלאדאק זצ"ל, סי' כ"ג אות ו'), והביא כן בשם הב"ח דלמאן דאמר שאין שיעור, כמה שנותן הוה נר חנוכה, [ויש לעיין אם גם לאחר שיעור שתכלה], ורק אם שיעורה חצי שעה אמרינן דיותר מזה אין כאן מצוה.

אמנם אין בזה ארוכה לקושיין דלעיל, דאם תחילת מצותה משתשקע החמה, נהי דכמה שמרבה בשמן הוה נר חנוכה ומיתסר בהנאה אבל לא מה שקודם הזמן.

הוקצה למצותו

הנה כתב ברשב"א (ח"א סי' ק"ע) דשרינן להדליק נרות חנוכה בשבת בשמנים הגרועים רק שיעור מחצית השעה, אבל אחר כך הרי יכול ליהנות לאורו וחיישינן שמא יטה. וכן קיימא לן בשולחן ערוך (סי' תרע"ג סעי' א').

והקשה בתשובות כתב סופר (או"ח סי' ק"ל) הא יאסר בהנאה אף לאחר חצי שעה מפאת מיגו דאתקצאי, דהשמן לא היה ראוי להנאה בבין השמשות, ומיגו דאתקצאי בין השמשות אתקצאי לכולי יומא. ואם כן יהא מותר גם לאחר מחצית השעה.

א. מוקצה מותר בהנאה

תירץ בכתב סופר, דמוקצה מותר בהנאה ורק בטלטול אסור, ואם כן שוב חיישינן שמא יטה.

ב. ישכח שהיום שבת

עוד תירץ דאם ישכח ששבת ויטה, ישכח נמי מיגו דאתקצאי כיון דסובר דהיום חול, והוכיח דגזרינן הכי, דהא תיקשי למאן דאמר בגמרא דבשבת אסור להדליק בפתילות ושמנים הגרועים מכיון דמותר לשמש לאורה וחיישינן שמא יטה, הלא בשמנים ופתילות אלו שהדליק בהם אסור לשמש בהם בכל שבת, כמבואר בשולחן ערוך (סי' רס"ד סעי' א'), והוא מתשובות הרשב"א ח"א סי' קע"א), ואם כן למה אסור להדליק מהם נר חנוכה, הרי אע"ג דלהאי מאן דאמר מצד הוקצה למצותו שרינן להשתמש לאורה, מכל מקום הרי אסור לשמש בנרות אלו כל שבתות השנה משום איסור שבת, ולא על כרחך חזינן דכיון דבחול רגיל לשמש בהם, חיישינן שישכח שהיום שבת.

ג. חזינן דאסירא בבין השמשות

הנה חזינן דפסיקא ליה דבבין השמשות אסירא בהנאה, אע"ג דלהרשב"א משתשקע החמה הוא צאת הכוכבים, ואם כן נימא דבבין השמשות שהוא לפני שקיעת החמה אינו נר חנוכה ומותר ליהנות מהשמן ואם כן ליכא מיגו דאתקצאי, אלא חזינן כהנ"ל דנאסר השמן משעת ההדלקה, [והרי זה כמו שכתבנו לעיל בסימן הקודם באות ב' וזוה"ל].

ראה שהבזיכים ריקים

הנה יש לדון מהו כשבירך על הנרות חנוכה, ואחר הברכה ראה שהבזיכים ריקים שטרם מלאם.

ושמעתי מהגרי"א דינר שליט"א ששאל להגאון דרך אמונה שליט"א וקאמר דאם אין פתילות ואין שמן, יברך שנית, אבל אם יש פתילות לא יברך שנית, דיש כאן חלק מהמצוה ואם כן הברכה חלה.

א. איירי שבאמת הבקבוק נגמר

הנה לכאורה אם חשב שהובא שמן מהבקבוק לבזיכים, או חשב שהובאו פתילות להבזיכים, ובאמת לא הובאו, הרי זה דמי לסבר שהשופר תחת הטלית ובאמת הוא עדיין במגירה, דבזה לא יחזור ויברך, אלא הנידון בסבר שהם הובאו מהבקבוק לחנוכיה ובאמת הבקבוק נגמר וצריך לילך למקום אחר להביאו.

ב. נתחלפה הציציות

הנה קאמר הגרי"א דינר שליט"א, דחזינן הכי דבנתחלפה הטלית חוזר ומברך, אבל אם נשאר לו אותה טלית רק לאחר הברכה נפסלו ציציותיו, והיה לו חוטים מזומנים והחליפם מיד, כתב במשנה ברורה (סי' ח' ס"ק מ"א) דאינו לברך שנית. [ועיין באורך בספר שיח הלכה סי' ח' אות ע].

והנה נפקא מינה גם בתפילין, אם בירך על התפילין ונזכר שפרשה אחת פסולה והחליף לפרשה אחרת, האם יחזור ויברך, ובפשוטו עיקר החילוק בין טלית אחרת לאותו טלית, שיש קמן חלק ממנו, ואם כן בתפילין נמי לא יברך.

הלכך הכי נמי באיכא פתילות. ולפי זה אף כשהיה שמן ונשפך לפני שהדליק אבל אותם הפתילות נשארו, שפיר דמי. וצריך תלמוד.

[וצריך לחלק ממוזזה, דהא בנתחלפה המוזה חוזר ומברך אע"פ שנשאר אותו חדר].

ג. נתחלפה הרצועה

הנה איתא בשולחן ערוך (סי' כ"ה סעי' י"ב) מי שמניח תפילין של יד ויברך, ובתחילת ההידוק נפסק הקשר של יד והוצרך לעשות קשר אחר אמנם לא הסיח דעתו, אינו צריך לחזור ולברך. וכתב בביתאור הלכה (שם ד"ה קשר אחר) דאין שום חילוק בין אם הקשר מאותה הרצועה או שהוצרך ליקח רצועה חדשה, דעיקר הברכה היא על התפילין בעצמם. והעירוני דחזינן מהכא דלא כהאמור, דכל הטעם מחמת דעיקר הברכה על התפילין עצמם, אמנם בתפילין עצמם, כגון היכא שהחליף אחד מהפרשיות, יחזור ויברך, ואם כן אמאי כשהטלית קיימת רק החליף החוטים לא יברך.

ויש לדחות דאולי המשנה ברורה מילתא פסיקתא נקט דברצועה לית דינא ודיינא.

[אלא אם כן נמצא כמו שכתב בספר שיח הלכה (סי' כ"ה אות קט"ז) דשאני בהא שהחליף החוטים, שהבגד מחייב הציציות, נמצא שיש מחייב אחד, משא"כ לענין תפילין, אך אז יקשה ממוזזה, דהרי הבית שהוא מחייב המוזה נשאר, רק מחליף המוזה, ובכל זאת אמרין דמברך שנית].

ד. נשאר קצת שמן או נתחלף השמן

הנה כל זה באופן שראה שבזיכים ריקים, אמנם בנשאר קצת שמן בהפתילה, יש לדון דחלה הברכה מכיון דאיכא ספק דילמא סגי בשמן כל שהוא לנרות חנוכה. [ועיין ביאור הלכה סי' תרע"ב סעי' ב' בשם הפרי מגדים].

תו, דבהיה שמן רק נשפך השמן לאחר הברכה, יש לדון דלא בעינן לחזור ולברך, דלא דמי לנתחלף חפצא של מצוה כגון שופר, אלא דמי לנתחלפה הכשר מצוה, כגון סכין של שחיטה או איזמל של מילה, דבכהאי גוונא אינו חוזר ומברך. [ועיין מה שכתבנו בכל זה בחנוכה תשע"ה ענף א].

עוסק במצוה

עובדא הוה באדם שהלך לבית חולים ללוות חולה והיה שם בעת זמן תחילת ההדלקה של נרות חנוכה.

א. ידליק באיחור או על ידי אשתו

הנה יש לדון האם ימתין עד שיבוא הביתה ואז ידליק, או דילמא האשה תדליק בזמן.

והנה יש לומר דעדיף שהאשה תדליק בזמן, דחביבה מצוה בשעתה.

ב. עוסק במצוה

אך יש לדון דלא מהני שתדליק על ידי אשתו, דהרי איהו בשעת מעשה פטור מהדלקת נר חנוכה, מפאת דינא דעוסק במצוה פטור מן המצוה, דהרי כיון דעוסק במצוה לשמש חולה, אם כן פטור ממצות נרות חנוכה, ואם כן היאך יצא בהדלקה בזמן פטור.

אך בפשוטו אינו כן, דלענין הא שיצא בהדלקת האשה ליכא פטור דעוסק במצוה, דלא קא עביד המצוה דנרות חנוכה, והרי זה כמו שכתבו תוספות (בבא קמא נ"ו ב' ד"ה בההיא) דמי שתפילין בראשו חייב בכל המצוות מכיון שיכול לקיים שניהם.

תו, דהרי במשנה ברורה (סי' תע"ה בשער הציון אות ל"ט) מתבאר דהעוסק במצוה וקיים מצוה אחרת יצא ידי המצוה, אלא דנסתפק אם שייך לברך כיון דאינו מצווה, ואם כן בנידון דידן אף אם נחשבנו כעוסק במצוה מכל מקום ודאי דיצא.

ג. שוטה בעת שהדליקו עליו

אך אם היה בר פטור בעת שהדליקו עליו, כגון שהיה שוטה ונתפקח, בזה שפיר יש לומר דחייב להדליק שנית, [אבל עוסק במצוה לא חשיבא בר פטור. ולענין אונן תליא אם עשה מצוה בעת שהיה אונן אם צריך לחזור ולעשותה].

הדליק על ידי שליח

הנה יש לעיין היכא דלא היה בביתו, ועשה שליח להדליק, והאי שליח בירך בביתו של עצמו, ומשם הלך לבית השני והדליק בלא ברכה, האם ביום השני יברך בעל הבית שהחיינו.

א. מברך שהחיינו ביום השני

הנה איתא בשולחן ערוך (סי' תרע"ו סעי' א') שאם לא בירך שהחיינו ביום הראשון של הדלקת הנרות, יברך ביום השני. וכך כתב במשנה ברורה (סי' תרמ"ד סק"ג, ובשער הציון סי' תרס"ב אות ד') לענין לולב.

אבל אם לא הדליק בעצמו, והדליק בני ביתו בתוך ביתו ונפטר על ידי הדלקתם, לא יברך ביום השני, שהרי כבר בירכו שהחיינו.

ב. מהו בשליח

אלא יש לדון מהו בהדליק על ידי שליח, ומתבאר במשנה ברורה (סי' תרע"ה סק"ט) דשליח שמדליק לבעל הבית, אינו מברך שהחיינו ושעשה ניסים אלא רק באופן שמוציא את בעל הבית בהברכות, והיינו שעומד בעת הבית בשעה שמדליק השליח ושומע הברכות.

לפי זה בנידון דידן, הברכות של השליח לא מהני עבור הבעל הבית, ואם כן יברך בעל הבית שהחיינו ביום השני.

וכן נפקא מינה בבעל הבית שהדליק בביתו על ידי שליח, דיש עליו חיוב ברכת הרואה כיון שלא בירכו בתוך ביתו.

ג. האם בתורת ספק

אך אכתי יש לעיין בדין המבואר במשנה ברורה הנ"ל שהשליח אינו מברך עבור בעל הבית אם הבעל הבית אינו שומע הברכות, האם הוא בתורת ודאי, או דילמא רק בתורת ספק, דמספק לא יברך השליח, ואם נימא דהוה רק מספק אם כן מספק עלתה להשליח הברכה הראשונה ושוב נפטר בעל הבית בהני ברכות.

ד. לא גרע מרואה

הנה כתב הגרע"א (תניינא סי' י"ג) בשכח לברך על נר העיקר, אכתי יכול לברך שעשה ניסים ושהחיינו [בליילה הראשונה] על נרות ההידור, דלא גרע מרואה נר העיקר שמברך עליו הני ברכות. וכך הביא במשנה ברורה (סי' תרע"ו סק"ד).

ותמהו הא איתא בשולחן ערוך הנ"ל (סי' תרע"ו סעי' א') דבלא בירך שהחיינו ביום הראשון, יחכה למחר, ולמה לא יברך ביום הראשון מדין רואה על נרות שלו או של אחרים.

ואולי כוונת הגרע"א דיכול לברך לאחר ההדלקה רק בצירוף השיטה שהברכה דשהחיינו אזיל גם על נר העיקר, והוא דעת הגהות אשר"י (פ"ק דברכות סי' ד') דדינא דבעינן עובר לעשייתן הוי רק לכתחילה אבל בדיעבד אם לא בירך קודם עשיית המצוה יכול לברך גם לאחר המצוה.

וידבר משה

דרשות הגאון ר' משה נתן יונגרייז זצוק"ל

דרוש לחנוכה

כי אשב בחושך - ה' אור לי

נאמר בבבלי בבב"ב פ' וישב תשע"ח

בריאת העולם - חושך ואחר כך אור

א] בגמרא בשבת (עז, ב) איתא, רבי זירא אשכח לרב יהודה דהוה קאי אפיתחא דבי חמוה [-על פתח בית חמיו] וחזייה דהוה בדיחא דעתיה ואי בעי מיניה כל חללי עלמא הוה אמר ליה [-הייתה דעתו טובה שכל שהיו שואלים אותו מעניני העולם היה משיב], אמר ליה מ"ט עיזי מסגן ברישא והדר אימרי [-מדוע העיזים שרובן שחורות הולכות בראש ואח"כ הרחלות שהן לבנות], א"ל כברייתו של עולם דברישא חשוכא והדר נהורא [-כמו בבריאת העולם קודם חושך ואח"כ אור], מאי טעמא הני מכסיין והני מגליין [-הרחלות יש להן זנב המכסה אותן ואילו לעיזים אין], הני דמכסיין מינייהו מכסיין והני דלא מכסיין מינייהו מגליין וכו' עי"ש בכל הסוגיא.

והמהרש"א ביאר עומק כוונת המאמר, שהנה מלכות יון נמשלה לעז כמו שנאמר בדניאל (ח, ח) וצפיר העיזים הגדיל עד מאוד והכוונה למלכות יון שהתפשטה על כל העולם, ואילו ישראל נמשלה לשה כמו שנאמר בירמי' (ג, יז) 'שה פזורה ישראל'. בתחילת ימי בית שני מלכו על ישראל מלכי יון - אלכסנדר מוקדון ואחריו אחרים, ולבסוף מלכי חשמונאי והורדוס, ולכן אמר מ"ט 'עיזי' העיזים שכנגד מלכות יון הולכים בתחילה למלוך בבית שני, ואחר כך 'אמרי' - הרחלים, שהן כנגד מלכות ישראל.

ולזה ענה רב יהודה שכבר נרמז דבר זה בברייתו של עולם, דברישא חשיכה וכו' שנאמר וחושך על פני תהום וגו', והדר נהורא כדכתיב יהי אור, ואמרו בב"ר 'וחושך על פני' זו יון שהחשיכה עיניהם וכו', ואח"כ מלכות חשמונאי שהוא אור שמלכו בנס נרות של חנוכה. ועי"ש עוד שהמשיך לבאר כל המאמר מענין גלות וגאולת ישראל.

למדנו שדרך הגאולה להיות אור מתוך החושך, שכך הוא עיקר בריאת האור להיותו מפציע מתוך החושך, ויש בזה עומק ואכ"מ, ומ"מ למדנו שכך הוא דרכו של עולם הן באור הכללי המפציע לכל כלל ישראל ונראה שכך הוא גם באופן פרטי אצל כל אחד שבא לו האור מתוך החושך.

מלכות אדום תחילה -

כדי שיתרבה כבודו כשיכלו

ב] ובבב"ס בשבת (שם) העיר שעדיין הדבר עצמו טעון הסבר מדוע באמת רמז הקב"ה בבריאת החושך והאור שמלכות יון קדמה למלכות ישראל, וכתב שלולי דבריו ז"ל היה אפשר לבאר באופן אחר, שהנה עשו והשר שלו נקראים 'שעירים', ומבואר כן במדרש 'ונשא השעיר עליו את כל עונות בני ישראל' שלעתיד יניח הקב"ה כל עונות ישראל על אדום (עיין בילקוט פ' אחרי), והנה עתה מלכות אדום 'היו צריה לראש' ואחריו יאיר נתיב יעקב, ומעשה אבות סימן לבנים שכן ה' בלידתו ויצא הראשון אדמוני וכו', ואחריו יצא אחיו, גם אז יצא עשו ראשון לממשלת עולם הזה, וכבר פירשנו במקום אחר 'וידו אוחות', ידו - היינו רשותו

של יעקב אוחות בעקב פי' בסוף ימי עשו אז יתחיל אור יעקב להתנוצץ.

והטעם לזה באמת כי אין הטוב ניכר כי אם בהעדרו, שקדושת שמו הגדול ניכרת יותר כשיעשה לנו כל הנסים והנפלאות אחר היותנו נכנעים תחת ידי עשו ויהפוך הכל לטובה, וכן נאמר 'ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה ואנכי שכולה וגלמודה', והנה זה היה הטעם בבריאת העולם שבתחילה ברא החושך המרמז לגלות כנרמז גם לאברהם אבינו בין הבתרים, 'והנה אימה חשיכה גדולה נופלת עליו' אמרו במדרש, זה שיעבוד מלכות, ואח"כ 'ויהי אור', ואז 'ירא אלוקים את האור כי טוב' - ניכר טובו בהעדרו מקודם זהו ממש כנ"ל, והאור היינו גאולה אמיתית וזהו אור הנגזר לצדיקים לעתיד לבוא, וזהו ששאלו מדוע עיזי היינו עשו הולכים בראש ממעי אמו, ולבתר אימרי זה יעקב שה פזורה, וגם עיזי בני עשו מסגי ברישא - הולכים בראש, 'היו צריה לראש', והדר בעת הגאולה אימרי ישראל כנ"ל והשיב לו כברייתו של עולם חשוכא והדר נהורא כנ"ל שניכר הטוב בהעדרו.

ואח"כ שאל לו מה טעם העיזים מגולים ואילו הרחלות מכוסות, יובן על פי הכתובים בישעי' שהתנבא על צור שהיא ראש מטרופולין של אדום שלאחר שבעים שנה בימי המלך אחז חורבותיה ייבנו עוד, וא"כ נודע עת קיצה, משא"כ אנחנו אלה פה כלנו היום ספו שנה אל שנה ואין קול תשועה לישראל בעו"ה והקץ סתום טמיר ומכוסה, התירוץ לזה אף שברצונו אפשר למהר לדלג על הקץ, אמרו ז"ל לא גלו ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים, וכתב החת"ס בזה"ל, והפירוש קבלתי שע"י שחטאו ישראל ונפלו ונתפזרו ניצוצות קדושות אל הטומאה ארץ עממים והן הנה הגרים הנולדים מניצוצות ההמה ואין לנו לחזור לארצנו עד שיתלקטו לאחד אחד הניצוצות ההמה על ידי גרים המתגיירים, וזהו אורך גלותנו ואין אתנו יודע עד מה וכו', והיינו ששאל מ"ט הני עיזי מגליי' קיצם שבעים שנה ימי צור, והני אימרא מכסיי' קיצו והשיב הני דמכסיי' מינייהו שגרים מתכסי' עצמם בהם תחת כנפי השכינה מכסיי' קיצם כנ"ל משא"כ אדום עכ"ר הק'.

עשיו תחילה כדי שיבוא אחריו יעקב

ג] והנה כתיב (כה, כו) 'ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחות בעקב עשו ויקרא שמו יעקב'. ובמדרש רבה (סג, ט) איתא 'ואחרי כן יצא אחיו - הגמון אחד שאל לחד מן אילין דבית סלונ', אמר לו מי תופס המלכות אחרינו, הביא נייר חלק ונטל קולמוס וכתב עליו ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחות בעקב, אמרו ראו דברים ישנים מפי זקן חדש, להודיעך כמה צער נצטער אותו צדיק'. והדברים צ"ב.

ובדרשות בית דוד (דרוש א' אות ט) ביאר שהנה יש שתי בחינות של 'ראשון', ראשון בזמן וראשון במעלה, והנה פשוט שראשון במעלה ודאי עדיף על ראשון בזמן, ולפיכך אע"פ שעל עשיו נאמר שיצא ראשון היינו ראשון בזמן, אבל יעקב נקרא ראשון משום

גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות, ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם ונכנסו להיכל ופרצו בו פריצות וטמאו הטהרות, וצר להם לישראל מאד מפניהם ולחצום לחץ גדול עד שריחם עליהם אלקי אבותינו והושיעם מידם והצילם וגברו בני חשמונאי וכו' וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה עד החורבן השני'.

ובאמת שיש להתבונן, מדוע מתוך כל זאת נבחר דווקא הנס שבמצויאת פח השמן לקבוע את ימי החנוכה לזכרו שיהיו שמונה ימים כנגד נס פך השמן. ונראה, שהמיוחדות שבמצויאת פח השמן, היה בכך שזה נתן להם הרגשה שבתוך כל החושך הבורא עולם מסתכל עליהם ומשגיח עליהם ושומר שיישאר להם שמן טהור, וזו היתה הארת פנים וכעין מסר מהבורא עולם 'שעמו אנכי בצרה' - וכך כל אדם צריך גם במצבים הכי קשים והכי מייסרים למצוא איזו נקודת אור, ולדעת שזה מסר מרבש"ע שאני אתך בכל עת.

ויתבאר בזה ביותר תירוץ על קושית הב"י (סי' תר"ע) מה הטעם שמדליקים נרות שמונה ימים הרי היה בפך שמן שיעור שיכל לדלוק יום אחד וא"כ הנס היה רק שבעה ימים, ולפי מה שנתבאר נראה שהיום הראשון הוא כנגד מה שראו הארה גדולה ממרום שמתוך כל החושך מצאו פך שמן, ולכן קבעו שמונה ימים לימי הלל והודאה.

ובהזדמנות אחרת, בשיחת חזק בנחש זה שנמסרה כליל ש"ק פ' וישב תשע"ז, לקבוצת סטודנטים המתקרבים ליהדות בבדפשט, שאלם רבינו - מדוע לא התייאשו החשמונאים, כאשר חיפשו והעלו חרס בידם, היו יכולים להתייאש. מדוע המשיכו לחפש? להמחשת הדברים תיאר בפניהם, כיצד חיפש בבית קברות חשוק אחר מקום קבורת זקנתו, נכדת המהר"י אסאד ע"ה, והייתה חשיכה גדולה, ולא מצאו את הציון. וכמעט התייאש והלך משם, ואז חשב לעצמו כאילו הסבתא ע"ה קוראת לו- 'אני כאן קרוב, חפש אותי רק עוד קצת'. ומיד לאחר מכן באורח מופלא התקשרה לשומר בית הקברות קשישה המתמצאת במיקומי הקברים, ואמרה לו היכן מצוי הציון. פנה רבינו בהתרגשות לשומעים ואמר - כך גם הקב"ה פונה אלינו: אני כאן קרוב, בחושך. חפשו אותי רק עוד קצת, ותמצאו. דווקא שם, בתוך החושך, אל תתייאשו! עוד קצת מאמץ, ותראו אור גדול. כך גם החשמונאים בתוך כל הטומאה והחשיכה, המשיכו לחפש ולא איבדו תקווה ביודעם נאמנה כי בתוך החושך טמון גילוי האור. גם אתם, פנה אל השומעים, בנים אהובים של הבורא יתברך, אל לכם להתייאש מחשכת הגלות, ביד כל אחד גלויות את ניצוץ האור, ממנו תעלה השלהבת. וזלגו עיני הנוכחים דמעות.

שהוא ראשון במעלה. וכמדויק בפסוק ואחרי כן יצא אחיו, ולכאו' צ"ב דהיה לומר 'ואחרי' יצא אחיו, וביאר, שמודגש בזה שזה היה רק בזמן 'אחרי כן', אבל לעולם יעקב אינו 'אחרי' של עשיו שהרי יעקב ראשון במעלה [ועי' בכה"ל בראשית (פכ"ה) שגם הזכיר הענין בקצרה].

ובזה ביאר מאמר הזקן שכתב על נייר 'ואחרי כן', וכוונתו היתה ללמד את ההגמון ענין זה שלא כתוב 'ואחרי' כיון שאין מעלה לעשיו שיצא קודם, ולזה הביא נייר חלק שכתוב בו רק 'ואחרי כן וגו', היינו שמי שהיה קודם אין לו מעלה כלל, והנייר מתחיל רק מ'ואחרי כן' היינו ממעלת יעקב.

ולפי דברי החת"ס נראה להוסיף שהעניין בזה שכל מה שהוקדם עשיו היה כדי שמתוך החושך יבקע האור וע"י כך מתרבה יותר ויותר כבוד ה', שבגלל שהיה בתחילה שלטון הרע והתהפכה המציאות והרע נשלט ע"י הטוב, כך ניכרת יותר מלכותו יתברך בעולם.

בהתבוננות באור שמאיר בחושך - יוצאים מאפילה לאור גדול

ד] ונראה שיש עוד נקודה גדולה, שאם הכלל הוא ש'נהורא מגו חשוכה' ומהחושך ייצא האור, א"כ גם כשהכל נראה חשוק כל כך, צריך לחפש את נקודת האור שממנה יוצאת כל הטובה, ודבר זה הוא בהכרח שאם יש חושך בודאי אפשר לגלות ממנו אור. וכמו ששמעתי מאמי ע"ה שהייתה במחנה ברגן בלזן ושם היה רשע מרושע ימ"ש שהרג במו ידיו יהודים, אך קרה פעם שהיא סבלה מכאב שיניים חזק ורשע זה דאג לרפואתה, והביאה לרופא שיניים שעבד במחנה הסמוך בו היו כלואים שבויי מלחמה גויים, והוא טיפל בשיניה. ובוזה ראתה נקודת אור, ללמדך שגם בחושך הגדול אפשר לראות ניצוץ אורה של השגחתו ית'.

וכל אחד צריך לראות גם בזמן קשה כשלא הולך וכדומה למצוא איזו נקודת אור, ולחפש איזו הארת פנים יש לו בתוך החושך, וע"י ההארה הזו הוא מכיר שהבורא עולם לא עוזב אותו וע"י כך יכול הוא להאיר את כל החשיכה, וכפי ששמעתי מהגר"א נובוגרודקי שליט"א שאביו ז"ל כשהיה בסיביר בשנות המלחמה מצא פתאום דף על הארץ שבו נאמר 'קודש ישראל לה' ראשית תבואתה כל אוכליו יאשמו רעה תבוא אליהם' (ירמיה ב, ג), וזה חיזק את לבבו הנשבר שהרגיש בזה כעין מסר מהבורא עולם בזמנים הכי קשים. וזהו 'נהורא מגו חשוכה'.

והנה ידוע שהמצב של כלל ישראל בזמן גזירות היונים היה נורא, וכמו שכתב הרמב"ם (רפ"ג מהל' חנוכה) 'בבית שני כשמלכו יון

פנינים לפרשת וישב

את הכלבים וכו'. וכתב הרמב"ן ש'אולי עשו כן ולא עלתה בידם, וכאשר ראו כי קרב אליהם ולא יכלו להמיתו בנכליהם, אמרו איש אל אחיו הנה בא אלינו ועתה נהרגהו אנחנו'.

החת"ס בתורת משה כתב לבאר, שהרי מה שמותר להרוג מוסר היינו רק כשעדיין עומד במסירתו, אבל אם כבר מסר ואינו עתיד

טרם יקרב אליהם -

אמרו בואו ונשסה בו את הכלבים

א] כתיב (לז, יח) ויראו אותו מרחק ובטרם יקרב אליהם ויתנכלו אותו להמיתו, ובמדרש רבה (פד, יד) 'ויאמר האיש, נסעו מזה, ממדותיו של מקום, ויראו אותו מרחוק, אמרו בואו ונשסה בו

לחזור ולעשות כן אסור להרגו, ואיתא בכתבי האר"י ז"ל שבעל לשון הרע נענש שיהא מתגלגל בכלב, ורמז לזה מה שנאמר 'ויקרא לה נבח' - 'לה' ר"ת לשון הרע, היינו שבעל לשון הרע נמסר לכלב הנובח.

והנה יוסף חטא בלשון הרע ובוזה הייתה טענת האחים עליו, אך לא ידעו האם ימשיך במסירתו או לא, ולכן לא יכלו להרגו בידים, אלא שיסו בו את הכלבים מרחוק [וכנראה שלכן שיסו בו כלבים דווקא לרמזו על עניין הלה"ר], אלא שהם חשבו שיוסף לא ישים לבו שהם שיסו את הכלבים, ואולם מאחר שראו שיוסף הרגיש בזה ועתיד הוא למסור אותם ליעקב ששיסו בו כלבים, א"כ מותר להרגו בידים והיינו 'ויתנכלו אותו להמיתו' שהביאו אותו לידי כך שיהא מותר להם להמיתו, ועי"ש.

ולהלן שם במדרש איתא 'ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלומות, רבנן אמרי הידי ליה אתא וטעין חלמיה, א"ר לוי זה עתיד להשיאם לבעלים', ויש גרסא אחרת 'בא ומשיאו לאביו', והיפ"ת כתב שאינו יודע פירושו, ובחת"ס בתורת משה כתב לבאר שהנה השבטים אסרו על עצמם בחרם וצרפו גם את השכינה עמהם שלא יגלה שום אדם לאביהם, אולם לא ניתן לאסור על גילוי דבר שנוגע לרכושו של יעקב.

והנה בהמתו של אדם שהזיקה בעליה חייב כופר, וכיון שהכלבים היו של יעקב לשמור על הצאן, א"כ אם היה ההזיק בא על ידיהם היה הדבר נוגע ליעקב שהוא צריך לתקן ולשלם כופר, וא"כ לא היה החרם חל כלפי יעקב, ו'בעל החלומות' נקרא מלאך הממונה על החלומות. ומעתה ביאר שזהו שבתחילה אמרו לשטות בו כלבים, אך חזרו ואמרו שזה לא יתכן שאז בעל החלומות יגלה זאת ליעקב כיון שהדבר נוגע לו, ולכן רצו להרגו בידים, וזה באור המדרש שבעל החלומות 'בא ומשיאו לאביו', ודו"ק.

בעל בחירה יכול להזיק יותר משאר בריות

[ב] והנה מתבאר בדברי הרמב"ן (הנ"ל) שהכלבים ששיסו בו לא הזיקו אותו, וכפי שהיה כששמו אותו בבור מלא נחשים שלא עשו לו מאומה, 'וכאשר ראו כי קרב אליהם ולא יכלו להמיתו בנכליהם, אמרו איש אל אחיו הנה בא אלינו ועתה נהרגהו אנחנו'.

והעניין בזה כמבואר בזה"ק (פ' וישב קפה, א) שיש סכנה גדולה יותר ליפול ביד אדם שהוא בעל בחירה, ורק מעטים יכולים להינצל ממנו, מאשר ליפול בידי בעל חיים שאינו בעל בחירה, שהרי אין משמעות כלל לדעתו ויכול לפעול רק כשלוחו של מקום.

והנה בשבת (קנא, ב) איתא, אמר רב פפא נקיטינן אריה אבי תרי לא נפיל [-אריה לא מתנפל על שניים להורגם] הא קא חזינן דנפיל [-והרי אנו רואים שמתנפל] ההוא כדרמי בר אבא דאמר רמי בר אבא אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה שנאמר אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו, ע"כ, ומבואר שאם האדם שלם במעשיו אין בע"ח יכולים לשלוט בו ורק כשרח"ל חוטא ונדמה לבהמה יכולים לשלוט בו.

ולעיל (כב, א) איתא 'ואמר רב כהנא וכו' משמיה דרב תנחום מאי דכתיב והבור ריק אין בו מים, ממשמע שנאמר והבור ריק איני יודע שאין בו מים, אלא מה תלמוד לומר, אין בו מים - מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו', ואע"פ כן לא הזיקו אותו לפי שאין בע"ח יכולים לשלוט על האדם.

ואפשר לומר שרב תנחום הבין זאת שיוסף היה בבור עם נחשים ועקרבים ואע"פ כן ניצל, ממעשה שארע עמו, דבסנהדרין (לט, א) איתא 'אמר ליה קיסר לרבי תנחום תא אליהו כולן לעמא חד [-בא ונעשה כולנו לאומה אחת], אמר לחיי, אגן דמהלינן לא מצנין מיהו כוותייכו, אתון מהליתו והוו כוותן [-אנחנו מולים ולא נוכל להיות כמותכם, אתם מולו ותהיו כמנון], אמר ליה מימר שפיר קאמרת [-יפה אמרת], מיהו כל דזכי למלכא לשדויה לביבר [-מי שמנצח את המלך מושלך למקום חיות רעות של מלכות], שדויה לביבר ולא אכלוה, אמר ליה ההוא מינא האי דלא אכלוה משום דלא כפיין, הוא שדויה ליה לדידיה ואכלוה' [-אותו מין אמר שלא אכלו את רבי תנחומא כיון שלא היו רעבים השליכו את אותו מין ונאכל].

אכן כפי שנתבאר כל זה הוא רק לגבי בעלי חיים שאינם בעלי בחירה, אך באדם שהוא בעל בחירה לעשות גם מה שלא נשלח ע"י הקב"ה - יותר קשה להינצל ממנו וכמבואר בחז"ל.

והדברים מבוארים גם בביאור הלכה (ריח, א) שכתב לבאר בשיטת הכפתור ופרח שיש לברך את ברכת הרואה מקום שנעשו ניסים לישראל גם כשרואה את הר הכרמל מקום שעשה אליהו מזבח, וביאר הבה"ל דאע"פ שמברכים רק על מקום שהיתה הצלה ממיתה, מ"מ ע"י הנס שהיה לאליהו בהר הכרמל ניצל מאחאב שרצה להרגו מכיון שהיתה חמת המלך עליו על שעצר המטר עי"ש.

ובתוך הדברים כתב "דאף שצוה ה' יתברך ואמר לו 'לך הראה אל אחאב', מ"מ אחאב היה בעל בחירה בענין חיי אליהו (וכענין שמצינו לגבי אוריהו מקרית יערים שהיה נביא והמיתו יהויקים על דבר נבואתו כדכתיב בירמיה כ"ו)", והיינו שהוקשה שהסכנה שהייתה לאליהו באה רק מחמת שנראה אל אחאב, וכיון שעשה כן בגזירת הקב"ה א"כ איזה חשש סכנה יש לו, ולזה חידש הבה"ל שמ"מ אחאב היה בעל בחירה בענין חיי אליהו, ודו"ק.

בכוח האדם להזיק ע"י עין הרע

[ג] ונבא בתרא (יד, א) גבי רב אחא בר יעקב דיהבו ביה רבנן עינייהו ונח נפשיה, והחזו"א (חו"מ ליקוטים סי' כא על הגמ' שם) כתב, 'מסודות הבריאה כי האדם במחשבתו הוא מניע גורמים נסתרים בעולם המעשה, ומחשבתו הקלה תוכל לשמש גורם להרס ולחרבן של גשמים מוצקים וכו', ובשעה שבני אדם מתפעלים על מציאות מוצלחה, מעמידים את מציאות זו בסכנה.

ומ"מ הכל בידי שמים וכל שלא נגזר עלי' בדין שמים לאבדן הדבר ניצל, אכל כשנגזר הדבר לאבד, מתגלגל הדבר לפעמים ע"י שימת עין תמהון על הדבר וע"י זה הוא כלה וכו', והיינו כשנגזר עליהן מיתה ביוה"כ הזדמן לפניהן עין רעה שגלגלה מיתתן, וכן ראב"י כשהגיע זמנו ליפטר מן העולם ונגזר עליו זמנו גלגלו מן השמים סיבת מותו ע"י הערת תמהון בלב רבנן וכו' עכ"ד. ועי"ש עוד בכל דבריו הנפלאים בענין זה. [וע"ע בקה"י (בב"ק סי' מ"ה) שכתב שלא היה זה בגדר קפידיא אלא שתמהו והתפעלו ממעשיו ותמהון זה גרם למיתתו ועי"ש שהאר"ך בענין הורג או מזיק ע"י סגולה].

מה בצע כי נהרוג את אחינו - שבי קשי מכולם

[ד] בהמשך הפרשה (לו, כו-כו) כתיב 'ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע כי נהרג את אחינו וכסינו את דמו. לכו ונמכרנו לישמעאלים

בצע כי נהרג את אחינו וכסינו את דמו. לכו ונמכרנו לישמעאלים

והשקר הזה אין בו אמת אפילו משהו, ובכל זאת הוא מתקיים אלפי שנה בכל העולם עד היום הזה, וזהו מפלאי ההשגחה.

וביאר ש"דבר ברור הוא כי בודאי העונש הזה על כלל ישראל הוא מכון מדה כנגד מדה בעד איזה עון שנפרעין עבדו בכל הדורות, ולולי שאינני כדאי הייתי אומר כי הוא מכון נגד העון של 'ויטבלו הכתנות בדם' ואם שגיתי ה' יכפר בעדי עכ"ד הנשגבים.

עמידה בגלויות - התבוננות בדיוקן אבותינו

בגמרא בסוטה (לו, ב) איתא 'ותתפששו בבגדו לאמר וגו', באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון, אמר לו יוסף עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם, רצונך שימחה שמך מביניהם ותקרא רועה זונות עי"ש

ונראה שענין זה של דמות דיוקנו של אביו לא היה רק דבר שהציל את יוסף ממצרים, אלא לאורך כל ימי גלותו, ניסיונותיו וצרותיו החזיק מעמד רק מכוח דמות דיוקנו של אביו, ולזה גם בעת ניסיון כזה עמד דיוקן אביו להצילו מהחטא.

וראה בספר 'וחי עולם נטע' שהביא עובדא מר"ש סופר שהיה ילד בעצבות, והחת"ס אמר לו שיביט עליו ואז כל ימיו היו בשמחה, והיינו שע"י דיוקנו של אדם גדול ניתן להניצל מכל הניסיונות ומהמורות היצר הרע, ומכאן מוסר גדול לאומה ישראלית, שצריך תמיד להעמיד את דיוקן אבותינו ורבותינו ז"ל ובכך להניצל מכל רע, ודו"ק.

בענין זה ראיתי בספרו של הרב א. שפריי, 'מדחי לשבי - קורותי בפלוגות העבודה בגרמניה הנאצית', שהיה תלמיד הישיבה בעירו של זקני הי"ד מהרי"א כהנא זי"ע, וכך הוא מעיד: 'במשך כל תקופת התלאות הצלחתי לשמור בידי תמונה קטנה שמשמעותה עבורי היתה עמוקה מאד. היתה זו תמונתו של הגאון ר' יוסף אלימלך כהנא הי"ד, אב"ד אונגוואר - צעלים. עצם ההסתכלות במאור פניו נסך בי בכל פעם עידוד מחודש. גם חברי לשבי, שהיה מבית מתבולל, פשוט הוקסם מהתמונה. הוא ביקש שאשאילנה לו, ובכל פעם שרציתי לקבלה, התחנן שאשאיר אותה אצלו יום נוסף... לדבריו, אפילו שבויים גרמניים שהראה להם את התמונה התמלאו רטט מזוי הפנים הקדושות'. ע"כ. זוהי דוגמה נוספת לכך שדמות דיוקנו של אדם גדול נוסכת באדם כוחות להתמודד בקשיי הגלות ובעיתות חשיכה.

וידנו אל תהי בו כי אחינו בשרנו הוא וגו'. וכוונתו הייתה להקל בחומרת עונשו של יוסף ובמקום להרגו שימכרוהו לעבד.

ולכאורה יש להעיר מה אמר יהודה מה בצע כי נהרוג לכו ונמכרהו, והלא שבי הוא הדבר היותר קשה, וכדאיתא בב"ב (ח, ב) 'מנא הא מילתא דאמור רבנן דפדיין שבויים מצוה רבה היא, א"ל דכתיב והיה כי יאמרו אליך אנה נצא ואמרת אליהם כה אמר ה' אשר למות למות ואשר לחרב לחרב ואשר לרעב לרעב ואשר לשבי לשבי, ואמר רבי יוחנן כל המאוחר בפסוק זה קשה מחבירו, חרב קשה ממות וכו', רעב קשה מחרב וכו', שבי קשה מכולם דכולהו איתנהו ביה [שכולם כלולים בו] ומפורש ששבי קשה יותר ממות אפילו ע"י חרב וא"כ מדוע מכירת יוסף לישמעאלים נחשבת הצלה.

ובדומה להערה זו איתא בדרושי ואגדות חת"ס (נדפס בחותם המלך) על הפסוק באסתר (ז, ד) 'ואילו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתני, וקשה הרי אם אכפת לאסתר הגזירה של להשמיד להרוג ולאבד כל שכן שאין לה להחריש על הגזירה שיימכרו לעבדים ולשפחות שהרי שבי קשה מכולהו ועי"ש בדבריו. וצ"ע.

חומר מכירת יוסף - ויטבלו את כותנתו בדם

ה' ולהלן 'ויקמו כל בניו וכל בנותיו לנחמו, וימאן להתנחם ויאמר כי ארד אל בני אבל שאלה, ויבך אותו אביו, וכתב רש"י 'ויבך אותו אביו - יצחק היה בוכה מפני צרתו של יעקב, אבל לא היה מתאבל, שהיה יודע שהוא חי'.

והנה לעיל כתיב 'ויקחו את כתנת יוסף וישחטו שעיר עזים ויטבלו את הכתנות בדם. וישלחו את כתנת הפסים וגו' ויכירה ויאמר כותנת בני חיה רעה אכלתהו וגו'. ויש להתבונן על מה שארע עניין המכירה בסיוע דמו של גדי עזים דווקא.

וביאר החת"ס (עה"ת) וז"ל אירע זה ליעקב על שהטעה אביו בגדי עזים במקום ציד צבי, ע"כ הטעוהו בשחיטת גדי עזים במקום חיה רעה, וע"כ ויבך אותו אביו יצחק על שנענש על ידו, עכ"ל, והדברים נוראים ודו"ק.

ובקובץ הערות בסוף הספר (בביאורי אגדות סי' ז) האריך בעניין מכירת יוסף ובתוך דבריו כתב שהנה כלל ישראל סבל בכל הדורות מעלילות דם, והוא דבר נפלא מאוד כי הרי הכלל הוא שכל שקר שאין בו קורטוב של אמת אינו יכול להתקיים (עי' סוטה לה, ב)

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 267
כסלו תשפ"א

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

פירצה בין הלחי לקיר, וסגירתה בלבד

דבר נוסף שנוגע לתיקון זה, שהלחי עמד במרחק חצי מטר מהקיר, וכך הוא גם צריך להיות כדי שיהיה אחרי סיום המזגן, אך אם כך נמצא שיש פירצה בינו לבין הקיר, כי הצורת הפתח מסתיימת בלחי, וממנו עד הקיר שמשמש המשך המחיצה של העירוב אין מחיצה. דין זה כותב השו"ע (סי' שס"ג ס"ז) לגבי לחי של מבוי, שצריך שלא יהיה הלחי רחוק מן הכותל ג' טפחים [יותר משיעור לבד]. ובמשנ"ב (ס"ק כ"ג) הביא שנחלקו האחרונים מה הדין בלחי של צורת הפתח, יש מהפוסקים שהתירו, משום שצורת הפתח נחשבת כמחיצה סגורה, וק"ל שאם העומד מרובה על הפרוץ מותר, וא"כ כשצורה"פ יותר מרובה הפירצה הרי היא סוגרת את הפירצה שבין הלחי לקיר, [באופן שמכוון בקו ישר, ולא בזווית]. אבל יש שאוסרים [משום דין אתי איירא וכו' שהלחי מתבטל באויר, שגדול ממנו משני צדדיו, או משום הלכות לחי שלא יהא צורה"פ באויר, ואכמ"ל].

תיקון מקום הלחי, וחובור בינו לבין הקיר בלבד

למעשה מכריע המשנ"ב להחמיר, ורק בשעת הדחק יש לסמוך להקל [והחזו"א היקל כאשר הרווח רק בצד אחד של הפתח]. ולפ"ז גם במקרה שלנו, יש להחמיר לסגור את הרווח שבין הלחי למחיצה. על מנת לעשות מחיצה ביניהם, מדדנו את המרחק, ונמצא שהוא ששה טפחים לשיעור הגר"ח נאה, לכן הוספנו ברזל אחד עומד באמצע בדיוק, ומחובר בחלקו העליון והתחתון. ועובי הברזל ממעט את שני הרווחים שיהיו פחות מג' טפחים וע"ז הרווח נחשב כסתום ממש, עם מחיצה גמורה. [ואע"פ שעדיין הרווח יותר מעובי הלחי והברזל, מ"מ בלבד אין בעיה של אתי איירא ומבטל ליה, כי בלבד ההלכה נאמרה שנחשב כסתום, משא"כ בעומד מרובה ההלכה נאמרה שנחשב פתח].

הבקיאות המומחיות הנדרשת לעשיית עירוב כשר

נהג כל הדברים הנ"ל, עם הדינים וההלכות, החילוקים וההכרעות, מדברים על מקום אחד בלבד מתוך כל העירוב, וכמו כן הוא בכל מקום ומקום, שמלבד הידע הטכני שכל עירוב צריך שיהיה בעל מלאכה שיעשה עבודה טובה, צריך גם שיהיה עימו גם משהו שבקי בחלק ההלכתי, עם הפרקטיקה ההלכתית, לשים לב לבעיות של כל דבר, ולפרונות שרגילים לעשות בזמננו. וכאשר זה חסר, יתכן מאוד שיהיו שינויים קטנים שפוסלים את העירוב, או מכניסים אותו למחלוקת, ומורידים את רמת כשרותו. הדינים האלו הנוגעים למעשה במציאות בת זמננו, אינם מצויים בספרי הפוסקים, וגם קשה לערוך אותם בכתב, אלא צריך ללמוד אותם מתוך שימוש בשטח ונסיון, או ע"י תמונות הממחישות מקרים רבים, כי בכל פרט יש לדון מכמה הלכות, ולכל מקרה יש דברים שונים שגורמים שינוי הלכתי, כגון במקרה הנ"ל, צריך דבר ראשון לשים לב להבין כשהלחי תחת מזגן, ואח"כ לדעת מה הדין כשהוא ברווח שבינו לקיר. לשים לב שחשוב למדוד עם מכשיר ולגלות שביניהם יש צינורות, לדעת מה הדין של צינורות כשהם לבד, והאם דינם שונה כשהם בין הקיר למזגן. כדי ללמוד את הדברים האלו צריך שיעורים מיוחדים עם ליבון והסבר ועם המחשות.

לצורך כך אנו פותחים בימים הקרובים בס"ד, את המחזור השלישי ללימוד הלכות עירובין למעשה, בחבורת אברכים ת"ח, עם היקף רחב בעשרות נושאים הלכתיים, עם הוראות גדולי ההוראה, והדקדוקים שנהגו בעירובים השכונתיים בזמננו, כולל לימוד פרקטיקה בקשירת החוט, מדידתו, התקנת לחי ועומדו, ועם סיור בשטח. במסגרת זו כל המשתתפים רוכשים ידע עצום, מעשי ואקטואלי, שכל אחד נעזר בו. וכמו כן מגיעים גם לשמש כבודקי עירובין מומחים במקומות שונים.

המחזור החדש יתקיים בעז"ה מחנוכה עד ר"ח ניסן
להצטרפות חייג - 055-6783323

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM

העבודות בשבוע זה בתיקון עירוב שכונתי בדרום

בסייעתא דשמיא, החלו העבודות בחידוש העירוב של הקהילה החרדית בבאר שבע. והעמידו כמה עמודים חדשים, וכן התחילו לפעול בתיקון הלחיים. בעירוב זה אפשר לראות את ההשקעה המרובה בעשיית העירוב, עם חומרים טובים וחזקים, יש מקומות שהלחיים בנויות בקיר ע"י בלוקים או ציקת בטון, ועם כל זאת יש דברים המעכבים את כשרות העירוב.

תיקנו לחי וחבירו אותו בצד שאינו מתחת החוט

אחד מהמקומות שטופלו בשבוע זה, היתה צורת הפתח גבוהה מאוד, שהחוט קשור בקומה רביעית של שני בנינים, ועשו להם לחיים תחת החוט. לחיים אלו נעשו מאבן כאמור, וגם הם מכוונות תחת החוט. אבל כאן אירע שינוי, שלאחר זמן השכן בבנין הרכיב מזגנים, והעמידו את המנוע של המזגן על קיר הבנין, בדיוק במקום שבין הלחי לחוט. לאחר תקופה שמו לב שהמנוע יוצר הפסקה בין הלחי לחוט, כמו שכתב המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ב) שאם יש גג המפסיק בין הלחי לחוט אינו כשר, משום שאין עושים צורת הפתח בעינין זה, [והביאור לפי דברי המשנ"ב (סי' שס"ב ס"ק ס"ב) שהענין בלחי שרואים אותו כאילו עולה עד החוט, מדין גוד אסיק מחיצתא, וכאשר יש באמצע דבר החוצץ, אי אפשר שהלחי יחשב עולה ומתחבר עם החוט. ויש עוד ביאור ואכמ"ל].

לחי בקיר ומעליו מזגן, ולחי שברזל רחוק

בעקבות השינוי ביקש האחראי מאדם טוב שעובד במסגריה, שידאג לעשות לחי אחר, שיעמוד רחוק מן הקיר, במקום שאינו מתחת המזגן. וכך הוא עשה, הביא לחי מברזל וחביר אותו לקרקע בצורה חזקה, במרחק חצי מטר מהקיר, כשבאנו לבדוק את העבודה, התברר שהוא ידע רק שהלחי צריך להיות רחוק, אבל לא ידע שצריך לעשות את הלחי מכוון תחת החוט, והעמיד את הלחי במרחק כעשרים ס"מ ממקום החוט, באופן שלא היה צריך מכשיר מיוחד למדוד ולראות את השינוי במקומו. בשבוע זה באו העוסקים במלאכת הקודש, והוציאו את הלחי וקבעו אותו במקומו הנכון.

לחי שנמצא כנגד הרווח שבין הקיר למזגן

והנה יש לדון במקרה זה שיתכן שהלחי הראשון היה כשר. מפני שכידוע המנועים של המזגנים מורכבים עם תוספת ברזל, שמחזיקה את המנוע במרחק של כעשרה ס"מ מהקיר, וא"כ הלחי הבנוי על הקיר, שעביו כשהה ס"מ, נמצא כנגד הרווח, ואין מעליו גג המפסיק בינו לבין החוט. ואע"פ שהרווח פחות מג' טפחים והכלל הוא שכל פחות מג' נחשב סתום מדין לבד. יש לומר שדעת כמה פוסקים שלא אומרים לבד להחמיר, וא"כ לענין זה אינו נחשב סתום אבל יש אופנים שאומרים גם להחמיר [כמו שמצאנו בגמ' (עירובין דף ח.) לגבי לחיים רצופות]. אלא שדוקא בענין גג המפסיק מבואר בט"ז ובמשנ"ב שם, שאם יש נקב גדול כנגד החוט, אין הגג מפסיק. ולא התבאר מהו השיעור של נקב גדול, אם הוא טפח [כשיעור הפסק באהל הטומאה], או ג' טפחים [שיוצא מתורת לבד]. ומ"מ בענין המזגן יש בידינו הוראה שנמסרה מכמה רבני העירובים, שאין פסול של גג המפסיק כאשר הלחי והחוט נמצאים כנגד הרווח שבין המנוע לקיר, [ויתכן שהורו כן גם משום הצורה, שניכר שהמזגן הוא דבר נפרד מהקיר], לכן לכאורה היה נראה שהלחי הראשון כשר, ואין צורך בתיקון הלחי הנוסף.

אבל ניגשנו לבדוק את הלחי בעזרת המכשיר של מדידת מקום החוט [הבקבוק והשרשרת], וגילינו שמקרה זה שונה מהוראת הרבנים הנ"ל, כיון שבמקום שכנגד הלחי היו שני צינורות מזגן עם העטיפות השחורות שלהם, שמלאו את הרווח שבין המנוע לקיר, וכמעט שלא נשאר אלא כשני ס"מ רווח, וא"כ יש מעל הלחי דבר ממשי שסותם, ומפסיק בין הלחי לחוט. [ואע"פ שבארנו בלגינות קודמים (גליון 4 ועוד) שנחלקו גדולי ההוראה האם צינור לבד מהווה הפסק בין הלחי לחוט, אך כאן שהצינור צמוד למזגן, מצטרף יחד להחשב דבר גדול המפסיק]. לכן היה צורך לתקן את הלחי הנוסף, שיעמוד רחוק מהקיר, לאחר שמסתיים המנוע, ויהיה מכוון תחת החוט.

לתרומות לתיקון העירוב בקהילה - 0548483320

**נפתחה
ההרשמה!**

כשר או פסול? מהודר או בדיעבד?

את זה תוכל לדעת ולהורות, בהצטרפות ללימוד "עירובין למעשה" שע"י "מוקד העירוב"

כך נראה החוט בכניסה ליישוב מ. ח, כשר או פסול?

זה מה שהאחראי הראה לנו, היכן העירוב בתמונה?

כך נראה העירוב ביישוב ר. האם עמוד עקום מאוד, כשר בשעת הדחק?

כך נראה הלחי סמוך ליישוב ח. מה דין הלחי במצב כזה?

עירוב ליד ישוב חפץ חיים - כשר או פסול?

האם העירוב בצימוד כשר בצורה כזו?

מה הבעיה בפתח הזה, והאם יש אפשרות להתירו?

עמוד שמקוקף בצמחים, מה דינו לכתחילה ובדיעבד?

האם ניתן להתיר גדר זו ע"י "עומד מרובה"?

מה צריך לדעת למדוד בגדר זו?

האם יש היתר לשלטל תחת הגג?

איזה דינים פוסלים את הלחיים האלו?

12 שיעורים, לימוד מקיף, הלכה, פרקטיקה, סיכומים, מבחן, סיור בשטח, תעודות בירושלים: בימי שני

בסמוך לישבת מיר, בשעה 5:30 אחה"צ

כמו"כ יש אפשרות לקבוצה בזמן הפסקת צהרים בשעה 2:00.

בבני ברק: בימי רביעי

במהכנ"ס 'צעירים', בשעה 8:00 בערב

במודיעין עילית: בימי שלישי

רח' הסבא מסלבודקה, בשעה 8:00 בערב

לפרטים ולהרשמה, בטלפון 055-678-3323

**מגוון שיעורים נוספים
ברורים ואקטואליים
ללימוד מהבית
להצטרפות - 0583248468
A83320@GMAIL.COM**

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגרמ"מ לזבין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

גזירות קשות על עם ישראל, ובעוונות צרות רבות אפפנו כל יום ואין לך יום שאין צרתו לא גדולה מחבירו רח"ל, ויש קיטרוג גדול על עם ישראל. לימוד התורה והתפילה נעשים ע"י דיבורים קדושים וכשמדברים באמצע דברים בטלים הדבר מהווה קיטרוג רח"ל וגורמים לטמאות את הדיבורים הקדושים, ודבר שפתיים אך למותר, וצריך כל אחד להתחזק ולחזק את השני בזה ולהשתדל שבמקומות הללו יעסקו אך ורק בתורה ותפילה בלבד, ובודאי בזכות שמירת מקדש ננצל בהרבה ענינים ותעמוד לזכות לעם ישראל ולראות את הגאולה הקרובה בב"א.

ואחת הקבלות שהיו כתובות בפנקס מרן זצוק"ל היתה, לא לדבר בביהכ"נ, וכשהיו באים להתיעץ עמו אחרי התפילה, ביקש לצאת מתחילה מבית הכנסת ולדבר רק אחרי שעברו את מפתח הכניסה (גליון עטרת תפארת).

הוא עובד באחד מבתי הכנסיות של חניכי הישיבות, ביהודי שנחלה במחלה קשה רח"ל ומצבו היה קשה מאוד והרופאים אמרו נואש לחייו, נכנסו למרן זצוק"ל ושאלוהו מה לעשות בכדי שהחולה יבריא ויארץ ימים, ענה להם שכל המתפללים באותו ביהכ"נ יקבלו על עצמם שלא לדבר מתחילת התפילה ועד סופה וכן עשו ומה רבו מעשיך ה' רופא כל בשר ריפא את החולה (קונטרס תנו כבוד לה')

לרגל היאר"צ של רשכבה"ג מרן ראש הישיבה רבי אהרן יהודה לייב שטינמן זצוק"ל שיחול בעז"ה ביום חמישי כ"ד כסלו, ברצוננו להביא דברי חיזוק ממרן זצוק"ל

יודעי דבר אומרים שמרן רה"י היה מעורר על נושא זה עוד לפני 20 שנה מתי שלנושא זה לא היתה עדין מודעות בציבור, והיה כמעט יחיד שעורר בנושא, ואפילו היה לפלא בעיני הציבור מדוע מעורר דוקא על נושא זה יותר משאר נושאים, ובער"ח אלול תשס"ב נערך כנס לראשי כוללים בענין שמירת הדיבור בבתי כנסיות, בביהכ"נ 'דברי שיר' בב"ב, ומרן זצ"ל רצה לילך ברגל עד הביהכ"נ ולא רצה שיסיעו אותו ברכב, באומרו שלכזה כנס הוא רוצה לילך ברגל דווקא, וכמאה אנשים התלוו עימו במשך כרבע שעה, מביתו עד ביהכ"נ, דבר שגרם לקידוש ש"ש גדול, והבאנו מדברי מרן זצוק"ל:

דיברו בגודל הענין להזהר מלדבר דברים בטלים בביהכ"נ, בביהמ"ד, ידוע שכתוב בספרים שיש עונש גדול רח"ל אם מדברים דברים אסורים או דברים בטלים, כתוב על האריז"ל שה' אפי' נמנע מלדבר דברי תורה שמא יבוא לדברים בטלים, דהיינו לימוד ממש היה לומד, אבל לדבר היה נמנע שמא יבוא לידי דברים בטלים, וידוע דבעל התו"ט עשה מי שבירך מיוחד למי שנוהר, וא"כ באמת הדברים ידועים ומפורסמים ואין צורך להרחיב בזה אך רח"ל בשעתו היו

בירורי הלכה

לפרסם הנס ברבים בביהכ"נ [סעיף ז' בביה"ל ד"ה בביהכ"נ] [ג] תושבי העיר נהריה בצפון הארץ נסתפקו היכן להניח הנרות בביהכ"נ האם בצד דרום כמבואר בשו"ע וא"כ זהו צד של ארון הקודש שלהם [שהם מתפללים לדרום] או"ד בימין ביהכ"נ? תשובה: המנהג להניח בימין ביהכ"נ אע"פ שאינו דרום. דעת הגר"ק זצ"ל (פסקי הל' חנוכה מהגר"א דינר), ויש נוהגים להניח תמיד בצד דרום. [ד] ראובן נכנס לביהכ"נ אחד וראה דבר תימה, הנרות מסודרות מצפון לדרום. הסתפק האם להעיר לגבאים? תשובה: אין למחות בהם. דהנה הרמ"א כתב שמסדרים הנרות ממזרח למערב וביאר במשנ"ב [ס"ק מ"ב] שזהו כעין המנורה ומוסיף המשנ"ב ודע דיש מהראשונים דס"ל במנורה הנרות היו בין צפון לדרום ולשיטתם גם נרות חנוכה יש לסדר כך, ויש מקומות שנהגו כן ואין למחות בהם דיש להם על מה לסמוך. א"כ ס"ל שצריך להעמיד נרות חנוכה לימין ארון הקודש, וכן הוא בתשובת החת"ס ס"ו קפ"ו. וכבר הוזכר זה בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג [דפוס פראג ס"ו] וז"ל: "ששאלת על נר חנוכה בביהכ"נ היכן יניחנו וכי' הלכך מניחה בימין פתח ארון הקודש". עכ"ל. אכן המנהג הנפוץ כדברי המחבר והמשנ"ב שמניחם בצד דרום ביהכ"נ.

[הדברים נכתבו ע"י הרה"ג ר' דוד הימן שליט"א מגיד שיעור משנ"ב במסגרת 'דרשו']

דינים והנהגות בהדלקת נרות חנוכה בבית הכנסת

א] שאלה: ר' יהודה הוא אברך צעיר וכבדוהו להדליק נרות בבית הכנסת בליל ב', ונסתפק איך יעמוד ואת איזה נר ידליק ראשון? תשובה: כתב המשנ"ב [תרע"א ס"ק מ"ג] שהמדליק עומד אחריו לדרום ופניו לצפון, ומתחיל מימיו שהוא הנר הסמוך לארון הקודש ושוב מוסיף והולך ומתחיל מהשמאלי ופונה לימיו. כוונתו שאת הנר הראשון מניח מצד ימיו [כשפניו לדרום] שזה הצד הקרוב לארון הקודש - למזרח ואת הנר השני מניח לשמאל הראשון, ומתחיל להדליק משמאל לימין. ומציין המשנ"ב לעיין למש"כ בס' תרע"ו, דשם כ' דהנ"ל הוא שיטת המחבר. ושיטת המהרש"ל והגר"א שיניח הנרות כנ"ל אך יתחיל להדליק מהנר הימני שהוא עיקר המצוה ואח"כ ידליק את החדש השמאלי (וכן מנהג הספרדים כמובא בכה"ח [ס"ק ס"ט]) ובביה"ל שם הביא שטת ה"טז שיעמוד פניו לדרום ואחריו לצפון והנר הראשון יניח לשמאלו [לצד מזרח] והנר הנוסף לימין הראשון, ויתחיל בנר החדש וימשיך לישן מימין לשמאל. וכתב שם דכל אחד יעשה כמנהגו.

ב] ביהכ"נ לעולי רוסיה נבנה באיזור חילוני, הגבאים רצו להדליק את נרות חנוכה בפתח ביהכ"נ כדי להרבות אידישקייט - יהדות בראש חוצות, האם אפשר? תשובה: יש להדליק דוקא בביהכ"נ דכך נתקן

קוראים כותבים

הגזירה היתה לפי שנהנו מסעודתו של אותו הרשע וע"כ נגזר עליהם להרוג ולאבד את הגופים שנהנו מאכילה ושת' של איסור ושמחה של איסור, וכשעשו תשובה עינו נפשותם וכמו שאמרה אסתר לך כנוס את כל היהודים וגו' ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים וגו' ולפיכך קבעום למשתה ויום טוב לזכור עיקר הנס, אבל בחנוכה עיקר הגזירה היתה על שהתרשלו בעבודה וע"כ היתה הגזירה לבטל מהם העבודה כדתניא בברייתא שגזר עליהן אותו הרשע לבטל התמיד, ועוד

לכבוד העלון החשוב "קדושת בתי מקדש מעט" מכיון שהשבוע יחול חנוכה אמרתי מן הראוי להביא דברי הב"ח והצל"ח שיש בהם מוסר השכל גדול לענין ההתחזקות ב'קדושת בתי מקדש מעט' במה שניטל ממנו כחודשיים הבתי כנסיות, ולאחר מכן נפתחו עם הגבלות מסוימות.

וז"ל הב"ח (ס' ת"רג בהל' חנוכה): ואיכא למידק היא גופה קשה למה לא קבעום למשתה ושמחה כמו בפורים? ונראה דבפורים עיקר

על המצוות ביתר שאת כנודע ולכן דווקא בימים אלו יש יותר לחזק האמונה שכל המאורעות זה מגזירת שמים ולהתחזק במסירות נפש בקיום המצוות ובשמירת קדושת הבתי כנסיות.

והצל"ח בדרוש לחנוכה (אות ד') כותב- **בימים הללו ראוי ליתן לב לתקן כל הדברים הגורמים לשכינה שתסתלק מישראל** שזה היה כוונת היוונים והנה בעוונותינו הרבים בעת הגלות אפס להשראת השכינה כי חרב בית מקדשנו והקב"ה ברחמיו השאיר לנו שארית וכתוב 'ואהי להם למקדש מעט' אלו בתי כנסיות ושם השכינה שורה ואלו המדברים בביה"כ אין לך מורד במלכו של עולם גדול מזה וזה מטמא אויר הקודש דוגמת היוונים שטימאו המזבח כי זה מעמיד צלם בהיכל כי בכל עבירה נעשית קליפה ורוח טומאה ובעוה"ר נתרפין הדבר מאוד עכ"ל, ועי"ז נזכה לניסים כימים ההם בזמן הזה בס"ד אמן.

כבוד רב ובתודה על העלון הנפלא
א.י. קולדצקי

חיזוקים בבתי הכנסת

בשעת התחלת התפילה. להסתכל בסידור בחזרת הש"ץ (מ"ב צו,ט).
שמירה מדברי חולין בבית הכנסת.
לפניה צורך מכתב שכתב אחד המתפללים, בו תיאר ברגש את שממון ביה"כ, מכתב שהסתיים במשפט נוקב: **אם אבא מחרים חפץ אהוב מבנו, כוונתו אינה שהוא ימצא תחליפים, אלא שיתחנן ויבטיח שישתמש בו בצורה הראויה. ומה אני מבטיח לרבש"ע כדי לקבל את ביה"כ בחזרה???**
ב"ה ההתעוררות היתה גדולה בעקבות המכתב שנגע בלבבות הכמהים לשוב אל בית המלך, בהכנעה, ביראה ובאהבה.
וכשזכינו והשי"ת ברחמיו השיבנו אליו ונתבשרנו על פתיחת בתי הכנסת מחדש, נערכה לקראת ר"ח סיון אסיפת חברי ביה"כ, בה נאמרו דברי התעוררות בחן ובכבוד, ולאחר מכן הציבור נשאו ונתנו וקיבלו לקיים מצות מורא מקדש כהלכתה ולחזק את עבודת התפילה. ומלבד הקבלות האישיות הנ"ל, נוסחו תקנות המחייבות את כל המתפללים: **א] צורת ביה"כ שלנו היא שלא מדברים במשך התפילה כלל, משעת תחילתה ועד סופה, כולל קרה"ת. ב] לא מכניסים עלונים למיניהם לביה"כ בזמן התפילה, גם ע"י הילדים, וכל הרואה עלון מונח מצוה להניחו במקומו בחוץ.**
כמו"כ השיעור הקבוע הנאמר בשב"ק אחרי התפילה, הוקדש לעסוק בענייני ביה"כ ותפילה. ובכל אלו באו כולם בברית יחד נעשה ונשמע אמרו כאחד. וב"ה שעדיין מורגש כי חסדו גבר עלינו באפשרות להתפלל בביה"כ. רגש המוצא את ביטויו בכל בוקר בכניסה לבית הכנסת באהבה ובמורא עם הפסוק על לשוננו: "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך, אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך".

אמר להם מצוה אחת יש בידם אם אתם מבטלים אותה מידם מיד הם אבודין ואיזה זה הדלקת מנורה שכתוב בה להעלות נר תמיד כל זמן שמדליקין אותן תמיד הם עומדים וכו' עמדו וטמאו כל השמנים, וכשחזרו בתשובה למסור נפשם על העבודה מיד הושיעם ה' ע"י כהנים עובדי העבודה בבית ה' ע"כ נעשה הנס ג"כ בנרות תחת אשר הערו נפשם למות על קיום העבודה, ולפיכך לא קבעום אלא להלל ולהודות שהיא העבודה שבלב עכ"ל.

ושמעתי בשם מרן המשגיח הגה"צ ר' יחזקאל לוונשטיין זצוק"ל שעולה מדברי הב"ח הנ"ל שאם יש גזירה על איזה מצוה שא"א לקימה אות הוא שזילזלו באותה המצווה והתיקון לזה הוא ע"י שמוסרים נפש על אותה המצווה וכע"ז כ' בשו"ע יו"ד הל' ת"ת ס' רמ"ו סעיף כ"ו וז"ל: כל המבטל את התורה מעושר סופו לבטלה מעוני, וכל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר עכ"ל. ורואים כאן כנ"ל, **ובימים אלו של חנוכה בודאי מתעורר הכח של מסירות נפש**

ביה"כ "יוצאי חברון" מודיעין עילית

(נכתב ע"י אחד המתפללים) בחודש ניסן, בזמן שבתי הכנסת עמדו שוממים, התארגנה קבוצת גבאים מכמה בתי כנסת בעיר שהרגישו שצריך לעשות מעשה, מתוך ההבנה שאם משמים נטלו מאיתנו דבר יקר אות הוא שלא נהגנו בו כראוי וצריכים להתאמץ ולחשב דרכים כיצד לרצות את בוראנו שירחמנו וישיב לנו את אותו כלי חמדה שנהיה ראויים לו. ובאו בהצעה לכלל הגבאים בעיר שהם האחראים על ביה"כ ליטול על עצמם את הזכות לעורר את הציבור לכך. וממש כשם שלו יצוייר וחלילה לביה"כ היה נחרב, בודאי שכולם היו מתאמצים לבנותו ומתרימים את הציבור איש כפי יכולתו, כך יש לתקן את פרצותינו ולהשפיע על הציבור לקבל על עצמו איש כפי כוחו לשפר את צורת התפילה והנהגת ביה"כ. ולאחר שהתייעצו עם גברא רבה שאמר שכאשר הציבור מתחזקים כל אחד בנושא אחר, יש לזה כח של חיזוק הכולל את הכל. באו בהצעה לתת לפני המתפללים רשימה של דברים הצריכים חיזוק באופן כל אחד מהמתפללים בוחר לעצמו להתחזק בדבר אחד או שנים מתוכם.

בעקבות כך, פנו גבאי ביה"כ "יוצאי חברון" למתפללים במכתבים אישיים, שכך תוכנם: בידענו יקרת ערך מעשינו, ובצערנו על בית תפילתנו ששמים, ומצדיקים עלינו את הדין שלא נהגנו כראוי בתפילה ובכבוד ביה"כ, **באנו בזאת להתחזק בדברים אלו להתרצות לפני אדוננו, והננו מקבלים על עצמנו לנהוג כבוד בתפילה ובבית הכנסת ולהתאמץ יותר ממה שנהגנו עד כה.** ויה"ר שיתקבלו קבלותינו ברצון לפני שומע תפילה ששיבנו במהרה לביתו.

וברשימת החיזוקים הוצע: **לימוד בקביעות הלכות תפילה. להגיע**

סיפור השבוע

התחייבו יהודים רבים לשמור על קדושת בית מקדש מעט. זמן קצר לאחר מכן, דיווח אחיו של החולה, בהתרגשות גדולה, שיש הטבה! המצב של החולה הלך והשתפר, וכיום הוא ב"ה בריא ושלם!

מספר הרב גרינוואלד: יום אחד הזמינו אותי לדרוש בחיידר, לפני 400 ילדים. **הילדים לקחו את הדברים מאד ברצינות, וקיבלו על עצמם לא לדבר בתפילה.** זה היה ביום שלישי בשבוע. בשבת בא אלי המנהל, וסיפר לי: "ביום חמישי, יומיים לאחר 'הקבלות', הגעתי לחיידר בבוקר, כהרגלי. אני משתדל מאד להגיע חצי שעה לפני שמגיעים הילדים. באותו בוקר, פתחתי את אחת הכיתות, ונשאיתי עומד קפוא בפתח. אחר כך עבר בי זעזוע נורא, ומיד התמלאתי שבח לבורא עולם. וכל זה למה? בתקרה של הכיתה היה פער חור ענק. שלוש קומות נפלו בבת אחת, ושברי אבן ומתכת, וגם חלקי שולחנות וכסאות, מילאו בערימות גדולות את רצפת הכיתה. אני לא רוצה לתאר לעצמי, מה היה קורה לולא התרחש הדבר כאשר הכיתה היתה ריקה לחלוטין... אינני יודע חשבונות שמים, אבל אני שמח מאד על הקבלות שקיבלנו כולנו השבוע, שלא לדבר בשעת התפילה..." (קונטרס תנו כבוד לה')

יהודי אחד יקר אירח את הרב מאיר מיכאל גרינוואלד בזמן ששהה בחו"ל, ועסק בהשגת חתימות של התחייבויות לשמור על קדושת בית הכנסת, ולא לדבר בזמן התפילה.

יהודי זה היה אחד מרבים, שנתנו מקום אכסניה, וסייעו ועזרו, ואנחנו מזכירים דווקא אותו בשל מאורע, שהתרחש עימו. אותו יהודי יקר - מן הראוי היה, אולי, לברך עליו "ברוך מחיה המתים..." יום אחד הוא לקה, פתאום, בדום לב. המצב היה נראה כלאחר ייאוש. כל ילדיו עמדו ליד מיטתו, וכבר אמרו את תפילת "מעבר יבוק". אחיו של אותו אדם התקשר אל הרב גרינוואלד, וסיפר לו על המצב החמור. "תאמר להם, שיגידו שבע פעמים עקידת יצחק, ויקבלו על עצמם לדקדק ביותר בקריאת שמע, ולהיזהר בקדושת בית הכנסת." הרב גרינוואלד יצא מיד להר הזיתים, להתפלל ליד קברו של האדמו"ר מלעלוב, כי הבטיח, שנה לפני כן, שאת החתימות על 'התחייבויות' יביא אל קברו של האדמו"ר. הרב גרינוואלד אמר ליד הקבר פרק תהילים, ואחר כך אמר פעם אחת עקידת יצחק. לאחר מכן פנה בתחנונים נרגשים אל בורא העולם, והזכיר את זכותו של אותו יהודי חולה, שאצלו ובזכותו

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והרה"ג רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

להשתתפות בהוצאות העלון 052-7101970 | לקבלת העלון ולשליחת חומר למערכת מייל: y0527176420@gmail.com

מתיקות החפץ חיים

שו"ת בעניינים אקטואליים

"מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע"

גליון מס' 26 | פרשת וישב - מקץ | תשפ"א

בס"ד

כלל ג' - איסור לשון הרע בין בפניו ובין שלא בפניו, ואפ' בדרך שחוק

המשך סעיף ג' א

א. כותב ביומנו אישי חוות דעתו על האנשים אשר תחתיו - והשאירו פתוח

שאלה: ראובן המלמד כותב יומן אישי ובו חוות דעת על התלמידים שלו, או הבוס בעבודה כותב חוות דעתו על העובדים אשר תחתיו, או מנהל תלמוד תורה שכותב ביומנו את חוות דעתו על המלמדים אשר תחתיו - ליום פקודה, או מנהל מחלקה בבית חולים, שכותב את חוות דעתו על הרופאים אשר תחתיו. והשאיר את היומן פתוח על השולחן - ועברו אנשים וראו מה כתוב בפנים. האם מי שהשאיר את היומן פתוח עבר על איסור לשון הרע או לא. (רמז: יש לבדוק האם מעשה זה נחשב לפשיעה על פי ה'רבינו יונה' המובא בבאר מים חיים - ס"ק ב')

תשובה: הרי זה נחשב למעשה פשיעה ועבר אותו אחד על איסור לשון הרע. (דמה זה שונה מהנזכר לעיל בגליון הקודם מס' 25 פרשת 'ויצא' - 'וישלח' באות ח' וט' - בשם 'הרבינו יונה', וכן הובא בחפץ חיים מהדורת 'דרשו' - הערה מס' 14)

ב. עשה חשבון נפש - ולא שם לב שיש עוד אחד ששומעו מעזרת הנשים

שאלה: שמעון הצדיק רגיל בכל יום לעשות חשבון נפש על כל מה שקורה עמו במשך היום, ולפעמים יוצא לו לעשות כן בבית המדרש בשעה מאוחרת - כאשר נמצא רק הוא שם. והנה קרה שיום אחד בחשבון הנפש שעשה - הזכיר בפיו בקול גם את מה שפלוגי הציץ והפריע לו, או לבניו. או את היחס של המנהל אליו בעבודה שמפלה אותו לרעה - ולא שם לב שהיה עוד אחד עמו בבית המדרש, שבאותו זמן הוא שכב על הספסל או שהיה בעזרת נשים ושמע את כל מה שאמר. האם שמעון עבר על איסור לשון הרע או לא. (רמז: האם שמעון היה צריך לבדוק היטב, שאין אף אחד ששומעו או לא)

תשובה: שמעון עבר על איסור לשון הרע והיה צריך לבדוק היטב, ומשלא בדק הרי זה נחשב לפשיעה - ומתחייב עליו. (שו"ת אז נדברו חלק יד, סימן ס"ו - אות ט')

ג. סיפר לשון הרע לחברו - ולבסוף התברר שהיה חרש באוזנו

שאלה: ראובן ראה גנות על שמעון, שלא ידע אפי' מושגים בסיסים ביהדות והלך לספר כן ללוי - באוזנו שמצד ימין. והנה לאחר זמן מה התברר שלוי חרש

באוזנו בצד ימין ועד עכשיו הצליח לשמור כן בסוד. [והיה מעשה כעין זה: במלמד תלמידים בחיידר, שהיה תלמיד שישב לצד שמאל של הרב, ולא הבין הרב למה אותו תלמיד יורד ברוחניות ולא מוציא ציונים טובים, וכשהגיע זמן אסיפת הורים - אמר המלמד לאבא: אני לא יודע מה קרה בזמן האחרון לבן שלך, למה הוא יורד ברוחניות. שאלו האבא: היכן הוא יושב, אמר לו הרב: לצד שמאל שלי. אמר האבא: אכן נודע הדבר - אתה לא יודע שהילד חרש באוזנו השמאלית, אמר לו הרב: אם לא תגיד לי מהיכן אני אדע... מה אני נביא... וכששמע ראובן על הדבר לכל הפחות שמח, שאולי לא עבר על איסור לשון הרע, אך דא עקא - שהתברר לו שהיו עוד כאלו שעמדו ליד לוי והם כן שמעו. האם ראובן עבר על איסור לשון הרע או לא כיון שהיה זה בגרמא. (לא באופן ישיר)]

תשובה: ראובן לא נמלט ועבר על איסור לשון הרע, וזה נחשב פשיעה אף שלאותו אחד שסיפר לו התברר שהיה חרש - כיון שהיו עוד אנשים ששמעו. (שו"ת אז נדברו ח"ד - סימן סה')

ד. המלצר נתקע באחד מהרוקדים - וכל מה שבידו נפל לארץ בקול רעש גדול

שאלה: ראובן הגיע לחתונה של ידידו. והנה תוך כדי הריקודים הנלהבים עבר שמעון המלצר עם מגש עמוס בצלחות, וכנראה נתקע באחד מהרוקדים וכל מה שבידו נפל לארץ בקול רעש גדול, [ואפשר שהוא היה גם אשם שלא נזהר מספיק] - ראובן שראה מחזה מרהיב זה, הלך לספר כן לחברו לוי שישב בשולחן, אך דא עקא - לוי לא יכל לשמוע כיון שהרעש של המוזיקה היה חזק מאוד, אבל אדם אחר שעמד בסמוך אליהם כן הצליח לשמוע את דברי ראובן. האם ראובן עבר על איסור לשון הרע או לא כיון שהיה זה בגרמא. (לא באופן ישיר)

תשובה: ראובן לא נמלט ועבר על איסור לשון הרע, וזה נחשב פשיעה אף שלאותו אחד שסיפר לו לא יכל לשמוע - כיון שהיו עוד אנשים ששמעו. (שו"ת אז נדברו ח"ד - סימן סה')

ה. הוכיח את חברו על דבר לא טוב שעשה - ולא שם לב שאוזניים לכותל

שאלה: מבואר בחפץ חיים שבאיסור לשון הרע הרי זה גם כאשר לא נתכוין לגנותו. ויש פעמים שלפעמים אדם ניגש להוכיח את חברו על דבר לא טוב שעשה - הן אברך לחברותא או מנהל חיידר לאחד מהמלמדים / מנהלת לאחד מהמורות / שכן לאחד מהשכנים שלמעלה שמלכלך את חצירו / ראש כולל לאחד מהאברכים - אבל לא שם לב שאוזניים לכותל, ויש

עוד אנשים שסביבו ששומעים את מה שמוכיח ומטיח בחברו. האם עבר על איסור לשון הרע או לא כיון שלא נתכוון לגנותו אלא להוכיחו או להונותו [לצערך]. (יש להתבונן: האם יש במעשהו פשיעה או לא)

תשובה: הרי זה לשון הרע, וצריך לזהר בזה מאוד שמצוי הוא הרבה. (חפץ חיים - בשמירת הלשון, ח"ב פרק עשרים - פרשת 'קורח', והוכיח כן: 1. ממשא ואהרון (יומא מד: וברש"י שם) 2. ממעשה דאבדן (יבמות קה:))

ו. מצא לו זמן להוכיח את בני ביתו - בשולחן שבת או באירועים משפחתיים

שאלה: עוד מצוי מאוד באדם שמטיח דברים בבני ביתו [אשתו, בניו, ובנותיו] או בקרובי משפחתו בשולחן שבת או באירועים משפחתיים (ערבי לביבות וכיו"ב) או בחורי ישיבה בחדר אוכל - ולא שם לב שיש עוד אנשים ששומעים, אלא כל כולו נתון בדבריו שמוכיח או בהטחתם וכוונתו להונותו [לצערך]. האם עבר על איסור לשון הרע או לא כיון שלא נתכוון לגנותו אלא להוכיחו או להונותו [לצערך]. (יש להתבונן: האם יש במעשהו פשיעה או לא)

תשובה: הרי זה לשון הרע, וצריך לזהר בזה מאוד שמצוי הוא הרבה. (חפץ חיים - בשמירת הלשון, ח"ב פרק עשרים - פרשת 'קורח', והוכיח כן: 1. ממשא ואהרון (יומא מד: וברש"י שם) 2. ממעשה דאבדן (יבמות קה:))

ז. פורים רב

הקדמה: עכשיו נדבר קצת בענין מה שנקרא בעולם הישיבות "פורים רב" אשר נעמדים כמה מבעלי הכישרונות - ובחסות השמחה וכטוב ליבם ביין משחררים את הרסן שבפיהם, ומדברים בהומור ועקיצות על הרבנים, והצוות בישיבה. ולפעמים גם על חבריהם ולא נחים ולא שוקטים - עד אשר רואים שכל מי שבאולם נופל על הרצפה מרוב צחוק.

ויש למחות בזה בכל תוקף, ועוונם של כל מי שעושה כן גדול מנשואו. ויש להם לדעת שזה ירדוף אותם כל ימי חייהם, ולא ימלטו מהעונש בעולם הזה [אם יש להם זכות] וכל שכן לעולם הבא.

וראיתי מעשה באחד מספריו של הגר"י זילברשטיין, (ברכי נפשי על חומש 'ויקרא' - עמ' קכג) בבחור שהחליט ב'פורים' לתפוס קרבן את אחד מהבחורים, ושפך עליו בזיונות ועקיצות מכל כיוון, ולא נח ולא שקט גם כאשר ראה דמעות בעיניו - עד שאחד מהשומעים ניגש אל אותו הבחור המבזה והשתיקו, באומרו לו די תפסיק, מה אתה לא רואה שהוא בוכה, ואז הפסיק.

לאחר זמן נזדמן לאחד מבעלי מוסדות שבארץ ישראל לאסוף כסף בחוץ לארץ, וכשהגיע לאחד מהגבירים - אותו גביר שפך את ליבו, ואמר לו: תראה ברוך ה' לא חסר לי כלום וכפי שהנך רואה, אבל דבר אחד חסר לי והוא שהנני הולך ערירי, וילדים אין לי. ואם תרצה לדעת - אני יודע גם מדוע אין לי, והוא: משום שבאחד מה'פורים רב' שפכתי את דמו של אחד מהבחורים לעין כל, בביזיונות עד אין סוף. ומבקש אני ממך אם אתה רוצה לעזור לי - שתלך לחפש בארץ ישראל את אותו בחור עם שם פלוני, שבטח היום הינו אברך ותבקש ממנו סליחה בשמי. ויודע אני שלא יסכים אבל אל תנוח ואל תשקוט עד שיתפייס.

כשהגיע אותו בעל מוסד לארץ ישראל, חיפש וחיפש את אותו בחור - עד אשר מצאו, ואף שבא לביתו לא הסכים למחול ולסלוח בשום אופן, ועדיין הכל עומד לנגד עיניו כאילו זה קרה אתמול, וכמעט שנתייאש. ולפני צאתו אמר לו: אומר לך דבר אחד, שהרי

לאחר מאה ועשרים שנה תעלה נשמתך למרום, ותפגוש את אותו אחד שביזה אותך - ויאמר לך הקב"ה: הנה תראה פלוני קיבל כבר את עונשו שמת ערירי ללא ילדים, וילך לגן עדן. אבל בא תראה את כל זרעו שהיה אמור לצאת ממנו, זרע ברוך ה', עבדי ה', תלמידי חכמים. ואת כל זה אני [הקב"ה] הפסדתי בעבור ההקפדה שלך שלא רצית למחול לו - אז... מה תענה להקב"ה.

מיד נתעשת אותו אחד שנתבזה, ואמר לו: תן לי לחשוב - לאחר כ-15 דקות יצא מחדרו, ואמר לו: אני מוכן בלב שלם למחול לו, ענה לו אותו בעל מוסד: אם כן עשה זאת עכשיו, ומיד התקשר לאותו גביר שבחול"ל - וביקש אותו גביר מהנפגע סליחה בבכיות, ואותו נפגע מחל לו בלב שלם. לאחר כשנה: אותו בעל מוסד יצא עוד פעם לחו"ל לאסוף כסף, וכשהגיע לביתו של אותו גביר פתח את דלתו בזרועות פתוחות - והכניסו לבית גזיו, ואמר לו: הנה תראה בעריסה המונחת שם 'בן זכר נולד לי השנה' - וכל זה נתגלגל מאת ה' על ידך. [וכמוכן שגם פתח את מתנת ידו עם תרומה הגונה וסכום נכבד]

בוא וראה - כמה נצטער אותו בחור 'פורים רב' במשך שנים ארוכות לילך ערירי ללא ילדים - והכל בעבור מחיאות כפים למשך זמן מה.

ח. כל גדולי ישראל יוצאים נגד ענין 'פורים רב'

שאלה: בענין "פורים רב" המוזכר באות הקודם לכן. האם תוכל לחשבן באיזה וכמה עוונות עבר אותו המבזה את חברו.

תשובה: יש בזה כמה עוונות עם איכות גדולה מאוד, כיון שזה נעשה ברבים: 1. לשון הרע - ואף שנעשה בדרך שחוק וקלות ראש (מקור החיים - ס"ג). 2. הלבנת פנים - שמבזה אותו ומלבינים פניו, ועל זה אמרו חז"ל: 'נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש - ואל ילביץ פני חברו ברבים'. 3. הונאת דברים - שמטיח בו דברים קשים ומצטער. 4. בזיון תלמידי חכמים - ששופך דמם לעין כל.

[וכל גדולי ישראל יצאו נגד זה - א. החפץ חיים מחה בזה בכל תוקף, כשהיה כן בישיבה בראדן. (נצור לשונך פ"ג - ס"ה בשם אביו) ב. הגרש"ז אייבך (הליכות שלמה 'פורים' פי"ט אורחות הלכה - הערה 77) ג. הגר"מ שטרנבוך (מועדים וזמנים, ח"ב - סימן קצא' בשם קונטרס אחד) ד. וכן דעת שו"ת קנין תורה בהלכה (ח"ב, סימן קכה - אות ב') ה. הגרע"י יוסף - בעל חזון עובדיה (שיעורי הראשון לציון ח"א - עמ' שג', וכן בשו"ת יחווה דעת, ח"ה - סימן נ') והוסיף: שגם לשומעים יש איסור ביזוי תלמידי חכמים, ולשון הרע. ו. שו"ת אז נדברו (ח"ט - סימן מט')] ודע לך, שיש מקומות שביטלו מנהג זה מפני תופעות רעות

שארעו בהם וכגון: ישיבת וולוז'ין. (דור דור ומנהגיו - עמ' 110-111) והגאון הרב שמעון סופר בנו של החתם סופר - נפטר עקב עלבונות שהטיח נגדו רב פורים (שם - עמ' 107) - מבהיל על הרעיון. והרב צבי יהודה יצא מהישיבה באמצע מסיבת פורים, ומיד התלמידים רצו אחריו ושאלוהו מה פשר הדבר, וענה להם "גם בפורים צריך יראת שמים" (עיטורי כהנים - גליון 196)

ולכן בני אחר ראותך כל זאת "אל תלך בדרך אתם - מנע רגלך מנתיבתם"

לעילוי נשמת

הרה"ג יעקב בן צבי יהודה זצוק"ל
הרב אברהם בן שמחה זצוק"ל
כדורי בן מסעודה ז"ל
אסתר בת חנה ז"ל

להצרות / הארות והצטרפות לרשימת הגפוזנה:

Shemesh648@gmail.com

נאה דורש

פנינים מתוך הספרים החדשים "דורש טוב" ו"נאה דורש" על ספר בראשית

"לא טלמא ביה עינא" - ראית הלב

(הבור רק אין בו מים (כד)

פסוק זה מביא אותנו באחת אל ימי החנכה:

יעקב שולח את יוסף לראות את שלום אחיו. כאשר הוא מתקרב אליהם הם מתנבלים אותו להמיתו. ראובן רוצה להצילו מידם, ואז, כאשר מגיע אליהם יוסף, הם מפשיטים מעליו את כתנת הפסים ומשליכים אותו לבור.

אומרת התורה "והבור רק אין בו מים". דרשו חז"ל (שבת כב ע"א): "אמר רב כהנא, דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרב תנחום, מאי דכתיב והבור רק אין בו מים? ממשמע שנאמר 'והבור רק', איני יודע שאין בו מים? אלא מה תלמוד לומר: 'אין בו מים'? מים אין בו, אבל נחשים ועקרבים יש בו".

הגמרא לפני כן, וגם אחרי כן, עוסקת בענייני החנכה, ומביאה דרשה נוספת, שמביא רב כהנא בשם רב נתן בר מניומי משמיה דרב תנחום: "גר של חנכה שהניחה למעלה מעשרים אמה, פסולה כסכה וכמבוי".

כבר עומדים המפרשים על השאלה, מה הקשר בין שתי האמרות, מה ענין שמשה אצל הר סיני?

אמנם בפשטות נתן לומר שבאמת אין כל קשר, מלבד זה ששתי האמרות נאמרו על ידי רב כהנא בשם רב נתן בר מניומי, משמו של רב תנחום. אבל, קשה לומר שרק משום כך הביאה הגמרא אמרה שאין לה כל קשר לענין חנכה באמצע סוגית חנכה.

ובכן, מה הקשר בין האמרות?

*

ישנה 'קשית הבית יוסף' המפרסמת, קשית שרבים רבים עוסקים בה, ואפילו נתחברו עליה ספרים שלמים. והיא: מדוע מציינים את נס פך השמן שמונה ימים, הרי בפך שנמצא חתום בחותמו של כהן גדול היה שמן ליום אחד, נמצא שביום הראשון לא היה כלל נס!

אומר רבי משה פיינשטיין זצ"ל דבר נפלא. נתבונן באחי יוסף. הם משליכים את יוסף לבור. האם ידעו שיש בו נחשים ועקרבים? יש בכך מחלקת. הוזהר אומר שהם ידעו. אם כן, נשאלת השאלה, איזו מין הצלה זו? ראובן מציע להשליך את יוסף לבור כדי להצילו ולהשיבו אל אביו. הרי מיד כשינחת על קרקעית הבור, יעטו עליו הנחשים והעקרבים ומיתוהו! הגמרא אומרת, שאם ראו שהשליכו אדם לגוב האריות, לא בהכרח שהוא מת, ואי אפשר לסמוך על עדות כזו כדי שאשתו תהיה מתרת להנשא. אבל אם ראו אדם שנפל לבור שיש בו נחשים ועקרבים, ודאי שימות. לכן אפשר לסמוך על כך ולהתיר את אשתו.

אומר הוזהר הקדוש דבר מענין. כאשר אדם רוצה להרהר

את חברו או להזיק לו, הוא מסגל לעשות זאת גם אם לא מגיע לחברו. שאם לא כן, אין לאדם בחירה. הבחירה מפורחה מצב שאדם יכול לעשות פעולות שליליות כלפי הזולת.

דבר זה נכון לגבי אדם, אבל לא לגבי בעלי חיים. בעל חיים לא יזיק לאדם אם לא שהוא ראוי לכך.

זהו "למען הציל אתו מידם". "מידם" דיקא. ראובן רצה להציל את יוסף מיד אחיו, שהם לא יפגעו בו. הם יכולים להמיתו גם אם לא מגיע לו, אבל הנחשים והעקרבים לא יפגעו בו לרעה אם לא מגיע לו. אמר ראובן: נשליך אותו לבור למרות שיש בו נחשים ועקרבים, מה שמגיע לו, יהיה ויקרה. ראובן ידע אודות צדקותו של יוסף, ולכן לא חשש מכך.

עתה, נביט ונתבונן מה קורה לאחר מכן: עוברת ארחת ישמעאלים, ויהודה מציע: "לכו ונמכרנו לישמעאלים". האחים מרימים גבה: מה נמכר את גופתו? הרי אין ספק שהוא ננשך על ידי הנחשים והעקרבים ומת מזמן. ובכל זאת, מושכים אותו מהבור. וראה זה פלא, הוא חי וקיים. אפילו ללא שריטה. אין סימני עקיצה ונשיכה. כלום. איזה נס ופלא!

אנו היינו הופכים אדם שקרה לו נס כזה לאדם קדוש, מנשקים את שולי גלימתו. והאחים... כאלו לא קרה דבר. ממשיכים לפעל לפי התכנית המקורית שהכינו. מוכרים אותו לעבד. מפליא!

אלא, שבאשר אדם אינו רוצה לראות דבר מה, גם אם תראה לו את הדבר שחר על גבי לבן, הוא יראה את הדברים אחרת. הוא רואה את הדברים כפי שהוא רוצה, דרוך המשקפים שלו. אדם יכול לראות דברים, אבל הוא לא רואה כלום. כשם שיש און שומעת ויש לב שומע, כך יש עין רואה ויש לב רואה. כשיש לאדם תיאוריה מסוימת והוא 'נעול' עליה, הוא לא יראה מה שאינו רוצה לראות. גם כשמתחולל לנגד עיניו נס בצורה המזהירה ביותר, זה נכנס בעין אחת ויוצא מהשניה... עתה נבין את הקשר בין האמרות, אומר רבי משה פיינשטיין. האמרה הראשונה אומרת, שגר חנכה שהניחה למעלה מעשרים אמה, פסולה. מדוע? מסביר רש"י, משום שבגובה כזה אין העין שולטת, ואין פרסום הנס. כלומר, את גרות החנכה אין מספיק לראות באופן שטחי. העין צריכה לשלט בהם. לכן גר חנכה שהניחו למעלה מעשרים אמה פסול, משום שלא שלטא ביה עינא, משום שהאדם אינו נותן לבו להבין ולהעמיק במסורת ימים אלו.

כך גם לגבי מכירת יוסף - ראית האחים היתה שטחית. הם לא נתנו לבם לנס המפלא שארע ליוסף, והמשיכו בדרךם. זהו תלמוד משני מדרשים אלו: להתבונן היטב בכל דבר. לא להסתפק בראיה שטחית, אלא להעמיק במבט עד עמקי הלב.

(רבי אברהם צבי מרגלית שליט"א)

נחמת הצאצאים ליעקב

ויקמו כל בניו וכל בנותיו לנחמו (לה, יא)

יעקב אבינו חי באבלות נוראה. הוא לא נרגע. איך בדיוק הם רצו לנחמו?
תשמעו דבר מתוק: הם לא אמרו ליעקב כלום! לא כתוב שאמרו לו משהו. יתרה מזו, כתוב "ויקמו כל בניו וכל בנותיו". כמעט אף פעם לא מזכר משהו על הבנות של יעקב. מה קרה כאן?

הם הגיעו כלם יחד. כל הבית התמלא עם הילדים והנכדים. רמזו לו: 'אבא, תראה איזו מעצמה הקמת! שנים-עשר בנים ושלוש-עשר בנות. נכדים בלי סוף'. עצם ההתאספות ביחד - זו הנחמה ליעקב. נכון, אבדת את יוסף, אבל תראה איזו מעצמה הקמת!

כתוב בבעל הטורים (ריש פרשת וחי) שיעקב אבינו ראה שש מאות אלף מצאצאיו בעיניו, וזה לשונו: "ויחי יעקב - בגימטריה ראה ס' רבוא. וזהו שנאמר (ישעיה כט, כג) 'כי בראתו ילדיו, בראתו אותיות רבואות. ילדיו עולה ס'. לומר שראה ששים רבוא מילדיו".

(רבי חזקיהו יוסף קרלנשטיין שליט"א)

ההבדלים בין שני השרים

חטאו משקה מלך מצרים והאפה לאדניהם למלך מצרים (כ, א)

בממשלה של היום יש שר בטחון, שר חוץ, שר פנים, שר המדע והטכנולוגיה וכיוצא בזה. בממשלה של פרעה השרים היו הממנים על ספוג צרכיו הגשמיים: שר המשקים, שר האופים, שר בית הסהר. אלו היו השרים הגדולים של מצרים. שני שרים החשובים אלו, שר המשקים ושר האופים, חטאו למלך. מה היה החטא? רש"י אומר: זה נמצא זבוב בכוס שהגיש לפרעה, וזה נמצא צרור אבן קטנה, במאפה שהגיש למלך.

ראיתי באחד מהראשונים הקדמונים שכותב, ששר המשקים ושר האופים לא עבדו בעצמם בהכנת האכל ובהגשתו למלך. הם ישבו במשרדים הממנים שלהם ומשם נהלו את העניינים... את המלצר הזוטר שהכניס את הכוס עם הזבוב - תלו מיד, גם את חברו הזוטר שהכניס את הלחם עם האבן - תלו מיד. אבל פרעה לא הסתפק בזה. הוא חפש את האחראים למעלה, שלא נהלו את ענייניו בכבוד הראש ובמקצועיות הדרושה, וזרק אותם לכלא.

כמה זמן הם היו שם?

הכתוב אומר: "וייהיו ימים במשמר". רש"י מפרש: שנים עשר חדש. "ויחלמו חלום שניהם", רש"י מביא בשם המדרש שכל אחד חלם את חלומו ואת פתרון חברו. בבקר ראה אותם יוסף "והנם זעפים". הוא פונה אליהם ושואל: "מדוע פניכם רעים היום?"

נשאלת השאלה, איך הוא מעז לשאל שני שרים רמי דרג שאלה כזאת? התשובה: בבית הסהר אין שרים, כלם שוים! לכלם תלבשת אחידה: בגדי אסירים. כלם עומדים למפקד, ואוכלים את אותו האכל בכלי פלסטיק ובסכום חד פעמי...

בשלמא זה ששר המשקים זועף - מובן. הוא חלם את פתרון חלומו של שר האופים, שנדון לתליה, וחשש

שגם אותו יתלו. אבל מדוע שר האופים זועף? הרי הוא חלם את פתרון חלומו של שר המשקים, שישוב לתפקידו ולמעמדו, ואם כך מסתבר שגם אותו יחזירו, ולמה לו להיות עצבני?

ה"אור החיים" הקדוש אומר, שמזלו הגיד לו שאותו יתלו. אולם יש פרוש נוסף: שר האופים היה טפוס שלילי, אדם רע, רוגז וזועף. כאב לו לראות שלשני טוב... כשראה את פתרון חלומו של שר המשקים, שהוא יוצא לחפש ושוב לתפקידו - כאב לו! הוא זעף על כך ששר המשקים יוצא לחפש למרות שבהחלט, מצד ההסתברות, גם הוא יצא לחפש...

סוג כזה של טפוסים, שלא טוב להם בנשמה גם אם יש להם את כל הטוב שבעולם, כל עוד שגם לאחר יש - לא ראויים להמשיך בתפקידם עלי אדמות. יוסף אכן פתר לו שיתלה על צא.

המפרשים באמת דנים בשאלה, מנין ידע יוסף, מתוך החלומות, שאת שר המשקים יחזירו לתפקידו ואת שר האופים יתלו? אחת התשובות היא: שר בממשלה יושב בכלא. יש לו זמן בשפע להרהר: מה עשיתי שהושיבו אותי בכלא? במה לא התנהגתי כמו שצריך? שר המשקים אומר לעצמו: אה! מצאו זבוב בכוס... אם פרעה יחזיר אותי - לא יהיה יותר זבוב! אני אשיג. אקח מסננת, וכונית מגדלת, מיקרוסקופ ואבדק בשבע עינים שאין חרק... ומה הוא רואה בחלום? "וכוס פרעה ביד" - מהיום אף אחד אינו נוגע בכוס של פרעה חוץ ממני! "ואקח את הענבים ואשחט אתם אל כוס פרעה" - מהיום רק אני אחט את הענבים! אני השר ולא אחר! "ואתן את הכוס על כף פרעה" - אין יותר מלצרים וזוטרם! אני עושה את הכל לבד.

אמר לו יוסף: מתוך החלום נראה כי במשך התקופה שישבת בכלא הסקת את המסקנות הנכונות, הישיבה בכלא למדה אותך את הלך הדרוש. אם כך, בעוד שלושה ימים יחזירו אותך לעבודתך...

אבל מה רואה שר האופים בחלומו? "והנה שלשה סלי חרי על ראשי, ובסל העליון מכל מאכל פרעה מעשה אפה והעוף אכל אתם מן הסל מעל ראשי". סליחה! איך אתה נותן לעוף לאכל ממאכל פרעה? מדוע אינך מגרש אותו? שנה שלמה אתה יושב בכלא ולא למדת לקח? בעוד שלושה ימים יתלו אותך על עץ והעוף יאכל את בשרך מעליך.

יש תשובה נוספת, מפרסמת יותר, על פי מעשה שהיה: פעם התקיימה תחרות ציורים, והיה ציר אחד שציר דמות של אדם שמחזיק על ראשו סל תפוחים. הציור היה כל כך מצלח ונראה אמת - עד שראו עוף טועה שנחת על סל התפוחים במטרה לנגס ולאכל מהם... השופטים רצו להעניק לו את הפרס...

עמד שם אדם פקח ואמר: לא מגיע לו לקבל את הפרס! אמנם התפוחים נראים מוחשיים ואמתיים, אבל דמות האדם לא נראית אמיתית. אם האדם היה נראה אמת - העוף לא היה מעז להתקרב ולנגס מהתפוחים שעל ראשו!...

שר האופים ראה בחלומו את העוף אוכל, בלי פחד, מהסל שעל ראשו - אות וסימן מבקש שהאדם שמחזיק את הסל אינו חי... הוא אדם מת! וזה היה פתרון חלומו.

(רבי מאיר צימרוס שליט"א)

זכרון שמואל

הונצח השבוע לזכר ולע"נ סבינו ר' שמואל בן טובה ויחזקאל ז"ל

ליקוט בענין כתיבת חידו"ת

לקראת ימי החנוכה ימים שמרבים בהם תורה ליקטנו כמה דברים יסודיים בענין כתיבת חידו"ת

בקריינא דאגרתא [ח"ב אגרת ב'] כתב אם נתחדש לך איזה חידוש תרשום אותו בפנקס מיוחד לזה, אפי' חידוש קל, חידוש נקרא כשנתברר לך בפרטי הסוגיא מה שבתחילה טעית וחשבת אחרת, או איזו הסבר לדבר שלא הבנת בתחילה טעמו, ול"ד תירוץ לאיזו קושיא, גם כשמתעורר לך קושיא ולא ידעת לתרץ תרשום, וכן כששמעת מאחרים סברא או קושיא או תירוץ הכל ראוי לרשום, ובמשך הזמן תמצא מכל זה תועלת עצומה, ומלבד זה עצם כתיבת חידושי תורה מועיל כמו חזרה ויותר.

איתא בחז"ל [מובא בספר ברית עולם לחיד"א] שבזמן שבהמ"ק היה קיים היה אדם מביא קרבן ומתכפר לו, בזה"ז כשאדם כותב בספר איזה חידוש שהתחדש לו במה שלמד, הכתיבה הזו עולה לו במקום קרבן.

והיעב"ץ כתב [בספרו מגדל עוז] אם כותב חידושי תורה ומוסר לרבים אין קץ לשכרו וצדקתו עומדת לעד ובוודאי שאין הרבצת תורה גדולה מזו, זכות הרבים תלוי בו, כי יעמיד תלמידים הרבה ישוטטו רבים ותרבה דעת ה'.

בספר 'רבינו אפרים' כתב בשם ר"א מגרמזיא שכל מי שמגלים לו רזי התורה מן השמים ואינו כותבו עתיד ליתן ע"ז את הדין.

כתב השבט מוסר [פרק כ"ב] מה טוב ומה נעים שאת כל החידושים שיחדש האדם אפי' הוא קטן יכתבוהו כרגע על הספר בדיו למען יעמוד ימים רבים שלא ישכחהו, ואדם שאינו כותב חידושי בתורה בעבור שהוא קטן בעיניו, עתיד ליתן דין וחשבון

ע"ז, כי יגידו לו ויטיחו על פניו בעולם העליון שבפנקסים שבהם ניהל ורשם את עסקיו בעוה"ז כתב ורשם כל הסכומים שהיו חייבים לו או שהוא חייב לאחרים אפי' עד חצי פרוטה, וכי היה יותר חביב בעיניך חצי פרוטה שכתבת אותה שלא לשכוח לאבדה מחידוש של תורה אפי' שיהיה קטן וכו', ויש תועלת גדולה אפי' מחידוש קטן לקשר עימו איזה ענין או לבוא להבין עימו ענין גדול והוא משל לאבנים הקטנות שמשימים בבנין של אבנים גדולות בין אבן לאבן כדי להעמיד הבנין ונמצא שהאבנים הקטנות גורמים בקיום האבנים הגדולות שלא יפלו ויעמוד כל הבנין הגדול, כך ע"י חידוש קטן נבנה בנין גדול וכו', ולכן אין לבזות מלכתוב חידוש אפי' קטן.

כתב יסוד ושורש העבודה [ש"ו פ"ו] וחיוב גדול הוא על האדם לכתוב כ"מ שמחדש בתורה כי הוא תיקון גדול בעולמות העליונים הקדושים כמבואר בכתבי האריז"ל, וגם הוא מועיל לשכחה.

כתב בספר חסידים [באות תק"ל] שכל מי שגילה לו הקב"ה דבר ואינו כותבו ויכול לכתוב הרי הוא גוזל מי שגילה לו, כי לא גילה לו אלא לכתוב, דכתיב [בתהילים פכ"ה] 'סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם' וכתיב [משלי פ"ה] 'פוצו מעינותיך חוצה', וזה מש"כ [קהלת פ"ב] 'ביא במשפט על כל נעלם', שגורם שנעלם "אם טוב" שגילה לו ו"אם רע" שאינו כותבו.

השפתי כהן כתב [בהקדמתו] שכל מי שנתחדש לו חידוש ואינו כותבו הוה ליה כנביא הכושב נבואתו וחייב מיתה.

כתב המהרי"ק [בהקדמה לספרו מעט מים] אם זכה וחדש ולא כתב מה שחדש ענוש יענש מן השמים.

רבינו הגדול מרן ראש הישיבה זיע"א היה מרבה לעורר על גודל מעלת כתיבת חידושי תורה, ואמר פעם שמלבד מה שכותב הספר חסידים [המובא לעיל], גם המריצו רבותינו מאוד שכל א' יכתוב הערותיו, וזה יגרום לו להוסיף אומץ בלימודו, והעושה כן אז זוכה ג"כ לזכות אחרים מפרי עמלו.

פנינים יקרים לפרשת השבוע

ולא יכלו דברו לשלום (לז ב) איתא בגמ' ברכות סד. הנפטר מחבירו אל יאמר לו לך בשלום אלט לך לשלום שהרי יתרו שאמר למשה לך לשלום עלה והצליח דוד שאמר לאבשלום לך בשלום הלך ונתלה וזה הפירוש לא יכלו דברו לשלום האחים לא היו מסוגלים לברכו לשלום אלא רק בשלום, (הגר"א ז"ל).

ויש רמז יפה לזה בפסוק "לב חכם לימינו וכסיל לשמאלו" דהיינו לב שזה אותיות ל' וב' החכם לוקח את ל' [שזה ימינו של המילה לב] ומברך "לשלום" וכסיל לשמאלו לוקח את ה' ומברך לך "בשלום".

והבור ריק אין בו מים.. (לז כד) ואמרו חז"ל (שבת כב.) מים אין בו נחשים ועקרבים יש בו, ויש שמדייקים דבר זה מלש' הפסוק הבור רק כתיב חסר י' וכמו והבור אין בו רק מים אבל דברים אחרים יש בו. [דרך אגב נביא את דברי הגר"א שאומר שאין מים אלא תורה והבור ריק אין בו מים א' שאין בו תורה נחשים ועקרבים יש בו].

ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו (מ כג) כתוב פה שהיה תביעה על יוסף שביקש פעמיים לכן נשאר שנתיים וידוע בשם הגר"ח שאמר שאם היה מבקש פעם אחת לא היה נענש דזה חובת ההשתדלות אבל כיון שביקש פעמיים התברר שגם בפעם הראשונה לא היה זה מצד ההשתדלות.

ՀԱՄԱ ՊԵՆ
ԲԵՐԻ ԵՒ ԲԵՐ

ԵՇԿ ԱՌԱՐԸ
ԸԼԼՈՒ ԼԿԱՔԿԱՆ
ՊԵՇԸՆ ԱՐԸՈՒ ԸՆ
ԼԿԵՆՔՆ ԵԼԼ ԸՆ

למלך
למלך למלך
למלך למלך למלך

ՀԱՆՐԱՊԵՏ ԵՄԼ ԴՈՒՆ ԻՆԿ
ՀԻՂ ԱՊՈՍՏՈՍ ԱՊՈՍՏՈՍ ԵՐԱՐԵՐ
ՀԱՆՐԱՊԵՏ ԵՐԱՐԵՐ ԻՆԿ ԴՈՒՆ ԻՆԿ

d963145@gmail.com למשל תמצאנו את כל המילים שחולקו על ידי 7

[illegible]

“ALLI L C CIL”

טעם פארן :

אֵלֶּה הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים אֶת מֹשֶׁה
 וְאֶת הָעָם בְּיַד אֱלֹהִים בְּהַר שִׁנַּיִם
 אֵלֶּה הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים אֶת מֹשֶׁה
 וְאֶת הָעָם בְּיַד אֱלֹהִים בְּהַר שִׁנַּיִם

LEAD ALLOY AND CYCLO GLASS LAMIN

ס'קוואל סויל הו, טגדו צומלט צואלא אן סימלט סיגמ סיגז סימוביט, אה [טעגלעכ] דעט צווא

[illegible][illegible]

אוצר שמועץ לעניינים מיוחדים דאז פארן ספרד פארשטאנען (1900) אויף צווייטער יארצייט (אין אונזער שטיבליך מאגלעכסט ווערט עס

[illegible][illegible][illegible][illegible][illegible]

"והשבות אל לבבך"

מה פירוש המילה "מוסר"? - דברי הרב וולבה

דאז עביד ומהני. והאוילים סוברים דמוסר ע"פ השכל כמוסרי הפילוסופים סגי והם מבזים לצרף חכמה שהיא התורה עם המוסר, והם סכלים כי מוסר בלי תורה אינו כלום דדוקא תורה מצלת מיצה"ר ובצירוף המוסר יתיישב ויקבע בלבו לשמור ולעשות".

מלבי"ם:

"ומוסר שרשו יסר ומשתתף עם פעל אסר, רק הוא בא על מאסר הגוף ופעל יסר בא על מאסר הנפש, ובא על כל דבר שבו אוסרים את הנפש בל תצא חוץ לגדרה, בין ע"י שיביא ה' יסורים על האדם להשיב אותו על דרך הטוב, ונמצא בזה אצל ה' גם כן לשון תוכחה. ואצל בני אדם בא פעל יסר במוסר שיאמר הגדול אל הקטן שיכריחו לשמוע בקולו. ובספר הזה בא על יראת ה' שהיא האוסרת הנפש שתלך בדרכי החכמה".

הגרי"ס:

"מוסר היא התורה לטמטום הלב" (אור ישראל סי' ז)

- די לנו בהגדרות אלו. הצד השווה שבהן שיש יצר, יש רע, ויש חטא וחייבים לתקן. אכן, מילים בלתי מודרניות, אף מיושנות מאד. ומה נעשה, היצה"ר אינו מפריע צדדי, מקרי, אלא עיקר עבודתנו היא לתקן ולהתגבר. הוא אשר כתב הגרי"א על הפסוק "החזק במוסר אל תרף, נצריה כי היא חייך" וז"ל: "כי מה שאדם חי הוא כדי לשבור המדה שלא שבר עד הנה, ולכן צריך תמיד להתחזק ואם לא יתחזק למה לו חיים" (משלי ד, יג). דבריו אלה דווקא אינם דברי מוסר אלא הם דעת התורה על תקופת השית-אלפין שנין מאחרי חטא אדה"ר עד הגאולה האחרונה, שהיא תקופה אשר טוב ורע מעורבים בכל דבר בעולם, וכל עבודתנו היא לברר את הטוב בטהרתו ולתקן את הרע או לבטלו. עבודה זו לא תתכן בלי מוסר, והם דברי הגרי"א.

(עלי שור ח"ב עמ' קל"ח)

"מוסר" אינו המצאה של בעלי המוסר האחרונים. לכל היותר נוכל לומר שהם חידשו את צורת הלימוד. המוסר עצמו מושרש בעומקה של תורה, וגם למדו מוסר בכל התקופות. מרן הגר"י בלאזר נ"ע האריך בזה במאמר "שערי אור" בספרו "אור ישראל". הבה נברר לעצמנו מהו הגדר של "מוסר" ונתבונן בביאורי רבותינו הראשונים והאחרונים, רובם על הפסוק השני במשלי: "לדעת חכמה ומוסר, להבין אמרי בינה"

רבינו יונה:

"כשרון המעשה ועזיבת העבירות יקרא חכמה, כענין שנא' כי היא חכמתכם ובינתכם. ואחר שילמוד וידע המצוות ומה הם העבירות צריך ללמוד גנות העבירות וההפסד והאבדון הנמצא בהן להרחיק נפשו מהם, ולהוכיח עצמו בזכרון העונשים וליסר זולתו. וזאת הידיעה תקרא מוסר ולמוכיחים ינעם לדעת זאת." (שערי תשובה ג, ג)

הגר"א:

"לידע חכמה - שלא יפול ברשת היצה"ר אשר הוא פרוש לרגליו ושלא יתפתה בפיתויו. ומוסר - שאם יצרו מתגבר עליו ייסר עצמו וישבור אותו כמ"ש 'לאמר לאסורים צאו, לאשר בחשך הגלו', והיינו אותם שכבר ביד יצרם, והם 'אסורים' תחת ידו וגבר עליהם יצרם מאוד, יצאו על ידי מוסר, ואותם שהם 'בחושך' שלא ראו אור ואינם מכירים בפיתויו, על ידי התורה יגלו להם ויכירו פיתויו. להבין אמרי בינה - כי אף אם ישבור יצרו ותאוותו, יראה לשבור בדרך התורה ולא יהיה צדיק הרבה יותר ממה שכתוב בתורה".

חיד"א (חומת אנך):

"עיקר המוסר הוא הבנוי ע"פ התורה, דסגולת התורה להנצל מיצה"ר ואז יועיל המוסר מאוד, וז"ש יראת ה' היא התורה ראשית דעת ומוסר,

דרכי ההשבה אל הלב

ראשית דרך המוסר - לימוד רוממות האדם! דברי הרב וולבה

"חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אברהם יצחק ויעקב" (תדבא"ר פכ"ה), ומקורם בספרי המובא בילקוט שמעוני ואתחנן ס"י תתל"ז: "ואהבת את ה' בכל לבבך - ר' מאיר אומר בכל לבבך כאברהם, ובכל נפשך כיצחק, ובכל מאדך כיעקב".

אולי לימוד מעלות יותר קשה מאשר הכרת חסרונות. אדם השקוע בשפלות ובעבירות, יצרו נוקפו ומצפנו מייסרו, ואם אך הוא מתרכז בעצמו נופלים עליו בבת אחת מגרעות נפשו וחטאיו והוא מתחיל להיאנח עליהם מבלי לראות מוצא מהם, ואכול-יאוש הוא עומד משם. במצב זה רחוק ממנו לחשוב על מעלות, ועל מעלות **שישנן בו**, ועוד על מעלות האבות הקדושים. אולם, דווקא זאת היא הדרך וזאת היא העצה, ועצם המחשבה על שלימות מעלה את האדם בהרבה מתוך שפלותו.

הכרת מעלות עצמו

כשאנחנו מדברים על "הכרת עצמנו" אנו מתכוונים בעיקר להכרת היצרים השפלים והמידות הגרועות שלנו, ובודאי יש לזה מקום, אבל **לפני** הכרת השפלות חייבים ומוכרחים להכיר את הצד הנעלה שבאדם בהכרה ברורה.

דבר גדול קבע בזה האבן-עזרא באומרו: "ולא יוכל לדעת השם אם לא ידע נפשו ונשמתו וגופו, וכל מי שלא ידע מהות נפשו - חכמת מה לו!" (כי תשא, תחילת שני) והנה כוונת הראב"ע היא לידיעת **מעלות** הנפש הנשמה והגוף (והרי גם על הגוף אנו מברכים "מפליא לעשות!") כי בידיעת ליקויי הנפש בודאי לא יוכלו לדעת השם.

הפתח הראשון בעבודה

...כל דברינו בפרק זה כלולים בדברי ספר "שערי העבודה" המיוחס לרבינו יונה בהתחלת הספר:

"הפתח הראשון הוא שידע האדם העובד ערך עצמו, ויכיר מעלתו ומעלת אבותיו וגדולתם וחשיבותם וחיתתם אצל הבורא ית', וישתדל ויתחזק תמיד להעמיד עצמו במעלה ההיא... וישיב לנפשו ויאמר: אדם גדול וחשוב כמוני היום שיש בי מעלות רמות ונישאות, ושאיני בן גדולים בן מלכי קדם - איך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים".

די לנו בדוגמאות אלו להעמידנו על העיקר הגדול, כי ראשית לימוד המוסר צריך להיות **לימוד מעלות**.

(עלי שור ח"ב עמ' קנ"ח)

ראשית - להכיר שיש מעלות והם בהשגתנו

המתחיל ללמוד מוסר צריך לעסוק תקופה ממושכת ב**לימוד מעלות**.

בלמדנו את סולמו של רפב"י שעליו מושתת המס"י, עלינו ראשית כל לשנן לעצמנו שישנן מעלות של זהירות, זריזות, נקיות, טהרה וכו' וכי מידות אלו הן בתחום השגתנו באשר אנחנו יהודים, וכל אדם מישראל יש לו הכנה נפשית להגיע אליהן. בלי לימוד לא היינו יודעים כלל **שישנן** מידות כאלו, וכי בני אדם, קרוצי חומר, **יכולים** להשיג אותן בפועל. המתחיל ללמוד ספר מס"י במתכונת של לימוד מוסר, ייטיב בתקופה הראשונה **שלא** להתעכב בכל פרק לערוך חשבון נפשו על ליקוייו במידה שהוא עוסק בה, אלא ילמד את המידה בכל עומקה ויתלמד להעריך אותה ולהשתוקק אליה.

דברי הרמח"ל בדרך עץ חיים

על דרך זה מצינו דברים נפלאים ב"דרך עץ חיים" לרמח"ל:

ולמה לא ישים אל לבבו אפילו שעה אחת גם לזאת, לחשוב מחשבת ממש מה הוא, ולמה בא לעולם? או מה מבקש ממנו מלך מלכי המלכים הקב"ה, ומה יהיה סוף כל עניינו? זאת היא התרופה היותר גדולה וחזקה שתוכל להמציא נגד היצר, והיא קלה ופעולתה גדולה ופריה רב, שיעמוד האדם בכל יום לפחות שעה אחת פנוי מכל שאר המחשבות לחשוב רק על העניין הזה שאמרתי ויבקש בלבבו: מה עשו הראשונים אבות העולם שכך חשק השם בהם? מה עשה משה רבינו ע"ה, מה עשה דוד משיח ה' וכל הגדולים אשר היו לפנינו? ויעלה בשכלו: מה טוב לאדם כל ימי חייו לעשות כן גם הוא וטוב לו! אז יתורו מחשבותיו לדעת, באיזה מצב הוא נמצא ועומד, לפי הנרצה בדרך אשר דרכו אנשי השם אלה אשר מעולם המה ואם אין...

כלל הדברים: האדם שאינו **חושב** על זה קשה לו מאוד מאוד להגיע אל השלימות, והאדם **החושב** על זה קרוב אליה מאוד.

המחשבה על מעלות - מקרבת אליהם

הרי **עצם המחשבה** על מעלות כבר מקרבת את האדם אליהן. והנה המחשבה הזאת "מה עשו הראשונים" רחוקה היא מחיטוט במגרעות הנפש: כל ענינה הוא לפקוח עיניים למעלות. וחז"ל ברור מיללו:

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

חנוכה

האהבה והקנאה

הערכה - שמחה

ב'מסילת ישרים' (פ' יט, חלקי החסידות) מובא שלאהבת ה' יש שלושה ענפים: השמחה, הדביקות והקנאה. שמחה פירושה שהאדם מבין ומרגיש באמת את הערכתו העצומה להקב"ה על מתנת החיים, החן והחסד שהעניק לו. אדם שחי עם הרגשה זו באמת, ואפילו במידה מועטה, נמלא אושר פנימי על הקירבה הנפלאה שיש לו לה'. הלא הקב"ה מעניק לו את החיים אשר הוא חי. פעמים, מתוך התבוננותו בכל זה, נעשה האדם המאמין כשיכור מאושר, אך דבר זה תלוי בדרגתו באהבת ה'. הרמב"ם מתאר (פ"י ה"ו מהל' תשובה, כפי' שני בראב"ד) את האדם הזה, אשר אהבת ה' בוערת בו עד כדי כך שלעיתים אינו מודע לנעשה סביבו, מכיוון שהוא כל כך מוצף בתחושת אושר עד שאינו יודע בפועל מה קורה לו.

כמובן שהאושר הזה אינו אלא מודד קטן מאוד לאהבת ה', אבל חשוב לדעת שמי שאינו מרוצה מהישגיו בחיים, עליו לחשוף בעצמו שחסר לו באהבת ה'. מי שאוהב את ה' אינו יכול להיות בדיכאון, אינו יכול לחוש מושפל, ואינו יכול להתייאש. זה לא אומר שכאשר אדם אוהב את ה', הוא לא מודע למה שעדיין חסר לו בחייו, ובוודאי שהוא שואף עוד להשיג דרגות שלמות גבוהות יותר, אבל בהחלט יש בו תחושת שמחה.

הזכירה - דבקות

דביקות היא כאשר דעתו של האדם מחוברת תמיד למחשבת ה' בעולם. אדם שאוהב את כספו, חושב תמיד על רכושו, בתת מודע שלו הוא סופר בכל רגע כמה מאות אלפים יש לו כאן וכמה בתים יש לו שם. עם המחשבה הזו הוא ער וישן ועימה הוא מתייחס לכל סביבתו. רכושו הוא המחשבה העיקרית של מוחו לכל דבר וענין שהוא חווה ומתחבר אליו בחייו. דוגמא אחרת, אמא המגדלת את ילדיה, את כל חוויות חייה היא תופסת מתוך יחס ומחשבה כלפיהם. כך גם כשאדם אוהב את ה' יתברך, בכל חוויה שהוא חווה, תמיד הוא חושב על הקב"ה ומהרהר בדברי תורתו, וככתוב "אֵילַת אֲהָבִים יִעֲלֶת חַן, דְּדִיקָה יִרְנָךְ בְּכָל עֵת, בְּאַהֲבָתָה תִּשְׁגֶּה תְּמִיד" (משלי ה', יט). על פי זה תוכל לבחון את עצמך היכן אתה עומד באהבת ה' - שים לב באיזו תדירות אתה מזכיר לעצמך את הקב"ה, זה סימן עד כמה אתה באמת אוהב את ה'.

הכאב - קנאה

מכאן נגיע אל הענף השלישי: הקנאה. קנאה היא כאשר כוחותיו של האדם מתרגשים ונסערים כל אימת שהם נתקלים בדבר שקשור ונוגע לכבוד ה' - ובעת שיש איזו פגיעה בכבוד ה' הם נמשכים בכל המרץ ועוז להגן ואף להלחם כנגד זה. לו היה מישהו מדבר בגנותו של אביך, היית מתקומם נגדו ונרתע לאחריו. אתה אוהב את אביך ואינך מוכן לשמוע שום ביקורת

עליו. כך, מי שאוהב את ה', לא יכול לסבול את מי שהוא אויב ה'. הוא גם לא סובל שום הפרה של דברי ה'. הוא אינו סובל אנשים שעושים דברים שלא כרצון ה'. זה הסוד האמיתי של הקנאים. קנאי הוא האדם האוהב את ה' עד כדי כך שהוא אינו מסוגל לשתוק כשהוא רואה שמשוהו נעשה בניגוד לרצונו של ה'. וזה לשון ה'מסילת ישרים' (שם): "מי שאוהב שמו יתברך, לא יוכל לסבול ולראות שיחללו אותו, חס ושלום, ושיעברו על מצותיו... אותם שמהללים רשע ברשעתו ולא יוכיחו על פניו מומו, הנה הם עוזבי התורה ומניחים אותה שתתחלל, חס ושלום. אך שומריה, המתחזקים להחזיקה, ודאי שיתגרו בה, לא יוכלו להתאפק ולהחריש". מהראוי לזכור הגדרה זו של הקנאים האמיתיים כפי שמלמד ה'מסילת ישרים'. קנאי הוא מי שכואב לו לראות דבר הנעשה נגד רצונו של הקב"ה.

קנאות - גדלות

יש עקרון בהנהגת ה': מי שמתחזק ומתמסר להגן על כבוד ה', הקב"ה מעלהו לגדולה. כי הקב"ה רוצה שדבריו של מי שהוא ירא שמים ישמעו ויתקבלו אצל כולם. על כך אמרו חז"ל בגמ' (ברכות ו:): "כל אדם שיש בו יראת שמים, דבריו נשמעין". נציין כמה דוגמאות לכך.

"יִבְיָא יוֹסֵף אֶת דְּבָתָם רַעָה אֶל אֲבִיהֶם" (בראשית לז, ב), יוסף, בראותו שאחיו עשו משהו שנראה לו שלא כהוגן, לא היה מסוגל לשתוק, והביא את הדבר לידיעת אביו. משום כך "וַיִּשְׁרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בָּנָיו" (שם ג), הסיבה שאביו אהב אותו יותר מכל אחיו היתה, כי ראה שהבן הזה היה קנאי המשתוקק לקיים את האמת של ה'. "וַעֲשֵׂה לוֹ כְּתָנֶת פָּסִים" (שם), הוא הכין עבורו בגד מיוחד, בגד מלכותי, להראות שהוא האיש אשר מנהל את המאבק במשפחה להוכיח מה שנכון, הוא זה שמותח ביקורת על מה שאינו בסדר, הוא האיש המגן על דבר ה' - הוא שראוי ללבוש בגד מיוחד, להראות שיש לו הסמכות.

כשנעקוב אחר מסלול חייו של יוסף, נראה שהקב"ה רצה בו תמיד, בזכות התכונה הזו, שהיה קנאי. כשיוסף חלם את חלומו - "וַהֲנֵה תִּסְכְּיָנָה אֲלֵמֶתֶיכֶם וְתִשְׁתַּחֲוֶינִי לְאֱלֹמֶתִי" (שם ז), היה זה לימוד המגלה לנו את מה שהקב"ה ביקש עבור יוסף - שכל בני המשפחה יחשיבוהו למנהיגם. הוא היה אחד הצעירים, כמעט הצעיר ביותר, אבל מפני שהיה כל כך להוט לקיים את רצון ה' במשפחה, לא יכול היה לנוח כשראה משהו שאינו כראוי. על כן גרם הקב"ה לאחים שיתכופפו לו ויכניעו עצמם אליו.

ואכן רואים אנו עד כמה גידל אותו הקב"ה אף בשעה שהוא נמכר למצרים. התורה מספרת שהישמעאלים שהורידוהו למצרים נשאו בכליהם "נָכָאֵת וּצְרִי נָלֹט" - סוגים שונים של בשמים. מדוע מספרת לנו התורה איזה סוג של סחורה הם

קשוט ביתך

אנו חייבים לקחת על עצמנו את משימת-החיים של קישוט ביתנו בחוויות של כמה שיותר ארועים קדושים וחגיגות של תורה, ככל יכולתנו: פסח, שבועות, סוכות, פורים, חנוכה, ט"ו בשבט, ל"ג בעומר, ואפילו אסרו חג וראש חודש; כך נוכל ליצור בבית אווירה של עבודת ה' בשמחה, ונהפוך אותו למקום של אושר ושל אורח חיים נעלה של תורה. לבית היהודי האמיתי יש כח משיכה רב עוצמה, אשר מחובתנו להגבירו ככל שנוכל. זו השבועה שנשבעו ישראל בשעת קריעת ים סוף: "זֶה אֵלֵי וְאֶנּוּהוּ" (שמות טו, ב) ודרשו חז"ל: "התנאה לפניו במצות" (שבת קלג:). התורה היא היופי האמיתי, וכל יופי חיצוני שנעניק לה, לא די בו לעומת מה שהיא ראויה לו באמת.

המלכות - קנאות

בתורה (דברים יז, טו) נצטוונו: "שום תשים עליך מלך". עליך למנות לך מלך. פירושו של דבר, שבהגיע העת של "וְאֶמְרָתָּ: אֲשִׁימָה עָלַי מֶלֶךְ" - כשתבוא העת ותבקשו למנות עליכם מלך, אזי "שום תשים". לא "תשים" אלא "שום תשים", בגמרא (כתובות יז). מובא, שכפל הלשון הוא על מנת להדגיש שצריך אתה למנות אותו עליך, שתהא אימתו עליך: פחד, יראת המלך צריכה להיות עליך. מצווה מיוחדת היא, להתיירא ממלך ישראל. והסיבה לסמכות גדולה זו היא משום שהמלך היה זה שממריץ ואוכף את העם לקיים את חוקי התורה. זה תפקידו של המלך. "מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אֶרֶץ" - המלך שומר שהארץ תנהג בצדק (משלי כט, ד). המשמעות היא, שהמלך היה זה שאכף את התורה על כל העם.

מאחר שליוסף היתה התכונה הזו, להיות מסור כל כולו למען ה', זכה שבט אפרים, בנו של יוסף, בהמשך הדורות לסמכות מיוחדת מהקב"ה. במשך קרוב לארבע מאות שנה שלטו בני אפרים בעם ישראל כולו. רבים אינם יודעים זאת, אולם יהושע היה משבט אפרים, הוא קיבל את השלטון ממשה רבנו, וכך המשיכו בני אפרים להנהיג את העם על פי השיטה של סבם, לפיה עליך לשמור כל מצוה שבתורה, קלה כחמורה, בלא לסטות אף לא סטייה קלה ביותר.

זו הסיבה שמשכן ה' הוצב בתחילה בשילה, בחלקו של אפרים. קרוב לארבע מאות שנה שלטו צאצאי אפרים בארץ ישראל, מכיוון שרוחו של יוסף הצדיק עדיין הייתה בחיים בשבט ההוא. מאוחר יותר החלו בני אפרים להידרדר וכבר לא שמרו את דרכי אבותיהם. מאות שנים חלפו, ורוח ה' נתעצמה בקרב שבטים אחרים, והם הצליחו להתעלות יותר מבני שבט אפרים. על כן ראה הקב"ה שהגיע הזמן ליטול את המלוכה מאפרים. בתחילה הוא נתן אותה באופן זמני לשבט בנימין. לאחר מכן, כשנוכח לראות שיש טוב מהם, בחר ה' בשבט יהודה, בדוד עבדו.

דוד המלך היה קנאי אמיתי שנלחם למען ה'. זו הסיבה שמלכות בית דוד נבחרה לנצח. כאשר עלה דוד לכס המלכות, כל לבו היה בבחינת "דָּוִד עֶבְדִּי" - דוד היה משרת ה'. את הכל לא עשה אלא על מנת לשרת את ה'. לאחר מות דוד, מלך שלמה בנו אחרי, אבל לאחר פטירתו של שלמה נתעלה ירבעם בן נבט, במפתיע, מתוך שבט אפרים. מה קרה לאחר שנים רבות כל כך שבני אפרים שבו והגיעו לידיעת הציבור בצורה כה בולטת?

הובילו? לכאורה, חשוב לדעת רק שהורידו את יוסף למצרים, אך התורה מדייקת לומר לנו שהם נשאו בכליהם תבלינים ריחניים על מנת להודיענו שבדרך, כשהורידו את יוסף, הוא היה מוקף בבשמים שונים שהריחו טוב. הנסיעה ארכה זמן רב, ובהגיעו מצרימה הוא היה ספוג בריח ניחוח נפלא. כעת, כשעמד למכירה על הדוכן בו נמכרים עבדים, עברו אנשים והריחו את הריח הנעים שאפף את יוסף, הם התרשמו לטובה, ואחד השרים הנכבדים שבמצרים קנה אותו.

בבית אדונו נהיה יוסף למנהל ולראש, איש אשר על פיו ישק כל דבר בבית. בהמשך, לאחר שהושלך לבית הסוהר, ראה אותו מפקד הכלא וחשב: "האיש הזה צריך להיות אחראי על הכל כאן". זה דבר מדהים. הקב"ה רצה שאפילו בתוך ההסתרה הזו, ימשיך יוסף להיות האיש שמצייתים לדבריו. עד שבהמשך הסיר פרעה את טבעתו והניחה על אצבעו של יוסף. מה שיש לנו ללמוד מכל זה, הוא ההנהגה של הקב"ה עם אותם אנשים שהוא סומך עליהם שיהיו שליחים נאמנים לקיים את דבר ה' בעולם, הוא מעלה אותם לגדולה ולסמכות בעולם.

ומה אמר פרעה? פרעה חוקק חוק הראוי לציון. דבר כזה לא ארע מעולם לשום מנהיג יהודי. לדבריו, "וּבְלִעְדֶּיךָ", ללא אישור, "לֹא יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ וְאֶת רִגְלוֹ בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם" - אף אחד במדינה כולה לא יהא רשאי להרים את ידו או את כף רגלו ללא רשותך. נשאל את עצמנו, האם למשה רבנו היה כח כזה? הלא קנח דיבר כנגד משה רבנו. כמובן שהוא נענש - אבל הוא דיבר. אחרים, "וילנו" - התלוננו. האם משהו התלונן כנגד יוסף במצרים? איש לא עשה כדבר הזה. כל מה שיכלו לעשות היה להקשיב ליוסף - לא להגיב, כיוון שפרעה אמר. זהו אפוא סיפור מופלא המלמדנו כיצד העניק הקב"ה ליוסף גדולה ומלכות, שררה ושלטון.

ומה עשה יוסף עם הכח העצום הזה? יוסף היה למלך הראשון והגדול ביותר ששלט אי פעם בקרב העם היהודי. יוסף משל בעמנו קרוב לשמונים שנה. לא היה מלך שהיה זמן כה רב בתפקיד כמו יוסף. כל כלל ישראל היו במצרים. היו אז מיליוני יהודים. "וירבו ויעצמו מאד" - וכולם צייתו לאדם אחד, והאיש הזה היה יוסף. כל כך פחדו מפניו, עד שכל דבר קטן שעשו נעשה על פי רצונו של יוסף כל עוד הוא היה בחיים. הכוח הזה ניתן לו רק מחמת סיבה אחת - מכיוון שיוסף היה קנאי. הוא היה אדם שקיבל את דברי ה' ללא עוררין.

מלכות יוסף הכנה לקבלת התורה

ועלינו לדעת, שזו היתה ההכנה וההקדמה לקבלת התורה. כאשר היה יוסף בבית אביו, התבונן באחיו כדי לבחון אם הכל נעשה כשורה או שמא נעשה משהו שלא כראוי. זו הייתה ההכנה למתן תורה, מכיוון שאותן שנים ארוכות שבהן היו ישראל נתונים תחת עינו הפקוחה של יוסף, הכשירו את בני ישראל להיות מדקדקים במצוות וזהירים בכל קוצו של יוד, בדבר הקטן ביותר, כי יוסף היה שם לב ומעיר להם. הוא לא סבל שום סטייה ממה שנכון וראוי לעשות.

"אֵת הָאֱלֹקִים אֲנִי יָרָא" (בראשית מב, יח), זה היה המוטו [העיקרון והקו המנחה] של יוסף: "אני ירא מאלוקים". הוא התכוון לכך באמת ובתמים. לפיכך, לאחר שאנשים חיו תחת הנהגתו של יוסף, הם קיבלו בהשראתו הכנה לחיות תחת עול התורה שה' נתן, לאחר מכן. זו האמת לאמיתה. כל סיפורו של יוסף הוא היסוד האמיתי לקבלת התורה.

מסובב במצוות

פעם, בשעת מסיבת חנוכה שהתקיימה במשפחה, אמר, שבאמת אין דעתו נוחה ממסיבות וחגיגות, כי כרוכים הם בהרבה בזבז זמן, אבל הלא כתוב "הבו לה' משפחות עמים הבו לה' קבוצ וְעִזּוּ הָבוּ לַה' קְבוּצָה שְׁמוֹ" (תהלים צו, ז-ח) והיינו שיש ציווי למשפחות העמים להתאסף ולתת כבוד לה'. האחריות לחיובי המשפחה מוטלת על ראש המשפחה, וכראש המשפחה אין הוא רוצה שתהיה טענה כלפיו: הייתכן שמשפחות עמים מצווים בזה, ומשפחה בישראל לא תעשה כן? כיון שכך, הבה נדבר בענייני כבוד ה'. בהזדמנות אחרת, במסיבת חנוכה עם בני משפחתו, אמר, לאחר זמן רב: בשעה זו שעברה עלינו כאן, ייתכן שכמה מכם הסיחו את הדעת מהקב"ה, ואם ח"ו היה כאן הסח הדעת, במה שונים אנו מסתם אסיפה משפחתית של גויים? והמשיך והוסיף: החשבתם על המצוות הרבות שאתם מקיימים במסיבה זו, כגון מלוה דמלכה, כיבוד הורים, חסד, הכרת הטוב, קידוש שם שמים, ועוד מצוות? וסיים ואמר, שלא הסיח דעתו מהקב"ה אף לא לרגע אחד.

מתתיהו, מה שארע "בימים ההם", הוא זכרון והוראת דרך לעם ישראל לנצח נצחים.

וכך מדור לדור. בדורנו היו יראי ה' וגדולי ישראל, ביניהם רבי אהרן קוטלר זצ"ל, רבי יואל טייטלבוים זצ"ל ועוד, אשר קמו ומחו, התריעו ועשו את הנדרש לכבוד ה' אף כאשר הדבר לא היה כל כך פופולארי [מקובל]... והקב"ה הביא לכך שהם ומעשיהם ייזכרו לעד. זה העניין של "ברית שלום" שהקב"ה כרת עםם בזכות מדה זו.

המניע לקנאות

אכן, עם זאת, קנאי אמיתי אמור לשאול ולבחון את עצמו ללא הרף: מדוע אתה קנאי לזה ואין אתה מקנא לזה? לפעמים יש מניעים אישיים הגורמים לאדם לפעול, ללא הכוונה האמיתית שהקב"ה רוצה מהקנאי.

הנה במעשה הידוע של פילגש בגבעה, יצאו כלל ישראל למלחמה של צדיקים בגלל פשע שבוצע. ודבר מדהים ארע: הם לא ניצחו במלחמה. הגמרא (סנהדרין קג:) שואלת מדוע זה קרה? ומסבירה, לפי שהיתה טענה כנגדם. במרחק לא רב מהמקום בו נעשה הפשע, הוצב פסל מיכה, ולמרות שהפסל ההוא הוצב שם לכבוד ה', היה הדבר אסור על פי דין, שהרי התורה הקדושה אסרה לעשות כל פסל או דמות, גם אם לכבוד ה'. הפסל ההוא הוצב שם, במקום ההוא, למשך תקופה ארוכה, לזמן רב, בלא שמישהו ימחה. איש לא פצה פיו. כיון שכך, אמר ה': מדוע גיליתם התלהבות ומרץ כזה במלחמתכם נגד אותו רשע, בה בעת שמעולם לא עלה בדעתכם לנקוט פעולה כל שהיא כנגד המקום בו הוצב פסל מיכה? מוכנים אתם כעת לסכן את חייכם במלחמה על הפשע של פילגש בגבעה, אם כך כיצד לא עשיתם מאומה על מנת לבער מהעולם את הפסל? בגלל זה נפלו במלחמה ההיא עשרות אלפים מישראל. היה זה משום שהקב"ה מצא פגם ופסול בקנאות שלהם.

אף כך כאשר האדם קנאי לדבר מסויים, 'ער וועט אפגעקאכט' - הוא הופך להיות כל כך מעורב ומסובך בדברים מסויימים, בה בשעה שדברים אחרים אינם מפריעים לו כלל. כיון שכך, אומר עליו הקב"ה: "הלזה ייקרא קנאי? דברים אחרים שאתה רואה אך הינך מוכן לעבור עליהם בשתיקה?

התשובה היא, לפי שירבעם בן נבט מחה בשלמה המלך על כך שנשא לאשה גיורת, בת פרעה. ירבעם בן נבט אמר: לא זו הדרך הראוייה למלך ישראל, לשאת לו נשים נכריות. אמנם הן התגיירו אך הן לא היו פְּנוֹת. בימים ההם היה זה דבר מסוכן לדבר כנגד מלך או למחות בו לאיש לא היתה תעוזה לעשות כן. ואולם ירבעם אסף אלף איש וערך מחאה פומבית כנגד שלמה המלך, בעודו בחיים. הוא היה קנאי. לאחר מכן, כדי להציל את חייו, הוצרך ירבעם להימלט מצרימה.

שלח הקב"ה את הנביא אחיה השילוני לירבעם לומר לו: "אתה נבחר לגדולה. כיוון שקינאת את קנאת ה', אגדל אותך". הנביא הושע אומר: "כְּדָבָר אֶפְרַיִם רָתַת נָשָׂא הוּא בִישְׁרָאֵל". כאשר אפרים, הוא ירבעם, "דָּבָר אֶפְרַיִם רָתַת" - כשדיבר בכעס, "נָשָׂא הוּא בִישְׁרָאֵל" - הוא התעלה (יג, א). אמר לו אז הקב"ה: "הנני נותן לך שררה ושלטון על חלק מהעם". בדרך זו הצליח ירבעם ליצור קרע בעשרת השבטים, הפריד בינם לבין מלכות יהודה, והפך למלך עליהם.

לכל זה לא זכה ירבעם בן נבט אלא בזכות מדת הקנאות שהיה בו. הוא היה אהב את דבר ה' במידה כה רבה, שהקב"ה בחר בו והעניק לו את השררה והשלטון. ואולם הקב"ה מנסה אפילו את הצדיק הגדול ביותר כל עוד הוא חי, על כן ניסה הקב"ה את ירבעם, והוא נכשל בנסיונות שהועמד בהם, על כן הועבר מהמלוכה. כשירבעם חרג מהעקרון הקודם שלו לקנא לדבר ה', איבד את המלוכה.

מי לה' אלי!

זו גם הסיבה לכך שה' גידל ורומם את שבט לוי. "בָּעֵת הַהִיא הִבְדִּיל ה' אֶת שִׁבְט הַלֵּוִי" (דברים י, ח). ומה היתה העת ההיא? בזמן חטא העגל, קרא משה רבנו: "מִי לַה' אֵלִי!" מי לה' אלי - מי שאוהב את ה' - יבוא אליו פִּירוּשׁוֹ של דבר, שבאהבתו לה' הוא מוכן לנקוט בפעולה נמרצת ונחרצת ביותר. לא הכל היו מוכנים לכך. הם פחדו. ברגע שאתה מצטרף למשה רבנו, מי יודע מה יהא עליך לעשות, יתכן שתצטרך להרוג את אחיך. אבל בני שבט הלוי, שנאמר בהם "וַיֵּאָסְפוּ אֵלָיו כָּל בְּנֵי לֵוִי", נאספו כולם ואמרו: "הָאֲמַר לָאֲבִי וְלָאֲמִי לֹא רָאִיתִי, וְאֵת אָחִי לֹא הִפִּיר וְאֵת בְּנֵי לֵוִי לֹא יָדַע" (דברים לג, ט). ללויים לא היה אכפת: קרובי משפחה או לא קרובי משפחה - כל מי שנטל חלק בחטא העגל חייב מיתה. עליהם אמר הקב"ה: "כזה שבט, בני שבט אשר חושבים רק עליי, ראויים שאגדלם ואנשאם". והגדולה הזו היא הן בעולם הזה והן בעולם הבא.

גם פינחס, בראותו את מעשיו של זמרי, אמר: אין כאן אדם שיהרגנו ויהרג על ידי... כיון שראה פינחס שאין אדם מישראל עושה כלום, מיד עמד מתוך סנהדרין שלו ולקח את הרומח בידו והרג את זמרי (ירושלמי סנהדרין נב.), והקב"ה אמר: משום כך "הִנֵּנִי נֹתֵן לְךָ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם" (במדבר כה, יב). בשכר זאת נתעלה פינחס לכהונת עולם.

ידוע לכל שמעשה הנס של חנוכה נעשה אך ורק בזכות מעשה אחד של קנאות. בעת ההיא היו רבים אשר כעסו והתמרמו על מעשיהם הרעים של המתיוונים ואף על פי כן לא נקטו בשום עשייה. לעומתם, קם אבל מתתיהו ולחם כנגדם בעוז. הוא הרג את אותו מומר שהלך להקריב בפרהסיא קרבן לע"ז, והכריז בגלוי על מרד ביוונים. עד סוף ימיו הוצרך מתתיהו להסתתר במערות ולחם בהם בכל כוחו. מסירות נפש זו של מתתיהו היא דוגמא ומופת עבורנו. מה שהיה "בימי

זקנין ויאמרו לך

כאשר למדו במסכת "שבת" פרק שני, את הסוגיא דחנוכה. שם נאמר בגמרא: "מאי חנוכה, דתנו רבנן" וכו', קם רבנו ואמר: "מפני מה כתוב 'דתנו רבנן'? אלא, ללמדנו שאם רוצה אדם לדעת דבר מה - יהא מה שיהיה - אפילו בנושאים של דברי ימות העולם, עליו לשאול על כך את רבנן. בכל דבר חייבים לקבל את דעתם של תלמידי החכמים! על אודות השואה - שאלו את הרבנים. על כל המתרחש באמריקה - שאלו את רבנן..."

מפינחס. פינחס היה אדם גדול מאוד, אין ספק. אבל אהרן הכהן השיג יותר מפינחס בכך שקירב את הבריות לתורה. זה הוא קנאי אמיתי! הקב"ה רצה שמפינחס ילמדו מה צריך לעשות גם כאשר הדבר מאוד לא פופולארי. וכאשר אתה עושה משהו שקשה לך לעשות - מפינחס אתה למד שאתה עושה זאת באופן הנכון, שאין אתה עושה כך אלא מגודל אהבת ה' שיש בך. עם זאת, המוֹדֵל [הדוגמה] האמיתי לדעת מה הוא רצונו של הקב"ה, הריהו אהרן הכהן.

מעתה נבוא להבין, שתפקידו של הקנאי אינו רק לכעוס ולהכניע את האויבים או להשמידם ולכלותם. עיקר תפקידו הוא בידועו שדבר ה' צריך לכבוש את העולם, לגלות את מלכותו ית' בעולם. על כן, אם ביכולתך לגרום לדבר ה' לנצח באמצעים אחרים ואתה נוקט בהם, זה הסימן האמיתי של הקנאי. זה הסימן לאהבת ה'. זו היא הקנאות שהיא אחד משלושת הענפים של אהבת ה'.

אהובי ה'!

עוד עלינו לדעת, כי כל ענייני הקנאות, התוכחה והביקורת שיש בתורה כלפי המעשים שנעשו על ידי ישראל, לא הובאו אלא דווקא על שום שלמותו המופלאה של עם ישראל. פעם היה לי ויכוח עם מישהו בבית הכנסת. האדם ההוא לא יכול היה לשאת את הדברים שאמרת, שהקב"ה אהב מאוד את בני דור המדבר וקרא להם "אהובים וידידים". כאשר הננו מתארים את יוצאי מצרים, אנו אומרים עליהם: "על זאת שִׁבְּחוּ אֱהוֹבִים... וְנִתְּנוּ יְדִידִים". אך האדם ההוא היה רגיל למה שלמד ב'חדר', שהתורה מפרטת את חטאיהם של יוצאי מצרים, ועל כך נוכל להוסיף שגם לאחר שזכו להיכנס לארץ ישראל, מה קרה בימי יהושע והנביאים? כל הזמן חטאו, פעם אחר פעם. כל הנביאים נשאו עלינו דברי ביקורת ותוכחה.

אומות העולם יאמרו על כך: אין הכי נמי, זה מה שאכן ארע, בסופו של דבר - הקב"ה מאס בנו והשליכנו מעל פניו. זה מה שהם אומרים. ואולם הנבואה האחרונה היא שהקדוש ברוך הוא עדיין אוהב אותנו ועתיד הוא לשלוח לנו את אליהו הנביא: "הִנֵּה אֲנִי שֹׁלֵחַ לְכֶם אֶת אֱלִיָּה הַנָּבִיא לְפָנַי בּוֹא יוֹם ה' הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא". אליהו יוציאנו מהגלות ויחזירנו אליו ית': "וְהָשִׁיב לָב אֲבוֹתַי עַל בָּנִים וְלָב בָּנִים עַל אֲבוֹתָם" (מלאכי ג, כג-כד), או אז יתחדשו ימינו כקדם. לאורך כל התנ"ך נאמר שוב ושוב מה יהיה באחרית הימים. הסוף יהיה שנחזור - לא לרומא, שם נמצא האפיפיור. לא נחזור לווינגטון - שם הבית הלבן. לא! הסוף יהיה שכולנו נשוב לירושלים. ה' אומר זאת במפורש: "כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדִבֶּר ה' מִירוּשָׁלַם" (מיכה ד, ב). באחרית הימים תהא בירת העולם - לא פריז, אף לא לונדון - כי אם ירושלים. אין ספק שהעתיד שייך לנו. כל מה שיש כרגע,

חייבת להיות סיבה כל שהיא לכך שאתה כה נלהב!" על כן זו היא קנאות פסולה. אבל קנאי של אמת, הקב"ה בוודאי תומך בו ומעריך אותו.

הנצחון האמיתי

כד אתינא להכא, מאחר שעוסקים אנו בעניין זה, נבאר פן חשוב עד מאוד בנושא זה. מהראוי להבין: מה היא מטרתה של קנאות? האם היא על מנת לרסק את האויב שלך? האם מדובר במלחמה על מנת לחסל אותו?

לא ולא. מטרתה של הקנאות היא שדבר ה' וציוויו יתקיימו בעולם. אדרבה, אם אפשר לכבוש את האויב שלך ולהביא לכך שהוא יהפוך ליהודי ירא שמים, הרי זה עדיף. על כן, קודם שתצא למלחמה, עליך לבדוק אם יש באפשרותך להשפיע עליו בדרכי נועם וקירוב, שמא תוכל לרכוש לו את הספרים הנכונים ולשגרם אליו. אחרי ככלות הכל, אנשים בורים הם, שאינם יודעים מאומה. מעולם לא שמעו רעיונות וערכים תורניים של ממש. ישנם ספרי הגות והשקפה מעוררי השראה. כיום מתפרסמים כל כך ספרים ומאמרים נפלאים, בלשון הקדש ובאנגלית, שעשויים לשנות אותם ולחולל מהפך של ממש בדעותיהם ובהנהגותיהם. האם מעולם לא ניסית דרך זו, אף לא פעם אחת?

קנאות אמיתית היא כשהינך משתדל להפיץ את דבר ה' בעולם, להאיר את העולם ביידישקייט [ביהדות]. זו היא הקנאות. כאן רואים אנו הבנה חדשה במושג 'קנאות': קנאות היא לְנַצֵּחַ בְּקֶרֶב של ה'. באופן כללי ניתן לומר, שכאשר יש לך אויב, הניצחון הגדול ביותר שיוכל להיות לך לכשיעלה בידך לקרבו אליך ולהביאו לַצֶּדֶךְ. במקום לתקוף את האויב ולגרום לו ליפול, אמור לו כמה מילים של קירוב וחיבה ובכך ניצחתו, שכבר אינו אויב לך. על כך אמר החכם מכל אדם "אִם כָּעֵב שֶׁנֶּאֱכָל הָאֲכִילֵהוּ לֶחֶם, וְאִם צָמָא הִשְׁקֵהוּ מַיִם" (משלי כה, כא). לכאורה ייפלא: וכי זו הדרך להתמודד עם אויב, לתת לו לחם ומים? כן, "כִּי גָחָלִים אָתָּה חָתָה עַל רֹאשׁוֹ, וְה' יִשְׁלַם לָךְ" (שם כב). מְקַרֵב הַעֲמִים קָמִים עֲלֵינוּ אוֹיְבִים רַבִּים. אֵילֹו הִיָּה בַּאֲפִשְׁרוּתֵנוּ לִיטוֹל גַּחְלִים בּוֹעֵרוֹת וּלְהַנִּיחַן עַל רֹאשׁוֹ, הִיָּה זֶה טוֹב מְאֹד. אֵין כָּל שְׁאֵלָה עַל כֵּךְ. אֲבָל אֲצֵל אַחִינוּ, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לִגְבִּיהֵם יִשְׁנִן דְּרָכִים אַחֲרוֹת לַעֲשׂוֹת זֹאת. יִכּוֹל לְהַנִּיחַ בְּפָנֵיהֶם "גַּחְלִים" לוֹהֲטוֹת שֶׁל קִירְבָּה, חוֹם וְאֵהָבָה, חֲבִיבוֹת וְנִימוּס, וּבְכֵךְ לְהַשְׁפִּיעַ עֲלֵיהֶם. אִם עֲלֵה בִידֶךְ "לְנִצָּחִים" וּלְכַבּוֹשׁ אֶת לְבָבָם, הִרִי זֶה הַהֲצֻלָּה הַגְּדוֹלָה בִּיטוֹר שֶׁתּוֹכֵל לְהַשִּׁיג. הַהֲצֻלָּה הָאֲמִיתִית שֶׁל הַקְּנָאִי הִיא, כְּשִׁיעֵלָה בִּידוֹ לְשִׁנוֹת אֶת אוֹיְבוֹ מִן הַקִּצָּה אֶל הַקִּצָּה, לְחֻלּוֹל בּוֹ מֵהַפֶּךְ, לְגָרוֹם לוֹ לְהִיטוֹת חֶבֶר שֶׁלֶךְ, אוֹהֵב תּוֹרָה. לְזֹאת יִקְרָא קְנָאִי אֲמִיתִי.

ידוע לי שישנם קנאים שלא יאהבו את הרעיון הזה. כסבורים הם, שפירושה של קנאות היא אך ורק דרך המלחמה. אך האמינו לי, אם פינחס יכול היה יכול לדבר עם זמרי ולנסות לקרבו והיה שומע לו, היה זה הדבר הנפלא ביותר. אלא, שפינחס ידע שדבר כזה לא יקרה. זמרי לא יהיה מוכן להקשיב לו [עיין עוד רש"י במדבר טז, יב: "שהיה משה מחזר אחריהם (קרח דתן ואבירם) להשלימם בדברי שלום" ולא קיבלו ממנו].

אגלה לכם סוד קטן: אהרן הכהן היה קנאי גדול, אף יותר מפינחס. ואולם, אהרן הכהן מעולם לא הרג מישהו. הוא היה איש שלום ודיבר דברי שלום לכולם. הוא היה אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. הוא היה קנאי אמיתי. ואהרן היה גדול

בסדר איתו, זה התועלת הגדולה ביותר שתוכל להיות לו אי פעם. "נחפשה" - עלינו לעשות זאת בעצמנו, אלא שהננו עצלנים מכדי לגלות בעצמנו פגמים. משום כך, הקדוש ברוך הוא מסייע. לכן הוא שלח את הנביאים על מנת שיוכיחונו ויאמרו מה לא בסדר איתנו. הם מדברים איתנו על החסרונות שלנו, וכתוצאה מכך הננו מזדככים ונעשים הטובים ביותר מבין כל העמים. הקב"ה לא שלח שום נביא אל הגויים לומר להם להשתפר, הם חיים בחושך ובאפילה ואינם יודעים ולא כלום אודות דרכי ה'. רק לעם ישראל הוא שלח נביאים להוכיחם, משום שה' בחר בהם ללמדם כיצד עליהם להשתלם יותר.

וכך, הלימוד הגדול של חנוכה הוא, שהאנשים שהרעו לנו ביותר היו המתיוונים. הם אלה שהתאהבו בתרבות היוונית והביטו בבזו ובזלזול באחיהם היהודים. הם אלה שמצאו פגם בעם שלהם. הם לגלגו עליהם ומתחו עליהם ביקורת. ימי החנוכה מלמדים אותנו את הלימוד החשוב הזה, שעלינו להתאהב בעם ישראל - וזה לא רק את מה שאנחנו היום, היום, ברוך ה', הננו רואים צניעות, הננו רואים מסירות נפש לתורה ולקיום המצוות. ברוך ה'! אבל לא די בכך. עם ישראל הוא רק אותם הנמצאים עמנו היום. עם ישראל היינו כל ההיסטוריה של עם ישראל, אבותינו ואמותינו, הסבים והסבתות שלנו.

הרחמן יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

**אומרים "רשעים ביד צדיקים, וזדים ביד עוסקי תורתך"
מה מיוחד בנצחון של עוסקי תורתך?**

תשובה:

כשאנו אומרים 'רבים ביד מעטים' אנו מודים על נס על-טבעי, בדרכי מהלכי המלחמה הידועים בעולם, במלחמות שהתקיימו בין שתי צבאות לא היה כזה דבר, שבמלחמה עמד מצד אחד צבא גדול וחזק מאד, ומהצד השני עמד קומץ אנשים שלא היה להם צבא בכלל, והצבא הגדול הזה נוצח ונהדף ביד אנשים מעטים שלחמו בהם. אבל כשאנו אומרים 'זדים ביד עוסקי תורתך' אנו מודים על הנצחון הרוחני האדיר של התורה הקדושה על חכמה המסולפת של היוונים, נצחון הקדושה על הטומאה, ומוסיפים הודאה מיוחדת לזה שהנצחון היה על ידי צדיקים. זה שרשעים ששלטו ביד רמה, וביזו את עבודת ה' בבית המקדש ואת מעלת התורה הקדושה וקדושת עם ישראל, הובסו וסולקו מבית המקדש מירושלים ומארץ ישראל הוא שמחה גדולה. אבל כשנצחון כזה להחזיר את כל העם לעבודת ה' בקדושה ובטהרה, נעשה על ידי צדיקים - כהנים שעובדים את ה' בבית המקדש, ומלמדים תורה את העם, התופעה של הצלחת הצדיקים להדוף את הרשעים, זהו קידוש השם אדיר!

הצלחת הצדיקים להכניע את הרשעים ולהרחיב את גבולות הקדושה היא קידוש ה'. גם כאשר רשע הולך ברחוב והוא נופל מת זו טובה גדולה: הגמ' אומרת "רשע אבד מן העולם, טובה באה לעולם, שנא' ובאבוד רשעים רָנָה" (סנהדרין קיג:) - ברוך ה' כן ירבו! אבל כשהצדיק הצליח לבטל את הרשע מהעולם זה כבר ענין של קידוש ה'. רשעים ביד צדיקים - זו שמחה מיוחדת.

אף הוא שלנו. אין כל מקום לפקפק בכך: זה שייך לנו! הקדוש ברוך הוא נתן דברו שהוא אתנו לנצח: "כִּי הָהָרִים יְמוֹשׁוּ וְהַגְּבָעוֹת תְּמוֹטִינָה, וְחִסְדֵּי מֵאֲתָךְ לֹא יָמוּשׁ, וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תָמוּט, אָמַר מְרַחֵם ה'" (ישעיה נד, י). האם יכולים הרים להיעלם? האם ייתכן שהשמים ייפלו? אף כך תהא אהבתי ודבקוטי בעם ישראל לנצח נצחים.

ידיעה זו שהנני חושף כעת בפניכם, חשובה עד מאוד. ישנו מלאך שנקרא "היצר הרע". תפקידו להטעות את הבריות. אחד התפקידים החשובים ביותר של היצר הרע הוא לגרום ליהודים להמעיט בערכם, לא להחשיב את עצמם. הגע עצמך, אחת ההצלחות הגדולות ביותר של יצר הרע היא לגרום ליהודים להחשיב את עצמם פחות ממה שהם באמת. זו אחת הטעויות הגדולות ביותר ואחד החטאים הקשים ביותר שיהודי עלול להיכשל בהם, כאשר ימעיט בערך עצמו ולא יחשוב טוב על עצמו. כאשר אין אנו מחשיבים את ישראל כמרוממים ונעלים על כל האומות, זו אחת הטעויות הגדולות ביותר. זה אחד החטאים הגרועים מכל. דוד המלך אמר: "וְיָמִי כְעֵמָךְ כִּישְׁרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ" (שמואל ב ז, כג): מי כמו עם ישראל, עם אחד בעולם. אף אחד אינו יכול להשתוות לנו, שהרי עם קדוש הננו, עם סגולה.

עם קרובו

עולמות רבים ברא הקב"ה. בחללו של עולם ישנם מיליוני כוכבים כגודל כדור הארץ שלנו או גדולים ממנו בהרבה. ובכל זאת, יש רק תורה אחת. התורה האחת שה' נתן, מדברת אך ורק על העולם הזה. מה לגבי מיליארדי העולמות האחרים? אגב אורחא, התורה אכן מזכירה אותם, ואת הכוכבים. התורה פותחת בסיפור הבריאה, במה שנברא והתחדש בעולם הקטן הזה - עולמנו. מילדותה הורגלנו ברעיון הזה ועל כן אנו מקבלים זאת כדבר פשוט, אלא שזה ממש לא כל כך פשוט. מדוע התרכז הכל בכדור הארץ הזה? אם נתבונן מעט, נוכל להבין את הסיבה - כי התורה כולה מדברת רק על עם ישראל - אומה קטנה אחת והיא מרכז העניינים של העולם כולו. היו מדינות ענק בעת העתיקה, אימפריות רבות עוצמה. "יִפְתָּ אֱלֹקִים לְיִפְתָּ" (בראשית ט, כז) - ה' נתן שלטון נרחב ליפת. הוא משל על פני כל אירופה, על רובן של יבשות אסיה, צפון ודרום אמריקה - בכל מקום. תמיד היו אומות גדולות בימי קדם, ובכל זאת, כשנעיין בתורה ניוכח שהקב"ה מעוניין אך ורק באומה אחת - עם ישראל.

אל נא תחשוב שזה רק משום שהתורה היא "תורה יהודית", על כן היא עוסקת ביהודים בלבד. לא כן, אין זו "תורה יהודית". זו "תורה של ה'". ה' לא יצר תורה אִירִית או תורה יוונית בה הוא מדבר על אומות אחרות. רק תורה אחת ועם אחד. ייתכן שקשה הדבר לקבלו, אולם כך פני הדברים: הקדוש ברוך הוא, עם המרחב העצום העומד לרשותו, "רוכב בערבות": יש כל כך הרבה עולמות, מיליוני עולמות גדולים ועצומים, ובכל זאת מחשבותיו כל הזמן רק על הכדור הקטן הזה. ולא על האדמה אשר בו, אלא רק על האנשים החיים בו. ולא על כל האנשים החיים בו, אלא אך ורק על עם ישראל! הקב"ה אינו חדל מלחשוב עלינו, ורק עלינו.

דווקא בְּשֵׁל השלמות שלנו, הצביעו התורה והנביאים תמיד על כשלונותינו, על חטאינו ועל חסרונותינו. שכאשר אדם מתוודע לפגמי האופי שלו, לחסרונות שלו, ומבין מה לא

נמכרו שמונת ימי חנוכה אלו לתורות ולחלל לשומר המדול

יוצר אור בפתח הדף - מאוצר המגזר

בהעלותך את הנרות

127 דינים ומנהגים בהלכות חנוכה השווים להלכות הדלקת המנורה בבית המקדש

עוד לא בא כבשם הזה.

בא לדינו קונטרס 'בהעלתך את הנרות' שחבר ע"י תלמיד חכם בן דורנו שליט"א, בו מובאים דברי הפוסקים והמנהגים בהלכות חנוכה והדלקת הנרות, ועמם מקור שורש וטעם להשוותם להלכות הדלקת המנורה בבית המקדש.

בהקדמת הקונטרס מונה המחבר כמה מקורות מחז"ל ראשונים ואחרונים לדין שבין הדלקת הנרות בבית המקדש להדלקת נרות חנוכה. העולה מחיבור זה הוא 'העלאת הנרות' אצל כל יחיד ויחיד אחר העיון בחיבור רב הגוון הזה הדלקת הנרות דחנכה מקבלים עומק לפנים מעומק, ותוכן העבודה דימי החנוכה מקבל אור חדש.

בין הדברים הנמנים בחקשר הדקלאת הנרות בחנוכה להדלקת הנרות בבית המקדש, הוא ללא ספק דברי חז"ל על הפסוק 'בהעלתך את הנרות' שאמר הקב"ה לאחר הכהן שהנרות שלו קיימים לעולם, וידועים דברי רמב"ן בזה שזה קאי על נרות חנוכה.

עוד טעם רווח בדברי הפוסקים הוא על שהדלקת הנרות נתקנה לזכר הנם שנעשה במנורה, גם בזה טרח המחבר והביא מקורות רבים והלכות היוצאות מדאי טעמא.

טעם נוסף: כתב חב"ח כתב שעיקר הגזירה בחנוכה היתה לבטל מהם את עבודת בית המקדש, כיון שהתירשלו בעבודה. וכשחזרו בתשובה ומסרו נפשם על העבודה, השיעם ה' על ידי הכהנים עובדי העבודה. והוספה שלכן הנם נעשה במנורה, תחת אשר מסרו נפשם על קיום העבודה. ויש לומר שלכן תיקנו דינים רבים בנרות חנוכה כמו הדלקת המנורה, כדי להזכיר ללמוד ולהתעסק בדיני המנורה (וכן בשאר דיני המקדש), ולתקן את ההתירשות בעבודה שזה גרם את הגזירות.

נסיים בדברי המחבר שליט"א בהקדמתו: ולפי זה בזמננו שאין בית המקדש ויש את הגזירות, חובה כפולה למסור נפש להתעסק בדיני המנורה ושאר דיני המקדש להראות שאיננו מתירשלים בעבודה.

ובזכות המסירות נפש לעסק ולעיון בדיני העבודה והמנורה, נזכה בקרוב לתשועה גדולה ופורקן בחיים הזה, ויתקיים בנו "אור חדש על ציון תאיר ונזכה בולנו מחרה לאורו".

יוצר אור אור לישראל חנוכה

הספר האחרון שהודפס בהונגריה טרם הורד עליה מסך אש ואפר היה הספה"ק "יוצר אור" - חידושים ופולמוסים על חנוכה מאת הרה"ק מרן רבי יואל צבי ראטה זי"ע אב"ד חוסט ובעל שו"ת "בית היוצר" - בשנת "נר תמיד" (תש"ד) כפי שנכתב על דף השער ע"י נכדו המו"ל הגה"ק רבי ישראל אפרים פישל ראטה אבד"ק ווידיטשקא הי"ד זי"ע.

ניבא ולא ידע מה ניבא, כי כגורל כל יחידות הונגריה רבת הפארות - אשר מרן הבית היוצר כמו גם נכדו הרב מווידיטשקא העניקו להם חמה בקומתם האדירה - היה גם גורלם של צאצאי מרן הבית היוצר, ולא נותרו כי אם שניים מעיר ואחד ממשפחה ואיתם נחלצו מעט יריעות ושברי אותיות כתובים אש שחורה על גבי אש לבנה מתורתם ועמלם הרוחני - "נר תמיד" אשר ממשך להעלות אור יקרות נר מצווה ותורה אור.

מרן ה"בית היוצר" זי"ע אשר ישב על כסא הרבנות בעיר חוסט עם הסתלקותו של הרה"ק המהר"ם שיק זי"ע, היה מגדולי רבני דורו ועמד איתם בקשר אישי ובחילופי אגרות תורה אשר חלקם נדפסו בספרו שו"ת "בית היוצר", כמו כן עמד בראש ישיבה נכבדה ומסר נפשו על העמדות דור דעה של תלמידים הדבקים בתורתו.

נפלאה ונשגבה עד מאד הייתה דרכו בקודש בבואו לשרת ולהדליק את נרות החנוכה, כי ליבו בער באש קודש לאביו שבשמים ומסר נפשו על מצוותיו והידור מצווה, עד אשר כמה גדולים קראו אחריו מקודש והעידו עליו אשר בענין של הידור מצווה הרי הוא עולה במעלתו על שאר צדיקי דורו.

מאז הסתלקותו ביום י"א כסלו תרנ"ג היו כתבי היד מונחים בחותמו בגני המשפחה, ובשנת שב"ת החל מרן הגה"ק אבד"ק ווידיטשקא זצוק"ל להתעסק בקדשים ולסדר סדר המערכה, וכאשר הכינס לדפוס לא זז מחבנם ופלפל בדברי זקנו "היוצר אור" עד שבדק ומצא כדי מידתו מ"ד אופנים לפרש המימרא בסוגיין דחנוכה "אמרוה רבנן קמיה דאביי משמיה דר' ירמיה ולא קיבלה וכו' משמיה דר' יוחנן וקיבלה" אז גם העניק לתכריך חידושו את שמו "אור לישראל" והדפיס עם ספר "יוצר אור" כרוכים זה בזה לדורות עולם.

אחד הנכבדים מצאצאי מרן ה"בית היוצר" היה הרבני התורני אור מוצל מאש רבי חיים אלטר ראטה ז"ל בנו של הגה"ק מווידיטשקא וראש הקהל צאנו המעטירה, כל ימיו חרד היה לכבוד תורת אבותיו ובחירת קודש חזר והדפיס את ספריהם על מנת לחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל.

עתה משחלמו יותר מיובל ומחצה שנים מאז ההוצאה לאור, זכינו ועלה בלב יוצ"ח של המחברים הקדושים להדפיס הספר מחדש ולהוציאו לאור עולם ברוב פאר וחדר, ואפריון נמטייה לכבוד הרב הגאון רבי שמואל ראטה שליט"א בעמ"ס "נימוקי יו"ט", אשר ברוב כשרון ודעת ובגאונות מופלגת טרח ועמל לסדר הספר דבר דבור על אופניו למען יאירו קני המנורה עד שתהא השלחבת עולה מאליה.

את הספר ניתן לקבל **ח'נ'ס** בכתובת אימייל
t8429433@gmail.com
או בטלפון: 036189607

בכל ענייני הספר: הרב שמואל ראטה רח"י יעבץ 6 ב"ב

03-6184866

ובחנויות הספרים המובחרות

מאמרים להנצחה בעניני אגדה והלכה מרבתינו מנהילי התורה הברי מועצת גדולי התורה

רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א

בל תוסיף בנר חנוכה

יש לעיין אם יש איסור בל תוסיף בנר חנוכה אם מדליק יותר נרות מהחייב, ונראה בדברבנן לא שייך בל תוסיף דהא כתיב (דברים ד, ב) "לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם" אבל מצוות דרבנן אינו בכלל זה. ובפמ"ג פתיחה כוללת (ח"א דין מ') דן אם יש איסור בל תוסיף בדברבנן וכתב שם דלשיטת הרמב"ם (ריש ה' ממרים ובסהמ"צ שורש א') דכל דרבנן יש בזה לאו דלא תסור א"כ יהא בזה משום בל תוסיף עיי"ש. ולכאורה צ"ע דהא מדאורייתא אין הנרות חנוכה חפצא דמצוה אלא יש כאן מצוה כללית לשמוע לדברי חכמים וא"כ אין כאן הוספה על המצוה. אמנם באמת יש הרבה ראיות דגם איסור דרבנן נעשה חפצא דאיסורא, וכן מוכח מיום טוב שני של ראש השנה שיש בו הנהגת דין גם בשמים, וה"ה בנר חנוכה שהוא נעשה חפצא דמצוה ושפיר שייך בל תוסיף. אמנם לשיטת רש"י בברכות (יט, ב, ד"ה כל מילי) כל מצוה דרבנן הוא רק משום כבוד חכמים, ולפי"ז ל"ש בזה בל תוסיף דדומה למצות כיבוד או"א דודאי אם מוסיף על מה שציווהו אביו ל"ש בל תוסיף. אלא שיש מקום לדון שיהיה איסור בל תוסיף מדרבנן דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון ואפשר שעשו חז"ל ג"כ איסור להוסיף.

מרן הגרי" שיינר שליט"א

פך שמן הטחור

כשצריכים להירשם לחיידר, תירשמו לחיידר הכי טוב שאתם יכולים. כשאתם צריכים לרשום את הבן לישיבה, או כשבחור צעיר צריך לרשום את עצמו לישיבה, הוא צריך לחפש את הכי טוב שאפשר. ישיבה שהוא מכיר, שבה הוא יוכל לצמוח להיות התלמיד חכם הכי גדול. זהו המתכון לקבלת שפע הברכה הגדול ביותר מהקב"ה. כבר סיפרתי לכם קודם; אני בא מהעיר פיטסבורג, שם למדתי בבית ספר ממלכתי. הייתי בן שש-עשרה וחצי כשסיימתי את התיכון ונרשמתי לאוניברסיטה. אבל בזמן האחרון, קורים דברים משונים. אנחנו יודעים שבקיבוצים לא היתה תורה במשך כמה דורות. כלום! לא בית כנסת, לא ספר תורה, לא יהדות! אפס! זה היה כך דור אחד, ואחר כך דור שני ודור שלישי. ופתאום, אחרי שלושה דורות, קורים דברים מוזרים, ובאותו קיבוץ שבו לא היה עד כה אף לא זכר קלוש לתורה וליהדות, צצים פתאום חמישה-עשר אברכים בעלי-תשובה! אף אחד לא יודע למה, איך זה קרה?

שאלו את מרן החזון איש זצוק"ל את השאלה הזו, איך זה קרה פתאום ביום בהיר? וכך ענה מרן החזון איש: שלושה דורות אחורה, היו לקיבוצניקים האלה סבתות ששפכו נהרות של דמעות בעת הדלקת נרות השבת. הם התפללו להקב"ה, "ריבונו של עולם! חוס ורחם עלי! אל תתן לילד שלי להפוך לגוי!" ומסיים מרן החזון איש, דמעותיה של אם אף פעם אינן לשווא. לפעמים הן צריכות לחדור הרים, לפעמים זה אורך שנות דור; לפעמים זה אורך שני דורות, ולפעמים אפילו שלושה. אבל בסוף, הם כולם מגיעים לפני כסא הכבוד והמסר בפיהם. וכשמגיע המסר לכסא הכבוד, יש להקב"ה דרכים משלו... יש לו את השלוחים שלו... הוא מתחיל להניע עניינים, ופתאום הופכים האנשים האלה לבעלי תשובה.

אותו דבר קרה גם לי. נולדתי לפני למעלה מתשעים שנה, ונרשמתי לאוניברסיטה בפיטסבורג בגיל שש-עשרה. ו...הדמעות של אמא שלי התחילו לעבוד, הן הגיעו ליעדן. אמא שלי בכתה נורא בעת הדלקת הנרות. הייתי בן יחיד, ה'קדיש' שלה. היא היתה בוכה, "ריבונו של עולם! אנא, דאג לקדיש שלי!" והיתה לה סיבה טובה לבכות, מכיון שסביבי, כל החברים שלי החלו להינשא לגויות גמורות, והיא פחדה שזה יקרה גם לי. ומי יודע מה היה קורה לו הייתי נשאר באוניברסיטה בפיטסבורג... אז ד' שלח שליח - 'משולח' אחד שהיה מוכן לאכול רק בבית כשר למהדרין, ומכיון שהבית שלנו היה הבית היחיד הכשר למהדרין, הוא אכל בביטנו. כשנודע לו שנרשמתי לאוניברסיטה, הוא שאל את אמי, "מדוע שלא תשלחי אותו לישיבה?" ההורים שלי בכלל לא ידעו שיש ישיבות בניו-יורק. הוא אמר שהוא ייקח אותי, וכך הלכתי אתו... וזו היתה ההתחלה התורנית שלי.

מרן הגרב"מ אזרחי שליט"א

"בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו" ("על הנסים")

מה משמעות הציטוט הזה?

כלום רק כדי לציין תאריך היסטורי. רק כדי לקבוע את לוח הזמנים ההיסטורי. מדוע לא נקבע תאריך, של שנה לבריאת העולם.

- משמעות אחרת לדבר:

"לא מאסתי ולא געלתי לכולם להפך בריתי אתם וגו' (ויקרא כו, מד) וכו'. במתניתא תנא, לא מאסתי, בימי כשדים, שהעמדתי להם דניאל חנניה מישאל ועזריה. ולא געלתי, בימי יוונים, שהעמדתי להם שמעון הצדיק וחשמונאי ובניו ומתתיהו כהן גדול. לכולם, בימי המון, שהעמדתי להם מרדכי ואסתר. להפך בריתי אתם, בימי פרסיים, שהעמדתי להם של בית רבי וחכמי דורות" (מגילה יא).

הנה כי כן. כל אלו המוזכרים שם, הינם אלו, שהקב"ה מתארם כממלאי תפקוד ומשימת ה"העמדתי להם". היינו, הם המה היו ה"מעמידים", המקיימים, המושיעים את כלל ישראל. הם המה, אשר אילולי שעמדו לנו, כבר, חס וחלילה, נעלמנו מן האופק, כבר טבועים ונשויים היינו בכשדיות, ביווניות וב"המניות"... זכה זיכה אותנו הקב"ה ברחמי המרובים, ונתן לנו את כבירי עולם אלו, בכללם את מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו, כדי לקיימנו, להושיענו, למסור בידינו את הרבים, הרשעים, הגיבורים והזדים. כיצד עשו זאת?

- על ידי חינוכם ועבודתם העצמית. על ידי פיתוח הגשמת שאיפתם, להיותם קודש רק לה' ולתורתו. על ידי דבקותם, אמונתם ובטחונם בנצחונם.

- על ידי אי נפילתם ברשת המטעה של ה"מעטים" או ה"חלשים".

משום שידוע ידעו והכירו אל נכון, כי קיומם של כלל ישראל, תלוי אך ורק בכח צדקותם, טהרתם ותורתם.

זה שעמד לנו בימי יון, זה שעמד לנו בכל הגלויות.

זהו, "בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו".

***

והנה העירו שם המפרשים, יעויין מהרש"א ועוד, מדוע לא הוזכרו באותה ברייתא משה ואהרן, אשר עמדו לנו במצרים. ויעויין שם שתירצו, שגאולת מצרים היתה על ידי הקב"ה בעצמו. "לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף ולא על ידי שליח, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו" (הגדה). כלל ישראל מצד עצמם, לא היו ראויים להגאל, כמ"ש (ילקוט ראובני בשלח) "הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה". שקועים היו אבותינו במצרים במ"ט שערי טומאה, ואך הקב"ה, כביכול, "אני ולא אחר", גאלנו בלילה ההוא.

- לכן, כך אמרו מפרשים, לא נאמר בברייתא "שהעמדתי להם משה ואהרן". כי לא משה ואהרן עמדו לישראל, אלא הקב"ה בעצמו.

כך עלתה ברצונו יתברך. כך נהג ב"השגחתו" יתברך.

לכן, גם אם מאומה לא עמד להם, ירד הקב"ה עצמו לגאלם!

"אני ולא מלאך"...

צא ולמד, מה, איפוא, טמון ב"בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו".

לא תאריך, לא ציון זמן ומקום, אלא משמעות עמוקה.

אך חשוב מאד להדגיש, כי כל כוחם של כל אלו ביצירת ה"בימי", הוא, כי השכילו להפוך את התקופה. להעלותה ולרוממה. להתאים את עצם ה"בימי", כלומר את העם כולו, להיות, לחוות ולשוות את עצם מציאות החיים, לחיים של "ימי" דניאל חנניה מישאל ועזריה. חיים של "ימי" מרדכי ואסתר.

וכמו כן, וזה הנוגע לתפילתנו: ימים של "מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו".

מרן הגרמ"צ ברגמן שליט"א

נאמר בתורה (דברים לגיא) "ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה", ופרש"י: "ראה שעתידין חשמונאי ובניו להלחם עם היונים והתפלל עליהם, לפי שהיו מועטים י"ב בני חשמונאי ואלעזר כנגד כמה רבבות, לכך נאמר 'ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה'". גם על החשמונאים יש לתמוה כמו על אברהם, היאך יצאו אנשים ספורים כנגד רבבות היונים שעמדו מולם, הרי לא היתה כל

בתשובת הדבר יש לדקדק בלשון שתיקנו חז"ל בתפילת על הנסים: "כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך". לשון חז"ל 'חוקי רצונך' טעונה ביאור, כי לכאורה היה יותר מתאים לומר 'להעבירם ממצוותיך', והוא המשך ל'להשכיחם תורתך'.

אך ביאור הדבר הוא, שכוונת הלשון 'חוקי רצונך' היא למה שעושים כלל ישראל מבלי להבין את טעם הדבר, שהרי 'חוק' הוא מצוה הכתובה בתורה ואין אנו יודעים שזהו רצונו ית', אף שאין יודעים את טעמה. 'חוקי רצונך' היינו דברים אשר אמנם אינם כתובים בתורה אך כל ישראל עושים אותם כיון שיודעים שזהו רצונו ית', אף שאין יודעים את טעם הדבר. דוגמא לדבר מצינו בשבת, שם אמרו בגמרא (כו:): על דברי רבי טרפון במשנה (כד:): "אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד": "עמד רבי יוחנן בן נורי על רגליו ואמר מה יעשו אנשי בבל שאין להם אלא שמן שומשמן, ומה יעשו אנשי מדי שאין להם אלא שמן אגוזים, ומה יעשו אנשי אלכסנדריא שאין להם אלא שמן צנונות, ומה יעשו אנשי קפוטקיא שאין להם לא כך ולא כך אלא נפט?". והנה בגמרא שם לא מובאת תשובת רבי טרפון לשאלות רבי יוחנן בן נורי, אך במדרש (תנחומא בהעלותך א) הביאו את תשובת רבי טרפון: "אמר ליה רבי טרפון הרי מצינו שחב הקדוש ברוך הוא שמן זית יותר מכל השמנים בנר ובהדלקה וכו' ובנר הדלקה כתב שמן זית ולא שאר שמנים וכו', ואף כאן כתיב 'בהעלותך את הנרות'". תשובתו לכאורה אינה מובנת, הרי הדלקת נרות שבת היא תקנה שתיקנו רבנן שיהיה אור בבית בשבת, ומה הקשר בינה לבין הדלקת המנורה במקדש? והיה מתאים יותר לתקן שבכל מקום ידליקו עם השמן הנהוג במקומם? ומעבר לכך יש לתמוה, מה תשובה יש בדבריו לטענות רבי יוחנן בן נורי? אך כאן רואים את היסוד של 'רצונך': אם רואים אנו שרצונו ית' הוא שהדלקה תיעשה על ידי שמן זית דוקא, אם כן אף כשתיקנו חז"ל להדליק נר בשבת בודאי התכוונו לעשות כן בהתאם לרצונו ית' ויש להדליק בשמן זית דוקא. ואף באותם מקומות שקשה להשיג שמן זה, עליהם לטרוח ולהשיגו עד כמה שאפשר.

זו היתה מטרת היוונים בגזירותיהם, ראשית כל הם רצו 'להשכיחם תורתך', שבזה נכללו כל מצוות התורה, וכמו שכתב הרמב"ן בפרשת ויחי (בראשית מט:): שאלמלא החשמונאים היו משתכחים מישראל כל התורה והמצוות. אך מלבד זאת הם גזרו על דבר נוסף - 'להעבירם מחוקי רצונך', והיינו מלחמה כנגד הרצון המושרש בטבעם של כלל ישראל לעשות את רצונו ית' בכל מקום ובכל זמן אף בדברים אשר אינם כתובים בתורה.

על פי זה יובן גם מה שתיקנו לומר 'ואחר כך באו בניך', ושינו מהלשון שנקטו קודם לכן - 'כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל', 'ולעמך ישראל עשית תשועה'. טעם הדבר הוא כמו שכתב המסילת ישרים (פ"ח) לבאר היאך היא אהבת ה', וכתב שיש ללמוד זאת מאהבת הבן אל אביו: "שאלו יגלה אביו את דעתו גילוי מעט שהוא חפץ בדבר מן הדברים, כבר ירבה הבן בדבר ההוא ובמעשה ההוא כל מה שיוכל. ואף על פי שלא אמרו אביו אלא פעם אחת ובחצי דיבור, הנה די לאותו הבן להבין היכן דעתו של אביו נוטה לעשות לו, גם את אשר לא אמר לו בפירוש, כיון שיוכל לדון בעצמו שיהיה הדבר ההוא נחת רוח לפניו, ולא ימתין שיצוהו יותר בפירוש או שיאמר לו פעם אחרת". לכן הדגישו חז"ל 'ואח"כ באו בניך' דוקא, כלומר בניך המחפשים כל דרך לעשות את רצונך, אף ללא צווי מפורש.

לאור דברים אלו יש לבאר את דברי משה בברכתו לשבט לוי - 'ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה', וכדפרש"י שכוונתו היתה להתפלל על הצלחת החשמונאים. משה התפלל שמעשה ידי החשמונאים יהיה לרצון לפני ה', כיון שכל מטרתם היתה לעשות את רצונו ית' - 'תרצה'. כל הסיבה למלחמתם היתה כיון שידעו שרצון הקב"ה הוא שבריותיו יעשו חסד עם העולם, ועל כך התפלל משה שיזכו שכל מעשיהם יעשו אך ורק מתוך שאיפה נקיה לקיים את רצונו ית'.

על פי זה מובן היאך ההינו להלחם למרות שבאופן טבעי לא היו יכולים לנצח, משום שכשאדם פועל מתוך רצון נטול נגיעות לעשות חסד, בהכרח יזכה לסייעתא דשמיא מעבר לגבולות הטבע ויעשה לו הקב"ה ניסים. על זה סמכו בית חשמונאי משום שהכירו בעצמם שאין להם שאיפה אחרת מלבד קיום רצונו ית'.

מֶרֶן הַגִּרְבִּ"ד פּוֹבֶרְסְקִי שְׁלִישׁ"א

חובת ניצול הזמן לתורה בימי החנוכה

נס המנורה כנגד מלחמת היונים באור התורה

הן אמנם קצרה דעתנו לדעת ולהבין נסתרות ופנימיות התורה, אבל כבר אמרו חז"ל בכ"ד כי המנורה והדלקת הנרות בבית המקדש צפונה בהם סוד סגולת אור התורה, והמנורה סגולתה להשפיע שפע אורה הבוקע מאור של מעלה בתחתונים והוא האור הצפון בתורה, וכתב רשב"ם בפ' אמור (ויקרא כד) טעם למה נשנתה פרשת המנורה שוב אחר שכבר נאמרה בפרשת

תצוה, כדי להוסיף הענין שתהא המנורה נוכח השולחן, ושיהא אור המנורה מאיר על השולחן, ויסוד זה הוא בעיקרו שתהא השפעת אור התורה על שלחנו של אדם ובכל מעשיו.

ולכן בזמן מלחמת היונים שעיקרה היה באור התורה והיה צריך חיזוק בכחה של תורה להאיר את החשיכה, נעשה עיקר הנס בהדלקת הנרות במקדש שיהא על טהרת הקדש ובשמן הטהור מחותמו של כהן גדול, ועל ידי זה נתחזקה השפעת אור התורה בטהרתו בעולם, ובזה גם מבואר ענין הדלקת נרות בחנוכה ומצוותה לדורות, ואף שעיקר ההודאה היא על נס הניצחון על היוונים, ועל נס זה נתקנה תפלת על הנסים שכל כולה הודאה על נס ניצחון התורה על הרשעים אשר זדו להשכיחה, אבל שורש ההשפעה הגדולה של אור התורה וניצחונה, היה מכח המנורה הטהורה במקדש שהיא סמל התורה והארתה, ולכן גם נעשה בה הנס, והמצווה היא ללמוד ולדעת את שורש הדברים ולפרסמו ברבים.

ביאור מה דרך לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים

וראוי להתבונן ולדעת סגולת ימים אלו, ובשבת כא: איתא מאי חנוכה, ופירש"י על איזה נס קבעוה, (ויש להעיר קצת בלשון הגמ' דלא תנן בלשון שאלה למה חנוכה או אמאי חנוכה אלא מאי חנוכה, ופירושו לכאורה היא מה זאת חנוכה). ולהלן שם דת"ר בכ"ה בכסלו וכו', שכשנכנסו יונים להיכל טמאו כל השמנים וכו' נעשה בו נס והדליקו ממנו שמנה ימים, לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה ע"כ.

ויש להתבונן למה קבעו ענין זה בשנה האחרת ולא מיד אחר הנס, והענין הוא כי כל המועדות שנאמרו בתורה הם בעיקר זמנם ימי סגולה מיוחדים כל אחד לפי סגולתו וענינו, ימי יציאת מצרים, יום מתן תורה, ימי הסוכות שהם זכר לענני כבוד, הרי הם במהותם ימי סגולה לענין זה בכל שנה ושנה, ואין לישראל מועדות בעלמא שאין בהם קדושה וסגולה, כשאר אומות העולם, ועל כן גם חז"ל אינם קובעים ימי מועד בעלמא.

ומעתה מובן הענין כי לאחר שהיה נס חנוכה רצו חז"ל לדעת אם הנס הוא בפני עצמו, ואינו קשור לזמן הזה, או שבאמת ימי סגולה הם למעשה נסים בהדלקת המנורה, ולהארת פנים, ולכן המתינו חז"ל לשנה הבאה וברוח קדשם הגדולה הרגישו כי ימים אלו מיוחדים הם בעצם מהותם, ולכן קבעו אותם לימי מועד בהדלקת הנרות זכר לנס ופרסומו.

חובת הזהירות בניצול הזמן לתורה בימי החנוכה

ונראה להוסיף דברים בזה כי הנה הדבר פשוט ומבואר בחובת קיום התורה והמצוות, כי לפום צערא אגרא, ובמקום שקשה יותר קיום המצוה שכרה מרובה יותר, ומאידך גיסא גם פשוט שבשעה ובמקום שיותר קל לקיים מצוות ואינו מקיימם התביעה עליו גדולה יותר ועונשו רב יותר, וגם בחובת לימוד התורה שמצוותה היא גם באיכות ובעומק הבנתה, הרי מי שהוא בעל כשרונות גדולים יותר ובידו לעלות במעלות התורה בנקל ואינו מקיימה חטאו גדול יותר, וראוי מאד להתבונן בענין זה ולשום על לב.

ומעתה גם יש לשים על לב ולהתבונן היטב, כל אחד ואחד חייב להשתדל לעלות במעלות התורה ולהשפיע על עצמו אורה לטהרת לבבו יותר, שהרי ימי חנוכה ימים מיוחדים הם אשר בהם מושפע שפע רב מן השמים להאיר את אור התורה.

ואם כן הרי מן הראוי היה להשתדל להפיק תועלת הימים ולמלא אותם בלימוד התורה בכל עת פנוי, כאשר ההצלחה רבה ומזומנת לנו, ובימים אשר סגולתם יתירה להצלחה בתורה היה ראוי לבני תורה היודעים את ערכה להקדיש זמנם ביתר שאת וביתר עז ללימוד התורה בכל שעה פנויה.

והנה רואים אנו להיפוך, כי דווקא בימים אלו נעשה רפיון ולימי פגרא הם נחשבים, כל זה הוא מתכסיסי יצר הרע ותחבולותיו אשר הוא יודע מלאכתו וערום ביותר, אבל בוודאי כי כל בר לבב צריך לשים על לבו את סוד הדברים ובימי החנוכה להתגבר יותר בלימוד התורה ובסדרי התפילה וחיזוק האמונה בלב וחיזוק הדת, ויזכנו השי"ת לעקור את טומאת יון אשר עדיין לא נשלם הניצחון עליהם לגמרי ועל ידי זה נזכה במהרה לגאולה השלימה ולאור התורה.

מרחן הגרמ"י שלזינגר שליט"א

בנוסח על הנסים של חנוכה יש בסיום ההוספה בתפילת שמונה עשרה ובברכת המזון הנאמרת בחנוכה בימי מתתיהו וגו' אומרים וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול, וצריך ביאור מה טעם יש בקביעת הלכה זו בנוסח התפילה דבר שלא מצאנו בשאר תפילות כמו שלא הוסיפו בנוסח בימי מרדכי ואסתר הנאמר בפורים שקבעו את ימי הפורים לימי משתה ושמחה ומשמע לתרץ מזה שבחנוכה קביעת הימים ע"י חכמים הוא עצמו מעיקר ארועי אלו הימים, ביאור הדבר שבמה שנא' בנוסח בימי מתתיהו כשעמדה עליהם מלכות יון הרשעה להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך היינו שביסוד חומר הגזירות על קיום המצוות כמו שבת ר"ח ומילה הוא הרצון להשכיחם מתורתך ולהעבירם מדרך חוקי רצון ד' שדרך

ישראל הנכון הוא דרך חוקי השי"ת מתתיהו ובניו שראו במעשה היונים אלו לעקור את עם ישראל מדרכם דרך ד' ראו בזה את צרתם הם וצרת הכלל וזכו לסייעתא דשמיא שרב את מה שהם רבו את ריבם הם ודן את דינם ונקם את אשר קני ראו כנקמתם באשר ראו בכל העשוי את צרתם הם וע"כ נמנעה הסרה מזרר ד' ושכחת התורה ודבר ש זה חזוק והשתדלות למנוע שכחת התורה שכחה שענינה אי התיחסות בלב ונפש כנדרש לדור השם מ וחוקיו בכל עת י לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי האמור בכי תבא בפרשת וידוי מעשרות פירשוהו חז"ל לא שכחתי א מלברר ואע"פ שברכה מזרז עיקר המכוון לא שכחתי מלהתיחס בהנהגה ובלב לקב"ה וחוקי השי"ת נ ומצות ההודאה והלל של ימי החנוכה אלו הוא המשכה וכמו שביסוד הסייעתא דשמיא של ימי החנוכה היה בהתעוררות והשתדלות של מתתיהו ובניו יש צורך ש בזה בכל הזמנים ועצם פעולותם של חכמי ישראל בקביעות ימי החנוכה להודות ולהלל הינו המשך פ למעשה החשמונאים ומסירותם ואין דומה לימי הפורים שניסי ההצלה שלהם לא היו ע"י מעשה אדם ואין צורך בהמשך הגורמים שהביאו לנסי היום ולכן בתפילת חנוכה נאמר וקבעו שמונת ימי חנוכה ל אלו להודות ולהלל לשמך הגדול מה שלא נאמר כעין זה בשאר מועדים וזמנים י ונראה שזה שייך למה שנא' בגמ' יומא כס שנס חנוכה לא ניתן להיכתב דאין הכונה רק שאין לזה חשיבות של תורה שבכתב אלא שענין ימים אלו מתיחד לעבודה שבלב וקיום תורה בפנימיות של י ישראל וכמו שהשראת השכינה בתוך ישראל בזמן הקמת המשכן נתקיים ע"י ירידת אש מן השמים ש שבזה נתגלה שעבודתם להביא להשראת השכינה בתוכם היתה כהוגן כן נס חנוכה גילה שנתקבלה פ עבודתם כהוגן והדלקת נרות חנוכה המשך המעשה שהביא לנצחון אלו הימים.

מִרְן הַגִּרְמָ"ה הִירֵשׁ שְׁלִימ"א

הגמ' אומרת בשבת אמר רב הונא הרגיל בנר הווין לו בנים ת"ח אומר רש"י מה זה הרגיל בנר נר שבת ונר חנוכה, דכתיב כי נר מצוה ותורה אור ע"י נר מצוה דשבת וחנוכה בא אור דתורה, אפשר להעמיס בדברי חז"ל שהענין של נר חנוכה עפ"י דברי הרמב"ן סוף פ' בא שכתב ומן הניסים הגדולים והמפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה שאין לאדם חלק בתורת מ"ר עד שנאמין שכל דברנו ומקרינו כולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם בין ברבים בין ביחיד אלא אם יעשה המצוות יצליחנו שכרו ואם יעבור עליהם יכריתנו ענשו הכל בגזרת עליון מהנסים הגדולים המפורסמים אדם מבין צריך להבין שכל דברינו ומקרינו זה הכל נסים אין טבע הכל גזרת עליון וזה הכונה מי שרגיל בנר חנוכה הכונה שאדם שרגיל בנר חנוכה כמדרגה של המצוה שצריכים שע"י הנר חנוכה הוא זוכר את הנס של חנוכה הנס של השמן שזה המצוות הגדולים המפורסמים וע"ז מגיע למדרגה שמבין שכל חלק וחלק של החיים שלו זה השגחה פרטית בכל רגע זה הנר חנוכה נר שבת זה כבוד שבת נר לכבוד השבת ולכבוד האות ביני ובין בני ישראל כי ששת ימים עשה ד' את השמים ואת הארץ זה אות לבריאת תיר בית העולם יש מאין הזהיר בנר של שבת הרגיל בנר של שבת הכונה הנר של שבת עם להרגיש להבין להאמין את הענין של יש מאין של קדמון שהקב"ה הוא הקדמון שברא את העולם הנר של חנוכה להאמין השגחה פרטית מי שרגיל בנר אבא שרגיל בנר בבית הוא מתנהג באמונה בהקב"ה באמונה בהשגחה פרטית בבטחון מהאמונה הזו ומההנהגה שבא מכח האמונה אז הבנים שלו סופגים את היר"ש ואת הרצון לידבק בהקב"ה ע"י לימוד התורה והרגיל בנר הבנים שלו ת"ח.

מִרְן הַגִּרְמָ"ה זִילְבֶּרְשְׁמִיין שְׁלִימ"א

להדליק במנין חצרות נר חנוכה בברכה

שאלה:

עד החנוכה בוודאי ירחם ה' עלינו שלא יהיה קורונה בסייעתא דשמיא, אבל אם עדיין זה לא יקרה, ויהיו עדיין מניינים שיתפללו בחניה או בחצרות, כמו שכבר נוהגים כמעט שלושת רבעי שנה, האם ידליקו נרות חנוכה במנין זה בין מנחה לערבית, כמו שנוהגים להדליק בבתי כנסיות, או לא.

צדדי הספק: מצד אחד זה כבר נהפך למנין קבוע, ואף התקינו שם שולחנות כסאות, ואף יש מקומות שהגדילו לעשות, והתקינו גוגנים כהגנה מפני השמש ומפני הגשמים, מאווררים ואפילו מזגנים, וכן הביאו שם ארון ספרים ארון קודש ובימה. ואולי זה סיבה להדליק שם נר חנוכה בברכה.

אך מצד שני, כל בית הכנסת הוא עראי, כי כולם מצפים מתי יוכלו לחזור לבתי כנסיות, טעם נוסף למה לא להדליק, כי כמו שבבתים רק מי שיש לו בית מדליק, ואדם שגר ברחוב אינו מדליק, כי התקנה היתה להדליק בבית, אולי גם בית כנסת, צריך שיהיה 'בית' כנסת, והמתפללים וכיון שאין לזה שם בית, אי אפשר להדליק שם בברכה?

תשובה:

כיון שהמנין קבוע, כבר זמן רב, דינו כבית הכנסת לענין נר חנוכה, וידליקו שם בברכה, אך כל זה אם למנין יש מחיצות, ותיקנו

שם גגות וגם כסאות ושולחנות, וראוי ללון שם אורחים, אבל במקום שהמנין נמצא בחצר שאין שם מחיצות, וזה נראה מנין ארעי, אין לברך שם.

מקורות ונימוקים:

יעוין בחשוקי חמד על חנוכה (סימן קטו) שנשאלנו על מנין אנשים ששכרו גן ילדים ומתפללים שם בליל שבת ובשבת בבוקר, האם יש לזה שם של בית כנסת, שידליקו שם נר חנוכה בברכה, אולי כיון שאין זה אלא בית כנסת ארעי, ידליקו שם בלא ברכה?

והשנו בני טעמים נאמרו בטעם שמדליקים בבית הכנסת, כמבואר בבית יוסף (או"ח סימן תרעא):

1. שתיקנו כן מפני האורחים שאין להם בית להדליק בו, וכמו שתיקנו קידוש בבית הכנסת משום אורחים דאכלו ושתו בבי כנישתא.

2. כדי לפרסם הנס בפני כל העם ולסדר הברכות לפנייהם שיש בזה פרסום גדול להשם יתברך וקידוש שמו כשמברכין אותו במקהלות, וזה לשון הריב"ש בתשובה (סי' קיא) המנהג הזה להדליק בבית הכנסת מנהג ותיקין הוא משום פרסומי ניסא, כיון שאין אנו יכולין לקיים המצוה כתיקונה להדליק כל אחד בפתח ביתו מבחוץ, מפני שיד האומות תקיפה, ומברכין על זה כמוש מברכין על הלל דראש חדש, אף על פי שאינו אלא מנהג.

ולכאורה לפי הטעם הראשון אין לברך בבית הכנסת ארעי, וכעין זה כתב בחוות יאיר (הגהות על מנהגי וורמייזא עמ' רמב) שאין חיוב הדלקת נר חנוכה במקום התפילה בביתה אבל כי אינו מיוחד לציבור. ואולי גם בענינו כן.

ועוד שידוע שיש הרבה עוררים על כל המנהג לברך על הדלקת נר חנוכה בבית הכנס, [ובפרט בזמננו שאין אורחים בבית הכנסת, (שאין את הטעם הראשון של הדלקת נר חנוכה בבית הכנסת) וגם שהרבה מדליקין בחוץ כיקונה, והנס מתפרסם (ואין גם את הטעם השני של הריב"ש)] אמנם לאחר שכבר תיקנו, אין אנו יכולים לבטל את המנהג, אבל אולי אין להרחיב את המנהג, גם לבתי כנסת שאינם קבועים.

גיסי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א סיפר לי שבשנת האבל על אמו, עשו מנין בבית אביו בעל הקהלות יעקב, בשבת בשחרית ובמוצאי שבת קודש, והורה לו לא להדליק שם נר חנוכה קודם תפילת ערבית במוצאי שבת קודש. אך יתכן שאין ראייה משם, כיון שהמנין לא היה אלא לשנה אחת, ולא מנין קבוע לכל השנים.

ולמעשה שאלתי זו את מו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, ואמר שגם בבית כנסת כזה צריך לברך.

ואם כן כל שכן בענינו שמהנין כבר קבוע זמן רב, למרות שאנו מצפים שיתבטל בכל יום, מכל מקום כל זמן שאינו מבוטל, ויש אנשים שמתפללים שם בקביעות, לכו"ע יש לברך בחצרות כמו בבית הכנסת.

אמנם נראה שכל זה כאשר המנין נמצא במקום שיש בו מחיצות, שראוי על כל פנים ללון שם אורחים, אבל במנין הנמצא בחצרות, שאין שם מחיצות, שאין ראוי ללון אם אורחים, ולטעם הראשון אין סיבה לברך שם, אין לברך שם.

מרן הגר"ד כהן שליט"א

נראה מדוקדק בנוסח תפילת על הניסים 'כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך' דהנה איתא בירושלמי מגילה פ"ב ה"ד שמעון בר בא בשם ר' יוחנן 'וזכרם לא יסוף מזרעם' מיכן שקבעו להם חכמים מסכתא וצ"ב היכן מבואר בהאי קרא ד'וזכרם לא יסוף מזרעם' שקבעו להם חכמים מסכתא. ועיין בקונטרס חנוכה ומגילה שהביא ממרן הגר"ז זצ"ל ביאור בענין זה דדרשינן בתו"כ 'זכור - שתהא שונה בפיו', והרי שונה בפיו היינו תורה שבע"פ, וא"כ מבואר שזכירה היינו תורה שבע"פ, ולכך ילפינן מקרא ד'וזכרם לא יסוף מזרעם' שקבעו להם חכמים מסכתא, דהיינו קביעות של תורה שבע"פ בימי הפורים. ולפי"ז, כיון שזכירת התורה באה במיוחד בתורה שבע"פ, הרי ששכחת התורה שהיא ההיפך מזכירת התורה, היא בהשכחת התורה שבע"פ, ולכן מיוחד ענין זה של גזירת 'להשכיחם תורתך' דמלכות יון, בהשכחת תורה שבע"פ מישראל.

מרן הגר"צ דרבקין שליט"א

מה ניתן לעשות בתוך כותלי הישיבות, לדבר על, להסביר, לחסן, מפני הרוחות הרעות. איך ניתן לשמור על חומות מגדלי? בדור ההשכלה בשעתו. יש פרצות החוצה הקוראות ל"גנב". איך לסתום?

הגר"צ דרבקין: לדעתי עיקר העבודה וההשקעה צריכה להיות כבני עליה. ודאי שגם כנחשלים וכ'נושרים' צריך להשקיע עבודה, אבל העיקר צריך להיות כבני עליה ואפרש את דברי.

ראשית מהם צריכים לצאת גדולי הדור וכבר מובטחים אנו מההשגחה העליונה שבכל דור הקב"ה ישתול לנו גדולים

המשפיעים על כל הדור וברור שהשפעת הגדולים מכריעה את עיצוב דמותו של כל הדור יותר מכל פעולה אחרת כך ראינו אצל מרנן החזון איש זצוק"ל הרב מברסק זצוק"ל הגראמ"מ שך זצוק"ל והגרי"ש אלישיב זצוק"ל.

ודבר שני מהסתכלות בהסטוריה וממה שלמדנו חז"ל אנו רואים שמה שקובע את הדמות של הדור הזה בני העליה המועטים. ה"רבים ביד מעטים וזדים ביד עוסקי תורתך" לא מכוון על הנצחון הצבאי אלא על הנצחון הרוחני שבני העליה המועטים התגברו על ההתייונות ועשו קידוש ד' ואז זכו לפריחת התורה במלא הדורה ולמרות שהיו גזרות ושמידות במאתיים שנה שחזרה מלכות לישראל ע"י החשמונאים וחכמי ישראל הוצאו להורג, בכל זאת כותב הרמב"ם שהיום טוב של חנוכה הוא על שחזרה מלכות לישראל.

ובוודאי כוונתו שחזרה עבודת בית המקדש ועיקר תורה שבעל פה ניתנה בתקופה זו. למדנו שמי שקובע את צורת הדור במציאות האמיתית הם אותם בני עליה מועטים.

כשהיה סכנה של התבוללות בעם ישראל התכנסו חכמי ישראל וגזרו, שמונה עשרה גזרות שהם חומרות והגבלות בדיני טומאה וטהרה לא בשביל אלו שהיו על סף ההתבוללות אלא חיזוק לחברים הפרושים שמהם תצא השפעה לדמותו של כל הדור.

וברשותכם אוסיף עוד דבר. בפרקי היכלות נאמרו דברים נשגבים לגבי בנין בית שני. אצטט בפניכם קטע קטן: "לא קבלו עליהם אבותינו לשום אבן על אבן בהיכל ד' עד שכפו למלכו של עולם ולכל משרתיו ונזקק להם וגילה להם סודה של תורה". בהמשך מבואר שם איך הם עשו את זה והקב"ה אמר להם: "אני יודע מה אתם מבקשים, תורה מרובה אתם מבקשים והמון תלמוד ורוב שמועות".

איך מחזירים תורה לעם ישראל? כביכול כפו את בורא את עולם וגילה להם סודה של תורה וזה על ידי ה"מבקשים" המון תלמוד ושמועות זה היה יסוד נצחון ה"עוסקי תורתך" שנצחו את ה"זדים". וזה גם אנחנו יכולים לעשות. איך? להיות "מבקשים" למה? להמון תלמוד לפענח רוי תורה ולהושיב ישיבות בשערים כמו שכתוב שם, זוהי הדרך לחסן את הדור ולהצילו מרדת שחת.

מרן הגר"א פילץ שלימ"א

התחדשות

יש פן של התחדשות ברמה גבוהה יותר נמצינו למידים מהפסוק "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד" (דברים ו, ד), שהרי לכאורה קשה שלשון שמע הוא ככרוז שאומר "הקשב", וכולל כל מיני משמעויות של העמקה בשמיעה וא"כ מסתבר שצריך לשמוע דבר חדש ועמוק, ולמעשה הכרוז משמיע "ה' אלוהינו ה' אחד", ותמונה וכי זהו הדבר העמוק שבא להשמיענו והרי דבר זה שה' אלוהינו ה' אחד הוא פשוט וידוע לכל אדם מנערותו וכל איש יהודי אומר כן כל יום פעמיים ומהו הלשון "שמע". ולהבין דבר זה יתכן עפ"י עוד קושיא, דאיתא שיש מלאכים שנבראו בשביל לומר פעם אחת "קדוש" ויש מלאכים שבתקופה מסוימת מגיע זמנם לומר "קדוש" (כמלאך שנלחם עם יעקב) ויש מלאכים שלאחר שאומרים קדוש פעם אחת נשרפים בנהר די נור (כמבואר כ"ז בב"ר ע"ח א') ואיך יתכן שמלאך שהוא בריה יותר מרוממת מהאדם והרבה יותר רוחני ממנו יש לו זכות רק פעם אחת לומר קדוש והאדם שהוא חומרי עפר ואפר, אומר קדושה כמה פעמים ביום וכי הוא יותר חשוב מהמלאך והרי הוא יותר רחוק מהקב"ה מאשר המלאך ואיך הוא נשאר חי לאחר שאמר קדוש. והביאור הוא שבעצם גם האדם דומה למלאך ואין לו רשות לומר קדוש יותר מפעם אחת רק חלוק האדם מהמלאך שהרי האדם הוא "מהלך" והמלאך הוא "עומד" כמו שכתוב "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה" (זכריה ג, ז), והיינו שהאדם תכליתו היא להתעלות, מה שאין כן המלאך תמיד נשאר בדרגתו הוא, ולכן המלאך שקיבל השגה מסוימת מהקב"ה (ובודאי כל מלאך יש לו את דרגת השגתו הוא וראי' שיש הרבה סוגי מלאכים) וברגע שאמר קדוש כבר גמר את כל השגתו ויותר לא יכול להתעלות ואין לו יותר מה להוסיף ולכן תם זמנו, אבל האדם שהוא מהלך וכל הזמן מתעלה אומרים לו שלא ראי הקדוש שאמר מקודם לקדוש שיגיד אח"כ, אלא צריך להעמיק ולהשיג עוד בקדושת הקב"ה מיום ליום ומרגע לרגע (וכמו שרבינו סעדיה גאון אמר וידוי מיוחד על ההשגה הקטנה שהיתה לו ביום האתמול, ואף שאנו איננו בדרגה זו אבל ודאי שתכלית האדם היא להתעלות) ובזה אין גבול למה שאפשר להגיע. ואף שכמובן יש לאדם בחירה והוא יכול להשאר במצבו אבל בתפקידו האמיתי הוא כמו מלאך ויכול רק פעם אחת לומר קדוש רק שהקדוש שאומר עכשיו הוא בדרגה אחרת ואת הקדוש שאמר אתמול כבר לא יכול להגיד היום כי אותו כבר אמר, רק נדרש ממנו שיגיד היום קדוש אחר עם השגה אחרת, ואם ישאר באותה דרגה שהיה, זה מעילה בשנים שניתנו לו להתעלות, וזהו הלשון בפסוק (תהילים כב, לב) "עם נולד" כי כל יום נקרא שנולד מחדש ומשום שכל יום יש לו השגה אחרת וכל יום נהיה כביכול אדם חדש. וזהו הביאור "שמע ישראל" ואף שכבר ידע בימים הקודמים ידיעה זו שה' אלוהינו ה' אחד מ"מ עכשיו נדרש ממנו דבר

מחודש והוא להבין ביתר העמקה ובהשגה אחרת שה' אלוקינו ה' אחד, ובזה יש שמיעה עמוקה והכרזה חדשה שלא היתה בפעם הקודמת, וצריך כל פעם להתחדש על מה שבנה כבר ולבנות ביתר העמקה. דוגמא לדבר זה מה שכל שנה כשגומרים את התורה בשמחת תורה מתחילים מיד בראשית פעם נוספת, והביאור הוא שלאחר שגמר את התורה בהשגה מסוימת עכשיו מתחילים אותה בדרגה גבוהה יותר וכמו שילד שלומד חומש נדרש ממנו לכשיגדל שילמד בדרגה גבוהה יותר, כך כל יהודי נדרש לומר כל יום שמע בדרגה גבוהה יותר ובאמונה חזקה יותר וכאילו שעד היום לא ידע ידיעה זו שה' אלוקינו ה' אחד. ושמעתי מהגאון רבי ישראל אהרן קופשיץ שליט"א שהקשה על הא דאיתא במשנה (ר"ה כט.) "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל" (שמות יז, יא) וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדים את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים ואם לאו היו נופלים", וקשה דהרי שיעבוד הוא דבר מוחלט שא"א להפקיעו ואיך שייך שכשהסתכלו היו משעבדים את לבם וכשלא הסתכלו לא היו משעבדים את לבם והרי אם אין כאן שיעבוד מוחלט כבר אינו שיעבוד כלל. ונראה לבאר שבדאי שהשיעבוד של מסתכלים כלפי מעלה נשאר לעולם ולא נפקע ומה שמבואר שהיו נופלים זהו משום שהיה מוטל עליהם להתעלות בשעבודם ובזמן שהיו נשאים בדרגת השיעבוד הקודמת היו נופלים שהרי אם אדם משועבד לקוב"ה ולא מחדש עוד השתעבדות אלא נשאר עם ההשגה הקודמת אף שהוא משועבד בדרגתו הקודמת אי"ז עילה מספקת להתגבר על עמלק, ולכן היו צריכים להתחזק בשיעבוד עול מלכות שמים וזהו לשון המשנה "משעבדים את לבם" והיינו שכל הזמן היו מתחזקים בשיעבודם והשיעבוד של אתמול כמאן דליתא ועכשיו מתחיל שיעבוד מחודש, ובאותו בחינה שבקדוש, ובשמע ישראל, כך גם במלחמת היצר צריך להתחדש בשיעבוד הלב להקב"ה ורק כך אפשר לזכות ל"וגבר ישראל".

יסוד ההתחדשות הוא להרגיש מה שלפעמים נדמה שהכל שבור ורצוץ ונמצא בימי השנאה ולפעמים אדם זוכה להעמיד לעצמו גדרים ופתאום אחר איזה שינוי מצב או שינוי מעמד או אירוע שקורה, הכל נשבר והתפילה לא אותה תפילה והלימוד לא אותו לימוד ונדמה לו שהכל נמחק וצריך להתחיל הכל מחדש, ובזה צריך לדעת מה שכתוב בפסוק (במדבר יד, יב) "ממנו" ולא יחשוב שזה נמחק אלא זה נמצא על גחלת קטנה עמומה אבל היא לוחשת והניצוץ לא כבה והמעין נשאר שלם והוא מבקש להתפרץ וצריך רק להגיע עם הנקב של המקדח עד אותו ניצוץ ואז הכל דולק בלהבה עצומה, וזהו פן אחד של התחדשות. והפן השני הוא שאדם אסור לו אף פעם לשקוט על שמריו ושההשגה שלו היום תשאר כמו שהשיג אתמול, אלא הכל צריך להיות בהשגה מחודשת ומה שהיה אתמול הוא כאפס לעומת מה שצריך להגיע עד כדי שצריך לעשות תשובה על זה, ועם התחדשות כזאת של "קדוש" ושל "שמע ישראל" והתחדשות של "משעבדים את לבם" נוכל כולנו לזכות באמת להגיע לאותה בקשה ותפילה של כל יחיד ויחיד "ואני קרבת אלוקים לי טוב" (תהילים עג, כח), ובבחינה הזאת להיות דבק בקוב"ה שהוא ואוריתא וישראל חד הוא אמן ואמן.

מרן הגר"ב ויסבקר שליט"א

הנה הובא בחי' מרן רי"ז הלוי להעיר בשם אחד מהרבנים בירושלים אמאי ליכא לדינא דהידור עד שליש בחנוכה ולכאורה צ"ע דנראה דהידור דנר חנוכה מהותו שונה משאר עניני הידור דההידור של נר חנוכה בא לבטא ענין נוסף שלא קיים מבלעדי ההידור משא"כ בשאר עניני הידור הענין קיים אף מבלעדי ההידור אלא דההידור מוסיף בענינו ועי' עוד אבי עזרי הל' חנוכה מש"כ בענין גדר ההידור דנר חנוכה ובעיקר מש"כ הגרי"ז דבל ההידור דנר חנוכה הוא רשות משום דהוי יותר משליש יש להעיר דהא בשו"ע כתב לדינא דמהדרין בתורת עיקר הדין והן אמנם שצ"ע בדברי השו"ע ועיין בפרמה שהעיר בזה ועי' במס' סופרים פ"כ ה"ה מ"מ נראה דההוספה היא מדינא ויעוי' ג"כ באו"ש שדייק בדברי הרמב"ם דמוכר כסותו אף לנרות ההידור ומבואר דנקיט דההידור הוי חובה ויל"ד בגדר הידור במילה אם גדרו כדין הידור מצוה בעלמא או דשאני ואכה"מ.

מרן הגר"א לוי שליט"א

בהא דפרשת בהעלותך את הנרות סמוכה לפרשת נשא כתב רש"י משום דחלשה דעתו של אהרן שלא היה בחנוכת המזבח, ובא הקב"ה וניחמו בהדלקת המנורה, ואמר לו הקב"ה שלך גדול משלהם. והרמב"ן תמה על רש"י והלא היה לאהרן עוד דברים מיוחדים, כגון הקטרת וא"כ מה מיוחד הדלקת המנורה, ועוד תמה דהלא כל שבטו של אהרן הם משרתי עליון א"כ מה חלשה דעתו.

והביא בשם מגילת סתרים לרבינו נסים דתשובת הקב"ה לאהרן היה שיתנחם בחנוכת בית חשמונאי, וכפי הנראה דחלשה דעתו של אהרן בחנוכת המזבח הוא כיון דזה היה ביסוד ושורש הבנין, דבה היה את תחילת הדבר, וע"ז חלשה דעתו של אהרן דחסר לנו ביסוד ושורש הבנין. והקב"ה ניחמו בהדלקת המנורה בבית המקדש - לרש"י - דהוא "אור",

והאור הוא ראשית הבריאה, שבו רואים מראשית העולם ועד סופו, כמו שמצינו באדה"ר קודם החטא שהיה האור גדול והיה צופה ומביט מסוף העולם ועד סופו.

ובזה ניחמו הקב"ה שיהיה לו את האור הגדול שהוא ראשית הבריאה שבו אפשר לראות מסוף העולם ועד סופו. כתב החו"ד בהקדמה ליו"ד על מה שמשיג על הקדומים לפיו הוא כהמשל דברואה דרך שפופרת רואה יותר מחמת הצמצום עין הראות מה שלא יכול להביט כ"כ בלא השפופרת מחמת פיזור עין הראות, ועוד המשיל, דהרוכב על הסוס רואה למרחוק, אבל אינו רואה את מה שתחת הסוס אבל מי שהולך למטה רואה גם את מה שנמצא תחת הסוס. ונראה דזה היה נחמת הקב"ה לאהרן הכהן בחנוכת בית חשמונאי - לדעת המגילת סתרים - דבית חשמונאי היה בזמן החושך זה יון, שאורו של אהרן אור המנוסה, יאיר גם בזמן חשכת הגלות, גם על כל הפרטים הקטנים.

מִרְיָן הַגֵּרִישׁ שְׂמִינָמָן שְׁלִימָ"א

להרבות כבוד שמים בעולם

מנורה הוא סימן לחכמה

כתוב בגמ' ב"ב (כ"ה ב') אמר ר' יצחק הרוצה שיחכים ידרים, ושיעשיר יצפין, וסימנך שולחן בצפון ומנורה בדרום, וזה מובא ברמ"א סי' צ"ד שבזמן התפילה (דהיינו תפילת י"ח) יטה עצמו כלפי דרום אם רוצה להחכים, ולצפון אם רוצה להיות עשיר, והביאור כי על השולחן ה' לחם הפנים שמזה יהי' השפעה של מזונותיו, ובדרום זה המנורה, ומביא המהרש"א תרגום יונתן (פרשת פקודי) שבצד דרום זה המנורה ושם גנוז החכמה, וכונתו דהקב"ה משפיע חכמה דהיינו חכמת התורה ע"י המנורה. [ובדאי אין הכוונה שאנו מתפללים אל המנורה, אלא מתפלל לה' שישפיע חכמה שזה ע"י המנורה, וכמו בנחש הנחושת, שלא התפללו אל הנחש, וכי נחש ממית או נחש מחיה, אלא זה יזכיר להתפלל אל ה'].

וא"כ בחנוכה שמדליקין נרות שזה זכר והמשך למנורה של בית המקדש [כמובא בספרים], זה הזמן לשפיע של חכמת התורה. ויתכן שזה הטעם שבגמ' שבת (כ"ג ב') אמרו הרגיל בנר הוי"ן ליה בנים תלמידי חכמים. ופירש"י נר שבת ונר חנוכה, ובראשונים אחרים מוזכר רק נר חנוכה. ולכאורה למה השכר ע"ז בנים תלמידי חכמים, שלא מצינו שכר כזה לשאר מצוות ויתכן כהנ"ל שע"י הנר זוכים לחכמת התורה ולכן יהיו בניו תלמידי חכמים.

זדים ביד עוסקי תורתך

כתוב בנוסח על הניסים מסרת גבורים ביד וכו' וזדים ביד עוסקי תורתך, שואל הבית יוסף הרי זדים זה לא הפוך מעוסקי תורתך, ולכאורה היה לו לכתוב בטלנים (שאינם לומדים) ביד עוסקי תורתך, ומתרג' שזדים הוא מלשון זדים הליצוני עד מאוד, וכונתו שזדים הם ליצנים שלא לוקחים שום דבר ברצינות, וזה הפוך מעוסקי תורתך, שלומדים ולוקחים את הדברים ברצינות. כל אחד שלוקח מה שיקבל על עצמו ברצינות, בודאי יצליח, אפילו אם נראה קצת קשה, אבל בס"ד יצליח, והעיקר שיקח ברצינות ובאמת את מה שקיבל.

אבי מורי רצה לדעת כמה תורה הוסיף בעולם

כשנדפס אילת השחר כתובות זה היה ספר דק, ואחרי כמה שנים נגמר הספר ונתווסף הרבה הוספות להכניס במהדורה שניה, אבי מורי זללה"ה שאל את המדפיס כמה דפים יתווסף במהדורה החדשה, הוא ענה לו שבעים דפים. אחרי שיצא הספר הוא שאל אותו שוב כמה דפים נוספו והלה ענה שבעים.

אבי ספר את כל הדפים שנוספו והוא רואה שנוסף רק ששים וארבע דפים, הוא שאל את המדפיס למה אמרת שבעים, אז הוא הגיב - לפני העימוד זה היה שבעים, וכתוצאה מהעימוד הצטמצם לששים וארבע אבל מה משנה כ"כ אם המספר ככה או קצת פחות, אני השבתי בערך. ענה לו אבי מורי, זה לא נכון. כל דבר ישאלו בשמים, ישאלו אותי 'כמה תורה הוספת בעולם על כתובות', אני צריך לדעת האם לענות שבעים דף או רק ששים וארבע, הוא רצה לדעת בדיוק כמה תורה הוא מרבה בעולם. והקב"ה יעזור שכל אחד ירבה כבוד שמים בעולם, לעשות נחת רוח להקב"ה, ולהוסיף תורה בעולם.

אז אגטור
בישיר עזטור

חנוכת הפזבח

לקראת ימי 'חנוכת המזבח'
והשלמת שלב א' בתוכנית סיכומי ההלכה
'לגיונו של מלך'

הננו לבשר על

עריכת כינוסים מקומיים ברחבי הארץ

לכל הלומדים שנשאם לבם להצטרף לכתיבת דיני המקדש והקרבנות,
על מנת להרבות כבוד שמים, ולהתכונן ביתר שאת בבירור ההלכות

בס"ד תלמידי חכמים רבים נענו לקריאה הנרגשת שפורסמה בתקופה האחרונה, והצטרפו ל'לגיונו של מלך'
העוסקים בבירור דיני העבודה, כדי להיות מוכנים לבנין בית המקדש, ורבים מהם כבר שלחו את סיכומי ההלכה
שנערכו על ידם, ובס"ד יפורסמו בימים אלו בקובץ המפואר **לגיונו של מלך א'.**

עקב הביקוש הרב להצטרף לכתיבת סיכומי ההלכה, הוחלט על שורת כינוסים ברחבי הארץ, שבהם יעמדו על גודל
וחשיבות הענין כפי שדרש **מרן החפץ חיים זצוק"ל**, וכן תינתן הכוונה לבחור את הנושא המתאים לכל אחד, וכיצד
לסכם את דיני העבודה למעשה כדי להכין את עם ישראל לקראת עבודת המקדש.

**בסיום הכינוסים יקבלו המשתתפים את מאגר הספרים הייחודי הכולל מאות חיבורים וסיכומים להלכה בענייני
הקודש והמקדש, (לפי הרשמה מראש בקו המכון שלוחה 5), וכן יחולקו מלגות על סיכומי ההלכה הנבחרים.**

כמו כן ניתן להרשם במקום לשלב ב' של התוכנית, ולבחור נושא בהלכות הקודש והמקדש, לפי חוברת 'מפתח
נושאים' שתחולק במקום.

ניתן להתעדכן על מקום הכינוסים
בקו המידע של מכון תורת הקרבנות:
07722-61034 שלוחה 3
או במייל: t8429433@gmail.com

**לסיוע בעריכת כינוס באיזור מגורין,
נא השאר הודעה בקו המכון שלוחה 5 או במייל הנ"ל**

ניתן לקבל חוברת **'מפתח נושאים - תורת הקרבנות'** במייל הנ"ל
או במוקדי המכירות של מכון 'תורת הקרבנות' ברחבי הארץ: 07722-73333

פרשת וישלח תשפ"א

זמני כניסת השבת

Baltimore, MD	4:25
Brooklyn, NY	4:10
Chicago, IL	3:59
Houston, Texas	5:03
Johannesburg, S. Africa	6:30
Lakewood/Deal, NJ	4:13
London, UK	3:38
Los Angeles, CA	4:25
Manchester, UK	3:36
Monsey, NY	4:09
Montreal, Quebec	3:53
Passaic, NJ	4:10
Toronto, Ontario	4:23
Yerushalayim	3:59
Zurich, Switzerland	4:18

בשבילי הלכה

ע"י הרב הגאון מאיר צבי שפיצר שליט"א
הערות בעניני הלכה. הלכה למעשה יש לשאול לרב

וישלח

מצות דינים בבני נח

הנה מפורש בקרא דבני יעקב הרגו את בני שכם. וכתב הרמב"ם סוף"ט ממלכים שנתחייבו מיתה משום שלא שפטו לשכם שגול. והק' הרמב"ן דא"כ יעקב עצמו יעשה המצוה, ואם פחד אז מ"מ אמאי ארר אפס לאחר זמן. ולכן פירש הרמב"ן דבאמת אין חיוב מיתה על שלא שפטו לשכם אלא חיוב מיתה היה משום שהיו עובדי ע"ז. וכתב שם הרמב"ן על דברי הרמב"ם ח"ל ומכלל המצוה שיושיבו דינים... ואם לא עשו כן אין נהרגין שזו מצות עשה בהם ולא אמרו אלא אזהרה שלהן זו היא מיתתן ולא תקרא אזהרה אלא המניעה בלאו וכך דרך הגמ' בסנה'... ומה יבקש בהן הרב חיוב... עובדי ע"ז ומגלה עריות... אלא שאין הדבר מסור ליעקב ובניו לעשות בהם הדין אבל ענין שכם... רצו להנקם מהם... ארר אפס כי עשו חסם... והם היו בוחלים בה' ובעטו בדבורם ואולי שובו אל ה' והרגו אותם חנם כי לא הרעו להם כלל וכי' ע"ל.

ולענין מעשה דשכם מבואר כאן דלפי הרמב"ם חיובם היה משום מצות דינים ולפי הרמב"ן חיובם היה משום ע"ז וגו'. וצ"ב שהרמב"ם הק' על הרמב"ם א"כ אמאי לא עשה יעקב בעצמו וגם אמאי קלל, ולפי דעת עצמו כתב הרמב"ן משום דאין הדבר מסור ליעקב ובניו להרגם ולכן לא היה חיוב להרגם, ואמאי אין לפרש כן גם לרמב"ם שנתחייבו מיתה היינו שחייבים מיתה אבל אין מוטל על יעקב להרגם ולכן קללם משום כלי חסם כנ"ל הרמב"ן, ומה ק' לו על הרמב"ם משום ש' שנתחייבו משום דינים. וצ"ל דלשון נתחייבו משמע לו שחייבים בני יעקב להרגו אותם וצ"ב.

ובעיקר מח' רמב"ם ורמב"ן בדינים אי נהרג על החיוב להושיב דינים, הנה כתב הרמב"ן דכיון דהוא מצות עשה אין בזה חיוב מיתה ולא אמרו אלא אזהרתן זו היא מיתתן זה אינו אזהרה. וכבר הקשו דהלא אמרו שם בגמרא דגוי ששבת חייב מיתה דכתיב יום ולילה לא ישובו ואזהרתן זו היא מיתתן הרי דגם מה שעובר בשוא"ת אמרינן אזהרתן זו היא מיתתן.

ועוד כתב בשו"ת ח"ס ליקוטים סי' י"ד ליישב דעת הרמב"ם ממה שהקשה הרמב"ן דלא אמרו אלא אזהרה תן זו היא מיתתן, וכתב כי כל ז' מצוות חייבים מיתה, ולרמב"ם כל מצות דינים רק להושיב דינים וע"כ חייב מיתה, והרמב"ן לשיטתו שמפורש בדבריו בכלל דינים גם כל דיני ממונות ולכן להושיב דינים שעובר בשב ואל תעשה אין נהרג.

נוטל כבוד מבית חיינו

אבלם ורדיוס אנו בעלות כעשרה השמחה של מורנו רבנו זר חסד המעט. זמן וישיב בשיבה, עמור היראה השמחה האמת והשלום. שאמאי מרדו הגדולה על בני הישיבה עשרת שנים ולימים מוסר רצת ויראת השם, נשא כל יחור על לבו ויש עינו הוטה עליהם, הכיר כמעולם האמון בהם גידול ודומם שחם כשמוחם ובאם את כחם והיו ק שורים אלו כעבודת אהבה כל הימים טוב וטוב. מופלא כחוסר כעונות ובענין הטובה אשר שטר כל ימיו על צביון הישיבה הטהרה ככתב ענין. ויר יתעם ובאמנם של מורנו ראשי הישיבה וצלהיה

מורנו הגאון הצדיק

אהרן דוד הלוי חדש

משיג ומנהל רוחני דיישיבתנו הק' למעלה מיובל שנים

בן מורנו הגאון הצדיק רבי מאיר הלוי חדש וצלהיה
זמן מורנו הגאון הצדיק רבי חיים זאב פינקל וצלהיה
הנהיגה הטיפוס ביום חמישי י"ז סדר חשב"א ונמשך בחזקת הרבנים החרדיה בהר הנחנות
יתומים היינו ואין אב
ישיבת מיר

מורנו המשגיח הגאון רבי אהרן דוד הלוי חדש וצלהיה

בעצת מרן הגר"נ פרצוביץ זצוק"ל ביקש מרן רה"י הגר"א פינקל זצ"ל מר' אהרן, שהיה אז אברך צעיר, להיכנס בקשר עם תלמידי הישיבה ולכוון את דרכם. מאז ועד יומו האחרון נקשרו חייו למהותה של הישיבה הקד' והוא הקדיש את כל חייו לגידול תלמידי הישיבה באהבה בדרכה של סלבדוקה, תוך שהוא מבטל לחלוטין את עצמו וצרכיו בפני צרכיהם של תלמידיו. אך טבעי היה הדבר שלאחר הסתלקות חמיו, מרן המשגיח רבי חיים זאב פינקל זצוק"ל, נעשה מורנו המשגיח זצ"ל לממשיך דרכו.

ניכר היה בפקחותו הרבה בכלל, ובפרט בדבר כי חינוך התלמידים, עד שכבר מרן הגר"א היה מדבר אתו על ענייני הישיבה, ולאחר מכן מרן רה"י הגר"ח שמואלביץ והגר"נ פרצוביץ סמכו עליו ועל שיקול דעתו והיו מדברים אתו רבות בענייני הנהגת הישיבה. מרן הגר"נ אף התבטא ואמר "מה שרה"ר ר' חיים אינו יכול לעשות ואני לא יכול לעשות, ר' אהרן יכול לעשות".

מאוחר יותר, היו לו קשר ידידותי אמיץ ומיוחד בכל צעד ושעל של הנהגת הישיבה עם מרן רה"י הגר"נ זצוק"ל.

מיד בוקר לאחר תפילת שחרית היה מדבר בלימוד ובענייני הישיבה עם רה"י הגר"נ פרצוביץ ביץ בשעתו, ולאחר מכן עם רה"י הגר"נ זצוק"ל. לעתים נשארו עומדים זמן רב בביהמ"ד בפלפולא דאורייתא או בהתייעצות אודות תלמיד מסויים

בליל חמישי, י"ז בכסלו, חשכו המאורות עם הסתלקותו לגניז מרומים של מרן המשגיח הגאון הצדיק רבי אהרן דוד חדש וצוק"ל.

מך המשגיח זצ"ל נולד בי"ד בחשוון תרצ"א לאביו מרן המשגיח הגה"צ רבי מאיר חדש וצוק"ל ולאמו הרבנית צביה לאה ע"ה, בתו של הגאון רבי נפתלי מנחם הוטנר וצוק"ל, רב בעיר איישישוק ותלמיד מרנא החפץ החיים וצוק"ל.

בהיותו כבן שנתיים זכה ונסע עם אמו להתברך מפי החפץ חיים.

מיום לידתו גדל בתוככי ישיבת 'חברון' וינק מאביו המשגיח את ההנהגה עם תלמידי הישיבה, כאשר ביתם היה פתוח תמיד לתלמידי הישיבה שהרגישו בו כבתוך ביתם.

משחר ילדותו נמשך לבו ללימוד בספרי מוסר, קנה בהם בקיאות רבה ויישר את ארחותיו בדך המוסר תחת הנהגתו של אביו הגדול.

למד בישיבת 'חברון' ויחד עם שקדנותו המר פלאה התייחד בהליכותיו ונועם מידותיו, כשכל רואיו ראו בו כמי שראוי להיות ממשיך דרכו של אביו בהעמדת תלמידים רבים על דרך התורה והמוסר של סלבדוקה.

בהגיעו לפרק האיש מקדש, נשא לאישה את בתו של המשגיח מרן הגה"צ רבי חיים זאב פינקל וצוק"ל ונכדת מרן רה"י הגה"ח רבי אליעזר יהודה פינקל וצוק"ל.

כיוון שחמיו, מרן המשגיח, היה נוסע לחו"ל לטובת הישיבה הקד' למשך חודשים ארוכים,

ועל הנהגת הישיבה, כאשר האהבה והכבוד אשר נהגו זה בזה היו לאות ולמופת לכל בני הישיבה.

בפקחותו הרבה ידע לומר את דעתו במילים קצרות ונעימות באופן שיוכל להתקבל בקלות אצל השומע, בין אם מדובר בענייני הנהגת הישיבה, בין אם במוסר לתלמידים ובין בענייני חולין אשר רבים מתלמידי הישיבה היו באים להתייעץ ולשמע מוע את דעתו גם בהם.

משנתו בהנהגת הישיבה הייתה, כי לכל בחור ובחור יש מקום בישיבת מיר, ליטאי כחסידי, אשכנזי כספרדי, בן ארץ ישראל כבן חו"ל, ואפילו בחור שאינו מוצא את מקומו בישיבות אחרות. נהג לומר שעצם החיבור למקום תורה אמיתי כישיבת מיר, משפיע על הבחור רבות וקובע חותם תורני בדרכי הנהגתו למשך שנים רבות. בהנהגה זו הפך לאבן שואבת, מקרבת ומגדלת לאנשי תלמידים שנפגשו ונקשרו בנפשו.

באהבתו העצומה לתלמידי הישיבה ובשמחה והארת הפנים המיוחדת שהקריז, מצא דרך להנהל מול כל תלמיד ותלמיד באופן שירגיש כי חשוב הוא בעיניו במיוחד. כך הרגיש כל אחד מאנשי תלמידיו כי חביב ומיוחד הוא אצל המשגיח ונפתח לבו לשמוע גם את דברי התוכחה והמוסר שהורעפו עליו. מתוך אהבתו הגדולה לתלמידיו, זכר את שמותיהם גם שנים רבות לאחר שכבר עזבו את הישיבה והיה משתתף אתם בשמחות ובשעת צער רח"ל, כאשר התלמידים הפזורים בכל רחבי תבל משיבים לו אהבה ושומרים עמו על קשר חם ומיוחד.

בשקידתו העצומה, מלבד בקיאותו הרבה בש"ס, קנה בקיאות מופלאה במדרשי ומאמרי חז"ל. כך היה מצטט בשיחות ובוועדים מדרשי חז"ל מילה במילה כאילו ספר פתוח לפניו.

דרכו בלימוד הייתה שלימוד העיון צריך להיות יחד עם הספק, והרבה לדרוש מבני הישיבה להספיק יותר דפי גמרא בכל שבוע מבלי לוותר על לימוד העיון.

שיחותיו היו מבוססות על ציטוט מאמרי חז"ל רבים, אשר היה שוזר אותם בחכמתו אחד אחרי השני, תוך שהוא מדגיש ומאיר באור מיוחד את דבריהם, עד שמתוך דברי חז"ל עצמם היה מעמיד מהלך מוסרי בהנהגות האדם ובמידותיו, כביכול

אין הוא מוסיף מעצמו כלום על דבריהם. דגש מיוחד נתן לחשיבות התפילה בישיבה, מפני שראה בכך חלק עיקרי בצורתו של בן תורה.

בכל מקום שאתה מוצא את גדולתו שם אתה מוצא את ענוותנותו, לא החזיק טיבותא לנפשיה ולא חס על כבודו. נהג לומר, כי מרן רה"י הגרא"י פינקל זצ"ל אמר לו בזה"ל: "אל תצליח יותר מידי, תמיד תשאיר מקום גם לאחרים." משפט זה היה נר לרגליו במשך עשרות שנות הנהגתו.

על אף שכבר היה חלק מצוות הישיבה, היה מסדר את המקומות והספסלים בשיעורו של מרן הגר"נ פרצוביץ זצ"ל ודואג שלמרות הצפיפות הרבה יהיה מקום לכל התלמידים.

התאמץ עד מאוד, אפילו בשנים האחרונות כשנחלש מאוד, להשתתף בכל חתונה של תלמידי הישיבה והיה נוסע לשם כך שעות רבות בכל רחבי הארץ, כאשר לפעמים היה משתתף כעשר שמי חות בערב אחד ובכל מקום נתן את ההרגשה כי חתן זה הוא החשוב ביותר בעיניו, משמחו, רוקד ומרקיד את הציבור ומכבד את החתן בעיני הוריו, ובעיני המחותנים.

תמיד ראה בעיניו הפקחות את האנשים והתלמידים ש"בצידי הדרכים" וצריך לחזקם, לעודדם או לכבדם. כך נהג בתלמידיו, כך נהג בכנסים ואירועים שונים, בהם היה דואג לכבודם של אדם אפילו אם היו צעירים ממנו בהרבה או תלמידי דיו ולא ראה כלל את כבוד עצמו, וכך פעמים רבות היה מבקש מבעלי השמחה שבמקום לכבד אותו בכיבוד שייעדו לו יכבדו את פלוני מהמשתתפים שהכיבוד הזה דרוש לו יותר.

גם כשהיה משתתף בסעודות ברית מילה, אשר נהוג שאבי הבן דורש בלימוד, כאשר היה רואה כי הציבור אינו מתייחס בכבוד הראוי לדרשתו של אבי הבן, היה דואג לכבדו ע"י ששאל שאלה כל שהי על דבריו, כאשר כל מטרתו הייתה להסב את תשומת לב הציבור לדברי אבי הבן הדורש.

יחד עם רעייתו הרבנית ע"ה, במשך כל שעות היממה היה ביתו פתוח בפני כל תלמיד ותלמיד וכן בפני אנשים נדכאים אשר היו מתקבלים בסבר פנים יפות ובית המשגיח היה עבורם המקום היחיד לפרוק את תלונותיהם ולהצטייד בשמחה ומאכלים ערבים.

מקום מיוחד בלבו הרחום היה שמור לבחורים

מבוגרים, בין הלומדים בישיבה ובין שלומדים בישיבות אחרות, כאשר הוא דואג בכל מאודו לחזק אותם ופועל ככל יכולתו לעזור להם לזכות ולהקים את ביתם. כל פעם ששמע על בחור מבוגר שהתארס שמח שמחה גדולה עד מאוד.

עד כמה היה הדבר בנפשו, סיפר מורנו הגאון רבי צבי פרצוביץ שליט"א, כי ביום ראשון של השבוע בו אושפז בפעם האחרונה מרן המשגיח בבית החולים, אמר לו המשגיח בזה"ל: "אני לא יודע למה השאירו אותי בעולם, אולי משום שדאגתי לכמה בחורים מבוגרים בתקופה האחרונה בעניין החדרים." והוסיף המשגיח לספר כי דיבר עם נדיב לב שיתן סכום כספי לכל בחור מבוגר שנצרך לשכור דירה בסביבת הישיבה, לאחר שיצא מפנימיית הישיבה.

הוסיף על כך אחד מתלמידיו הקרובים ביותר, כי בזמן אשפוזו האחרון של מרן המשגיח בבית החולים, לאחר ששכב זמן ממושך מורדם ומונשם, בכ"ח בחשוון, כאשר העירו אותו מההרדמה ואפילו שרו לו לדבר כאשר שמים פקק מיוחד על צינור ההנשמה שבגורנו, שאל אותו המשגיח: האם קידמתם את העזרה שהתחייבתי לבחורים המבוגרים? כששמע שהעניין לא סודר, ביקש מיד לצאת החוצה ולהתקשר לנדיב אשר לקח על עצמו לתרום כסף לטובת העניין. כאשר התקשר התלמיד לאותו נדיב אשר ידע כי המשגיח מאושפז במצב קשה בבית החולים, סירב הנדיב להאמין כי המשגיח במצבו הקשה חשב רק על טובת הבחורים המבוגרים וביקש לשמוע זאת מהמשגיח עצמו. כששמע זאת המשגיח, על אף חולשתו וקושי הדיבור, נטל את הטלפון וביקש ממנו אישית לדאוג מיידית לעזרה שהובטחה לבחורים.

יומיים לאחר מכן, בר"ח כסלו, כאשר המשגיח נחלש ולא יכל עוד לדבר, סיפרו לו על מספר בחורים מבוגרים שהתארכו. השמחה נכרה היטב על פניו, הוא ביקש עט ונייר וכתב בשארית כוחותיו בזה"ל: "זה עלי הדבר, כי אני גרמתי כל העסק להזדרז להתחתן".

אלפים מתלמידי הישיבה, בוגריה וידידיה באו להיפרד ולהשתתף במסע ההלוויה שיצא מרחבת הישיבה הקד'.

ימליץ טוב בעד כל המשפחה החשובה, בעד כל רבני ותלמידי הישיבה הקד' ובעד כלל ישראל.

תנצב"ה.

אוי, איך נפלו גיבורים. נגדע הארז בלבנון, המשגיח איננו!! אנשי אמנה אבדו באים בכח מעשיהם גיבורים לעמוד בפרץ, היו לנו לחומה ולמחסה ביום זעם, כי אתה ריחמת למענם.

ברוב עווננו אבדנו נסעו המה למנוחות עזבו אותנו לאנוחות.

כשצדיק מסתלק כל המעלות שלו הפקר, כמה אנו זקוקים בתקופה שלנו לגיבורי מלחמה. אבל לא רק הגיבור אבד, אלא גם כלי המלחמה אבדו.

איפה היה כזה גיבור לעמוד בפרץ ולא חת ממאומה. שום דבר בעולם לא הפריעו לעבוד עבודת הקודש. לא החניף לאיש, האמת היתה נר לרגליו בלי שום כחל ושרק, לכן הגיע לאן שחתר.

הוא לא וויתר לעצמו כמלוא נימה, ראינו דמות חיה של התגברות כארי, כמה שמעו לו כי ראו שמתכוון לאמת. גם שהיתה תוכחת מגולה, היה זה מתוך אהבה מוסתרת.

ששים שנה הוא העמיד את רוח הישיבה. להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, לקיים מצות מלך. הוא עמד על המשמר בלי סטיה רק כדי לקיים שליחות המלך.

כמה היה אב רחום לשבוירי לב, לקרב כל תלמיד. היה מתלמידיו של אהרן אוהב את הבריות ומקרבן לתורה.

ודאי באים לקבל את פניו גדולי האומה רבותיו. כמה ינק מכל גדולי עולם והיה שייך לדור אחר לגמרי, אבל עם הכל הוא היה סולם מוצב ארצה, וידע ללכת בנבכי העולם בדור שלנו. כמה כתפיים רחבות היו לו לקחת

אחריות, ידע לילך כנגד רוחו של כל אחד. או! הגבורים נפלו, אבל אנחנו צריכים לקחת את כלי המלחמה. כמה לחם על תורה ותפילה, ובפרט תפילה בישיבה. צריכים אנו לכבד אחד את השני, כמה צריך הכנעה וענווה לאהבת הזולת, להתחזק בעיקר ובבין אדם לחבירו ולא רק בטפל.

ובני התורה כמה צריכים לעמוד על המשמר, כל זמן שהקול קול יעקב אין הידיים ידי עשיו. מדת הרחמים עלינו התגלגלי ולפני קונך תחינתנו הפילי ובעד עמך רחמים שאל, שיהיה מליץ יושר על הכלל ועל הישיבה הקדושה ועל משפחתו החשובה גדולי התורה, ועל מורנו המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א שימשיך את דרך אבותיו, ובלע המוות לנצח ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים ונאמר אמן.

מורי ורבותי!! איי איי!! יש כ"כ הרבה מה לדבר, אך אי אפשר להוציא מהפה אפילו מילה אחת.

הלא תדעו כי שר וגדול נפל בישראל. לא יודעים!!! הלא תדעו!!

מה שראיתם זה אפס קצהו. שר וגדול נפל בישראל.

מלא דעת, מסר הכל בשביל אחרים. איפה ראיתם כזה שנתן מעצמו לאחרים כמו רבי אהרן דוד??

שר הוא כולו הטבה!! כולו הטבה!! כולו נשיאת עול עם כל אחד, רק לעזור, להיות יחד עם השני.

לכל דבר הוא נכנס כאילו הוא שלו לגמרי, אבל הוא עצמו, האישיות שלו, הת"ח שבו, הצדיק שבו, גדול!! גדול מאוד!! ספר מוסר מהלך עם כל אחד.

שר, אבל גם גדול! כל מה שיש לו נתן לאחרים.

צר לי עליך אחי, חברי, גיסי. אנחנו זוכרים

אותו מקטנות, מימי נערותו וקטנותו תמיד היה עם דעת.

אנחנו זוכרים איך אביו הגדול היה מתחשב בדעתו, לא כבן אלא כגדול, ואנחנו יודעים איך הוא לקח וספג מאביו את כל הטובה והברכה.

ועם כל זה, איזה ענווה!! תמיד בצדי דרכים לשמח בני אדם. היו באים אליו והוא משמחם. אנשים מודאגים יצאו ממנו שמחים. כולו נותן!!

ואין מי שמיעט את עצמו יותר ממנו. בלי להסתכל על שום דבר, צריך לשמח!!

נראה שהוא עצמו אמר פעם כששאלוהו למה אתה משמח במסירות נפש כל אחד ואחד? הולך לכל שמחה ושמחה? והוא ענה: חשבתי מה אני יכול לתת? אין לי מה לתת, אני יכול לשמח אותם.

הרי בכל קצווי ארץ דיברו על המוצלחות של ההשגחה שלו! אבל הוא היה עמל, עובד, ומחזק. הלא תדעו שר וגדול!!

איזה ענווה! בין במשפחה לכל אחד, עם כל הלב והמסירות נפש, ונשיאה בעול לכל אחד בראשו. איי, להחיות כל אחד. השתתפות בכל בעיותיו!

צר לי עליך אחי נעמת לי מאוד!! איי איי איי רבי אהרן, איפה אתה??

רבי אהרן הגאון, הצדיק, הנותן. בכל מקום התלמידים היו קשורים אליו מאוד, אבל הם היו אומרים שזה לא דומה למסירות שלו אלינו.

מה נאמר ומה נדבר, מה יהיה עם המשפחה, הבנים הצדיקים שלך, החתנים הצדיקים הגאונים שלך, ואחותך שתהיה בריאה. מה יהיה עם כולנו? אתה הרי לא יכול שלא לעזור. לדבר אפשר ימים ולילות, חודשים ושנים, ואפילו יותר מזה, פלאי פלאות האדם הזה.

שיבוא המשיח, זאל שוין זיין די גאולה, משיח זאל שוין קומען. ובלע המוות לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים ונאמר אמן.

אבל יחיד עשי לך. לכאורה היו צריכים לומר לשון רבים?

מי זה שהפך את הרבים בישיבה ליחיד? מי זה שבנה את צורת הישיבה כבר מאז? יכולים להיות מיליון יחידים אבל לאחד את כולם כבר אז, אני מדבר לפני עשרות עשרות שנים, הוא לקח כל מיני סוגים והפך אותם ליחיד. מי יכול לעשות זאת? ר' אהרן עשה דבר כזה! ובמה הוא עשה את הדבר הזה, עם הלב, עם דעת מיוחדת, עם כשרונות מיוחדים, עם הלב הגדול שלו.

הוא לא היה צריך להשתדל להעלות את דמות דיוקנו של אביו הגאון הצדיק רבי מאיר, הוא היה בעצמו דמות דיוקנו של אביו. כתוב "ועינינו מאירות כשמש וכירח", מה התפקיד של העיניים, לראות? התפקיד של העיניים זה להאיר לאחרים כשמש וירח!

צר לי עליך אחי רבי אהרון, רבי אהרון היית אחי ממש, אחי ורבי.

הרמח"ל כתוב שכשיהודי מצליח להשליט את נשמתו על גופו מתבטא הדבר בהארט פניו. יש הארת פנים מיוחדת לישיבת מיר בכל העולם כולו, זה מפני שהיה מי שידע והאיר פניו לכל אחד ואחד והפך אותם ליחידים.

איזה גזר דין! איזה גזר דין!

הגמ' אומרת שלפני גזר דין תשובה יכולה להועיל, אבל לאחר גזר דין תשובה לא מועילה. מסכמת הגמ' שיש הבדל בין יחיד לרבים, לאחר גזר דין יחיד אינו יכול לבטל את

הגזירה אבל רבים יכולים לבטל. שואלת הגמ' {ר"ה י"ז ע"ב} כתוב יורדי הים באניות עושי מלאכה במים רבים וכו', לאחר גזר דין אינן נענין, ומתרתת הגמ' הני נמי כיחידים דמו. הם נוסעים יחד כדי להגיע למקום היעד, אך אין להם שייכות אחד עם השני, כל אחד הוא יחיד לעצמו. נשאלת השאלה, בבית עלי איך הגזירה התבטלה? אומר הריטב"א {ר"ה י"ח ע"א} כל שהיא משפחה אחת דין ציבור יש לה.

יש גזר דין! אני מרגיש שיש גזר דין על הישיבה הקדושה, אבל יש לנו כח לבטל את גזר הדין מפני ש"כל שהיא משפחה דין ציבור יש לה".

ומי עשה את צורת הישיבה צורה של יחידים? לקחת כל אחד, כל יחיד, ועשית אותם משפחה!

לבושו צדקה, מעטתו קנאה, נאפד נקמה, סתרו יושר. המהות שלו הייתה יושר, וממילא עצתו אמונה, פעולתו אמת, צדיק ויושר, קרוב לקוראיו באמת. זה היה מרן המשגיח! לכל אחד ואחד הוא דאג לשטייגען שלו, לכל אחד הוא נתן עידוד באמרו "אתה מסוגל יותר", והוא שמח בשמחתם של בני הישיבה.

מורי ורבותי, בלי המשגיח זה לא אותו דבר. הייתה לי הרגשה בזמן האחרון שהמצב נורא אך יהיה נס. אפילו אתמול, כמה שעות לפני הסתלקותו מאתנו, אמרתי לעצמי יהיה פה נס בתוך נס.

כתוב בזוהר הקדוש שרבי אבא ראה יהודי יושב על אבן, הוא שם לב וראה שנחש עומד

להקיש אותו והגיע שרץ והרג את הנחש, היהודי הזה קם מהאבן וכשהוא קם מהאבן נפלה האבן לתהום. שאל רבי אבא את היהודי מה עשית שהתרחש לך נס בתוך נס, ענה לו היהודי שמעולם לא נטרתי רעה למישהו. ויותר מזה, השתדלתי לעשות לו טוב. אמר רבי אבא אם כך אתה זכאי לנס בתוך נס.

זה היה המשגיח ולכן הוא זכה לנס בתוך נס. קדושים תהיו. כתוב המלבי"ם: פרושים, הנהגה מיוחדת. בפרישות יש כל מיני דרגות, אך הצד השווה הוא, אם ההנהגה שלך היא פלאית זה כביכול מחייב את הבורא עולם להתנהג אליך בהנהגה פלאית. ראינו אצל מרן המשגיח הנהגה פלאית ולכן הקב"ה נהג אותו בהנהגה פלאית.

לגבי הישיבה הקדושה שלנו, יש למרן המשגיח חלק גדול מאוד בעשיית כל התלמידים, אברכים, בחורים ומשפחותיהם, שכולם יהיו למשפחה אחת.

יש כאן גזר דין, אך אם כולנו נשוב בתשובה הקב"ה יקבל ויבטל את גזר הדין.

אנו צריכים ללמוד ממנו, שכל אחד ירגיש וישא בעול עם חברו, אין אני לעצמי, יש "אנחנו". אין אשמע, אין אעשה ואשמע, יש "נעשה ונשמע", כולם יחד.

מורי ורבותי, אני לא יכול להגיד שום דבר. אני יכול רק לבקש שהפרידה תהיה קצרה וכבר בקרוב בקרוב תהיה תחיית המתים. על זה נתפלל השכם והערב ונגביר את התפילות שלנו. ונזכה בקרוב לגאולה השלמה ולתשועת עולמים.

הגאון הגדול רבי נפתלי חדש שליט"א

כל הזמן הוא דרש כל הזמן להכניס בחורים, מה שיותר תורה, הכל בא מתוך יראת שמים. עין טובה רוח נמוכה ונפש שפלה, לא לעצמו אלא להרבות כבוד שמים. זה הוא למד מאבא זצ"ל. כל אחד ואחד צריך ללמוד מהי הדרך, מה היה מיוחד בו, להרבות כבוד שמים מה שיותר. שיאהבו אחד את השני זה ירבה כבוד שמים. זה יהיה הזכות שנלמד ממנו.

הקב"ה יעזור לנו ולכל המשפחה, שיהיה מליץ יושר עלינו ועל כל המשפחה. ואני מבקש שיעלה לפני כסא הכבוד ויבקש על כבוד שמים שיתגדל ויתקדש שמיא רבא, בגאולה השלמה במהרה בימינו.

זה כתוצאה מיראת שמים. הקב"ה אומר לאברהם אבינו לשחוט את בנו, וזה נגד כל מה שאברהם אבינו הפיץ ולימד, והשטן בא לומר לו שהוא ייענש, ואז אברהם אומר לו אם הקב"ה אמר אני עושה מה שהוא אומר. אברהם אבינו טען להקב"ה הנני הולך ערירי, אין לי מי שיפיץ את שמך, ואעפ"כ אברהם אמר שאני עושה מה שהקב"ה אומר. ועל זה אמר הקב"ה עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה, כי הכל הגיע מתוך יראת שמים.

כל הטבות שר' אהרן עשה, ההטבה והחסדים, הכל היה מתוך יראת שמים, וכדרכו של אברהם אבינו להטיב עם כל אחד.

דברי הספד

צר לי עליך אחי. אחי של כל אחד ואחד מישראל, כל העולם כולו.

המיוחד שבו היה שהוא למד ולימד מה שהוא למד מאבא זצ"ל. הוא היה מתלמידיו של אברהם אבינו, עין טובה רוח נמוכה נפש שפלה, כל שלשת הדברים האלו.

עין טובה לראות בכל אחד את המעלות שבו, וזה היה מתוך רוח נמוכה ונפש שפלה, הכל מתוך שהוא תלמידו של אברהם אבינו.

אברהם אבינו ידע שתפקידו בעולם הוא להרבות כבוד שמים, ללמד את כל העולם שיש רבוננו של עולם, מנהיג לבירה, וכל

האבידה גדולה לכל כלל ישראל, ובפרט לעולם הישיבות, ובפרט פה בישיבה הקדושה, על אדם גדול מישראל המשגיח רבי אהרן.

המשגיח היה גם משגיח, גם אבא וגם חבר של כולם.

מִרְן ראש הישיבה שליט"א הזכיר את הפסוק {משלי כ"ז ה'} טובה תוכחת מגולה מאהבה נסתרת. הרד"ק אומר פשט, שעדיף תוכחה מגולה משיסתיר את האהבה בלב. אבל המצודות ועוד מפרשים מסבירים פשט בפסוק שמתי טובה תוכחה מגולה, כשהיא באה מתוך אהבה נסתרת.

האהבה שהיתה לו היתה שכל התוכחה שהוכיח נכנסה לליבו של אדם.

הוא רצה לרומם את כולם. הוא לא ויתר על כל העניינים.

פגשתי אחד שאמר לי שיש לו קצת משקעים מהמשגיח שלו שתמיד צעק עליו "היית היום בתפילה?" ואף פעם לא שאל אותו "האם אכלת היום?". הוא הזכיר לי את המשגיח שלנו זצ"ל, איך שהוא דאג לתפילות ולשטייגען בלימוד וגם דאג לגשמיים. אני גם קבלתי תוכחה למה אני לא אוכל מספיק, "תאכל". הוא דאג לכל החלקים של כל אחד ואחד.

הנושא בעול עם חברו שלו היה כבר מקדמת דנא. הסבא הראש הישיבה מִרְן רבי אליעזר יהודה, רבן של כל בני הגולה, היה מתייעץ עמו, וכן מִרְן שר התורה רבי חיים שמואלביץ ומִרְן רבי נחום ומִרְן ראש הישיבה רבי ביינוש ומִרְן ראש הישיבה רבי נתן צבי זכר צדיקים לברכה, כולם היו יושבים עמו שעות ומתייעצים על כל יחיד ויחיד. כולם היו מתייעצים עמו וקבלו את החכמה שלו והנושא בעול שלו עם כל אחד ואחד.

מכל רבבות הסיפורים אני אספר לכם סיפור אחד. לפני יותר מארבעים שנה היה פה בישיבה בחור אמריקאי שסבל מאיזה מחלה ומחמת כך הוא היה צריך להתקלח הרה פעמים, והוא לא יכל להתקלח בפנימיה

כי היה צריך מקום יותר נקי. המשגיח והרבנית ע"ה הזמינו אותו להתקלח כל יום בביתם. וכל יום הייתה מחכה לו על השולחן צלחת עם עוגיות. זה סיפור אחד מיני רבות.

אני זוכר מילדותי שאמא שלי ע"ה אמרה לי שידוע שרבי אהרן הוא הראשון שבא לבקר את מי שמאושפז בבית חולים. היה לו מה לעשות עם הזמן שלו, אבל הוא בא ראשון לבדוק מה קורה ומה שלום החולה. כך בכל צער וצער ובכל שמחה ושמחה. אם היו מקרים שלא היה מי שיגיע הוא היה מגיע לעשות לשני טוב בלב.

כך הוא היה עם כל התוכחה, מלא אהבה, מלא טוב, מלא חמדה, מלא נושא בעול, דאגה לכלל ולפרט. עכשיו חסר לנו, אי אפשר להשלים מעלה גדולה כזו.

אחד מהדברים שהיה המשגיח זצ"ל מנחם אבליס, הוא לא היה מרבה בדיבור, אבל אחד מהדברים שהיה אומר זה המעשה מרבי יוחנן, שכשהגיע לנחם הוא לקח את העצם של הבן שלו ואמר "זה העצם של הבן האחרון שקברתי". והמשגיח היה שואל מה רבי יוחנן רצה לומר בזה, הוא רוצה לספר את הצרות שלו?

וביאר המשגיח, שרבי יוחנן רצה להראות לאבליס שלמרות כל הצרות שלו, שרחמנא ליצלן לא עלינו קבר עשרה בנים, הוא המשיך בעבודת ה' ולא נעצר. בזה הוא היה רומז לכולם שגם ברגעים הקשים והמרים להמשיך הלאה ובזה הוא היה מחיה אותם.

כך הוא היה עד היום האחרון, עם כל הכוחות הוא המשיך ודאג ותכנן איך לכולם יהיה טוב, באיזה צורה לעשות שלכולם יהיה טוב.

מה שהוא קיבל מרביותי, מאביו צדיק הדור, ממש במהלך של הסבא מסלבודקה, את המסורת הזאת הוא המשיך.

זו אבידה קשה ונוראה שאבדנו היום, מי ייתן לנו תמורתו.

הכאב הוא גדול, אני מרגיש כמו ששקעה

השמש בצהריים.

אני זוכר שכשנפטר הסבא מִרְן רבי אליעזר יהודה זצ"ל, אביו זצ"ל אמר לי "שקעה השמש בצהריים", אז לא הבנתי למה צהריים. אחר כך הבנתי, בצהריים כשהשמש נמצאת באמצע התפקיד שלה ושקעה, ומוסיף המהרש"א שכשהיא שוקעת לנו חשוך, אך השמש עצמה ממשיכה להאיר במקום אחר. עכשיו כואב לנו, חשוך לנו, אבל זה התפקיד שלנו זה להמשיך.

והמשגיח עם טוב לבו, עם אצילות נפשו, ודאי ימליץ יושר שנמשיך בדרכו בתורה וחסד, ושמִרְן ראש הישיבה שליט"א יהיה לו כח להמשיך להנהיג את כל הישיבה כולה בשמחת הלב, ויהי רצון שימליץ יושר על כל הבנים ועל כל בני הישיבה שתמיד דאג להם, שימשיך לבקש עליהם.

אני רוצה לציין שבתקופה הקשה שעברנו אמר המשגיח: כתוב "הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב", אבל אם חלילה עם ישראל לא נמצא במצב של "בדד", אלא הוא מתערב בגוים, אז צריך בדידות אחרת. אבל אם נקיים "בדד ישכון", אז לא נצטרך לבדידות הזאת. זה המסר שהוא השאיר בתקופה האחרונה של המחלה הזו. לזכור ללכת בדרך התורה, בדרך אבותינו עם שמחת החיים, זו התקוה הגדולה שנלך בדרכו ואז זה יהיה נחמה פורתא.

וכמו שהזכירו הצדיקים קודם, אנחנו כבר קרובים לגאולה, הגאולה קרובה לבוא כי קרוב יום ה', ולכן לא נתיאש. וכמו שהמשגיח אמר להמשיך הלאה, ונשתדל להמשיך להתחזק הלאה לעבוד את הקב"ה, שטייגען בלימוד, גם עיון גם בקיאות, הספק וניצול הזמן, מוסר והתעוררות, והקב"ה יחוס וירחם על פליטת עמו ישראל שלא ישמע שוד ושבר בגבולינו ונזכה לראות את הגאולה השלמה ונזכה שיתקיים ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר כי פי ה' דבר במהרה בימינו. אמן.

אבי אבי רכב ישראל ופרשיו.

"אבי אבי" זו הרגשה פרטית שלי. ויש עוד הרבה מבני המשפחה שבוכים כולם יחד אבי אבי. ובדאי שיחד עם בני המשפחה יש עוד הרבה במקום זה שמרגישים אבי אבי ובוכים על האבידה הזו.

"אבי אבי", כל כך הרבה אנשים שמרגישים שהוא רומם אותם, בנה אותם, כל כך אהב אותם ודאג להם. זהו חלק אחד, שכולם מרגישים "אבי אבי".

ויש חלק אחר, "רכב ישראל ופרשיו".

כמה הבנות יש בזה, אבל כולנו יודעים שהוא דיבר כל הזמן שהישיבה כאן היא "רכב ישראל ופרשיו". כל כך הרבה תורה, כל כך הרבה יראת שמים, כל כך הרבה מצוות שהישיבה הנחילה בכל העולם, הישיבה היא "רכב ישראל ופרשיו",

היא נושאת את כלל ישראל.

יחד עם זה הוא הרגיש שהתפקיד שלו הוא לשמש כרב ישראל, ללכת בדרכיהם של רבותינו ראשי הישיבה הגאונים והמשגיחים. ל"כ היה חשוב לו ללכת בדרכיהם, להחזיק את הישיבה. כל השאיפות שלו היו שהישיבה תצליח יותר בכלל ובפרט, ושכולם יצליחו יותר ויותר. והכל היה בחכמה עצומה, "ואבדה חכמת חכמיו".

את היראת שמים והמוסר כל הזמן הוא נלחם להנחיל. החכמה להיות בשלום עם מישהו אחר. זה לא רק ציווי זו חכמה, ככה יהיה טוב לנו, ככה אנחנו נצליח ונגדל מזה.

אנחנו צריכים ללמוד לחיות עם השאריות שהוא הנחיל לנו, כל הרבה שזכינו לשמוע ולקבל. לדאוג ללכת בדרכיו, בחכמה שלו, במס"נ בתורה

ומס"נ להיטיב לאחרים בלי גבול.

בזמן האחרון כשחשבנו שכל מיני מעשי חסד וצדקה מזיקים לבריאות שלו, הוא לא הסכים לשמוע שום דבר. הוא אמר שצריך לעזור לאנשים ולעשות חסד.

להכיר טובה. היינו עכשיו בבית החולים ולא היה לו כח לדבר, אבל הוא סימן בידיו ובעיניו להודות לרופא. זה היה ל"כ חשוב לו.

תלמידים רבים אהבוהו והוא כל כך אהבם עד שאי אפשר להבין כמה אהבה עצומה הוא אהב אותם והם אהבו אותו אהבת נפש. תודה לכל העוזרים, לרב יחזקאל, לרב יהושע, שליט"א ועוד. שיהיה מליץ יושר על כל הישיבה, שהוא כל כך דאג שכולם יצליחו. ובלע המוות לנצח ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים.

דברי הספד

הגאון רבי יצחק גולדשטוף שליט"א

חתנו הגאון רבי יצחק גולדשטוף שליט"א

יתומים היינו ואין אב.

דמותו של המשגיח היתה דמות פלאית. עמדו אצלו תלמידים וכולם אהבו אותו. תמיד השתוממתי מכך, לא היה שונא אחד, כולם שישבו אצלו בבית הרגישו אצלו כבנים ממש והיה מתייחס לכולם באהבת אב.

הגמרא בברכות מספרת: רבי אלעזר חלש, על לגביה רבי יוחנן וכו', א"ל אמאי קא בכית, אמר ליה להאי שופרא דבלי באפרא קא בכינא. מקשה המהרש"א: מה יש לבכות על היופי של רבי יוחנן? מבאר המהרש"א שרבי יוחנן אשתיר משפיר

ירושלים ועל כך הם בכו.

שופרא דשיבת מיר הלכה היום. המשגיח היה החוט המקשר בין ראש הישיבה הגרא"י זצ"ל לראש הישיבה שליט"א מאז ועד היום.

היה מקבל כל בחור כבזו חביבות.

מרגלא בפומיה דהמשגיח זצ"ל, והזכיר זאת מורנו הגאון רבי יצחק שליט"א, מהו שאומרים "ועינינו מאירות כשמש", הרי תפקיד העיניים לראות? וביאר המשגיח שאכן תפקידן של העיניים להאיר לשני. ויש לבאר עוד, מהו כירח, הרי כל אורו של הירח הוא מהשמש, אלא שהחכמה להאיר גם במצב של חושך ולילה. גם בשנים האחרונות, כשידע סבל

ומכאוב, לא הרגישו בזה, הוא ידע להאיר.

בידיו מעשרות אומרים עשיתי ככל אשר צויתני, ומפרש"י שמחתי ושימחתי בו.

זו היתה ההגדרה של המשגיח שתמיד שימח אחרים. על ידי שהיה "שמח ושמחתי" הוא היה אדם שמח בעצמו והקרין גם על אחרים שמחה.

וכך מורים שמותיו, אהרן זה שלמות, דוד זה מלכות. הוא היה שילוב של הדברים.

לא עת להאריך, אני רוצה לבקש מחילה בשמי ובשם כל המשפחה שלא נהגנו בו כראוי, הוא לא נתן לנו לנהוג בו כראוי, אלא כמנהג חברות, ובלע המוות לנצח.

דברי הספד

הגאון רבי אפרים חדש שליט"א

שיכל לתת לכולם.

האלטער שלא היה לו כסף שלח תלמידים לכל המקומות, הגרא"י שלא היו לו הרבה תלמידים היה שולח כסף לכולם. הסבא רה"י הגרא"י זצ"ל שישב בכבודו של עולם בעודו במיר עם ארבע מאות תלמידים ויש אומרים חמש מאות אריות שבדור, הגיע לירושלים בלי כלום, לאחר החורבן והתחיל הכל מהתחלה בגיל זקנה, ודאג לכולם, בתקופה זו אבא נכנס לישיבה.

כעת אבא אתה נכנס למחיצתם, אנא העתיר רחמי שמים למנוע מגפה מעלינו ולהצלחת הישיבה לבל תיסגר חלילה. אנא בקש רחמי שמים על כל הבחורים המבוגרים שכה דאגת להם שימצאו זיווגים הגונים. וזנכה שיהיה מליץ יושר על כולם. על כל הישיבה על הבנים הנכדים והנינים וכמו שכאן היה אכפת לך מכל אחד ואחד כך גם שם. ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים.

אב הוא לומר במה אביו יחיד בדורו, וחשבתי שאצל אבא היחיד בדורו היה שיש עוד אנשים בעולם, אבא הכיר את כל בני הישיבה, זכר את כולם. ואף אחד לא הבין איך הוא יכול לזכור. שמעתי את רבי דוב יפה ששאל את אבא אם יש לו רוח הקודש. שהרי הוא יודע הכל, ענה לו אבא אני עושה את עצמי יודע הכל. פעם נכנס אליו בחור שלמד בעבר בישיבה ארבעים שנה קודם לכן ואבא מיד הכירו. שאלתי את אבא מאיפה הוא יודע? וענה לי שיש לי סייעתא דשמיא וזה היה מכח שנתן ליבו על כל אחד ואחד.

אבא תמיד דאג לכל תלמיד, גם בזמנים שנתנו בישיבה לכל אחד שני ספסלים וגם בזמננו שנתרבו הספסלים ב"ה תמיד נתן לבו לכל אחד.

ישנם שני גדולי עולם שהתורה בזכותם, האלטער מסלבודקא ובנו הסבא רה"י הגרא"י. כל אחד נתן מה

אבא!! אבא !! לפני שלשים שנה כשעמדנו ליד מיטתו של סבא זצ"ל עמד אבא והזכיר שלא ניתן לשער את גודל המעלה של "שוויגען" (שתיקה). אנחנו עומדים היום להספיד מי שכל אומנותו שתיקה, מהי שתיקה, רחל תפסה פלך שתיקה לכן אין אסתר מגדת, וצריך להבין היכן רחל שתיקה הרי היא היתה עיקרו של בית הרי כתוב ותען רחל ולא?

התורה מספרת שלא באה בטענה לרחל המעט קחתך את אישי, ותמוה שהרי לאה לקחה מרחל. ועוד יש להבין מה שאמר יעקב לרחל זקנתה הכניסה צרתה לביתה, ותמוה שהרי גם רחל הכניסה צרתה לביתה. אלא צריך לומר פשוט שאצל רחל שכחו בכלל שהיא אי פעם וויתרה. וכך היה אבא הוא ניהל ועשה ותמיד נתן אפשרות להבין שזה לא הוא בכלל.

הראש ישיבה הגר"ח שמואלביץ זצ"ל אמר שהכיבוד

אוצה החידות והדיעות להנחה

ע"י

מרדכי זיסקינד הגר
ומאיר שולביץ

ברכות נר חנוכה-האם משכח"ל שיברך ד' ברכות.

חידה: היכן מצינו שאפשר שיברך על נ"ח ד' ברכות.

תשובה: א. יכול לעשות ע"ז הבדלה ואח"כ יכבה וידליק עם זה נר חנוכה ויברך ג' ברכות (ערוך השולחן סימן תרפא) ועדיף כך שכיון שאתעביד בה מצוה חדא לתעביד בה מצוה אחרית.

ב. ראה בשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סי' קג) שכתב בש"ץ שהדליק בביהכנ"ס ביום הראשון ואח"כ הולך להדליק בביתו יברך רק ברכת להדליק וא"כ הוי ד' ברכות. וכה"ג איתא בפוסקים עיין בספר חזון עובדיה שהביא חבל פוסקים בזה באם חל ליל כ"ה כסלו בשבת שאם הדליק קודם בביתו אח"כ כשבא להדליק בביהכנ"ס הוא מברך רק ברכת להדליק ושוב הוי ד' ברכות.

חידה: כיצד ייתכן אדם שמדליק לכתחילה ביום השישי של חנוכה שלוש נרות.

תשובה. א] לדעת ב"ש (שבת כא, ב) שביום הראשון מדליק שמונה ומכאן ואילך פוחת והולך, נמצא שביום השישי מדליק רק שלשה נרות. וא"כ מי שהיה תלמיד ב"ש ונהג כב"ש, היה מדליק ביום השישי לכתחילה רק שלשה נרות. והנה כ' הביאור הלכה תרעא ומשמע מדבריו דמעיך דינא בענינא דהידור רשאי לנהוג לכתחילה כבית שמאי.

ב] י"ל דמיירי שמכניס כל פתילה בשתי כוסיות, ומדליקן באמצע. וע"י שהן נשרפות באמצע ונחלקות, נהיות לשש נרות.

חידה: איך יתכן שמן מסוים שכשהוא מותר בהנאה אסור להדליק בו נ"ח, וכשהוא אסור בהנאה מותר להדליק בו נ"ח.

תשובה: ראה תפארת ישראל פרק במה מדליקין, י"ל בשמן תרומה. דכשהיא טמאה שאסור לישראל להדליק בו אלא ברשות כהן, מ"מ אם אין לו שמן חולין דמותר להדליק בו נר חנוכה, שלא ברשות כהן, ואף על פי שאסור לישראל ליהנות ממנו, מדליק בו, לפי שמצות-לאו-ליהנות-נתנו כדאיתא בירושלמי סוף תרומות, וברמב"ם ז"ל הלכות תרומות פ"א הי"ח. ואילו בשמן תרומה טהורה שהיא מותרת בהנאה, אסור לישראל להדליק.

חידה: איך שייך שיצא ידי חובה בנר חנוכה כשהוא לא הדליק והשמן לא שלו.

תשובה: אם הוא אכסנאי, והדין הוא משתתף בפרוטה כמבואר בגמ' בשבת כ"ג. והקשו האחרונים הרי מעות אינן קונות וא"כ איך קנה השמן, ויעויין בשפת אמת שם בשבת שביאר שבאמת אין דין שיקנה את השמן אלא בזה שנותן מעות מתייחס ההדלקה גם אליו, אבל השמן לא שלו, וא"כ זהו התשובה שהוא יוצא ידי חובה בנר חנוכה אפילו שהוא לא הדליק וגם אין זה שלו, ורק יוצא ידי חובה מכיון שההדלקה מתייחסת גם אליו.

חידה: באיזה שמן לא ניתן להדליק במוצאי שבת.

תשובה: שמן טמא שהופרש לתרומה גדולה הניתנת לכהן מוגדר כשמן שריפה, ובזמנינו כל השמן המופרש טמא הדין הוא ששמן זה אסור באכילה אף לכהנים ועומד לשריפה כמו כן נאמרה הלכה שאין שורפים קודשים בלילה [והוא הדין לתרומה] לפיכך כתבו כמה פוסקים כי המדליק בשמן שריפה יקפיד להדליק דוקא בתחילת השקיעה-פסקי תשובות תרע"ג ג

חידה: איך יתכן אדם שמונה לפניו שמן זית כשר ובכל אופן צריך להדליק בשל שעה.

תשובה: כתב הבאר היטב סימן תרע"ג סק"א בשם תשובת השבות יעקב חלק א' סימן לז שאדם שעסק בהדבקת נרות השעה ולפתע הביאו לו שמן זית יעדיף להדליק את נרות השעה לגמור את המצוה שבה התחיל אף שמצוה מן המובחר להדליק בשמן זית משום שאם יניח את נרות השעה וידליק בשמן יהיה בכך ביזיון לנרות אלו. וא"כ זה התשובה שאפילו שיש לו שמן בכל אופן ידליק נרות שעה..

חידה: איך יתכן שהדליקו בהנוכחיה עד שלישי ששל חנוכה וברביעי כבר לא יוצאים ידי חובה.

תשובה: כתב המשנה ברורה סימן תרע"א ס"ק יב בשם החי"א אדם במנורות [חנוכיות] שלנו שיש להן שמונה פיות מותר להדליק שני בני אדם, זה בקצה זה, וזה בקצה זה, שהרי רואין שהדליקו שנים, שאם לא כן היה מדליק כסדר אחד אצל חבירו, לפי זה ביום ד' של חנוכה כבר אינם יכולים להדליק יחד שכן לא יהיה היכר שמדובר בהדלקה של שני בני אדם.

חידה: איך יתכן שדין השמש המור משל הנרות עצמן.

תשובה: 1. לגבי הדין שאם נכבה הנרות נפסק בשו"ע שכבתה אין זקוק לה ולא צריך להדליק ואילו לגבי השמש מבואר שצריך להדליק שוב כל עוד שיש נרות שדולקים וא"כ כבתה זקוק לה.

2. כתב השו"ע תרע"ג ס"א כל השמנים והפתילות כשרים לנר חנוכה, ובמשנה ברורה שם ס"ק ג כתב שדווקא לנר חנוכה זה כשר אבל לא להשמש [מ"א] ור"ל דבשבת חנוכה אסור לעשות השמש מהשמנים ופתילות שאין מדליקין בהם בשבת דכיון דמותר לעשות איזה תשמיש נגד השמש א"כ חיישין שמא יטה. אם נמצא עכבר בשמן מאוס הוא ואסור לנר חנוכה:

חידה. איך יתכן שמי שמדליק כל יום בשקיעה יום אחד צריך להדליק מאוחר יותר [לא במוצ"ש].

תשובה: לגבי קטן שנוהג כל יום להדליק בשקיעה החמה ובאחד מימי חנוכה הוא יום הבר מצוה שלו כתבו הפוסקים בשלמי תודה הביא מהרב שטיינמן זצ"ל שביום הבר מצוה שלו לא ידליק בשקיעה כי זה ספק שהוא גדול ולכן יחכה ללילה שהוא ודאי גדול, דמדין חינוך מאז שהוא ספק גדול אינו חייב להדליק.

חידה. איך יתכן שמברך ברכת המזון בחנוכה ול"צ לומר על הניסים.

תשובה: מבואר במגן אברהם בסימן קפח ס"ק יג שאדם שברך ברכת המזון בשבת חנוכה והזכיר על הניסים אבל לא הזכיר 'רצה' הדין הוא שחזור לברך פעם נוספת ברכת המזון אך לא יאמר שוב על הניסים שהרי הזכרה זו אינה חובה וכך גם פסק השולחן ערוך הרב שם סעיף יד. -אולם להלכה המשנה ברורה כתב בשער הציון שם אות כא שאין דברי המגן אברהם מוכרחים וצ"ע שכן כתב גם הפרי מגדים ולכן יזכיר אף על הניסים כשחזור לברך.

חידה. איך יתכן שנים שהדליקו ושכחו לברך ונזכרו בשעת ההדלקה אחד יברך והשני פטור.

תשובה: מובא במשנה ברורה בסימן תרעו סק"ד בשם הגאון רבי עקיבא איגר שאם הדליק נר חנוכה ושכח לברך על הדלקתה ונזכר טרם כילה להדליק את כל הנרות יכול לברך על יתר הנרות אולם אם קודם שהספיק לברך ולהדליק את הנוספות כבר הראשונות לא יברך על ההדלקה אלא רק על הנסים כמבואר בשער הציון בסק"ו.

חידה. כיצד יתכן שאדם יש לו חנוכה שלו מלאה שמן עם כל ההידורים, ולא יצא יד"ח בהדלקה.

תשובה: יש כמה אופנים, ששם את השמן בכלים שמחמתן לא יוצא ידי חובה, ולמשל כששם את השמן בקלפות של ביצים אינו יוצא ידי חובה, וראה בספר חסד לאברהם נהר נ"ח ממעין שני הנקרא עין הקורא אחר שמנה ט"ו כלים הראויים לנר חנוכה ובאחרונה מנה קליפת רימון קליפת אגוז קליפת האלון כתב ואלו קליפות צריך לעשותם כלי כמו כף מאזנים או שראוי למוד בהם פלפל וכיוצא. אבל קליפת בצלים וביצים וכיוצא אינם ראויים להדלקה. וכל הט"ו כלים הנזכרים שאין ראויים לעמוד מאליו בלא סמיכה אינם ראויים לנר חנוכה עד כאן לשונו. נראה דעתו דכל שאינו כלי לא נקרא נר:

2. כתב בספר פרי אליהו ח"ג סכ"ה שאסור להדליק נר חנוכה בכלים שקנה מגוי ולא טבל אותם, משום שזה מאוס ופסול לנר חנוכה.

חידה. מה הדין מי ששם שמן פחות מכשיעור וקרה לו נס ודלק כשיעור האם יצא יד"ח.

תשובה: נראה לי שיצא ידי חובה, דאין דין שיעור בנר חנוכה כי כבר ביאר הרב מפונביץ שמי שהדליק בשמן של איסורי הנאה יצא יד"ח דלא שייך לומר של פרסומי ניסא, אבל לא שיש דין שיעור בעצם, ולכן ביאר הרב מפונביץ שמי שהדליק בשמן של איסורי הנאה יצא יד"ח דלא שייך לומר בזה כתותי מיכתת שיעוריה שאין דין שיעור בשמן אלא רק צריך שידלק זמן של פרסומי ניסא ואם זה דלק כך זה טוב.

שאלה. החנוכה בבית משפ' ששון עומדת על שידת מגירות בחדר הסלון. במגירות ישנם ספרי קריאה של ילדי המשפחה. פתיחת המגירות גורמת לניענוע קל של השידה. בשבת חנוכה התעורר ויכות בין ילדי המשפחה האם מותר לפתוח את המגירות בעוד הנרות דולקים - חיים אמר שאסור, אהרון אמר שמותר אחרי חצי שעה שזה כבר דולק-מי צודק?

תשובה: בסימן שי מבואר דהמגירה אינה נעשית מוקצה אגב השולחן, כיון שהוא דבר נפרד ואינו משמש את מה שמונח על השולחן ולכן מותר להשתמש במגירה. וע"ע בס' תקפו בענין כשיש אבן על פי החבית ויש יין בחבית. ואף אם פתיחת המגירה גורמת לניענוע קל של השידה, מבואר בסימן רעז שעצם הגורם לשינוי צורת הלהבה אין בו משום איסור מבעיר או מכבה, ולכן אף שנגרם עי"ז נענוע הלהבה, שרי להשתמש במגירה.

שאלה. גב' לוי טיגנה סופגניות בשמן עמוק לכבוד שבת חנוכה. בשבת רצתה להניח את הסופגניות על המיחם שעומד על הפלטה החשמלית כדי להממין. חיים בנה אמר לה שאסור מאחר והסופגניות מבושלות ויש איסור של אפיה אחר בישול, אהרון אמר שאין כל איסור להמם אותם-מה הדין?

תשובה: בסימן רצג מבואר שדעת השולחן ערוך שאין בישול אחר אפייה, אולם דעת הרמ"א שנהגו להחמיר באפיה אחר בישול. ודעת הגרש"ז דמותר לחמם כיון שאין זה אפיה אחר בישול, ובעל השבט הלוי כתב דכיון שאין דרך בישול להניח על הפלטה, אין לאסור באפיה אחר בישול כשעושה שלא כדרך בישול. והגרש"ז אויערבאך בספרו שלחן שלמה והובא במאור השבת (ח"ב עמ' תקכח) דבכה"ג מותר להניח דלא חשיבא כאפיה אחר בישול כיון שאין זה משנה את טעמו.

שאלה. ר' חיים מניח את החנוכה בפתח חצרו. מאחר והחנוכה יקרה, שאל ר' חיים את ידידו ר' זושא האם מותר לו לומר לגוי בשבת להכניס את החנוכה לביתו חצי שעה אחרי צאת הכוכבים בעוד החנוכה דולקת, ומה יהיה הדין במקרה והחנוכה כבתה?

תשובה: בס' רעו מבואר דמותר לומר לגוי ליטול נר דלוק הואיל ואינו עושה רק טלטול הנר בעלמא, ולדעת הפמ"ג מותר רק באופן של טלטול לצורך גופו או מקומו אך לא בשביל שיפסד או יגנב זולת אם זה הפסד גדול, ועי' בשש"כ פ"ל הערה סה שביאר דאי הוי כלי שמלאכתו לאיסור אזי נמי אסור כשדולק כשהחשש שמא יגנב, אולם לאחר שכבה האש מותר לטלטל ע"י גוי לצורך גופו או מקומו. ויתר על כן כתבו האחרונים דאין להקל לטלטל מוקצה על ידי גוי, אלא רק אם הוי צורך גדול או צורך מצוה וע"ע בפסקי תשובות סי' רעו אות יג.

שאלה. כמה דינים שוים מצינו בהדלקת נרות חנוכה ובהדלקת נרות שבת, ומה הם?

תשובה: הפוסקים דימו את מצות נר חנוכה לנר שבת ודיניהם שוים זולת באופנים דלקמן, בנר חנוכה הדין שכבתה אין זקוק לה ובשבת כבתה זקוק לה. בשבת אם הדליק לפני פלג המנחה יצא בשעת הדחק ובנר חנוכה הדין שצריך לחזור ולהדליק. בנר חנוכה צריך לברך עובר לעשייתו, משא"כ בנר שבת אפשר לברך גם לאחר ההדלקה. בנר חנוכה פטור מי שאין לו בית, אולם בנר שבת צריך להדליק בכל גווניו. בנר שבת צריך שיהיה לו אור במקומו ואין האשה פוטרת אותו בכך, ובנר חנוכה האשה פוטרת את בעלה הנמצא מחוץ לביתו. אשה המתארחת בבית אחר אינה יכולת לפטור את בעלה הנמצא בביתו, משא"כ בנר שבת היא פוטרת את בעלה. נר שבת שהודלק ע"י גוי יוצאים בו לעומת נר חנוכה שאי אפשר לצאת על ידי גוי. יש דיעות שבר שבת אפשר לצאת גם בתאורה חשמלית, אולם לחנוכה זה פסול שצריך שיתן בה שמן כשיעור.

שאלה. לבית שמאי המצווים על שביתת כלים, ולדברי הראשונים שנ"ה צריך משלו, א"כ לא יהא אפשר להדליק נר בער"ש?

תשובה: בשו"ת שערי דעה (ח"א סו"ס כב) תירץ דלא בעינן לכם בנר חנוכה ויוצא בשל הפקר. ועי' מה שהאריך בזה בספר מאורות נתן (סי' מא).

חידה: איזה גזירה חידש המשנה ברורה מעצמו בדיני חנוכה.

תשובה: א] כתב המשנה ברורה בסי' תרע"א סקט"ו, על מש"כ הרמ"א יש לזוהר להעמיד הנרות בשורה בשוה, היינו שלעשות אחד נכנס ואחד יוצא גם אינו כדאי **שלא יבוא לעשות בעיגול**. וכ' בשער הציון **כן נראה לי**.

ב] כתב השו"ע בסי' תרע"ב סעי' ב', "שכח או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה, מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק, שהוא כמו חצי שעה שאז העם עוברים ושבים ואיכא פרסומי ניסא, הלכך צריך ליתן בה שמן כזה השיעור, ואם נתן בה יותר יכול לכבותה לאחר שעבר זה הזמן, וכן יכול להשתמש לאורה לאחר זה הזמן. הגה: י"א שבזמן הזה שמדליקין בפנים א"צ לזוהר ולהדליק קודם שתכלה רגל מן השוק (ד"ע וטור בשם תוספות), ומ"מ טוב לזוהר גם בזמן הזה, ומיהו ה"מ לכתחלה, אבל אם עבר זה הזמן ולא הדליק, מדליק והולך כל הלילה, ואם עבר כל הלילה ולא הדליק, אין לו תשלומין. הגה: ובילילות אחרות ידליק כמו שאר בני אדם, אף על פי שלא הדליק בראשונה (מצא כתוב בשם מהרי"ל ואגודה וד"ע), ע"כ.

ועל מש"כ הרמ"א ז"ל שבזמן הזה שמדליקין בפנים א"צ לזוהר ולהדליק קודם שתכלה רגל מן השוק. כתב המשנה ברורה בס"ק י' "ידליק כשבני הבית מקובצים יחד. ואפילו ללמוד אסור משהגיע זמנה וכ"ש אכילה וש"ד ואפילו התחיל [טו] פוסק, ע"כ.

וע"ז הוסיף השער הציון ס"ק י"ד מדיליה, **"ובאמת יש להחמיר בעוד חצי שעה קודם**, אלא הוא מייירי בבני אדם שמתפללים ערבית בזמנה, ואם כן חצי שעה קודם בלאו הכי אסור משום קריאת שמע [מחצית השקל]. ולפי דעת הפרי חדש והגר"א דיש להדליק אחר שקיעה, ממילא **צריך להחמיר חצי שעה מקודם לכל הדברים** הנ"ל, ואפילו אם כבר התפלל מנחה. אכן לענין לימוד נראה דאין להחמיר, דיש לסמוך אשארי פוסקים הסוברין דזמנה של הדלקה הוא עם סוף שקיעה, כנ"ל בריש הסעיף", ע"כ.

ג] הנה כתב השו"ע בסי' תרע"ג סעי' ב', "הדלקה עושה מצוה. לפיכך קודם שעבר זמנה אינו זקוק לה, ואפילו כבתה בערב שבת קודם קבלת שבת שעדיין הוא מבעוד יום, אינו זקוק לה. וכן אם לאחר שהדליקה בא לתקנה וכיבה אותה בשוגג, אינו זקוק לה. הגה: ואם רוצה להחמיר על עצמו ולחזור ולהדליקה, אין לברך עליה (רשב"א סימן תקל"ט, ור"ן), ע"כ.

ועל מש"כ השו"ע "הדלקה עושה מצוה וכו'", כתב המשנה ברורה בס"ק כ"ה "ר"ל כיון שהדליק תיכף קיים המצוה לפיכך אם כבתה אין זקוק לה ואם הדליקה במקום הרוח וכבתה זקוק לה לחזור ולהדליקה במקום שאין הרוח מצוי דזה הוי כאלו לא נתן בה שמן כשיעור [ל] ומ"מ לא יברך עליה [אחרונים]. ע"כ.

וע"ז כתב המשנה ברורה שם מדיליה "ופשוט דאם הוא רואה שהאור אין נאחו בהפתילה ובדאי יכבה במהרה **שאינו יוצא בהדלקה זו וצריך מדינא לחזור ולהדליקה לאחר הכביה**", ע"כ. והוסיף ע"ז בשער הציון ס"ק ל"א, "דזה גרע מפתילות שאין נאחו בהן האור יפה, דשם הוי רק חשש שיכבה".

ד] עוד כתב בשו"ע סי' תרע"ה סעי' א' "הדלקה עושה מצוה, ולא הנחה, שאם היתה מונחת במקומה שלא לשם מצות חנוכה, מדליקה שם וא"צ להסירה ולהניחה לשם מצות חנוכה. לפיכך עשית שהיתה דולקת כל היום, שהדליקה מערב שבת למצות חנוכה, למוצאי שבת מכבה ומדליקה לשם מצוה, ומ"מ צריך שידליקנה במקום הנחתה, שאם הדליקה בפנים והוציאה לחוץ, לא יצא, שהרואה אומר, לצורכו הוא מדליקה, וכן אם מדליקה ואוחזה בידו, במקומה, לא יצא, שהרואה אומר, לצורכו הוא אוחזה", ע"כ.

ועל מש"כ השו"ע "שידליקנה במקום הנחתה שאם וכו'", כתב המשנה ברורה ס"ק ה', "הנה בזמן הגמרא שהיה צריך להניח הנ"ח על פתח ביתו מבחוץ הוא כפשטיה דצריך להדליק ג"כ במקום ההנחה דהיינו מבחוץ ששם הוא מקום החיוב של פרסומי ניסא ואפילו כהיום שאנו מקילין ומדליקין בפנים בבית מ"מ אינו יוצא באופן זה דצריך שיהיה הדלקת הנרות במקום שניחם לבסוף משום דהרואה יאמר לצורכו הוא מדליקה".

וע"ז הוסיף המשנה ברורה שם מדיליה "ולפ"ז פשוט דה"ה **אם הדליקה בחוץ והניחה בפנים ג"כ אינו יוצא מטעם זה**", ע"כ.

בשהתועלת לזולת גדלה מהנזק שלך - אתה מחוייב לזאת!!!

ממילא הביאור הוא - שהדין להקדים נתינה לגר היא רק כאשר הגר באמת אוכל את הנבלה, אבל אם הגר מעוניין בנבלה בכדי להאכיל אותה לכלבים או לשווק אותה לנכרי - לא יהיה לו דין קדימה, והישראל יכול לעשות זאת בעצמו. ולכן תורה הסמיכה את התיבה 'ואכלה' לנתינה לגר, שרק במקרה כזה הוא קודם.

הגאון רבי זלמן סורוצקין זצוק"ל אמר שלמדים מכאן שהאדם צריך לשקול היטב בכל נידון שמתעורר בינו לאחרים - מה הרווח שלו מול תועלת של הזולת!

לפעמים גם אם אתה צודק לחלוטין - אבל ויתור מצדך עם כל האני נעימות שכרוך בה יכול להועיל לשני עשרת מונים מההפסד שלך. וא"כ אתה מחויב מהתורה לזאת!!!

דתניא לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי וגו' [כא:]

הגאון רבי נפתלי צבי יהודה ברלין זצוק"ל מקשה מדוע התיבה 'ואכלה' מופיעה לפני המכירה לנכרי, והרי גם לנכרי מותר לאכול נבילות?

ותירץ בשם חתנו כבנו - **הגאון רבי חיים סולוביצ'יק זצוק"ל** עפ"י התוספות [בע"ז כ.] שמקשה על שיטת ר' מאיר שיאוי להקדים נתינה דגר למכירה דנכרי.

וא"ת וכי אם יש לו לאדם חפץ למכור יתנו לגר קודם שימכרו לעובד כוכבים? והלא אפילו לישראל אינו מצווה על כך? וי"ל דדוקא נבילה שאינו שווה אלא דבר מועט, לישראל שלא היו עובדי כוכבים מצויים ביניהם, ולגר היא שווה הרבה כשאר בשר.

נס חנוכה בא לחזק ולבטס את ה'דברי סופרים'

המעלה המיוחדת של כלל ישראל, ולהשוותם לשאר אומות ר"ל. במיוחד חפצו היוונים 'להשכיחם תורתך' שבה מתבטא כוחם העצום של חכמי ישראל לקבוע את הדין והמציאות - שמשעה שנמסרה לנו בסיני - לא בשמים היא.

לכן כשהושענו ה' מידם - עשה נס מיוחד כדי להראות לאמות שאין להם כח לעקור אפילו גזירות ותקנות חז"ל.

והוסיף לבאר עפ"י את לשונו של הרמב"ם שקרא למצות החנוכה 'מצוה חביבה' - כי היא באה לחזק ולבטס את 'דברי סופרים' שעליהם נאמר שהם חביבים מיינה של תורה.

הא אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה בציבור. [ט"ז:]

יש מדוע החשמונאים הוצרכו לנס פך השמן הרי טומאה הותרה בציבור?

מתרץ **החתם סופר זצוק"ל** שטומאת זבין לא הותרה בציבור - והרי גזרו על העכו"ם שיהיו כזבים לכל דבריהם.

הגאון רבי ירוחם אולשין שליט"א מעיר שיוצא מהדברים שכל הנס היה עבור גזירה דרבנן!

ומסביר שזו באמת השורש של מלחמת היוונים שרצו לבטל את

המחשבה יוצקת תוכן ומשמעות למעשה

ובספר **החינוך** הביא את דברי הרמב"ן וכתב שיש עוד התעוררות ללב בקרבן הבהמות - מצד הדמיון בין גוף האדם והבהמה - מלבד השכל, וכששורף את הבהמה במקום הנבחר יכנס בלבבו ציור חזק שכל ענינו של גוף בלי שכל אבד ובטל לגמרי.

ומדבריהם הקדושים למדנו שכל המהות של הקרבן אינה מסתכמת בהבאת בעל חיים להקרבה - אלא הדגש הוא על ההתבוננות ושימת לב לפרטים שמעוררים לחזור בתשובה - והם חלק בלתי נפרד מההקרבה.

ומעתה מובן באופן ברור שכאשר אדם חושב במהלך השחיטה מחשבה זרה - שסותרת את רצון ה' - הרי מחשבתו עומדת בסתירה גמורה לכל מהותו ותכליתו של הקרבן - ואינה עולה לרצון!

ת"ש "ונשא אהרן את עון הקדשים" וכי איזה עון הוא נושא? אם עון פיגול הרי כבר נאמר 'לא ירצה'. [ט"ז:]

יש להבין מדוע אדם נענש על מחשבת 'פיגול' שהוא דבר שבלב - ולא נפטור אותו משום 'מחשבה רעה' - אין הקב"ה מצרפה למעשה?

אומר **הגאון רבי ישראל מאיר דרוק שליט"א** שצריך להבין את מהות הקרבת הקרבנות כדי לדעת שהשאלה לא מתחילה!

הנה **הרמב"ן** כתב שהטעם להקרבת הקרבנות הוא "כי בעבור שמעשי בני אדם נגמרים במחשבה ובדבור ובמעשה - צוה השם כי כאשר יחטא יביא קרבן, יעשה דברים בכל החלקים הללו - כנגד מעשיו הרעים.

לפעמים האדם נתקף בתחושת רעב וצמא דמיונית...

לכן צריך לדעת שיש במים את כל הצדדים והאפשרויות, לטוב ולמוטב.

הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצוק"ל אמר שזו פשוטו של מקרא!

הנה באבות דר"נ כתוב המקבל על עצמו עול תורה מסירים ממנו כל עול אחר - ובין היתר מופיע שמסירים ממנו 'הרהורי רעב' - מסביר הגר"ח שלפעמים האדם לא אמור להיות רעב, אבל הוא נתקף בתחושת רעב וצמא דמיונית...

התחושות האלו באות רק מפני שלא קיבל על עצמו 'עול' תורה, אבל אם יקבל על עצמו להשתעבד לעמול בתורה - כל הדמיונות יעלמו.

דורשי הרשומות למדו שכל הצימאון נבע מכך שהלכו שלושה ימים ללא תורה - והיו אלו 'הרהורי צמא' דמיוניים!

והראיה היא שהפתרון היה בוימתקו המים - שם שם לו חק ומשפט - להשתעבד לחלוטין לתורה - ומה העצה להצליח לעמוד בזה? ללמוד עם מתיקות והנאה!

וסבר רבי אלעזר משקין אית להו טומאה בעולם? והתניא ר"א אומר אין טומאה למשקין כל עיקר, תדע שהרי העיד (יוסף) בן יועזר איש צרידה על איל קמצא דכן, ועל משקין בית מטבחיא דכן. [ט"ז:]

בסוגיה של דיני טהרות - יש היחסות מיוחדת ל'מים', מצד אחד הטבילה במים מטהרת, ומצד שני המים מכשירים לקבל טומאה, ויש להבין מה מיוחד בהם?

ואולי יתבאר עפ"י הגמרא בבא קמא [פב.] דתניא "וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים" דורשי רשומות אמרו אין מים אלא תורה, שנאמר "הוי כל צמא לכו למים" כיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה נלאו.

ובתוספת דברי **הגר"א** [אבן שלמה א' י"א] שבתורה יש כח להצמיח ולגדל, כמו המטר על הארץ.

אבל הכל תלוי מה זרעו באדמה - ואם ח"ו הושרשו באדם מידות רעות, ואינו מסכל אותם, התורה רק תגדיל ותצמיח אותם...

”ימי החנוכה במשך הדורות”

בבריאת העולם

בפי' יריעות שלמה להג"ר שלמה קלוגר זצ"ל על פיסקא דעל הנסים (מודפס בסידור יעב"ץ שם), כתב לבאר האי פיסקא ד"כהיום הזה", דבעת בריאת העולם קבע הקב"ה לכל זמן ועת אימתי יהיה נס, ועי"ז הוי הנס כטבע דלזמן הזה נקבע שיהיה בו נס, אבל בחנוכה לא נקבע בזמן הבריאה שיהיה בו נס, ועל כן כתבו ביה הלשון כהיום הזה, והטעם דלא נקבע בבריאה כיון דהוי תלוי בידי אדם דהכל בידי שמים חוץ מיר"ש וע"כ לא נקבע מעיקרא ליום שיהיה בו נסים.

וקצ"ב בדבריו דהנה הרמב"ן (פר' בהעלותך) כ' דנרמז לאהרן חנוכת בית חשמונאי, אכן רש"י שם ביאר בענין אחר, אך משה הזכיר ד"ז בקרא (לג, יא) "מחץ מתניו קמיו" וכמ"ש שם רש"י, וא"כ צ"ב אמאי לא נקבע בבריאה זמן לנס זה וצ"ע.

ומורנו הגרי"א רפפורט שליט"א בשיח יהודה האיר דאם העולם נברא בכ"ה באלול נמצא שתשעה חדשים לפני כן זה כ"ה כסלו, והאריך בביאור הדבר.

קרבן קין הבל

הנה במדרש (ב"ר פכ"ב ד') איתא דזמן הקרבת הקרבנות של קין והבל היה בחנוכה, ולכא' יש להבין מה שייך דוקא בחנוכה להקריב קרבנות, דהנה בחז"ל (פרד"א פכ"א) איתא דהיה בליל פסח דאדם הראשון אמר להם להקריב כמו שבניהם עתידים להקריב ביום זה, אבל בחנוכה צ"ע מה היה ענין להקריב.

ונראה ע"פ מש"כ אאמו"ר הגאון שליט"א דזמן חנוכה הוא זמן של חיבוב הקרבנות א"כ הוא מבואר מאוד דכיון דהוי זמן של חינוך וחיבת הקרבנות א"כ גם שייך האי טעם דעתידים בניהם להיות מקריבים ביום זה קרבנות וע"כ ראוי שגם הם יקריבו קרבנות.

וכמה מפליא הדבר דהנה בקרבן הבל כתב הרד"ק (עה"ת ד, ד) כ' "וישע - ירדה אש וליחכה מנחתו. כמדומה לי שלא שחט הקרבן אלא הניחו חי קשור באותו מקום הקבוע לו, כדי שירד עליו אש מן השמים לאכלו, כמו שהיה עושה לקרבן אביו, כי לא היו שוחטים, כי לא היה אוכלים בשר". וכן לדורות ביום זה ירדה אש למזבח של ישראל וכפי דהבאנו להלן.

פטירת אברהם

בס' הקרנים לרבי שמעון אורסטפולר (מאמר ו') כ' דאברהם נפ' בטבת, ונרמז בפסוק (בראשית טו, טו) תקבר בשיבה טובה, ר"ת טבת. ובס' בת עין (עניני חנוכה) ר"ל דהכונה לר"ח טבת, וכ' דכיון דקי"ל צדיקים מתים ביום הולדתם, וממילא גם נולד בר"ח טבת.

וידידי הגר"י טרגר שליט"א הוסיף דהנה בדרשות הר"ן (דרוש ב') כ' דעשו במכירת הבכורה הפסיד מלהיות זרע אברהם כי לא התאבל על אברהם, ולהנ"ל ג"ז היה בחנוכה.

לידת יששכר

בבני יששכר (מאמר ה') כ' וז"ל "הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך (שה"ש ז, יד) הדודאים נתנו ריח דרשו בו חז"ל הדודאים נתנו ריח טוב בעולם, שבסיבת הדודאים שנתנה לאה לרחל ועי"ז וישכב עמה בלילה הוא, וישמע אלקים אל לאה ותהר ותלד ליעקב בן חמישי ותקרא שמו יששכר (בראשית ל, טז), והוא הוא עמוד התורה, הנה נתנו הדודאים ריח טוב בעולם, אלו דבריהם ז"ל (ב"ר פכ"ב ה'), אבל לפי דבריהם ז"ל הנה לא נודע פירוש שארית הפסוק ועל פתחינו וכו' חדשים וכו', ונראה לפרש, דהנה נעשה הנס דחנוכה בחדש כסלו ולא במקרה הוא מעשה נסים כמו שכתבתי לך כמה פעמים, ואע"ן ואומר, הנה הריון יששכר עמוד התורה היה בסיון בליל א' דחג השבועות, דכתיב וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה וכו' (בראשית שם, יד) וכבר ידעת קציר חטים הוא שבועות, עיין שם באלשיך (ויצא ל, א) כתב שההריון הזה היה בליל חג השבועות על כן יצא מזה יששכר עמוד התורה, וכן הוא בתרגום המיוחס ליונתן ואזל ראובן ביומי סיון, וידוע ממדרשי חז"ל (פרד"א פל"ה) דעיבורי כל השבטים היו לז' חדשים ויולדת למקוטעין (ר"ה יא, א), אם כן לפי זה לידת יששכר היה בכסלו (הגם שבמקצת ספרים כתבו באופן אחר, כתבתי על פי הקבלה ה"ל), ואפשר לפי הנראה היה ביום כ"ה כסלו דייקא, והש"י יודע, והוא הוא עמוד התורה יודעי בינה לעתים וכו'".

קבורת יעקב

בחת"ס (דרשות ח"א סז, ב - פה, ב) כתב הא דאין עושים סעודה בחנוכה, דהנה מבואר במדרש דיעקב מת בסוכות, ונמצא דאחר השבוע ואחר השבעים שהיו במצרים עלו בימי החנוכה לקבור אותו בארץ ישראל, וכיון דהוי ימי קבורת יעקב א"כ לכך לא עושים סעודה. [וע"ע מש"כ החת"ס צב, א].

ויש להוסיף דהנה בקבורת יעקב נהרג עשו, נמצא דבימים אלו זכינו לראות במפלת הרשעים.

ובפרט דהבאנו להלן דויתר יעקב לבדו ויאבק איש עמו היה שיעקב חזר לכד של השמן, והשל"ה האריך ע"ז (פר' וישב), וא"כ נמצא דנצחון במלחמת יון הוי נצחון גם על עשו ושפיר מת עשו ביום זה. [והנה מצאנו (רש"י בראשית כז, לט) שיצחק נתן לעשו את אטליה של יון, ומבואר דנתן לו כח מסוים ביון, וא"כ הנצחון בחנוכה גם על חלק זה].

והנה במש"ח פר' וישב (לז, כד) כ' דיוסף בירך ברכת הנסים ליד הבור אחר קבורת יעקב וזה שייך לחנוכה, עי"ש באריכות.

סיום עבודת המשכן

הטור (סי' תרפ"ד) ביאר דהטעם שקוראים בפרשת הנשיאים הוא ע"פ דברי המדרש (פסיקתא רבתי א, א) דגמרו בני"י את מלאכת המשכן בכ"ה כסלו, [ואמר הקב"ה שצריך לשלם לחודש כסלו, ושילם להם בזמן חשמונאי]. והלבוש (סי' תר"ע) ב' כתב "יש אומרים שגם בחנוכה יש קצת מצוה ברבוי הסעודות, וכן נוהגין באלו המדינות, והטעם משום דבאותם ימים היה גם כן חנוכת המזבח שבמדבר, ונוהגין לומר זמירות ושבחות באותן הסעודות" עכ"ל. ובס' מלבושי יו"ט (שם או' ד') הק' ע"ז דהא חנוכת המזבח היה בניסן ולא בכסלו. ובאליהו זוטא שם תי' וז"ל נראה לי כוונת הלבוש כדאיתא במדרש, דמלאכת המשכן נגמר בכ"ה כסלו אלא שהמתין בהקמה עד ניסן שנולד בו יצחק, ואמר הקב"ה עלי לשלם לכסלו ושילם לו חנוכת בית חשמונאי ע"כ, ובפמ"ג (סי' תר"ע באש"א סק"ג) כ' הנשיאים רצו לחנך מיד בכ"ה כסלו, ומחשבה ודבור מצרפה ה' למעשה, אלא שהמתינו בדבר ה' עד ניסן ושילם ה' להם בימי חשמונאי. [ובס' ארץ צבי (להרצ"א פרומר זצ"ל פר' פקודי) הוסיף דלישראל היה תשוקה עזה בעת ההיא לבנות את המשכן, וע"כ שלמו לימים הללו את

ימי החנוכה שזכו לזה ע"י דרצו בעבודת המשכן].

ובערך השולחן (סי' תר"ע סעי' ה') ביאר דלכך הוי ח' ימים דהיה צריך להיות שבעת ימי המילואים, ויום השמיני תחילת העבודה, וכך בחנוכה שהוא במקום החינוך דמילואים הוי ח' ימים, וקצ"ב א"כ דהיה צריך לקרוא בחנוכה את קרבנות המילואים, ולא את קרבנות הנשיאים, ועדין צ"ב.

ואולי יש להוסיף ע"ז דהנה בבריאת העולם מצאנו דאיכא זמן של בריאה במחשבה ואיכא זמן של בריאה של מעשה, עי' בתוס' (ר"ה יא, א) וא"כ בכמה ענינים דומה המשכן לבריאת העולם, וא"כ י"ל דהבריאה של המחשבה של ישראל היה בכ"ה כסלו דבזמן הזה הכינו את עצמם לקבל את השפעת המשכן, והחינוך למעשה היה בניסן, וא"כ לכך בימי החנוכה הוי מעלה של חינוך דאנו שמחים באותו בריאה של מחשבה שהיה בימים אלו. [ועי' עוד בס' פחד יצחק (חנוכה מאמר ט"ז) דביאר בטו"ט דאם מחמת ימי חנוכה המשכן עשו שמחה, אמאי עשו רק בבית שני, דאז חזרו לחיבתן הראשונה].

ברכת משה

ברש"י (פקודי סוף פרק ל"ט) עה"פ "ויברך אותם משה" כ' "אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ויהי נועם ה' אלקינו" וגו'. ובשו"ת חת"ס (או"ח סי' קנ"ו) כ' וז"ל "שתי ברכות היו אחד בגמר מלאכת המשכן בכ"ה כסלו ואז בירכם יהי רצון שתשרה שכינה וכו' ויהי נעם ה' אלקינו עלינו, וברכה שניה ביום הקמת המשכן בא' ניסן אז בירכם ברכת כהנים" עכ"ל. ונפלאים הדברים דביום ברכה של משה זכו להשאת השכינה בזמן החנוכה שחזרה השכינה לשרות בישראל. ובס' קישוטי תורה (פקודי לט, מג) כ' דלכך נוהגים לומר ויהי נעם בהדלקת נ"ח דכך אמר משה בזמן הזה. ואומרים ז' פעמים כמו שמשה אמר את זה ז' פעמים בז' ימי המילואים.

גלוי סודות התורה למשה

במנהגי החת"ס (ט, א) הביא בשם החת"ס דראוי להרבות בתורה בימי החנוכה לפי שנמסרו סודות התורה למשה בזמן ימי החנוכה, והנה לא ידוע המקור לזה.

ויתכן דהנה כבר הבאנו דבר העמק דבר (תחילת פר' תצוה) דהמנורה היא משפיעה תורה שבע"פ, וא"כ בימי החנוכה שיש את הנרות חנוכה שיש בהם את הכח של הנרות שבמנורה, [וכבר האריכו בזה] א"כ שפיר הוי זמן של גלוי הסודות לישראל.

בזמן המן

הנה במדרש (אסת"ר ז, יא) איתא שהמן לא הצליח להטיל גורלות בשאר חדשים מפני מעלה שהיה בהם, [עלה] כסלו זכות חנוכה. וצ"ע דהא אכתי לא היה אז נס חנוכה ואמאי הוי כבר חודש שבו יש מעלה לישראל. ואולי י"ל דכיון דזמן הארה של חנוכה המשכן היה בחודש כסלו א"כ שפיר כבר היה מעלה זו לישראל שהיה להם כח החינוך בימים הללו. וכמ"ש לעיל בשם הפרמ"ג ועוד.

עוד נראה דהנה מבואר בפסיקתא רבתי (פ"ו) דהיה צריך להיות חנוכה המזבח בחנוכה וה' דחה לא' ניסן והבטיח לכסלו דיהיה בו חנוכה בית חשמונאי והיינו דכבר חל ביה נס דחנוכה ועי'.

ובתרגום שני כתב שהמן לא הפיל על כסלו כי ביום זה איתייסד ביה מקדשא, וצ"ב בכוונתו, ואולי כוונתו לד' המו"ק שהבאנו להלן שחנכו את היכל בבית שני ביום זה, וראה בנזירות שמשון שכתב ג"כ שנקרא חנוכה משום שיוסד ההיכל של בית שני כמ"ש בספר חגי, גם הבטיחם הקב"ה לשלוח ברכה במעשה ידיהם מהיום הזה והלאה עיי"ש, אמנם צ"ע כיצד ראה המן דבר ע"ש העתיד, ועי' ביפה עינים על המדרש הנ"ל דכך פי' דהוי ע"ש העתיד.

חנוכה המקדש בזמן חגי

במור וקציעה (סי' תר"ע) כ' וז"ל "בטעם שם חנוכה, נראה לי דבר חדש בעז"ה, שנקרא כן גם ע"ש חינוך ההיכל, שהיה בזמן הזה בימי חגי הנביא ככתוב בנבואותיו (ב, יח) שבעשרים וארבע לתשיעי, שהוא כסלו, הוסד "ולמחרתו" חנכו בהקדשה. [אע"פ שלא נבנה הבית עדיין כדאיתא במדרש, וכעין שאמרו (זבחים סא, א) מקריבין אע"פ שאין בית] ובהדלקה מבערב, שאין מחנכין המנורה אלא בין הערבים כמו ששינו במנחות (מט, א) וע"ש חנוכה הבית נקראים נס הנרות שאירע באותו זמן חנוכה. ויש מכאן סעד גדול למה שנהגו לעשות סעודות ולהרבות קצת שמחה, והאחרונים נדחקו בכל זה".

ומסיים שם עוד "ועם זה אני מיישב ג"כ קושיות הב"י, שהיה ראוי לבל יהא ראשון מן השמונה ימים מן המנין, ואומר אני שעשו זכרון ליום ראשון לכבוד היכל, שהדליקו בו תחלה בבית שני, ועוד אולי זכות זה היום לפני שחנכוהו להיכל בו בתחילה ע"י הדלקת המנורה, עמד להם שנעשה להם הנס שמצאו הפך, וכיצא בזה מצינו בהרבה מדרשות, שהיום גורם להעשות בו נס, וכדברי הרמב"ן במקומות הרבה בפירוש התורה שזה שארז"ל מעשה אבות סימן לבנים, שכל הנסים העתידיים, צריכים תחלה לפעול דמיון, ונרמזו הכל במקרא שבכל דבר נס, נעשה דוגמתו תחלה, עי' תיקוני הזוהר חדש (תיקון ל"ו) א"כ זה היום עיקר הנס בכללו וסבתו, וזה נכון מאד, עם שלא שערותו הקודמים" עכ"ד. ושמעתי ממו"ר רה"י הגר"י רוזן שליט"א דיתכן לפי"ז דזה הכונה בתפילה דאומרים וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל, והיינו דכבר מקודם היה ימים אלו לימי חנוכה ונוסף החידוש בנס חנוכה שנקבעו להודות ולהלל.

ונראה עוד דלפי"ז הוי ח' ימים, דיום אחד חנוכה, וז' ימי מילואים של שמחה זו וע"כ הוי ח' ימים החנוכה כע"ז, [והנה נבואת חגי (ב, י-כב) היתה בכ"ד כסלו ומתנבא על נצחון של ישראל, והמהר"י קרא מפרש הפסוקים על נצחון החשמונאים ונמצא דביום זה ניצחו במלחמה כמ"ש המאירי בשבת (כא, ב) דהנצחון היה בכ"ד כסלו].

והנה בזמן חגי חנכו את היכל, וגם בזמן החשמונאים חנכו את היכל בהדלקת המנורה, דהא לקה"ק לא הוצרכו לחנוך, וכן המזבח [עי' להלן] לא חנכו, והוי ממש דומיא דנבואת חגי.

נכנסו היונים להיכל וטמאו כל השמינים

כתב רבינו ירוחם. (הל' חנוכה נתיב ט) "בימי יונים בכ"ה ימים של כסלו, נכנסו להיכל וטמאו כל שמן שבהיכל", וכתב בחידושי מהרצ"א (דף כ"ב) "לשון זה אינו מדוקדק דמשמע דכניסת היונים להיכל וטומאת השמינים היה ביום כ"ה, והנה אדרבה ביום כ"ה היתה הישועה, ועי' ביוספון שרשעת היונים נמשך זמן רב".

אך בס' המאור שבתורה (חנוכה עמ' מ"ב) ביאר דברי ר"י עפמ"ש כ' בס' חשמונאים (א' א' פ' נ"ו) "ובחמשה ועשרים יום לחדש זבחו את זבחייהם [של היונים] על הבמה אשר הקימו נוכח מזבח ה' ע"פ, [ולעיל פסוק נ"ג כ' ובחמשה עשר יום לחדש כסלו ויביאו שיקוף משומם על מזבח ה']".

וראה עוד בס' חשמונאים (ב' פ' פסוק ח') ומאת ה' היתה זאת לחטא את הבית בעצם היום ההוא אשר טימאו אותו הגויים והוא יום עשרים ומשה לירח כסלו.

וחזינן דמעלת היום הוא לזכות לחינוך הקרבנות, אך כאשר לא זכו לכך, אז אדרבה ביום זה במקום המזבח הקריבו קרבנות לע"ז, כל המקודש מחבירו חרב מחבירו.

שו"ר בסידור יעב"ץ בהוספות מכת"י דכ' וז"ל "כתבו ספרי דברי הימים שביום זה כבש אנטיוכס ירושלים. וצ"ע אם היתה התשועה ביום זה בשנה שלאחריה, נמצא היה משפט הצרה שנים עשר חדש כמנהג רוב המשפטים הכוללים. כמו שאמרו סוף פרק ב' דעדיות".

והנה האור החיים הק' בפרשת וזאת הברכה כותב (לג, יא) "ומשנאיו מן יקומון, שנתנבא על מלכות יון שעתידה ליפול ביד חשמונאי לז"א משנאיו מן יקומון פ' אפילו מן הזמן עצמו שתהיה להם לשונאים קימה וישראל שפלים בזמן עצמו מחץ מתניים קמיו וגו' וכן היה, ודבר זה היא הצלחה בנס ופלא" עכ"ד. ולפ"ד מבואר יותר שבעצם בכ"ה כסלו הוא כח של יון לנצח, וכך היה שהם הרי נצחו ביום זה, וזה גופא היה הנס שישראל ניצחו.

נצחו החשמונאים את היונים

המאירי (שבת כא, ב) כתב דהנצחון היה כב"ד, אכן ברמב"ם (תחילת הל' חנוכה) מבואר דביום כ"ה נגמר המלחמה. והנה המש"ח בפר' בא (יג, טו) כותב דישאל עושים יו"ט רק ביום הצלה שלהם, ולא ביום המפלה של האומות, דאין שמחים במפלתן של הרשעים, וא"כ צ"ע לשיטת הרמב"ם אמאי עבדינן ביום כ"ה את המועד של חנוכה.

ויתכן דהנה בקובץ מאמרים להגרא"ו (מאמר אומר אני מעשי למלך) כתב דבמלחמת החשמונאים הוי מלחמה בשטן, ולא סתם באומה וע"כ היו צריכים למסור את נפשם ע"ז, וא"כ י"ל דזה הסיבה דאין שמחה גם ביום המפלה של היצה"ר דהנצחון כאן היה יום שמחה שנצחו את היצר הרע ודוק. ועי' הגהות בנין שלמה על הרמב"ם מש"כ כע"ז.

השארת השכינה

בס' יסוד ושורש העבודה (שער המפקד פ"א) הביא מדברי הזוה"ק "ואיהו תמניא יומין דחנוכה לארבעה ועשרין יומין [ר"ל בחודש כסלו] דאין "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד [ר"ל שהם כ"ד אותיות] וכו', ומיד דעלה זית טרף בפיה שרייא כ"ה [ר"ל שהכינה הקדושה] על ישראל בכ"ה בכסלו, ואילו אינון כ"ה אתון דיוחדא, דאינון שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד, ודא איהו חנוכה, חנו - כ"ה".

והנה אם אמרינן דבכל שנה ושנה איכא את אותה הארה, א"כ מה נפלא הוא דמצות נ"ח נחשבת כחביבה דהא הגמ' ביומא (מגילה כט, א) אמרינן דחביבה יש לישראל שכל מקום שגולין שכינה עמהם, וא"כ ביום זה דאיכא שכינה שפיר איכא חיבוב מיוחד.

ועי' בלבוש (ס' תר"ע) וז"ל "דאין להסיח דעתו מהכנעה ועבודת השי"ת, דאין השכינה שורה אלא מתוך שמחה" עכ"ל. מבואר דאיכא השארת השכינה בחנוכה.

ובדרושי הצ"ח לחנוכה (דרוש ל"ג) כ' שכיון עיקר כוונת היוונים היה שלא רצו שתשרה שכינה בישראל, ובאמת באותו הזמן שנעשה בית המקדש עבודה זרה, מסתמא נסתלקה שכינה משם וכו', והקב"ה ברוב רחמיו ורוב חסדיו הראנו אות לטובה, ועשה הנס עם הנרות שהיא עדות להשראת השכינה, וק"ו כאן שדלקו כל שמונת הנרות יתר על זמנן וכו' ולפי שבנס הזה ראו אור גדול השראת השכינה בישראל, כבר היו שבעים מזיו השכינה מעין עוה"ב שאין בו לא אכילה ולא שתייה, לא היה מקום לקבוע ימי משתה ושמחה בדברים גשמיים, רק מאורי האור שהוא מעין עוה"ב וכו' וא"כ בימים הללו ראוי ליתן לב לתקן כל הדברים שגורמים לשכינה שתסתלק מישראל שזה היתה כוונת היוונים עכ"ד.

והנה הרמב"ם (בתחילת הל' חנוכה) כתב דימי חנוכה הם ימי שמחה, ולכאז"ל צ"ע מהיכן הוציא ד"ז. ואולי מהא דאמרינן (שבת כא, ב) דקבעו את ימי החנוכה ליו"ט דס"ל דקבעו לענין זה. ובס' משאת משה (מאמר כ"ב) ביאר דהלל אפשר רק לומר בשמחה, וא"כ בעינן דיהיה ימי שמחה כדי שיוכלו לומר הלל.

ונראה עוד דהנה ימי חנוכה הוי ימי הודאה, והודאה הוא רק בפניו, [וכמו דמצאנו בברכת מודים, דאומרים בחתימה "הטוב שמך ולך נאה להודות" דהוי לשון נוכח ולא כאשר ברכות, והיינו כנ"ל דהודאה הוא רק בפניו] ומעתה כדי דיהיו ימי החנוכה ימי הודאה צריך דיהיה גלוי שכינה מסיום דאז הוי בפניו כביכול, ולכך הוי ימי שמחה דימים דאיכא השארת השכינה איכא שמחה עוז וחדוה במקומו.

חיזוק לבריאה

בשל"ה (מאמר תורה אור וישב) כתב וז"ל "הנה חנוכה שבו היה חנוכה בית המקדש והוא רומז לחנוך העולם כי העולם נברא בשביל קיום המצוות והיונים רצו לבטל תורה ומצוות מישראל, וכשגברו חשמונאים נתגברו התורה והמצוות וממילא נתחזק העולם וכמו שהעולם נברא בכ"ה באלול כן חנוכה בכ"ה לחודש וכו'".

ולפי"ז אית לן טעם נוסף לאכילה ושתיה בחנוכה, דבשו"ת בנין שלמה (ס"ב) הביא מדברי השאלות (פר' בראשית) דהא דעושים סעודה בשבת הוא לפי דאז נתחנך העולם, ומעתה כיון דבחנוכה איכא חינוך להעולם שפיר ראוי לאכול ולשמוח.

והנה בחת"ס (תורת משה דרוש לז' אדר) כתב דעשרה בטבת הוי יום הדין האם לבנות את המקדש, ולד' השל"ה נמצא דהוי דומיא דבריאת העולם, דהעולם נברא בכ"ה אלול ובי' תשרי הוי יום הדין, וכן בכ"ה בכסלו הוי כיום בריאה של המקדש, ובי' טבת איכא יום דין ע"ז.

חנוכה היכל

יש להעיר דהנה בגמ' בע"ז (בב, ב) איתא דבזמן היונים באו פריצים וחיללוהו, ובעל המאור מבואר דכל היכל יצא לחולין ע"ז וא"כ בזמן שנכנסו ישראל להיכל הוצרכו לעשות חנוכה המקדש מחדש ע"י שתי תודות וכדו', והק' אממו"ר הגאון שליט"א א"כ אמאי לא נחשב כעוד מקדש, דהיה בזה חנוכה מחדשת.

ונראה עפ"ד הבית יצחק (ארו"ח סכ"ז) דהפירצה של היונים היה זה גופא דהיה מקדש תחת שלטון יון, וממילא כאשר באו בני ישראל ממילא חזרה הקדושה ולא הוצרכו לעשות קידוש מחדש, וע"כ י"ל דנחשב כהמשך המקדש הקודם כיון דלא הוצרכו לחינוך מחדש. [עוד יש להעיר דהא במהר"ל כתב דעל קה"ק לא היה ליון שליטה, וא"כ נמצא דאף דחינוכו את המקדש מחדש כיון דלא חינכו את כל המקדש שפיר לא נחשב כחינוך בפנ"ע].

ירדה אש מהשמים לקרבנות

כתב החיד"א (מחזיק ברכה א"ח תר"ע) וז"ל "הרב אורחות חיים כתב דאע"פ דנס השמן היה שבעה ימים לבד יום ראשון היה, לפי שאז חנכו הבית מעבודה שבטלו היונים עכ"ד, ויש להרחיב ולתת תבלין בטעם זה במש"כ בספר בן גוריון דכשחזרו אל ירושלים בנו המזבח ויתנו בשר זבח ואש קדושה לא מצאו, ויצעקו אל ה' ותצא אש מעל המזבח והי אש על המזבח עד הגולה השלישית ויעשו חנוכת המזבח בחודש כסלו בכ"ה בו, ומאחר שכן נכון מאוד טעם זה כי ראוי לקבוע יום הנס שחנכו המזבח ונענו באש ולא פסקו עד הגולה, ולכן קראוהו חנוכה כי הוא נס הקבוע והתדיר באש הקדושה שבאה ונקבעה שם" עכ"ל.

וע"ע בשפת אמת (חנוכה תרמ"ז) בענין שם חנוכה איתא דהיה אז חנוכת המזבח והענין הוא דדרשו חז"ל ובאו פריצים ויחללוהו כיון שבאו בה פריצים נעשית חולין דבדאי כששיקצו מלכי יון את המזבח לע"ז נסתלקה השכינה, וכמו"כ האש שירדה מן השמים כדאמרין ביומא דבבית שני נמי הוי אש מן השמים ורק סיוע לא מסייע ונסתלק אז, א"כ אח"כ כשנעשה הנס בודאי חזרה האש בנס דנרות וחזרה הקדושה למקומה ונתחנך הבית". [ועי' מש"כ בזה לעיל בענין קרבן הבל].

ונראה דהנה הדלקת המנורה צריכה להיות מאש המערכה, ויתכן להנ"ל דצריך לקחת למנורה מאש של מעלה, וכן הנס היה שדלק אש של למעלה בלי לקחת מהשמן כמ"ש הקהילות יעקב (שערי תבונה בהגה"ה לס"ה) דזה הנס היה שהאש דלק בלי לכבות את השמן, כאש של למעלה.

תיקנו את המזבח

המהרש"א בשבת (כא, ב) כתב דבזמן ימי החנוכה חנכו את המזבח. ובתוס' יו"ט הביא מס' המכבי דביום כ"ה חנכו את המזבח, ובוה ביאר אמאי קוראים בחנוכה הנשיאים ביום זה, ועי' חת"ס בשבת (כא, ב) דהעיר מתי הקריבו האם בכ"ד או רק בכ"ה ע"ש.

אכן במגילת תענית (פ"ט מ"ז) משמע דבכל הח' ימים עסקו בתיקון המקדש ולא הקריבו אז קרבנות דאיתא שם "ומה ראו לעשות חנוכה שמונה ימים והלא חנוכה שעשה משה במדבר לא עשה אלא שבעת ימים וכו' וכן מצינו בחנוכה שעשה שלמה שלא עשה אלא שבעת ימים וכו' אלא בימי מלכות יון נכנסו בית חשמואי להיכל ובנו את המזבח ושדוהו בשיד ותקנו בו כלי שרת והיו מתעסקים בו שמנת ימים", וכן ביאר המנחת ברוך (ס"י ק"ט ענף ג'), [והנה הפנ"י הק' כיצד הקריבו שמן למנחות ולהנ"ל לא הקריבו ביום זה] וצ"ע.

והנה הטור הביא טעם אחר לקריאה בחנוכה מחמת חנוכת המשכן. ויתכן דנח" בזה דס"ל דלא חנכו את המזבח אז וע"כ צריך לקרוא רק מחמת חנוכת המשכן. ועי' במש"ח (בהעלותך י, י) דכ' "מכבר פירשתי דביום שמחתכם הוי עת חנוכת המזבח, וזה בחזקיה הוי חינוך, לכן היו מחזרים בחצוצרות ולכן היה בשמחה וכו', ולכן בחנוכה דהיה ימי מלאים בימי חשמונאים שבנו מזבח חדש, ששקצום מלכי יון את אבני המזבח, כמפורש בע"ז נ"ב, כתב רמב"ם דהיו ימי שמחה וקבעום לשמחה".

הדלקת המנורה

בס' ברוך שאמר בפירוש על הנסים ר"ל דהא דאמרין והדליקו נרות בהחצרות קדשך, לכאוי הא הדלקה היא בהיכל ולא בעזרה, ור"ל דהוי הדלקה רק לשם שמחה ופירסום וכעין שהיו מדליקין בשמחת בית השואבה ולא היה בזה דין הדלקת המנורה.

ולכאוי הוא מוכרח דהא הכלים מעכבים זה את זה והובא לעיל מדברי המגילת תענית דעסקו בתיקון המקדש בכל הח' ימים, ובאמת משמע דכ' הוא שיטת המגילת תענית דהדליקו ח' שפודים, והיינו דכל יום הדליקו שפוד אחד לפרסם הנס.

והצפנת פענח (ח"א עמ' 78) כתב דהדליקו בזמן הנצחון רק את הנר המערבי, דדקדק בלשון הרמב"ם פ"ג מחנוכה ה"ב דכ' והדליקו ממנה נרות המערכה, והכונה לנר המערבי, והביאור דהא בגמ' בע"ז (מג, א) מבואר דבזמן חנוכה לא היה מנורה, ובפסיקתא דר"כ (פ"ב) איתא דבנס חנוכה הדליקו שמונה שיפודין של ברזל והדליקו בזה, ולכאוי צ"ע מהו השמונה הא בעינן ז' נרות, ולהנ"ל ביאר הצ"פ דהשיפודין היה כמו גולמי כלי מתכות שאינם מקבלים טומאה והדליקו בכל יום שפוד אחד בשביל נר המערבי, והצריכו כל יום להחליפו דאחר שדלק יום אחד הוי שם כלי ע"ז, וא"כ בשעת הטבה נטמא, והנה בשאילתות (פר' וישלח שאילתא כ"ו) מבואר דמצאו פך ובו לוג שמן, ולהנ"ל הביאור דכיון דהוי נר המערבי וצריך להדליקו ביום ובלילה לכך בעינן לוג שמן עכ"ד. ונראה לפי ב' הדרכים מבואר אמאי מדלקים רק נר אחד [נר איש וביתן] ולא ז' נרות כמו דהיה במקדש, דלכאוי הנס היה בכל הז' נרות ולהנ"ל ניחא דהיה רק הדלקה של נר אחד בנס וע"כ עושים זכר לזה רק הדלקה של נר אחד.

אכן פשטות דברי הראשונים והאחרונים דנתקשו באופני הדלקה מחוור דהדליקו את המנורה כדינה בכל הז' ימים.

קבעו בהלל ובהודאה

בגמ' (שבת כא, ב) איתא דלשנה אחרת קבעום בהלל ובהודאה, וכבר עמדו לבאר אמאי דוקא לשנה אחרת. ומאמור"ר הגאון שליט"א שמעתי לבאר בזה ע"פ מה דשמע מהגר"י סרנא זצ"ל לבאר הא דאומרים אנא ה' הושיעה נא, אנא ה' הצלחה נא, בתחילה איכא בקשה על הישועה, ואח"כ איכא בקשה על הצלחה שהישועה לא תביא ח"ו לנזק, וסיפר הנ"ל דהיה בישיבת סלובדקא בחור מיוחד שחלה והתפללו עבורו וכאשר התרפא הצליחו להשפיע עליו הרופאים שיעזוב את השיבה ויצא לתרבות רעה, א"כ נמצא דהישועה לא היתה בשבילו הצלחה. וא"כ י"ל דגם כאן אחר שעבר שנה ראו שהנצחון בחנוכה היה לדורות הצלחה ולכן קבעו רק לשנה אחרת.

עוד נראה לבאר דהנה את המתיונים הרגו רק אח"כ וא"כ אכתי לא יכלו לקבוע לנס והודאה, דאכתי השתיירו המתיונים, ע"כ נהגו בזה רק לשנה אחרת.

עוד נראה, דהנה בכל ישראל לא ידעו על נס הפך השמן מיד, ורק אחר זמן ידעו יכול, ובתקנה רצו שינהגו בה כל ישראל, וע"כ חיכו לשנה הבאה כדי לקבוע בהלל ובהודאה.

שו"ר בריטב"א שם דכ' "לשנה אחרת קבעום ימים טובים להלל ולהודאה. פי' כי בשנה הראשונה לא קבעום שמונה שלא היו יודעים כמה ימשך הנס, וכל שהשמן היה נמשך היו עושים יום טוב".

חוזר וניעור מעלת הימים

לשנה אחרת קבעום בהלל ובהודאה, וביאר הבן איש חי (בס' בן יהודה שבת כא, ב) דרצו לראות אם איכא הארה זו בשנה אחרת או דפסיק והוי הארה רק לאותה שנה ולשנה אחרת דראו שוב את מעלת הימים קבעום בהלל ובהודאה. וזה הכונה וקבעום ועשאום דקבעו למעלה בשמים, וממילא עשאום למטה.

והיה אפ"ל הא דחששו שא"ז לדורות עפ"ד הירועת שלמה דהובא לעיל דהא לא נקבעו הימים מתחילת ימי בראשית לימי נס וא"כ שפיר הוי חידוש שנשאר הארת הימים לדורות. ועי' בבני יששכר (חנוכה מאמר ד' או' פא) דביאר בזה הלשון ופורקן כהיום הזה דהיינו דחוזר הארה בכל שנה עי"ש בכל דבריו.

חנוכה בזמן המקדש

יל"ע אי בזמן המקדש ג"כ הדליקו נרות חנוכה, דהנה ברמב"ן פר' בהעלותך כתב דהנרות חנוכה הוי המשך לנרות המקדש, וא"כ בזמן מקדש שהיה הדלקת המנורה לא היה צריך לכא' הדלקת נרות חנוכה, וכ"כ בס' יבין דעת להגר"י מקטונא בקונטרס חסדי אבות (ס"ז או' י"ז). ולפי"ז היה אפ"ל דזהו הכונה בגמ' בר"ה (יח, ב) על חנוכה דתיבטל איהו ותיבטל מצותה, ורש"י מזכיר רק מצות הלל, ולא מזכיר נ"ח ולהנ"ל ניחא דאז לא היה עדיין נ"ח,

וכן מבואר הברייטא בשבת (כא, ב) דמקשינן מאי חנוכה ולא מוזכר שם להדליק את הנרות, והיינו דזה עיקר התקנה של אותו הדור. ורק אחר כך בדורות של שמאי והלל תיקנו להדליק, וכן נראה בשאלתות מכת"י על חנוכה דכתב דתקנת חנוכה היה של שמאי והלל, [ובזה י"ל מאי דהעירו אמאי נח' ב"ש וב"ה בנר חנוכה כיצד מהדרין הא ראו כיצד נהגו עד אז ולהנ"ל ניחא דהם חידשו את המנהג].

אכן ברמב"ם כתב להדיא דחכמי אותו הדור קבעו להדליק נר חנוכה וכן נראה במגילת אנטיוכס ודוק. וראה לעיל מש"כ בזה.

ועי' בס' משנת חיים (חנוכה ח"ב ס"ח ח') שדן אם הדליקו נר חנוכה בבית המקדש.

שוב הראוני בס' מור ואהלות (לרבי אליהו פוסק אוהל מנורה הטהרה או' ב' לעמבערג עמ' ס') דכ' "נראה לפענ"ד, דבזמן שבית המקדש היה קיים, אחר [-שנעשה] הנס חנוכה, היו מדליקים גם כן נר חנוכה [-בבית המקדש] במנורה אחרת, ואפשר במנורת של בית חשמונאי עי"ש באורך.

גזרו מיתה על שמחת היהודים

איתא בירושלמי (סוכה פ"ה ה"א) "בימי טרוגיניוס הרשע נולד לו בן בתשעה באב והוי מתענין, מתה בתו בחנוכה והדליקו נירות שלחה אשתו ואמרה לו עד שאת מכבש את הברבריים בוא וכבוש את היהודים שמרדו בך חשב מיתי לעשרה יומין ואתא לחמשה אתא ואשכחון עסיקין באורייתא בפסוקא ישא עליך גוי מרחוק מקצה הארץ וגומ' אמר לון מה מה הויתון עסיקין אמרון ליה הכין וכן אמר לון ההוא גברא הוא דחשב מיתי לעשרה יומין ואתא לחמשה והקיפן ללגיונות והרגן אמר לנשיהן נשמעות אתם ללגיונותי ואין אני הורג אתכם אמרון ליה מה דעבדת בארעייא עביד בעילייתא ועירב דמן בדמן והלך הדם בים עד קיפרוס באותה השעה נגדעה קרן ישראל ועוד אינה עתידה לחזור למקומה עד שיבוא בן דוד".

ובשו"ת ציץ אליעזר (ח"ט סכ"ו) כתב לבאר לפי"ז את הטעם שלא הוזכר במש' נס חנוכה, דכיון דהיה מעשה זו חששו שהגויים יפרשו את שמחת החנוכה למרד כנגדם.

והיה אפ"ל לפי"ז דזהו הכונה בתקנה של שעת הסכנה מניחו בביתו ודיו, דאע"פ דלכא' מחמת הסכנה היה ראוי למסור נפש ע"כ, אכן כיון דיצא מזה תקלה זו לכך חששו ומדליקים רק בבית.

ובעיקר דברי הירושלמי צ"ע הא שלוחי מצוה אינם ניזיקין, וכיצד ניזקו.

בזמן הסכנה

הגרי"ז חידש (הו"ד בק' חנוכה ומגילה ס"ג או' ג') דאיכא תקנה נוספת דבשעת הסכנה מניחו בביתו. ונראה לבאר ד"ז, דהא אחר דאיכא שעת השמד היו צריכים להפסיק לחגוג את הנר דהא אכתי עבדי אחשוורוש אנן, וזה נתקן תקנה מחודשת דאף בשעת השמד מדליק ביתו, וענינו דנס החנוכה כח השפעתו הוא אף כשאנו עבדי אחשוורוש דכח המסירות נפש למצוות קיבלו מכח המלחמה דיון והבן.

חנוכה לעתיד לבא

במדרש שוחר טוב (משלי ט, א) איתא "כל המועדים עתידים ליבטל חוץ מפורים", ובעטרת זקנים (ש"ע אור"ח סתרע"ו). ובס' מגיד מישרים לב"י (פר' ויקהל) ובס' מנות הלוי בהקדמה, ובס' ספר החיים לאחי המהר"ל (ח"ג פ"ז) גרסו חוץ מחנוכה ופורים. ולכא' קצ"ע דהא בפורים איכא קרא, ובחנוכה הא ליכא קרא, [ועי' רמב"ן ריש בהעלותך דהנרות קימים לעולם וביאר דהכונה נ"ח ויל"ד אי דוקא נ"ח או יו"ט דחנוכה]. ובשאר הראשונים [הרשב"א דהובא להלן ועוד דלא הזכירו ענין דחנוכה לא בטל, יל"ד דנח' אי איכא דין יו"ט בחנוכה או רק נהוגי מצוות, והארכנו בזה בענין תקנת ימי חנוכה, דאם הוי כיו"ט בזה שייך לומר דלא בטל, אבל אם הוי רק כנהוגי מצוות בעלמא בזה שייך שיבטל].

והנה הגרי"ז עה"ת (על מגילת אסתר) ביאר בדברי הרמב"ם דכתב דפורים לא בטל דהכונה כל המועדים דמגילת תענית וכן ביאר ר' מרדכי גימפל יפה זצ"ל בספרו תכלת מרדכי הובא בסידור אוצר התפילות בפ' עיון תפילה (בסוף היוצר לפ' זכור).

והנה ברמב"ם (פ"ד מחנוכה ה"ב) כ' דמצוות חנוכה היא מצוה חביבה עד מאוד, ובמ"מ כתב דהמקור מהא דאמרין הרגיל בנר הו"ל בנים ת"ח, ועי' מש"כ בזה במק"א. ונראה לבאר ע"פ הנ"ל דחנוכה לא מתבטלת מדין מגילת תענית והנה בפורים כתב הרמב"ם להדיא דלא מתבטל, אבל בחנוכה לא הזכיר, ומעתה נראה דלזה רמז הרמב"ם בהא דמצוה חביבה עד מאוד, דהנה בגמ' בשבת (יג, ב) אמרין דמפני מה נתבטל מגילת תענית, דהיה רק לדורות ראשונים דהיו מחבבים את הצרות, ומעתה חנוכה דנשאר בחביבות לכך לא בטל, ומעתה נראה דלכך הזכיר הרמב"ם דהיא מצוה חביבה היינו דאכתי נשאר ביה דינא דמגילת תענית, [והא דבפורים הזכיר להדיא דלא נתבטל והכא רק מחמת זה, ואולי דבפורים נאמר דלא יסור מזרעו וממילא היה בהבטחה שלא יתבטל, אבל בחנוכה כל מאי דלא נתבטל הוא מחמת דהעם דנשאר בהם חביבות, וממילא לא שייך ביה טעם הביטול והבן].

אמנם במדרש שם בסמוך מבואר לא כן, דמבואר שם דאף יוה"כ לא בטל שנא' והיתה להם לחוקת עולם, וא"כ משמע דאין הכונה רק למועדי מגילת תענית, והיה אפ"ל דאף הגר"ז לא שינה ממשטם אלא הכונה, דהא יו"ט דפורים איכא רק במגילת תענית וע"כ דנכלל בזה גם ענין זה דכל המועדים עתיד הם ליבטל והיינו בין מועדי ישראל ושאר מועדים דמגילת תענית, [ונפרט דביאר כן ברמב"ם נראה דדיבר על זכרון הצרות].

והנה בטעמא דלא מקרי דיתבטל אות אחת מהתורה עי' בגבורות ה' למהר"ל פנ"ב דביאר דכיון דכל המועדים הם זכר ליצ"מ ממילא יבטלו כמו דמבטל זכירת יצ"מ כמבואר בגמ' בסוף פ"א דברכות. [ולפי"ז צ"ל דקריאת המגילה דהוי זכר לעמלק איכא גם לעת"ל וכמבואר בתרגום יונתן פר' כי תצא].

ובס' מגיד מישירים הביא דהכונה דכל המועדים לעת"ל לא ישארו המצוות, רק יאמרו הלל וזמירין ותשבחין לה' וא"כ זהו הכונה חנוכה ופורים לא בטלים דבחנוכה ופורים לית בהו אלא סיפור נסים הקב"ה וא"כ בכל המועדים נעשה כן ולכך לא בטלי, וקצ"ע מהמשך המדרש דגם יוה"כ לא בטל, ואולי דגם יוה"כ הוי כולו תפילה וצ"ע. [ועוד יל"ע הא איכא הדלקת נ"ח בחנוכה, ועי' מו"ז ח"ח קל"ז דר"ל דלעת"ל לא ידליקו נ"ח בבתים [וכן היה בזמן בית המקדש] דהיה פירסום בנרות המקדש, [וביותר ר"ל דהא הכל ענין דפירסומי ניסא וזה ליכא לעת"ל דכולם יראו יד ה'] והארוני בס' בן איש חיל לבן איש חי ח"ב דרוש א' לשבת תשובה דג"כ נקט דהדלקת הנר דחנוכה יתבטל לעת"ל. ולפי"ז לכאן מבואר דכל הדלקה הוא אחר החורבן וא"כ לא ידליקו נ"ח רק יאמרו הלל והודאה והוי כעיקר התקנה והדר דנקרא דלא בטלים לעת"ל.

והנה לדברי המגיד מישירים נחא דאף דדרשינן מקרא דפורים לא בטל דכתיב וזכרם לא יסור מזרעם בחנוכה אי"צ לקרא דאיכא סברא דהודאה לא בטל, [ועי' ויק"ר (ט, ז) לעת"ל כל הקרבנות בטלין וקרבתן תודה אינו בטל כל התפילות בטלות והודאה אינה בטלה, ומבואר דהודאה לא מתבטלת לעת"ל].

ואאמרו"ה הגאון שליט"א ביאר בזה כיון דימי חנוכה ופורים הם הודאה ולכן זה לא יתבטל לעת"ל, דהודאה הוי לעולם, משא"כ חיזוק אמונה יהיה לעת"ל דברים גדולים יותר, [ועי' מש"כ בזה בנזר הגדה בפסקא דאמר ר' אלעזר בן עזריה].

והנה הרשב"א (תשרי ח"א סצ"ג) נשאל מה הכונה יתבטל או לא יתבטל אות מהתורה וביאר דהכונה דיש הבטחה דלא יתבטל לדורות מחמת גזירות, והק' במנות הלוי אסתר (ט, ט), דהא מצינו דכן התבטל, [והיה אפ"ל דהכונה דלא התבטל לגמרי, דאף דאיכא גזירה על עיר אחת לא היה גזירה על כל כלל ישראל]. וביאר במנות הלוי דבטל הכונה דלא יהיה חשוב כ"כ דהיו נסים יותר גדולים, אבל פורים דכולם נמכרו לא יהיה עוד לכן לא יבטל, ולפ"ד גם חנוכה י"ל דהוי נס מיוחד שה' חס על הרוחניות של עם ישראל, והציל אותם, וזה לא יהיה יותר דכל הגזירות הוי רק הגשמיות. אמנם בלשון הפרקי דר"א פמ"ו איתא גירסא כל המועדים עוברים ויוה"כ אינו עובר וא"כ אכתי צ"ב.

ויתכן בזה דזכו לזה ע"י מסירות נפש ומאי דהיה ע"י מסיר"נ לא מתבטל, דעי' במכילתא (פר' כי תשא מס' שבת פ"א) "אות היא לעולם, מגיד שאין השבת בטלה לעולם מישאל, מפני שמסרו נפשם עליה. שכל דבר שמסרו נפשם עליו נתקיים בידם, כגון שבת ומילה ותלמוד תורה וטבילה, וכל דבר שלא מסרו נפשם עליו לא נתקיים בידם, כגון בית המקדש והדינין ושמיטה ויובלות". וא"כ חנוכה ופורים דהיה ע"י מסירות נפשם של ישראל לא בטל, חנוכה עי' מסירות נפש של החשמונאים, ופורים ע"י מסירות נפש של מרדכי ואסתר, וכן יוה"כ דמבואר בתנא דבי אליהו זוטא פ"ד דמחמת דעשו ימי תענית זכו ליוה"כ. ולפי"ז הני דלא הזכירו ד"ז דחנוכה לא בטלה אכתי צ"ע בדעתם אמאי יבטל הא נעשה במסירות נפש.

והנה רש"י (ר"ה יח, ב) כ' לגבי הא דלא מתבטל חנוכה, "דמפרסם ניסא - כבר הוא גלוי לכל ישראל על ידי שנהגו בו המצות, והחזיקו בו כשל תורה - ולא נכון לבטלו". מבואר דמה שלא מתבטל הוא מכח הרצון שלנו, וא"כ גם לעת"ל י"ל כנ"ל.

ואולי יתכן דהנה כל ענין חנוכה הוא להגדיל כח חז"ל, ותורה שבע"פ ושרתה דשכינה אף בבית שני, וא"כ לעת"ל דכולם יראו בהנהגת ה' לא יצטרכו לפירסום זה ודוק.

ונראה להביא מקור לזה דלא יתבטל לעת"ל דבלשון מגילת אנטיכוס (פס"ט סט), כתיב ועד עולם לא יסור מהם, וביותר מפורש במדרש לחנוכה (הובא באוצר המדרשים, ובס' מלכות הכהנים עמ' קע"ד ועוד) דכתיב שם וזכרם לא יסור מזרעם, והוא אותו לשון דנקבע בחז"ל על פורים, וא"כ זהו המקור לזה דלא יתבטל לעת"ל, [וקצת נראה לפי"ז דעיקר הסיבה דלא יתבטל דישאל קיבלו ע"ע את מצוה זו וממילא לא יבטלוהו, משא"כ בשאר המועדים דה' ציוה אותם לעשות את המועד דוק]

מנין הימים לעת"ל

במנ"ח (מצר' ש"א) כ' "והנה דינים אלו משום ספיקא דיומא עבדינן כאבותינו שני ימים היינו ביום טוב דאורייתא אבל בדרבנן כגון חנוכה בודאי בזמן שהיו מקדשין ע"פ הראי' והיו שלוחין יוצאין על חנוכה כמבואר בש"ס דר"ה ובמקום שלא היו מגיעין בודאי עבדינן ט' ימים ואף שהוא ס' דרבנן מ"מ כיון דאנו מסופקים אם יום הראשון אינו חנוכה א"כ הוי תשיעי חנוכה ואם יום התשיעי אינו חנוכה הוי יום הראשון חנוכה ואי אמרינן סד"ר ולקולא א"כ לא יהי' לא ביום הראשון ולא ביום התשיעי כי מאי חזית ובאמת ביום א' או יום ה' בודאי הוא חנוכה וא"כ הו"ל אקבע איסורא ועבדינן לחומרא לכאן ולכאן ועבדינן תרי יומי וגם מעיקרא תקחז"ל אצלם וז"פ. ועי' מ"ל פ"א מה' מגלה וחנוכה מ"ש בשם הר"ן ויש להאריך בזה. אך האידנא דאנחנו בקיאים רק משום מנהג אבותינו דשלחו מתם כו' ועל דרבנן לא חששו כ"כ ע"כ אנחנו עושים רק שמונה ימים חנוכה אבל כשיבנה ביהמ"ק ב"ב ונשוב לקדש עפ"י הראיה אז הרחוקים דעתידה א"י להתפשט בכל הארצות בודאי יעשו חנוכה ט' ימים כנלע"ד".

אכן ראיתי בס' דעת סופר לחנוכה דכתב לתרץ קושית הב"י אמאי תיקנו ח' ימים אף שהנס היה רק ז' ימים, ות' דבאמת צריך היה לתקן רק ז' ימים אכן מחמת הגליות תיקנו ח' ימים, ולפי"ז לעת"ל ינהגו בא"י רק ז' ימים ולא ח' ימים ודוק. [וע"ע בדרשות חת"ס (סו, ב) דהסיבה שעושים ח' ימים בחנוכה הוא מחמת שרצו שחנוכה תגמר באותו זמן שנגמר הנס, וכיון דבזמן הנס היה חודש כסלו חסר הסתיים החנוכה בב' סבת. ולכן צריך שיהיה תמיד באופן כזה, ולכן עשו ח' ימים יעו"ש].

וארטים לפרשת וישב

לז ב. וישב יעקב בארץ מגורי אביו.
אומר רש"י ביקש יעקב לישב בשלווה קפץ עליו רוגזו של יוסף. וביאורו: דהנה איתא בתורה ועבדום ועינו אותם 400 שנה, ובסוף עבדו רק 210. יש ע"כ בחז"ל 2 תשובות. א. שחישוב שנות העבדות התחיל משנולד יצחק וא"כ עברו 400 שנה. ב. קושי השיעבוד השלים את הגזירה, היינו שבאיכות עבדו 400 שנה אפי' שבכמות היו רק 210. והנה יש קושייה בחז"ל איך נענש יוסף הרי הוא היה פחות מבן כ' שנים ואינו בר עונשין. ותירצו ע"פ התרגום וישב לז ג שיוסף היה בן זקונים-היינו חכם. לכך נענש אפי' שהיה פחות מ-20 משום שבאיכות הוא היה נחשב כבן 20. כעת הפסוקים מוסברים יפה. ביקש יעקב לישב בשלווה-משום שס"ל שהולכים בתר איכות וא"כ הוא לא צריך להיות בגלות כעת, אלא מספיקה הגלות שיהיו 210 שנה במצרים שהם נחשבים כמו גלות של 400 שנה, דבאיכות ה- 210 האלו הם 400. מיד קפץ עליו רוגזו של יוסף, כי אם מחשבים לפי הכמות בלי להתחשב לאיכות אז יוסף לא אמור להיענש כי הוא מתחת גיל 20, אבל מכיוון שיעקב ביקש ליישב בשלווה סימן שסבר שאולינן בתר האיכות, אי"כ באיכות יוסף כבר בן 20, ולכן מיד קפץ עליו רוגזו של יוסף. מהרש"ם.

לז ד. ולא יכלו דברו לשלום.
הגאון מקשה מה זה הנוסח דברו לשלום למה לא כתוב שלום. י"ל ע"פ ברכות סד. הנפטר מחברו אל יאמר לו כך בשלום אלא לך לשלום, שהרי יתרו אמר למשה לך לשלום והצליח. דוד אמר לאבשלום לך בשלום ונתלה. וזמ"ש שהשבטים שנוא את יוסף, ולא יכלו לומר לו לך לשלום. (ומדוקדק שבפגישת יוסף עם אחיו לקמן כתוב וישאל להם לשלום משום שהוא לא שמר להם טינה, לכן אמר לשלום. וכן: ואתם עלו לשלום)

לז ח. ויוסיפו עוד שנוא אותו על חלומותיו ועל דבריו.
וברש"י שהיה מביא דיבתם רעה אצל אביהם. צריך להבין למה רק אחרי החלומות הם שנוא אותו ע"ז שהביא את דיבתם רעה? וי"ל ע"פ יסודו הגדול של החפץ חיים, שגם באופנים שמותר לדבר לשון הרע על השני זה רק שהמספר נקי לגמרי מאותו דבר רע שהוא מספר, ובלא"ה אסור. ועפ"ז אפשר לבאר מדוע האחים הוסיפו לשנוא את יוסף על שהביא דיבתם רעה אחרי חלומותיו, שהרי יוסף אמר עליהם שהם מתנשאים על בני השפחות לקרותם עבדים, ובתחילה היה להם לימוד זכות עליו שהוא חושב שזה לתועלת ולכן הותר לו לספר, אבל אחרי שהם ראו שהוא חולם חלומות שהם ישתחוו לו ושהוא יתנשא עליהם, הם אמרו לעצמם שאם הוא חולם על כך בלילה כנראה שהוא מהרהר בכך ביום, וא"כ הוא לא נקי מלהתנשא עליהם, וממילא למפרע "ויוסיפו עוד שנוא אותו על חלומותיו ועל דבריו" - על כך שהוא מעליל עליהם שהם רוצים להתנשא על אחרים, שהרי אתה בעצמך לא נקי מזה. ועל פי דברי החפץ חיים האלו אפשר לבאר פשט בהמשך הפרשה, יוסף אומר לאשת פוטיפר ואין אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים, ולכאורה יש כאן כפל לשון שאחרי שהוא אומר "ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת" הוא מוסיף עוד "וחטאתי לאלוקים", מה זה הכפילות הזו? אך לדברי החפץ חיים יש לומר, שהרי יוסף אמר על השבטים שהם חשודים על העריות כמבואר ברש"י (לז ב), ועל כך אמר יוסף אני אמרתי על אחי שהם חשודים על העריות, ואם עכשיו אני אכשל באשת איש תהיה עלי טענה למפרע, כיון שאני לא נקי בזה איך סיפרתי עליהם, ולכן הוא אמר "ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת" בלשון עתיד, "וחטאתי לאלוקים" בעבר, שיגלגלו עלי אף על העבר שאמרתי שהם חשודים על העריות. רבי אליהו דיסקין.

לז י. הבוא נבוא וגו' להשתחוות לך ארצה.
איתא בברכות לד: ת"ר השתחואה זה פישוט ידיים ורגלים. שנאמר להשתחוות לך ארצה. והקשו למה לא הביאו ראה מקרא לעיל לז ג וישתחו ארצה שבע פעמים. ותירץ בליקוטי שושנים' ששם כתוב שהשתחוו ארצה, והיינו שכך עשה. אבל אנו לא יודעין מה קורה במקום שסתם אמר להשתחוות, האם יש דין של ארצה והיינו פישוט ידיים? ועי' הגמ' מביאה ראייה מכאן שיוסף אמר סתם, הנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לו, ויעקב ענה הבוא נבוא אני וכו' להשתחוות לך ארצה. ש"מ שסתם השתחווה זה ארצה והיינו בפישוט ידיים ורגלים.

לז יא. ויקנאו בו אחיו.
למה רק כעת קינאו בו, ואילו בחלום של אתמול בפסוק ח לא נאמר ויקנאו בו אלא רק ששנאו אותו. י"ל, אומר האלשי"ך, שבתחילה זלזלו בחלומותיו וחשבו שזה מה שחשוב ביום, אבל כעת כשראו שהוא חולם גם על השמש והירח שגם אבא ואמא שלו ישתחוו לו, כאן הם אמרו בוודאי הוא לא חשב ע"כ ביום ויש משהו בדבריו, אז כבר קנאו בו.

לז יז. ויאמר האיש נסעו מזה.
ובמדד"ר ממידותיו של מקום. מה הכוונה נסעו ממידותיו של הקב"ה? אומר ר' העשל: במדרש מבואר, שהשבטים התנכלו לא יוסף להמיתו, מפני שהם ראו ברוח הקודש שעתידי לצאת ממנו ירבעם בן נבט שעתידי להחטיא את ישראל, להדיח את עשרת השבטים - השואה הרוחנית הגדולה ביותר שהיתה בהיסטוריה של כלל ישראל, והם דנו אותו על שם העתיד. ומה הן מידותיו של הקב"ה? כתוב אצל ישמעאל (בראשית כא, יז), שהמלאך אמר להגר: אם יתראה כי שמע אלוקים אל קול הנער באשר הוא שם. ואומר רש"י: לפי מעשים שהוא עושה עכשיו הוא נדון ולא לפי מה שהוא עתיד לעשות, לפי שהיו מלאכי השרת מקטרגים ואומרים: מי שעתידי זרעו להמית בניך בצמא אתה מעלה לו באר. והוא משיבם: עכשיו מה הוא, צדיק או רשע? אמרו לו: צדיק, אמר להם: לפי מעשיו של עכשיו אני דנו, וכיון שהשבטים לא דנו את יוסף באשר הוא שם – לפי מעשיו עכשיו, אלא על שם העתיד, לפיכך הם נסעו ממידותיו של הקב"ה.

לז י. ויאמר האיש נסעו מזה כי שמעתי אומרים נלכה דותנה.
וברש"י: הסיעו עצמן מן האחוה. ברש"י מבואר שהנסיעה לדותן היתה בשביל ללכת מהאחוה, מה הקשר? וי"ל שכיוון שאביו שלחו לשכם (לז יג) אז שם הם לא יוכלו להזיק לו כי הוא שליח מצווה (כיצוד אב) ושלוחי מצווה אינם ניזוקים. לכן הלכו לדותן ששם הוא לא שלח מצווה ויהיה אפשר להזיק לו. וזאת היתה מטרת הנסיעה לדותן שיוכלו להזיק לו, וא"כ מובן שנסעו מהאחוה, היינו מהאהבת אחים. דברי אברהם.

לז כד. והבור ריק אין בו מים.
אומרים חז"ל אבל נחשים ועקרבם יש בו. מקשים העולם א"כ מה הצלה יש כאן הרי זה ממש מיתה לזרוק אדם לבור מלא נחשים ועקרבם. וי"ל דהנה השבטים דנו את יוסף כדין מורד בלכות יתודה כי חלם שימלך והמלוכה נתונה ליהודה, ולכאורה קשה מה הוא אשם הא זה מה שהוא חלם! אלא יש לחלק בין חלום שחולם מעצמו לחלום שחולם ע"י מלאך (ברכות נה) השבטים ידעו שחלם אבל אולי זה פרי מוחו, אלא שאמרו חז"ל בברכות סב. שהצנוע בבית הכסא ניצל מנחשים ועקרבם, וחלומותיו מיושבים עליו, והיינו שחלומותיו ע"י מלאך, וא"כ אמר ראובן ממי"נ אם הוא חולם מפרי מוחו אז אדרבה נגזר דינו למות ע"י הנחשים, אבל אם הוא חולם ע"י מלאך סימן שהוא חולם חלום אמת והוא צנוע בביה"כ וא"כ הוא גם אמור להינצל מנחשים והעקרבם. מלב"ם

לז כד. והבור ריק אין בו מים.
שבת כב. נחשים ועקרבין יש בו. אפשר לבאר זאת ע"פ בבא בתרא די. שדרש שם על הפסוק (מלכים א ח, ט): אין בארון רק שני לוחות אבנים, מאי אין בארון רק? מיעוט אחר מיעוט, ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ספר תורה שמונח בארון, ומבאר המלבי"ם (שם) איך המיעוט הכפול משמע ריבוי: שהמיעוט השני אינו מיעוט של עיקר הדבר אלא מיעוט מהמיעוט האמור, דהיינו שלא קוראים את הפסוק: אין בארון, רק שני לוחות אבנים – שאותם יש בארון, אלא קוראים את הפסוק: אין בארון רק שני לוחות אבנים אלא יש עוד דברים. ועפ"ז אפשר לבאר גם כאן על דרך זו: והבור רק כתוב חסר, בלי יו"ד, ואפשר לקרוא את זה גם במשמעות 'רק' דהיינו מיעוט, וכאילו יש כאן מיעוט אחר מיעוט 'רק' ו'אינ', וממלא קוראים את הפסוק: והבור רק אין בו מים - שרק אין בו מים אבל דברים אחרים יש בו. רבי אליהו דיסקין.

לז כז. ויאמר יהודה וגו' כי אחינו בשרנו הוא.
י"לע הא יוסף היה אחיהם רק מאבא, והאבא נותן רק את הגידים והעצמות, והאמא את הבשר, אז למה אמר אחינו בשרנו? (לכן אמר ליעקב אך עצמי ובשרי אתה, אומר שם הגאון שכוונתו היתה שהוא קרובו גם מצד האבא-נחור, וגם מצד האמא-רבקה). וי"ל לפי

פרשת וישב חנוכה תשפ"א

התרגום יונתן שכותב שלאה היתה מעוברת ביוסף, ובקשה רחמים שלא תהא רחל פחותה מהשפחות, בא מלאך והחליף את העוברים מרחל (דינה) ללאה (יוסף), אי"כ הוא גם בשרנו מאמא. רבי יעקב המבורגר.

לח יח. ותאמר חתמך ופתילך ומטך אשר בידך. למה ביקשה דיוקא את הערבון הזה? וי"ל,
אומר החת"ס ע"פ הראשונים שאומרים שקודם מתן תורה היה שייך יבום גם ע"י אבי המת, וזה מה שרצתה תמר שיהודה יקח אותה בתורת יבום, כיוון שמת בעלה. אך ידוע הדין שמלך אינו מיבם, ויהודה היה מלך. אולם רש"י לעיל על הפסוק וירד יהודה מאת אחיו, אומר רש"י ירד מגדולתו, היינו שירד ממלכות, והסתפקה תמר האם נפסק ממנו דין מלך וחייב ביבום. או שעדיין שם מלך עליו. מה עשתה תמר, בקשה ממנו את חותמו ומטהו, והיא ידעה שקי"ל שלהדיוט אסור להשתמש בשרביטו של מלך, ואם יתן לה את זה סימן דס"ל שאין לו דין מלך, וממילא הוא יתחייב ביבום. ובאמת כשנותן לה היא הסכימה להתיבם.

לח כה. היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה.
ותאמר הכר נא למי החותמת והפתילים והמטה האלה.
איתא בחז"ל שדבר זה נעשה ע"י ב' שליחים. את הראשון שלחה לומר לו, שתמר טוענת שהיא מעוברת מאותו אחד שהביא לה חפצים אישיים, והשליח השני הביא לו את החפצים האישיים היינו את החותמת והפתילים. וראייתם היא מזה שכתבו פעמיים בפסוק אמירה. בתחילה לאמר ואח"כ ותאמר, שלכאורה קשה אם הכל היה שליחות אחת, היה צריך להיות כתוב היא שלחה אל חמיה לאמר הכר נא החותמת ולאיש אשר אלה לו אנכי הרה, אלא ש"מ שזה נעשה ע"י ב' שליחים. ולפי"ז אומר המהרי"ל יובן גם שמקשים כולם על הגדלות של תמר הרי היא גיטלה לעיני כל שהיא מעוברת ליהודה כי אמרה לאיש אשר אלה לו אנכי הרה, וכן מה הגדלות של יהודה שהודה, הרי כל העולם ראה שהיא מעוברת לו. אלא י"ל שזה נעשה ע"י ב' שליחים ואף אחד לא ידע על השני רק יהודה ותמר.

לט י. ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה. וברש"י להיות עמה בעוה"ב.
הגמ' ביומא לה: אומרת שכולם חייבים ללמוד תורה. ואם יאמר עני הייתי יאמרו לו כלום היית עני יותר מהלך, שעמל בתורה בשלג. ובעשיר אומרים לו כראב"ח וכו' ולמד תורה. וברשע אומרים לו כלום טרוד היית מיוסף בסיפור עם אשת פוטיפר. וקשה הא לא כתוב שיוסף למד תורה. ועוד הרי יוסף התגלה לו דמות דיוקן אביו, משמע דבלא"ה אולי כן היה נכשל. וי"ל דאיתא בירושלמי שקלים סוף פ"ב שאדם הרוצה ללמוד תורה שקיבל מרבו יצייר לעצמו דמות דיוקן רבו שלימדו תורה ועי"ז יוכל להבין הדברים. וזה מה שהיה עם יוסף. הוא לא רצה לחטוא, ואז כדי לברוח מהחטא הוא צייר לעצמו את רבו שזה היה אביו שלמד עמו ועי"ז זכה להינצל. ומתורצות ב' השאלות.

פרק מ במעשה של שר המשקים ושר האופים.
יש להתבונן שהמעשה שהיה עם שר האופים לכאורה מיותר, שהרי דל במה שהיה בתחילה ששר המשקים חלם, ויוסף פתר לו שיחיה, ועי"כ שניצל באה ההרווחה ליוסף שהמליץ עליו לפרעה. ויש לבאר בהקדם מעשה שמסופר על הרב מפונביץ' שנסע פעם במטוס, והמטוס היטלטל וכל יושביו נכנסו לחרדה גדולה, קם הרב והבטיח שאם כל אחד יתחייב ליתן עשרת אלפים דולר ללישיבה כולם ניצלו, ואכן כולם הבטיחו והמטוס הגיע בשלום ליעדו. לאחמ"כ ניגש אדם לפונביצ'ער רב ונישק את ידיו בהתרגשות והחל לקלס אותו שיש לו רוח"ק וכיז"ב, אמר לו הפונביצ'ער רב שאין פה מעשה ניסים ולא רוח"ק אלא פשוט עשיית חשבון פשוט דממי"נ אם המטוס יפול כולם ימותו ובין כך לא ישנה כלום מה שאמרתי, ואם ניצל נרויח מליונים לשייבה. ומובן לפי"ז דבפתרון של שר המשקים לא לקח יוסף שום הימור כיון דממ"נ אם ניצל, יודה לו ויזכירו לפני פרעה, ואם ימות לא משנה כלום מה שאמר לו, וכל הגדולה היתה בפתרון לשר המשקים שפתר לו שימות, ואם היה חסר היה כועס על יוסף, ובאמת יעוי' ברמב"ן [מ- יז] שאילו היה שר האופים ניצל היה הורג את יוסף, ונמצא שכל הגדולה היתה בפתרון לשר האופים.

וארטים על חנוכה

שבת כא: **אמר רב כהנא. נר חנוכה שהדליקה למעלה מעשרים אמה פסולה. ואמר רב כהנא מאי דכתיב והבור ריק אין בו מים, ממשמע שנאמר והבור ריק אינו יודע מים? ומה ת"ל אין בו מים אבל נחשים ועקרבם יש בו.** ורבים נתקשו מה הקשר בין שתי המימרות? עו"ק דהנה ראובן ביקש להציל את יוסף בהשלתו אל הבור למען הציל אותו מידם. ולפי רבי כהנא הוא זרק אותו לנחשים ועקרבם וא"כ זה לא נקרא הצלה, ובפרט לפי מה שכתוב ביבמות קכא. שהנופל לבור של נחשים ועקרבם מתירם את אשתו להינשא! ויש ליישב כל זה ע"פ מה דאיתא בתמיד כח: ובמפרש שם ד"ה צבר הגחלים. דלא מיקרי השלכה פחות מעשרים אמות. לפי"ז אומר רבי מאיר שפירא מלובלין, הנה אצל יוסף כתוב וישליכוהו הבור, ואם כתוב השלכה זה בהכרח יותר מעשרים אמות כמבואר בתמיד. והנה למעלה מעשרים אמה אין העין שולטת, כך אומר רב כהנא לגבי נר חנוכה, ולכך ראובן לא ידע שיש שם נחשים ועקרבם, לכן רצה שישליכוהו להצלתו (ווי"ל שהשליכו ע"י חבל בכדי שימות מרעב וזה גרמא, ועוד שראובן יוכל להצילו אח"כ). וזה הטעם לסמיכות שתי המימרות של רב כהנא.

שבת כא: כבתה אין זקוק לה. והקשה האבני נזר הא מכיוון שיש דין חצי שעה מדוע כבתה אין זקוק לה, שידליק לפרסום הנס שזה מטרת ההדלקה? ותיירץ הנה מצינו שמזבח מפקיע טומאה, והיינו דבר טמא שעלה על המזבח נטרה. זבחים מג: ממילא מקשה האבני נזר מה הבעיה שלא נשאר לחשמונאים שמן טהור, שיסחו שמן טמא וישתמו במנורה וממילא זה יטרה! ווי"ל שאמנם זה נכון שזה טהור, אבל להשים לכתחילה אסור, וכל הבעיה היא רגע ההנחה במנורה. וא"כ הנס שהיה לחשמונאים הוא רק לצורך הרגע הראשון שמנחה על המנורה. ולכך כבתה אין זקוק לה, כי רגע ההדלקה זה עיקר הזכר לנס, אבל אח"כ זה כבר לא זכר לנס כי מה שקרה אח"כ לא הוצרך לנס.

שבת כא: אמר רב פתילות ושמיים שאין מדליקים בהם בשבת מדליקים בחנוכה, א"ר ירמיה מ"ט דרב, קסבר כבתה אין זקוק לה ואסור להשתמש לאורה. אמרוה רבנן קמיה דאבבי משמיה דרבי ירמיה ולא קיבלה, כי אתא רבין אמרוה רבנן קמיה דאבבי משמיה דרבי יוחנן וקיבלה. יש להקשות מדוע כשאמרו לאבבי משום רבי ירמיה הוא לא קיבל, ורק כשאמרו בשם רבי יוחנן הוא קיבל? אומר רבי יצחק ירוחם דיסקין הנה הכלל במצווה שעל האדם לעשות את המצווה בידיים ולא שתעשה מאליה. וא"כ המחלוקת אם 'כבתה זקוק לה' או לא תלויה היא במחלוקת האם 'אשו משום חציו' או 'אשו משום ממונו' ולשיטה ד'אשו משום ממונו' רק תחילת ההדלקה הוא מצוה, ולאחמ"כ אין כאן מצוה כי זה נעשה ממילא, ולכך ברור שכבתה אין זקוק לה. אבל לשיטה ד'אשו משום חציו' א"כ כל הזמן זה נחשב כפעולה שלו בידיים ולכך כבתה יהיה זקוק לה. לפי"ז כאן סבר אבבי שהיה צריך להיות כבתה זקוק לה, כי ההלכה היא כרבי יוחנן שאשו משום חציו. לכך כששמע מרבי ירמיה לא קיבל כי אין הלכה כן. אבל כשמע מרבי יוחנן דהוא מרא דשמעתתה של אשו משום חציו וגם הוא ס"ל כבתה אין זקוק לה אז הוא קיבל. **שם.** תירץ נוסף מובא בבית יצחק: שאבבי בתחילה לא רצה לקבל את התירוצ' הזה, משום שחש שישתמש לאורה לאחר שיעבור שיעור זמן הדלקה, והיינו חצי שעה. ואז מותר להשתמש לאורה ויש חשש שמא יטה. אך לאחר שהוא שמע זאת בשם רבי יוחנן הסובר שעצי סוכה אסור להסיקם ביום שמיני שאחרי הסוכות, משום שהוא מוקצה מחמת היום שבער משום שהיה ראוי למצוותו. (כן מבואר בתוס' בבבצה ל: ד"ה עד) א"כ גם כאן הנה הוא מוקצה ואסור להשתמש בשמן שנשאר לאורה וא"כ אין כאן בעיה שמא יטה.

שבת כא: אמר רבי יהודה חנוני שהדליק נר חנוכה בחוץ והזיק פטור החנוני ולהכביעם חייב. והקשה החת"ס מדוע נחלקו רק בחנוני ולא בבעה"ב? ווי"ל שנחלקו בדין מצווה מן המובחר, האם זה נקרא עושה ברשות מצווה או לא. והנה כשבעה"ב מדליק בחוץ לכו"ע פטור כי זה מקומו ועושה ברשות מצווה. משא"כ חנוני שכולם נכנסים לחנותו הוא יכול היה להדליק בפנים, כי יש פרסום ניסא גם בפנים, ומה שמדליק בחוץ הוא להידור מצווה, ובהידור מצווה

נחלקו ר"י ורבנן אי הוי ברשות מצווה. אבל בעה"ב שעיקר מקומו בחוץ פטור לכו"ע.

שבת כג. אמר רבי יהושע בן לוי: נשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס. ומעין זה אמרו על מקרא מגילה וד' כוסות, שנשים חייבות משום שהיו באותו הנס. והקשה ע"כ החוות יאיר מדוע צריך לטעם הזה, הא בלא"ה יש כאן הוראה של רבנן בגי' דברים האלו, ויש לאו דלא תסור כמבואר שם בגמ' ונשים צריכות להיות חייבות בדבר משום שיש בו לאו של לא תסור, ותיירץ ע"כ האדר"ת הנה בעל גי' השמועות האלו שנשים חייבות בגי' דברים האלו משום שהיו באותו הנס הוא רבי יהושע בן לוי, והרי שיתנו בסוכה מו. שאין מברכים כל שבעה על לולב מפני שהוא דרבנן, חזינן דס"ל לאו דלא תסור בדרבנן, ולכך הוצרך להגיע לטעם שאף הן היו באותו הנס. **ולפי"ז יובן** מה ששואלים על הרמב"ם למה בשום מקום לא הזכיר הטעם של אף הן היו באותו הנס, כי מאחר שהרמב"ם סובר שיש לא תסור במצוה דרבנן, שוב אין לנו צורך בסברת 'אף הם היו באותו הנס'.

ירושלמי חגיגה ב ב. כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל. הטעם שכתבו על קרן השור. וי"ל דהנה מצינו בנזיק שור, בשן ורגל לא נשתנה דין עכו"ם מישראל. ורק בקרן שנאמר שור רעהו חילקה התורה בין עכו"ם לישראל. (ועוד שמצינו בב"ק לח. שמלכות רומי בקשה לעקור את התורה משום הדין הזה שאם שור רעהו אמר רחמנא אז למה שור של כנעני שנגח חייב.) לכן בקשו היוונים שיכתבו על קרן השור שזה ניכר ההבדל בין ישראל לעכו"ם, ושם יהיה כתוב שאין חלק באלוקי ישראל וממילא דינם שווה. בני יששכר.

על הניסים: ולהעבירם מחקי רצונך. הנה היוונים גזרו ג' גזירות על ישראל. שבת מילה וחודש. ובשלושת המצוות האלו מצינו שנקראו חק. לגבי חודש נאמר כי חוק הוא לישראל. (תהילים פא) ולגבי שבת חק ומשפט (שמות טו). ולגבי מילה ג"כ נאמר חוק (ע"פ הזוהר בשמות שם). טל השמים.

על הניסים: טמאים ביד טהורים. הקשה ע"כ הרב אלישיב מה הרבותא בזה שנמסרו טמאים ביד טהורים? ווי"ל ע"פ המבואר במעילה יז. שיש מעלה שנס נעשה ע"י כשר ולא ע"י שד וכדו'.

על הניסים: מסיים וקבעו שמונת ימי החנוכה אלו וגו'. מה הטעם בחנוכה מסיימים בלשון וקבעו שמונת ימי וכו'. ואילו בפורים מסיימים ותלו אותו ואת בניו על העץ. הרי היה אפשר גם בפורים לסיים וקבעו ימים אלו להודות, וכן להפך, בחנוכה אפשר היה לסיים והשמידו את כל היוונים, כבפורים. תירץ ע"כ רבי שלמה זלמן אוירבך דבין בחנוכה ובין בפורים מזכירים בסיום על הניסים את מטרת הגזירה. ולכן, בחנוכה שהמטרה היתה להשיכים וותרת, אז מסיימים שלא רק שלא השיכו אלא עוד חכמים תיקנו הלכות חדשות והיינו וקבעו שמונת וכו'. אבל בפורים שמטרת המן היתה להשמיד, אז הנס שבסוף הוא נשמד.

הטעם שבי'על הניסים' לא מזכירים נס פך השמן רבי חיים קניבסקי מקשה הרי כל החנוכה זה זכר לנס פך השמן ומה הטעם שלא מזכירים נס פך השמן בעל הניסים. וי"ל, אומר הגר"ח, הנה המשניב ריח' אומר שהעובר במקום שנעשה לאביו נס אומר ברוך שעשה לאבי נס במקום הזה, וזה רק אם נולד אחרי הנס, אבל אם נולד לפני הנס אינו יכול לברך. והטעם הוא, משום שאינו יכול להודות על דבר שלא נהיה לו מזה שום רווח. ורק אם נולד אחרי, אז אם אביו היה מת הוא לא היה נולד. וממילא אומר רבי חיים, שמנס פך השמן אין לנו שום רווח לכך א"א להודות ע"כ.

בפיט יוונים נקבצו עלי וכו' ומנותר קנקנים. בביאור המילה 'ומנותר' וי"ל ע"פ תוס שבת כא: שהקשה מנלן שהשמן לא נטמא, אולי הסיטו את פך השמן ושמן נטמא בהיסט? ומתיר התוס' שהפך נמצא קמור בתוך הקרקע, ולכך לא חיששן שהנכרי הסיט את פך השמן. ולפי"ז מובן מה זה ומנותר קנקנים, שהכוונה שהקנקן נותר במקום שלו והוא לא הוזז משם. ולפי"ז יובן ג"כ מה הוצרכו שמן טהור שלא נגעו בו ביוונים, הרי משיקו של בית המקדש לא נטמאים בהיסט! אמ"כ יצאו מחוץ למקדש, ואילו לא היה טמון בתוך הקרקע היה חשש שמא יצא מהמקדש על ידם וחזר

שוב ואז זה טמא, וכאן ידעו שזה לא יצא מהמקדש כי זה היה טמון באדמה ובודאי לא יצא ונכנס וא"כ זה וודאי טהור. הרא"ש טויבש שבת כא.

חקירות ונידונים קצרים מענייני חנוכה

ידועה החקירה של הרב מפוניבז' הנה נפסק שאם יש לו נר אחד בער"ש לנר חנוכה או לנר שבת, דינא הוא דנר שבת עדיף משום שלום בית. והנה נפסק בשו"ע תרע"א שעל נר חנוכה מוכר את כסותו, ולנר שבת לא מוכר את כסותו, והנה אם הגיע שבת ואין בידו כסף, אם ימכור כסותו לנר חנוכה ייצא שלבסוף לא יצטרך להדליק נר חנוכה כי שבת עדיף, א"כ מה יעשה ימכור או לא ימכור. וביאור הספק כיוון שלבסוף הוא יצטרך להדליק את הנר בתור נר שבת א"כ הרי עבור נר שבת אין לו למכור כסותו. ווי"ל שהשבת הוא נקרא כאילו אריה שיושב ע"ז, ומיד יקח את זה, וממילא פשיטא שלא ימכור.

בטעם שאסור להשתמש לאורה של המנורה: כתבו הראשונים דהטעם שאסור להשתמש לאורה כי דינה כמנורה שאין משתמשים בה כלל, והקשה ע"כ האמרי אמת לשיטה שקול מראה וריח אין בו משום מעילה א"כ למה אסור להשתמש לאורה? ותיירץ שכיוון שנרות חנוכה דלקו בנס ואז היה אסור להנות מהם כי אין להניח ממעשה ניסים לכך תיקנו כן כמכאן ולהבא שלא יהנה מהם. (ועיין בעניין זה ברמב"ן ובר"ן שבת כב. ובתוס' סוכה גג. על הא דאשה בודקת לאור המנורה. ובט"ז ומג"א תרע"ג דנחלקו אי האיסור הוא ביזוי מצווה או הנאה מהקדש. ובשער המלך הלכות יו"ט ה. ובערוך לנר ושפ"א סוכה גג. ובחכמת שלמה תרע"ג. ובאמרי אמת ליקוטים לשבת כא: ובנפש יונתן מקץ חנוכה יז.)

הנה נר אחד הוא חובה בכל יום, ושאר הנרות הם הידור. יש לחקור האם הדלקת שאר הנרות היו מצווה נפרדת או מצווה אחת גדולה. נפק"מ כשלא ברך על הנר הראשון האם יכול לברך על ההידור כי זה מצווה נפרדת, או כיוון שכבר קיים את המצווה לא מברך, או כבה אחרי הנר הראשון האם זקוק להדליק עוד פעם או שכיוון שכבר גמול להדליק יש את הדין כבתה אין זקוק לה. דנו בזה שו"ת רע"א תנינא יג. פלוגתא המשנ"ב תרע"א א והא"ש חנוכה ד יב. אם חייב למכור כסותו בשביל הנרות הנוספים. תשובת הרמב"ם רכב. פלוגתא השו"ע והרמ"א תרעד א האם מותר להדליק נר הידור מנר קמא. שפת אמת שבת כא. סוד"ה תי"ר. כת"ס אוה קלה. בית הלוי ב מז א. מקראי קודש ח"ג ס"ל. שו"ת גליה מסכתא או"ח ח.

הכין נרות שעווה להדליק, ופתאום נזדמן לו שמן זית המהודר יותר האם עדיף הידור, או אין מעבירין על המצווה עדיף. עיין בשערי תשובה תרע"א. חכם צבי סימן מה. גמ' מנחות סד. בדינא דשחט כחושה והגיע שמינה ישחוט השמינה אף בשבת ואף שע"ז הוא מעביר על החטאת הראשונה. מנחת אריאל מנחות עמוד תקיט. ושאל ומשיב תנינא ג צד. שדה חמד חלצה סא ה. חלקת יואב או"ח לא.

מה הטעם שלנר חנוכה צריך למכור כסותו בשונה מכל המצוות שמוותר להוציא רק עד חומש מנכסיו. בית הלוי עה"ת ענייני חנוכה. חידושי הרי"ם שבת כא:.. קובץ בית אהרן וישראל קטז עמוד לח. אבני"ז או"ח תקא ג. חלקת יואב דיני אונס ענף ז. מהרי"ם שיק או"ח שלא.

אם ביום ג יש לו רק ב נרות האם ידליק רק אחד כי אין לו שלוש. או עכ"פ ידליק שנים כי יש לו שנים. פלוגתא מפורסמת של המשנ"ב תרע"א ה אבי עזרי חנוכה. וע"ע בריטב"א ור"ן שבת כא:.. וברע"א שו"ת תנינא קכה. הגי' הגר"א תרע"א ב. ובבית הלוי עה"ת חנוכה ד"ה בגמ' ח"א. ובכתב סופר או"ח קלה.

מעשה שהיה בנר רביעי של חנוכה בישיבת לוצרן בשו"ץ. שני בחורים העמידו את החנוכיה שלהם זה לצד זה. אחד הכין תשע כסויות עם השמן, ואחד הכין רק ארבע. מסיבה בלתי צפויה שתי החנוכיות נפלו, חלק מהכסויות נשברו והשאר נשארו שלמים, נשאלת השאלה האם אומרים כל דפריש מרובה פריש ובעל התשע נוטל כל השלמים, או שחולקים ביניהם לפי חשבון יחסי. שאלה כעין זאת נמצאת ברמ"א חושן משפט רצב י. ובש"י שם ס"ק כח. חלק מהדברים מרבי יעקב אריאל, ורבי דוד פישוהף

הלכות בפרשה

בפרשת וישב יש שיוסף נמכר לישמעאלים סוחרי בשמים. קצת מהלכות ריח מהספר וזאת הברכה ועוד ספרים:

אסור להנות מריח עד שיברך.

כשמקור הריח הוא עץ מברך עצי בשמים, ואם הוא מעשב מברך עשבי בשמים, על ספק מברך מיני בשמים, הדברים נאמרו גם על ריח הנוזל שמופק מעץ מברך עצי ומעשב מברך עשבי.

הנהנה מריח של פרי המיועד לאכילה כגון אתרוג (מלבד סוכות שמיועד למצוותו ואין לברך על ריחו) ושאר פירות שנטלם בשביל להריח ואפי' מה שלא גודל על העץ כגון מילון מברך הנותן ריח טוב בפירות. ומברך על **פירות** הנותנים ריח רק אם זה ריח חזק שנהנה ממנו, אבל אם צריך להתאמץ ולקרב לאפו בשביל להריח אינו מברך על פרי.

קינמון וציפורן מברך מיני בשמים.

בושם שמקורו מהחי ולא מהצומח מברך מיני בשמים.

שמן הנוטף מעץ אפרסמון כשחותכים אותו מברך בורא שמן ערב.

ברך שהכל או מיני בשמים על הכל יצא בדיעבד, אך עצי על עשב ולהפך לא יצא ידי"ח וצריך לשוב לברך.

ריח סינטטי היינו שמופק ע"י חומר כימי מחומרים שאינם מריחים מחלוקת האם מברך מיני או לא מברך כלל.

בקדימה הדין כברכות הפירות דהיינו עץ קודם לאדמה, וחביב קודם, ומקדים מה שאוכל לברכת הריח.

בושם מטהר אוויר וסבון וכן חומרי כביסה כמרכז וכדו' **שנועדו להעביר ריח רע** אינו מברך עליהם. ואם קנה אותם למטרה להריח נחלקו בזה הפוסקים וספק להקל.

העומד לסחורה אין מברכים עליו.

עשב או עץ מריח שמחובר אם מיועד למכירה לריח אין לברך עליהם עד שנוטלם בידו, ובגודל לנוי ביום חול מברך כשנהנה מהם.

ריח שאין לו עיקר כגון שנקלט בכלי כשהיה מונח וכעת נגמר הדבר הנותן ריח, אין לברך עליו, והדברים אומרים גם לגבי תמציות תה שהפרי המריח נבלע בו לגמרי הוי כאין לו עיקר ופטור מלברך.

בשמים של ערלה ושל נשים (שהתייחדו לאישה מסוימת) ואפי' אשתו נדה אסור להנות מהם.

על טבק לא מברך.

על בושם של נשים שעשוי מחומר טבעי מברך. ובסנטטי מחלוקת.

וכשהבושם על גוף אשתו כשלא נדה אם עדיין יש בו לחות מברך.

אסור להתפלל במקום שיש ריח רע ורבים מהפוסקים התירו לפזר בשמים כדי להעביר ריח רע ושרי להתפלל וכך נהג למעשה פעם רבי עובדיה יוסף בבית מדרשו היה לו ריח רע והוא לקח משהו ושרף אותו ועיי' לא הרגישו בריח רע והורה להתפלל.

הלכות לחנוכה שפחות מפורסמות. לעיון בלבד ואין לסמוך ע"ז למעשה. מלוקט מספרי הפוסקים.

מחצי שעה לפני ההדלקה אסור להתחיל בשינה, בתספורת, ברחיצה, בסעודה, בלימוד. ומקילים במלאכות שהרגילות להפסיק בהן באמצע, כתפירה וכתביבה, שאז מותר להתחיל בחצי השעה שלפני ההדלקה. ולרש"י נהג גם בנשים. ולרב אלישיב והרב ואזנר אינו נהג בנשים.

נהגו להדליק בבגד עליון (כובע וחליפה). כן נהגו ונוהגים כל גדולי ישראל.

אפשר לברך ואח"כ להדליק הנר שאתו מדליק ולי"ה הפסק.

בברכת שהחיינו אומרים והגיענו לזמן הזה בחיריק. כמו"כ יש לכווין בשהחיינו גם על חנוכה ימים שנעשו בהם ניסים ונפלאות.

לא ידבר כלל עד שייסיים להדליק הכל, וכן לא יענה אמן על ברכות אחרים (וי"א שאם ענה חוזר ומברך). וראוי להתפלל בשעת ההדלקה שה' יתן לו בנים ת"ח מאירים בתורה.

לכתחילה בני הבית היוצאים מהבעה"ב צריכים להיות ע"י בהדלקת הנרות אבל אי"ז מעכב.

הדלקת השמש במקום שיש אור כל הזמן, מדינא אינו נצרך.

בחוט שני עמוד שכא': מי שהדליק נר חנוכה בחלון, ופתח התריס רק לאחר ההדלקה לא יצא ידי"ח וידליק שוב, כי הדלקה עושה מצווה, ובימים קרים עלול הדבר לקרות כיוון שקר כשהוא מדליק, ופותח התריס רק לאחר ההדלקה, ולא יוצא ידי"ח.

הנשים נוהגות שלא לעשות מלאכה כחצי שעה לאחר ההדלקה. איזה מלאכות זה כולל: תפירה

כיבוס וכדו' אבל מלאכות המטבח שהותרו בחוה"מ התירו. והרב אלישיב אמר שכל מלאכה של הסחת דעת וזה כולל אפיה בישול טיגון, וה"ה ללחוץ על כפתור להפעלת מכונת כביסה, וכן קנייה במכולת, ראוי להחמיר. וה"ה כשנמצאת מחוץ לבית ובעלה מדליק בשבילה. אבל דבר קל כהכנת קפה מותר, וכן כשיש צורך גדול התירו. לגבי גברים הרב אלישיב ג"כ הביא שראוי להחמיר.

הנה כידוע בנר חנוכה נפסק שכבתה אפי' מיד אחרי ההדלקה אין זקוק לה, בשונה מנר שבת. אבל המשני"ב מעורר בתרע"ג כז' שבערב שבת יש דעות שאם כבה לו נר חנוכה לפני שבת ידליק שוב. כי זמן ההדלקה הוא אחרי השקיעה והוא הרי הדליק קודם לכן עיי"ש. ובתרע"ג ב' כתב עוד אופן שצריך להדליק שוב, אם הוא לא גמר עדיין להדליק הכל וכבה אחד הנרות.

ביום שישי ראוי להתפלל מנחה בצהרים כדי שלא יהיה תרתי דסתרי, אבל לא מעכב.

כשלא יכול להשאיר את המנורה ע"י הדלת כל השבת. יניח על המקום שבו נמצאת החנוכיה איזה דבר היתר חשוב יותר מהאיסור, ואז זה יהיה בסיס לדבר המותר. והטלטול צריך להיות לצורך ההיתר, דהיינו שצריך את המקום שבו עומדת החנוכיה, ואז שרי לטלטל את מקום החנוכיה עם ההיתר שעליו.

אשה הנמצאת בבית"ח יוצאת ידי"ח מהדלקת בעלה בביתה. ומ"מ עדיף שתראה משהו שמדליק ולשמוע ממנו שעשה הנסים, או לברך שעשה הנסים על נרות דולקים. וכן אם מרשים בבי"ח יכולה להדליק קודם שבעלה הדליק בביתו ולברך כמבואר במ"ב תרע"ז טז. (וכשלא מרשים אסור להדליק, ותפ"ל משום גזל) ואם

הבעל לא נמצא בביתם והוא מדליק בבית ההורים, לדעת הרבה מהפוסקים (רש"י ריש"א רח"ק) חייבת להדליק במקומה מעיקר הדין. והרב שטינמן והרב ואזנר פסקו שאינה צריכה להדליק. וכשלא יכולים להדליק נרות או כשלא מרשים בבית חולים או בית מלון וכדו' החזו"א התיר להדליק פנס (לא לד כי אין בו גחלת) או מנורה חשמלית ויכול לברך ע"ז וכן פסק הרב אלישיב.

סופגניות אפי' כשקובע עליהם סעודה מברך מזונות ועל המחיה כיוון שזה מטוגן. וכשאוכלם באמצע הסעודה או בסופה לא מברך עליהם.

שמן שנשאר בתוך המנורה אסור להשתמש בו לצורכו. ומה שנשאר בכלי שהשתמש לנרות מותר.

האם נשים חייבות בהלל בחנוכה משום שאף הן היו באותו הנס? הרב וואזנר ורבי חיים קניבסקי כותבים שחייבות. ואילו רבי שלמה זלמן כותב שפטורות כי ההודאה היא בהדלקת הנרות, ואילו ההלל הוא כמו הלל של יו"ט דפטורות משום דהוי הזמן גרמא.

שכח לומר על הניסים בש"ע יאמר קודם יהיו לרצון הראשון והיינו אחרי המברך את עמו ישראל בשלום. יהי רצון שיעשה לנו ניסים וכו' בימי מתתיהו וגו'. רבי חיים קניבסקי.

כיוון שאסור להפיל גורלות בשבת אסור לשחק בסביבון בשבת באופן שאם יפול בצד מסויים יזכה בחפץ כל שהוא, אבל הסביבון לא מוקצה כי רוב תשמישו למשחק סתם שזה מותר לכתחילה. רנ"ק.

מותר ללכת לקברי צדיקים בחנוכה. אך לאבל לילך על קבר אביו נהגו ללכת לפני חנוכה.

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה ומענייני חנוכה.

תובנה שאפשר ללמוד מיעקב אבינו. הנה איתא במדרש על הכתוב למה תאמר יעקב, נסתרה דרכי מה'. אמר רבי לוי מעולם לא אמר יעקב אבינו דבר בטלה אלא כאן שאמר לבניו למה הרעותם לי. אמר הקב"ה אני עסוק להמליך את בנו במצרים והוא אומר למה הרעותם לי? אמנם באותו הרגע נדמה היה שאין דבר גרוע מכך, אבל לאמיתו של דבר זה בדיוק להיפך, משום שעי"י המכירה וכו' עלה יוסף לגדולה והציל את כל משפחתו מחרפת רעב. רואים שכשהקב"ה עושה איזשהו קושי לאדם אל לו להצטער כי כל מה שעושה הוא לטובה, ולפעמים זה מתברר מיד כמו רבו עקיבא והחמור, ולפעמים מתברר לאחר זמן כמו אצל יעקב ויוסף, שרק אחרי עשרים ושנים שנה התברר כמה טוב יצא ממכירת יוסף. **יש סיפור שמובא בספר אוצרות התורה**, שבזמן שהבולשביקים כבשו את רוסיה היהודים נהנו מאוד מחופש והם התעשרו ביותר, יהודי אחד שהתעשר במיוחד ממסחר ביהלומים היה לו משרד ענק בבורסת היהלומים, והוא היה מגיע לשם כל בוקר מיד לאחר התפילה בשעה 7. והנה יום אחד הוא בדרכו למשרד עם מזוודת היהלומים שלו, ולפתע עוצר אותו אדם ומתחנן לפניו שיכנס לביכ"ז הסמוך להשלים מניין, יען כי הוא עשירי. והנה הוא נכנס והתברר שהוא ראשון, והכוונה הייתה שאם סופרים מהסוף אז הוא עשירי והשני תשע"י. הוא רצה לברוח כי כל רגע זה הפסד של מיליונים בשבילו, אבל היהודי הזה בכה לו שיש לו יארצייט והוא חייב לומר קדיש. הוא נשאר, וכי יש לו ברירה, כך חיכה שעה ארוכה, ואז הוא חשב שרק יאמר קדיש, אך הוא התחיל מראשית התפילה. הוא החליט כיוון שהיה כאן הוא ישאר אין מה לעשות, והוא נשאר והתפילה הזדחלה לה לאט לאט, וכשסיימו את התפילה הוא רץ למשרדו בבורסת היהלומים, והנה הוא מגיע מרחוק הוא רואה אנשים רצים, הם רואים אותו הם צועקים לעברו תברה, הם (הבולשביקים) השתלטו על הבורסה רצחו את כל היהודים, ובזזו את כל אוצרותיהם. וכך הוא ברח וניצל. כן כל נסיון שבא לאדם, צריך לדעת שהוא רק לטובתו ואם הוא מתעלה מזה ומקבל את זה נכון אזי הקב"ה יחזיר לו במהרה כפכל כפליים, ובוודאי שצריך להתפלל להקב"ה בכל עת צרה וצוקה. **ולגד עיני האדם צריכים להיות תמיד דברי הספורנו:** על הפסוק גם כי אלך בגיא צלמוות לא אירע רע כי אתה עמדי, שבטך ומשענתך המה ינחמוני. אומר דוד המלך לקב"ה יודע אני שאתה הוא המכה, ועל כן שבטך שהכיתי בו לשעבר, ומשענתך שאחרי כן הוי לו משען ונחמה, ועובדה זו שיוודע אני ששום צרה אינה נמשכת לעולם, ולאחר המכה באה המשענת וההצלה, המה ינחמוני, וכאשר שוב פוקדת אותי צרה אני יודע שגם הפעם תתנחם איתי כבעבר ואזכה שוב למשענתך.

והתובנה שאפשר ללמוד מיוסף: בסוף הפרשה מסופר על יוסף שהיה בעת צרה. זה קרה אחרי שנמכר עי"י אחיו לעבד והורד למצרים ונזרק לבית הסוהר. לכאורה הוא היה צריך להתכנס בתוך עצמו, אבל יוסף הצדיק לא חושב רק על עצמו הוא מביט על כל הסיבה שלו לראות האם יש מישור שזקוק לו הוא יסייע בידו, ובוודאי הקב"ה יחזיר לו מידה כנגד מידה ויהיה לו רק טוב. והיכן קרה הדבר הזה? כשיוסף היה בבית הסוהר הוא הבחין שפני ב' עבדי פרעה רעים. ושאלם מדוע פניכם רעים היום? רבי מיכל יהודה ליפקוביץ היה תמיד אומר לתלמידיו בשיבה בשם רבותיו מיישיבת חברון, שלקבר בחור צעיר זה אינו גזל זמן ומילה אחת טובה מכה שורשים לדורי דורות, וראו מה קרה עם יוסף הצדיק בשכר ששאל מדוע פניכם רעים היום זכה למלוך על כל מצרים. ואצל יוסף רואים שאפילו שהוא היה צריך להיות במצב רוח רע ובמצב גרוע, אעפ"י הוא קדיש מכוחותיו לאחרים וזה מה שנתן לו את הכח לצאת ממצבו.

ענייני חלומות: השבוע יש הרבה על חלומות, חלום יוסף וחלומות של שר המשקים ושר האופים. הנה מצינו הרבה בחז"ל ובגמ' בענייני חלומות, והכלל הוא שאמנם יש בשו"ע חלומות מסוימים שמתענים עליהם, אבל ידוע שהחזו"א אמר לאחד שחלם חלום שלמענים עליו בזה"ל: אתה לא כ"כ חשוב שגילו לך מהשמים דברים כאלו. ורבי שלמה זלמן אוירבך היה אומר לא להתייחס כלל לחלומות ולכל היותר יאמר בברכת כהנים יהי רצון הנדפס בסיפורים במוסף של

ג' רגלים. וכך עונה בדרך כלל רבי חיים קניבסקי, ורק על חלומות מפחידים תמיד אומר הגר"ה לומר בברכת כהנים יהי רצון של הטבת חלום, ובמשנ"ב מביא שזה מועיל גם לחלומות שמתענים עליהם. והי"ה מהני הטבת חלום. ומורה הגר"ח שאם חלם על מיישהו דבר לא טוב שלא יספר זאת לחברו כדי לא לצער. וכשחלם שמת', רבי חיים מביא שזה סגולה לאריכות ימים, ולפעמים יש חלומות שהמת הקפיד מאוד על ענייני ממון ונתנו לו משמים את הזכות להודיע לקרוביו שיחזירו ממון שחייב וכדו'. וכן לפעמים יש זכויות לאדם שיוכל להתגלות בחלום למישהו על עניין שפחחתי או עניין הטעון תיקון וכדו'. אבל זה עניין אחר לגמרי ולא נבואה אלא צורך לתקן משהו בעולם הזה.

בכל אופן אצל אנשים גדולים מצינו שהיו להם חלומות מעין נבואה. להלן נביא כמה סיפורים על חלומות שהתגשמו מגדולי ישראל. רבי חיים ויטאל כתב את ספר החלומות שחלם וחלמו לו אחרים, נביא כאן סיפור מתוך ספרו, פעם הוא הוצרך לשוחח עם איזה ערבי ולשם שיחה זו הוא החליט ללמוד שפה ערבית, ולמחרת בבוקר ניגש אליו ידידו שהיה ג"כ תלמידו, ואמר לו היללה נגלה אלי האר"י ואמר להודיעך שתיוורח מללמוד השפה הערבית כי עיי הויכוח עמו בשפתו שלא עיי מתורגמן אתה עלול להסתכן. גם החיד"א תיאר את חלומותיו בקונטרסים וכך הוא כותב יום אחד ראיתי בחלומי המילים צדקה תציל ממוות ולמחרת הייתי זקוק לנסוע לעיר אחרת ובבוא העגלון לקחת אותי אמרתי לו שאני יכול לנסוע כעת, לאחמ"כ נתתי צדקה, ובאותו היום עלה הנהר על גדותיו וכל הנוסעים במקום שהיה אמרו החיד"א לנסוע טבעו למות רח"ל. רבי צדוק הכהן מלובלין כתב קונטרס דברי חלומות, וכן האדרת כתב קונטרס בחלום אדבר בו מה שחלם בענייני עצמא ודברי חלומות שחלם בענייני הלכה. יש התכתבות ידועה בין הרבי מערלוי וצ"ל שכתב להרב אלישיב איזה שאלה שהוא שאל אותו בחלום והרב אלישיב מתייחס לזה בתשובתו. בראש השנה תרפ"ט חלם רבי עזרא עטיה וצ"ל אותיות 'מות' והבין שיש גזירת מוות ובמשך השנה עשה הרבה תיקונים וסיגופים עד ליום הנורא י"ח באב תרפ"ט שנהרגו אז קרוב ל-100 קדושים הי"ד. כלומר שהתיקונים שלו צמצמו את הגזירה שהוצאים יזמו להשמיד להרוג ולאבד ר"ל. הרב שטינמן וצ"ל חלם ביום הכיפורים תשל"ד אותיות קרע שטן. והר"ש קופץ אחרי תפילת מוסף הזדרז ללדרמן לסטייפלר וסיפר לו ד"ץ ואמרו ביחד כמה פרקי תהילים, בשעה 2 פרצה מלחמת יום הכיפורים עם הרבה הרגים ר"ל, והסטייפלר אמר לרב שטינמן שהתהילים שחלם פעלו שלא יהיו יותר הרגים. רבי אליהו לפיאן וצ"ל חלם ביום הכיפורים תש"ך שספר תורה נפל על הארץ, ובמוצאי יום הכיפורים הגיעה השמועה שנסתלק הגר"י? מבריסק וצ"ל, וכמו כן החפץ חיים חלם באיזה שבת ששהה בוילנא שספר תורה נפל, ולמחרת נפטר בנו הגר"ר אברהם וצ"ל הגר"ח אמר עליו שהוא גדול הדור. רבי יחזקאל לוינשטיין וצ"ל מסופר שכאשר ישיבת מיר גלתה ליפן ועשה מהלכים שונים שממש הצילו את הישיבה והיה אומר שרבותיו מקלים מגלים לו בחלום כיצד להתנהג. המהרש"ם מברזן וצ"ל חלם ששאלו אותו מן השמים בחלום על תלמיד שלו שבים שיש בצהרים נכנס למרתף שחודק ועסק בתורה עד מאוחר ועיניו סיגריה בשוגג בשבת ר"ל, האם זה נקרא מזיד או שוגג, וענה בחלומי שלפי הכסף משנה בהלכות שגגות הוא נקרא שוגג ופטר ממוות.

רבי עובדיה יוסף וצ"ל עסק בסוגיא עם שו"ת הריב"ש וטרח מאד להבין את התשובה, באמצע נרדם וחלם שרואה יהודי הדור מסביר לו את דברי הריב"ש ושאל אותו מי אתה ונענה לו אני הריב"ש, החזון איש יגע בהלכות יציאת על רבי עקיבא איגר תמוה. ורע"א נגלה אליו חלום ש חזרו בו מאותה הוראה, והחזון איש לא זכר אם הגילוי היה בחלום או בהקץ. החפץ חיים סיפר שבתקופה קצרה שהיה רב בראדין היה קצב שהאכיל נבילות וקנס אותו לתת צדקה לכפרה, לאחר מכן נפטר הקצב ובאו מבית דין כל מעלה לשאול אותו האם זה היה קנס או כפרה וענה שנתן אותו בתור קנס. לאחר מכן בא אליו הקצב בטענה שבעקבות הפסק של הח"ח שזה רק קנס, מחכה לו עכשיו עונש גדול לכפר עליו. מיד לאחר מכן

התפטר הח"ח מן הרבנות משום שראה מה נגרם לקצב עי"י פסק שלו. הסטייפלר חלם על רבי אליהו מיישקובסקי וצ"ל שלושה חודשים לפני פטירתו, וכשהתעורר אמר כמה פרקי תהילים ונתן צדקה ואחר מכן התבטא שנתבטלה הגזירה. אבל לאחר שלושה חודשים נסתלק לבית עולמו, כלומר שהסטייפלר בתפילתו הוסיף לו שלושה חודשים. החזון איש ידוע שהיו לו הרבה גילויים בחלומות, סיפר רבי חיים קניבסקי שליט"א שיום אחד אמר לאחותו אשת הסטייפלר שהבנות לא יסעו היום לסמינר בתל אביב, אבל כיון שהחזון איש לא אמר בדברים בדיוק, הם נסעו וכאשר היו בתחנת האוטובוס נפלה שם פצצה, ובהשגחה פרטית מיוחדת ניצלו מהפגיעה. בספר תולדות רבי עקיבא איגר מסופר כדלהלן, הנער רבי עקיבא עזב את בית אביו וגלה למקום תורה בגיל 11. שוב לא ראה את אביו כלל, מלבד מכתבים שהיו ביניהם. כאשר רע"א היה בגיל 35 קיבל מכתב מאביו שיבוא אליו דחוף ביותר. מיד הזדרז רע"א למצות כיבוד אב ונסע אליו, כאשר הגיע לאביו הביט בו היטב ואמר לו יישר כחך שהצלת אותי ממות, וסיפר לו אביו שחלם חלום שהוא טובע בנהר והגיע לשערי מוות, ופתאום רואה אברך צעיר שמושיט לו יד ומושך אותו מנהרג והוציא אותו לחיים ארוכים. הוא שיער בעצמו שכנראה האברך הוא בנו רע"א שבזכות התורה שלומד ניצל ממות ולכן קרא לו כדי לראות אותו, כאשר הביט בו אז נוכח לדעת שבאמת בנו רבי עקיבא הציל אותו.

לפני שנהיים בשבת חול המועד סוכות, נתעורר רבי חיים קניבסקי שליט"א ושאל מה שלום הרב ד"ר משה רוטשילד מנהל מעייני הישועה, ולבסוף התברר שבזמן זה הוא הלך לעולמו. כמו"כ רבי חיים קניבסקי לפני שלוש שנים קם משנתו ואמר לבנו ונכדו שהיו ידו שידועו לאימי (בתו הרבנית קולדצק) שעומדת להגיע אליה אישה עם צרה פלונית ויאמרו לה שתאמר לה שתעשה כך וכך, ולאחר שהתיישב במקומו הוא שאל את נכדו רבי גדליה הוויגסברג האם הודעת לה? ורבי גדליה אמר עדיין לא, ובאותו הרגע אימי תחי' התקשרה לרבי גדליה ששאל את הרב מה לומר לאישה פלונית שהגיעה אליו, ורבי גדליה מיד ידע לענות.

החפץ חיים היה אומר שכדי לחלום חלום נכון (מעין נבואה) צריך להיות ראוי לכך, ומי שלפעמים מסתכל בעיתונים לא כשרים לא יזכה לראות חלומות כאלו. ומדבריו למדנו שכל הסתכלות שכזו פוגמת את הנשמה שלא יכולה להביט באור ד' והחלום הוא בגדר אור ד' למי שזוכה לכך. רבי עובדיה יוסף וצ"ל בצעירותו היה נוסע ממקום למקום ומוסר שיעורים רבים, זה לקח לו הרבה זמן, הוא היה סבור למעט בשיעורים כדי שיוכל להתמסר יותר לכתוב ספרים. יום אחד ראה בחלום את הבן איש חי וצ"ל ואמר לו: אין לך לשער איזה נחת רוח יש בשמים מהשיעורים שאתה מוסר לזכות את הרבים. החלום הזה נתן לו דחיפה ועידוד להתמסר ללמוד שיעורים ליכוי הרבים. סיפור מפורסם לפני 70 שנה על ניצול שואה שהגיע לארץ ונפל לקיבוצים, הוא היה מחלל שבת וכו'... יום אחד ראה את אביו בחלום שאומר לו לחזור בתשובה. הוא לא התייחס לחלום וכך חזר החלום כמה פעמים בלי שום תזוזה. עד שיום אחד בליל יום כיפור ראה את אביו בהקץ עם טלית וקיסל שאומר לו שזוהי התראה אחרונה. מיד למחרת יום הכיפורים נסע לחזון איש, מיד כשנכנס גער בו החזון איש על מעשיו ונתן לו דרך לחזור בתשובה. החזון איש שאל אותו איזה זכות יש לו שאביו בא להחזיר אותו, ואז הוא סיפר שבמלחמת העולם השנייה אביו היה קובר את ההרוגים, ופעם אחת נתבקש מאביו לקבור ילד הרוג בן 14 והלך במסירות נפש דרך ארוכה לקבור את הילד, החזון איש קיבל את הדברים שבזכות זה זכה לגילוי מאביו לחזרה בתשובה. רבי זליג ברוורמן וצ"ל התעורר יום אחד בשעה 2 לפנות בוקר ואמר לאשתו שחלם איתו את לבית המדרש, הוא אמר שאמרו לו בחלום שזה מקום סכנה. לאחר שחזרו מהתפילה הופתעו לראות שנפלה התקרה על כל הבית. רבי משה חברוני וצ"ל ראש ישיבת חברון באחד ממסעותיו לאמריקה ביחד עם בנו ראה את רבו הסבא מלבוך וצ"ל שאמר לו: בןך קנה חליפה עם חותמתו שהבגד נקי משעטנו ולמעשה יש בבגד תערוכות שעטנו. מיד בבוקר נתן את החליפה לבדיקה ומצאו בה תערוכות שעטנו.

סיפורים לחנוכה

בחז"ל מופיעים שני מעשים אודות ההתעוררות המיוחדת שהיתה בעם ישראל בזמן שלטון היוונים. יקום איש צורות היה בן אחותו של יוסי בן יועזר. היוונים גזרו את דינו של יוסי בן יועזר לתליה בשבת... בדרכו לעמוד התלייה הוא פגש ביקום אחינו כשהוא רכוב על סוס. א"ל לו יקום ראה הסוס שאתה רוכב עליו הוא לעמוד התלייה ואילו הסוס שאני רוכב עליו, אני רוכב עליו בשבת ואין לי כלום. ענה יוסי אם כך למכעיסיו ק"ו לעושי רצונו. נדהם יקום ושאל יש מי שעושה רצונו יותר ממך? א"ל א"כ לעושי רצונו ק"ו למכעיסיו. הדברים נכנסו לליבו של יקום והוא הרבה תשובה וקיבל ע"ע ארבע מיתות ב"ד על כל מה שעבר. מיד נתנמנם יוס, התעורר ואמר הקדימני זה לג"ע. יש קונה עולמו בשעה אחת. **סיפור נוסף** שמופיע בחז"ל על יוסף משיטא שהיה יהודי מתיוון שחזה במו עיניו בחילול בית המקדש, כשהגיעו להיכנס להר הבית החליטו לשלוח יהודי לפנייהם והבטיחו לו שיוכל לקחת לעצמו מה שיחפץ. בגלל גסה הלך יוסף לבית המקדש אל המקום שהוזכר עליו והור הקרב יומת, ולאחר מספר רגעים הוא יצא משם כשבידו מנורת הזהב. מנורה כזאת שייכת למלך, טענו היוונים, לך תיקח משהו אחר. מיד הגיב יוסף ואמר דבר שהם לא ציפו לו, וכה היו דבריו: לא די שהכעסתי את בוראי פעם אחת אני אכעיס אותו פעמיים: חתמם של היוונים בערה בהם, הם החלו להכותנו מכות מוות ויצאה נשמתו כשהוא צועק אוי לי כי הכעסתי את בוראי.

גם בדורינו אנו ראינו יהודים שזכו למסור נפש מען מצוות התורה. ר' שרגא פייבל וינקלר חי בהונגריה. לקחו אותו הגרמנים למחנה עבודה. ר' שרגא לא אכל מעולם מאכלות אסורים, על אף הרעב הנורא. ר' שרגא היה מעודד את יושבי המחנה ומחזק אותם שיבוא הקץ ויזכו הם לפגוש את בני משפחותיהם. יום אחד הגיעו למחנה אסירים חדשים ורבי שרגא פייבל ניסה כדרכו ועודדם שעוד יזכו לראות את בני משפחתם. בין האסירים היה יהודי בן עירו. הוא אמר לו שאת אשתו לקחו לתאי הגזים. ר' שרגא פייבל נשבר מאוד אבל מיד נתחזק ועודד את עצמו ואת הסובבים אותו. המלחמה עמדה להסתיים, הגרמנים ידעו שהם צריכים לברוח. רמנה אחד בא לה' שרגא פייבל ואמר לו: "אני יודע שאתה רוצה לחזור הביתה, ותוכל באמת לצאת מפה מחר, אבל רק בתנאי שתאכל עכשיו את חתיכת החזיר הזאת שהבאתי לך אם אתה לא אוכל, אני יורה לך כדור בראש" ענה לו רבי שרגא פייבל "גם אם תירה בי אני לא אוכל!" הגרמני הארוך ירה בו והרגו. בתו הגדולה של רבי שרגא ניצלה. ולאחר המלחמה נשאה לבחור, אך למרבה הצער הם לא עמדו בנסיון ועזבו את הדרך הישרה. על אף שחיו כחילוניים גמורים רח"ל הסיפור על גבורת הסבא היה נכס חשוב במשפחתם. יום אחד בנם שהיה קצין בחיל האוויר נכנס למסעדה טרפה. הוא עמד בתור לשלם ופתאום נזכר בסיפור על סבו. הוא חשב לרגע, מי פה הלא נורמלי? אני או הוא!!! הוא מת כדי לא לאכול דבר שאני עומד עכשיו לשלם עליו כדי לאוכלו. הוא עזב את הכל והלך לבקר מי צודק הוא או סבו. אותו בחור חזק לחזור בתשובה והקים את ארגון "ערכים" ורבים השיב מעוון. קוראים לו ישי וליס הוא הנין של ר' שרגא פייבל וינקלר. בן אדם מת על קידוש ד'. באותה שעה נראה כאילו לא נותר לו שום זכר. אך שנים רבות אחר כך יתברר שבזכות הימנעותו מאכילת חזיר זכה הנכד לחזור בתשובה. ובזכותו כל הנינים יראים ושלמים, ועוד יהודים רבים זכו לחזור בזכות הארגון שהקים. הכל בזכותו של הסבא הגדול. לפעמים עושים השתדלות פה, ולא יודעים איזה השפעה עצומה תהיה שם...

סיפור מופלא על מסירות נפש. יהודי בולשביק שהיה נשואי לאישה יהודיה, נולד להם בן. אותו יהודי יצא לתרבות רעה, סרב בתוקף לעשות ברית מילה לילדו. הוא איים שאם יעשו לו הוא יהרוג אותו. הסבא של התינוק פנה לרבי יצחק זילבר (הרב אלישיב אמר עליו שהוא מל' צדיקים) וביקש ממנו שינסה לשכנע את חתנו. רבי יצחק ניסה לדבר אתו כמה פעמים אך האיש לא השתכנע. עד שפעם אחת כשניסה רבי יצחק לשכנעו איים עליו האיש שעוד פעם אחת שהוא בא הוא יורה בו. ביום האחרון לפני שהרב עזב את המקום. הוא די על שאם לא היום או לעולם לא תהיה הברית. הוא בא בעלות השחר דפק על החלון בחדרו של הסבא הזקן שהתעורר ונדחם

לראות את הרב עומד שם. הוא אמר לרב שמיינץ לו לברוח לפני שחתנו יהרגו. אך הרב אמר שעוזב הוא את העיר ואם לא עכשיו אימתי? תעיר את התינוק תביא אותו למטבח ונעשה לו ברית. נצל את הדקות שחתך ישי. אמר הרב. הסבא אמר שחתנו כבר קם, הרתיח מים לשתות קפה, ובנתיים נכנס לאמבטיה להתקלח. אם הוא יראה אותו במטבח הוא יהרוג אותו. אמר הרב: אם יש מים חמים במטבח זה מצוין נוכל לרחוץ את התינוק לפני הברית... עד שהוא יצא מהאמבטיה אוחנו כבר ניסו... הסב מיהר להביא את התינוק, ישב הסנדק ורבי יצחק זילבר מל את התינוק. אלא שאז התינוק החל לבכות. האב שמע את קולות הבכי מכוון המטבח, ורץ לבדוק מה קרה, והנה רואה הוא את התינוק מהול. הוא מיהר ותפס את האקדח ורץ לכוון הרב. הרב עצם את עיניו ואמר שמע ישראל והיה בטוח שזהו הסוף... ואז הרגיע בידו כאב חזק פתח את עיניו וראה את האב מחזיק בעוצמה בזרועו. הוא התקרב ואמר: "יצחק בפעם הבאה כשיהיה לי עוד בן – תבוא עוד פעם..." ברגע האמת התעורר הניצוץ היהודי. רק כשהאב ראה את מסירות הנפש של הרב על קיום המצוה – התעורר הניצוץ...

בימי חנוכה מצאנו בדור האחרון אנשים גדולים שזכו למסור נפש על המצווה הקדושה של הדלקת נרות. בימי מלחמת העולם השנייה המוני יהודים ניסו להימלט מאירופה לרוסיה. היתה בוצת בחורים מיישיבת טלו, וביניהם רבי חיים שטיין שהקים בקליוולנד את ישיבת טלו. (נפטר לפני כשנה וחצי) הנסיעה ברכבת ערכה ימים ארוכים. בעודם נוסעים עורר אחד הבחורים את חבריו: "שמתם לב, כי הלילה הוא ליל ראשון של חנוכה!" הם אכן שלמו לב אך לא היה באפשרותם לעשות דבר. לא חנוכה, וכמובן לא שמן זית. אבל איך אפשר להעביר את ימי החנוכה בלי מצוות ההדלקה? הבחורים העלו רעיון שבכל פעם שהרכבת תעצור ירדו בחורים וינסו לספוג מעט שמן מכוונת מלגלי הרכבת, את השמן ישימו בכוסית, וחתית בד שתיגור מבגדו של אחד מהם תעמש כפתילה. גפרורים הם מצאו. הרעיון שלהם נראה נפלא ואכן כך היה. בכל עצירה ירדו ואגרו מעט שמן במאמצים מרובים. וברדת החשכה ברכו והדליקו את הנר הבודד בשביל כולם. המחזה היה מופלא וחזר על עצמו בכל שבעת הלילות הראשונים. אך ביום השביעי של חנוכה בשעת אחר הצהריים, כאשר הרכבת עצרה בתחנה, ניסו הבחורים לאסוף שמן אך לא עלה בידם. מזג האוויר היה מקפיא. כל הנוזל הפך לקרח וגם השמן שעל הלגלים קפא והבחורים לא הצליחו להמיסו. מאוכזבים וקפואים חזרו לקרון, והתכוונו לותר הפעם על מצות ההדלקה. נרדמו הבחורים אחד אחד עטופים בצער ובאכזבה. אך שני בחורים החליטו שאי אפשר לישון בלי לקיים את המצווה. נר ממש אין להם אך הם החליטו להדליק את נר הנשמה. הם החליטו שידברו מענייני החג 'ונשלמה פרים שפתינו' דרשו פסוק זה שהתפילה תעלה בעלה במקום הקרבות. אולי יפה כוחו של כלל זה גם לגבי מצות הדלקת הנרות שידברו בדברי החג ויעלה להם כאילו הדלקנו נרות. אמרו ועשו. ישבו שני הבחורים שאחד מהם הוא רבי חיים שטיין, ושוחחו על דיני ומנהגי החג. שעת חצות חלפה לה, והבחורים הרגישו התעלות עצומה. עוד מעט יגיע הבוקר והם חתמו את הלילה במסירות נפש. לפתע נפתחה דלת הקרון, נראה עומד איכר מגושם, מבט מורז נשקף מעיניו. האיכר עבר בין הסססלים, כשהוא מביט וממלמל "ישנים ישנים" פתאום נעצר ליד שני הבחורים, נץ בהם מבט ושאל "אתם לא ישנים?" שני הבחורים נעמדו זה לזה באימה. פחדו מה יעשה להם. אך האיכר הושיט את ידו ונתן להם נר. "אתם זקוקים לזה?" שאל. ובלי להמתין לתשובה הסתובב ונעלם. מהרו הבחורים והדליקו בדמעות ובשמחה את הנר בטרם יעלה השחר. לאחר כמה דקות של התרגשות חשבו מאיפה בא אותו איכר? ומדוע היה בידו נר? ולמה הביא זאת להם? הם החליטו ללכת לחפש ולהודות לו ולהביך מדוע עשה זאת. הם עברו בין הקרונות חיפשו וחיפשו ולא ראו כל דמות שמזכירה את אותו איכר. כאילו בלעה אותו האדמה. מעשה מופלא זה סיפרה הרבנית וינגר בתו של רבי חיים שטיין כפי שמעתי מפי אביה. הרבנית עוד אמרה שאביה כתב יומן שבו כתב את כל הקורות אותו בזמן המלחמה. את הפנקס לא נתן לאף אחד לקרוא. אך את הסיפור הזה, בכל שנה בימי החנוכה אבא היה מספר לפרטי פרטים. לימים כששאלו אותו האם המעשה היה והוא זכה לגילוי אליהו, ענה: "אני בן למעלה מתשעים, ועדיין לא זכיתי להביך מה זה

גילוי אליהו. אבל אני יודע דבר אחד, אותו ראיתי בחוש. אני יודע שכאשר הקב"ה רואה שיהודי רוצה לקיים מצוה במסירות נפש – הוא עוזר לו מאוד!"

ברגן בלזן. ערב חנוכה תש"ד. העבירו את הידיעה שהלילה בשעת חילופי המשמרות של אותם ארורים, ידליק הרבי הקדוש מבלוזוב נרות חנוכה. הרבי עבד במפעל מגפים והצליח להעלים משם קצת משחת נעלים, וכמה שרוכים, וחנוכיה תהיה מכמה פקקים. הם קיוו שהנאצים לא יראו, אם חלילה יראו – מוות במקום. שלוש מאות יהודים הגיעו להדלקה. הרבי התחיל לומר ברכה ראשונה "להדליק נר". אחר כך "שעשה ניסים" לפני הברכה השלישית עצר הסתובב ימינה ושמאלה. בדק לאחור כאילו מחפש משהו. ואז ברך "שהחיינו" ומיהר להדליק. לפתע נכנס לחדר איזה ג'לוב ענק, מפחיד, דחף את כולם וביקש להגיע לרב. "שפירא" קרא הוא בחוצפה. יש לי שאלה: אני מכיר אותך לא מהיום ויודע שלא תוותר על ההדלקה. זה שאתה מברך "שעשה ניסים" מובן. אתה רוצה שאלוהיך יעשה לך ניסים כמו שעשה לאבותיך מובן. אבל הן אתה מברך שהחיינו? אנשים מתים פה ואתה אומר שהחיינו!! ענה לו הרב שפירא: בוודאי שמת לב שעצרת בין הברכה השנייה לשלישית. השאלה שלך היתה קשה גם לי. הסתובבתי לחפש את הרבי מקלויזנבורג שידעתי שזמא בין האנשים, ורציתי לשאול אותו שאלה זו. אלא שמרוב אנשים לא מצאתי אותו. הזמן חולף וזה פיקוח נפש, עוד רגע הנאצים עלולים להגיע. ואז החלטתי לברך. יש כאן בחדר שלוש מאות אנשים שהנאצים גזלו מהם באכזריות את אביהם, אימם ומשפחתם. אין להם לחם לאכול ובגד ללבוש. הם מעונים, לא יודעים מה יילד יום. למרות הכל יש להם דבר אחד: אהבת ד' יתברך. הם מוכנים להסתכן ולהדליק נרות כי הם אוהבים את ד' ובוטחים בו. למרות כל הנסיונות והקשיים הם מתחזקים באמונה, בבטחון ובאהבת ד'. על כך ברכתי "שהחיינו וקיימנו" לראות בעינים דבר מופלא זה.

מובא בספר 'אמונה שלמה' סיפור מרגש במיוחד, אחרי מלחמת העולם השנייה שעשתה חורבן והרס נוראי. היו כאלה שגם נשמתם נחרבה. היה יהודי בשם אייבי ושמו האמיתי הוא אברהם, הוא נולד לב מדדק במצוות, אבל בעקבות המלחמה לאט לאט נשכחה ממנו אמונתו ודתו, והוא ניהל חיים בלי כל סימן של יהדות, ממש מתנהג כגוי גמור. כשבנו הגדול היה בן 13 האבא אייבי הודיע לו שכלבד יום ההולדת המרגש, הוא רוצה להצאת אותו לקניון הגדול, שם הם יסתובבו בכל החנויות והאבא הבטיח – מה שתבחר לו למתנה אני קונה לך. הגיע היום יצאו האב והבן המאושרים לכיוון הקניון. הם הסתובבו בין כל החנויות בודקים את הסחורה והבן מחפש לעצמו מתנה. פתאום הם עברו ליד חנות של יודאיקה ופרטים היסטוריים. הבן ביקש להיכנס גם לחנות הזאת. האב שהסתכל על החלון וראה את הפרטים היהודיים ניסה לשכנע את בנו שלא כדאי וזה חנות של פגם ויש דברים הרבה יותר יפים מהחנות הזאת. אבל לא עזרו כל הדיבורים והבן דרש להיכנס לחנות. זה היה כמה שבועות לפני חנוכה, המון המון חנוכיות היו שם במדפי החנות. הבן הסתכל ובדק את כולו, ואז ראה על המדף הכי גבוה חנוכיה מעץ פשוטה שהורכבה מכפיס עץ קטנים ומתפרקים. מכל מלאי החנוכיות הבן התלהב דווקא מזו. הוא ביקש מהמוכר: תוריד לי בבקשה את המנורה מלמעלה. המוכר אמר לו שזוהי חנוכיה אך אינה מיועדת למכירה הוא יכול להוריד אותה ולתת לילד להסתכל מקרוב, אך לא למכור אותה. התשובה של המוכר שכנעה עוד יותר את הבן דווקא לבקש את זה ואז הוא שאל: מדוע היא לא למכירה? המוכר אמר שהחנוכיה הזאת נראית עתיקה והיסטורית, המוכר למעשה היא בת 20-25 שנה. אבל מאחוריה יש סיפור מרגש ומרתק ולכן הוא לא מוכר אותה. הבן דרש לדעת את הסיפור, והמוכר סיפר שמצאו את החנוכיה אחרי השואה, בסיום המלחמה, באחד מממנים ההשמדה. זו חנוכיה שבנה והרכיב יהודי כמה ימים לפני שנשלח לתאי הגזים, וזה פרט מרגש הרבה יותר מכל מוצר פה. הבן התלהב: אוהו זה מתאים לי! האב לא היה מרוצה מתגובת בנו. הוא לא הבין מה הבן רוצה בכזאת חנות עם דברים כ"כ ישינים, הוא ניסה להסביר לו שלא כדאי ויש דברים חשמליים ונוצצים פי מליון יפים. אבל הבן אמר לאביו: אתה הרי הבטחת לקנות לי מה שארצה לא! המוכר ששקן כל סיבה לוויכוח היא לא למכירה. אבל הבן היה סגור על החנוכיה הזאת היא מתאימה למדף בחדר והיא מאד יפה. המוכר

ראה ומחוסר ברירה נקב במחיר יקר במיוחד. האב המאוכזב הוציא את הכסף מכיסו לתדהמת המוכר וקנה לבנו בחוסר חשק ובלית ברירה את המוצר היחודי הישן. הנה המאושר בא הביתה הוציא את החנוכיה ניקה אותה ושיחק איתה. הוא לא ידע מה תפקידה, אבל ליבו נקשר לחפץ.

באחד הימים כשהוציא את החנוכיה לשחק פתאום היא נפלה מידיה והתפרקה לשברים על הרצפה. הילד ראה זאת וצעק בבכי תמרורים על החנוכיה שלו היקרה. הבן לא הפסיק לבכות עד שבא האב וישב וניסה להרכיב מחדש את החנוכיה. הם אספו את החלקים ניסו לחשוב איך לחבר אך אז הבחינו כי בתוכה החנוכיה חלולה ושם מונח לו פתק. בלי מחשבה הוציא האב בהירות את הפתק התחיל לקרוא את הכתוב באותיות עבריות. הוא קורא ובוכה, קורא ובוכה, אבל כשהגיע לשורה למטה צנח והתעלף. בני הבית באו למקום הזעיקו עזרה וכולם ניסו להעירו אך הוא שוב התעלף ושוב התעלף עד שאחד הרופאים הזריק לו חומר הרגעה כדי שישן ויירגע מהפתק. ואחר כך ניסו להבין מה פשרו. האב ישן הרבה, בנתיים ניסו כולם להבין מה כתוב בפתק שגרם כך לאביהם לאבד את הכרתו, אך אף אחד מהם לא הבין את האותיות העבריות. רק לאחר שעות שהתעורר האב הסביר שכתוב בפתק כך: "מנורה זו נבנית כאן בתוך מחנה ההשמדה, תוך סכנה עצומה

ומסירות נפש. אינני יודע אם אזכה להדליק בה את נרות החנוכה, כי כל יום במקום הזה הוא שאלה של חיים ומוות כהרף עין. ואף אם אזכה להדליק בה את הנר הראשון, אין לדעת אם אזכה לשרוד ולהדליק בה את הנר השני והשלישי.... לפיכך אני מבקש בכל ליבי, ממי שהחנוכה הזו תגיע לידי, שיידע כמה כח ומסירות נפש השקעת בה, וידליק בה נרות שיהיו לעילוי נשמת המיוסרת, ולעילוי נשמת אבי ואמי וכל משפחתי, אשר לא נותר מהם שריד ופליט". האב הרים את עיניו לנוכחים ובדמעות שאל: האם אתם יודעים מי חתום על המכתב? ואז הוא צעק: אבא שלי הוא החתום על המכתב הזה. הילדים היו המומים, הם לא ידעו על יהדותם, ובוודאי לא ידעו שהיה להם סבא קדוש... הם רצו לדעת עוד ועוד על היהדות ולא עבר הרבה זמן עד שהמשפחה עברה דירה למקום חרדי ושהם המשיכו להתחזק ולשלמו תורה ומצוות ואפילו לעשות דברים לעילוי נשמת הנפטרים. הסיפור הזה מחזק כמה מסירות נפש היתה בהדלקת החנוכה והיא זו שהובילה לקרוב הילדים שעזבו את הדרך. הובא גם בפנינו פרשת שבוע.

סיפור דומה מסופר על יהודי עשיר מופלג בשם מר הלמן שגר באיטליה. כשמגיעים אליו הביתה רואים בויטרינה שברי זכוכית בתוך צלוחית מזהב. והסיפור שמאחורי זה הוא כדלהלן: מר הלמן יצא לעסקים

בגיל מאוד צעיר, ולאט לאט הוא התדרדר, הוא התרועע עם גויים עד שנשר לגמרי מהדרך. יום אחד הוא ביקר במאה שערים והוא ראה ברחוב קבוצת ילדים משחקת, לפתע הוא שמע צווחה נוראה, ילד פרץ בבכי מצמרר כשכל הקבוצה עומדת על ידו לנחמו, וכל הזמן הילד אומר 'מה אומר לאבא' 'מה אומר לאבא' נייגשתי ושאלתי את הילד מה קרה אולי אני יכול לעזור. הילד השתתק ולא ענה אך חבריו ענו במקומו. היום חנוכה, ואביו של הילד עני מרוד הוא חסך פרוטה לפרוטה עד שהצליח להשיג סכום בשביל לקנות שמן זית, הוא שלח את הילד, וכעת הבקבוק נפל על הרצפה ונשבר, וכל מה שהאבא חסך במשך תקופה ארוכה הלך לטימיון, והילד שוב פרץ בבכי. מספר מר הלמן אמרתי לילד אני אתן לך כסף לקנות בקבוק חדש והילד הלך שמח, באותו הרגע ליבי נשבר בקרבי, הנה זה מכבר עזבתי את חיי התורה, ועוד מעט אני מגיע למעלה, ואז זמזם במוחי הבכי של הילד 'מה אגיד לאבא' מה אגיד לאבא'. מיד קיבלתי החלטה שאני שב בתשובה. לקחתי עימי את השקית עם שברי הבקבוק והבאתי אותם לביתי, ומאז אני מקפיד על קלה כבחמורה, והשברים האלו מזכירים כל הזמן מה אגיד לאבא. שבת טיש.

הארות וידיעות חשובות מגדולי ישראל ועוד עניינים חשובים. ערוך בדרך שו"ת

העבר ולהתחנן על העתיד בכל התחומים. ורבי אליהו לופיאן אומר שצורת התפילה צריכה להיות שמאמין באמונה שלמה שיש בכח תפילתו להכריע את הדין לטובה. וזה גם הזמן להרבות בתפילה על הצלחה בתורה וכמו שכותב ר"י איבשיץ שכל הצלחת האדם בתורה היא רק בזכות התפילות. ועל העת רצון המיוחד בחנוכה כותב רבי חיים פלאג'י שבזמן הדלקת נרות חנוכה נעשה עת רצון ומדת הדין מתבטלת ומתעוררת מידת רחמים וחסדים גדולים כמו בשעת תקיעת שופר. ולא לשכוח את מה שכותב הרמב"ם מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאוד וראוי לשמוח בימים אלו של חנוכה ולהודות ולהלל על הניסים שעשה עמנו ה'.

שאלה: מה רבי חיים קניבסקי נוהג לעשות בימי החנוכה מלבד סדריו הקבועים? **תשובה:** רבי חיים קניבסקי הולך כל יום מימי החנוכה לאחד מילדיו לביקור ומתאספים שם כל המשפחה המורחבת של אותו ילד, כך בכל ימי החנוכה, ובשנים האחרונות מגיעים לביתו כל ילד עם כל ילדיו ובמשך שעה ארוכה הוא מחלק לכל ילד וילד בנפרד דברי חנוכה, ונוהג מנהג ישראל לאכול לטקס. בני חמישי (שזה אף פעם לא יוצא בשבת) רבי חיים מחלק לכל יוצ"ח דמי חנוכה, וכן נהג הסיטפלער. וברור שאדם שיש לו אישה או ילדים ראוי שישמח עימם בזמן הדלקת הנרות ולאחריו וירבה בסעודה בשביל פרסום הנס וחביבה מצוה בשעתה, ואני זוכר שהרב שטינמן הורה לראש כולל חשוב שעבדתי עמו ביחד שצריך לחשוב על צרכי הבית בימי החנוכה ולא להעמיס על האברך סדרים שיפגעו חילה בשחרור של אברך עם משפחתו וביתו... (ומלבד זאת הרב שטינמן אחז שכל השנה יש עניין שאדם יאכל את הסעודה העיקרית של יום יום יחד עם אשתו, ורבי חיים קניבסקי הקפיד בזה מאוד כל ימי חייה של הרבנית ע"ה). יש להוסיף שבשנים האחרונות לחיי הרבנית היא הדליקה חנוכה בחלון. והטעם לזה הוא משום שנגיד אחד הביא לרב חנוכה מפוארת, והרב שהדליק כל השנים (עד היום) מחנוכה שקיבל מסב אשתו רבי אריה לוי לא רצה להחליפה בחנוכה החדשה, אז בכדי לא לפגוע בנותן, הרבנית הדליקה בזה, וכיום הנכד שיישן עם הרב מדליק בזה. (נוראוי להוסיף כאן שרבי חיים מקפיד כל שנה לסיים את כל התורה כולה ובימי חנוכה הוא לומד את כל המסכתות הקטנות שנמצאות אחרי סדר נזיקין ורבי חיים אף הוציא ספר על כל מסכתות אלו. ואחד הפרקים שם זה פרק

עשה כתונת פסים שעולה פרוטות, לכך צריך להיזהר מאוד בעניין זה.

שאלה: מה הנסיונות שיש בכל גיל בחיים? **תשובה:** ידוע בשם הגאון, שהסדר שנשנו: קנאה תאוה וכבוד, הוא לפי שנות האדם, ילד - סובל יותר מקנאה, בשנות הילדות המידה החזקה היא קנאה. תראו תינוק שנולד לו אח חרב עליו עולמו, איך שהוא מקנא בו! עד עכשיו הוא היה נסיד, מלך, ועכשיו פתאום מישחו אחר תופס את המקום שלו. אחר כך מגיעות שנות הבחירות שבהם הנסיון החזק הוא תאוה. וכשמזדקנים יותר אז הנסיון החזק זה כבוד. היה פעם יהודי מרביץ תורה שהתחיל להגיד דרשה, היה פתח ואמר: נו, אנחנו כבר אנשים זקנים, כבר רגל אחת פה רגל אחת שם, כמה כבר יכול להיות לנו נסיון של כבוד. שמע את זה ר' לייב חסמן, ואמר: אוי, כמה יכול להיות הנסיון של הכבוד! בדיוק הפוך, כמה שיותר מתבגרים התאוה נחלשת, ומכיוון שהנסיון של תאוה נחלש, הנסיון שנשאר והוא יותר חזק זה כבוד! למבוגרים זה הרבה יותר חזק מאשר אצל צעירים! וכמובן שיהיה ברור, במשך כל החיים מלווים אותנו שלושת הנסיונות, שאף אחד לא ישלה את עצמו, קנאה תאוה וכבוד מלווים אותנו כל החיים, וצריך לעבוד על כל שלושת הנסיונות, אלא שבכל תקופה מתקופות החיים יש נסיון אחד שהוא יותר חזק, וזה הסדר בילדות יותר קנאה, בשנות הבחירות יותר תאוה, וכשמתבגרים יותר כבוד.

שאלה: במה מיוחדים ימי החנוכה יותר משאר ימות השנה לעניין תפילה? **תשובה:** במחזור ויטרי על חנוכה כתב שחנוכה הוא מלשון חן וחנינה, היינו שהקב"ה מתנהג עמנו לפני משורת הדין. וימי חנוכה מסוגלים מאוד לבני חיי ומזוני בריווח ובנקל. ובמיוחד ביזאת חנוכה' שהגאון כותב ע"ז שהוא כנגד יום הכיפורים, ובמהר"ל כתב שימים אלו הם זמן של נס, והנס נהפך לטבע, ואין מנכין לאדם אם נעשה לו נס בימים אלו. ואפשר לבקוע בזמן זה רקיעים ולפתוח שערי שמים. ופעם אמר החזו"א למישחו שהתאונן בפניו על מצבו הדחוק בענייני פרנסה והוא זקוק לנס גדול כדי שיצליח לפרוע את חובותיו, א"ל החזו"א שביום 'זאת חנוכה' אפשר לפעול הרבה דברים ולזכות לניסים בכל העניינים ובזמן הזה אין טבע כלל וכל העניינים פועלים למעלה מדרך הטבע. והכי הרבה אפשר לפעול בענייני פרנסה וז"ש. ומה שמוטל עלינו זה לפתוח ספר תהלים ופשוט להודות לקב"ה על

שאלה: מה החיסרון במידת הקנאה, ואיך מתבגרים ע"י? **תשובה:** רבי חיים ויטאל כותב שהעונשים של כל הראשונים הגיעו מהקנאה. קין שקנא בהבל נטרד ע"י מהעולם, השבטים שקנאו ביוסף נענשו בעשרה הרוגי מלכות. וכן קרח נתקנא שלא התמנה לנשיא וסופו ידוע. **ובספר אורחות צדיקים** **שער הקנאה** הביא שמלך אחד אמר לב' אנשים אחד מכס ישאל ממני דבר ואתן לו, ולשני אתן כפליים. הראשון היה קנאי אז הוא אמר שינקרו לו עין אחת כדי שלשני יעקרו שתי עיניים, וכ"כ למה? כי הוא לא יכל לסבול שהוא יבקש סכום כסף ולשני יהיה פי שניים. והרב שטינמן היה אומר תמיד שהדורות מפסידים רבבות של ת"ח משום שבתור בחורים הם מתקנאים זה בזה ונשברים ועוזבים את הלימוד, כי קשה לאדם לראות בהצלחת חברו. וידוע ג"כ על הסבא מסלבדוקא שלקח אחד מתלמידיו לחלון וא"ל מה אתה רואה? ענה לו התלמיד הרבה אנשים, אמר הסבא אני רואה מצבות, כאן אני רואה מצבה של רבי עקיבא איגר, כאן של השאגת אריה, כי הם היו שקדנים ובעלי כישירונו יוצאי דופן, רק באותו הזמן היה בחור בישיבה שהצליח יותר מהם, ומידת הקנאה הכתה בו עד שנשבר ועזב את הישיבה. ומה שכתוב קנאת סופרים תרבה חכמה הכוונה היא שילמד ממעשיו לעשות ג"כ כך והיינו כשרואים אדם מקיים מצוות בהידור שירצה גם הוא לעשות כן. אבל לא שעינו תהיה צרה בשל חברו. ואומר רבי חיים קניבסקי באורחות יושר ערך קנאה, שבזמננו יש הרבה אנשים שחיים בלי חשבון משום שכל מה שיש אצל אחרים מוכרח להיות אצלם, וע"י נכנסים לחובות בלי חשבון עד שלבסוף נתקעים באלפי חובות, ונאלצים למכור את ביתם או ליסוע לחו"ל וסופם מר כידוע, וכ"ז בא משום שלא כלכלו את ביתם כראוי, אלא בזבזו את כספם בשל שיקולים של קנאה. **ואם אדם יחיה באמונה שאין אדם נוגע במוכח לחברו כמלא נימה**, וירבה בתפילה שלא תעלה קנאתו על אחרים. ויבין שיש לו גם מעלות ודברים שאין לחברו, ויפנים שלכ"א יש את החבילה שלו, אזי הוא יזכה רק לפרגן לשני ולהסיר מליבו את הנגע הרע הזה.

שאלה: מצאנו בחז"ל שלעולם לא יעדיף אדם בנו בין הבנים כדי לא לגרום קנאה ביניהם, מה הגדר של לא להעדיף? **תשובה:** רבי חיים קניבסקי אומר שאפ"י בעניין פעוט מאוד כגון בגד יותר יקר אסור, א. כי כתוב לעולם, והיינו בכלום. ב. כי ילפינו מיוסף, ואצל יוסף הוא ס"ה

השלום ורבי חיים אומר שהלומד פרק זה זוכה לשלום בית. שבו שער באמצע קבלת קהל רבי חיים אמר לפתע לבני ביתו הלואי ואני אזכה לגמור אלף פעמים את כל השי"ס).

שאלה: מה המיוחד השנה בקביעות ימי החנוכה בלוח השנה: **תשובה:** לראשונה מזה שנים רבות, פרשת מקץ לא תחול בימי החנוכה אלא לאחריה. ימי החנוכה השנה מתחילים מליל שישי עש"ק פרשת וישב עד ליל שישי עש"ק פרשת מקץ, כך שפרשת מקץ תהיה לאחר החנוכה ומפסיקים בה את ההפטרה הנדירה של מקץ ויקץ שלמה והנה חלוס', שבפעם האחרונה קראו אותה לפני 20 שנה בשנת תשס"א. הדבר יתכן רק כאשר א' דר"ה חל בשבת וחשוון וכסלו חסרים. ב-100 שנה האחרונים הדבר הזה אירע רק 10 פעמים (לפעמים בהפסקה של 20 שנה כמו עכשיו, ולפעמים בהפסקה של 3 שנים) נציין שב-100 שנה הקודמים הדבר הזה אירע פחות פעמים עד כדי כך שהיו רבים שהתפללו מדוע נדפסה כלל הפטרה זו בחומשים ורצו להשמיטה מהחומשים. יש עוד דברים נדירים שיחולו השנה, אך הם פחות נדירים, צום עשרה בטבת יחול בערב שבת (ויחול גם בשנים תשפד ותשפה), פורים דפריים יחול ביום שישי ובמקופים יהיה פורים המשולש, וערב פסח יחול בשבת (שניהם יחולו גם בשנת תשפ"ה).

שאלה: מה קרה בכה כסלו שנת תרע"ח? **תשובה:** עד אז שלטו התורכים כאן בארץ והיה הרבה סבל ליושבי הארץ, ובכניסת חנוכה תרע"ח נפלה ארץ ישראל בידי הבריטים והייתה הרווחה קצת ליושבי הארץ.

שאלה: איתא בחז"ל הזהיר בנר הוי ליה בני ת"ח. כתוב בחז"ל והובא בטור שזה חולך על נר חנוכה. מה הזהירות שצריכה להיות? **תשובה:** בפלא יועץ כתב שצריך שיהיה הכלי שמדליק בו נאה ונקי ושידליק בשמן זית זך, וכע"ז כתב הב"ח שצריך שיהיה הנר יפה. ופשוט שצריך להקפיד בכל דיניו ודקדוקיו, וזהו השתדלות ראויה לבנים ת"ח. וכמובן שכל זה אם מקפיד על חינוכם כראוי, ובלא"ה ל"מ. היות ואסור להשתמש בשמן שנשאר מהנרות, מי שרוצה להנות מהשמן הנשאר מהנרות עבור השושנה כמו שאומרים 'ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים' יכול לעשות זאת רק אם מתנה מתחילה שרוצה להשתמש במותר השמן שבכוס לצורכו ואז יוכל להשתמש בזה ובלא"ה אסור להשתמש בזה כי אסור להנות מהשמן הנשאר כי הוקצה למצוותיו. עוד סגולה כתובה שכששורפים את השמן זית הנשאר יחד עם הפתילות, סגולה לאישה שלא זכתה לזש"ק שתעבור מעל השריפה וע"ז תזכה להתעבר. **מסגולות שמן זית כל השנה:** האוכל שמן זית זה סגולה לחכמה, וכן סגולה לזכור תלמודו, ומאריך ימים, עוד דבר מביאים ששמן זית עוזר למנוע נשירה בשיער. צריך למרוח על השער לאחר מקלחת באופן קבוע וזה עוזר מאוד למנוע נשירה (במאמר המוסגר ה'שפע חיים' כותב שהאישה תכין לבעלה את הנרות להדלקה).

שאלה: אדם הנמצא בזמן של חולשה רוחנית, מה יעשה בשביל שיעבור את התקופה בקלות ולא ישבר מזה לנצח? **תשובה:** אם הוא מבין שכך דרך העולם, וכי זוהי תקופה זמנית, שלאחריה תבא תקופה של עלייה, אזי הוא לא 'מתרסק' ועוזב את כל עבודתו לגמרי, כי גם כעת הוא עובד את ה', אם כי בדרך של נסיגה. וכתב רבי חיים מוואלווין זע"א: והנה האדם הוא תמיד עולה ויורד, ובעת ירידתו נדמה לו כי כל מה שעושה עכשיו מן התורה ומן העבודה אינו כלל בלב שלם ואין מצליח לו, והיה רוצה לנוח ולהתגרות בשינה עד שיעבור אותו הזמן וישוב לזריזותו. וזה ידוע הרבה להולך בדרך התורה

אבל באמת אינו כן, כי האדם בנקל יוכל לעלות למדרגתו אם הוא עוסק אפילו על ידי התרשלות משלא יעסוק כלל, כי יתרחק מן התורה ויותר יקשה לו להודרו עוד. והעבודה היותר חשובה והיותר יקרה בעיני ה' היא, אם עובדים אותו גם בימי הירידה, כאשר חשיכה גדולה נופלת על האדם, ודווקא אז הוא מתאמץ להתקרב אל בוראו עם כל היצר הרע שבו, ולהמשיך דוקא מתוך חמימותו של היצר. תורת ההתחזקות.

שאלה: מה עושה את האדם מאושר? **תשובה:** הדבר היחיד שעושה את האדם מאושר זה אם הוא מצליח לשבור את המידות, והיינו להתגבר על הייצר ע"י שקם בזמן לתפילה, עושה חסד עם מישהו שקשה לעשות עימו חסד, מתגבר בשמירה על הפה, מוותר ומוחל לשני בלב שלם, לומד בהתמדה בשקיעות בלי טלפונים, מתפלל כמו שצריך, כל דבר כזה מקרב את האדם לאושר אמיתי.

שאלה: מה ההשתדלות של האדם להצליח בחברה? **תשובה:** רבי גרשון אדלשטיין ראש הישיבה הכי ותיק בעולם (רבי גרשון אדלשטיין נולד בקיץ תרפ"ג ובשנת תשי"ו לפני 75 שנים כשהיה בגיל 23 בלבד והיה עדיין בחור לקח אותו הרב מפוניבז' לכהן כמגיד שיעור בישיבת פוניבז' והעמיד רבבות תלמידים) אומר, שהכל בידי שמים, ותלוי בהנהגת האדם שאם מתנהג בישירות ומידות טובות ובענוה, כולם שמחים ונהנים להיות במחיצתו, ומוסיף שידוע שכך המציאות.

שאלה: מה עדיף, לעסוק בהרצת תורה לתלמידים או לעסוק במצווה שאין רצים אחריה ואין מזה הרבה כבוד בלשון המעטה? **תשובה:** סיפר רבי שלמה לוינשטיין שפעם הציעו לו לכהן כראש ישיבה בישיבה מכובדת ששם הוא יוכל להצמיח תלמידים ולהגדיל תורה ולהאדירה באופן מכובד, אך התנו זאת בתנאי שיעזוב את עבודתו הנוכחית שהוא ראש למשמרת הקודש בבני ברק, תפקיד קשה ומאתגר ללא כבוד וללא תמורה כלל ורובו המשמרת כבר הסכימו. הוא בא לקבל את ברכת הרב שטינמן בזה והרב שטינמן אמר לו דע לך עדיף מצווה בלי כבוד מאשר מצווה עם כבוד... ובמשנתו של הרב שטינמן שבימים אלו חל יום פטירתו ידוע שהיה מאוד מקפיד על מידת האמת, וזה מה שהיה מבקש מכל אחד שבא לפני הבר מצווה ומבקש לקבל ע"ע משהו, וכידוע כבר מחז"ל שהאומר אמת לא חוטא לעולם והארכנו בזה רבות.

שאלה: מה הוויכוח בעניין לקיחת החיסונים לקורונה? **תשובה:** וודאי שכל אחד מאיתנו יעשה כהוראת רבותיו, אבל נכתוב בקצרה את הוויכוח שיש בין המצדדים בעד למצדדים נגד. אלו שמצדדים בעד זו הדעה הרווחת כמו רוב החיסונים שיש היום שרוב מוחץ מהציבור לוקח בשביל למנוע ממנו מחלות שונות, גם כאן אדם רוצה להימנע מחולי הקורונה ולכן יש לקחת החיסון. אבל יש שאומרים שחיסון נורמלי לוקח לו הרבה מאוד שנים בשביל לבדוק אותו ולבדוק את ההשלכות שלו וכאן עדיין החיסון לא נבדק בהרבה סוגי אוכלוסיות, כמו אנשים עם מערכת חיסונית חלשה, נשים הרות, ועוד ועוד, ועדיין לא יודעים מה ההשלכות של זה לטווח ארוך, וכן הלאה, לכן גם אם תמיד אנו סומכים על המומחים, כאן לדעתם אין לסמוך עליהם כי כולם עושים תחרות ורוצים להוציא את החיסון כמה שיותר מהר בשביל הכסף, והאישורים לכך הם לפני שיש אישורים לחיסונים אחרים. זאת מלבד קונספריציות שונות שזה מעקר ומכנסים שבבים וכו', שבאלו הורגלנו לא להאמין.

שאלה: חנוכה בפתח, הלביבות והסופגניות, המאכלים המסורתיים, הם מאכלים מטוגנים,

עתירי שמן וסוכר ורחוקים מלהיות סמל הבריאות. ובשמונת הימים הללו הם אורבים לנו בכל פינה: בבית, בכולל, בעבודה, במסיבות המשפחתיות, אצל חברים ובקונדיטוריות. כשעובר החנוכה ואנו עולים על המשקל אנחנו מבינים שלמרות שניסינו... גם הפעם אכלנו כנראה סופגנייה אחת יותר מידי. בדיחה יהודית מספרת כי סופגנייה כשרה למהדרין היא כזו שהשמן בה מספיק בשביל לדלוך שמונה ימים. וברצינות, סופגנייה רגילה מכילה כ-350 עד 450 קלוריות בעוד שסופגנייה ממולאת בקרם ומצופה בשוקולד עשויה להכיל גם עד 600 קלוריות; לביבה מתפוחי אדמה מכילה כ-150 עד 200 קלוריות וכשהן מוגשות לשולחן רובו מתקשים להסתפק באחת בלבד. אין ספק כי שמונת ימי חנוכה מעמידים בפנינו אתגר רציני בשמירה על הבריאות והמשקל, מה העצה המעשית בכל זאת לעבור את חנוכה בשלום מבחינה בריאותית? **תשובה:** ברור שמנהג ישראל תורה ונוהגים לאכול דברים משמן כסופגניות ולטקס. אבל משום ונשמרתם מאוד לנפשותיכם, אפשר **לאפות** סופגניות ובה יש כמות קטנה יותר של שמן. אם בכ"א אתם מטגנים טגנו בשמן עמוק כך שמשך הטיגון קצר יותר ופחות שמן ייספג בהן. ולקונים: קנו סופגניות דלות קלוריות, החליפו את המילוי המסורתי במילוי דל קלוריות - העדיפו מילוי דל קלוריות במקום המילוי הרגיל.

שאלה: מה נחזיר לילדינו מה זה המתיוונים של דורנו? **תשובה:** בדורנו המתיוונים זה פגעי הטכנולוגיה ההרסניים, וזה כולל כל משחקי מחשב למיניהם, וברור שבימי חנוכה עלינו להשריש לילדים שלנו שכמו בזמן היוונים משכו את הילדים בכל מיני צורות ודרכים שלא נראו כאלו גרועים, גם היום צריך לומר לילדים את האור שיש בהולכים בדרך השם ואת החושך שיש לסוטים מדרך ה'.

שאלה: מה הדרך לנטוע בילדים ביטחון שהם יכולים והם שווים ועיי"כ יצליחו בעניינם ויהיו בנויים היטב ומוכשרים להצלחה בתורה ויר"ש. איך יעשה זאת בימי החנוכה? **תשובה:** יש חוברת מפוארת שהוציא איש החינוך רבי יחזקאל שובקש ששם הוא מביא רעיונות נפלאים להעצמת הביטחון אצל הילד בדרך של משחק.

דוגמא ראשונה: שכל ילד יכתוב איזו הצלחה מיוחדת שהייתה לו והוא גאה בה, ולאחמ"כ ידברו על עניין זה כל המשפחה איזה מעשה אציל וכו'. וממילא הילד יציע ויחשוב על עוד דברים שהוא יכול לעשות במסגרת הכישורים שלו. **ב.** משחק נוסף. כל המשפחה תכתוב על כל ילד בנפרד משהו שהוא ורק הוא מועיל לבית, ואח"כ לבדוק אתו ביחד האם הוא תורם את אותו עניין לחברה וכו'. **ג.** כל ילד יכתוב על דבר או עניין שהוא עבר בחיים, ולהרחיב במה וכמה היה לו קשה. **ד.** כל ילד ירשום בדף את התחום שהוא מתקשה בו בחיים, כמבחנים, חברה או לימוד ותפילה או חברותיות, או קשה לוותר וכדו' ואז לעזור לו בדברים. וכן הלאה, העיקר לשבת יום סביב השולחן ולהעלות נושאים מעניינים אצל הילדים ויחד לנסות לפתור אותם, והחנוכה יתן העצמה גדולה לכל ילד באשר הוא.

שאלה בחושן משפט:

רב אחד הוזמן על ידי הגבאי להדליק נרות של חנוכה בבית הכנסת בחנוכה שהוכנה ע"י הגבאי, ולבסוף נהייתה דליקה ונגרם נזק גם לרכב חונה שהיה בחוץ מי צריך לשלם? עיין בשו"ע תיח ס"ח. וכן יש לדון בזה מדין שעבד מצווה?

חידות

חידות בפרשת שבוע:

א. היכן בפרשה השתמש יעקב בפטירת רחל?

ב. איזה מילה בפרשה היא בת ארבע אותיות, ובס"ה ארבע עשרה בגימטריה שלה?

ג. איזה פסוק בפרשה יש בו 8 מילים בני שתים אותיות כ"א?

ד. שתי מילים רצופות אותו הדבר רק ניקוד שונה?

ה. מה המכנה המשותף לכל הפסוקים בפרשה מלבד 9 פסוקים?

ו. היכן בפרשה שם של אחיינו של אברהם אבינו שמובא רבות בתחילת בראשית?

ז. היכן בפרשה ג' מילים רצופות עבר הווה ועתיד?

חידות תורניות לחנוכה:

ח. היכן מוזכר במשניות השי"ס המילה חנוכה, 7 מקומות?

ט. היכן מוזכר חנוכה ברמז במשניות השי"ס פ"א?

י. מה הקשר בין שמה של אשת עשיו להבדיל מישהו שקשורה מאוד לחנוכה?

יא. איזה מצוה דרבנן מצלת מאיסור דאוריתא?

יב. היכן הביא המשני"ב גם כשיש לו כמות מספקת להדלקה ידליק נר אחד?

יג. איך יכול להיות שיותר לאדם להדליק בחנוכה רק עד יום ג של חנוכה וביום ד לא ידליק?

יד. האם יש ראייה מההלכה שאם כיבה את הנר במזיד צריך להדליק שוב?

טו. היכן מצינו בשי"ס דינא ד'עד שתכלה רגל מהשוק' מלבד חנוכה?

טז. באיזה שמן מותר להדליק נר של שבת ולא של חנוכה?

יז. איזה פסוקים מהלל אומרים בפסוד"י?

יח. היכן מצינו שמש יותר חמור מהנר בעצמו?

יט. אב ובנו נר בשמם?

כ. איך יכול להיות שני שמנים עם אותם תנאים, אחד כשר ואחד פסול לנר?

כא. מתי אומרים 12 יום רצוף מזמור כ"ד בתהילים?

כב. איך יתכן אדם מברך שהחיינו על הדלקת נרות ביום השלישי ולא מדובר ששכח להדליק אלא זכר ואף היה לו נר?

כג. היכן מוזכרת בתנ"ך המילה חנוכה?

כד. מתי מותר לכתחילה להנות מנר חנוכה?

חידות על חנוכה לשאול את הילדים:

כה. מה הקשר בין המילה הגפן למשחק של חנוכה?

כו. ברכה שמברכים אותה הרבה במשך היום בחנוכה היא הכי ארוכה בשנה?

כז. מה קרה בחנוכה שזה מלשון ברח בשינוי הניקוד?

כח. מי גם בחנוכה וגם בנשימה?

כט. מקום שנמצא בו השמן ותנ"ך מה המכנה המשותף ביניהם.

ל. באיזה מקור היתה הזית בתחילת חומש בראשית?

לא. מילה נרדפת לכד בת שתי אותיות?

לב. נמצא בכל חנוכה ונקרא אותו הדבר בשתי כיוונים?

לג. קשור לחנוכה ומורכב משלושה קוים קטן, בינוני וגדול?

לד. אותן אותיות בשינוי ניקוד ושתייהן נותנות אור?

לה. היכן מוזכר עשיו בפיוטי חנוכה?

לו. איזה עיר מרכזית מחנוכה נמצא בכל מקום מרכזי?

לז. איך יתכן שידליק פעמיים נרות בכה כסליו השנה?

לח. איזה נס עיקרי לא מוזכר בעל הניסים?

לט. איזה שם של פרח מוזכר בפיוטים של פורים וחנוכה?

מ. מה מסובב אותנו בחנוכה מלבד סביבון?

מא. מה גומרים בכל ימי החנוכה?

מב. מי בחנוכה, וכל השנה בבית כנסת?

מג. כמה פעמים בחנוכה השנה מדליקים לבד מנר חנוכה עוד נר?

מד. מאיזה פרי משתמשים הרבה בחנוכה?

תשובות:

א. הבוא נבוא אני ואמך, וברשי"י הלא היא כבר מתה. **ב.** הבוא. **ג.** לח טז. **ד.** טרף טרף יוסף. **ה.** הכל מתחיל באות ויו מלבד 9 פסוקים. **ו.** צרי ו'לוט'. **ז.** ב. **ז.** שמעתי אומרים נלכה.

ח. ביכורים א. ו. ר"ה א. ג. תענית ד. י. מגילה ג. ד. מגילה ג. ו. מ"ק ג. ח. ב"ק ו. ט. תענית ד. יש בו הלל בלי מעמד, וברע"ב שם זה חנוכה. **י.** יהודית אשת עשיו, ובזכות יהודית היה את ההצלה בחנוכה. **יא.** משנה אחרונה בהכנס, שנר חנוכה פטור כשהזיק. וה"ה כשרץ בער"ש והזיק. **יב.** משני"ב תרעא ו במקום שלחברו אין שמן עדיף לתת משלו. **יג.** שנים הדליקו בחנוכה אחת, עד שלוש זה ניכר ושרי מעבר לכך אסור כי זה נראה שמדליק שמונה. **יד.** יש ספק כשיש נר אחד מה עדיף של שבת או חנוכה. ואם הדין היה שכשיכיבה במזיד מועיל, אז שידליק של חנוכה יכבה וידליק של שבת. ויש לומר שזה לא ראייה בגלל שנר חנוכה בערב שבת מדליקים לפני השקיעה ואם יכבה זה עוד לפני הזמן ולא ייצא. **טו.** במנחות לו. לעניין תפילין רבי יעקב אומר שמלביש עד שתכלה רגל מהשוק. **טז.** שמן של שביעית של שבת שרי כי זה נצרך לאורה משא"כ

חנוכה שאסור להנות מהאור. **יז.** הודו לה, עזי וזמרת קה. **יח.** יש נרות שיש בהם חשש שמא יטה, ואסור להדליק בהם כמבואר בבמה מדליקים, והנה בנר חנוכה אין חשש שמא יטה כי אסור להשתמש בהם כמבואר בהלכה, אבל בשמש שיש חשש שמא יטה כי מותר להשתמש בזה אסור להדליק באותם שמנים. **יט.** אבנר בן נר. **כ.** שניהם היו תחת המיטה, אחד ראוי לאכילה אז נפסל משום רוח רעה, השני שלא ראוי לאכילה לא נפסל משום רוח רעה ומותר להשתמש בו. **כא.** מיום כד כסלו שחל ביום ה' עד ו' טבת (כל יום כשמחזירים ס"ת ובשבת במנחה וביום ראשון ה' כסלו בשיר של יום) ובחז"ל יש 13 פעמים כשסוכות חל ביום שלישי. **כב.** היה לו נר אחד וחל יום ראשון בשבת ושני במוצ"ש עדיף נר של שבת והבדלה על נר חנוכה. **כג.** נחמיה יב כז. כשיש לו שאלה בעניין הנר ורוצה לעיין ואין לו אור אחר, החיד"א כתב להתיר וכמו שמצינו בשמו"ע כשרוצה לעיין מותר לו ללכת לצורך.

כה. אותיות הגפן הוא נ.ג.ה.פ. מה שכתוב בסביבון. **כו.** ברכת המזון של חנוכה בשבת. **כז.** נס בפתח בשינוי הניקוד מנס שהיה בחנוכה. **כח.** קנה. **כט.** ב"כד, ותנ"ך הוא כד ספרים. **ל.** במקור של היונה, והנה עלה זית בפיה. **לא.** פך. **לב.** שמש. **לג.** יון. **לד.** שמש. **לה.** דחה אדמון. **לו.** מודיעין. **לז.** השנה חל כה ביום שישו ומדליק בליל שישו, ופעם שניה בשישי אחה"צ כי אסור להדליק בשבת. **לח.** נס פך השמן. **לט.** שושנת יעקב, נעשה נס לשושנים. **מ.** מסובבים במצוות מזוזה בימין וחנוכה בשמאל. **מא.** הלל. **מב.** שמש. **מג.** בליל שבת ובמוצ"ש הבדלה. **מה.** מזית. רבות מהחידות מהרב דינר שליט"א.

חידת משמעויות מילים לפרשת וישב ח' משמעויות למילה בצע

- 1 - בצע - ממון. "מה בצע כי נהרוג את אחינו" רש"י: מה ממון כתרנונו (בראשית לו, כו)
- 2 - בצע - תועלת. "מה בצע בדמי ברדתי אל שחת" מצודות: תועלת (תהלים ל, י)
- 3 - בצע - כילה. "בצע אמרתו אשר צוה מימי קדם" רש"י: כילה גזרתו (איכה ב, יז)
- 4 - בצע - הון. "עכר ביתו בוצע בצע" מצודות: "בוצע בצע" - הגזול הון (משלי טו, כז)
- 5 - בצע - פשרה. "איזהו משפט שיש בו צדקה הוי אומר זה ביצוע" (סנהדרין דף ו:)
- 6 - בצע - חתך. פרס. הלכות בציעת הפת.
- 7 - בצע - עשייה. מעש. איש מעש, איש ביצוע.
- 8 - בצע - הוציא לפועל. ביצע את תפקידו.

ניתן להשיג את העלון בבני ברק: בכניסה לביהמ"ד כתב סופר רחוב סוקולוב. ובבית המדרש מניין אברכים 'פרדס כץ' רחוב אבוהצירא 9, ובבית הליכות משה' (בית כנסת הגדול) בספריה בקומה ראשונה (חברון) בכניסה המערבית בקלסר ירוק. וכן בשאר המקומות ואצל המפיצים הקבועים ובראשם רבינו הגר"י שליט"א. אין לקחת כמויות בשום מקום ללא אישור. כמו"כ ניתן להשיג את העלון במודיעין עילית (לא כמות) החל מיום חמישי בערב בכניסה לחנות ש.מ.ח. - שרתי משרד רחוב רשבי"י 49. כן ניתן להשיג בהר יונה נוף הגליל אצל גאון המחשבה רבי שמחה שולמן שליט"א.

כמו"כ ניתן להשיג במיל 456alon@gmail.com לקבלת העלון בפקס יש להתקשר לטלפון 03-6180383

ניתן לקבל את העלון בכתב יותר גדול ע"פ בקשה למייל הנ"ל

בטאון רמת אלחנן

בס"ד, חנוכה תשפ"א
גליון 350 - שנה 41

קול ברמה

לקבל במייל: 6776168@gmail.com

מעמד ה'לחיים' שנערך במעמד קריאת-שם למנין-
החצר ברחוב הרב זוננפלד 15-17 שייקרא מעתה
'ברכת יעקב', העניק הצצה לסיפורים שלא פורסמו
על ה'סנדלר' - שסיפר מרן רבי יעקב אדלשטיין

הגילוי של הסנדלר הקדוש

הרועה

במלאות 3 שנים
לפטירת הרועה הנאמן,
מרן הגראי"ל שטיינמן
זצ"ל - מקבץ תמונות
נדירות מארכיונו של
הרה"ג רבי יצחק
רוזנברג שליט"א

בני הזוג קיימו מה
שמוצא בספר המופלא
'שבת בשמחה' בשם
החפץ חיים - ונושעו

להודות ולהלל, במנוחה, ליד הנרות

עצה טובה לימי החנוכה: לשבת במנוחה
בסמוך לנרות המהבהבים, ולא למהר
לשומקום, גם לא לאירועים חשובים.
ואז - לשוחח עם המשפחה על הטובות
שקיבלנו מהש"ת, ולהודות ולהלל על
כך. כי ה'להודות ולהלל' הוא האירוע
והמשימה היותר-חשובים בימי החנוכה

משתתפי השיעור שייסד
ר' משה הרטמן לא יכלו
להאמין לבשורה המרה
על פטירתו - והמשיכו
ללמוד ל...רפואתו

עשרות משפחות הגיעו
להתגורר ב'גינות דוד'

מדוע בכה הגר"ח ברלין
בפסוק 'עיניך יונים'?

הגיע הזמן שתפרע את
חובך ותאמר עליי קדיש,
אמרה האשה בחלום

אם יהיה 'סגר' בחנוכה
ואנשים לא יימצאו
ברחובות, היכן נדליק?

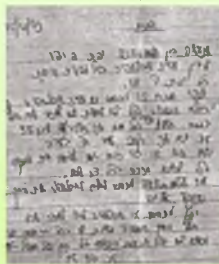
גם אם לא היה לי פרי
חדש, הייתי אומר
'שהחיינו' על הלימוד
המיוחד עם מרן שר
התורה הגר"ח קניבסקי

זעקה

קופת הצדקה של רמת
אלחנן במצב נורא. אנא,
עשו מעבר ליכולתכם!

הערבי מפו שהרב הצליח
לשכנעו לסגור את
המאפיה בכל ימי הפסח,
ואף עיגן זאת בהסכם

השם עזיזין פוערת

בימים אלה מצינים עשור לשריפת הכרמל.
בקיבוץ 'בית און' שהיה במרכז האירועים
ממשיכות הלהבות לבעור ■ וכיצד זה קשור
להגרצ' אדלשטיין ול'מסע המוזות' שלו?

הגילוי של ה'סנדלר' הקדוש

מעמד ה'לחיים' שנערך במעמד קריאת-שם למנין-החצר ברחוב הרב זוננפלד 15-17 שייקרא מעתה 'ברכת יעקב', העניק הצצה לכמה סיפורים מפתיעים, שלא פורסמו, שסיפר מרן הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל על ה'סנדלר' הקדוש • אחד הסיפורים מוסב על כך שהסנדלר הצביע על מקום שהתקדש מפני שה'לשם' ביקר בו, אבל לא סיפר שה'לשם' הגיע לשם כדי לבקר את ה... 'סנדלר' • וזה היה כאמור רק אחד הסיפורים המופלאים שנשמעו בעת ה'לחיים' ב'חצר ברכת יעקב' הנקראת ע"ש של מרן רבי יעקב זצ"ל שבירך בחצר זו את הקהל מדי יום המישי, לאחר השיעור הקבוע שמסר בבית בנו הגרצ"י שליט"א • בנו של מרן זצ"ל סיפרו גם על ההמשך הלא-ידוע של הסיפור הידוע שבו ברח הסנדלר מהברית שבה הוזמן לסנדקאות • ומדוע ביקש מרן הגר"ש אלישיב ממרן הגר"י אדלשטיין לספר לו פרטים אודות הסנדלר, רק כאשר ישב 'שבעה' על פטירת בתו? • וגם: עדות ממקור ראשון כיצד הגדיר מרן הגר"ש אלישיב את מרן הגר"י אדלשטיין • 'חצר ברכת יעקב' היא אחד ממנייני-החצר הפעילים ביותר ברמת אלחנן

הסנדלר הקדוש

דשכונת 'נאות יוסף' ומראשי ישיבת 'חמד' לצעירים במשך עשרות שנים, והגאון רבי צבי-יהודה שליט"א ר"מ בפתח תקוה, ורבו של בית הכנסת הגדול ברמת השרון. הבנים הגאונים שליט"א בירכו ואיחלו לכל הקהל שאכן יושפע ממקום זה שפע ברכה וסיעתא דשמיא.

על עצם הענין שמקום שבו התפללו צדיקים הופך למקום-של-ברכה, אפשר להביא לראיה את הסיפור המופלא על הגה"צ רבי אריה לוי זצ"ל. יום אחד הגיע הרה"ג רבי יוסף בוקסבוים זצ"ל לביתו בשכונת רחביה, ונתקל במחזה מוזר, שלא ידע כיצד להולמו. הרב בוקסבוים, שהיה גברא-רבה, וקסד את 'מכון ירושלים', העומד כיום בראשות בנו שליט"א, התגורר ברחוב 'אבן שפרוט', אחד הרחובות השקטים של שכונת רחביה.

בית זה הוא אחת 'הפינות הרוחניות' של רחביה משנות-דור. וזאת משום שהגאון מטשיבין זצ"ל התגורר בו, והיתה בכך השפעה עצומה על כל הדיירים מסביב שהתבוננו בדמות-הענק שבו, ולא יכלו שלא להיות מושפעים ממנו.

והנה, סיפר הרב יוסף בוקסבוים זצ"ל, פעם חזרתי לביתי ואני רואה את הצדיק רבי אריה לוי עומד עומד ומתפלל בדבקות ליד שער הבית, ומעיניו זלגו דמעות. המחזה היה תמוה בעיניי, ולא ידעתי פשרו של דבר. המתנתי עד שרבי אריה סיים את תפילתו, ושאלתיו לתפילה זו מה היא עושה, והוא השיב לי ש'הייתי נוהג להתפלל בכותל המערבי מדי יום על גלות השכינה, ועל צרותיהם ומחלותיהם של ישראל, ולאחר כיבושו של הכותל על ידי הערבים בשנת תשי"ח, חיפשתי מקום מתאים שבו אוכל להמשיך ולהתפלל, ונתתי את עיני וליבי בבית זה בו התגורר מרן הגאון מטשיבין, שהיה לשכת-הגזית של דורנו!

ולהתפלל ליד לשכת הגזית, זה כמעט כמו להתפלל ליד הכותל המערבי, הוסיף רבי אריה. וכששאלו את מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל האם יש לכך מקור, השיב בחיוב. ואם כן, גם

מנייני-החצר ממשיכים להתקיים ברמת אלחנן, כמו במקומות רבים אחרים, וקול התורה והתפילה עולה משם 3 פעמים ביום, ומקדש את האוויר ואת האווירה. הקהל ממשיך להגיע מתוך תפילה ותקווה לבורא-עולם שישלח עזרו ממעל ויזכנו לחדש ימינו כקדם, ולהתפלל בבתי הכנסיות.

אחד המניינים הבולטים בשכונתנו הוא זה המתקיים, תמידין כסדרן, בכל התפילות בימי החול ובשבתות, ברחוב הרב זוננפלד 15-17. המנין שנוסד ע"י מכובדנו הרה"ג רבי מתתיהו גודלבסקי, התפרסם בין היתר בעקבות רחבת-הדשא הגדולה שניטעה בו ע"י הרב גודלבסקי כדי לָשׂוּוֹת למקום יופי והדר, ולאפשר את קיום התפילה במנוחת הדעת.

לאחר קיומן של כמה שמחות במנין זה, עלה בדעתו של הרב גודלבסקי להכתיר את המנין המכובד בשם 'ברכת יעקב', על שמו ולזכרו הטהור של מרן הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל, שהעניק בדיוק בפינה זו את ברכותיו לקהל הרחב.

במשך שנים הגיע מרן הגר"י זצ"ל לשיעור קבוע שהתקיים בבית בנו, הגאון רבי צבי-יהודה אדלשטיין שליט"א. השיעור נוסד לע"י רעייתו של מרן הגר"י, הרבנית מרת מינה ע"ה, והוא התקיים מדי ליל-שישי.

לאחר השיעור היו ממתניים כבר אנשים רבים בכניסה לבנין בו מתגוררת משפחת אדלשטיין, ברחוב הרב זוננפלד 17, כדי לקבל את ברכתו של המרא דאתרא דרמת השרון שהיה כידוע אחד ה'מברכים' הגדולים של עם ישראל. הברכות היו ניתנות ע"י מרן הגר"י בחצר הבנין, ואם כן, כך אמרו המתפללים, הפכה פינה זו למקום-של-ברכה, וראוי להכתירה בשם 'ברכת יעקב'.

במהלך החודש האחרון נערכו שני מעמדי-לחיים נפרדים, עם שני בניו של מרן הגר"י, שזכינו שיתגוררו בשכונתנו, הלא המה הגאון רבי מרדכי-שמואל שליט"א המרא דאתרא

הקדוש, ומה ראה אצלו. רבי מתתיהו גודלסקי העיר/האיר שלמרות ששני הגדולים הללו נפגשו פעמים רבות, הסיבה שהגרי"ש לא התעניין עד היום בדברים אלה אצל הגרי"י היתה מפני שאפשר היה לדבר בלימוד... ורק עכשיו, כשהיה באבל רח"ל, ואסור ללמוד, שאל אותו...

הרב ישראלזון סיפר שפעם אמר לסבו מרן הגרי"ש אלישיב שהוא בדרך לחתונה של נכד הגרי"י אדלשטיין, בן להגרצ"י. 'הרב אלישיב אמר לי שרבי יעקב הוא ת"ח עם כל המעלות של ת"ח', סיפר הרב ישראלזון, והוסיף שכאשר אמר זאת להגר"י בחתונה, שאל אותו הגרי"י 'מה בדיוק אמר הרב אלישיב'...

הגאון ר' שמריהו רוט, ממייסדי המנין וממרבצי התורה בישיבת 'ארחות תורה', סיפר מה שסיפר לו הרב אלחנן בינגר, ששימש את רבי יעקב במסירות נפש, ופעם אחת הגיעו לחתונה והודיעו לתזמורת שמרן הגרי"י אדלשטיין הגיע, וקהל הרוקדים עשה 'שורות' מפתח האולם.

כשראה זאת רבי יעקב, ניגש אל ה'בר', והחל לשים לעצמו אוכל בצלחת... כשר' אלחנן אמר לו 'מחכים לרבי', התעלם מרן זצ"ל מכך, והתחיל לאכול ליד ה'בר'... רק כאשר ה'שורות' התפרקו, נכנס רבי יעקב לאולם, והצטרף למעגלים...

הציבור נקרא להשתתף במנין 'חצר ברכת יעקב', כמו גם בשאר מנייני-החצר ברמת אלחנן.

המתנה לכל אירוע

ספרי

השמחה

של מרן הגאון רבי
יצחק זילברשטיין
לחנך בשמחה
שמחה בבית
מצוות בשמחה
שבת בשמחה

כתב וערך: משה מיכאל צורן

להשיג בחנויות - 053-310-3388

אנחנו ברמת אלחנן, יכולים לשאוב ברכה רבה מהמקום בו בירך מרן הגרי"י אדלשטיין זצ"ל את הקהל.

במעמד ה'לחיים' סיפר הגאון רבי דב ישראלזון שליט"א, מהמתפללים הקבועים במנין 'ברכת יעקב', שמרן רבי יעקב סיפר לו שהלך פעם עם הסנדלר הקדוש, רבי משה-יעקב רביקוב זצ"ל, והסנדלר הצביע על מקום מסוים ואמר שהוא מקום קדוש, כיון שה'לשם' דרך במקום זה. ומרן הגרי"י הוסיף ואמר שהסנדלר לא סיפר שה'לשם' הגיע לכאן, כיון שביקר את ה...סנדלר.

הגרצ"י אדלשטיין סיפר דבר נוסף על הסנדלר הקדוש, שנשע פעם לסנדקאות בעיר נתניה, ומיד לאחר שנכנס לאולם מיהר לברוח... כששאלו אותו מדוע הוא עושה כך, השיב שאלוהו הנביא לא נמצא שם. כאשר המשיכו לשאול אותו מה הסיבה שאלוהו לא הגיע, השיב שזה קרה מפני שהנוכחים לא לבושים בצניעות.

סיפור זה התפרסם מזה-זמן, אבל מרן רבי יעקב אדלשטיין המשיך לספר את ההמשך הנורא. אחרי שנים רבות בא אליי בחור מבוגר, שסיפר שהוא מתגורר בנתניה, ובשום אופן לא מוצא את זיווגו. אבא סיפר לי, אומר הגרצ"י בשם אביו זצ"ל, ש'היתה לי ס"ד מיוחדת שנוכרתי בסיפור ההוא שהסנדלר ברח בברית שהתקיימה בנתניה, ושאלתי את הבחור מי היה הסנדק שלך'...

הבחור השיב שהסנדק היה סבא שלו, והוסיף שהסנדלר כובד בסנדקאות אבל יצא מהאולם במהירות... ולכן כיבדו את הסבא שלי. רבי יעקב הבין שזו היא ה'השלמה' של הסיפור עם הברית, ואמר לבחור תיקון גדול מה לעשות עתה.

עוד סיפרו הבנים הגאונים לבית אדלשטיין, שכאשר מרן הגרי"ש אלישיב ישב שבעה, ואמרו לו שרבי יעקב אדלשטיין הגיע, ביקש ממנו שישפר לו דברים שקרו לו עם הסנדלר

למעלה: מעמד ה'לחיים' עם הגאון רבי מרדכי אדלשטיין; למטה: ה'לחיים' עם הגאון רבי צבי-יהודה אדלשטיין

למרות ההודעה על פטירתו, הודיעו משתתפי השיעור שייסד ר' משה הרטמן המנוח, שהם 'אינם מאמינים', והשיעור ימשיך להתקיים 'לרפואתו'

אפשר ללמוד מכך על עוצמת ההלם שפקד את כל מי ששמע על האסון שפקד את משפחת מכובדנו הרב שמואל הרטמן שיחי', שבנו ר' משה התמוטט במהלך השבת ■ ייסודו של השיעור המיוחד היתה רק אחת הפעילויות הכל-כך חיוביות של הנפטר בחייו הקצרים, שכולן התבטאו ב'עשייה למען הזולת', או כמו שהאב אומר לנו במוצאי שבת: 'הוא חי למען האחרים ולא התחשב כלל בעצמו' ■ זמן קצר לפני שהתמוטט זכה לעלות לתורה ב'קהל חסידים'

ל...רפואתו השלימה של בנכם. הוא צריך להמשיך לחיות, ויש לו עוד הרבה משימות לבצע בחיים', הכריז מגיד-השיעור.

ההלם והתדהמה שאפפו את משתתפי השיעור בירושלים, לא החזירו כמובן את משה-יעקב, בנו של מכובדנו הרב שמואל הרטמן, לחיים. אבל יש בדברים אלה כדי ללמדנו על העשייה הרוחנית העצומה של הנפטר הצעיר, שהיה בן 37 בפטירתו, והותיר אחריו 3 יתומים קטנים.

ייסודו של השיעור המיוחד היתה רק אחת הפעילויות הכל-כך חיוביות של ר' משה-יעקב בחייו הקצרים, שכולן התבטאו ב'עשייה למען הזולת', או כמו שהאב, ר' שמואל, אומר לנו במוצאי שבת האחרונה: 'הוא חי למען האחרים. לא התחשב כלל בעצמו'.

השיעור נוסד עוד כאשר ר' משה התגורר בשכונת גילה בירושלים. הוא ראה בחסרונו של שיעור תורני-

הלכתי, והחליט לייסדו בביתו, תוך שהוא מתאמץ לענג את המשתתפים במטעמים ומאכלים שונים, כדי למושכם להגיע אל השיעור. מדי שבוע בשבוע היו מתכנסים בביתו הפרטי יהודים רבים, שהאזינו לדבריו של הרב מור, שהיה מתמקד בעיקר בענייני הלכה אקטואליים. על השולחנות בסלון הפרטי של בית משפחת הרטמן הונחו מאכלים טעימים, עד שהשיעור קיבל את השם 'שיעור-טיש ליל שישי'. האווירה בשיעור

למעלה: השיעור המשיך להתקיים לרפואתו של המייסד; למטה: ר' משה עם בנו בן 10 החודשים

שעות הערב של יום חמישי האחרון, י"ז כסלו. השיעור בבית הכנסת בשכונת רחביה בירושלים היה אמור להתחיל, בידיעה-מראש שמייסד השיעור, הרב משה-יעקב הרטמן, מאושפז בבית החולים במצב קשה, לאחר שהתמוטט בשבת הקודמת בבית הוריו שיחי'.

השיעור, המתמקד בענייני הלכה, ובו משתתפים כיום קרוב ל-100 יהודים, נוסד בתחילה בביתו הפרטי של ר' משה, ומשך בו המשתתפים עבר לבית הכנסת ברחביה. מגיד-השיעור, הרה"ג רבי אריה מור, המתגורר בביתר-עלית, אמר לר' משה כמה וכמה פעמים ש'השיעור הזה לא היה נוסד בלעדיך; אני אמנם אומר את השיעור, אבל הזכויות היוצאות מכאן הן שלך, ורק שלך'!

ביום חמישי האחרון, ליל-שישי, באו המוני היהודים להשתתף בשיעור בידיעה, כאמור, שהמייסד מאושפז ב'תל השומר', ובתחילת

דבריו הכריז הרב מור שהשיעור מתקיים הפעם לרפואתו השלימה של משה-יעקב בן בלומה. רגע לפני שהחל מגיד-השיעור בדבריו, הגיע טלפון ממשפחת הרטמן ובו הבשורה הקשה על פטירתו ללא-עת של ר' משה.

המשתתפים נכנסו להלם של ממש. צעקות 'אנחנו לא מאמינים לבשורה', נשמעו מכל רחבי בית הכנסת. גם הרב מור בעצמו הודיע לבני משפחת הרטמן ש'אנחנו פשוט לא מאמינים להודעה שלכם, והשיעור יימסר

נאבקו על חייו במשך שבוע, וביום חמישי האחרון שבק ר' משה חיים לכל חי, למגינת-כל.

כך הסתיימה פרשת-חייו של מי שכל מכריו מעידים על מסירותו למען הזולת, בצורה יוצאת מן הכלל. במשך שנים רבות הכינו הוא ורעייתו מנות-אוכל שחולקו למשפחות נצרכות, ואיש לא ידע מהיכן הן מגיעות. הם עשו זאת בכל המקומות שבהם התגוררו, אם זה באשדוד (ליד הישיבה שבה למד), אם זה בשכונת גילה, וגם במקום מגוריו הנוכחי. כשהיה שומע על יהודי הנצרך לדבר-מה, מסר את עצמו באופן מיידי לעזרה ולסיוע.

אחיו הגדול שיחי', אמר בהלווייתו בבית העלמין 'סגולה', שהפסוק היחיד בתורה הנושא את הגימטריה של 'משה יעקב בן בלומה', הוא - לא יאמן - 'ויאמר עבד אברהם אנכי'. והרי אתה, אחי היקר, דבק בחייו הקצרים במידת החסד של אברהם אבינו! - סֶפֶד האח.

דקדוקו במצוות ובקיום ההלכה היה לשם ולתפארת. כך למשל סיפר הרה"ג רבי אריה מור, שהנפטר היה מתקשר אליו לעתים תכופות כדי להיוועץ בשאלות הלכתיות קשות שהיו קשורות לתחום עיסוקו, 'ולא היה מוותר על שום פרט', סיפר הרב מור; 'הוא רצה לדעת בכל דבר איך צריכים להתנהג מביחינה הלכתית, מה מותר ומה אסור'.

האבא, הר"ר שמואל שיחי', הוא מוותיקי שכונתנו, ונמנה על מתפללי הקבועים של 'קהל חסידים'. בתפקידו האחרון בטרם צאתו לגמלאות לפני 3

שנים כיהן כרבו של בית החולים 'בילינסון', ודאג שם לכל הפרטים ההלכתיים. בתוקף תפקידו זה אירח רבים מגדולי הדור, ודאג לכבדם בצורה יוצאת מן הכלל. כך למשל כאשר הודיעו לו על בואו של מרן הגר"ח קניבסקי, דאג להכניסו בדרך הקלה והמהירה ביותר, והודיע להנהלת בית החולים שתגיע כדי לכבד את האורח הרם. כך עשה גם כאשר הגיע מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, שאמר לו פעם 'אני מקנא בך, שאתה מקיים כל-כך הרבה פעמים מצוות ביקור חולים'...

ר' שמואל שיחי' הגיע ארצה בגיל 8 עם הוריו מהונגריה, והתגורר איתם בבני ברק, מול ביתו של כ"ק מרן האדמו"ר מויד'ניץ זצ"ל. הוא התחנך בישיבת ערלוי, ומכאן שורשיו החסידיים. במהלך השבוע האחרון שבו היה מאושפז, התפללו והערתו רבות לרפואתו של משה-יעקב בן בלומה. אבל בשמים רצו אחרת, והוא נלקח לבית עולמו, כשהוא מותיר אחריו 3 יתומים, שתי בנות בגיל 9 ו-7, ותינוק בן 10 חודשים.

השבוע, ביום שלישי, מתקיימת חתונה של נכדת המשפחה, בת לבתו של ר' שמואל, ומרן הגר"ח קניבסקי הורה לקיים את החתונה, למרות האסון הנורא שפקד את המשפחה. בשם כל התושבים נאחל למשפחת הרטמן שמעתה והלאה יזכו רק לשמחות.

שנוצרה בעיקר בגלל אישיותו של המארח, ר' משה הרטמן, משכה עוד ועוד יהודים להשתתף בדיונים ההלכתיים. הגיע המצב לידי כך שהבית הפרטי של משפחת הרטמן נעשה צר מהכיל את כולם, ואחד המשתתפים, יהודי עשיר משכונת רחביה, הציע להעביר את השיעור לבית הכנסת בשכונתו. גם כאן חזרו הדברים על עצמם, כשבמקביל לדברי-הטעם שהושמעו ע"י מגיד השיעור, מעמיס ר' משה על השולחנות 'דברי-טעם' משלו.

ומשהגיעה הבשורה המרה ביום חמישי האחרון, לא האמין אף אחד מהמשתתפים שר' משה אכן עלה בסערה השמימה, והמשיכו ללמוד לרפואתו - - -

כאשר התכוננו לסעודת השבת...

מיותר לציין שההלם שפקד את משתתפי השיעור ברחביה, אחז גם בננו, תושבי רמת אלחנן, שלא יכלו להאמין ששְׁעָלֶם-החמודות הזה, שהספיק לעשות כל-כך הרבה דברים בחייו הקצרים, כבר לא אתנו. הזעזוע הָחֵל כבר בשבת פרשת 'ויצא' בעת שר' משה התארח עם משפחתו בבית הוריו שיחי', ובשעה 11.30 נשמעו סירנות ויללות של אמבולנסים ואנשי-הצלה שהגיעו במהירות לרחוב גיבורי ישראל 18, כדי להציל את ר' משה שהתמוטט לפתע.

ה'לפתע' לא היה כל-כך לפתע, כי 3 שבועות לפני-כן הרגיש בנו של מכובדנו ר' שמואל מיחושים באזור הלב, ועבר צנתור, אלא שהרופאים אמרו שהלב נקי,

והם אינם מבחינים בבעיה כלשהי. המיחושים המשיכו, ור' משה הודיע להוריו שהוא מעונין להגיע אליהם בשבת. הכל היה נראה כשורה, כשהאורח אף סחב את המזוודות והעלה אותן עד לקומה ה-3 בה מתגוררים הוריו.

בתפילת ליל שבת השתתפו האב ובנו במנין של הגר"מ ברנשטיין בחצר-הבית, כשהם עולים ויורדים כמה פעמים את 3 הקומות, מהבית אל המנין. ואגב - משתתפי המנין מספרים על מסירותו של האב, ר' שמואל שיחי', לקיום המנין, ולשמירתו הקפדנית על נקיון המקום וסידורו הנאות.

את תפילות שחרית ומוסף עשו ב'קהל חסידים', ור' משה אף זכה - זמן קצר לפני שהתמוטט - לעלות לתורה בעלייה שקנה לו הרב רפאל הורוביץ. כשהגענו הביתה, מספר הרב שמואל הרטמן במוצאי שבת 'וישלח', המשיך 'מוישי' להתלונן על מיחושים באזור הלב, אבל כיון שהכאבים הללו נמשכו כבר כמה שבועות, לא דאגנו במיוחד. ממש כאשר התכוננו בני המשפחה להסב לסעודת השבת, התמוטט לפתע ר' משה על הרצפה. אנשי הצלה מרמת אלחנן החלו מיד בפעולות החייאה, שתוגברו עם הגעתם של אנשי מד"א והצלה, שעשו כל שביכולתם על-מנת להציל את חייו של ר' משה. הדופק אמנם חזר לפעול, והוא הובל במהירות לבית החולים, שם

הרב שמואל הרטמן עם בנו המנוח

'אתה הרי כה קרוב עכשיו לאבא-שבשמים; תבקש ממנו שירחם עלינו'

למרות הזמן שחלף, אי אפשר לשכוח ■ דברים לזכרו של הרה"ג ר' יעקב קולודצקי זצ"ל, שכתבו בני המשפחה ■ על שורשיו הקדושים, על החינוך המופלא שהעניק לילדיו, על שקדנותו, ועל כך שהכל נעשה אצלו מתוך אמונה תמימה ■ מעולם לא פגע באיש, אבל אם מישהו פגע בו, השתדל רבי יעקב לקיים את מאמר חז"ל על 'הנעלבים ואינם עולבים', וניצל את הרגע כדי לברך את הזקוקים לישועה, בריאות, פרנסה וזש"ק ■ במסיבת חנוכה האחרונה לחייו, אשתקד, קנה סידורים לכל בני המשפחה, ובהקדשה כתב: "מנחת זיכרון"... ויהי לפלא ■ ויעקב איש תם יושב אהלים

ידיד נפשו כל חייו, ואפילו לאסיפות-הורים בחיידר בו למדו בניו של מרן הרב אלישיב הלך רבי שכנא במקום הרב אלישיב.

לצד שקדנותו המופלאה היה מתעסק גם בגמ"ח, ותמך וסעד במשפחות נזקקות, ועשה זאת בסתר, עד שאפילו בני ביתו לא ידעו על כך. רבי שכנא ביקש מהעסקנים שלא ייודעו לאיש שותפותו בדבר, וכל זה בזמן שהוא עצמו היה חי בפשטות

ובדחקות והסתפק במועט, ואחד הגדולים התבטא שהיה "גאון החסד בהצנע לכת".

אביו של רבי יעקב מסר עצמו לחינוך צאצאיו על טהרת הקודש, ולא חסך מכספו וממונו כדי שיתמידו ויעלו בתורה ויראה. כך זכה בבן-יקיר כרבי יעקב, שעליו אמרו "אשרי יולדתו". איש אמת, מאיר פנים, ומכוון בדרכיו לשם שמים.

פעם לימד ר' יעקב את אחד הילדים כיצד צריך להתנהג לפני מלך מלכי המלכים, ובאיזה נוסח להתפלל לפניו. "תגיד כך, הקב"ה אף פעם לא אכזבת אותי, אני מבקש ממך שגם הפעם אל תאכזב אותי". כל ההלך-יילך שלו היה תמיד מתוך אמונה תמימה, ובשמחה, והאמין באמונה שלימה שהכל מאתו יתברך. זו היתה הסיבה שאף פעם לא היו לו אכזבות. אחד מחבריו הטובים התבטא ב'שבעה' ואמר: 'אם תחפשו בכל העולם אדם טוב-לב כזה, לא תמצאו! ותדעו שכל המידות הטובות שלו נספגו בננים של כל צאצאיו'. פעם שמעתי ממנו משפט מאוד מחזק. וכך אמר: 'הקב"ה נושא אותי תמיד על כפיו. לפעמים נותן לי סטירות פה-ושם, וזאת כדי לנעוץ אותי שאשוב אליו, אבל תמיד-תמיד הוא נושא אותי על כפיו'. איזה יופי של משפט! איזה אמונה תמימה וזכה! איזה לב טהור ברא לו אלוקים!

רבי יעקב הצדיק, הלכת מאתנו, כי לא יכולת להישאר כאן בעולם הזה. חיפשת את האמת, את היושר והצדק, היית כמו מלאך, עניו, דנת את כולם לכף זכות, לשון הרע אף פעם לא דיבר אליך. תמיד היה שגור בפיך המשפט ש'עד יום מותו צריך האדם להתיישר, ולא בתעניות סיגופים, אלא ברסן-פיו ובתאוותיו וזו היא התשובה, וזה כל פרי העולם הבא, יותר מכל התעניות".

שורשיך היו טמונים בהררי-קדש וספוגים בתורה, יראת שמים וגמילות חסדים עד לאין ערוך. האבא, הגאון רבי שכנא קולודצקי זצוק"ל, משחר נעוריו יצאה נפשו לשקידת התורה, ובטרם מלאו לו י"ג שנים נדבה ליבו לעזוב את ביתו שבארה"ב ולנדוד למרחקים לישיבת סלבודקה שבליטא. בימים ההם זה היה כרוך במסירות נפש של ממש. מטל ילדותו למד בלילות כבימים, והיה מרבה לחזור על תלמודו. חבריו מאותה תקופה סיפרו שבקיאאותו בלשונות הגמרא היתה לשם דבר בישיבה.

כשהגיע רבי שכנא ארצה, עלה ונתעלה בישיבת חברון, וניצל בנס גלוי מהפרעות בשנת תרפ"ט. השי"ת סתם את עיני הרוצחים והם דילגו על החדר בו הסתתר עם עוד כמה מבני החבורה.

בשנת תרצ"ה בחר בו לחתן הגה"צ השקדן רבי זליג-לייב ברוורמן זצ"ל מנקיי הדעת שבירושלים, לבתו הצדקנית מרת יוכבד ע"ה. ר' זעליג בחן אותו ועמד על טיבו, ואז קרא עליו את הפסוק בתהילים "אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך".

במשך שנים רבות עמל להוציא פירוש רבינו הלל על הספרא והספרי, ויגע ועמל לבאר כל סתום ונעלם, וזכה לקרבה מיוחדת מגדולי ישראל, ובפרט מרשכבה"ג מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, שאף למד עמו בחברותא שנים רבות, והיה

חגים

היה מכניס רגש והתלהבות בכל מה שקשור לקיום תורה ומצוות וקרבנות אלוקים. בימים הנוראים היה מעיר את הילדים במנגינה רוטטת שהכילה את המלים 'היום הקדוש... יום ה-ה-ה-דין'...ומיד כולם קפצו מהמיטות והלכו לביהמ"ד בחיל ורעדה.

זכורני את הרוממות שהיתה נראית אצלך! הפחד מיום הדין! היית נראה כמו מלאך, כל-כולך קודש.

סוכות

כל-כולו היה מרוגש, בבית שררה אוירה מחשמלת, אתרוגים, לולבים, הדסים וערבות. הכל הכי-הכי מהודר. בשנה הנוכחית, לאחר פטירתו, הקדים הקב"ה רפואה למכה, וחלק מבני המשפחה חלו בקורונה, ובסוכות שהו במלון. וכל זאת כדי שלא ישוהו בבית, ויחשוו בחסרונם של רבי יעקב, שאיננו עוד.

חנוכה

כבר משענת הצהרים היה מתכוון ומכין את החנוכייה. השנה ירגיש כל הרחוב בחסרונם, ובחסרון ברכות 'על הניסים' ושהחיינו שנשמעה על ידו בקול רווי-רגש, ומהדהדת עד עתה...

פורים

היה מעורר על סגולת הזמן בבין אדם לחבירו, ומעודד לתת מתנות ומשלוחי-מנות אף לאותם שלא היו בקשר כ"כ. ראו עליו ששמחתו היתה שלימה, בבחינת 'ואני קרבת אלוקים לי טוב'.

פסח

היה קורא את ההגדה בחיל ורעדה, ושמחה, ואמר פירושים כמעט עד עלות השחר.

לאחר הנישואין התגוררנו באשדוד, ולאחר יום לימודים בכולל היה הולך מבית כנסת אחד למשנהו, כדי לחזק את אחינו העולים החדשים שלא ידעו אפילו שאסור להתגלח בתער. והלך רבי יעקב וקנה עשרות מכונות גילוח כשרות לכל העולים, כדי שלא יתגלחו בתער!

בעיר אשדוד של אז, לא היו עדיין צופרים להודיע על כניסת השבת. רבי יעקב קנה צופרים כדי שיהודים יידעו את זמן כניסת השבת. כיון שחשש שיהיו שייבהלו מהצופר, יצא מבעוד יום ברכב המצויד ברמקולים והכריז ברחבי העיר שבכניסת שבת תופעל צפירה המודיעה על כניסתה, ואין ממה לחשוש... כזה היה ר' יעקב, תמיד חשב על כולם...

בכל שאלה שהתעוררה פנה למרן הסטייפלר זצ"ל, שהיה קם לכבודו!!!

זכה שיאמרו איתו וידו

במשך 33 הימים שהיה מורדם ומונשם, לא נתנו להיכנס אליו. לפלא היה, שיומיים לפני שנפטר, הורשו בני המשפחה להיפרד מיקירם. וכך זכה שבניו יאמרו עימו וידו, וקריאת שמע, מידה כנגד מידה על שבבין הזמנים דאג תמיד להעיר אותם כדי שיקראו קריאת שמע בזמנה...

תמיד חיפש לעשות מצוות וחסדים עם הציבור. כך למשל הביא בעל מלאכה שיחצוב ארבע קופות צדקה של מתן בסתר בשכונה. ניתן עדיין לצפות בקופות הללו ליד מתקן הגניזה, ובית מדרשם של חסידי בעלזא, כשעליהן חרוט הפסוק ממשלי "מתן בסתר יכפה אף".

כשהיה טס לחו"ל עבור מוסדות התורה, לקח עימו ערמות-מעטפות מבוילות עם כתובות של ת"ח מהשכונה שהיו במצוקה, ופיזרם בתיבות דואר בחו"ל. והיו הנמענים מקבלים מעטפות עם צ'קים ודולרים, ולא ידעו כלל וכלל שזה פרי מעשיו של הצדיק ר' יעקב זצ"ל. כך היה עד יום פטירתו, כשהמעטפות מחו"ל פסקו להגיע...! "מתן בסתר יכפה אף".

לא ביקש טובה, ועשה טובה לכולם

בכל התמונות שצולם בימי חייו אפשר היה לראותו מעיין בספר תורני, או גמרא. בעלותו על יצועו - לקח איתו תמיד ספר מוסר.

אף פעם לא ביקש טובה מבני הבית, ומאידך נתן את כולו לכולם! הכנסת אורחים היתה אצלו לשם דבר, עד כדי כך שהאורח הרגיש בביתו ממש.

כשאושפז ב'שיבא' התקשרו אליו כל בני המשפחה בערב שבת, וכששמע בקולם שהם מודאגים, הרגיע ואמר: "כי בשמחה תצאו", רק בשמחה יוצאים מכל הצרות.

מעולם לא פגע באיש, אבל אם מישוהו פגע בו, קיים את מאמר חז"ל על 'הנעלבים ואינם עולבים', והתאמץ אז לברך את הזקוקים לישועה, בריאות, פרנסה וזש"ק.

במסיבת חנוכה האחרונה קנה סידורים לכל בני המשפחה ובהקדשה כתב: "מנחת זיכרון"... ויהיה לפלא. ר' יעקב: דמותך לא תמוש מזכרוננו! החינוך האוהב שלך שביטא את כל טוב-ליבך, חרוט בנו לעד! תמיד היית עבורנו לסמל ולדוגמא: גם לאחר פטירתך מן העולם, על כל צעד ושעל בחיינו כשאנו חפצים לדעת מה ה' דורש מאתנו, אנחנו שואלים את עצמנו מה היית עושה עכשיו...

וכשאתה כה קרוב לאבא שבשמים, שכל-כך אהבת, עמוד לפניו ותבקש ממנו על עמו, ותתחנן שיקדם על עבדיו ויושיענו! אנחנו יודעים שטוב לך שם, אבל אין בזה נחמה, כי דבר זה מעולם לא עניין אותך... תמיד חיפשת אך ורק איך להיטיב לשני...

כי יעקב בחר לו י-ה.

למעלה: עם אחיו הגאון רבי יצחק קולודצקי שליט"א; למטה: עם מרן הגר"ח שליט"א

**בית הכנסת המרכזי
מלא תמיד על גדולתו.
הוצאות המאור
מאמירות**

והזניקו נרות בחצרות קדשך

כמה ממתפללי בית הכנסת המרכזי שמו לב לכך שרק שליש מכלל המתפללים פוקד מאז תקופת הקורונה את בית הכנסת? - הגבאים בוודאי הבחינו בכך, וזאת ע"י מיעוט התרומות בקופת 'מאור בית הכנסת' המוצבת בכניסה ■ שיעור התרומות הצטמצם ביותר מ-60%, מה שמביא את קופת המאור של בית הכנסת המרכזי למצב של קופה ריקה!!! ומצד שני - צרכי המאור לא התדלדלו ■ אין ימים מתאימים יותר למגבית עבור המאור מאשר ימי החנוכה שבהם מודים לה' על כך שהכהנים 'הדליקו נרות בחצרות קדשך'

כי התקופה הקשה שבה אנחנו מצויים, פוגעת בכל התחומים, גם בנוכחותו של הקהל בבית הכנסת, שירדה באופן משמעותי ביותר. הנתון הזה פוגע מאוד בתפקודו של בית הכנסת, מסיבה פשוטה: ככל שיותר אנשים פוקדים את המקום, כך מתקבלות יותר תרומות בקופת המאור של בית הכנסת. אם כיום מגיעים רק שליש מהמתפללים, גם התרומות מצטמצמות בהתאם.

תהליך זה מביא את קופת המאור של בית הכנסת המרכזי למצב של קופה ריקה!!! זה מצד אחד. ומצד שני - צרכי המאור לא התדלדלו. הנתונים הללו מביאים את קופת המאור של בית הכנסת להתדרדרות גדולה, והגבאים מבקשים מהציבור לתרום למאור בית הכנסת המרכזי.

אין ימים מתאימים יותר למגבית עבור מאור בית הכנסת מאשר ימי החנוכה שבהם אנחנו מודים להשם יתברך על כך שהכהנים 'הדליקו נרות בחצרות קדשך'. נדליק גם אנחנו את הנרות, ונוכה להודות ולהלל על הנסים ועל הנפלאות.

**לתרומות עבור מאור בית הכנסת
בנדרים פלוס בכניסה לבית הכנסת
טלפון 03-7630585 שלוחה 1244**

וכן למסור לגבאים, הרב אברהם פולק, הרב שלמה שטרן והרב יהושע גולדשמיד

בלי מאור, בלי הנרות המאירות את בית המדרש, אין אפשרות לעשות מאומה. התאורה בבתי הכנסות היא מצד אחד הצורך החשוב ביותר למתפללים וללומדים, ומצד שני זקקת התאורה את התקציב הגדול ביותר מבין כל ההוצאות הנופלות על הגבאים.

במקומות שבהם נמנים המתפללים על שכבת אוכלוסייה אמידה, אין צורך לדבר על תרומות למאור בית הכנסת. הכספים המגיעים מהעליות-לתורה, ומהתשלומים הקבועים של כל אחד מחברי בית הכנסת, מכסים גם את מה שמיועד למאור.

ברם, בבתי המדרשות שלנו, כמו 'בית הכנסת המרכזי' ברמת אלחנן שאנחנו זוכים לחסות בצלו מזה עשרות שנים, אין הדברים כל-כך פשוטים. תקציב המאור הוא גדול מאוד, גם בשל גודלו והיקפו של המבנה הזקוק לתאורה מוגברת, וגם בגלל הסיבה הפשוטה ששעות הלימוד הארוכות של הציבור מצריכות את הפעלת המנורות במשך כמעט כל שעות היממה.

בימים כתיקונם, דהיינו עד פרוץ המגפה, מתקבל חלק גדול מתקציב המאור על ידי הקופות המוצבות בכניסה לבית הכנסת. הציבור אינו מעלים עיניו מהצורך בתקצוב המאור, עובר ליד הקופות ותורם. אולם, במצבנו הנוכחי, כשאנחנו שכל אחד מתדלדל והולך, ירדו התרומות ביותר מ-60%!!! נתונים אלה בדוקים, לצערנו!!!

הנהלות משיכות נכס

המזווה לא נפגע בכה-זה. חבורת הת"ח פותחת את המזווה, ונתקלת בכתב מהודר ביותר, ונראה היה שבעלי-הבית בקיבוץ בית אורן השקיעו כאן כסף רב ברכישת המזווה.

לא היתה שום אפשרות להסביר את התופעה הפלאית, אלא באמצעות נס מן השמים, אומרים בני החבורה. ואכן, מי שזוכר את הלהבות הענקיות שהפכו לסמלה של שריפת הכרמל בימי החנוכה לפני 10 שנים, לא היה יכול להישאר אדיש למול המזווה שנתרה שלמה. גם מי שינסה לטעון ולומר שהאש לא הגיעה במקרה לקטע זה של המשקוף, יוכחש עד מהרה, שכן נתוני השטח מצביעים על ההיפך הגמור! כל הדלתות והקירות מסביב, וגם הפתח עצמו, נשארו עדיין שחורים משחור, ונראה היה שאדברה, כיווני הרוח בקטע זה של הבית היו אמורים למקד את האש היישר אל המשקוף, מה שאכן נעשה, והראיה שהמשקוף כולו היה עדיין מפויח... למרות שעברה תקופה מאז השריפה, ניתן היה לקלף את הפיח וחלקיקי-הפחם מתוך המשקוף... גם כתב השורות,

שהיה במקום ביום שלאחר השריפה, יכול להעיד על הלהבות והעשן הסמיך שהתאבד והתרומם מקטע זה של הכניסה לבית.

כיון שראו את הנס הגדול שהתרחש בפתחו של בית זה, החליטו האברכים לבדוק את הנעשה בבתיים האחרים. מה גדלה תדהמתם כאשר נוכחו לראות שהנס הגדול חזר על עצמו גם בעוד שניים-שלושה בתיים סמוכים, שעלו באש והתכלו באופן מצמרר, ורק מזווותיהם נשארו שלמות, כאילו זה-ענתה התקינו אותן בפתחי הבתים. מנהלת הקהילה שוחחה אתנו בזמנו על הרעש הגדול שהיה בקיבוץ בעת שנודע שהקלפים המקודשים שרדו את האש הגדולה, והפנתה אותנו אל בועז בן-חיים, האחראי על בית הכנסת בבית אורן. 'הוא יספר לך דברים נוספים, שיפתיעו אותך לא פחות', הבטיחה.

בימים אלה מציינים עשור שנים לשריפת הענק בכרמל, בה נהרגו כזכור 44 בבאים ושוטרים שנלכדו באוטובוס המוות ■ קיבוץ 'בית אורן' עמד במוקד החדשות, והיום אנחנו מפרסמים שהנסים הגדולים שהיו במקום הביאו את החברים למחשבות אחרות ■ זה התחיל בספר התורה של אחד החברים שניצל בנסי-ניסים, והמשיך בביקור שערך

הגרצ"י אדלשטיין עם האברכים ליד הבתים השרופים

במקום - כמה חודשים לאחר השריפה - מיועדנו הגאון רבי צבי-יהודה אדלשטיין שנתקל במזוזות שהיו על פתחי-בתיים שנשרפו ושבאורח פילאי שרדו את האש ■ האירועים הניסיים הביאו לשיפוצו של בית הכנסת שנבנה ביוזמתו של אחד החברים שהצטווה לכך בצוואת-סבתו, ולהכנסת ספר תורה חגיגית ■ גיצים-של-אמונה

גם לאחר חלוף עשור שנים מאז השריפה הנוראה בכרמל, ממשיך קיבוץ 'בית אורן' - שהיה במרכז האסון - לייצר חדשות, ואפשר לומר שהפעם מדובר בחדשות טובות, ואולי אפילו טובות במיוחד, הקשורות גם הן לשריפה הגדולה, ולאירועים שהתחוללו בעקבותיה.

הכל החל בנסיעה ל...קברי צדיקים של הגאון רבי צבי-יהודה אדלשטיין, בנו של מרן הגאון רבי יעקב זצ"ל, שנסע בימי בין הזמנים של קיץ תשע"א, לקברי צדיקים בצפון הארץ, וכאשר חלף עם חבורתו באזור הכרמל נתקל בשלט המוביל ל'בית אורן'. היה זה חודשים ספורים לאחר השריפה.

שמו של הקיבוץ שהיה בכותרות במשך תקופה ארוכה, הביא את הגרצ"י אדלשטיין להציע לחבריו לקפוץ לכמה דקות לסיור באתר המרכזי של השריפה. החבורה הסכימה, ובתוך כמה דקות הם כבר מסיירים בין בתי הקיבוץ שעלו באש, בשכונה הממוקמת מול היערות. תלמידי החכמים עוברים

מבית לבית, ומשתתפים בצערן של המשפחות שביטן נשרף. לפתע פורצת זעקה מגרוננו של הגרצ"י אדלשטיין. חבריו מתקבצים במהירות מסביבו, והנה הוא מצביע על פתחו של אחד הבתים. בני החבורה מביטים על המשקוף, ונדהמים אל מול המראה. הכל מסביב היה מפויח לחלוטין, הקירות והדלתות, המעקות והגדרות, החדרים על כל תכולתם עלו באש, ורק המזווה נותרה שלימה, כאילו האש דילגה עליה ביוזעין - - -

האברכים שהיו באותה שעה במקום ממשמשים במזווה התלויה על המשקוף, ואינם מאמינים למראה עיניהם. אפילו 'בית המזווה' שהיה עשוי ממתכת [הסופגת כידוע חום רב] התעקם ושינה את צורתו מן הקצה אל הקצה, אבל המזווה נותרה בשלמותה. שום אות לא נפגעה ולא טושטשה, ומה שהפתיע יותר מכל היא העובדה שאפילו הניילון שעטף את

מקדש המעט שהוקם בתחומם. הם לא ידעו בדיוק לאן לפנות, ולא נותר להם אלא להתפלל שישלחו להם ספר תורה מן השמים... והתפילה הזו התקבלה מהר מכפי שציפו... הם-עצמם אולי לא זכרו ש-48 שעות לאחר השריפה ביקרה בקיבוץ משלחת גדולה של אחת הקהילות היהודיות באמריקה. המשלחת הגיעה מטעם הגיוניס, וערכה ביקור מקיף בכל רחבי הקיבוץ.

באותו ביקור עברו חברי המשלחת ליד בית הכנסת, ושמעו על קיומו, ועל הנס הגדול שאירע למבנה שלמרות היותו סמוך ללהבות, יצא שלם ללא פגע. הם רשמו את הדבר ביומנם, ואיש אפילו לא שם לב לכך. אולי גם הם-עצמם לא התכוונו למשהו מיוחד. לאחר כחודש וחצי התקבלה הודעה במזכירות הקיבוץ מהנהלת הקהילה ההיא, שבישרה על כך שברשותם שני ספרי תורה מהודרים והם מעוניינים לתרום אותם לקהילות יהודיות בארץ ישראל. 'החלטנו לתרום את אחד הספרים לבית הכנסת בקיבוץ שלכם', הודיעה הקהילה.

ההודעה התקבלה בשמחה-רבתי, ובתוך ימים התארגנו בבית אורן להכנסת ספר תורה חגיגי, שכמובן לא נערכה מעולם ביישוב זה. בשעות אחר הצהריים קושטה הרחבה המרכזית של הקיבוץ, שבסמוך אליה נמצא בית הכנסת, ולקראת השעה היעודה התקבצו כמעט כל החברים לתהלוכת ספר התורה שנערכה מתחת לחופה, כמסורת הנהוגה בבית ישראל.

הרבה עניינים התלחלו באותן שעות בבית אורן. הילדים והמבוגרים הלכו אחרי הספר, והזקנים שבהם שפשו עיניהם כאינם-מאמינים שהם רואים את הדבר הזה בקיבוץ. 'התהלוכה עברה מתוך שמחה גדולה', מספר בועז, 'ובסיומה הוכנס הספר אל היכל בית הכנסת'. בסיום שערכו באותם ימים בקיבוץ ראינו שאת הבתים השרופים נאלצו לבדוד מהבתים האחרים, כדי לא לגרום לנזקים נוספים, אבל מתברר שאת הכל ניתן לבדוד, רק לא את נפשו של היהודי מאלוקיה.

תוקעים בשופר בקיבוץ 'בית אורן'

ואכן, לאחר השיחה הממושכת עם בועז בן-חיים, שמשפחתו מסתגלת לגזע רב-שורשים של משפחה חרדית עניפה, מתברר שלאחר סיפור המוזות החליטו בבית אורן לעשות דברים שלא עשו מעולם. וכאן אנחנו מתוודעים לשלב נוסף הקשור ישירות לבית הכנסת שלמרבית הפלא קיים בקיבוץ בית אורן מזה כ-15 שנים.

הצוואה

בית הכנסת הוא הפרויקט הבלעדי של בועז, והוא גם סיפורה של הצוואה הייחודית שהותירה סבתו, שהיתה אף היא חברת הקיבוץ. בועז בן חיים, כיום בן 50, הוא דור 3 בקיבוץ בית אורן, ללמדך את ההיסטוריה רבת-השנים של יישוב זה, אחד הוותיקים בארץ.

לא רק הוא נולד בקיבוץ, אלא גם הוריו. סבתו היתה אשה דתייה לכל דבר, 'וגם בתקופה ההיא זה לא היה כל כך פשוט לשמור מצוות בקיבוץ מסוגו של בית אורן', אומר בועז, המאזכר בשיחתו את ייחוסו למשפחה חרדית.

הוריו כבר לא שמרו מצוות, אבל הסבתא לפני פטירתה הריחה את קשריו הרגשיים של נכדה בועז לענייני יהדות, ובצוואתה ביקשה ממנו שידאג לבניית בית כנסת בקיבוץ בית אורן. מאז שנודע לו הדבר, לא נח הנכד ולא שקט, והפעיל את כל מי שהיה צריך להפעיל על מנת שבית הכנסת יעמוד.

לאחר עבודת-נמלים שנמשכה כשנה תמימה, הצליח בועז במשימתו, ובית אורן זכה לבית כנסת משלו. המדובר במבנה גדול למדי, השוכן במרכז הקיבוץ, ליד המזכירות וחדר האוכל, ובוועז מצהיר בגאווה: 'זה בית הכנסת שלנו! המבנה, המאזכר קמעא את צורתם של... שני לוחות הברית, הוקצה רק לבית כנסת ומקום תפילה עבור חברי הקיבוץ, ולא משתמשים בו ליעודים אחרים, גם לא לכינוסים ועצרות בנושאי חולין'.

בעת השריפה הגדולה השיחו הכל בהתלהבות על הנס הגדול שהתרחש כאשר מבנה בית הכנסת הממוקם סמוך מאוד לשכונה שעלתה באש, ניצל לגמרי, והלהבות לא פגעו בו. אבל, כשראו בקיבוץ את אשר נעשה עם המוזות, ואת יתר הנסים הגלויים שהיו בזמן השריפה, החליטו להקצות תקציב מיוחד עבור שיפוץ בית הכנסת. השיפוץ כלל החלפת חלק מהריהוט, קניית ספרים חדשים, ועוד.

המשלחת

ומצווה גוררת, כידוע, מצווה נוספת. לאחר שהשיפוצים בבית הכנסת הסתיימו, נזכרו בהנהלת הקיבוץ שבעצם אין להם ספר תורה, והדבר מצמצם את ערכו וחשיבותו של בית

הכנסת ספר תורה ב'בית אורן'

'קול ברמה'

אחראי: **משה מיכאל צורן**

ועדת ביקורת של ת"ח עוברת על החומר

כל פעולות הכתיבה והעריכה נעשות בהתנדבות

לפי הוראת הרב אפשר לתרום להדפסה מכספי מעשר

ניתן להשיג במייל: 6776168@gmail.com

בלאזאן בשיר השירים / מנשה וואקא 2013

יפה קודם החטא והנך יפה לאחר החטא. ולכאורה, מה הוא היופי לאחר החטא, ומה השייכות להמשך הכתוב 'עינייך יונים'?

אלא הביאור הוא על פי דברי הגמרא במסכת בבא בתרא שאדם שמוצא גזל המדרה בתוך חמישים אמה מן השוכר, הגזל שייך לבעל השוכר, אך אם הוא רחוק יותר, אינו שייך לבעל השוכר, 'משום דכי חזי לקיניה - מדרה, לא חזי לקיניה - לא מדרה'. כלומר, למעלה מחמישים אמה אין הגזל יכול לראות את הקן, ולפיכך נזהר הוא שלא להתרחק מתחום חמישים אמה כדי שיוכל תמיד לשוב הביתה.

וזה הפשט, אמר רבי חיים, בכתוב 'עינייך יונים'. עם ישראל, גם כשהוא מתרחק מן הקן, הוא מקפיד על כך שעניניו יהיו כעניני היונים שיכולים לראות את הדרך חזרה הביתה, דהיינו שלא לאבד את האפשרות לשוב אל ה'. וזהו גם כוונת המדרש 'הנך יפה לאחר החטא', שגם אז את מקפידה שלא להתרחק יתר על המידה... לא להפסיד לגמרי את ההזדמנות...

מאז, בכל יום שיש, כאשר היה רבי חיים ברלין קורא את שיר השירים מתוך הקלף, כמנהגו מדי שבוע בשבוע, היה הקלף נשטף בדמעותיו הטהורות במילים 'עינייך יונים'...

ואכן, לאחרונה פרסם הר"ג רבי נתן-צבי פלצינסקי שליט"א את צילום מגילת שיר השירים של הגר"ח ברלין, ואפשר לראות שם בבירור את כתמי-הדמעות סביב הפסוק 'עינייך יונים'.

הקטע יופיע בספר המופלא 'שמחת שלמה' המצוי בשלבי עריכה, מתורתו ומשנתו של הגאון רבי שמחה-שלמה לוינ' זצ"ל

(אנחנו מצאנו את הסיפור בגליון 'פרשיית השבוע' הי"ל ע"י הרב אברהם ישראל פרידמן, איש צפת)

מתחילים פסחים

בפסח הקרוב תדע את כל המסכת עם הראשונים ו... השו"ע

דף היומי בעיון - בפחות משעה עם סיכומי התוס' - עד ההלכה למעשה

לשמיעה בטלפון בכל שעה

בהקלטה איכותית ב'קול הלשון'

במספר ישיר 0733718041

לבירורים: 0504196040

רבו המובהק של רבי אריה לוינ' זצ"ל היה רבי חיים ברלין, שכינה כרב בפטרבורג לפני המהפכה הבולשביקית. העיר נשלטה אז ע"י הכמורה, והיתה מרכז גדול של אלילות וטומאה נוצרית.

לילה אחד התעורר רבי חיים לקול דפיקות עזות בדלת. הוא קם לפתוח, וראה את אחד מעשירי העיר הנוכרים עומד בצד כרכרתו המפוארת, ומבקש רשות להיכנס לבית הרב ולשוחח עמו בסתר.

האיש גילה לרבי חיים שהוא יהודי, ונולד לו לפני כמה ימים בן זכר, ומשאלתו היא שהרב יבוא למול את הבן בסתר, בלא שאף אחד בעולם יידע מכך. האיש היה יהלומן גדול, וביהלומיו היו משתמשים לעשיית צלבים רח"ל, והוא הביע את חששו שאם ייוודע דבר יהדותו יידרו עסקיו לטמיון...

לשאלת הרב האם אדם נוסף יודע על יהדותו, השיב האיש בחיוב, והוא רופא העיר שאף הוא מסתיר את יהדותו. אם כן, אמר הגר"ח ברלין, תקרא לאותו יהודי ותזמין אותו להיות סנדק. כמו כן, תודיע לכל משרתיך ועובדי משק ביתך על יום חופשה לרגל הולדת בנך.

ביום המיועד, שוב עצרה הכרכרה המפוארת ליד בית הרב על מנת לקחתו לארמונו של העשיר, שנמצא בתוך סביבה נוצרית לגמרי, בין כנסיות ומנזרים רח"ל. כשנכנס הרב לתוך טרקלין הבית שמח לראות שהוא נקי מכל צלב וצלם, וערכו את הברית ב'מעמד שלשת'...

ההוראה

לאחר הברית, ביקש הרב מהעשיר שיזאיל להסתכן ולבוא לביתו שוב פעם נוספת. העשיר 'הבין את הרמז' והוציא סכום כסף גדול לשלם על הטרחה והמאמץ... סירב רבי חיים לקבל והבהיר לעשיר שלא לזאת הייתה כוונתו... הוא מבקשו להגיע לביתו כי רצונו לשאול אותו דבר-מה.

כשהגיע העשיר לבית הרב, שאל הגר"ח: ראיתי שאתה מאוד מתאמץ להסתיר את יהדותך ולהתבולל לגמרי בין הגויים; א"כ אפוא מדוע החלטת למול את בנך מתוך סיכון עצמי גדול כל-כך?

ענה העשיר: אני אמנם עזבתי את יהדותי, וגם בני הנולד לא יגדל מן-הסתם כיהודי, אבל איך אוכל למנוע ממנו את האפשרות לעשות את הדרך חזרה? אם לא אמול אותו, הוא ייטמע לגמרי בין הגויים, ולא תהיה לו שום אפשרות לשוב אל יהדותו!

רבי חיים שמע את הדברים, והיו עיניו הקדושות זולגות דמעות, ואמר: ממעשה זה הבנתי את המדרש על הפסוק 'הנך יפה רעייתי, הנך יפה, עינייך יונים' - הנך

שביבי הלכה

משולחנו של המרא דאתרא מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

מחי אסור לבקש טל ומטר?

אנחנו מודים לקב"ה על הגשם שנתן לנו, וימשיך לתת 'טל ומטר לברכה על בני האדמה', ומתכוונים לחורף בריא ומלא בגשמים. כידוע, מי שלא אמר 'משיב הרוח ומוריד הגשם', וגם לא אמר 'מוריד הטל', לא יצא ידי חובה ומחזירים אותו. מי שלא ביקש 'ותן טל ומטר לברכה' גם כן מחזירים אותו. איך יתכן שאדם לא הזכיר 'משיב הרוח', ולא שאל 'ותן טל ומטר', ואין מענישים אותו, ויצא ידי חובה? יתירה מזו: איך יתכן שאסור לבקש 'ותן טל ומטר'?

נספר כאן את מה שחשבנו להשיב, אבל בסופו של דבר חזרנו בנו לאחר שהצגנו את הדברים בפני גיסי מרן הגר"ח קניבסקי והוא אמר אחרת.

חז"ל מספרים שאלוהי הנביא הלך לבקר את מי שבנה את יריחו. כשבנה את הדלת הראשונה, מת בנו הראשון, וכשבנה את הדלת האחרונה מת בנו האחרון. כשהלכו לנחם את האב השכול, נפגשו בדרך המלך אחאב ואלוהי הנביא. פנה אחאב אל אלוהי הנביא ואמר, קיללת התלמיד התקיימה, ואילו קיללת הרב לא התקיימה.

מי הוא התלמיד ומי הוא הרב? התלמיד הוא יהושע בן נון, והרב הוא הקב"ה. יהושע קילל את מי שיבנה את יריחו, שבדלת הראשונה ימות בנו הראשון ובאחרונה ימות בנו האחרון, וקיללתו התקיימה. הקב"ה שאמר 'וסרתם ועבדתם אלוהים אחרים וכו' ועצר את השמים', קיללתו לא התקיימה, והראיה שהנה כל העם עובד אלילים ובכל זאת יורד גשם.

השאלה היא מאוד חלשה... כי הגשם ירד לא בגלל עם ישראל, אלא בגלל הנביאים, אלוהי, אלישע ועובדיה, שבזכותם באה ברכת-הגשם. אבל אלוהי הנביא ראה ששאלת אחאב אותה העז לשאול בפני כל עם ועדה, גרמה לחלול ה'. השיב אלוהי הנביא לאחאב [מלכים-א' י"ז א'] "הי ה' אלוקים אלוך ישראל אשר עמדתי לפניו, אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי".

ואכן, במשך 3 שנים היה רעב גדול מאוד, ואחאב מחפש את אלוהי ורוצה לעשות בו שפטים, כדי שיגרום להורדת הגשם. הוא מחפש אותו בכל מקום, ולאחר 3 שנים אמר הקב"ה לאלוהי הנביא [שם, י"ח א'] "לך הָרָא אֶל אחאב ואתנה מטר על פני האדמה".

הלך אלוהי הנביא ופגש את אחאב בדרך. אמר לו אחאב: [שם, י"ז] "האתה זה עוכר ישראל?" השיב לו אלוהי הנביא: לא אני עוכר ישראל, "כי אם אתה ובית אביך בעזבכם את מצות ה' ותלך אחרי הבעלים". אלוהי הנביא ביקש מאחאב לאסוף את כל נביאי הבעל, אבל גם קומץ נביאי אמת הגיעו, והיה במקום קידוש-השם גדול מאוד, שה' נענה לקורבנו של אלוהי הנביא ולא לקורבנם של נביאי הבעל, ואז כל העם צעק "ה' הוא האלוקים", ולאחר מכן ירד הגשם.

ואם כן זו היא התשובה לשאלתנו. באותן 3 השנים שאלוהי נשבע בשם ה' שלא יירד גשם, לא צריכים להתפלל 'ותן טל ומטר לברכה', משום שזו תפילת שווא. כי הרי אלוהי הנביא נשבע שהגשם לא יירד. יתירה מזו, לא רק שלא צריכים לומר תפילה זו, אלא אף אסור לבקש, כי עצירת הגשמים הזו היא קידוש-השם.

■

והנה, כאשר הייתי בבית גיסי מרן הגר"ח קניבסקי, לראשונה לאחר 8 חודשים מאז תקופת הקורונה, אמר מרן שליט"א שהוא סובר שהבקשה 'ותן טל ומטר' שאומרים בתפילה באה לבטא את השאיפה שהקב"ה ייתן לנו גשמים כדי שניזכר לחזור בתשובה, ונשוב לאלוקים בכל לבנו, ואז בקבל את גשמי הברכה.

אין לעשות 'מי שבירך' לאדם המחטיא את הרבים

לאחד מבתי הכנסיות נכנס אדם שהוא מעוכרי ישראל, חוטא ומחטיא את הרבים, ובעמדה החשובה שהוא תופס בממשל אינו מחמיץ שום הזדמנות להזיק ולפגוע בשומרי המצוות, ואף מייעץ לעשות דברים רעים נגד ה' ונגד תורתו. הוא בא לבית הכנסת בגלל שהיה חולה, והגבאים הסתפקו האם לעשות לו 'מי שבירך' לחולה?

ב'ספר חסידים' כתוב שמי שמחטיא את הרבים - אסור לבקש עליו שיהיה בריא. מתוך דבריו מובן, שרק אם הוא מחטיא את הרבים אין להתפלל עליו שיבריא, אבל אם אינו כזה, אלא רק לא מקיים תורה ומצוות, מותר להתפלל עליו. והטעם לכך הוא כפי שאמר מרן החזו"א שכיום לא אומרים 'מורידין ולא מעלין' על אפיקורסים, כי כולם בגדר שוגגים.

הרועה

במלאות 3 שנים לפטירת הרועה הגדול, רשבעה"ג, מרן הגראי"ל שטינמן זצ"ל, בחרנו להביא מקבץ תמונות מארכיונו של מיוזענו הרה"ג רבי יצחק רוזנגרטן, שזכה ללוות את מרן במשך עשרות שנים, תוך שהוא הופך לאיש-אמונו. מרן ראש הישיבה קירבו עד למאוד, והפקידו על ביתו, והוא נצפה תדיר כמלווה נאמן בכל הליכותיו של מרן. התמונות המופיעות כאן משקפות את דמותו של הגראי"ל הן מצד מידותיו התרומיות, ענוותו והכנעתו בפני כל בר-ישראל באשר-הוא, הן מצד הקפדתו הגדולה במצוות, והן בהתמדתו העצומה בלימוד התורה. 3 שנים של יתמות

מרן הגראי"ל שטינמן זצ"ל היה 'מומחה' בירידה לליבם של ילדים, ואף דיבר איתם בשפתם. בתמונה זו אפשר לראות ילדים שרבינו פגש בהליכה לצורך בריאותו. הוא שאל אותם שאלה על בבא קמא, מה זה מבעה, וכשאמרו לו שיש דעה שזה שן, שאל - אז מה אומרים לרופא-שיניים, כואב לי המבעה?...

מנהגו של מרן זצ"ל היה לומר 'תפילת הדרך' כשהרכב עוצר והוא יוצא החוצה. בתמונה זו שנעשתה בזקנותו, כשלא היה לו כוח לצאת מהרכב, נראה מרן מתפלל בתוך המכונית שעצרה מנסיעתה, כשהדלת פתוחה

עם ילדים בת"ת כרמיאל

לימוד תורה מתוך יסורים. גם כאשר סבל משכר באגן, לא וויתר על השיעור

כל כולו קשוב לשני. הבן, הגאון רבי שרגא שליט"א, אמר שבתנועות הגוף שבהן הקשיב לזולת, רואים את האכפתיות שלו ממועקותיהם של דופקי-שערינו. יודעי-דבר מספרים שגם מרן החזו"א התנהג בדרך זו

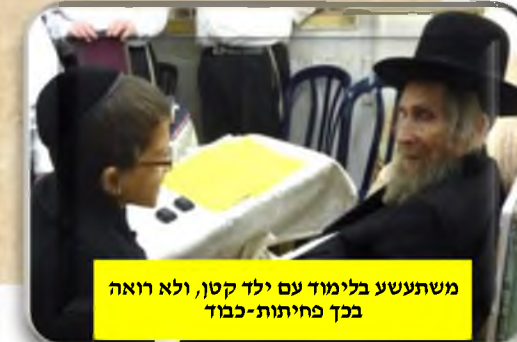
עם רבינו מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א

עם כל היסורים שסבל בעיניים, היה מקפיד מאוד להתפלל מתוך סידור. יעיד על כך הסיפור שפעם כאשר חל ר"ח בשבת, ורבינו חשש שלא יצליח לקרוא בשבת את תפילת ר"ח ('אתה יצרת') מתוך הכתב, היות שסבל אז בעיניים, שינו לפני שבת את תפילת ר"ח כמה פעמים!

באחת הפעמים הנדירות שנשע למירון

משתעשע בלימוד עם ילד קטן, ולא רואה בכך פחיתות-כבוד

הביקור ההיסטורי

בקבלת פנים בלייקוואד

ישאו הרים שלום לעם (תהלים, ע"ב ג')

אחד האירועים הדרמטיים בשנותיו האחרונות של מרן ראש הישיבה זצ"ל היו טיסותיו לקהילות ישראל בחו"ל, בצוותא-חדא עם כ"ק מרן האדמו"ר מגור שליט"א, שבמהלכן התחזקו המונים בקיום תורה ומצוות. ההופעה המשותפת של שני המנהיגים בפני העם היהודי בגולה, עוררה רושם עצום ונורא-הוד, ועד היום שומעים על פירות ופירי-פירות שנוצרו בעקבות הביקורים ועל שיעורי תורה שנוסדו, על תיקונים רבים שנעשו בצניעות ועוד. בתמונות רואים את החיבה ההדדית ששררה במהלך כל הנסיעה

חיבה הדדית

לפני כניסה לאחד מהיכלי התורה

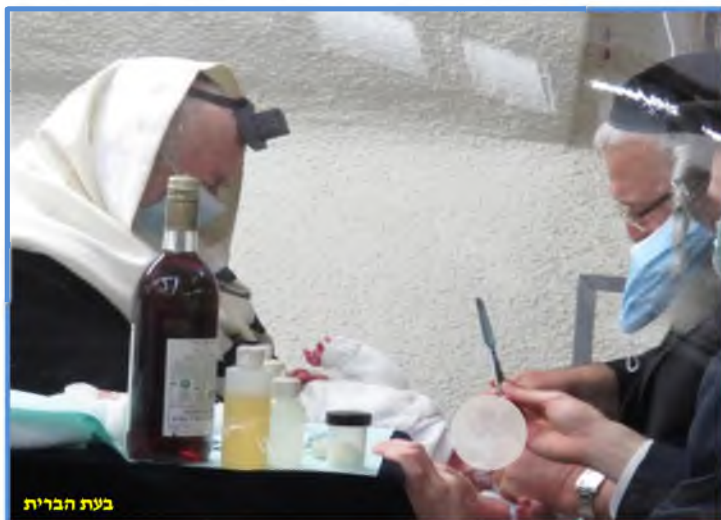
בהתייעצות

מרן הגראי"ל דורש באחת הישיבות

וואס הווען

● ביום חמישי, ג' כסלו, אירח מנין הויתקין של מרן הגר"י זילברשטיין ברית-מילה לנינו של הרב שליט"א, נכד לבנו הגאון רבי אריה זילברשטיין,

לבבם ואמרו שהשניים היו כל-כך מעורים בחייה של רמת אלחנן, שלפעמים יש להם הרגשה מאוד מוחשית שכביכול הם שומעים את קולו של אחד מהנפטרים הללו מתננן לו בבית המדרש.

● אחד המתפללים הוותיקים בבית הכנסת המרכזי סיפר לנו, למשל, שנזכר בדמותו של הרב שינפלד בעת שביית הכנסת היה זקוק לצורך מסוים, שהרב שינפלד היה ממלא אותו במסירות ובנאמנות, ללא תשלום, וללא צורך שמישהו יזכיר לו לעשות זאת. והנה עכשיו שוב אנחנו נצרכים לאותו דבר, ו(כמעט) אין מי שיעשה זאת. כך גם עם קולו הנעים והצלול של הרב קולודצקי שהיה נשמע בעת לימודו בבית הכנסת, והוורטים המוסריים רבי-התוכן שהיה מספר לכל מי שפגש בדרכו.

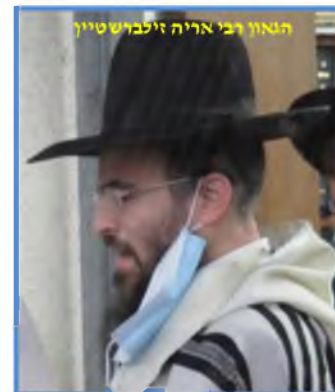
● איך אפשר לשכוח את הסיוע והעזרה שהגיש הרב שינפלד לכל נצרך; איך אפשר לשכוח את עילוי הגדול של הרב קולודצקי, בְּסֶחֱפוֹ אחריו את יתר

של הרב יוסף וייסברג זצ"ל, שהעמיד דור של תלמידים-מוהלים), מל את הילד בתוך הקפסולה של רבינו מרן הגר"י. לאחר הברית אמר הסבא, רבי אריה שליט"א, את הברכות. מזל טוב.

● רמת אלחנן שתתה בכפליים את כוס התרעלה של הקורונה בפטירתם של הני תרי צנתרי דדהבא, הרב יעקב קולודצקי והרב רפאל שינפלד. כל יום שעובר ושני האנשים החשובים הללו אינם אתנו, נצרכת בלבנו חריכה נוספת ותחושת-כאב שאינה מרפה. שניהם יחד, וכל אחד לחוד, נמנו על פניני-הזהב בכתרה של רמת אלחנן, ותרמו רבות לאיחודה ולתפקודה של שכונתנו בכל המובנים.

● יש מקרה, או יותר נכון: יש רגעים, שאנחנו נמצאים בבית המדרש, ונדמה לנו שמאחת הפינות נשמע קולו של ר' יענק'ל, כפי שאהבנו לכוון את הרב קולודצקי, או שמא זו היא דמותו של ר' פי', כפי שאהבנו לקרוא להרב שינפלד. ואין זו גוזמא בעלמא; לא. לא. כמה וכמה תושבים השיחו את

רבה הנערץ של שכונת פסגת זאב החדשה, בן לחתנו הרב יונתן דימטמן. הרב משה וייסברג, המוהל האגדי (בנו

מימין הרב קולדצקי; משמאל הרב שינפלד. לא לשכוח!

השכנים והידידים; ואיך אפשר לשכוח את העובדה שהשניים הללו היו מצויים ממש בטבורה של שכונתנו, היו מעורבים בכל דבר וענין, וניסו להטות שכם לענייני הציבור בכל מה שרק היה אפשר. הרי כולנו יודעים שאין בכך כל גוזמא! כך היו פני הדברים במציאות!

והנה שני החברים הללו אינם אתנו. הם נלקחו בחטף, הותירו אחריהם משפחות שבורות, אלמנות ויתומים, שאינן מוצאות מרגוע לנפשן. אנחנו כותבים את כל זאת, כדי להזכיר, למי שאולי שכת, שחובה עלינו לזכור את שני הצדיקים הללו, לסייע בידי משפחותיהם עד כמה שניתן, ומה חשוב מכל: לזכור ולהזכיר, שהחיים ניתנו לנו במתנה גמורה מהבורא יתברך שמו, וכל רגע ורגע שאנחנו מנצלים לתורה וליראה, להתגברות על המידות ולריסון התאוות, הוא רגע של חיים אמיתיים, רגע המכיל בקרבו אוצרות ללא סוף.

מי שמהלך בהרגשה של 'מה אפשר לעשות, הרי הם נפטרו מנגיף הקורונה המכה בכל רחבי תבל', הרי שמלבד ההשקפה הכל-כך-לא-אמונית שיש בכך, הוא מאבד גם את ההזדמנות שנתנו לו מן השמים להתחזק ולהתעלות בעקבות מקרי האסונות.

יש בידינו שובל-של-עידוד למשפחות החשובות שיקיריהן נפטרו, וזאת על פי דברי פירוש הרקנטי על התורה בפרשת שופטים, עליו הצביע בפנינו **הגר"ש רוט**. על הפסוק 'ואל תתן דם נקי וגוי', אומר הרקאנאטי שילפי הפשט רצונו לבאר את עונשו של שופך דם נקי. ויש לשאול, מה צורך לבקשה זו? וכי יעלה על הדעת שהבורא יתברך יעניש בלא משפט? וכן יש פסוקים נוספים בסגנון זה, וגם עליהם צריך להקשות כנ"ל, כמו למשל אצל אבימלך שאמר 'בתם לבבי ובנקיון

כפי', וכי היה לו חשש שהשי"ת יעניש אותו על לא עוול בכפו? או דוד המלך שאמר 'אם גמלתי שולמי רעי וגוי (תהלים, ז' ה'), או ביונה שאמר 'ואל תתן עלינו דם נקי (יונה, א' י"ד).

התשובה היא, כי אע"פ שהבורא יודע ליבות בני אדם, צריך לנקות עצמו בתפלתו, כי בזה מתרצה לו מדת הדין, כי כיון שחלתה בעולם אינה מתרצה אלא בצדיקים, לגודל השתוקקותה להשלמת הפעולות אשר היא סיבתם. וכבר אמרו רז"ל בפסוק 'אנכי מגן לך', א"ל הקב"ה, מנח לא העמדת צדיקים שמגינים, אבל ממך אני מעמיד צדיקים מגינים, ולא עוד אלא בשעה שיהיו בניך באים לעבירות ולמעשים רעים, אני רואה צדיק אחד בהם שיכול לומר למידת הדין די - אני נוטלו ומכפרו עליהם.

אם ננסה לתרגם את דברי הרקנטי למלים שלנו, נאמר כך: ההסבר לכל הפסוקים שבהם מתפללים לכאורה הצדיקים אל הקב"ה שלא ישפוך דם נקי, הוא, שהמדובר בצדיקים עצמם. והיינו, שבעת שהמגיפה שולטת בעולם רח"ל, רוצה הקב"ה לקחת את הצדיקים, כדי שיכפרו על כל העולם כולו, ועל כך הם מתפללים כדי לנקות את עצמם, שלא ימותו חלילה.

למדנו מכך, שכאשר אנשים צדיקים שעשו כל-כך הרבה מעשים טובים נפטרים מהעולם בשעת מגיפה, הרי זה מפני שהקב"ה מכפר במיתתם על כל העולם, כמו שכותב הרקנטי, 'ולא עוד אלא בשעה שיהיו בניך באים לעבירות ולמעשים רעים, אני רואה צדיק אחד בהם שיכול לומר למידת הדין די - אני נוטלו ומכפרו עליהם'. ואם כן, מה יש עידוד גדול מזה למשפחות הנ"ל, היוצעים שבעליהם היו צדיקים, ונלקחו מהם כדי לכפר על עוון הדור כולו!!!

כיון שהזכרנו את מעשיהם של שני הצדיקים שנלקחו מאתנו, נספר כאן דבר נורא שהתגלה לאחר פטירתו של הרב קולדצקי, וכפי שמספר אחד מבניו: אבי מורי זצ"ל ואמי תחי', עשו אחרי חתונתם שליחות באשדוד, שלא היתה אז מה שהיא היום... אבא זצ"ל

עבר מידי שבת בשבתו בין בתי הכנסיות של היהודים המסורתיים, ודרש דרשות חיוזק. והנה, בשבת אחת הגיע לבית כנסת מסוים והבחין שהם מתגלחים בתער רח"ל. בסוף הדרישה התעניין אבא לפי תומו ושאל 'במה אתם מתגלחים?' וכשהשיבו לו בתער, הסביר להם אבא זצ"ל בנועם ובחיבה את גודל האיסור שיש בכך.

אבל לא הסתפק רק בדרישה, אלא נתן להם פתרון מעשי... 'אם אני אקנה לכם מכונות גילוח כשרות, אתם תפסיקו להתגלח בתער?' - שאל, והמתפללים השיבו בחיוב. במוצש"ק נסע אבא זצ"ל לבתי הקהילה החרדית באשדוד ועבר מבית לבית כדי לאסוף כסף לרכישת מכונות גילוח כשרות. עוד באותו שבוע קיבלו כל בני הקהילה את המכונות הכשרות, ועברו להתגלח בהן. מי יודע כמה ילדים בני תורה יצאו לאותם אנשים בזכות המכונות הכשרות!...

יהיו דברי החיוזק שנכתבו כאן, לעילוי נשמתם של שני חברינו אלה, זכר צדיקים לברכה, שעזבונו לאנחות ועלו בסערה השמימה.

סיפור מופלא בענייני שידוכים התרחש באחד הרחובות הסמוכים לרמת אלחנן, הממחיש לגד עניינו שוב ושוב שכל הנושא הזה ששמו שידוכים מסור אך ורק בידי הקב"ה, ומי שחושב שיש בידו אפשרות 'לעקוף' חלילה את דרכי ההשגחה, טועה. המדובר היה בבית ת"ח שהגיעה לגיל 30, והוריה התיישרו מכך מאוד. אביה שהוא ת"ח ויר"ש, מתעסק במשך שנים בענין פלוני שמטרתו לסייע בנושא ה...שידוכים. ולמרות הכל, בתו-שלו - ירצה וחסודה - הגיעה לגיל כה מבוגר, ועדיין לא מצאה את זיווגה.

בימים אלה התארסה הבת בשעה טובה ומוצלחת. ועם מי? - תנסו לחש, ולא תצליחו. עם בחור שהגיע אף הוא לגיל הנ"ל, והמתגורר ב...אותו בנין בו היא מתגוררת. ואל תגידו ששידוך זה היה משהו-של-דיעבד, דהיינו שבגלל שהמשדוך והמשודכת הגיעו לגיל מבוגר הם נאלצו לוותר על פרטים כאלה ואחרים. לא ולא. השידוך נראה

ממש ענבי הגפן בענבי הגפן, ואף אחד לא וויתר על מאומה.

● להגיד שאפשר להבין סיפור כזה: בשום אופן! איך יתכן שאף אחד לא הציע את ההצעה הזו כבר לפני 10 שנים, או במהלכן??? איך??? הלא זה ממש בבחינת הבלתי-ימאמן! אבל כשהקב"ה רוצה, מסיבות שרק הוא יודע, ששניהם יגיעו לגיל כזה, לא יעזור לאף אחד שום דבר! פלאי-פלאים!

● לאחר שהציעו את השידוך, אמרו בשתי המשפחות שכמעט אין צורך בפגישות... כי הצדדים מכירים כל-כך טוב אחד את השני, ולא היה לאף אחד צל-צלו של ספק שהשידוך הזה מתאים. אז מה בכל אופן קרה בדרך? כיצד ניתן להסביר את העובדה שאף אחד לא הציע זאת קודם? - התשובה היחידה לתמיהה העצומה הזו, היא, שאם הקב"ה רוצה שכך יהיה, מי יאמר לו מה תעשה ומה תפעל.

● כדאי מאוד לחרוט את הדברים על לוח-לבנו. תקופת השידוכים של הילדים מלווה פעמים רבות בצער ובצפייה אל הבלתי-נודע, והבית כולו עומד לפעמים 'על גלגלים', כשהשלווה והמנוחה הרחיקו נדוד. וחבל. אם נדע ונאמין, ונרגיש, שבאמת הכל בידי שמים, ולאף אחד אין כוח, ואין רשות, להזיז דברים שהשי"ת לא מעוניין להזיזם, נוכל לעבור את התקופה הזו יותר בשמחה, ומתוך אמונה-רבתי שהכל כבר נגזר, וצריכים להמתין בסבלנות שהגזירה תתממש.

● ביום ששי, ערב שבת 'ויצא' הגיע רבינו הגר"י זילברשטיין לבית גיסו מרן הגר"ח קניבסקי, כדי לחדש את הלימוד המשותף המתקיים מזה יותר מיובל שנים. בשל נגיף הקורונה הופסק הלימוד למשך 8 חודשים, ועתה התחדש שנית. יצוין שרבינו המרא דאתרא אכן בירך לפני הלימוד ברכת 'שהחיינו' בשם ומלכות, אבל היה זה בצירוף פרי חדש.

● הרב שליט"א אמר לנו שגם אם לא היה לו פרי חדש, היה מברך 'שהחיינו' על חידוש הלימוד עם גיסו, כיון שהיתה בכך שמחה עצומה. בלימוד בערב פרשת 'ויצא' חידש לי מרן שליט"א חידוש עצום בענין 'ותן

מרן הגר"י זילברשטיין עם גיסו מרן שר התורה בלימוד בערב שבת 'ויצא'

ברכת 'שהחיינו' על פרי החדש בשיעור הראשון שהתחדש ב'מעניני הישועה'

טל ומטר' (כפי שמובא במדור 'שביבי הלכה' - בעמוד 20) ואיך אפשר שלא לומר 'שהחיינו' על דבר כזה?

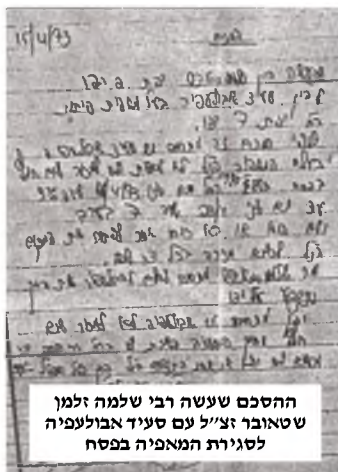
● גם בפתיחת השיעור המיוחד לרופאים ולת"ח, המתקיים ביום חמישי ב'מעניני הישועה', אמר הרב שליט"א 'שהחיינו' על פרי חדש, והתכוון גם לחידוש השיעור המתקיים מזה עשרות שנים, ועוסק בפתרון בעיות ברפואה והלכה.

● בעיר יפו התרחשה במשך עשרות שנים תופעה שכדאי לציין אותה. בעליה הערביים של מאפיית 'אבולעפיה', סעיד אבולעפיה, הקפיד לסגור את המאפייה שלו בפסח, וזאת לאור בקשתו והבטחתו של רבי שלמה זלמן שטאובר זצ"ל. בימים אלה מת בנו, חמיס אבולעפיה, שגם הוא הקפיד לסגור את המאפייה בכל ימי הפסח. חמיס, בעליה של רשת המאפיות הוותיקה שהפכה לסמל יפואי, מת לאחר שנדבק בקורונה לפני חודש ומצבו הלך והידרדר. הוא אושפז בבית החולים איכילוב במצב קשה והועבר אף לטיפול נמרץ.

● ביובל השנים האחרונות נהגו במאפייה לסגור את הסניפים בפסח כדי לכבד את קהל הקלוקחות היהודי, ולא לגרום לחילול החג. הכל התחיל

ביוזמה של רבי שלמה זלמן שטאובר זצ"ל, שהתגורר באותן שנים ליד המאפייה. בערב חג הפסח, עת התקדש היום, ובזמן שכל עמך בית ישראל מתכוננים לקבלת תוספת קדושה, השתרך תור ארוך בפתח מאפיית אבולעפיה. בראותו את הנעשה, ואת הרבים הנכשלים בחמץ בפרהסייה, החליט הרב שטאובר לעשות מעשה. הוא קרא לסבא סעיד, שהיה אז בעליה של המאפייה, והגיש לו הצעה מפתה. הרב שאל את סעיד כמה המאפייה מרוויחה בפסח, וזה ענה לו. הסכום שהרוויחה המאפייה בשבוע, היה זהה למחיר דירה ביפו של אותם ימים, אולם הרב לא נרתע ולא שב בו מהצעתו הנדיבה. 'אני אדאג שתקבל את הכסף, אם תסגור את המאפייה בפסח', אמר הרב.

● בשבעת ימי החג עשה סעיד שיפוצים במאפייה, ונהנה ממנוחה וזמן איכות עם המשפחה. כך היה מדי שנה, במשך 5 שנים. שבוע לפני חג הפסח

הגיע הרב שטאובר עם הכסף, וסעיד סגר את המאפייה בפסח. בשנה ה-6 הקדים סעיד את הרב, ניגש למפעל הנעלים שברשותו, ואמר לו שמשנה זו ואילך, הוא אינו צריך לשלם לו עוד. 'היות ואנחנו סוגרים בפסח, קיבלנו ברכה אדירה בשאר ימות השנה, ומעתה ואילך נמשיך לסגור בפסח, ללא תשלום', אמר בעליה של המאפייה. גם הבנים והנכדים המשיכו בגאוה את מסורתו של הסבא, ועד עצם היום הזה המאפייה סגורה בכל ימי הפסח.

מֶרֶץ שֶׁר הַתּוֹרָה מַעֲיִין בְּקוֹל בְּרֵמָה'

התוצאה, כששכונתנו הפכה לסמל של הרמוניה ואחידות. במהלך השנים השתדלנו לתת ביטוי בבטאון לכל החוגים והעדות, בלי להעדיף אחד על רעהו. זו גם הסיבה שכל גדולי ישראל, מכל החוגים, מחבבים מאוד את הגליון, ומבקשים תמיד לקבלו באופן אישי למעונם.

● ממכונת הכתיבה הפשוטה, הפך 'קול ברמה' לגליון צבעוני ומהודר, וכבר במבט ראשון אפשר לראות את גודל ההשקעה בו, בכל התחומים. זו גם הסיבה לקד חסר-התקדים שיש לכל מילה המתפרסמת כאן. באחד הגליונות האחרונים כתבנו שורות ספורות על הגדה-של-פסח של ידידנו הרה"ג רבי משה רובינשטיין העומדת להופיע בקרוב. מיד לאחר הופעת הגליון סיפר לנו הרב רובינשטיין ש'אין לכם מושג על עוצמת-ההתדהה שיש לחוברת שלכם', ותיאר את התגובות המרובות שקיבל ממש מכל רחבי הארץ, כשמדובר בסך-הכל בכמה שורות בודדות שנכתבו על ההגדה...

● הקובץ מודפס כיום באלפים רבים של עותקים, ובנוסף לכך - הוא מצורף לכמה מקבצי-הגליונות הנפוצים ביותר, המגבירים את תפוצתו בכמות בלתי-נתפסת של עותקים.

● מיד עם הופעתו של הגליון, מגיעים שליחים מטעם עשרות קהילות חרדיות בכל הארץ כדי לקחת חבילות לקהילות, ואף הם מתארים כיצד הגליון 'נחטף' מיד עם הגיעו לקהילה. 'קול ברמה' מגיע גם לכל הקהילות החרדיות בחו"ל, בתפוצה אדירה של רבבות מיילים, ור"מים בלייקוואד ובגייטסהד, ובמקומות רבים אחרים, מספרים לנו על ההשפעה והחיזוק הנוצרים כתוצאה מהדברים הנכתבים, המספקים גם חומרים רבים לדרשות של מרצים ורבנים בכל רחבי תבל.

הראשונים שהופיעו בשכונות החרדיות, אם לא הראשון שבהם... ולא היה לנו אפילו ממי לקחת דוגמת-עיצוב, אלא נאלצנו לייצר בס"ד את הכל במו-ידינו...

● בתחילה הופיע הגליון ב...מכונת כתיבה רגילה, וההתקדמות היתה בס"ד בשלבים מהירים מאוד. ככה, מבלי-מְשִׁים חלפו 41 שנה, והגענו לגליון ה-350. התושבים, שבתחילת הדרך היו אבות ילדים קטנים וכל אחד יכול לִאֶמֶת את הלידות ההן במדור השמחות שהופיע בכל גליון...), הפכו במרוצת השנים לסבים, ועתה מתחילות להופיע במדור השמחות ברכות לסבא-רבה... עד מאה ועשרים.

● עלעול במאות הגליונות השמורים אצלנו פוֹרֵס את דברי-ימיה של שכונתנו, על כל שמחותיה ו'שמחותיה', ובעיקר את הציות לדעת תורה שהיה, ועודנו, אחד המאפיינים המובהקים של רמת אלחנן. המושג 'הרב אמר', 'הרב קבע', היה לאחד המונחים הכי-שגורים בפייהם של כל התושבים, מגדול ועד קטן, וגם הילדים הקטנים התחנכו על ציות מוחלט לחכמי ישראל. 'ליקול ברמה' היה חלק ניכר בהנחלת הידיעה וההכרה החד-משמעית שאחרי שהרב אמר מה לעשות, אף אחד לא שואל שאלות.

● זו הסיבה ש'בוגרי' השכונה, הבנים שגדלו והקימו את ביתם בערים אחרות, והפכו לאבות וסבים מצד עצמם, מתגעגעים ל'קול ברמה', ומבקשים תמיד להמשיך ולקבל את הבטאון הייחודי לבתייהם-שלהם. היום, בדור המיילים, אין בכך שום בעיה, ומאות רבות מתוך רשימת הכתובות שבידינו הן של אלה שנולדו כאן בשכונה, ומבקשים גם בהמשך-חייהם להיות 'צמודים' לאווירה השוררת במקומנו...

● מטרתו של הרב שליט"א בייסוד הבטאון (ואגב, השם 'קול ברמה' נקבע על ידי מרן גאון ישראל ה'סטייפלער' זצ"ל) היתה להגביר על ידי כך את האחדות בין התושבים, ולגרום לאהבה ואחוה בין כולם. לאחר עשרות שנים שבהן מופיע הבטאון בקביעות בס"ד, אי אפשר שלא לראות את מבחן-

● לפני ימים אחדים שָׁמַקְנוּ בשמחתו של מיוזענו ומכובדנו הרב אבי קסטנבוים, ששימש כסנדק בברית של נינו שנולד בשעה טובה. המתפללים ב'קהל חסידים' התפלאו לשמוע שקראו את הסנדק לתורה בשם **שמעון מרדכי גרשון**, בעוד שהכל יודעים ששמו הוא 'אבי', וכך קוראים לו כולם. מה התברר? - אחרי השואה, כשאִימו של הרב קסטנבוים ילדה אותו, לא האמינו שייוולדו עוד ילדים בתקופה ההיא, ו'הלבישו' עליו את שמותיהם של בני המשפחה והסבים שנעקדו בשואה. כך יצא שבברית שלו 'הכתירו' בשמו.

הרב אבי קסטנבוים בעלייה לתורה ביום בו שימש סנדק לנינו. מזל טוב

אותו ב-3 שמות. אבל לאחר מכן נוצרה דילמה איך לקרוא לו בפועל, האם על שם הסבא הזה או הסבא השני, ולכן החליטו הסבתות לקרוא לו 'אבי'... כלומר, אבא שלי. כל אחת ראתה בו נצר וזכרון לאבא שלה, ובכך באו כל הדילמות על פתרון...

● נוסף עוד שהשם 'אבי' כל-כך השתרש אצל הרב קסטנבוים, שלמרות שבכתובה בחתונה נכתב שמו המלא הניל, אבל מסדר-הקידושין הורה לציין הערה - 'המְכַנֶּה אבי'... כך או כך, נאחל להרב קסטנבוים (שמלבד הנין, נולד לו גם נכד) ברכת מזל טוב, ושיזכו הוא ובני ביתו לרוות נחת יהודית אמיתית מכל יוצאי-חלציהם מתוך בריאות הגוף ונהורא מעליא.

● אולי לא שמתם לב, אבל גליון זה של 'קול ברמה' שהנכם אווזים הוא ה-350 במספרו, וממש בימים אלה מלאו 41 שנים מאז שהמרא דאתרא מרן הגר"י זילברשטיין פנה אלינו בהצעה להוציא גליון מיוחד ברמת אלחנן. מאז יוצא הקובץ בקביעות, ומה שצריך לציין שבזמנו, כאשר החילונו בעריכת הקובץ, היה זה בין הגליונות

הגרש"ר הירש זצ"ל על המתיחות השוררת בין בנים מבוגרים לאביהם, בעטיו של זיווג שני!

בפרשת חיי שרה, כך הראה לנו הרה"ג רבי שלמה שטרן, מצביע הגאון רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל על דבר-חיזוק שכדאי לרשמו על לוח-לבנו. על הפסוק (בראשית, כ"ה א') 'ויסוף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה', אומר המדרש (תנחומא, ח') שיצחק בנו היה זה שהביא לאביו את הגר, זו קטורה, וכדברי המדרש: 'אמר יצחק: אני לקחתי אשה, ואבי עומד בלא אשה. מה עשה? - הלך והביא לו אשה!'

וכותב על כך הרב הירש בספרו על התורה: יצחק הביא בעצמו את 'אמו החורגת' לאביו, והרי כה אהב את אמו (שרה, שמתה לאחר העקידה)! ובלכתו להביא את הגר, הן טרם מצא ניהומין על פטירת אמו! דהיינו, יצחק מלא בגעגועים ובאהבה עזה לאמו שרה, ולמרות הכל הוא הולך להביא לאביו, אברהם, אשה אחרת.

נמצאנו למדים, אומר הגרש"ר הירש, על ההשקפה שציינה את ימי חכמינו. לעומתם, היאך ירדה תקופתנו, בה מתיחות - אם לא איבה - שרויה בין בנים מבוגרים לאביהם, בעטיו של זיווג שני!

'אף אחד לא הבין למה הבחור הזה לא מצליח להתחתן, ואני חושב שידעתי, אמר הרב

כדי לחדד את הדברים נזכיר כאן את הסיפור שסיפר רבינו מרן הגר"י זילברשטיין על אותו בחור שהגיע לגיל מבוגר מאוד

חסיד, מתלמידיו של אברהם אבינו וכו'. והצליח במקום שואל, וזו לשונו: 'ויש לדקדק, מה עונה שייך בזה שקובע מקום לתפלתו? ואם יש בו טרחה, שצריך לילך למקום ההוא, שייך לקרותו צדיק או חסיד! אבל עונה לכאורה לא שייך בזה'. שאלתו של הצליח היא מה השייכות של ענווה לקביעת מקום לתפילה?

והוא מתרץ: 'ונראה, דעיקר טעמא של קביעת המקום, לפי שהמקום ההוא - כיון שהתפלל שם, קנה המקום קדושה, ושוב כשמתפלל פעם שנית, קדושת המקום מסייעת לו שתקובל תפלתו. והנה מצינו בתענית (כ"א ב') שאמרו, לא מקומו של אדם מכבד אותו אלא הוא מכבד את מקומו, וא"כ המתגאה אומר שהוא אינו צריך שמקומו יכבד אותו, דהיינו שהמקום יסייע לו להשרות עליו קדושה ויוכל לכוון בתפלתו, וכמו-כן שתוכל תפלתו לעלות למעלה מרוב קדושה שבמקום, אלא אדרבא הוא מכבד מקומו, ובכל מקום שהוא יתפלל, יתקדש המקום ממנו, ולא שהוא יתקדש ממקומו, וזה גאוה. אבל זה שקובע מקום, הוא מורה שצריך סיוע קדושת המקום שיגרום לו שלא יבלבל תפלתו במחשבת חוץ, ומסייע לו שתוכל תפלתו לעלות למעלה, וזה מורה שהוא עניו, עכ"ל.

נמצאנו למדים יסוד חשוב ביותר והוא, שכאשר האדם מתפלל פעם אחת במקום מסוים, הרי שהמקום ההוא התקדש, בגלל תפלתו!!! האם חשבנו פעם על כך? - שאנחנו, במו-ידינו, ובמו-תפילתנו, מסוגלים לקדש מקום פלוני על ידי תפילתנו! וממילא, כאשר המקום מתקדש, והאדם מתפלל שם פעם שניה, 'קדושת

ולא מצא את זיווגו, למרות שהיו בו כל המעלות האפשריות. 'אף אחד לא הבין מדוע הבחור הזה לא מצליח להתחתן, ואני חושב שידעתי את הסיבה', אמר הרב שליט"א, וסיפר שכאשר אם-הבית נפטרה מנע הבן הזה מאביו להינשא בשנית, ועשה כל אשר ביכולתו על-מנת שהאבא לא יתחתן. ומי שמנע מאביו להקים את ביתו, מנעו ממנו מן השמים להקים את ביתו-שלו.

וכפי שציטטנו לעיל מדברי הגרש"ר הירש, בחור זה עשה ההיפך מיצחק אבינו, שסייע לאביו להינשא בשנית, ואף הלך בעצמו להביא לו את אשתו השנייה, למרות האהבה העזה שהיתה לו לאמו, שרה.

ההסבר המופלא של הצ"ח על דברי הגמ' שמי שקובע מקום לתפילתו הוא עניו

תפילה, תפילה, תפילה. הכל תלוי בתפילתו של אדם, ועד כמה הוא משקיע בה. הגאון ר' שמריהו רוט ממרביצי התורה בישיבת 'ארחות תורה', הצביע בפנינו על צ"ח מופלא שבמופלאים, המסביר קטע בגמרא בברכות (ו') ב') האומרת: 'כל הקובע מקום לתפלתו, אלקי אברהם בעזרו, וכשמת אומרים לו: אי עניו, אי

המקום מסייעת לו שתקובל תפילתו, כדברי הצ"ח. ההתפעלות מהדברים היא שצריכים להעריך את התפילה שלנו, גם בדורנו זה, כפעולה היוצרת מציאות בשטח. זה לא שאנחנו מתפללים, והולכים כלעומת שבאנו. לא. בשום אופן לא. התפילה יוצרת קדושה במקום שבו התפללנו, והצ"ח אינו אומר שהדבר קורה דווקא אם התפללנו בכוונה גדולה, אלא כל תפילה פועלת על קדושתו של המקום. בינו נא זאת! וישר-כוח להגר"ש רוט שְׁהָרָאָה לנו את דברי הצ"ח.

לימוד ביאורי התפילה ימתיק לנו את התפילה

ואם דיברנו על תפילה, יש לדעת שאחד הדברים שבכוונתו לסייע לנו בענין הכוונה בתפילה הוא לימוד ביאורי התפילה. פשוט לעבור על קטעי התפילה, ולבאר לעצמנו את פירוש המלים בצורה הפשוטה ביותר, ולדעת מה כתוב כאן. אחר כך, כשנגיע בתפילה לקטע זה, נזכר בפירושי המלים, ונוכל לכוון ביתר-קלות.

סיפר לנו הרה"ג רבי רפאל סויד, ראש כולל י"ר יוסף באלעד, שלפני מספר שנים פנה לחבר והציע לו ללמוד יחד את ביאורי התפילה. משך החבר בכתפיו, יואז אמרתי לו, מספר הרב סויד, משל למה הדבר דומה, לאדם ששותה מים מכוס, ויש בידו אפשרות באמצעות פטנט פשוט להפוך את המים, למים ממותקים. וכי מי לא יעשה כן? גם במקרה דנן, הרי בכל מקרה הנך מחויב להתפלל, ואם כן מדוע שלא תהפוך את התפילה למשהו מתוק ומרענן, משהו שמְחִיָּה את הנפש?

ומה עושים כאשר אין בסביבה אף אחד שיענה אמן על ברכת?

יש רבים המקפידים שעל כל ברכה שהם מברכים יהיה מישהו שיענה אמן. ומה ניתן לעשות כאשר אין אדם בסביבה, והם חייבים עתה לברך? - שמענו וורט נפלא ממיודענו הנכבד הרה"ח רבי י. ה. גפנר, המנהל החינוכי של ת"ת מונקאטש (בו לומדים כיום יותר מ-800 תלמידים,

הרב י. ה. גפנר, מנהל חינוכי של ת"ת מונקאטש, ב'קהל חסידים' ברמת אלחנן. מנצל כל רגע ללימוד

בלעה"ר), שהחת"ס ממליץ על כך את התפילה שאומרים בראש השנה 'והוא באחד ומי ישיבנו, ונפשו אוותה ויעש, נורא וקדוש'. דהיינו, 'והוא באחד ומי ישיבנו', כאשר אדם נמצא לבדו, ואין אף אחד שישב לו באמן על ברכותיו, אבל 'ונפשו אוותה', כלומר שהוא מאוד מאוד רוצה שיענו אמן, מה שיוצא מכך הוא 'ויעש, נורא וקדוש', דהיינו שעל כל ברכה נבראים שני מלאכים, אחד נקרא נורא והשני קדוש, ואם כן כאשר אדם מאוד רוצה שיענו אמן על ברכתו, הרי שזה מה שקורה במציאות, וגם אם לא היה מי שיענה אמן, הברכה שלו היא מושלמת ושני המלאכים, נורא וקדוש, נעשים ונבראים על ידי הברכה. מה שצריך הוא רק לְרַצוֹת ולהתאוות לכך. וזה כלל גדול בעבודת השם.

שם-השם חקוק במבנה ההרים בין ירושלים לבית א-5. וכיצד הגיבו על כך גדולי התורה?

הקטע המופלא דלהלן הופיע בקובץ 'קב ונהי'. בעריכת הרב **צבי וינברג** (052-7614415)

kavvenaki1@gmail.com

בפרשת ויצא קראנו (בראשית, כ"ח י"ב) 'יִנְחָלָם וְהָנָה סוֹלָם מוֹצֵב אֶרֶצָה וְרָאִשׁוּ מִגִּיעַ הַשְּׁמִימָה, וְהָנָה מִלֵּאכִי אֱלֹקִים עוֹלִים וְיוֹרֵדִים בּוֹ'. והנה, הרמב"ם אומר במורה נבוכים (ח"ב פרק י') שמובא במדרש תנחומא (ולא מצאנו זאת בגרסה שלפנינו) שבסולם שראה יעקב בחלומו היו ארבעה שליבות.

והנה, ידוע ומפורסם בזוה"ק, ובכתבי רבנו האריז"ל, שארבעה חלקי התפלה של שחרית, שהם: קרבנות, זמירות, יוצר ועמידה, הם כנגד ארבעה עולמות, וכנגד ד' אותיות שם-השם ב"ה, וכן הוא בכל סידורי הכוונות. והאריז"ל רבותינו ז"ל בענין סדר התפילה, שעולים מעולם לעולם, בבחינת סולם מוצב ארצה (וראה בנפש החיים, שער ב' פרק י"ד בהג"ה). וכתב החיד"א (עבודת הקודש, מורה באצבע, אות צ"ב) - 'יגמור תפלתו כהוגן, כי כל סדר התפלה "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה", והכל לצורך גדול עצום ורב ורם, ומלאכי אלקים עולים ויורדים בו', עכ"ל.

ולפי האמור לעיל, נראה שיעקב אבינו ע"ה ראה בחלומו סולם בן ד' שליבות, שהם ארבעת שלבי התפילה הנ"ל. והנה כתב רש"י (להלן, פסוק י"ז) הסולם הזה

עומד בבאר שבע, ואמצע שיפועו מגיע כנגד בית המקדש, וראשו בבית א-ל. א"כ השליבה הרביעית נמצאת בבית א-ל.

ובזאת אספר עובדה נפלאה עד מאוד!!! לפני כ-5 שנים ביקרתי

בביתו של הרב ישראל גליס

שליט"א בירושלים, והראה לי צילום לוויין של ארץ ישראל, מגובה של 990 ק"מ, ובניתוח ממצאי הצילום נמצא דבר נפלא מאוד שבין ירושלים לבית א-ל, יש רכס של הרים, שהמבנה הטופוגרפי שלהם, בשיפולי וגאיות ההרים, יוצר צורה של שם-השם בן ד' אותיות, כפי שאפשר לראות בצילום המצורף.

מספר הרב גליס שליט"א: הלכתי לגדולי תורה להראות להם את התופעה. מרן הגרי"ש אלישיב צ"ל שאל איך אפשר לנסוע

בכביש זה, בין האותיות?... מרן הגרי"ח קניבסקי שליט"א נתן מיד נשיקה למפה, ואמר בהתפעלות זה הרי שם-השם...

כ"ק האדמו"ר מקרלין שליט"א אמר: על זה נאמר "אין זה כי אם בית אלוקים וזה שער השמים".

כאשר ראיתי את התמונה הזאת, מיד חשבתי בדברים האמורים לעיל, שמיקום זה בין ירושלים לבית א-ל, הוא - מיקום החלק העליון של הסולם שראה יעקב בחלומו, בן ארבעת השלבים, שהם ד' אותיות שם-השם ברוך הוא, וכנזכר לעיל, וזה הפלא ופלא!!!

ויש לעיין, אם מישהו קורע את התמונה, האם עובר על מחיקת השם? וכן האם מותר לשבור חלק מהסלעים שבהרים אלו המרכיבים את שם-השם? ותן לחכם ויחכם.

מה היתה כוונת מרן החזו"א זצ"ל כשכתב בספרו 'ואין הרשב"א תחת ידי'?

גם קטע זה מופיע ב'קב ונקי'. על הפסוק (בראשית, כ"ח י"א) 'ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש... וישכב במקום ההוא', כתב רש"י: וישכב במקום ההוא. לשון מיעוט, באותו מקום שכב, אבל י"ד שנים ששמש בבית עבר, לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה. ושאל מרן הגר"ח שמואלביץ זצ"ל (נשיחות מוסר תשל"ב, עמ' נ"ה) היתכן שיעקב

לא ישן י"ד שנה, הרי אמרו חז"ל האומר שבועה שלא אישן מלקים אותו ויישן לאלתר, לפי שאין האדם יכול לחיות ג' ימים ללא שינה? ותירץ, שבוודאי שהיה מנמנם מפעם לפעם וישן שנת ארעי, אולם מחמת עמלו בתורה לא פנה לישון, אלא היה לומד עד כלות כוחותיו.

בימעשה אישי (ח"ד, עמ' י"ג) מובא מהגרמ"י לנדוי זצ"ל תלמיד מרן החזו"א זצ"ל, שאמר שיגיעתו של מרן היתה מחוץ לגדר האנושי, ופעם אמר ש-מה שמובא בספרי החזו"א כמה פעמים "ואין הרשב"א תחת ידי" וכדו', אין הכוונה שלא היה הספר בכלל בהישג ידו; יתכן שהספר היה מונח בארון שבחדרו, אלא שבגלל גודל עמלו בתורה, לא היה בכוחו להוציאו מארון הספרים. וחידוש גדול שמענו כאן.

מרכז-לחכמה יבנו

אבריק? אלה אבריק?
רוצים להשביח את שמו של אבי?
חשוב לכם להיחלץ מהוורד אנום אלה אלה אלה?

התקשרו עכשיו ל-054-8457022
וקבעו פגישה עם ש. שלזינגר יועצת זוגית

שבס"ד תעניק לכם הכוונה נכונה!

✓ לזיווג זוגות צעירים בשנה הראשונה במחיר מיוחד.
✓ לזיווג הורים המחתנים ילדיהם.
✓ לזיווג והכוונת בחורות המתקשות ל"סגור".

ניתן לשלוח מייל ל- 0548457022@gmail.com

פנינים וידברי הרב

אם חלילה יהיה 'סגר' בחנוכה ואנשים לא ימצאו ברחובות, היכן נדליק נרות?

השם יתברך יעזור שלא נגיע לכך, אבל הדיבורים בתחילת השבוע עסקו בתכנון ל"סגר" שיהיה בימי החנוכה הבאים עלינו לטובה, אמר מרן הגר"י זילברשטיין בשבת האחרונה, פרשת 'וישלח', בדרשתו בבית הכנסת המרכזי.

הגיעה אלינו שאלה, היכן יצטרכו להדליק נרות אם חלילה יהיה סגר בחנוכה? הרי כל הסיבה שמדליקים בפתח הסמך לבית, ובחלון, היא משום פרסומי ניסא של העוברים-והשבים ברחוב, אבל כאשר יש סגר, אנשים אינם מסתובבים ברחובות, והשאלה הנשאלת היא היכן צריכים להדליק?

הרב השיב, שעל כך נאמר בכמה מקומות ש'אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין', ולכן פשיטא שאי אפשר לתקן אחרת, ואנחנו נמשיך ונדליק לפרסומי ניסא.

כששאלו משתתפי השיעור הרי כתוב שבשעת הסכנה מדליק על שולחנו, הסביר מרן הרב שליט"א שכיון שבשעת סגר לא מדובר בסכנה, הרי שצריכים תקנה מיוחדת לסגר, וכמובן שאין בכוחנו לעשות זאת.

לדרשת הגר"י גלינסקי הגיע יהודי אחד...

באותה דרשה הוסיף הרב מענין לענין כמעט באותו ענין, סיפור מדהים על הגאון רבי יעקב גלינסקי זצ"ל שנסע פעם, יחד עם הרב טולידנו, למושב בדרום הארץ כדי לאסוף כספים להקמת מקווה באותו מושב. התוכנית הייתה שהגר"י גלינסקי ידרוש בבית הכנסת של המושב ויעורר את התושבים לתרום למטרה החשובה.

והנה, בשעה היעודה מגיעים הרבנים לבית הכנסת, ומגלים שרק אדם אחד הגיע... אף אחד מהתושבים לא מצא ענין להגיע לדרשה... אבל הגר"י גלינסקי, כמי שחונך בנובהרדוק, עולה לבימה, דורש במלוא המרץ כאילו עומדים לפניו 1,000 אנשים... הוא דורש דורש, וממשיך לדבר על חשיבות הענין של הקמת מקווה, ובבית הכנסת יושב רק יהודי אחד... והנה, בסיומה של הדרשה, מבחינים הרבנים שגם

בעזרת הנשים ישבה אשה, והיתה זו אשתו של היהודי היחיד שישב בבית הכנסת. הרבנים שומעים שהאשה הזו מדברת אל בעלה ואומרת לו 'אתה שומע בעלי היקר, איך הרבנים מעוררים על תרומות להקמת מקווה? ואנחנו הרי צברנו סכום כסף מהשילומים בגרמניה, ויש לנו אפשרות לתרום תרומה משמעותית למטרה זו. בוא ונעשה זאת!'

בסופו של ענין התברר שמבני הזוג הללו שהיו נוכחים בדרשתו של הגר"י גלינסקי, הוקם כל המקווה... הרב גלינסקי אמר אז, בבדיחות הדעת, שכיון שדברתי במרץ כאילו עומדים לפני 1,000 אנשים, קיבלנו תרומה המתאימה לסדר-גודל כזה של אנשים...

גם אנחנו, סיים מרן הגר"י זילברשטיין את דבריו, אם חלילה יהיה סגר, לא נתחשב בכך שאף אחד אינו הולך ברחוב... אלא נמשיך ונדליק בחלון הפונה לרשות הרבים... גם לנרות חנוכה יש 'דרשה', והרי הם כביכול 'דורשים' בחצות הרחוב... ונזכה לראות נסים כבימים ההם בזמן הזה.

הגנב חָדַר לבית האלמנה וכששמע את הילד בוכה השיב את כל הכסף, ועוד הוסיף תרומה להכנסת כלה...

הסיפור שלפנינו כרוך בתופעה שאיננה מתרחשת כל יום, בוודאי לא בעולמם של גנבים ופורצים... ליבם של אלה אינו נתון בדרך כלל לזעקותיהם ותחינותיהם של אנשים... אם הם היו כאלה, לא היו מתעסקים ב'מקצוע' זה של גניבה...

ובכל אופן זה קרה. המדובר היה באלמנה שחתונה-בתה הייתה אמורה להיערך בעוד שבועות ספורים, וכדי שיהיה לה כסף להוצאות החתונה חסכה פרטתה לפרוטה. צרור הכסף הגדול היה מונח בארון בביתה, והנה בלילה נכנס גנב והחל לחפש בארונות.

יתכן שהוא ידע, או הבין, שהאלמנה חסכה כסף לחתונה, וחפש את המטמון, ומָצָאוּ. האלמנה עצמה לא התעוררה, אבל בנה בן ה-10 התעורר, והחל לבכות. הגנב ניגש אליו ושאל אותו - תשמעו טוב - מדוע הוא בוכה... והילד החל לבכות חזק יותר, ולא אמר לגנב שהוא פוחד, אלא החל 'לספר' לפושע על החתונה, ועל הכסף שאימו הכינה, ועל הצער העצום שיהיה לה כשתקום בבוקר ותגלה שגנבו את הכסף...

וכפי שהקדמנו, הפעם זה עָבַד טוב... בכיו של הילד הקטן מוסס את ליבו של הגנב, והוא השיב את צרור הכסף למקומו ועזב את הבית... גם בכך היה די כדי להקנות לסיפור אפקט מדהים, אבל זה לא נגמר בכך.

באמצע הלילה הבא הגיע שוב הגנב, ניגש למיטתו של הילד, וזרק לעברו סכום של 100 דולר, ואמר 'באתי לתת לאימך תרומה כהכנסת כלה' - - -

השלב הבא היה - כפי שמתאר הרה"ג רבי ארז חזני - שהאלמנה הגיעה ושאלה האם מותר לה לקחת תרומה וצדקה מאדם שגונב כספים מאחינו בני ישראל? הרי המשנה במסכת

בבא קמא (ק"ג א') אומרת ש'אין פורטין לא מתיבת המוכסין (שגם הם גונבים מהציבור), ולא מכיס של גבאין, ואין נוטלין מהם צדקה' וכו'. והמאירי מסביר שהטעם הוא כדי לא לתת לגנבים את הלגיטימציה שהנה אנחנו לוקחים צדקה גם מכספי הגניבה שלהם, וכביכול אנחנו מכשירים את הפעולות הללו.

השבנו לאלמנה, שבמקרה שלכם אם תקחו את הכסף מהגנב, לא תהיה לו בכך כל לגיטימציה, שהרי הוא הגיע בלילה וזרק את הכסף אליכם, ואף אחד לא ידע על כך. ולכן נראה שאפשר ליטול את 100 הדולרים שנתן לכם.

האלמנה שמעה את הדברים, אבל הוסיפה ואמרה שהיא אינה מסוגלת לקחת כסף מגנב. זה פשוט מגעיל אותי, אמרה. כיון שכך, הטעמנו ואמרנו לה ששטר הכסף הזה של הגנב מלמד אותנו איך הקב"ה מתקן מתוך המכה עצמה את הרטייה, את הרפואה, שהרי הוא יחדיר בתחילה אליכם הביתה והתכונן להנחית עליכם מכה בגניבת הכסף, והנה לבסוף לא די שהידידה הביתה לא היתה לרעה, אלא התבררה כרפואה עבור הגנב, בכך שהגנב החליט לתרום לחתונת הבת, ואולי מצוה זו תגרור אותו למצוה אחרת והוא יחזור בתשובה שלימה.

ואם כן, חושבני שאפשר בהחלט לקחת את הכסף הזה, ולהסתכל עליו כ'דטייה' מאת השם יתברך.

'אתה תישבע לא רק לפני ספר תורה, אלא לפני שני לוחות הברית'. הורה האב"ד למי שהיה חשוד על השבועה

בקטע הבא ברצוננו להסביר קטע במשנה ברורה על פי סיפור מופלא שבמופלאים שסיפר ה'בן איש חי' על אביו.

בשור'ע (א"ח, ר"ח ח') נפסק ש'הרואה אשתו של לוט (דהיינו, את נציב המלח שלה) מברך שתיים: עליה אומר בא"י אמ"ה דיין האמת, ועל לוט אומר בא"י אמ"ה זוכר הצדיקים'. בשער הציון' מקשה על כך, שהרי מבואר בסימן רכ"ה ס"ט שברכת דיין האמת נאמרת רק כאשר מצטערים על הענין, ולכן לא מברכים על גוי שמת. והרי אשתו של לוט 'בודאי איננה ישראלית', ומדוע מברכים עליה דיין האמת?

ומתוך, שאולי מצטערים על כך שלא הועילה לה זכותו של אברהם להצילה, והדבר מורה על תוקף הדין. נמצאנו למדים, אמר מרן הגר"י זילברשטיין, שברכת 'ברוך דיין האמת' על אשתו של לוט היא רק סימן וסמל לצער שצריך להצטער כשרואים את נציב המלח, אבל הצער איננו מתמקד באובייקט עצמו, אלא כפי שמבאר שער-הציון שזכותו של אברהם לא עמדה לה.

כדי להסביר את הדברים, נצטט כאן סיפור שמספר הבן איש חי על אביו שהיה אב"ד בבגדד, ויום אחד הובא לפניו דין תורה בין שני יהודים, והאב"ד החליט לחייב את הנתבע בשבועה. הבעיה היתה שאיש זה היה חשוד על השבועה, והאב"ד חשש שאם יחייבוהו להישבע, הוא יישבע לשקר. מה עשה? - תשמעו איזו חוכמה אלוקית התעוררה באיש-

האלוקים הזה, אביו של הבן איש חי, ואין הוא פתר את הענין על הצד הטוב ביותר.

האב"ד פנה אל החשוד על השבועה ואמר לו: אתה צריך להישבע, אבל דע לך שבית הדין לא יסתפק בכך שתישבע ליד ספר תורה, אלא הפעם תצטרך להישבע ליד שני לוחות הברית. אנחנו נביא לכאן את שני לוחות הברית, ותישבע לפניהם. לפני מעמד השבועה ביקש אביו של הבן איש חי מהעדים ללכת ולטבול במקווה, ולהביא מנין אנשים, וכשהגיע החשוד הוציא האב"ד מזוודה ואמר שבתוכה נמצאים שני לוחות הברית, 'ועכשיו תישבע בפניהם'.

האיש החוויר כשלג, ועד מהרה הודה בכך שהוא חייב לחבירו את סכום הכסף שהוא תובע, הוציא את הכסף מכיסו ושילם, ובכך הסתיימה הפרשה.

כיום אין זקוקים לתרגול 'להנץ'...

לאחר שהחשוד עזב את בית הדין, פתח האב"ד את המזוודה והראה לנוכחים שבתוכה היה טמון ספר... 'שני לוחות הברית' של השל"ה הק'. היתה זו כאמור חוכמה אלוקית שנצרכה במוחו של האב"ד בבגדד, שהצליח לפתור את הבעיה עם החשוד, וכל זאת ללא שיצטרך האב"ד להוציא מפיו מילה של שקר, שהרי הוא איים על החשוד שיישבע לא לפני ספר תורה, אלא לפני שני לוחות הברית...

והנה, אמר מרן הרב שליט"א, חשבתי לעצמי, אם הייתי נוכח במקום והייתי זוכה לראות את פניו, פני המלאך, של אביו של הבן איש חי, איזו ברכה הייתי מברך במעמד זה?

נקדים ונאמר שהנה בברכות השחר אנחנו מברכים את ברכת 'הנותן לשכוי בינה' המוסבת על קריאת התרגול, שניתנה בו בינה מיוחדת להבחין ברגע שבו נגמר הלילה ומתחיל עמוד השחר. ואכן, בדורות ההם השתמשו כולם בתרגולים למטרה זו, והגמרא מספרת על רבי עקיבא שיצא לדרך ולקח עימו תרגול. הגמרא שואלת הרי בעלי-חיים נוספים יודעים להבחין בין יום ללילה, ומתרתצ שבינתו של התרגול בנושא זה היא מיוחדת.

אבל כיום הזה - כאשר רבו האמצעים הטכנולוגיים - אין אנו צריכים לתרגול כדי להבחין בין יום ללילה. ועם כל זה אנחנו ממשיכים לברך 'הנותן לשכוי בינה', וצריך לומר שברכה זו היא סמל ודוגמא לבינה שהש"ת הטביע בבעלי החיים, כדי לסייע בכך לבני האדם.

ניצול חוש הריח

זכורני שפרופ' רדקובסקי, שזכה בפרס נובל בגין מחקריו המדעיים, והיה אף אחד מממציאי האטום (ועלה בסוף ימיו לארץ ישראל, כדי לזכות לברך את העם בברכת כהנים, ומרן הסטייפלער זצ"ל קירב אותו במאוד) - סיפר לי על חוכמתם העצומה של הדולפינים.

כך למשל ברא השם יתברך רבים מבעלי החיים המנצלים את חוש הריח שלהם למציאת מזון, וחלקם מפגינים בכך יכולת מדהימה. אם ניקח כדוגמא את 'דוב הקוטב', נראה שיש באפשרותו להריח נבלת-כלב-ים ממרחק של 20 קילומטרים! עופות רבים, כמו העוניה, מסוגלים להריח מבעד לקילומטרים של יער צפוף. אחד מסוגי הזבובים, הקרוי 'זבוב הצה-צה', משיג את מזונו מעקיצת פרות... הוא מריח את הפרות, או יותר נכון את נשימתן, ממרחק של מספר קילומטרים, ומגיע אליהן ואז עוקצן.

את מה שאומר שער-הציון באשר לברכת 'דין האמת' שמברכים על אשת לוט, שלמרות שהיא ודאי אינה יהודייה ולא היו צריכים לברך עליה, אבל ברכה זו נתקנה כסמל דוגמא לצער, ואם כן הצער שיש לו על תוקף הדין שהתבטא בכך שלא עמדה לה זכותו של אברהם, זוקק לברך את הברכה כשרואים את נציב המלח.

'אתה הרי לא תעזור לי כאן במאומה; לך ומסור את השיעור וה' כבר יעזור לי'...

בשבת פרשת 'חיי שרה' שבה קראו בהפטרה 'והמלך דוד זקן בא בימים, ויכסוהו בבגדים ולא יחם לו, הזכיר הרב שליט"א את ששמע מרבתי בביאור פסוק זה בשם הראשונים, ולאחר מכן הביא סיפורים הקשורים לכך.

מדוע באמת הבגדים לא חיממו את דוד? רש"י מביא את הגמרא (ברכות, ס"ב ב') 'כל המבזה בגדים, אינו נהנה מהם לסוף, לפי שקרע את כנף המעיל לשאול'. רבותיי האריכו בענין זה, ואמרו שיש כאן מידה כנגד מידה, ומי שמבזה דבר מסוים לא יתכן אחר-כך שיתנו לו מן השמים ליהנות מהם.

זו התשובה, אמרו לי רבותיי, לכל מי שאומר שאין לו חשק ללמוד. כי בדרך כלל הוא יוצר את אי-החשק הזה, ועוסק בפעולות כאלו הנוטלות ממנו את החשק. ואיך הוא רוצה שיהיה לו חשק ללמוד? וכך פועלים הדברים בכל ענייני העולם, הן לחיוב והן לשלילה. מי שמכבד את התורה, יכבדוהו מן השמים, ומי שעושה את ההיפך, יקבל את המגיע לו.

שמעתי סיפור שכמעט אי אפשר להאמין לו, אבל כשיספרתי לגיסי מרן הגר"ח קניבסקי הגיב ואמר שאי אפשר לזלזל בסיפור כזה, ויתכן בהחלט שהמסירות שגילתה שם בת ישראל, עמדה לה לחזות בדברים שאיש אינו זוכה להם.

מי יוכל לאמוד ולשער את כוחה של בת ישראל, הבונה את ביתה על אדני מסירות-הנפש לתורה, ומוכנה להקריב את כל-כולה על מנת שבעלה יישב וילמד, ויעשה את רצון בוראו.

מהמעשה שלפנינו אפשר ללמוד שגם בימינו מתרחשים נסים מוחשיים, ועיקר-העיקרים תלוי במסירות נפשו של האדם, ובמקרה שלפנינו: של עקרת הבית, לתורה ולמצוות. אדם המוכן להקריב את עצמו ורצונותיו, יכולותיו ושאיפותיו, למען בוראו, יזכה גם בימינו לראות נסים ונפלאות, מהסוג ששומעים על הדורות הקודמים.

כוחו בפיו

המדובר באברך ת"ח, שכוחו בפיו, ולשיעוריו ושיחותיו מגיעים אנשים רבים, הנהנים לשמוע את דבריו המאלפים. פעם, בליל-הסדר, הגיעו למעונו פעילים מסורים של אחד הארגונים המתעסקים עם חוזרים-בתשובה, והודיעו לו על קבוצה גדולה של יהודים המבקשים להתקרב אל המקורות, שישהו יחדיו בליל הסדר בבני ברק, 'ואם תואיל בטובך להגיע אליהם בליל הסדר, ולהשמיע בפניהם מנופת צוף אמריך, אין ספק שהדבר יגרום לחיזוק רב בקרב כל משתתפי הקבוצה

גם היתושים המגיעים אלינו, מריחים - ממרחק של מאות מטרים - את הפחמן הדו-חמצני הנפלט על ידי נשימתנו. כי זה האוכל היחיד שלהם... במשך שנים הדהימה הצפרדע את החוקרים ביכולתה המופלאה ללכוד זבובים תוך כדי מעופם. הלשון המהירה והמדויקת שלה היא באמת יוצאת-דופן, אולם הדבר היותר-מיוחד בצפרדע הוא דוקא העיניים שלה.

החוקרים גילו כי בעיני הצפרדע יש "קולטני זבובים" - תאים מיוחדים שמגיבים אוטומטית בכל עת שמשוהו בגודל המתאים נכנס לשדה הראיה שלה, וברגע זה גם הלשון מגיבה מידית. חלק גדול מהמידע המתקבל בעיניים של הצפרדע אינו מגיע כלל למוחה, משום שהיא משתמשת במוח כדי לטפל בנושאים החשובים ללכידת הזבובים והינצלות מטורף אפשרי.

כוח-הראייה של ציפורי הטרף

'לשדגים', השולים את הדג תוך כדי מעופו ותוך כדי שהוא שוחה במים, יש עיניים מיוחדות, בעלות שרירים המאפשרים להם לשנות בחלקיק שניה את המיקוד של עדשת-הראיה בזווית אדירה, מה שמאפשר להם לקלוט תנועות של דגים ממרחק רב ואף בתוך המים. המיקוד העיני קרוי בשפה המקצועית 'דיאופטרה', ופירושו - הטווח שבו יכול בעל-העין לשנות את המיקוד' מקרוב לרחוק יותר, ולקבל תמונה ברורה על הנעשה בשטח.

ברם, בעוד שעין האדם מגיעה רק ל-14 דיאופטרים במקרה הטוב, אצל העופות הנ"ל מגיע המיקוד ליותר מ-50. אצל חיות רבות יש רק טווח של דיאופטר אחד. כי הן לא זקוקות ליותר מזה!

ראיתן של ציפורי הטרף, כמו הנשרים, נחשבת לטובה ביותר מבין כל בעלי החיים. נשרים, וגם עיטים, מסוגלים להבחין בנבלה של בעל חיים קטן ממרחק של מאות מטרים. זאת בזכות "משקפת" מיוחדת שיש להם בצידי העיניים. ציפורי הטרף מצוידות בגומות המאפשרות להן למקד את העיניים כעדשה טלסקופית ולסקור שטחים של קילומטרים מגובה עצום.

לעומת זאת, יש חיות המטיבות לראות דוקא בחשיכה. אלו הם למשל החתולים וכל משפחתם - נמרים, אריות וכדומה, שבתוך עיניהם יש שכבה מיוחדת של "מחזיר-אור" מאחורי הרשתית. שכבה זו מעניקה להם הזדמנות נוספת לקלוט את קרני האור, וכך הם רואים גם בחשיכה מועטת ואפילו מוחלטת. זו גם הסיבה שעיניהם זוהרות בלילה, כי הם נזקקים לכך כדי ללכוד את טרפם.

זוה רק חלק מזערי ממש מהדברים הידועים... יש דברים המתבטאים בחוכמתם של בעלי החיים, שהינם בגדר סודות-מדינה, ורק יודעי-דבר משתמשים בהם, ואת כל זה ברא הש"ת לתועלת האדם.

החוכמה האלוקית

ועל-כרחנו שברכת 'הנותן לשכוי בינה' מהווה רק סמל ודוגמא לברכה שעלינו להודות להשם יתברך על החסדים שגמל אותנו בהטביעו את החוכמה בבעלי החיים.

ברכה זו מתאימה אפוא גם לחוכמה האלוקית שהטביע הקב"ה באביו של הבן איש חי, עד שזכה להעמיד את הדין על בוריו ולגרום ליהודי שלא להישבע לשקר. ולכן, אם הייתי נוכח במעמד ההוא בבית הדין בבגדד, הייתי מכוון אחר-כך בברכת 'הנותן לשכוי' גם על החוכמה הזו. ובכך נוכל אף להבין

רבי חיים מוולוז'ין שיצאו רח"ל לתרבות רעה, ונטשו את דרך התורה, ואחד מהם חזר באופן פלאי ומיוחד-במינו.

התלמיד השלישי, שהיה בעל כשרון יוצא דופן, היה פרופסור בתחום המדע והיה אמור להתמנות לאחראי על תחום זה של כל מדינת ליטא. אבל, רשויות המדינה הודיעו לו על תקנה בחוק הליטאי האוסרת על יהודי להתמנות לתפקיד. אם תרצה לקבל המינוי, הנך צריך להמיר את דתך, הודיעו לו.

הוא הודיע שצריך לחשוב על כך, ובדרך לביתו עבר דרך ישיבת וולוז'ין שבה למד, ושמע את ניגון הלימוד העולה משם, והחליט להיכנס לרב, רבי חיים. משנכנס הפרופסור לחדרו של ראש הישיבה, קיבלו רבי חיים בהתרגשות רבה, חיבקו ונישקו. בסופו של דבר, חזר הפרופ' ההוא לחיקו של בית המדרש, ולא מימש את הציפיות שתלו בו גדולי המדע בליטא.

הוא-עצמו סיפר ש-מה שהחזיר אותו למוטב היה ה...ניגון ששמע מחלונות היכלה של הישיבה. היה זה, כך סיפר, ניגון של לימוד תורה, אבל צליליו היו נוגים ועצובים, ואמרתי אל ליבי: הרי הניגון העולה תמיד מלימוד התורה הוא ניגון של שמחה, ומדוע אני שומע עתה צלילים נוגים???

אין זאת, כך הסקתי לעצמי, אלא שמן השמים שולחים לי כאן רמז שקוף שהתורה קִבְּקָה על שנטשתי את ספסל הלימוד בבית המדרש, ועלי לשוב לשם במהרה... רבי חיים מוולוז'ין ששמע את דברי תלמידו לשעבר, התרגש מאוד ואמר לו שאכן מן-הסתם היה בכך רמז מן השמים.

הגוי העשיר שחלה בקורונה מימן כתיבת ס"ת ועכשיו הוא רוצה להכניסו לאחד מבתי הכנסיות

שאלה שהגיעה מבריטניה עוררה השתאות רבה בקרב כל מי ששמע את הפרטים. המדובר היה בגוי עשיר שחלה בנגיף הקורונה, ומצבו התדרדר, והרופאים שטיפלו בו אמרו שסיכוייו לצאת חי מהמחלה הם קלושים עד אפסיים.

הגוי שמע את הדברים אבל לא אמר נואש, וסירב לקבל את חוות-הדעת של הרופאים. הוא שמע על המתרחש בקהילות היהודים והנסים המתחוללים שם, והחליט לעשות מעשה. הוא שכר את אחד מסופרי הסת"ם המומחים ביותר ושילם לו בטבין ותקילין על-מנת שיכתוב ספר תורה מהודר...

הסופר עשה כפי שהתבקש, וספר התורה נכתב בשיא ההידור וההקפדה. עכשיו ביקש הגוי להכניס את הספר לאחד מבתי הכנסת הגדולים בלונדון, כדי שהמצוה הגדולה של כתיבת ס"ת תעמוד לו לזכות, והגבאים של בית הכנסת פנו אלינו בשאלה האם מותר לקבל להיכלל ספר תורה שגוי שילם את הוצאות כתיבתו. השבנו להם שאפשר לקבל מהגוי את הספר, והסתמכנו על המעשה המובא בגמרא (תענית, כ"ג א') על בית המקדש שבנה הורדוס, וכשהיו עוסקין בבנין בית המקדש היו יורדין גשמים בלילה, למחר נשבה הרוח ונתפזרו העבים וזרח החמה ויצאו העם למלאכתן, וידעו שמלאכת שמים בידיהם'.

הגדולה, אמרו העסקנים לת"ח ההוא. האיש הסתפק והתלבט קשות אם כדאי לעזוב את ביתו בליל הסדר, ובסופו של דבר - ולאחר שהתייעץ עם רעייתו, וקיבל את הסכמתה המפורשת - החליט לעשות את הצעד הלזה, ולדרוש בפני הקבוצה בת עשרות המשתתפים. התוכנית היתה שבתחילת ליל הסדר יגיע הת"ח לביתו, יעשה שם את הדברים ההכרחיים, וזמן קצר לאחר מכן יגיע למקום בו ישוה ה'מתחזקים'. והנה, בפרוס ליל הסדר, כאשר הגיע האיש לביתו, ראה שאשתו הרהה נתקפה בצירים, והיא צריכה לנסוע בדחיפות לבית החולים.

הת"ח הבין שעליו ללוות את רעייתו ללידה. והנה, כל מי שמצוי בנושא, יודע שבלייל הסדר יש בעיה של מחסור בכוח-אדם בחדרי הלידה בבתי החולים, מפני שגם המיילדות ויתר אנשי הצוות הרפואי מעוניינים לשהות בבתיהם בליל המיוחד הזה, אשר לילה כיום יאיר בו. ומאיך גיסא, מגיעות יולדות רבות, שעבדו קשה בבתיהן לפני החג, מה שזירז את לידתן...

ואכן, כשהגיעו בני הזוג לחדר הלידה, ראו שאכן אלו הם פני הדברים, והמצוקה היתה גדולה במיוחד. על כל היולדות היתה ממונה מיילדת אחת, והמצב היה קשה ממש, כך שאם חז"ל מגדירים תמיד את עת-הלידה כמצב של פיקוח נפש, הרי שבאותה שעה עליה אנחנו מדברים - על אחת כמה וכמה.

בעלה של היולדת הבין שעליו להישאר במקום, והוא לא יוכל בשום אופן להגיע ולהרצות בפני קבוצת המתחזקים. אבל, להפתעתו היתה זו אשתו שפנתה אליו וביקשה ממנו שיעזבנה לבדה, ויילך לשאת מדברותיו בפני הקבוצה.

'אתה הרי לא תעזור לי כאן בשום דבר, והש"ת ישלח לי כבר את עזרו ממעל, בדיוק כפי שיעשה ליתר היולדות המצויות כאן עימי', אמרה. הבעל לא הסכים, אבל האשה לחצה ולחצה, והסבירה לו ששהותו במקום לא תוסיף לה מאומה, עד שהצליחה לשכנע את הבעל שיעזב את בית החולים ויילך למסור את השיחה המוסרית שתכנן לומר.

והנה, כאשר חזר הבעל מהשיעור, מצא את אשתו כשהיא כבר אחרי הלידה, ופניה קורנות בצורה מיוחדת. היולדת מרמזת לבעלה שהיא רוצה לספר לו דבר-מה. האשה סיפרה שמיד אחרי שהלך למסור את השיעור, נכנסה לחדר הלידה מיילדת חדשה שהיתה לבושה בחלוק לבן. המיילדת, שלא היתה שם עד לרגע זה, ניגשה אליי, וסייעה לי בכל מה שהייתי צריכה. היולדת היתה נרגשת מאוד, והעידה בפני בעלה שכאשר הביטה בפניה של המיילדת, הבחינה שהיתה זו רבנית שנפטרה לפני כמה שנים, ומיד לאחר שסייעה לה, נעלמה.

גסי מרן הגר"ח קניבסקי אמר שהוא מאמין לסיפור כזה, כיון שהוא מגיע ממסורות נפשה לתורה של היולדת, שהיתה מוכנה להישאר לבדה, ובלבד שבעלה יילך למסור שיעור.

וזה מה שהדגישו רבותיי על הפסוק 'וכסוהו בבגדים, ולא ייחם לו', שההיפך ממי שזלזל בבגדים שאינו יכול לקוות שהם יחממוהו, הרי היולדת ההיא כל-כך התמסרה לתורתו של בעלה, שזיכוקה מן השמים במחזה המתואר - - -

הפרופסור שמע ניגון של לימוד-תורה מצטלצל בצלילים נוגים

את הסיפור שמעתי ממקור אמין ביותר, והוא עוסק בשלושה מגדולי תלמידיו של מרן

לא מצליחה במקרים רבים להכין את ארוחת הצהריים בזמן.

בדרך כלל, הוא מספר, אני מסתדר עם זה, והנני ממתיין בסבלנות עד שהאוכל מוכן. אבל, יום אחד הייתי מאוד מאוד רעב, וכדי לא להסתכן בבעיות של שלום-בית נכנסתי למסעדה והזמנתי לעצמי ארוחת צהריים בשרית, ואכלתי ושבעתי, ורק לאחר מכן הגעתי הביתה.

רק פתחתי את הדלת, והנה אשתי מקבלת את פניי בחגיגות ומכריזה: 'מזל טוב. היום חל יום הולדתך, ולכבוד המאורע הכנתי לך הפעם בלינצ'ס חלביים טעימים במיוחד, ובטוחותני שתהיה מרוצה...'

לא ידעתי מה לעשות, סיפר האברך; אם הייתי מספר לאשתי שזה-עתה אכלתי במסעדה, היא היתה נפגעת מאוד, וכדי לשמור על שלום-הבית החלטתי לומר לה שעשו בכולל סעודת פדיון-הבן, ששווה כידוע נגד פ"ד תעניות, והסעודה היתה בשרית, ולכן לא אוכל לטעום מהבלינצ'ס... כיון שתירוצי זה ניתן לבירור על ידי האשה, אמרתי לאברך ש...לפעם הבאה יש לי תירוצי אחר, יותר טוב. החתם סופר מביא את דברי חז"ל (מגילה, י"ב א') "שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה? אמר להם, אמרו אתם. אמרו לו, מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע", ומקשה החת"ס: למה מדגישים חז"ל "מפני שנהנו", ולא מפני שאכלו?

ומייד, שהרי אם היו ישראל שבאותו דור פונים לרב ומורה הוראה ושואלים אותו האם מותר להם להשתתף בסעודת אחשוורוש, היו מקבלים ללא ספק היתר מיד, שהרי אסור להרגיז מלך, ובודאי לא מלך טיפש כאחשוורוש.

אבל, העצה היעוצה שהיו נותנים להם הדיינים היתה שימלאו את כריסם לפני בואם לסעודה, וכך תהיה אכילתם בבית אחשוורוש אכילה גסה ולא יתחייב עליה. אלא שבני ישראל לא עשו כך, ואזדרבה "נהנו" מסעודתו של אותו רשע, דהיינו שהרעיבו את עצמם ואת בטנם משעות הצהריים כדי שתהיה להם אחר כך הנאה גדולה יותר, ולכן נענשו.

לכן, כשאשתך אמרה לך שהכנה בלינצ'ס, היית צריך לומר לה שנתקפת בבולמוס ל...לחם, וכדי להשקיט את הבולמוס הנך חייב לאכול כמה פרוסות, ולאחר שתאכל את הפרוסות תיחשב אכילת הבלינצ'ס כאכילה גסה...

מה עשה הרב חייקין עם החמאה?

וכבר סיפרנו מה שסיפר לנו הגאון רבי חיים יצחק חייקין זצ"ל, ראש ישיבת א-קסלבען בצרפת, מגידולי נובהרדוק, שכאשר שחררו האמריקנים את היהודים בתום תקופת השואה, הגישו לכל אחד לחמניה עם חמאה. והנה, החמאה היתה עשויה מחלב עכ"ם ואסור היה לאוכלה, אלא כיון שהמשקל שלי הגיע אז לכדי 40 ק"ג, היה זה בבחינת פיקוח נפש, הייתי חייב לאכול את החמאה.

מה עשיתי? - גירדתי את החמאה והוצאתי אותה מתוך הלחמניה, ואכלתי את גוש החמאה בפני עצמו, ורק לאחר מכן הכנסתי לפי את הלחמניה. כיון שאף אחד לא אוכל חמאה בצורה כזו, כשהיא לבדה, הרי זו אכילה בשינוי וממילא אין חייבים עליה.

מאוד נהניתי מדבריו של הרב חייקין זצ"ל.

דהיינו, שלכל אורך תקופת הבנייה ירדו הגשמים רק בלילה, כדי שלא תופרע מלאכת הקמת בית המקדש שבוצעה כמובן ביום, והיה זה סימן בידי העם 'שידעו שמלאכת שמים בידיהם'. וב'בן איש חי', בפירושו 'בן יהוידע' על הש"ס, שואל: 'קשה, פשיטא דמלאכת שמים בידם, מאחר דעוסקים בבנין בית המקדש'!

ומתוך שם כמה תירוצים, ובאחד מהם הוא אומר, ש'מה שהוצרך לומר להודיע שמלאכת שמים בידיהם, לפי שבנין זה שבנה הורדוס נתכוון בו להצלת עצמו, על אשר כיבה אורו של עולם בהריגת החכמים, וכדי שלא תאמר שיהיה העסק נחשב על פי כוונתו שלא עשה לשם שמים, לכך השי"ת עשה להם נס שלא היו יורדין גשמים אלא בלילות וכו', שזהו סימן שיש רצון להשי"ת במעשיהם, ומלאכתם זו היא מלאכת שמים, דהעסק הולך על פי כוונת העוסקים שהם מכוונים לשם שמים ומלאכת שמים בידם, ואין מגע להורדוס בזה, אע"פ שההוצאה יוצאה מכספו'.

הנה לנו מפורש בדברי ה'בן יהוידע' שלמרות שהכסף לעבודת בית המקדש יצא מכיסו של הורדוס, אבל כיון שכוונתם של העוסקים במלאכת ההקמה היא לשם-שמים, אין להתחשב בכך שהכסף הגיע מהגוי הורדוס.

אלא שאמרנו לגבאים בלונדון שאת המעיל של ספר התורה שעליו נרקם שמו של הגוי התורם, אסור להם להניח על ספר התורה, אלא יתפרו מעיל אחר, ומפני דרכי שלום יניחו את המעיל של הגוי בארון ויאמרו לו שהמעילים הללו נתרמים רק לזכותם של... נפטרים, אבל אנחנו הרי רוצים שתאריך ימים ותחיה עוד שנים ארוכות, ולכן לא נוכל להלביש את המעיל שלך על ספר התורה המהודר. בסיעתא דשמיא הגוי קיבל את הדברים בהבנה מלאה.

ומענין לענין, הבאנו בזמנו שאלה שהגיעה מות'ת 'סודי התורה' באנטוורפן שבבלגיה על גוי אחד שנכדו לומדים בת"ת, וברצונו לתרום סכומי כסף גדולים מאוד להרחבת הבנין. בתו של גוי זה התגיירה, וכך יצא שהנכדים לומדים תורה בת"ת. גם אז שיגרו אלינו שאלה, האם מותר לת"ת לקבל את הכסף מהגוי?

כשהעברנו את השאלה לחמי מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, ביקש שישאלו את הגוי מדוע הוא תורם את הכסף. ותשובתו היתה: 'אגיד לכם את האמת, יש לי נכדים גויים הלומדים בבתי הספר של הגויים, והנכדים הלומדים בת"ת מכבדים אותי יותר מכל האחרים... ואני רואה גם שהם בעלי מידות תרומיות, ובטוחני שאת החינוך הזה הם קיבלו כאן, בתלמוד תורה 'סודי התורה', ולכן אני רוצה לתרום', אמר הסבא-הגוי. כשהודיעו זאת למרן הגר"ש, הורה שאם זו הסיבה לתרומה, אפשר לשלם את הכסף מהגוי. אבל כאשר ביקש הגוי ששמו ייחרט בשלט מיוחד שייקבע על הת"ת, סירב מרן הגר"ש לכך, ואמר שאת זה בודאי אסור לעשות.

האברך אכל ארוחה בשרית במסעדה, ואשתו הודיעה שהכינה לו בלינצ'ס חלביים...

אברך אחד סיפר לנו שאשתו העסוקה תמיד עם הטיפול בילדים, על כל הכרוך בכך,

"הגיע הזמן שתפרע את חובך ותאמר עליי קדיש", אמרה האשה בחלומי"

לחסד אין גבולות! החסד מתפרץ לכל הכיוונים, ועולה על גדותיו! החסד מבקיע שטחים בלתי-הגיוניים-בעליל! את כל זה ידענו, אבל כששומעים סיפור כמו זה המובא כאן, ופורסם בקובץ 'עינינו גל', מסוגלים להבין מה זו 'התפרצות של חסד', ולכן אפשר להגיע עם פעילות של חסד.

לפני למעלה מ-30 שנה הסתלקה לבית עולמה אשה לא-מוכרת, בשם צביה סויצקי ע"ה. אשה יקרה זו נותרה אלמנה, ערירית בלא ילדים, כך שלהלווייתה לא היו צפויים להגיע אנשים רבים. ואם לא די בכך, הרי שביום ההלוויה שרר מזג אויר סוער ביותר שהיה אף מלווה בברד ושלג קל.

המשפחה ערכה את ההלוויה באופן צנוע ביותר ברחוב בר-גורא בירושלים. אפילו רמקול לא ראו צורך להוציא, כי מי כבר יכול להופיע במזג אויר סגרירי שכזה. מה-מאוד נדהמו בני המשפחה לראות חסיד בעלז מגיע להלוויה, ופוסע אחרי המיטה ביראת כבוד, ואף מבקש לומר קדיש.

ימי ה'שבעה' היו משמימים מאוד, כיון שרק אחותה המבוגרת ישבה בחדר האבלים. אבל הנה יום אחד מופיע החסיד ההוא, ומבקש לומר כמה מילים: בוודאי התפלאתם מדוע הגעתי פתאום בעת ההלוויה; ויתירה מכך, למה ביקשתי לומר קדיש אחרי מיטתה של הנפטרת, אלא שבאמת גם אני מתרגש מאוד, ולכן הסכיתו ושמעו מה שארע.

אני עליתי ארצה לפני כ-50 שנה, אחרי השואה, ולא נותרה לי שום משפחה. עסקנים צדיקים הכניסו אותי לבית יתומים, שם שימשה המנוחה כאם-בית. המראה שלנו, של ילדים ללא אמא, היה מרושל, אך המנוחה לא

חסכה מאמץ כדי לטפח אותנו. היא היתה דואגת שנתרחץ ונחליף בגדים, ואף היתה מסדרת את שערינו מפני הכינים...

יום אחד, בעת שסירקה את שערותי, וניקתה את הכינים ששרצו שם, פרצתי בבכי. הנפטרת שאלה מה אירע, אולי הכאיבה לי יותר מדי, והשבתי: לא, חס ושלום. היה זה פרץ-בכי של התרגשות, על שאת כל-כך דואגת לי ממש כמו אמא, ולא אדע איך אשיב לך כגמולך הטוב.

ענתה לי גב' צביה ע"ה: אם תרצה להשיב לי הכרת-הטוב, תגיד אחריי קדיש, כי אני ערירית!...

והנה, 50 שנה אחרי, שעות ספורות לפני ההלוויה, הופיעה גב' צביה בחלומי... היא ישבה על ספה ואמרה לי: מיין קינד (ילד שלי)... הגיע הזמן שתחזיר לי את חובת הכרת-הטוב, תגיד אחריי קדיש.

קמתי נסער, ולא ידעתי היכן אני יכול למצוא אותה, ולשמוע פרטים מהימנים אודותיה, אם היא נפטרה כבר, או שמא היה זה סתם חלום סרק. מזה שנים רבות שלא התעניינתי כלל מה ארע עם בית היתומים ההוא, והיכן היא מתגוררת.

בינתיים יצאתי בדרכי לבית הכנסת, והנה בדרך אני נתקל במודעה צנועה המבשרת על הלווייתה של הגב' צביה סויצקי ע"ה. נרעשתי על הבשורה המרה שהתוודעתי אליה בחלום, ובאתי לפרוע את חובי לאמא.

הרה"ח רבי יצחק לנדא זצ"ל, משב"ק אדמו"רי בית בעלזא

היהודי הצדיק הזה גמל לאשה הערירית כגמולה הטוב, והמשיך לומר אחריה קדיש בכל שנת האבל, ובכל שנה ושנה שמר את תאריך פטירתה בלימוד משניות והדלקת נר לזכרה. הוא התמיד בכך במשך עשרות שנים, ולא סיפר זאת לאף אחד, אפילו לא לילדיו שלא ידעו מאומה על כך.

חסיד זה נפטר לפני כחודש וחצי, הלא הוא החסיד המופלג הרה"ח רבי יצחק לנדא זצ"ל, משב"ק כ"ק האדמו"ר מבעלז שליט"א, ששימש עוד את האדמו"ר הקודם, קדוש-אלוקים, רבי אהרן זצ"ל.

הבנים-האברכים הסריטו את הסבתא שלענה ללומדי התורה

כמה צריכים להיזהר מחברים רעים, ומסביבה המלגלת על התורה ולומדיה. בקובץ 'עינינו גל' מצאנו על כך סיפור מוזעזע, עם מוסר-השכל בצדו.

יהודי ת"ח התברך בבנים אברכים שישבו ולמדו במשך כל היום. לפני תקופת-מה התעורר צורך להטיסו לטיפול

ראש הכולל הרב סויד ביום חתונתו לפני כ-3 שנים, במרכז המעגל ליד גאון ישראל מרן רבי דב לנדא שליט"א. הרב סויד נכדו של הגאון רבי אליעזר בן דוד זצ"ל, מייסד מוסדות 'אור החיים', והוא בסך-הכול בן 25, וכבר מכנה כראש כולל 'נר יוסף' באלעד

הקרקעות. המדען גילה לו שהוא מכיר היטב את הפקיד שאמור לחתום על האישור להפשרת הקרקע. תוך 24 שעות העניין היה מסודר על הצד הטוב ביותר...

העשיר אמר לי שהוא מרגיש שהדברים הסתדרו בגלל התפילה של האברכים, וכבר באותו יום העביר לנו סך של 50,000 ₪.

לפתע עצר סנדר גדול ליד בני המשפחה ש'נסחבו' בדרך

פתחנו בחסד, ונסיים את המדור הזה בפעולה מופלאה של חסד, עליה מספר לנו מכובדנו הרה"ג רבי מרדכי הרמן.

קרוב-משפחתו של בני היה אמור להגיע אליו לשבת פרשת 'תולדות'. הקרוב, המתגורר במודיעין עלית, היה כבר כמה פעמים אצל הבן שלי המתגורר בבני ברק, אבל בשל שינויי התנועה שבוצעו בעיר לאחרונה, השתנה המסלול של האוטובוס והוא טעה ולא ירד בתחנה הנכונה.

הדרך מהתחנה עד לדירתו של בני היתה ארוכה, מספר הרב הרמן, והמשפחה החלה להיטלטל ברחובות העיר על כל מזוודותיה וילדיה הקטנים, כשלפני חודש-וחצי נולדה להם תינוקת, וגם היא היתה בין ה'חבילות'... הם לא ידעו כבר מה לעשות, והנה לפתע עוצר לידם סנדר גדול המכיל 11 מקומות, והנהג שואל אותם לאן הם צריכים להגיע.

משמע את הכתובת, ביקשם להיכנס לרכב. 'אני אסיע אתכם לשם, ואל תוציאו את הארנק, כי אינני לוקח על כך כסף', אמר הנהג. בני המשפחה לא האמינו למשמע-אוזנם, אבל נכנסו, וכפי שאמר הנהג כך היה. בתוך דקות ספורות הם הגיעו לדירה של בני, והכל הסתדר על הצד הטוב ביותר, בס"ד.

במהלך הדרך התעניין ראש המשפחה כיצד קרה הדבר שהזדמן למקום שבו הם צעדו עם כל המטלטלים, וביותר - כיצד זה שיש לו פנאי בערב-שבת הקצר הזה לקחת אנשים למקום-חפצם? והנהג השיב שהוא עושה זאת ב...קביעות. והסביר: מאחר שנוכחתי לדעת שבכל ערב-שבת יש מקרים כאלה של משפחות הנתקעות ו'נסחבות' בדרכים, והן צריכות להגיע לכתובת מרוחקת, אני מקדיש בקביעות את הדקות הקריטיות של טרום-השבת כדי

המשך בעמוד 17

רפואי בחו"ל, ושניים מבניו האברכים נסעו עימו. עד לניתוח נותרו מספר ימים, ובינתיים שהו הבנים אצל הסבתא, שנולדה באמריקה, ולא ניהונה בהשקפה טהורה.

הם הסריטו את הסבתא בעת שפטטה בקוצר-דעתה, והוציאה מפיה דברי לעג על האברכים 'המחממים את הכסאות בכולל' במקום לעבוד ולהרוויח פת-לחמם.

כששבו עם אביהם לארץ ישראל, היו הבנים צופים מידי פעם בתיעוד המוסרט, ושמעו שוב ושוב את דברי-הלעג של הסבתא. הדברים חלחלו בהם כארס של עכנאי, ולא ארכו הימים וכל האברכים הללו יצאו לעבוד. הם לא הסתפקו בכך שהם-עצמם הפסיקו ללמוד, אלא דיברו גם על ליבו של אחיהם הצעיר, שלמד בשיעור ג' בשיבה-קטנה, ושכנעוהו שבמקום ללכת לשיבה גדולה כדאי לו להירשם ללימודים אקדמאיים.

סיפור עצוב, והלקח העצום בצדו, שהאדם מושפע מאוד מסביבתו, וכל משפט שהוא שומע קונה שביתה בליבו. וממילא אם מדובר במשפט שיש בו חיוק ויראת ה', אזי נספגת בליבו אהבת תורה עצומה וחשק לעבודת ה'; אבל אם הוא משפט שיש בו ח"ו זלזול ולגלוג על לימודי התורה, נספגת בעומק לבבו הרגשה של ניכור וריחוק מעבודת ה'.

האברכים בכולל התפללו, והעניין סוּדָר על הצד הטוב

אם היינו יודעים, ומרגישים, עד כמה מסייע השי"ת לאלה העומדים בראשות מוסדות התורה, הישיבות והכוללים, כדי שיחזיקו מעמד גם בימים הקשים הללו, היינו יודעים שיש לנו אבא טוב בשמים! וממילא יכולנו להעביר את חיינו ברוגע ובשלוה, מתוך ידיעה ברורה שהשי"ת דואג לכל אחד מבניו.

סיפר לנו הרה"ג רבי רפאל סויד, ראש כולל 'נר יוסף' באלעד: אשתקד הצטבר לי חוב בסך 25,000 ₪, שהעיק עלי מאוד. התפללתי להשי"ת שיסייע בעדי להיפטר מחוב זה, והנה, ערב אחד השתתפתי בהכנסת ספר תורה, ובסעודת המצווה התיישבתי ליד יהודי עשיר שלא הכרתי, ולא ידעתי בכלל שהוא עשיר.

במהלך הסעודה סיפר לי הלה כמסיח לפי תומו שיש לו קרקעות בצפון שבשלב זה הן חקלאיות, והוא רוצה להפשירם לבניה, וממש בימים אלה נידון הדבר במשרדי הממשלה. העשיר הוא ביקש שאתפלל שהעניין יסתיים בטוב, והבטיח שאם אתפלל והתפילה תיענה ישלח לי... 25,000 ₪. כשאמרתי לו שאני ראש כולל, הבטיח שייתן גם לכולל סך דומה של 25,000 ₪.

הייתי המום מכל הסיפור, ואכן התפללתי עליו, וביקשתי גם מהאברכים בכולל שירבו תפילה בנושא ההוא. כעבור שבוע מתקשר אליי העשיר וסיפר שממש 'במקרה' פגש פרופסור מדען וסיפר לו שצריך עזרה בנושא

לכל מי שחיכה

בס"ד יצא לאור

מסכת בבא מציעא

בארו"ת - עם באורי רש"י ותוספות

הסדרה שכבשה את בתי המדרשות

אם גם אתה
רוצה להבין
כל שורה ושורה
ברש"י ותוספות
זה מה
שאתה צריך!

חדש!

לרכישת הגמרות:

מפעל
המשניות
והתלמוד

052-766-07-07

על הנסים
בימים ההם
בזמן הזה

כל היוגים פרנסה נחת
הישועות

השנה תזכו לנס חנוכה אישי בקבר רחל

מעמדי תפילה מיוחדים! בכל ימי החנוכה

לאחר אמירת כל ספר התהלים
בהדלקת נרות חנוכה
ובעת רצון חצות לילה
בקבר רחל

מוקד הישועות:

*8631

02-5800863

מעמד תפילה נורא בוקע רקיעים
ביום גמר החיתום לטובה

זאת חנוכה

על ידי גדולי וצדיקי הדור בקבר רחל

להעברת שמות לתפילה וישועה <

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 23 | כסליו תשפ"א | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

הלוית הגאון הצדיק רבי אהרן דוד הלוי חדש זצוק"ל

מוקד "ועד הרבנים" להעברת שמות לתפילת גדולי הדור בהדלקת נר חנוכה ובזאת חנוכה

ניתן לתרום לוועד הרבנים
בכל עמדות
גדרים פלוס
קהילות

1-800-22-36-36

בינוס מועצת גדולי התורה בדאשזות גדולי ישדאל עיני העדה

מוקד "ועד הרבנים" להעברת שמות לתפילת גדולי הדור בהדלקת נר חנוכה ובזאת חנוכה

ניתן לתרום לועד הרבנים
בכל עמדות
נדריים פלוס
קהילות

1-800-22-36-36

מוקד "ועד הרבנים" להעברת שמות לתפילת גדולי הדור בהדלקת נר חנוכה ובזאת חנוכה

בית לתרומה לועד הרבנים
בכל עמדות
גדרים פלוס
קהילות

1-800-22-36-36

מרן הגר"א גורביץ' ר"י גייטסהד
בלימודו הקבוע עם נכדו

מרן הגר"י
אויכנשטיין שליט"א
במסירת וועד חודשי
בבית המוסד
בנווה יעקב

רשכבה"ג מרן שר התורה שליט"א בהדלקת נר חנוכה
אשתקד מתפלל על תורמו ועד הרבנים

מעמד הכנסת ספר תורה לבית הכנסת חניכי הישיבות בנווה יעקב

מוקד "ועד הרבנים" להעברת שמות לתפילת גדולי הדור בהדלקת נר חנוכה ובזאת חנוכה

ניתן לתרום לועד הרבנים
בכל עמדות
נדרים פלוס
קהילות

1-800-22-36-36

חדש!!!

משולחנו של מלך

פרקי הדרכה, שיחות ומאמרים
לבן הישיבה בדורנו

משולחנו של הגאון הגדול רבי שלמה קניבסקי שליט"א
ראש ישיבות קרית מלך ותפארת ציון

כפי ששמע מאביו מרן שר התורה שליט"א ומזקניו זצוק"ל

הסכמת מרן שר התורה
שליט"א:

"פרקי מוסר
ומאמרי הדרכה לבני
הישיבות הקדושות
בדורנו המעוררים
את הלבבות ליראת
שמים"

בעז"ה חשון תשפ"א

אודה ואהלל להשי"ת שיוכני לראות פרי חלומי
של בני חיקר הגאון ר' שלמה שליט"א. ספר נפשי
חמדה פרקי מוסר ומאמרי הדרכה לבני הישיבות
הקד' שבדורנו המעוררים את הלבבות ליראת
שמים, אשר חגיד בפני תלמידיו שיח' בישיבה
הקד' קרית מלך ובישיבה הקד' תפארת ציון
ונכתבו ונסדרו על ידם.

הקב"ה יעזרו להמשיך בעבודת הקודש להרביץ
תורה ויראה לעדרים ולהרבבות פעלים לתורה כל
ימי חייו, ולקיים בנפשו ובנפש כל יוצ'י שבות
בבית ד' כל ימי חייו מתוך הרחבת הדעת.

חכ"ד המצפה לישועתם של ישראל
בגאולה השלימה בב"א

נפשו חמדה

פרקי הדרכה,
שיחות ומאמרים
מותאמים לעולמו של
בן הישיבה
בדורנו

משולחנו של הגאון רבי שלמה קניבסקי שליט"א

קולמוס | 072-2441660
הפצת ספרים שעובדת.

להשיג בחנויות
הספרים המובחרות

ניתן להזמין דרך מערכת קובץ גליונות במחיר: 45 ₪
ולקבל דרך הנציגים ברחבי הארץ | להזמנות: 053-3145900

הגר"ד פוברסקי	הגר"ד חזן	הגר"ד יב"ד ז"ל	הגר"ד ז"ל	הגר"ד ז"ל
הגר"מ אזהרי עטרת ישראל	הגרמ"י שלינגר קול תורה	הגרמ"ה הירש סלבודקא	הגר"י עדס קול יעקב	הגר"ד חזן תברון
הגר"צ דרבקין גרודנא	הגר"י אורחי מיר	הגרמ"ל לוי שכר שכיר	הגר"ב ויסבקר בית מתתיהו	הגר"א פליץ תפרח
הגר"י קוק מאור התלמוד	הגר"י רוזן אור ישראל	הגרד"י שפירא באר יעקב	הגר"י אינגרישר בית מדרש עליון	הגר"מ ווייס נחלת הלויים
הגר"ח פיינשטיין עטרת שלמה	הגר"י לוי באר התורה	הגר"ב פנהסי ברכת אפרים	הגר"א גרבוז ארחות תורה	הגר"ד וולפסון נתיבות חכמה
הגר"נ אלון מיר ברכפלד	הגרמ"א חדש אור אלחנן	הגר"צ ז"ל וינפלד אור אלחנן	הגר"ב נויבירט נתיבות חכמה	